

égi
Magyar
Költők
Tára

RÉGI MAGYAR
KÖLTŐK TÁRA
XVII. század

16. kötet

ROZSNYAI DÁVID,
KOHÁRY ISTVÁN,
PETRŐCZY KATA SZIDÓNIA ÉS
KŐSZEGHY PÁL VERSEI

Sajtó alá rendezte:

Komlovszki Tibor
S. Sárdi Margit

Négy költő verseit adjuk közre kötetünkben a XVII. század végétől: életük utolsó szakasza a XVIII. század elejére is átnyúlik. Két főúri és két köznemesi származású költő, de négy különböző világ. Társadalmi, vallási, politikai különbözőségeik ellenére valamennyien az érett barokk gondolatrendszerében, formai és stíluskészletével fejezik ki költői szándékaikat.

Életművük eddig legnagyobb részét csak töredékes közlésekből volt ismert. Csupán Koháry István gondoskodott arról – de már csak a XVIII. század elején –, hogy versei, legalább részben, nyomtatásban megjelenjenek. Rozsnyai, Petrőczy Kata, Kőszeghy Pál versei az előző századforduló körüli évtizedekben láttak napvilágot teljességükben, Koháry versei pedig összegyűjtve most először. A kötetben foltáruló négy költői világ remélhetőleg jelentősen gazdagítani fogja a XVII. század utolsó negyedének irodalmáról alkotott képet.

BALASSI KIADÓ
BUDAPEST

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA
XVII. SZÁZAD
16.

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA
XVII. SZÁZAD
16.

SZERKESZTI
JANKOVICS JÓZSEF

1. A TIZENÖTÉVES HÁBORÚ, BOCSKAY ÉS BÁTHORI GÁBOR KORÁNAK KÖLTÉSZE
2. PÉCSELI KIRÁLY IMRE, MISKOLCZI CSULYAK ISTVÁN ÉS NYÉKI VÖRÖS MÁTYÁS VERSEI
3. SZERELMI ÉS LAKODALMI VERSEK
4. AZ UNITÁRIUSOK KÖLTÉSZE
5. SZOMBATOS ÉNEKEK
6. SZENCI MOLNÁR ALBERT KÖLTŐI MŰVEI
7. KATOLIKUS EGYHÁZI ÉNEKEK
8. BETHLEN GÁBOR KORÁNAK KÖLTÉSZE
9. A KÉT RÁKÓCZI GYÖRGY KORÁNAK KÖLTÉSZE
10. AZ 1660-AS ÉVEK KÖLTÉSZE
11. AZ ELSŐ KURUC MOZGALMAK KORÁNAK KÖLTÉSZE (1672–1686)
12. MADÁCH GÁSPÁR, EGY NÉVTELEN, BENICZKY PÉTER, GRÓF BALASSA BÁLINT, LISTIUS LÁSZLÓ, ESTERHÁZY PÁL ÉS FRÁTER ISTVÁN VERSEI
13. SZENTPÁLI N. FERENC, FELVINCZI GYÖRGY, PÁPAI PÁRIZ FERENC ÉS TÓTFALUSI KIS MIKLÓS VERSEI
14. ÉNEKEK ÉS VERSEK (1686–1700)
- 15/A–B. KATOLIKUS EGYHÁZI ÉNEKEK (1660-AS, 1670-ES ÉVEK)

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA

XVII. SZÁZAD

16.

ROZSNYAI DÁVID, KOHÁRY ISTVÁN,
PETRŐCZY KATA SZIDÓNIA ÉS
KŐSZEGHY PÁL VERSEI

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE:

† KOMLOVSZKI TIBOR
S. SÁRDI MARGIT

*Ezredes Juhászok
névelésével és barátságával.
S. Sárdi Margit*

BALASSI KIADÓ, BUDAPEST

KÉSZÜLT A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZETÉBEN

*A kötet kiadását támogatta a Nemzeti Kulturális Alap
és az Oktatási Minisztérium
a Felsőoktatási Pályázatok Irodájának „Felsőoktatási Tankönyv- és
Szakkönyvtámogatási Program”-ja keretében*

ELŐSZÓ

Négy költő verseit adjuk közre kötetünkben a 17. század végéről; életük utolsó szakasza a 18. század elejére is átnyúlik. Két főúri és két köznemesi származású költő, de négy különböző világ. Társadalmi, vallási, politikai különözéseik ellenére valamennyien az érett barokk gondolatrendszerében, formai és stíluskészletével fejezik ki költői szándékukat. A feltörekvő székely nemesi családban született Rozsnyai Dávid I. Apafi Mihály török deákja, tolmácsa. Elvetélt történetírói terveinek, ugyanakkor rendkívüli jelentőségű forrásközléseinek hozadéka az a kevéske vers is, amely tőle fönnmaradt, s amely a 17. századi Erdély romlásának folyamatát érzékelteti. Koháry István előkelő, gazdag főúri családok rokona, családjának több tagja esett el a törökellenes harcokban, ő maga (akárcsak öccse) Thököly fogságában raboskodik, s Eger alatt harcolva kap majdan bénaságot okozó sebet. Nagylélegzetű életműve híven tükrözi föltétlen császárhűségét, bigottságig menő katolikus vallásosságát. Petrőczy Kata Szidónia a kuruckodó, protestáns felvidéki főúri családok leszármazottja, Thököly Imre unokatestvére, a kuruc vezér Petrőczy István húga; maga is csaknem egy évet tölt el a császári hadvezér, Rabutin fogságában, s két versben is föleleli szavát a Habsburg-hatalommal összeforrott erőszakos katolizálás ellen. Emellett – bűnbánó protestáns versein túl – páratlanul nyílt, őszinte, önvallomásos lírát teremt egy olyan évszázadban, amelyben a férfi költőknek erre nem volt a társadalom által tolerált hangjuk. Kőszeghy Pál ugyanilyen politikai irányultságú, friss nemességű családból származó értelmiségi familiáris, akinek egész családja a Bercsényi-udvar szolgálatában töltötte életét. Egyetlen fönnmaradt hosszú műve is Bercsényi Miklós házasságát énekli meg.

A kötetben közölt életművek legnagyobbbrészt csak töredékes közlésekből ismertek. Csupán Koháry István gondoskodott arról, hogy versei, legalább részben, nyomtatásban megjelenjenek, de ő is már csak a 18. század elején. Rozsnyai, Petrőczy Kata és Kőszeghy Pál versei a múlt századforduló körüli évtizedekben jelentek meg teljességükben, Koháry versei pedig összegyűjtve még soha. Így a kötetben föltáruló négy életmű remélhetőleg jelentősen gazdagítani fogja a 17. század negyedik negyedének irodalmáról alkotott képet.

Kiadványunk előkészítésében, Koháry István verseinek sajtó alá rendezésében részt vett sajnálatosan korán elhunyt mesterünk és barátunk, Komlovszki Tibor is, akinek hiányát a kötet befejező munkálataiban fájdalmasan éreztük. Tőle származik Koháry ki-nyomatott verseinek sajtó alá rendezése. Rövidre szabott idejéből sajnos már csak az élet-rajz egy részének megírására futotta. Az elkészült részeket kurziválással jelölve maradéktalanul beépítettük a megfelelő helyekre.

ROZSNYAI DÁVID

1.

1. Igaz *Isten*, kinek nagy hatalma fel neott,
Irgalma s oszlopa többől kj méggh nem dönt,
Vigasztald fejemet, kj *buban* forrott s feott,
Küldelis feczketet, had lassak iob ideött.
- 5 2. Nem volt az *vilagban* senkj vétek nélkül,
Kj az természetnek leött rendeleséből,
Kj nem vetett volna erőtlensegeből,
De gyógyulastis vött csak tölled, *Istentől*.
- 10 3. Amaz alnok kigyo megh czala Adamot,
Fényes palotabol ki hozá Davidot,
Bűnre ősztőnöze bölcz, eszes Salamont,
Te engedelmedből nekemis árthatott.
- 15 4. Boczanatot kerek tölled mindenekről,
Kikkel megh bantottam neved hitetlenül,
Emlekezzel, Uram, régj kegyelmedről,
Melly által kj vitted szentid serelmekből.

2.

1. Sokan akarnának *Urasagban* elni,
Alacson rendektül nagi fen tiszteltetni,
De virtusnak uttyat *nem* akarják nyomni,
A ki az alsokat szokta fellyül rakni.
- 5 2. Ennek mi az oka, uttya mert darabos,
Nyegedes iffiaknak nem szinten humoros,
De ha megh gondolnak, bizony volna hasznos,
Mert türesek *utan* az *joknak* sok iot hoz.
3. Ez ellen valok már *vitium* szolgál

3.

1. Ne kessél, Ur Isten, hogy ha neked teczik,
Mencz megh az Izraelt, mert rabsagban fekszik,
Tiszteleted nélkül szüntelen győtrődik,
Mellyben ha soká lesz, gyarlo s el aluszik.

4.

1. Másik Polycrates valál szerencsével,
De nem tudál élni vélle s az idővel,
Addig főzéd étked hopp itt, hopp ott lével,
Két helyt halál belé, hol testel, s hol szivel.
- 5
2. Lesz vala határunk, ha tudgy vélle élni,
Mons Haemus, Dunán tul tudna erről szolni,
De már veled edgyütt azt mérjük mondani,
A mitt elmulattál, nem főgjuk el érni.
- 10
3. De nagyobbat mondok, s ezzel rekesztem bé,
Még sok tüzes had is nem hathata ugy bé,
Mint te egy száll kardal vágtaal vala jól bé,
De addig löl ki s bé, más füte néked bé.

---

1 [utólag ráragasztott rózsaszín, zöld és sárga papíron, alatta prózai szöveg] 2 3 üdövel 4/b, 5/a vélc élni I véllc, az Idövel I/a vélle, az Idövel I/b vele, az idővel I/d vélle az idővel II, II/a tudtál II/c tudtál; üdövel 3 2, 3, 7/a, 7/b s hopp ott I 's hopp ott I/a főzöd I/b [a 3–4. és 5–6. sorpárok fölcserélve]; s hop att I/d főzöd; s hop ott II, II/a s hópp ott II/c s hopp ott 4 1 ott Testel s itt szivel 2 helt; ott testel s itt szivel 3 ott testel s itt szivel 4/b helt; testel, hol 4/c helt 5/a ott testel, itt szivel 7/a, 7/b, 9/a, II, II/a, II/c, III helt III/a helt; testel, hol szével 6 4/c Dunától II/c dunán töl 7 III/a merjük 8 1, 4/a el mulatál 4/b elmulatál 6/a Az mit 9/a él mulatal 9 2, 3 nagyubbat 6/a mondak I/b mondak II/c nagyobbat; mondok, ezzel 10 I Nyolczad fü Ármada nem hathata ugy bé 2 nem lött vala ugy bé 3 nem lött vala ugy be 4/a Még feles Armada sem hadhata 4/b Még feles Armada sem 4/c Még feles Ármada sem 5/a Még nagy Tüzes hadis nem lött vala ugy bé 6/a meg sok tűz és hadis nem hat-hatta ugy bé I Még feles Armadá sem I/a, I/b Még feles Armada sem I/d Még feles Ármada sem II Még feles Armada sem hadhata II/a Még feles Armada sem halhata II/c, III Még feles Armada sem hadhata III/a Még feles Armada sem hadha 11 6/a vágtaal jól II, II/a te száll II/c te száll kardoddal [dod utólag beszúrva] 12 I más csapa 3 fűjte I De addig ki 's bé I/a De addig kisbe I/b De addig kisbé I/d, II, II/a De addig járál ki s bé II/c de adig járál ki s be III Dc addig ki s be III/a Dc addig ki 's be

5.

1. Vajha Szent Istvannak Bocskai Istványa,
Corvinus Mátyásnak Iktári Gáborja
Hevenyén nyomokban bé hághatnak vala,
Meg volna Szalonnán mind sodor, s mind orja.
- 5 2. Be szépen kezdődek e' Seculum veled,
Ki tudgya, mint főgy el ma holnap kívülled,
Mint vagyunk, s mint lészünk, nincsen benne hired,
Már mi csak sohajtunk, s ugy említünk téged.
- 10 3. Kátainak mérge meg évé fejedet,
Nem száná nemzetét, sem a' te ügyedet,
Örömet meg halna, ugy sirat tégedet,
De tarde' fabulál, meg iván véredet.

6.

1. Bátori Gábornak bátor vala szive,
Ö rendin kinek volt hasonlo ereje
Erdélyben? nem szollok, hidgyed, hizelkedve,
Igazán volt néki Bátori a' neve.
- 5 2. Vala Báthorinak eszeis, el hidgyed,
De supplicans Dámák csalák meg, el hidgyed,
Nem ő kezdte elől, ha mondgyák, se hidgyed,
Uruk kötötték rá Feleségek, hidgyed.

I [utólag ráragasztott sárga és rózsaszín papíron, alatta prózai szöveg] 2 1 Akar Corvinusnak 4/a Mátyás Corvinusnak 4/b, 4/c, I Mátyás Corvinusnak 1/a Mátyás Corvinusnak Ictavi Táborja 1/b Mátyás Corvinusnak 1/c Matyas Corvinusnak 1/d, II Mátyás Corvinusnak 1/a Matyas Corvinusnak 11/c, III Mátyás Corvinusnak 111/a Mátyás Corvinusnak 3 3 Hevenyén 4/a be Léphetnek 4/b nyomokba 4/c nyomdokba 1/a [a bé hághatnak második h-ja utólag beszúrva] 111, 111/a Hevenyék 4 4/b sodar 5/a mind sodor, mind 6/a még volna; sodor, mint 1/b Szalonnán 1/d mind sodor s orja 11/a mind fodor 11/c mind sódórja s orja 5 1, 2 Beg 3 Begh 4/a, 4/b Beg 4/c a seculum 5/a Beg; a Sacculum 6/a Beg 1/a [Be javítva ebből:] De 6 1 Beg rutul végződik 4/a De rutul végződik 4/b Be rutul végződik 4/c De rutul végződik 5/a De roszul fogya el ezis ám I Be rutul végződik 1/a Dc [javítva ebből: Be] rutul végződik 1/b Be rutul Végződéck 1/c Be rutul végződéck; kivülek 1/d Be rutul végződik 11, 11/a Be rutul végződik 11/c Be rutul végződik 111, 111/a Be rutul végződik 7 2 nincen 5/a vagyunk, mint 8 2 emlétünk 3 emlétünk 5/a sahajtunk 6/a, 1/a ohajtunk 11/c sohajtjuk 111 ohajtunk 111/a ohajtunk; emlétünk 9 1 [a harmadik strófa hiányzik] 2 Kátainak a' mérge [javítva ebből: *Katadnak mérge*]; meg évé [javítva ebből: *meg éve*] 3 Katadnak a' merge 10 4/a, 1/b, 1/c Nemzeted 11, 11/a az te 11/c szanná; az te 11 1/b, 1/c sirótt 12 2 fabulál [javítva ebből: *fabalál*] 111/a [a *fabulál b-je f-ből* azonnal javítva]

1 1/b Gábarnak 2 4/a rendén 6/a, 1/b hasanlo 111/a rendén 3 5/a nem szollok, hidd el 6/a hidgyed, nem szollok 1/b szollok 111/a Erdélben 4 2 nevc [javítva ebből: *veve*] 1/a volt ennek Báthori 1/b volt Batori 1/c volt Bátori 1/d volt Báthori 6 4/a [a *supplicans* második p-je t-ből azonnal javítva]; igy hidgyed 4/b, 4/c igy hidgyed 1/a tsalák meg, hidjed 1/b csalak meg öt, hidgyed 1/c csalák meg öt, hidgyed 11, 11/a, 11/c, 111, 111/a igy hidgyed 7 1/a elől [javítva ebből: *előtt*] 8 5/a Uruk 6/a kötettek 1/a Uruk; Felsegek 1/b Réá 1/c reá 1/d Uruk 111/a Feleségek [javítva ebből: *Felsegek*]; hidgyed [javítva ebből: *hidgyet*]

- 10 3. Lött volna ő jokkal incompábilis,
Mind mezön, s mind othon volt ő probabilis,
Kard le kötve holt meg, mert volt horribilis,
Két gyilkos kéz miá lön lamentabilis.

7.

1. Betlenből Kirallyá emelkedett Gábor,
Vané hired benne, Törvént kér sok jámbor,
Magyar nemzet vala veled bátor tábor,
Már nem vagyunk bátor, mert te sem vagy, Gábor.
- 5 2. A' pénzt nem szeretted soha csak úgy mint pénszt,
Noha le hortál te fellyülről sok erszént,
De nem voltál te György, sem Lupuj e szerént,
Világ szerete tötted a' sók jó tétémént.
- 10 3. Nincsen vétek nélkül rollad sokat szolni,
Sokkal nagyobb vétek nemis emlegetni,
Egyebet nem tudunk felölled mondani,
Ha használnánk vélle, nem szánánk ki vajni.

9 I, I/c Lett 10 5/a Mezőn, mind ithon 6/a mint mezön, mint 7/a [a *probabilis* szó *bi* szótagja utólag beszúrva] I/b Athan [otthon helyett] III/a Mind [javítva ebből: *Mint*]; volt [javítva ebből: *vólt*] 11 III/a le ketve 12 2, 3 Gylkos 4/c mián 6/a gyilkoz; mián I/a, I/b, I/c, I/d mián II/a kész

I [utólag ráragasztott sárga, zöld és rózsaszín papíron, alatta: *Betlenből Budara érdemmel kölz, Gábor, / Hol vagy? nem ládde, nyeg lator alatt jámbor. / Christus akla körül holág valal [hiány] / Ma nem vagyunk bator, mert te [hiány]]* 1 Kirallyá érdemmel lött 4/a Kirallyá Erdemmel lött 4/b Kirallyá érdemmel lett 4/c Kiralyá érdemmel lött 5/a Kirallyá érdemmel lett 6/a Kiralyá érdemmel lött I Kirallyá érdemmel lött I/a királjá érdemmel lött I/b Kirallya érdemmel lött I/c Kirallya érdemmel lött I/d Kirallyá érdemmel lött Gábor, Gábór II Kirallyá érdemmel lött II/a kirallyá erdemmel lött II/c Kirallya érdemmel lött III Kirallya érdemmel lött III/a kirallya érdemmel lött 2 I Nem ládde miként nyeg lator alatt jámbor? 2 Nem látod, mikint nyég és mint sir sok Jámbor 3 Nem latod, mikint nyég es mint sir sok jámbor 4/a Vayha látnád, mint nyeg Sajtóban 4/b Vajha látnád, mint nyög sajtóban 4/c Vajha látnád, mint nyeg sajtoba 5/a Vané hired benne, miként nyeg 6/a nincsen hired benne, miként nyeg I Vajha látnád, mint nyeg sajtoban I/a Vajha látnád, mint nyek sajtoban I/b Vajha látnád, mint nyeg sajtoban I/c Vajha látnád, mint nyög sajtóban I/d, II, II/a, II/c Vajha látnád, mint nyeg sajtóban III, III/a Vajha látnád, mint nyeg Sajtoban 3 I Christus akla vala 5/a bátor Bátor Tábór 5 II/c pénzt sem III, III/a Az pénzt 6 I Igaz, hogy le hortál Lompostol 2 Erszényt [jav ebből: *Erszént*] 4/a Igaz, hogy le hortál Lompostol 4/b Igaz, hogy le hortál Lompostól 4/c Igaz, hogy le hortál Lomposbol; erszénynt 5/a te Lompostol sok Erszényt 6/a te lompostol 9/a le hortál Némettől I Igaz, hogy le hortál lompostól I/a Igaz, hogy le hortál Lomposbol sok Erszényt I/b Igaz, le hortál Lompostol sok erszényt I/c Igaz, le hortál Lompostol I/d Igaz, hogj le hortál Lompostol II, II/a Igaz, hógy le hortál Némettől II/c Igaz, hogy le hortál Némettől III Igaz, hógy le hortál Lompostol III/a Igaz, hogy le hortál Lompostul 7 2 Luppul [javítva ebből: *Luppuj*] 4/a a' szerént 4/c Lupul 7/a Lupul I se Lupul I/a se; cserint I/b e szerint I/c e' szerint III é szerint 8 2 jótéményt [javítva ebből: *jótémént*] 4/b tetted 4/c tetéményt 6/a tetéményt I tetted I/a tetéményt I/b tetéményt I/c tetted; tetéményt I/d tetted; tetéményt III Világ szerete széllyel töttél III/a Világ szerete széllyel töttél jó tetéményt 9 2, 3 Nincs 4/c szokat 7/a [a *nélkül* szó *ül* betűi utólag beszúrva] I/a, I/b rollad szolni I/c rolad szolni I/d rollad szolni 10 3 nagyobb 6/a nagyobb botlás I/b Nagyabb 11 I nem tudok I felölled nem tudunk I/a felölled nem tudunk I/b Felölled nem tudunk I/c Felölled nem tudunk I/d felölled nem tudunk 12 I Csak használnánk 3 Ha használnánk 4/a, 4/b, 4/c, 5/a, 6/a Csak használnánk III használnánk III/a vélle [javítva ebből: *véle*]

8.

1. Sütve tévé alád sánta szolgád, Balling,
Azt mondák Portán, hogy Csáki a' farmatring,
El fogya miatta mind fenig, mind selling,
Gazdais végre lön egy idegen czvinczing.
- 5 2. Fárada melletted Király Bátyád, Svecus,
Amaz hires vitéz, Gustavus Adolphus,
Szolla Portán érted, lenne tiéd a' Jus,
De nem nyerheté meg a' Svecus Legatus.
- 10 3. Sogorod, vén Betlen sokszor inte téged,
S Jol lesz vala dolgod, ha szavát bé végyed,
De az oldal tanács addig szura téged,
Míg mindent *ki* csala, s koldulás lön véged.

9.

1. Hol vagy, pénz gyűtéssel hires gazdag Gazda?
Mais sir miattad sok szomszéd Barázda.
Ki hordád pénzüket Patakra s Munkácsra,
Marada rollad ránk csak rongyunk Galléra.

[utólag ráragasztott zöld és sárga papíron, alatta nincs szöveg] 1 2. tive 3. tivé III/a szólga 2 2. mongyak 6/a farmatringh [javítva ebből: *famatringh*] I. Azt mondák [javítva ebből: *El-fogya*]; Portán, Csáki I/a portán, Csáki I/b, I/d Portán, Csáki III/a Csáki [javítva ebből: *csáki*] 3 1. fenig s mind 2. miattad; fening s mind 3. miatta [javítva ebből: *miattad*]; fenig s mind 4/c Fenning I. El-fogy a miatt; fénig I/a fening, mind felling I/b, I/d fening III, III/a E fogya; fening 4 1. edgy rosz Czvinczig fānczig 3. [a *végre* szó *vére* alakból azonnal javítva] 4/a csak edgy bitang Czvinczing 4/b tsak egy bitang czvinczing 4/c csak egy bitang Czvinczing 5/a csak egy hitván Csinczing 6/a idegeny I. tsak egy bitang czvinczig I/a tsák egy bitang Czvinczig I/b Gazdagis; tsak égy bitang Czvinczing I/d tsak edj bitang czvinczig II/a Gazdalis III, III/a csak egy bitang czvinczing 7 3. [az *érted* r-je utólag beszúrva] 8 II, II/a, II/c az Svecus 9 1. [a harmadik strófa hiányzik] 2. inte [javítva ebből: *inté*] 5/a, 9/a szokszor I/b Sogorad 10 2, 3, 4/a, 4/b [S hiányzik] 4/c [S hiányzik]; szovát 5/a [S hiányzik]; Jo I, I/a, I/b, I/d, II, II/a, II/c, II [S hiányzik] III/a [S hiányzik]; szavád 11 2. odal III/a szurá 12 2. koldusság [javítva ebből: *koldusságh*] 3. kodusságh 4/a el csala, s kuldulás 4/b eltsala 4/c el csala 5/a Még 6/a koldulás 7/a el csala 7/b el csalá I. el-tsala I/a el tsala I/b el csala I/d el tsala II, II/a, II/c, III, III/a el csala

1. [utólag ráragasztott rózsaszín, sárga és zöld papíron, alatta nincs szöveg] 1 4/a gyüttessel III/a gyöjtéssel 2 4/a Borazda 6/a miánnad I/a [a *Barázda* z-je d-ből azonnal javítva] I/b szamszéd borázda III/a szok 3 4 Pénzünköt 5/a Patakra, Munkácsra II/a Ki hordát III/a Ki hortad; Patakra, Munkácsra 4 1 ránk edgy rongyos gerezna 2, 3 rullad 6/a csak gubánk galléra I/b réánk I/c réánk I réánk II/a reank II/c marad rúlad réánk III/a rollad [javítva ebből: *rólan*k]

- 5 2. Igaz, jo öreg György, valál jo ör-álo,
Haza s nemzet körül Szemes talpon álo,
De potens szomszédod nem vala duráló,
Successio *külis* valál Praetendálo.
- 10 3. Nem volt haszontalan, gyült pénzed Fiadnak,
Mert ha ki olvassa azt, Fia Fiadnak,
Azt sugák, meg élled holt lelke Apjának,
Itt szegék meg Inok töltött Bialidnak.
- 15 4. Istennél szerencséd olly nagy mértékben vólt,
Minémü előtted egy Princepsben sem vólt,
Ki vónt két Császárral ujjat, hógy meg nem hólt?
De rajtad mind igy is nem lön sem rés, sem fólt.
- 20 5. Harczolál, s jol kötél elsöben Szultánnal,
Hasonlot követél a' más nagy Császárral,
Igy bánál te kétszer mind kontyal, kalappal,
S Mégis jol halál meg, Szép s csendes Regnummal.

10.

1. Hired vala nagyobb Világon, mint eröd,
De mást monda Sebes s Boros, két jo hösöd,
Nap kelet s nyugat fél tölled, töllök bé vöd,
De contrát fuva ki Váradon agy velöd.

5 6/a oregy 6 1 Haza s vallás 2 [a 6. és 7. sor fölcserélve]; nemzet [javítva ebből: *Német*] 3 [a 6. és 7. sor fölcserélve] 4/a Haza, Nemzet 1 Haza 's Német 1/a, 1/b Haza s Német; talpon 1/c Haza 's Német 1/d Haza s Német II, II/a Haza s Német III/a Haza; köröll 7 2 Potens [javítva ebből: *potens*] 1/a Szomszédad 1/c pontens III/a szomszédod 8 7/a kivülis 7/b kivül is 1 kivülis 1/a kivülis 1/b, 1/c kivül is 1/d kivül is III/a Praetendálo [javítva ebből: *praetendolo*] 9 2 haszontalan [javítva ebből: *haszontalan*]; penze 3, 7/a, 7/b, I, 1/a penze 1/b haszontalan; penze 1/c penze 1/d penze III/a gyölt; pénzéd [javítva ebből: *pénzet*] 10 4/c olvass azt 5/a, 1, 1/a, 1/d az III/a Mer 11 2 Apjajknak [javítva ebből: *Apj[na]k*] 5/a Lelke holt 1/a Ajának III, III/a Apádnak 12 6/a föl tött Bialidnak 7/a, 1, 1/a Igy szegék 1/b Igy szegék; inak 1/c Igy szegék 1/d Igy szegék 13 1 [a negyedik és ötödik strofa hiányzik] 4/c, 6/a, I, 1/a, 1/b, 1/c, II, II/a, III, III/a Istennel 14 2 Minemő 4/c Minemő 5/a minemő 6/a minemő; se 1/a Princepsben II nem vólt III/a Minemő; nem vólt 15 4/c Ki von II, II/a Császárra kardót II/c Császárra kardod III/a ujjat [javítva ebből: *ujjat*] 16 5/a sem föld 6/a sem vólt III/a lön [javítva ebből: *vólt*] 17 1/b Harczalál 1/c Harczalál II/c jó kötél 18 1/b Hasanlott 1/c követtél 19 1 kontyal 's kalappal 1/a kontyal s kalappal 1/d kontyal s kalappal II/c bannál 20 2, 3 szép, csendes 4/a [S hiányzik] 4/c szép, csendes 5/a, 6/a [S hiányzik] 7/a Szép s csendes [s utólag beszúrva] I Szép, tsendes 1/a szép, tsendes 1/b Szép, csendes 1/c, 1/d szép, tsendes II, II/a, II/c [S hiányzik]; szép, csendes II Szép, csendes III/a szép, csendes

1 [utólag ráragasztott zöld és rózsaszín papíron, alatta nincs szöveg] 1 2 Nagybó 3 nagybó III/a [mint *mn*ből azonnal javítva] 2 1 Negálá ezt Boros s Sebes, hizelkedöd 5/a hözöd 6/aII hözöd 10 [az első négy strofa hiányzik] 1/a Sebes Boros 1/d Hüsöd II, II/a jo két II/c most monda Sebes Boros jo két III/a mond a' Sebes [sebesből javítva]; hüssöd 3 1 Nap-kelet s Nap-nyugat tölled hógy fél, bé vöd 2 nyugot; töllök 3 nyugot; tölled; töllök 4/a fél nap kelet s nyugot 4/b Fél nap kelet s nyugot 4/c Fél Napkelet s Nyugot 5/a nyugot 6/aI Nyugot 6/aI Napp kelet, napp Nyugot fél tolled, töllök be vöd I Fél napkelet 's nyugot töllök 's tölled 1/a Fél nap kelet s nyugot töllök s tölled 1/b Fél Nap kelet s Nyugot s töllök s tolled 1/d Fél Nap kelet s nyugot töllök s tölled II, II/a Fél nap kelet s nyugot töllök s tölled II/c fél napkelet s nyugot töllök s töled II Fél nap kelet s nyugot tölled s töllök III/a Fél nap kelet 's nyugadt töled 's töllök 4 1 fuva ki meg szakatt agy-velöd 1/b Váradon II, II/a fuva Váradon II/c de a contrát fuvá

- 5 2. Ha Hector voltális, sok vólt két Hercules,
Fél csapás két Császárt nem vág le, mert feles,
Annyit keresett vólt néked csak a' köles,
Ha ne szánd, lész vala másodsor Achilles.
- 10 3. Jenő alol Vezér tenéked Váradra
Meg izente vala, meny hozzá Táborba,
Ismérd meg alázva, hogy ki Urad s Ura,
Meg léssen bizonynyal Uraságód adva.
- 15 4. De potiorb lön itt a' konty a' kalpagnál,
S A' Pataki tanács Barkoczi Lászlónál,
Kész veled elmenni, életével kínál,
De nem kelle a' jo, s ám veszénk Gyalunál.
- 20 5. Meg kínálá Isten tégedet háromszor,
Szelepcs: s Homonn által első indulatkor,
Mászszor Tatár által haza szaladáskor,
Végre Vezér által Váradon létedkor,
De vak Isten nélkül akár ki mindenkor.

11.

1. Rex, rege cum Lege, hogy légy Rex igazán,
Követségben járj el, Legate, – igazán,
Ne Kufár, Orator lakjál ott igazán,
Török Déák s Posta, irj s nyargaly igazán.

---

5 II, II/a, II/c Valál bátor szívü, olyan, mint Hercules 6 6/aI két csapás II, II/a Ez egész világon szerte szélyyel híres II/c az egész világon szerte szélyyel híres III/a [mert ne?...-ből javítva] 7 I Olly rakás volt nálad csak két x x köles 8 I Lehecz vala véle másodsor 2 maszdszor I/b Másadszor 9 I [a harmadik, negyedik és ötödik strófa hiányzik] 6/aI Várodra I/a Varódra II, II/a [a 3. és 4. strófa fölcserélve]; Az nagy fogu Vezér II/c [a 3. és 4. strófa fölcserélve]; Az nagy fogu Vezér teneked 10 2 Nagy jot izent vala; Taborban 3 Nagy jot izent vala 5/a Meg üzente; Táborra 6/aI táborra I Táborra II/a, II/c Taborra 11 5/a Ismérd [javítva ebből: *Ismered*] 6/aI meg alázott I, I/a, I/b, I/d, II, II/a, II/c Urad Ura 12 7/b odua [adva helyett] 13 3 [javítva ebből:] kalpognál 4/a kalpognál 4/c Kalapnál 5/a kalapnál 6/aI Kalpognál 7/a, 7/b, I konyt I/d kalapnál II, II/a, II/c, III/a konyt 14 6/aI, II, II/a, II/c [S hiányzik] 15 2, 3 életivel 16 6/aI Gyulanál 7/b, I/d Gyulanál II, II/a, II/c az jó 17 5/a Meg kina II, II/a, II/c Meg inte az Isten 18 2, 3 induláskor 4/c Selepts s Homonn I, I/a Homon között I/b Homon között I/d Szepletts II, II/a Homon között II/c Homon között III/a Selepcs 's Homonn. alsó első 19 2 Maszszor a' Chám 3 Masszor a' Cham 4/c haza szaladatkor 5/a Mászszor a Chám 6/aI mászar a Chám 10 Az után khán I/a, I/b Mászszor II, II/a, II/c [a 19. és 20. sor fölcserélve]; Tatár által való haza szaladáskor III/a [a sor javítva ebből: *Mászszor Tatár által Váradon létedkor*] 20 II, II/a, II/c Az után Váradon másodsor létedkor 21 2, 3, 5/a Isten ellen 10 Igazán mondgya azt a' Török, hogy mikor / Arczul csap az Isten, szemet bé köt akkor I/a Isten nekünk

12.

1. A Császárok mint Császárok,
A Királyok mint Királyok,
A Fejedelmek mint Fejedelmek
Szeressék a becsületet.

13.

[A HOROLOGIUM TURCICUM VERSBETÉTEI]

a.

Kivánszé lenni securus, ne légy felettébb udvaros,
élettel nem lehet multus, valaki masen kap stultus.

b.

Nagy poltzon ül a' Királyság, de lelkeseb a' jó Papság,
Edgyútt létek olly ritkaság, mint egy jegyben Nap 's Holdvilág.

c.

Ne intende a' vádlokra, vád mert nem vágy igaz szókra,
E döjtött halált sokakra, töb jókra, mint gonoszokra.

d.

Feletted Umbraculumód légyen az Egek Istene,
Alattad seremet lovad a' meg nem botló szerentse.

e.

Király, tegnap költsön igen sokat adál,
Mellyért holnap Isten bővebben readdál.

f.

Csillaggal légyen bár Koronád meg rakva,
Ha szelid gyöngyel nints, rugd őszve, 's tedd tova.

g.

Hamar hally, 's későn hidgy, mert tőled vár az Igy,
Hazug minden irigy 's meg fojt, mint egy mirigy.

h.

Amat sed se ipsum, a' ki fél fülben sug,
Ha reá nem vigyázzsz, biz a' sip alá dug.
Homo homini lupus.

i.

Csak edgyet szül az edgyesség,
'S Nem is kell több, az a' jó Vég.
Sceptrum Regni, Virtus amicorum.

j.

Nem mindenkor kérdik, fötté meg a' tudó,
Elébb-is fel adgyák, ha rövid az idő.
Vigilandum Medico.

k.

Senki rosszszul el lőtt nyila,
Nem tér vissza sopánkodva.
Vitae Sapientia Custos.

l.

Marsnak van egy fattya, neve hebehurgya,
Mind pokolra horgya, ha kiknél van soldgya.
Ratio praesit, appetitus obtemperet.

m.

Valamikor sok a' hostis, közel ott hozzád a' pestis,
De te ne desperálly itt is, mert él Machiavellus is.
Ingenium si intenderis, valet.

n.

Elöl vigyorog s' honorál,
S Hátul hegyzett nyársal trudál.
Ne crede color.

o.

Nállad ha hitelt ért, 's tölled méltán nyert bért,
Szolgád egy 's két bűnért ne bánts, hogy ha meg tért.
Nemo sine crimine vivit.

p.

Eleget használtál, mikor nem ártottál,
De többet ártottál, mikor nem használtál.
Inter utrumque tene.

q.

Veréb Gerlitze járását
Tanullya, 's veszti ugrását.
Contentum propria vivere dulce fuit.

r.

Vaj ki sokat durál, ki sokat tollerál,
Nem soká floreal, a ki tsak murmural.
Summa Victoria sui.

s.

Udvarod népe ha lator,
Incolák közt ne légy bátor.
Fallacia violentia
Violentia nunquam tuta.

t.

Virtussával Párdutz lántzon,
Dőggel bűdös Borz szabadon.
Virtus gloriae Mater.
Labor Pater.

u.

E nagy kintset nékem ide Sándor rakta,
Kit bő marku kezem rátok osztogata,
Egy darab hártýával magát contentalta,
Paraszt vólt, 's parasztl lesz, valaki sokallya.
Munerum vires.

v.

A jó rend a' czélra szem látomást halad,
E nélkül a' Votum üszögében marad.
Mortuo ordine, occubuit res.

w.

Ha a' szép Cziprusfa változtatná helyét,
Nem szenvedné Fűrész importunus kezét:
In labore fructus.

x.

Kezet az halállal majd örömet fogok,
Ha vale szót tölled hallani nem fogok.

y.

Félek, és féltemben szívem 's szárnyam szegett,
Mert denegat passum sas, ki fejem felett.
Magnus ubique labor, magnus ubique timor.

z.

Ördög hánt töre e' világ,
Meg fogó mag a' kívánság.

2a.

A zabla állam agyarán, de fékemplóm van más ujján,
Ha járhatnék magam kényén, terh nem volna hátam hegyén.
Nullum jus Camelus.

2b.

Vagyon olly virág kertemben, kit szinnel tarthatok lesben,
De szagos természetiben, 's nem tartathatik rejtekben.

2c.

Rakd a' varju tojást bár a' Páva alá,
Mennyei mannát rakj bár eh nyelve alá,
Elő vizet tölts bár szomju torkán alá,
Azon bakot nyuzza, hogy ő korlá korlá.

2d.

Ha meg nem halok ez nyillal, holtig tűrök száraz kostal,
Lakjál te a' szomszéd Urral, meg érem én szűlanyámmal.

2e.

A jó tábórozás a' szívnek tavaszsa,
Ott nyilik a' népnek ki kívánt rosája.

2f.

Privatum űzéstől elméd ha immunis,
Jó célod jó vége légyen à Superis.

2g.

Meg előzőtt, ha kerültem,
Ha űztem, holtig sem értem.

2h.

Világ fattyai a' sok pénzt ugy dongják, mint legyek a mézt.

2i.

Őröld, sűsd, ne szitáld, tsak nyeld 's edd tésztaukat,
Ki tudja, éjúké hólnapi napunkat?

2j.

Kapud udvarlóí nem jóđ kívánói,
A magok hasznokért károdnak lesői.

2k.

A Sinor mértékkal egyenes a' kőfal,
Plusquam perfectummal el kopik az asztal.

2l.

A Királyok orrát nem szagoltathattya,
Valamig Liliom vérét ki nem ontya.

2m.

A katona Credot két Inas késéri,
Rosz lélek, rosz pokol, noha ő nem hiszi.

2n.

Martzapántot sem sűcz, sem eszel fűst nélkül,
Mustot sem ihatol seprő 's zákány nélkül.

2o.

Nem nyitok már érted több patikás ládát,
Felőlem Kegyelmed tsak libere vadát.

2p.

Vagy tengerből hozott gyöngyel gazdagulok,
Vagy az, hogy gyöngy nélkül 's Fő nélkül maradok.

2q.

Régi Canonnya világnak, ha határa harmadnapnak
Expiral, javat másoknak, adgya sequens Fattyainak.

2r.

Ne hidgy tsak egyedül magad felől böltsül,
Mert fenn áltát hívő lehet néha döltül.

2s.

Rosz kezdet rosz vége sokszor Istenre vét,
De a' Lélek mást mond, mit? azt, hogy más a' hét.

2t.

Kettött tsak el hidgy bár, valaki Udvart jár,
Pénzt költ, Tetút talál, egyebet addig vár.

2u.

Ne ditsird a' Virtust, ditsiri ő magát,
Rejtett pėsma szaga ki furja ő magát.

2v.

Fenekén kereshed tengernek gyöngyödet,
De partyán lelhedd meg eleven fejedet.

2w.

Mind el nyeli mentém ujja,
Mit el ér Virtusom karja.

2x.

Szerentséd meg betsúld, Sobrius légy 's Cautus,
Mert ő ha ma certus, holnap Innel certus.

2y.

Ha békeség szerző Rosák nem lehetünk,
Háboru Tövissel tüzet gerjeszthetünk.

2z.

Ganéjazz, szánts méllyen, 's iteráld, ha lehet,
Sűrű Kalongyádból asztagod is lehet.

3a.

Légy, mint a' fényes Nap, magadtól ragyogó,
De a' vont posta ló tsak kullog ballagó.

3b.

Nem árnyék tartoja Phoenix az Országnak,
Melly Pellikán kostyát rendeli Varjunak.

3c.

Bolondság rettegni mindentől, ha nagy is,
Magos czégér alatt isznak bűdös bort is.

3d.

Az idején morgó kuvasz ugatása
Nem merges, nem keres irt 's Borbélyt marása.

3e.

Gonosz indulattal senki felől ne légy.
De a' gonosz ellen soha bátran se légy.

3f.

Meg görbült derékkal az Eg honorállyon,
A szerentse Napja rollad oriállyon.

3g.

Néked rosz gondolo soha jót ne lászon,
Veszedelmes Feje nyakán ne durállyon.

3h.

Honnan jösz, hová mégy,
Mond meg, hogy ki 's mi légy?

3i.

E' bárdot lábodra magad kezdeddel tőd,
Varja be sebedet tulajdon Czérmád 's Tőd.

3j.

Az Ugorkát ott kún ragják,
's Velem a' savát nyalattyák.

3k.

Te, ki mindent tudó, sötétben jolláto, igyem száno Birám vagy,
Kétséggel küszködő, ebül dörgőlődő Uram jobbitója vagy,
Sebemet gyógyíts meg, orromat forraszd meg, e gyano alatt ne hagy.

3l.

Hidban tört lovunkért ha meg fizetnek is,
Lovunk condolense de nem lesz senki is.

3m.

Ha kesztyűtlen kézzel Rosákat szedegetz,
Hegyes szurás ellen hamissan pityeregsz.

3n.

Igaz, minden bajba magam miá vagyok,
De az orvoslásra tanácsot kívánok.

3o.

A bebótlott Vallás ritkán feneklik meg,
Feneketlen donga a' Bort nem tartya meg.

3p.

Hamaréb idvezül a' későn meg térő,
Mint sem elkárhoznék a' bűnbe heverő.

3q.

Holott erejének nállad dézmája sints,
Néki barátyta száz, néked pedig egy sints.

3r.

Be hunt szemmel járnak, noha nem alusznak,
Mikor a' kevélyek felettébb fenn látnak.

3s.

A viz, ha apad is, de meg van a' Fonsa,
De meg áll a' Malom, ha nem lészen Rossa.

3t.

Ha mi élünk, szaparodunk,
Néked is dézmát adhatunk.

3u.

Lesz más Karátson is, változik a' Res-is,
El vészi jutalmát a' hamis Béres-is.

3v.

Ha triumphálsz, a' Czelra érsz,
Ha occumbálsz, magad ment lész.

3w.

A Postánk meg fula, mert avidus vala,
A Hal bé sozásba de Fraudus vala.

3x.

Leg felsőbb Hercules erővel az hartzon,
De héjános eszszel fonalt font gusalyon.

3y.

Kemény természetű hartzon forgó vitéz,
Mikor a' praedára vidám ortzával néz,
Testén sebre sebet bátor szivel intéz.

3z.

Kegyelmünk kapuja azért van 's áll nyitva,
Mert Vádló 's Mentőnek mind két fülünk nyitva.

4a.

Ully kún, mig házamat Farkammal ki seprem,
Majd meg vendégellek, van még egy tál eprem.

4b.

Csak addig nyujtozzál, meddig a' Pokrocz ér,
Mert tovább nyujtozva bizony meg süt a' dér.

4c.

Póltzrol dőlt szerentse izre porrá török.
Az alsó Vásárba még sem igen veszik.

4d.

Mikor a' viszketeg a' büszkéket tsipi,
Az erőt sem féli, 's a' szot sem szégyenli.

4e.

A titkolt kőrmölés mélyeb sebet tsinál.
Poklot ád az Ördög, 's Menyországgal kínál.

4f.

Meg vakul haraggal akar melly vitéz is,
Meg botlik közelről, mikor meszsze néz is.

4g.

Arnyék tartó fadnak ne piszkáld a' tövét,
Agyon üt teteje, ha ki téped tövét.

4h.

A mint hogy bunknak is okának kell lenni,
Igy titkunkat sem kell mindenütt fetsegni.

4i.

Ha Julius a' szót meg halgattya vala,
Árulóok fegyvere le nem vágja vala.

4j.

Hideggel a' vatzkor mind leves 's mind édes,
De a' sárga Dinnye melegen tul reves.

4k.

A' jókor usuált Pilula remenség,
Késő Purgatio utolsó vendégség.

4l.

Lovad fékemplőjét ha más kézre bíztad,
Biz a' nyeregből is magad ki fingottad.

4m.

Félve is rá álhatz a' Kigyo torkára,
De bizony gond hágni a' Sárkány farkára.

4n.

Jokor edzett elme meg vetett Tört el vág;
Szája tátott ember nappal is belé hág.

4o.

Köz elme meg botlik, 's néha meg is esik,
De halálos sebbe nem mindenkor esik.

4p.

A' Doctor nem biztat, hogy holnapig éllyünk,
's Mégis Szabót kérjük, miben innepellyünk.

4q.

Ha poczra teheti a' Gög azzal élőt,
Alig jut eszébe, ki volt tegnap előtt.

4r.

Ha magos Toronyba hághat fel az Harang,
Falus Csengettyükbe tél túl hallik a' hang.

4s.

Jó Gyűlölség nélkül a' rendes felelem,
Jutalom többülve fogy a' Fejedelem.

4t.

Ha találsz, mindened hű Barátodért add,
De cserébe soha a' Világért se add.

4u.

Hogy marva a' Kigyo mást meg öl, nem tudgya.
De természet mondja, 's biz el sem mulattya.

4v.

A' Kert alá ülve, ha van szemed 's eszed,
A' Hajdu Rosmarin nem tsipi meg segged.

4w.

Tapodd bár a' Retket, de ha ki nem tépik,
Vagy fel huzalkodik, vagy meg vastagodik.

4x.

Jobb, nagy készüléttel kis nyereséget várj,
Mint kis készüléttel nagy gyalázattal járj.

4y.

Longurio lévén törpe házba dombolsz,
Ha koponyád kotzog, még az Atsra morogsz.

4z.

A' nyargaló patak nem bántya Rápótot,
De a' lassu Maros majd el-nyallya Fótot.

5a.

A bé állott lesbe a' ki sokat tsihol,
Vatsorán Nyul czimert sem eszik, sem borsol.

5b.

Mint a' dühös kutya, mindenhez harap 's kap,
Ugy minden eb genus ő hozzá is mar 's tsap.

5c.

A magához gyanos árnyéktól is tartos,
Vizből ki kapokhoz mind pártos, mind partos.

5d.

Akar mint eskedgyék a' Pap segillyével,
Eb hidgye, ha nem egy Isten igéjével.

5e.

Az Udvari levet két szinnel festették,
A belé nyalót is annak keresztelték.

5f.

Elhidgyed, hogy bizony fél Egér Matskától
De mig oda nem vész, tsak lop a' szuszékból.

5g.

Az Udvari póltzra sok graditson hágsz fel,
Egy botlással magad a' földről szeded fel.

5h.

Utolsobb 's leg rosszab, tu Sardanapalé,
Dispar est ratio tua és Szent Pálié.

5i.

Nem sokáig kellett meg maradást hinni,
Hol sok a' siró száj, 's a' Fül restell halni.

5j.

Herénél a' Darás méznek többet mit árt?
Szemre főre néztek, 's nem nézitek a' kárt.

5k.

Nem bánom, szánkázzál fel felé a' hegyre,
De meg kősd kereked meredek lejtőre.

5l.

A ki veled pattog, attol ne fély, nem árt,
A hizelkedő Nap tsalá meg Boldisárt.

5m.

Ha a' kuvasz közt jársz, ne had el a' Fustélt,
Sok orozva marás tészzen Székely fortélyt.

5n.

Nem szükség nagy erő ott a' ledőlésre,
Hol fundamentom nints az emelkedésre.

5o.

Egyedül dőfé meg Páris Lacedemont;
Sok Görög veszté el mind Troját 's mind Hectort.

5p.

Mi nem minden Tanács halad elé felé,
Vont lyuku is néha pőkik a' Cél mellé.

5q.

Irtozás a' Caput dum est sine Cullo,
De szégyenb a' segg, ha nints Caput in Collo.

5r.

Nos hárman quid sumus, hanem tsak hirharang,
Non querimus nos rem, tsak légyen meg az hang.

5s.

Mellyik kínra méltób, Kegyetlen Neroé?
Vagy őt arra dobló sok Hohér Herosé?

5t.

A kővér falatok le szarják a' Gatyát,
Fellyül hullo kővek törnek sok koponyát.

5u.

Nem mi adgyuk, veszik sokszor, a' mit nyujtunk,
Vajha tsak attunkal meg forhatna dolgunk.

5v.

Kötelen tombolni Tenger felett könnyű,
Kőre hultát 's holtát tsak nézni is szörnyű.

5w.

Az alkalmatosság, ály meg, ha üz, néki,
De ha elől nyargal, ne hidgy soha néki.

5x.

Jobb, kullogj tsendesen Botskorba Budara,
Mint bokáig patkolt csizmába Prágára.

5y.

Incurabilis Mors a' bolond viszketeg,
Megvakult 's azt mondgya, ő bizony nem beteg.

5z.

Nem vétke Pávának, 's meg sem őlik érte,
A rutul nőtt Tollat vetik a' szemétre.

6a.

Eg ugyan a' Gyertya, 's fogy is a' kád alatt,
De a' köz jó tsőtlik s botlik a' pad alatt.

6b.

Nagyob ellenséged a' szomszéd hostisnál,
A kit fel emeltél, s meg földhöz sujtottál.

6c.

Ha szárnya szegikis, nints abba semmi kár,
A ki Pillangoval gyertya világnál jár.

6d.

Csak egy ember fingik a' Táncz közbe néha,
De szomszédink érzik, mi izű a' doha.

6e.

Negy lábbal hág néha fel Medve vaczkorra
Csak egyel firreg le néha főre nyakra.

6f.

Gonosz szövevénynek szövője fonoja,
Holott irigységgel sokak meg rontója,
Töttidnek gonosz vég gonoszul lesz soldgya,
Tétézve térvén meg practikád vékája.

6g.

A szerentsét birni terh, szeretni förtő,
Hát a' ki el veszti? azt tsak veszto 's győtrő.

6h.

Jó Király, árva ügyődnek légyen az Isten Tutora,
Obscuritasidnak légyen Lumen Faklyája, Lámpása.

6i.

Csak akkor hidgy a' Fondornak, mikor alvó komondornak,
Véget vét a' Kolyikásnak Receptája rozsz Doctornak.

6j.

Milvus Murem solvit, ámbár fel holt beteg,
Ha keze ügyibe közel Pisen-pityeg.

6k.

A ki magánál fellyeb nyul, az a' természeten tul nyul,
Vaj mi artalmas a' testnek, mikor hoszánál tovább nyul.

6l.

Praebendám ha nem kövérís, de enyim, ha ősztvéris.
Tuddé, meg mondá a' Borz is, hogy utrumque *perdideris*.

6m.

Jajdul, igaz, néha kristellyel élő is,
De nyeli a' búzit a' kristélyező is.

6n.

Mi nem a' segg vétke, hogy kolyikás az has,
Mért vészi bé a' száj, ha nem birja a' kas.

6l perdut cris

6o.

Vaj ki egészséges a' földön fáradni,
Vaj mi veszedelmes vizen hintokázni.

6p.

Térd hajtás, kéz fogás ma véték cum dextris.
In nostro seculo utere sinistris.

6q.

Valamelly bolond Rex ős jószágát fosztya,
Mit obstal ott a' Lex, ha Regnumát nyuzza.

6r.

Meg árt a' vas sulyom ha laptáznak vélle,
Jaj kinek tenere 's kinek talpa-béle.

6s.

Kováts nyilazza meg hőrtsőkös lovunkat,
Oldalba de rugják a' mi Lovászunkat.

6t.

Sok bé kaptstolt könyvek sok jót parantsolnak,
Sok el alutt Bóltsek halgatva tanítanak.

6u.

Jobb a' kolyikás segg a' fetsegő szájnál,
Mert a' ritkán poszog, e' szaporán dajnál.

6v.

Melyik jobb, az é, hogy amari à mults,
Vagy egy miá lenni nec vitae nec Mortis.

6w.

Sobrak szekeresnek nyikorog kereke,
A' meg vágott kőnek jobban jár a' lisztye.

6x.

Jár a' Medve néha tántzot 's toborzikot,
Ad néha teneres talpas áfácéket.

6y.

Te magad furtad meg fenekét sákodnak,
's rám morgasz, mért nyitva szája tarisnyádnak.

6z.

Meg meméd mondani, Tolvajé vagy Király,
A ki tsak nyuz, huz, foszt, 's nem hadgya, hogy Birály.

7a.

Dic Album, fac Nigrum ut voceris Tarka,
Két színű Toll nállunk nem sas, hanem szarka.

7b.

Oltoványid között irtogass idején,
Nem vonhad rámára a' horgas fát késén.

7c.

Egy néha sokaknak tépi szeme szőrit,
Sok is néha egynek meg szedi tiz kőrmit.

7d.

A teli szart házba fínghatik akarki,
Bordélyba nem mondgyák senkinek, vakarj ki.

7e.

A' melly fékemlőbe elsőben nints zablá,
Elhány 's vét, légyen bár egy rossz kantza kabla.

7f.

Nem vágy a' Máléra, a' ki Mannával él,
Azért Bachus részeg, ha tiszta vizzel él.

7g.

Tűzzel persel Ötves sok választó vizest,
De az is füstivel vesz 's vakit sok Ötvest.

7h.

Horgas borgas utat lineára venni,
Mind egy, 's a' sűketnek két Misét mondani.

7i.

Világra ki ki butt, ki, ki nem látott but?
Vagy Király, vagy koldus, plusért sok helyt fel butt.

7j.

Szappanyozni holnap habebis Tantalum,
A ki ma másoknak fuisti scandalum.

7k.

Processio jární jeles ut Romára.
Tanaison által kullogj Scythiára.

7l.

Nem olly hamar puffan Agyu, mint a' Pistolly,
De a' hová bé pök, sok falt helyből ki tolly.

7m.

Akarván, az Isten, tsak sohajts, 's meg riaszt,
Nolens, tace, non dat, sok szoval nem fáraszt.

7n.

Ragados kezedet mosd meg, sugorits meg,
Dat Deus quantum vult, tsak senkit ne sérts meg.

7o.

Hol a' Törvény meg hólt, beteg a' Király ott,
Az Ország vonagik, meny ki, pestis van ott.

7p.

Udvari sajtoaba szorult rab igasság,
Nem tseppen pénz nélkül tólléd semmi jóság.

7q.

A mi Udvarunkat ebül describálad,
Mert itt lábra nem kapsz, ha Istent szolgálod.

7r.

Két végre nő 's hizik az Erdei vad kan,
Hol ől, s hol függ néha a' ház héján horgon.

7s.

A magos fák néha árnyékkal ujitnak,
Néha ránk dőléssel mind halálíg nyomnak.

7t.

Nem Juh őrző kuvasz, Farkassal bélett Eb,
Ki nem Farkas bőrrel, kos hussal béletteb.

7u.

Disznokkal kevertet kés nélkül ugy egyél,
Hogy szepen is egyél, 's bé se keveredgyél.

7v.

Tam docens in Caula, quam bibens in Aula,
E' bizony nem egyéb, Lupus in Fabula.

7w.

Van egy állat, Leo, disponente Deo,
Dicit nunquam reo, miserebor meo.

7x.

A hizelkedő Tántz dolorral tör fejet,
Harczon vitéz kardgya honorral széd fejet.

7y.

Riaszkodgyék bár egy, a' mint torkán ki fér,
De sok edgyel vini bizony bátrabban mér.

7z.

Sok el butt Kősziklák Gállýákat súllyesztnek,
Mikor a' Hajosok láb alá nem néznek.

8a.

Justumban az Udvar keresztül álló gánts,
Raptumban részt venni kész, nem mondgya, ne bánts.

8b.

Ülly bár a' Törvénybe ugy, mint igaz Biró,
De büntetve ne légy, magaddal nem bíró.

8c.

Roka sem olly ravasz, dum jacet in fossa,
Farkas sem hapsol ott, adsint quamvis ossa.

8d.

A Törvének orrát, ha taknyos, töröld meg,
De jobban mivelted, ha nem nátháztad meg.

8e.

Vig sziv, a' melly szerelemnek szállása,
Minden dolga azzal bóldog, azt tartya.
Csúribe sohajtó szelei szornak,
Könyvei árjával Talléri fogynak.
Ennek neha nagy hegy is tsak szalma szál,
Néha tsak szalma szál is, mint hegy, ugy áll,
Kegyesséről mind addig gondolkodik,
Mig esze terhétől meg menekedik.

8e [A vers bizonyos sorai aláhúzva, ez azonban semmilyen értelmi vagy cgyéb kiemclést nem szolgál.]

8f.

Eltört lábért más láb nem nő, mi nem Rák,
Hogy kígyóval bőrből ki bujj, mi nem sák.

8g.

Nem minden fal mellett hasznos sugni bugni,
Két ajkon túl titok szárnyon szokott járni.

8h.

Csupodat úgy forrald, hogy ki futni ne hadd,
Velős kontzod sírját mert úgy szophadd, nyalhadd.

8i.

Egy Falu nem lesz ott Gereben, sem Fűsű,
Ki tilolva sem lőtt szősz, hanem csak tsőpű.

8j.

Ha rákászni indulsz, 's minden lyukba bényulsz,
Talám olly kígyót husz, hogy koporsoba busz.

8k.

Van mivel a' rosdát Vasból ki étessük,
De az irigységet halállal végezzük.

8l.

Első szülőttei Ördögnek kik, tuddé?
Kevélység 's Irigység, nevek kurké 's Purdé.

8m.

A Kedvetlen dolgot nézni is szem fájás,
Hallanunk pediglen kedvetlen fül vájás.

8n.

Eb nem örülhet úgy hét kőlykének, mint ha
Más egy báránycáját fel falhattya néha.

8o.

Lúdértz mennél többet hordott Pitvarodba,
Annál több árud lész Tűzes Sátorodba.

8p.

Haszontalan kéznél kár lenni vagyonnak,
Nintsent kiált, 's számát nem tudgya vagyonnak.

8q.

Jobb vakon születni, 's hóltig nem hallani,
Mint jót nézni 's halni, soha sem kívánni.

8r.

Ki vólna, ki vesztét ne lesné 's ne várná,
A ki maga javát bánnya, nem hogy várná.

8s.

Alamisna nélkül bé sugorodott kéz,
Meg gyógyulásodra Isten aligha néz.

8t.

AEsopussal lehet alfelünk Tűkőröd,
Ha arczul nem nézhet szemed, szemöldököd.

8u.

Fordul orvossággal majd minden nyavalya,
De az Irigységnek tsak Halál orvossa.

8v.

Mi nem minden Agár bontya fel a' Nyulat,
Meg marja Roka is néha az Agarat.

8w.

Hol találsz ma társat igaz barátsággal?
Csak kettő vólt ilyen, David Jonáthással.

8x.

Meg fizet bitangért mind Pater 's mind Mater,
Mint egy keszkenőért Samariai Péter.

8y.

Egy néhány gaz pénzért ma országot adnak,
Ha fősvény lesz, hólnap agyba főbe vágnak.

8z.

Nem minden viszketeg bóldog Juliussal,
Fél utba szakad meg néha Pompejussal.

9a.

Uzé Polycratest szerentse sokáig,
Végre ki kíséré az Akasztó fáig.

9b.

A ki magát adta Udvari Cséltzaphoz,
Szerentséje ritka az igaz mondáshoz.

9c.

Ha harmintzba Drákuly meg tokmálhat veled,
Akazd fel bár magad, nem áll el mellőled.

9d.

Szivetlen száj zengést a' ló sohajtása
Meg nyom Isten előtt, ugy hiszem, a' fontba.

9e.

A melly kis Birónak tört fazaka vagyon,
Nyár levéltől is fél, hogy ne üsse-agyon.

9f.

Eleven lelkekkel pokol sem telik meg,
Hólt Bárány nyuzással Farkas sem fárad meg.

9g.

Világba hitellel gyano nélkül élni
Jó, de mind kettővel jobb az Istent félni.

9h.

Mit vagdal az a' száj másokat mind egyre?
Ki száját honn, lelke pofozza mind egyre.

9i.

Van olly áros, a ki nem tudgya, mit vésszen,
Mint a' ki kantzába bak paripát hiszen.

9j.

Mi nem soknak van ma Finumos ligája,
Sok fa ég addig el, mig el fogy salakja.

9k.

Bocskor is ropja ugy, noha ő csak csuszog,
Mint karmasin kaptza, maga ő csikorog.

9l.

Sirathattya méltán szemét, a ki el vesztette fényét,
De inkább tépheti szivét, ki halva hallya reményét.

9m.

Mi nem pásztort vernek ló dészegségéért,
Tulkot és nem bérest a' járom törésért.

9n.

Igazán mondani, lássam, meg tudnád é,
A Félbe maratt sziv életé-halál e?

9o.

Még Turpis is bánnya ha mást mondnak szépnak,
Sötét a' Nap soknak, ha fénlík tsak egynek.

9p.

A csontotskát néha csak egy Ebnek vetik,
Interim házunkat százan is kerülik.

9q.

A monyatlan harang sem gyűjt Ecclesiát,
Kőszvényes talp sem jár, sem ugrik hophajdát.

9r.

Eperj fa levélből az idő Bársonn sző,
Savanyu Egresből idővel must 's méz nő.

9s.

Ritka a' gratia az utolsó órán,
Ha vólt a' Keresztfán, nints az Akasztófán.

9t.

Az Isten rajzoltát corrigáló Dámák
Mit tudgyák, mit tésznek a' régi szent fámák.

9u.

Az erős száju ló nem nyargal zabolán,
Vakjába addig fut, hőkk huppan homlokán.

9v.

Csipik vállu légy bár 's akar hebehurgya,
Béred nem Moses lesz, lesz a' Choré soldgya.

9w.

Töbre többet kezdünk, 's kevesebbet nyerünk.
Vakot vetett kotzkánk, nagy kódók csómórünk.

9x.

Venust vak Vitézi későre tágittyák,
Némelly elhagyók is néha meg sohajtyák.

9y.

Pap tűzet azért fu, hogy oltat gyujthasson,
Őrdög is azont fu, hogy gyultat ólthasson.

9z.

Mikor láttad, hogy lineán kül hágtam?
Reversalisomat horgason irtam?

10a.

Fel támadhat 's árthat a' meg hólt is néha,
Kivel mit gondolok, Bűszkék mondgyák noha.

10b.

Jóért jót nem fizet Feledség 's a' Restség,
Istennél mind kettő egy arányu vétség.

10c.

Van egy kis hatalmad a' bűn kerülésre,
Üstökön fogva kél bűn a' büntetésre.

10d.

A' versutus, ne hidd, mert nem boldogul,
Nyaka szakad vagy akasztófán meg fül.
Jól vetett ágy mind végig nyugodnod hágy,
Az Agy nem lágy, mikor töbrről többre vágy.
Urad 's Országodhoz légy hű 's légy igaz,
De Hitből féllly attól, a' ki szent 's Igaz.

10e.

Unita Virtus az, melly nagy erőt meg győz.
Fél őlfás Fördőből nem jön igen nagy gőz.

10f.

•Mi nem azért sirok, hogy lovam el huzzák,
Hanem hogy az árrát soha meg nem hozzák.

10g.

Isten subscriptumát
's annak Czeduláját
Könyvünk sem mossa el,
's Tűzünk sem gyujtya fel.

10h.

Vagdalkozunk, ugy van néha, Országunkért,
De hartzon le vágunk mást magunk fejünkért.

10i.

Sziv orvoslására ne keress bár Doctort,
Heába iszol itt Balsamumos Canfort.

10j.

Szaparits barátod, ha van modod benne,
Mellyikre hol szorulsz, vallyon 's mit tudsz benne?

10k.

A' természet ellen heába vonsz kardot,
Valahol hozzá férsz, nem bánom, bár mard ott.

10l.

Sok nyul futna tovább, ha meg nem ijedne,
Sok hartzoló élne, ha esze nem veszne.

10m.

Te hánsz előbb lépet nem vétkes Madárnak,
Még is dunnogsz, Tővis mért árt czondorádnak.

10n.

Fal megett alvással, nap ellen árnyékkal ember feje saniorb,
Gratitaitoknál, Securálástoknál Retractablek certiorb.

10o.

Vakult kívánsággal, bolond buvársággal Gyöngy kurkászni eredék,
Eleven halálról 's hab tsapkodasirol gondolkodni nem tudék.
Desperalt Hajossal, elhasatt Hajoval, ketté törött kormányval
Nem mehetz sohová, visznek valahová, ki tudgya, ha amoda.

10p.

Nem ismérem Poklot, de hiszem a' kint ott,
Ha ki bé hágott ott, sűti a' makkot ott.

10q.

Hogy ha szád is hazud, 's kezed is szorult bé,
Kűn éhező koldust nem töltesz ám így bé.

10r.

Pislenke Héjával jáczodni mit tégyen,
Tudgya Farkas fogra költ Bárán a' hegyen.

10s.

Gratias agoval ha minden száj zengne,
Lucifer láb lánca bokankon nem pengne.

10t.

Istenhez fel felé hágni restellettük,
Edgy ugrással poklot beg könnyen el értük.

10u.

Szűk botskorod bokád fel törte, 's már piszegsz,
Minéműt nékem is árulni nem szégyenlsz.

10v.

Bárson dolmán nem lop sem fillért, sem batkát,
De bizony nem biz rád rakás sárga dutkát.

10w.

Meg fedted a' Házat, 's kiástad a' tövét,
Ebűl rakot falnak kihánták a' kővét.

10x.

Munkával is ritkán mond ember egy igazt,
De könnyű hazudni 's horgast hánni, mint gazt.

10y.

Legnagyobb tetőre szerentse ha ültet,
Készülly, mert post festum nyakra főre vettet.

10z.

Sok vágással juték a' Fa ledőlthéhez,
Imez amaz okkal nem kell nyulni ehez.

11a.

A jokkal örülni jó időben könnyű,
De rosszszak miá is gyakran veszni szörnyű.

11b.

Nem minden jó hely jó mindnyájunk fejének.
Ulysses füstöt is sohajtya Földének.

11c.

Az el mult 's folyt árviz hátul nem tör gátot,
Ki vetett kárral is sok helyt rakott Rákot.

11d.

Mult buvát felejtse, vött jóvát jelentse, kit fel vett a' szerentse,
Meg ne keseritse a' futo szerentse, mert senkinek nem Öttse.

11e.

Tsinálta volt Isten Kameniczt erőssé,
De rossz Gazdák miá könnyen lön Töröké.

11f.

Kéretlen adunk mi időt szenvedésre,
Sok sugorgás sem nyér időt könyörgésre.

11g.

Ne hánd nemességed, ha nints bővőn pénzed,
Ki sűvegl e' nélkül vagy nekem, vagy néked?

11h.

Ki tednap pénzemért vét vala sűveget,
Absque ma nem mozdít sem sapkát, sem segget.

11i.

Marha lopó meg hal a' gége vágásért,
Nyuzásba segítő nyársba láb tartásért.

11j.

Méltóság fejünket emeli fel felé,
Irigység vas horga rángat seggünk felé.

11k.

Achillesnek Troja elég lehet vala,
De többre ásitva mérges nyíllal hala.

11l.

Valahová a' Nap fényével béléthat,
Bőltesség világa oda mind elhathat.

14.

[A TESTAMENTUM VERSBETÉTEI]

a.

Nem tudom, meddig élek;
Illy Testamentumot tészék.

b.

Vége itt ez könyvnek, Dicsiret Istennek.

KOHÁRY ISTVÁN

SOK OHAITÁS KÖZBEN,
INSÉG VISELÉSBEN,
ÉHSÉG SZENVEDÉSBEN,
KESERVES RABSÁGBAN,
MVNKÁCS KÖVÁRÁBAN
SZERZET VERSEK,

Mellyeket szerzője mulatozására,
Jutván rabságából szabadulására,
Most kinyomtatottat olvastatására,
Bánatos szívének vigasztalására
Az ezer hét száz hVszadIk esztenDöben,
éLtÜnkeL eL foLYó s-enYészö ÜDöben

15.

ÜDÖNK MÚLÁSÁRA, BÚNK TÁVOZTATÁSÁRA
VERSEINKET KOHOLLYVK

1. Untalan sohajtva s-Istenhez ohajtva enyhicsük sorsunkat,
világot ösmérve s-hivságát gyűlölve felejcsük el búnkat,
verseket koholva s-azokat faragva mulassuk magunkat.
- 5 2. De eszre vehetem, nincsen készültem s-ahoz való könyvem,
nincsen papirosom, úgy hozta rab sorsom, emésztödgyék szívem,
se téntám, se pennám, hát hogy folyhat vénám s-vers szerző jókedvem.
3. Ahol nincsen ténta, Szük ott az Poëta az vers csinálásra,
nincsen azhol penna, még Naso sem írma Verset papirosra,
nem lehet írása, kinek papirosa nincsen firkalásra.
- 10 4. Ember jó kedvébül, csendesült elmébül Szokot verset irni,
szive búsúltában, bé zárt fogházában inkább Szokot sirni,
az búnak inségét, mérge dühösségét nem könnyü meg birni.

5. Ugyan mégis az bút, melly én Szivemre fűt, mint lehet, el üzöm,
 az mi jut elmémre, Szóknak bötüire fel jedczem, fel füzöm,
 15 vers koholásával, sorsom unalmával bánatomat főzöm.
6. Versem koholása s-ollykor faragása adhat mégis dolgot,
 szokatlan munkámban, hényélő voltomban foglalatosságot,
 üdöm töltésére s-búm felejtésére egy kis mulatságot.
7. Kezdem hát munkámat, nem hagyom magamat, hényélő nem lészek,
 20 bal Szerencsém sorsán, lábaimnak vasán könnyebülést tészek,
 isten kegyelmébül s-versem füzésébül meg pihenést vészek.

16.

A' SZERENCSE FORGANDÓ VOLTÁRÚL

1. Kereke forgását s-forgandó járását látom szerencsének,
 óránként változik, s-változással hizik, nincs nyugta kedvének,
 hamar fordul sarka, nincs pórázon nyaka, nem rabja senkinek.
2. Alhatatossága s-ö tulajdonsága álhatatlanságban,
 5 ritkán hizelkedik, s-gyakran mesterkedik, kit hogy ejcsen kárban,
 *jovait ha osztya, azokat el fosztya, s-embert veti porban.
3. Jár, kél nyughatatlan, szaporán s-úntalan, kerekétt forgattya,
 soknak Uraságra, fejét méltóságra némelykor jutattya,
 többeknek veszélyre s-keserves inségre s-gyakortáb fordittya.
4. Vig kedvel sokáig, senkinél mindétig nem szokot mulatni,
 10 az mint vigasságot, úgy szomorúságot könnyen tud szerzeni,
 *nincs állapotása s-egy nyomban hágása, nemis szokot lenni.
5. Mutatott kedvének s-forgó kerekének nincs kötözö láncza,
 agya fűrt fejének, vakúlt elméjének nincs semmi tanácsa,
 15 gyakorta öröme szivünknek gyötrelme, s-változó á táncza.
6. *Az midön sok jóra föl emel à pólczra, s-hoz téged örömré,
 Midön kedveskedik, s-néked hizelkedik, szolgál is kedvedre,
 ollyankor pad alá, ávagy hogy láb alá taszit nyakra före.
7. Szólhatnék én errül s-változó kedvérül, nagy sokat mondhatnék,
 20 tündét mivoltárul s-forgandóságárul példát is adhatnék,
 okott beszédemre, tekintvén ügyemre, nagy könnyen vehetnék.

Cím I [a címet a 2. javító kéz adta] 8 I Uraságra, s-fejét 9 I veszélyre, keserves 15 I az táncza 16 I fel emel; pólczra

8. **Hirtelen s-véletlen, melly nagy reméletlen kereke fordúlyon,
*à szép szabadságrúl, öröm vigasságrúl melly hamar el szállyon,
sok féle kárvallást, bánatot, búsulást melly könnyen csinállyon.**
- 25 9. **Oskola rabságom, tanita fogságom világos példára,
ragyagó szép fénye s-tündöklő vig színye melly hamar homályra,
szivünk fajdalmával s-fejünk romlásával jusson változásra.**
10. **Adok Istenemnek, hálát Teremtőmnek mellyért mostanában,
tudom, hogy el hinni, szerencsének hinni kedvező voltában,
képtelen embernek, nemis kel senkinek virágzó sorsában.**
- 30 11. **Én mind kedvezését s-mind hizelkedését tartom már semminek,
semminémü jóvát, sem ámitó szovát nemis tartom kincsnek,
egyedül Istenben s-nem az szerencsében reménye fejmenek.**
12. **Rab vagyok, el hittem, s-kétségben sem vettem, kel sokat szenvednem,
gyámoltalan vagyok, s-bánatimis nagyok, van min keseregmem,
*job de keseregve, mint sem hitem szegve ez világot élnem.**
- 35

17.

URAM JESUS, SEGILJ, VIGASZTALJ MEG ENGEM, OLTALMAZ,
NE HAGY EL, VISELD GONDOMÁT ÉN RABSÁGOMBA

1. **Vasamnak csörgése s-unalmas zörgése el üzi kedvemet,
rabság, sanyarúság, inség s-nyomorúság epeszti szivemet,
az éhség s-koplalás, kárvallás, búsulás emészti éltemet.**
2. ***Megvallom, fájdalom s-nem kevés unalom folyása éltmemnek,
járása, kelése, jövése s-menése úntalan elmémnek,
elnézi, szemléli, s-méltán keserüli inségét fejmenek.**
- 5
3. **Sem útya, sem módgya, jól láttya s-jól tudgya, nincs az szabadságnak,
véletlen törében kerültem mérgében mostoha sorsomnak,
*szerencsém rút mérge s-fene dühössége oka romlásomnak.**
- 10 4. **Szerzette bünömnek s-hivságos éltmemnek ezeket érdeme,
engem de Istennek s-mi üdvözítőnknek irgalma, kegyelme
gyakorta bátorit, s-azért nem keserit ezeknek gyötrelme.**

---

22 I reméletlen

Cím I rabságomban 2 I inség, nyomorúság 3 I éhség, koplalás 5 I jövése 7 I jól láttya

- 15 5. Juthatok kedvemre, el múlt örömömre szomorúságombúl,
lészek reménségben s-állandó hitemben, meg ment rabságombúl,
*istenem, ad érnem, s-enged azt megnyernem te nagy jóvóltodbúl.
6. Vétkeket s-bünömet, hivságos életemet s-annak undokságát
ismérem, s-meg vallom, sem el nem titkolom szívem álnokságát,
gyalázom s-alázom, s-te elődben hozom minden gonoszságát.
- 20 7. Adatik, nem kétlem, énnékem kegyelem az te szent Fiadért,
szentséges malasztod s-bövséges jóvóltod föl vet sebeiért,
zöldellik hitemnek, reménye szívemnek az ő érdeméért.
8. Törödelmes szivre s-buzgó könyörgésre szoktál, Uram, nézni,
akár melly órában vagy szem pillantásban kezdünk hozzád térni,
legottan bünösnek s-hozzád meg térőnek kész vagy kegyelmezni.
- 25 9. *Járúlok elődben, bizván kegyelmedben s-irgalmasságodhoz,
megtérő szolgádat s-el tévet juhodat fogad bé magadhoz,
el epet, keserült, irgalmadban merült, nemis bizik máshoz,
- 30 10. *Gyámola s-óltalma karodnak hatalma legyen életemnek,
erősics, bátorics, többel nekeserics rabságán fejemnek,
nyavoljám enyhödgyék, inségem lassúdgyék, s-ad nyugtát szívemnek.
11. Gyakorlatossággal s-alázatossággal kérem Fölségedet,
én sok inségemben s-keserves ügyemben várom kegyelmedet,
*meg szánt büneimből, térvén vétkeimből áldom szent nevedet.
- 35 12. Oh, Fölséges Isten, ki jelen vagy itten, hitem tanit errül,
levegő egekre, föld kerektségére hatalmad réa kerül,
tenger mélységében s-annak örvényében erős karod merül.
13. Az te hatalmodban és akaratodban állanak mindenek,
levegése égnek s-kerektsége földnek ujjaidon fügnek,
mélysége tengernek s-habja örvényének te tüled rettegnek.
- 40 14. Árat s-apat vizek, égő s-alut tüzek hatalmadban vannak,
*zúgásokban szelek s-mindenemü felek csak te tüled várnak,
napnak, Hóldnak színye s-csillagoknak fénye te néked szolgálnek.
- 45 15. Ég alat röpdöső, föld fölöt szökdöső szárnyás állatokra,
hab víz köszt uszkáló s-barlangban sétáló halakra s-vadakra,
az Föld hátán csúszó s-gyomrában bé mászó féregre s-bogárra

20 I fel vett 22 I Törödelmes 28 I legyen 30 I enyhödgyék 34 I tanyit 37 I Az te halmadban 40 I hatalmodban

16. Gondod van, jól tudom, igassággal mondom, s vallyon ki tagadgya,
istenj Fölséged s-tellyes dücsöséged kicsoda nem tudgya,
elménk gondolattya s-hitünk ágazáttya azt előnkben adgya.
- 50 17. *Látod hát ügyemet s-világon éltemet, sorsomnak forgását,
veszélyben bé került s-inségben elmerült szívem búsulását,
inséggel s-éhséggel, sok keserüséggel napjaim folyását.
18. Szerencsém változot, s-imé, mire hozot, ha nézem dolgomat,
elszette, s-elvette, praédára vetette minden javaimat,
lábaimot vasbán, ejté nagy rabságban előtti sorsomat.
- 55 19. *De csendes elmével, szenvedek békével az én büneimért,
gondolom, s-meg vallom, magam fölतालóm, undok vétkeimért,
oránként szenvednem, s-méltó keseregnem hivságos éltemért.
20. Nem kívánok többet te tüled s-egyebet, légyen údvösségem,
dicsirve nevedet s-várván kegyelmedet nincs keserüségem,
60 ohajtom, sohajtom, szivessen kiáltom, légyén segítségem.
21. Magasztalásodra és imádásodra tarcsd meg én erőmet,
adgyad egészégem s-tűrő csendességem, s-vigasztaly engemet,
*tenéked mint tetczik, s-legjobnak mint látczik, rendellyed ügyemet.
22. Egy hajam szálára s-inkáb én magamra tudom jól gondodat,
65 *nem hagyod hát veszni, sem kétségben esni te bünös szolgálodat,
rab fejemre nyújtod, s-tülem meg sem tiltod te szent malasztodat.
23. Akarod, hogy éllyek, és hogy üdvözüllyek, s-ne essem pokolban,
boldogulásomat, s-nem kárhozatomat kívánod sorsomban,
szent Fiadnak vére, lelkemnek bőv bére ne essék héaban,
- 70 24. Az kinek érdeme lelkemnek kegyelme én remenségemben,
gyarló vóltom tudhad, s-bünöm meg bocsáthatd, azt vallom hitemben,
oh, Isteni Fölség, örök kegyelmesség, légy én szerelmemben.
25. Mostani ügyemet s-rabságos éltemet az te szent nevedért,
békével szenvedni s-csendessen viselni te szent Fölségedért
75 akarom s-kívánom, s-kész vagyok meg halnom te dücsöségedért.

18.
FÖLSÉGES ISTENNEK BÖLCS RENDELÉSÉN,
SORSUNKNAK IS FOLYÁSÁN MEG KEL EMBERNEK
ELMÉJÉT NYUGTATNI

1. Fölyhök szakadása s-tenger áradása sillyeszi hajókat,
örvényben jutattya, s-veszélyben fordittya sokszor az gályákat,
lánkasztya féltekbén, s-ejti remülésben tengeren járókat.
- 5 2. Szélvész is érkezte, s-habokat emelve az hajót forgattya,
evedző lapátnak s-hajós csaklájának jó rendit el bonttja,
gályák vitorlát s-erős vas macskáit öszve töri s-ronttja.
3. Esze az révésznek és hajós mesternek de tud ellent vetni,
*szélvész támadáskor s-az viz áradáskor jó kormányt tartani,
jól is kormányozva s-az hajót forgatva parthoz tudgya vinni.
- 10 4. Szélvéztül hányatot s-bú árjában jutot hajónak éltemet,
tarthatom, mondhatom, én hasonlithatom mostoha ügyemet,
éhségre, inségre, sok keserüségre s-rabságra estemet.
- 15 5. Nagy súllya vasamnak, terhe rabságomnak sillyeszi hajómat,
nevelve inségem és keserüségem el nyomja sorsomat,
éhség szenvedése s-értékem veszése el árasztja búmat.
6. *Keserüség árja s-inségemnek habja úntalan háborgat,
borúlt napom fénye, homályra vált színye búrúl bura forgat,
örömömnek múltja s-jó kedvemnek fogyta úntalan nyomorgat.
- 20 7. Látom de hajómnak, keserves sorsomnak fent van még kormánya,
csillagom támadhat, s-Istenem még szánhat, vagyok alkotmánya,
*szélvészben én tülem, veszélyben mellölem magát el nem vonnya.
8. Rendessen viselj, kórmányát vezérlej sillyedő hajómnak,
érhetek czéllyára s-ohajtott partyára szabadulásomnak,
nem hágy el sillyednem, rabságomban vesznem nékem, nyomorútnak.
- 25 9. Dolgainkat nézve s-lelkünket tekintve vezet Isten minket,
egyedül láthattya, s-csak maga tudhattya elfajúlt szivünket,
látogatásával s-ostorozásával nyerheti lelkünket.

---

5 I fel bonttja I 7 vetnyi 8 I tartanyi 9 I vinnyi 10 I bú árjára 13 I sillyeszi II sillyesti 20 I meg szánhat;
alkotmánya 21 I Zúzavarban tülem 22 I Rendesen

- 30 10. **Eltévet Juhait s-az maga hiveit gyakran látogattya, szököt szolgálájához s-bújdosó Fiához haragját mutattya, elvetemedtetek s-hivságra téröket ostorával Sújtya.**
11. ***Némelykor azt véllyük, s-magunkban itilyük, jobvólna vigadnunk, szomorú ügyünkben, mint sem hogy inségben sokat sohajtanunk, óltalmát, de akkor vagyunk roszszúl, mikor Istennek kel várnunk.**
- 35 12. **Reánk vigyázó szeme, vagyon e gyötrelme szivünknek, jól láttya, szorongatásinkban s-nyomorúságinkban kegyelmét mutattya, veszély közt emberre, áldását fejére bövséggel bocsáttya.**
13. **Nem hágy el bennünket, sem el nem vét minket nyavalyás vóltunkban, kiáltyuk mert ötet, ha meg keseritet, nyomorúságinkban, nevét segítségül, hijuk erősségül keserves sorsunkban.**
- 40 14. **Az gyönyörűségben de Istent ellenben hamar el felejtjük, kedves vigasságban s-kedvelt mulatságban elvéve emlittyük, jó állapotinkban s-fris vig jó lakásban sokszor megis vettyük.**
- 45 15. ***Senki azt ne vallya, söt neis gondollya, hogy Isten dolgunkat forgatni restelné, s-eleiben sem venné mi állapotunkat, óránként s-úntalan mert fáradszátlan vezérli sorsunkat.**
16. **Lépésinket tudgya, hay szálunkra gondgya, velünk van ügyünkben, járását elménknek s-titkait szivünknek fordittya eleiben, az ő dücsöségét s-lelkünk üdvösségét nézi mindenekben.**
- 50 17. **Szent, igaz, el hidgyük, kétségben se vegyük, nagy bölcs vezérlése, az mi életünkre, ügyünkre s-lelkünkre van gondviselése, *nincsen gonoszunkra, van de örök jónkra kereszt viselése.**
18. **Meny ország útyára s-örök boldogságra keresztel kel menni, éltünkben szenvedve s-keresztet viselve sokat kel szenvedni, gyenge fris életben, sem gyönyörűségben oda nem juthatni.**
- 55 19. **Kereszt viselésünk s-békével türesünk minket boldogithat, è világ mérgétül, dühösködésétül könnyen óltalmazhat, *lesébül, törébül, hánt kelepczébül megis szabadithat.**
- 60 20. **Engem hát kereszttem, ha jó kedvel vettem, boldogságra viszen, merülő*hajómnak, sillyedő sorsomnak kormányja fent lészen, bánatimnak árja s-rabságomnak habja ártalmat nem téssen.**

---

31 I véllyük, magunkban 34 I vagyóné 57 I Lesébül s-törébül 59 I silledő; kormányja fel lészen 60 I ártalmot

21. Éhséges insége, sok keserősége mostani ügyemnek,
rabságomnak súllya ámbár felyül múllyá érdemét vétkemnek,
nem ejthet kétségben, ad Isten hitemben jó reményt szivemnek.
- 65 22. Éhségem el múlik, jó lakásra válik, sorsom meg fordulhat,
*keserves rabságom s-nagy erős fogságom szabadságra juthat,
elveszet értékem s-elöbbeni fészkiem megint helyre álhat.
23. Légyen de azomban minden dolgaimban tetczése Istennek,
mint rendelni fogja, á szerint akarja folytát szerencsémnek,
elmém, eszem, kedvem s-hozzája tért szivem mivóltát éltemnek.
- 70 24. Jó szivel viselem, keresztét emelem szent akarattyának,
éhséges inségét s-inséges éhségét az én rabságomnak
*tartottam, és tartom, s-nagy méltán álitom látogatásának.
25. Nem töröm ügyemen s-rabságos éltemen mivóltát elmémnek,
jól van akkor dolgom, á mikor rabságom tetczik Istenemnek,
75 vigan koplalhatok, se nem búsúlhatok rabságán fejmemnek.
26. Gyors forgással múlnak napjaim, s-el folynak, halálra kel jutnom,
tudom, életemtül s-Világon mindentül megkel egyszer válnom,
akar szabadságban, akar az rabságban, megkel egyszer halmom.
- 80 27. Tévelygő hajómnak, tengerén világnak szükség által menni,
nem sillyesztvén hivság s-világi kívánság, partyára fog jutni,
*Isten országában, örök szabadságban örökké nyugodni.

19.

MINDENEK FÖLÖT EMBERNEK ELSÖBEN LELKÉRE, ANNAK UTÁNNA
BÖCSÜLETIRE KEL JÓ GONDOT VISELNI

1. Most mások örömben virágzó kertekben kedvekre sétálnak,
jártokban beszélve s-nyájassan trécsélve egy mással mulatnak,
nevetnek, kaczagnak, semmin sem búsúlnak, s-nagy frissen vigadnak.
- 5 2. De én szegény fejem, se napom, sem éjmem, úntalan bánkodom,
egyedül rekesztve s-az vasban heverve törödöm, s-aggódóm,
nincs, ki hozzám szóllyon, s-engem vigasztallyon, méltán szomorkodom.

---

62 I felül 63 I remént 68 I rendelnyi 70 I s-keresztit 79 I Tévelgő
3 I Nevetmek s-kaczagnak

3. Éhezni nem szoktam, mástis jól tartottam, s-koplalás éheztet,
*kenyérnek csak ize s-Latorczának vize soványan tengődtet,
Föt étek szagával, még csak illattyával senki nemis értet.
- 10 4. Öszülve s törödve, gyötrödve s-epedve képes hát aggódnom,
lankadva s-bágyadva, éhezve s-koplalva illendő búsúlnom,
öldöklő sorsomon s-kemény rabságomon méltó szomorkodnom.
- 15 5. *Tekintve két felé s-akar mennyi felé senkit nem láthatok,
egy jó barátommal s-egy jóakarómmal egyet nem szólhatok,
mástúlis felölök, mert csak magam ülök, semmit nem halhatok.
6. Bézártak, bé csuktak, s-ablakot sem hattak szoros erkélyemen,
éhen koplaltatnak, s-vasban verve tartnak, bú bánat szivemen,
rabságomnak sorsa s-lábaimnak vasa nagy teher fejemen.
- 20 7. Nem szabad embernek, egy szóval senkinek én hozzám bé jönni,
engemet se látni, se meg vigasztalni, s-rajtam szánakodni,
*könnyörülő szivet, se pedig jó kedvet én hozzám mutatni.
8. Egyet ha ki szólna, s-engem vigasztalna, vennék gyanóságban,
labancznak mondanák, árúlónak fognák, s-tennék árestomban,
söt nemcsak meg vetnék, még megis büntetnék, s-vernék talám vasban.
- 25 9. Örül de valaki, légyen az akár ki, az én rabságomnak,
böcsülete lehet, nagy gratiát nyerhet azzal ő magának,
érdeme, hitele, előmenetele vanis ollyanoknak.
10. Nem egyszer gondoltam, sokszoris forgattam magam elméjében,
lennék ha Töröknek, pogány ellenségnek az ő tömlőczében,
ennyi boszontásom, vólna é tartásom mostoháb kezekben.
- 30 11. Láthatnám az napot, valaha talám ot emberrel szólhatnék,
kavém és föt étkem lenne talám nékem, s fris eget vehetnék,
engednének gyónnom, és megis áldoznom, ha papot kaphatnék.
- 35 12. Reâm fenik fogokat, látom, agyarokat igen köszörülik,
*el epedésemet s-meg emésztésemet nemis keserülik,
akarnák, gondolom, ma lenne halálom, s-kinomat örülik.
13. Nem vétettem annyit, hogy szenvedgyek ennyit, úgy tartom magamban,
nem öltem Társomnak, Apját s-Annyát másnak éltem napjaiban,
az praedán sem kaptam, s-más javát sem dúltam, ha mód vóltis abban.

9 I illyattyával 16 I Bezartak s-be csuktak 18 I fejemnek 19 I be júny 35 I el epedésemet II [nyomdahiba]
36 I gondolom II [nyomdahiba] 38 I napjaimban

- 40 14. **Kel** tehát ennyire s-illy szörnyü inségre vallyon miért jutnom,
vétkemért, bünömért, hivságos életemért, bizonynal kel tudnom,
tudom, de Munkácsban, mint sem hogy pokolban, job nekem kínlodnom.
15. **Aldot** légy, Istenem, ki ezt meg ösmérem adtad malasztodat,
nem erdemelhettem, mert sokszor vétkeztem, illy nagy irgalmatat,
45 **nem** érdemlem, tudom, ha jól gondolkodom, illy kegyes vóltodat.
16. ***Azért**, hogy bünösre s-reám, érdemetlenre nyujtád kezeidet,
bünömöt nem nézve s-vétkem sem tekintve adád kegyelmedet,
örökké imádom, s-háladással áldom szentséges nevedet.
17. **Csudálhatom** tehát, hogy elmém nem nyughat, mert nincs min búsúlnom,
50 **záport** szemeimbül s-húllot könyveimbül nem kel árasztanom,
ügyemnek súly sorsán s-lábaimnak vasán sem kel sohaitanom.
18. **Látom**, hogy örömben, mint sem törődésben méltób inkább lennem,
enyhödöt szivemre s-csendes életemre most kezdettem lépnem,
találtam nyugtomat, nem tudom gondomat, s-bútúl sem kel félnem.
- 55 19. **Istennek** szolgálva s-irgalmátis várva most könyöröghetek,
rút sok vétkeimrül, én sok büneimrül kesergést tehetek,
*és igy mostanában pœnitentiában csendessen élhetek.
20. **Kegyelmét** Istennek, jót ad rab fejemnek, naponként várhatom,
elmémet kordélyban s-világi hivságban immár nem futtatom,
60 *lótva avagy futva s-héában koslatva magam sem fãrasztom.
21. **Irigyimnek** mérge, se kegyetlensége fejem nem érdeklí,
olálkodó lese, se dühösködése most nemis kerüli,
gondolom, rabságom, mert nyomorúságom senki nem irigyli.
22. **Oltalmára** másnak gondot már magamnak most nemkel viselnem,
65 **nem** kel illyenekben, se töb effélékben búsúlnom s-epednem,
dolgaimnak folytat s-magamnakis nyugtát nem kel hát meg vetnem.
23. **Olly** karban volt sorsom, Füleken lakásom, kárban kellet esnem,
*tett esküvésemet, jól tudom, hitemet nemkel felejtennem,
vagy hogy mindenemnek, vagy böcsületernek vesztét kel szenvednem.
- 70 24. **Illendöbnek** tartom, s-méltóbnak álitom vesztét mindenemnek,
sanyarú rabságát s-illy sanyarúságát nyomorúlt fejemnek,
élve mint sem frissen lássam keservessen sérelmét hitemnek.

---

47 I tekintve 54 I Tanáltam 56 I vétkeimrül, s-én 60 I koslotva 61 I Irégyimnek 65 I illyenekben; efféléken
69 I mindeneknek 70 I Illendönek; alitom

- 75 25. **Lelkemnek keresni s-üdvösséget nyerni lehet az rabságban,
nem kel többre vágynom, se többet kívánnom széles ez világban,
*istennek juthassak, s-hogy boldogúlhassak eő szent országában.**

20.

**MAGYARORSZÁGNAK ELVESZET SZABADCSÁGÁN S-TÖRÖK IGAJÁBAN
ESET SORSÁN, JAI, IGEN MÉLTÓ KESEREGNEM**

1. **Mi édes hazánknak, romlot országunknak tekincsükmeg sorsát,
az előtti fényét, dücsösége szinyét s-mostani romlását,
gyözedelmes vóltát, szabadsága fogytát s-végső pusztulását.**
- 5 2. **Illendőnek tartom, s-méltónak álítom, jutassuk eszünkben,
attillátúl fogva az üdöt számlálva vegyük fel elménkben,
*régi szent királyink, jó hirü eleink mit nem vittek végben.**
3. **Országunk kö várít, terjeszték határit tengertül tengerig,
rontották, meg verték, ellenségek veszték sokszor majd egy lábíg,
szép nagy szabadságban, nyert diadalomban éltek együl egyig.**
- 10 4. **Ziros hazánk földe mindeneknél kezdé nagyon hiresedni,
annak szabadsága, kincse, gazdagsága méltóságban lenni,
gyümölsének ize, sok szép folyó vize kívánságban esni.**
- 15 5. **Nemvólt de senkinek, módgya ellenségnek, hogy ártson hazánknak,
az még örállói, sok erős bainoki egyesek valának,
*kargyokkal s-karokkal, távozt károkkal óltalmat tartának.**
6. **Élteket nem szánták, véreket ontották óltalmáért ennek,
le folyt kargyaikon, s-el folyt karjaikon vére ellenségnek,
vérekkal s-éltekkal s-gyöző fegyverekkel hirt, nevet nyertenek.**
- 20 7. **Egyező fegyverek s-kiterjet jó hirek Táborokot gyözöt,
szívek mérészsége s-karjok erőssége hadakat elüzöt,
zinegre, pórázra, kötözö rab szijra sokakat föl füzöt.**
8. **Egyenlö erővel s-meg egyezet szível mindenre reâ értek,
*tréfábúl, játékbúl s-olykor mulatságbúl nagyot végben vittek,
széles ez Világban magok hatarában senkitül sem féltek.**

- 25 9. Zöldellet virága, házánk szabadsága keresztény világban,
annak méltósága s-jó illatú szaga meg vala hazánkban,
böcsület, tisztesség, bátorság s-vitézség hazánk fiaiban.
10. Ah, nehéz mondanom, s-méltó meg siratnom, oda van virágunk,
dér azt elsütötte, s-már kóróvá tette, oda szabadságunk,
30 csonkúla, s-el romla, s-rólunk mind le húlla régi méltóságunk.
11. Szabadságunk fordúlt, mert Magyar meg hódúlt, adó fűzetésre,
az régi méltóság, szabados Uraság Jobbágyos inségre,
gyalázatos iga s-annak ocsmánysága elviselésére.
12. Az előt strazája vólt hazánk bástyája az kereszténységnek,
35 *nevezetes hire majd évig fel ére Magyar Nemzetünknek,
szüntelen nagy kárt tet, ellent állot s-vetet Pogány ellenségnek.
13. Török adajának, terhét igájának miólta fel vette,
ösztön, ostor, járom, melly nékemis károm, forognak előtte,
régi titulússat s-ához való jussát immár el vesztette.
- 40 14. Örüly, tapsoly, pogány, álnok, hamis Czigány, az Magyart megcsaltad,
*kedvedre nyergeléd, mind addig kerüléd, megis zaboláztad,
iobbágyoddá tettet, s-igád alá vettet, láb alá tapodtad.
15. Gyözte kis erővel, örökös hirével sokszor Tábóridat,
álgyúidat nyerte, hadaidat verte, s-tépte Zászlóidat,
45 iutatta homályban, csak nem fogyásában tündöklő hódodat.
16. Agák Besliákkal, sok Bulyok Passákkal egy lábíg vesztenek,
Békek Emingekkel, Passák Vezérekkel rabbokká estenek,
az fő Ispaiak, Zahin Csorbasiak sartzot fűzettenek.
17. *Nem kel immár félned, ijedned, rettegned hajdú katonátúl,
50 éles fegyverektül, meg vetet lesektül s-vitéz próbáitúl,
szabadon sétálhatcz, hol akarod, járhatcz békévél ezentül.
18. Egyenetlensége, dagály negédsége hozta ezt Magyarinak,
*tudom, hogy nem tetczik, csúfosnakis látczik hajdú katonának,
szolgállyon, hódúlyon, lábodhoz borúlylon, s-tarcson ő Urának.
- 55 19. Ontotta véredet, le vágta fejedet az hajdú katona,
rabolta, prædálta, javaidat dúlta, bár mostis úgy vólna,
szivessen kívánám, s-valóban akarnám, mostis ölne, vágna.

---

26 l még 36 l vétett 37 l miulta 43 l hirivel 54 l lábadhöz

20. Ah, keserves inség, szörnyü keserőség fűgni pogány markán,
 60 •nagy terhes adója s-fel válált igája van már Magyar nyakán,
 iaj pedig, jaj annak, valaki pogánynak ül szekere farkán.
21. Az eö jármát vonni, igáját hordozni nem kicsiny mesterség,
 •iutni óltalmában s-esni hatalmában keserü dücsőség,
 iobbágyává lenni s-kedvére szolgálni nemis gyönyörűség.
22. Gyöplün hajtva sújtyák, sújtogatva hajtyák, ostor, korbács éri,
 65 ebül vagyon dolga, valakinek iga nyakát hágja s töri,
 •nehéz adózását, mint járom vonását, keservessen türi.
23. Magyarnak üstöke, zabolázó féke vagyon már kezében,
 esküt az Pogánynak, Töröknek, Tatárnak minthogy hivségében,
 levagja barátját, Attyafiát s-bátyát öldöklő mérgében.
- 70 24. Törökkel, Tatárral, fölötte nagy kárral országunkat rontya,
 •ontya kereszténynek, vérét Nemzetének, s-hazánkat pusztítja,
 kegyetlenségével s-törökösségével Istentis boszontya.
25. Eztet mint sem érnünk, egy lábíg el vesznünk sokkal jób let vólna,
 szemeink világa, szomszédink országa hogy illyet ne látna,
 75 esküt ellénségnek s-törökkel béllétnek senki sem mondhatna.
26. Rettenve, réműlve, méltó keseregve errül gondolkodni,
 értékünknek káros, lelkünknekis áros törökkel tartani,
 gyalázatos hirünk, vallyon hát hogy merünk tovább kuruczkodni?
27. Nem szólhatok többet, s-mit mondgyak egyebet mostani Sorsomban,
 80 el látom, s-ügy tartom, már soha nem látom keresztény világban
 •mi édes hazánkat s-haza fiainkat régi szabadságban.

21.

ELMÉJE EMBERNEK NEM NYUGSZIK, ÚJSÁGRA VÁGYÓDIK,
 FUTJA VILÁG HATÁRIT

1. Elmémnek nincs nyugta, henyélést nem szokta, s-nem akar heverni,
 látom, nincs megköteve, sem vasban nincs verve, vágódnék sétálni,
 munkács kövarábúl s-bézárt fogházambúl akarna ki menni.

- 5 2. Elme henyélése s-túnya heverése ördögnek párnája,
ióban ha nem fárad, gonoszban el árad, s-roszban van munkája,
*ezen szovaimnak s-igaz mondásomnak sok ezer példája.
3. Erre nézve tehát szabadon sétálhat, magát meg nem únnya,
magát hogy meg unva s-gonoszra fordítva jótúl elne vonnya,
bátor ám sétállyon, s-roszra ne fordúllyon, utyát meg ne bánnya.
- 10 4. Elkészült útyára à salvus Passusra nincs semmi szüksége,
reménlem, s-álitom, s-magamban úgy tartom, nincsen ellensége,
nem kérdezik tüle, hól úti levele, lehet békessége.
- 15 5. Ér hogyha az vámra vagy az harminczadra, tudgya szabadságát,
*királynak, Császárnak, semmi hatalmasnak nem féli haragát,
nem féli sem vasnak, bilincsnek s-békónak terhelő súlyságát.
6. Éles hegyes törtül, kard s-pallos életül, sem nyiltül s-csidátül,
*meg töltöt puskátül, taracztül s áldgyútül, sem tüzes gránátül
nincs semmi félelme, s-nem lehet sérelme országos hadaktül.
- 20 7. Iuthat táborokban, s-járhat sátorokban, Strása nem szólitya,
váraknak kapuit s-rakot köfalait könnyen meg hághattya,
gyors, hamar járását, senki nyargalását meg nem tartóztattya.
8. Szabados menése, vissza is térése, s-gátlását nem tészik,
zörgését mentében, jártában s-költében sohúl fel nem vészik,
iárását nyomának s-reitek naplásának hirül el sem viszik.
- 25 9. *Kezdgye azért útyát, szivemnek bánattyát járása enyhicse,
vasamnak súlyságát s-fejemnek rabságát megis könnyebicse,
iutván barátimhoz s-jóakaróimhoz, azokat köszöncse.
- 30 10. Szerelmes Anyámnál, Balassy Judithnál tülem elmentében,
akarom, hogy szállyon, s-ottan udvarollyon legis leg elsőben,
gyámoltalán sorsom, légyen koplalásom feledékenségben.
11. Rabságom súllyárul s-lábaim vasárul sem kel semmit szólni,
*azzal búsulását s-ö szánakodását nemkel újjtani,
úgy hiszem, rabságot s-az nyomorúságot tudgya együt jární.
- 35 12. Anyai mivóltát s-hozzám nagy jó vóltát Isten füzesse meg,
gyarló vagyok, s-vóltam, s-hogyha meg bántottam, vétkem bocsássá meg,
istennek ajánlom, s-ohajtva gondolom, az Isten áldgya meg.

---

8 I el nem 20 I Vraknak 24 I naplásinak 27 I köszöncse 29 I szállyon, ottan 30 I Gyámolatlan; légyen s-koplalásom

13. Onnand ha búcsúzik, s-hogyha el távozik, térjen Öcséjhez,
dunántúl, reménlem, juthat, úgy itilem, Koháry Imréhez,
ügyemet jól tudgya, jò szivel fogadgya, vonszon mert véréhez.
- 40 14. *Koháry Farkashoz, à szerint Gáborhoz térjen bé úttyában,
fel találván öket ha fogja kezeket, s-látya búsulásban,
vigasztallya szómmal, s-az én rabsággommal ne ejcse bánatban.
15. Távúl estem tülök, szakaszta mellölök szerencse véletlen,
iól tudgyák rabságom, s-van nyomorúságom, sorsom szerencsétlen,
45 *aldása Istennek szállyon mindeniknek fejére szüntelen.
16. Úgy hiszem, tudhattya, s-felis találhattya, hol van Makovicza,
iános rab öcsémet, érzi ot ügyemet, szómmal vidámitsa,
légyen reménségben s-fris jó egészségben, Isten szabadítsa.
17. Az édes Hùgomnak, Koháry Judithnak felölem hirt adgyon,
50 *gondal, búval értem s-héában mellettem immár ne fáradgyon,
hogy nem feletkezet, rólam emlekezet, ezer áldást mondgyon.
18. Az élő Istenre s-nagy böv kegyelmére bizza rab Fejemet,
tudgya, szabadságra, kel è vigasságra jutatni engemet,
azért az Istentül várjuk el s-üdötül, mint adgya ügyemet.
- 55 19. Rövid búcsújával s-látogatásával sohúl el ne késsen,
iárjon hamarsággal, jöjön vigassággal, s-én hozzám siessen,
*térjen fogházamban, s-nékem rabságomban örömet hirdessen.

22.

VALAKI ISTENBEN BIZIK, AZ SOHA MEG NEM CSALATIK

1. Vraság, gazdagság, hatalom s-méltóság tetczik mindeneknek,
az urat tisztelik, gazdagot böcsülik, hatalmastúl félnek,
le vetet süveggel s-térd hajló készséggel szolgálnak ezeknek.
- 5 2. Az kik uraságra, jutnak méltóságra, dolgokat kedvellik,
kiknek gazdagságban, részek hatalomban, sorsokat örülik,
*jó szerencséjekben s elömenetelben magokat itilik.
3. Ió szerencséjeket s forgó kerekeket meszire föl viszik,
szerencse forgását s-változó járását kétségessé teszik,
tévelygő s-enyeltgő, tétova dölöngő mivóltát sem hiszik.

40 I be 41 I Fel tanálván 46 I tanálhattya 56 I jüjön
5 I részek s-hatalomban 7 I fel viszik 9 I Tevelgő

- 10 4. Ehez képest szivek, mind eszek s-mind kedvek vágy az szerencsére,
nyakok szakadtában, életek folytában futnak kerekére,
biznak erejekben, gazdag sok kincsekben, s-akadnak veszélyre.
5. El fordul kerekék, s-ha el fogy értékek, hullanak az porban,
*nyugtokat nem lelik, s-igen keserülik sorsokat magokban,
15 bánatban kerülnek, siralomban esnek, s-jutnak búsulásban.
6. Illendő el hinned, s-nem kel kételkedned, szerencse meg csalhat,
zúrzavarban ejthet, veszélyben kerithet, s-lábalá tapodhat,
inséges éltedre s-keserves ügyedre nagy könnyen fordulhat.
7. *Kedveskedésekor, hizelkedésekor kerit bé törében,
20 akkor mert hamisság, álnokság s-csalárdság van már az begyében,
zokogó sirásra, süro könyvhúllásra ejt veszedelemben.
8. Szivünket epesztő s-éppen meg emésztő nagy gonoszságárúl,
oránként változó, tétovázó, habzó, mostoha vóltárúl
hallottam példákat, s-mondhatnékis sokat forgandóságárúl.
- 25 9. *Azt most férre teszem, sem elől nem vészem, de jó megtanúlnod,
méltóság fényéhez s-tündöklő színéhez nem kel ragaszzkodnod,
erős Taborokban, Országos hadakban sem jó bizakodnod.
10. Gazdag tárházakban, ezüstben s-aranyban se vesd reménséged,
ne legyen ezekben, se pedig illyekben te gyönyörüséged,
30 ezekrül s-illyekrül, jöhet effélékrül nagy keserüséged.
11. *Mert könnyen homályban, juthat változásban fénye méltóságnak,
csak hamar el kelhet, s-prædára kerülhet kincse gazdagságnak,
Zendülhet, rettenhet, s-egy órában veszhet ereje Tábornak.
12. Az ki az Istenben, ő szent Fölségében csupán de csak bizik,
35 lézengve veszélyben, világon éltében hozzája tartózik,
annak jó vóltában s-nagy böv irgalmában meg nem csalatkozik.
13. Tehát Istenemben s-örök kegyelmében én csak éppen bizom,
inségemnek súllyán, szerencsémnek allyán hozzája tartódom,
*kévánt kegyelmében s-én reménységemben meg nem csalatkozom.

---

12 I kincsekben 23 I tétovázó s-habzó 26 I szényéhez 30 I jühet 39 I reménségemben

EMBERNEK ÉTELÉBEN MÉRTÉKLETESNEK KEL LENNI,
NEMIS JÓ MAGUNKAT TERHELNI, TOBZÓDVA DÖSÖLNÜNK,
MIVEL EGÉSSÉGÜNKNEK, LELKÜNKNEKIS
OLYKOR SÉRELMÉVEL VAGYON LEG GYAKORTÁB,
MAJDAN INKÁB MINDENKOR NAGY VIG LAKÁSUNKNAK VÉGE

1. Embernek élete s-ez világon léte éppen merő gondság,
munka, aggodalom, szívbéli fájdalom, nem kevés fáradság,
bizonytal mondhatom, s-megis próbálhatom, telyes nyomorúság.
- 5 2. Elöl számlalhatnám, s-rendszerint mondhatnám nyomorúságinkat,
reménység és kétség, félelem s-ijetség nagy sok gondgyainkat
nevelve mint nemzi, s-keresve mint szerzi szörnyü galibánkat.
3. Ezekről szóllanom, s-ezeket számlálnom de most nem érkezem,
*keserves rabságban mert Munkács Várában én igen éhezem,
éhség hogy koplaltat, s-az rabság sanyargat, naponként mind érzem.
- 10 4. Talám hát ételről, vocsora s-ebédreül job mostan szóllani,
ételem ha léssen, s-fölöstököm készen, könnyü lesz beszélni,
lenne hogy uzonnám s-vocsorám, kívannám, elúntam éhezni.
- 15 5. El hajlot már délreül, az órais egyreül, konyhám nem füstölög,
bészarta à szakács, tűz padon nincs forgács, csak macska gömbölög,
ételnek mint adgya jó ízét, s-mint hadgya, feje nem gözölög.
6. *Nincs fölöstökömre s-ebéd készítésre gondgya szakácsomnak,
már hát uzonnárul s-ügy az vocsorárul mit várjak magamnak,
ételem hogy lenne, meg vallom, kellene el éhült gyomromnak.
- 20 7. Reménlem, óraira nem vigyáznak s-napra derék vendégségben,
tehát bár dél légyen, az órais tégyen kettöt ütésében,
érhetek asztalhoz, nagy fris pánkétomhoz bújdosó elmémben.
8. Kergessék konyhámrul macskát az tűz padreül, főzni készülyenek,
leg job falatokat, madarat s-vadakat süssenek s-fözzenek;
egy fris pánkétomra tizenkét asztalra étket készicsenek.
- 25 9. Tyúk, lúd, póka, kappan, ha szemem nem koppan, vagyon majoromban,
elég borjú s-bárány, kövér malacz s-ártány hever, lám, az ólban,
szép, hízlalt tulkaim s-jól teelt ökreim járnak az gulyában.

Cím I dözölnünk 4 I rendszerent 5 I Reménséges 7 I szóllanom, ceket 12 I vacsorám 16 I kiszítésre
17 I vacsorárul

10. Nincs szüki az vadnak, sem öznek, sem nyúlnak az én udvaromnál,
erdei kanokat, szarvas s-Dám vadakat láttam puskásimnál,
30 *konyha Mesteremis még más vadakatis találhat azoknál.
11. Kácsának, sárcsának, vad lúdnak s-galambnak husát nem áhitom,
eképpen sordélynak, rigónak, sármánynak, megsem kopaszatom,
*lészen töb madarunk, nincs ezekben kárunk, magamban úgy tartom.
12. Lészen Császár madár, fogoly s-húros madár igen szépen sütve,
35 emellet Faidt s-fácán fűg már, lám, az pálczán aprón ispékelve,
nagya az Túzoknak, snepf, fűrj s-pacsirtának tálakra tetézte.
13. Nem csak hús félére, hanem kecsegére s-halrais van gondom,
*Jo étket főzhetni halbúl, készíthetni, hiszem régen mondom,
nem mindennek gyomra vágyódik az húsrá, magamis jól tudom.
- 40 14. Elsöben vizára, tokra s-Anguillára s-pontyra kel szert tenni,
másodszor szaiblingot, galócsát, pizstrangot s-Csukát kel szerzeni,
jó léssen laszacznak, menyhalnak s-márnának öregét meg venni.
15. *Söreg, kársz, harcsa és az habarnicza maradgyon mászorra,
job most, az kophalat s-apró kövi halat vigyék az konyhára,
45 *ot már az austriga, miserli s-az Csiga ne maradgyon hátra.
16. *Már az palotában vallyon mi formában rendellyem az dolgot?
asztalokat vetni nem tudgya, s-rendelni, ki abban nem forgot,
gyenge abroszokra s-himmel vart formákra hincsenek virágot.
17. Ugyan azon képpen virágokkal szépen hincsek az kendöket,
50 nagy czifra formákra, hajcsák szép czifrákra asztal keszkenöket,
kés, villa, kanálnak s-ezüst sötartóknak tudgyák jól helyeket.
18. Az tányérok tiszták, hogy ha jól meg mosták, rakják az asztralra,
*tericsék az asztalt, de valahogy az falt ne érje bajunkra,
tudgyák jól személyét vendégnek, à Zemlyét tegyék tányérára.
- 55 19. Egy rende szolgálknak, hozza Inasoknak zellyes székeimet,
rekkenö ha léssen, tarcsák masok készen páva legyezömet,
hogy el hevültökbén, legyezzék melegben kedves vendégimet.
20. Ezentúl gyümölcsre, Czukorra s-Confectre, szép fris piskótára,
lictarionra, megyre, marczapán szeltekre, körtvélyre s-almára,
60 narancsra, Czitromra, Pomagranátokra s-czifrált salátára

30 I tanalhat 31 I Kacsának 32 I sármánuk 36 I pacsértának 38 I halbúl s készíthetni 41 I galoczá s-pizstran-
gott 43 I S-öreg 50 I kcszkenyökett 54 I vndégnek, s-az 59 I megyre, s-marczapán 60 I Narancsra s-czitromra

21. *Igen gondunk légyen, s-ki mit miként tégyen az ezüst Csészékre,
találhatunk Dinnyét, cseresnyét, berkenyét, s-tegyünk szert eperre,
olasz gesztenyére, meg ért, nyers fügére, baraszkra, szőlőre.
- 65 22. Bagócza borsóra, somra, naspoljára, szilvára, egresre,
zöldhajú Dióra, héjas mondolára, málnára, szederre,
öltött barkóczára, veres mogyoróra, apró ribezlire.
23. De az pohár széket s-aranyos csészéket vallyon miként rakták?
velencei metczet kristál üveg tetczet Uraknál, s-föl kapták,
*azt azért elsőben tegyék fölső rendben, mint másutis látták.
- 70 24. Drága kö pohárok, kiknek nagy az árok, legalúl legyenek,
öreg nagy kúpákbúl, czapa poharakbúl rendeket ejcsenek,
szép cifra kannákat s ezüst palaszkokat középre tedgyenek.
- 75 25. Örömben hogy legyünk, s-hogy jó kedvet vegyünk, van gondom italtra,
lotombergi borra, olaszra s-spanyorra s finnum Tokaira,
narancs, Czitromosra és rozmaringosra s-az jó Vernaczára.
26. Ürmös à Sopronyi, örvényes Bazinji, Zállvás az Tarczali,
nem kel Keresztúri, sem à Szent Péteri, hanem Mézes máli,
*ki hadgyuk az Váczit, Gyöngyösit, Miskólczit, nem minden kedvelli.
- 80 27. Mégh Lemonadában, kel az Olasz *borban* vagy két akót venni,
jovát eperviznek s-az rósa gyülepnek el kel készíteni,
viola gyüleprül s-más töb jó vizekrül sem kel felejtkezni.
28. Ételte az Asztalnok s-italt az Pohárnok rendellye jó karban,
*leves meleg étket, s-ne vécsék rendeket leg első fogásban,
ettünk hogyha fötett, az után à sültett fogják másodikban.
- 85 29. Gyorsan indüllyanak, s-harmadszor hozzanak nagy pástétomokat,
ezekben vadakat s-bé csinált halakat, szép fris madarakat,
szépen melegében hozzanak előnkben öreg tortátákat.
- 90 30. Ételnek gyengéjét s újságnak zengéjét hozzák utólyára,
gyözném mind számlálni, mit kel mind fel hozni, bizom szolgaimra,
ülök le azomban, s-réa vigyázok jobban más töb dolgaimra.

---

62 I Tanálhatunk 64 I nycspolyára; szilvára s-egresre 65 I almára s-szederre 66 I Ribezlőre 68 I kristály; s-fel kapták 71 I kúpákbúl s-czapa 76 I az Soprony; Baziny 78 I Gyöngyösit s-Miskólczit 79 I borban II bótban 80 I készcteny 81 I feletkezny 86 I s-bé csinált halakat, s-szép

31. Nemkel felejtkezmem, s-kel már rendelkezmem az musikásokrúl,
kedvünket ujicsák, s-örömrre fordicsák à szomorúságrúl,
nagy szép vigasságra, hozzák mulatságra terhes gondgyainkrúl.
- 95 32. Elöre állassuk, s-ollykor változtassuk az Trombitásokat,
*kik dobolás közben fujjanak egy versben szép paxamétákat,
lármátis fujjanak, s-frissen harsogjanak, látvan ivásunkat.
33. Ezek után osztán trombita szó fottán elöl kel állani
lengyel siposoknak s-az Tarogatóknak, nótájokat fújni,
kik ha már sipoltak, s-elég nótát fújtak, előnkben kel jönni
- 100 34. Ülő helyeikre s-az magok rendire lantosnak, hárfásnak,
nevellyék kedvünket, s-enyhítsék szívünket az lantnak s-hárfának
kegyes zengésével s-ékes pengésével lassú muzikának.
35. Nótájokat addig el se hadgyák, meddig nekik nem intenek,
ékessen Zengésben s-kegyessen pengésben sokan gyönyörködnek,
105 *keserves bánatrúl és az búsulásrúl fris örömrre térnek.
36. Jó énekeseknek, fő hegedüsöknek s-finum virginásnak,
*szépen meg egyező s-halkán lengedező musikalásoknak
óránként az hangja fülünket el fogja, vesztére az búnak.
37. Látom, mindeneknek, mi tetczet kedvemnek, immár szerit tettem,
110 jtalt, ételt számnak s-jó lakást hasamnak böven készitettem,
kedves musikárúl s-musika vigságrúl jó rendelést tettem.
38. Olvassák neveket s-már fel irt rendeket hivot vendégimnek,
*régi barátimnak, jóakaróimnak s-vitézlő Tiszteknak,
sokszor ettem, ittam, kikkel vigan laktam, s-vólt kedve szívemnek.
- 115 39. El érkeztek, látom, s-mind egyig, úgy tartom, hogy már jelen vannak,
régén kész az étek, gyorsan hirt tegyetek, hamar tálallyanak,
ezüst táczaimat, fogják mosdóimat, mind rendre mosgyanak.
40. Látom, le ültenek, hála az Istennek, hogy mind öszve gyültünk,
múlt már sok ideje, s-majd két esztendeje, hogy együt nem ültünk,
120 egésségben, frissen, de most szerencsésen együvé kerültünk.
41. Vigan lakjunk azért, s-az magunk hasznáért vigan lakjunk, vigan,
együnk, igyunk vigan, mulatozzunk vigan, vigan lakjunk, vigan,
*lakozzunk jó kedvel s-barátságós szivel, vigan lakjunk, vigan.

---

91 I felctkezmem 93 I hozzák s-mulatságra 94 I Trombitásokott 95 I paxamétakott 96 I ivásunkott 99 I jünny
101 I s-Hárfának 107 I s-halkal 113 I s-jó akaróimnak 117 I fogják s-mosdoimatt 118 I ósze gyültünk

- 125 42. Vigan lakjunk, vigan, de én magam dolgán kezdek maid búsúlni,
az illy vig lakásban s-ételben, italban mert jól nem lakhatni,
gondolom éteknék s-az elme főztének szagát sem érzeni.
43. Jó étek szagával s-annak illatyával sem lehet jól laknom,
oly igaz, mint nap fény, és hogy az kö kemény, s-azt nyilván kel tudnom,
*nem lehet ennékem elmém főzte étkem szagolnom s-kóstolnom.
- 130 44. Let hát csak héában, s-ment, úgy látom, kárban elmém pánkétoma,
el csapont hasamnak s-meg éhült gyomromnak de nincs nyugodalma,
*gondgya réám senkinek, tetczik keservesnek nagy szívem fájdalma.
45. Gondomat de addig, élek valameddig az árnyék világban,
istenem ennékem, nem tekintvén vétkem, viselj sorsomban,
135 a' nagy koplalástúl és éhel halástúl meg ment rabságomban,
46. Kinek irgalmábúl s-ingyen jó vóltábúl eddig el tengődtem,
óránkint, naponkint elég keserves kint békével szenvedtem,
rabságomnak sorsát s-lábaimnak vasát csendessen viseltem.
47. Továbbáis bizom, s-meg nem csalatkozom ő szent Fölségében,
140 az én inségemrül s-inséges éltemrül jutat még örömben,
*békével szenvedve s-kereszttem viselve meg tart kegyelmében.
48. Midön én ezekben s-éhség szenvedésben üdömet folytatnám,
az ételt gondolva s-koplalást kóstolva magamat mulatnám,
jgen éheztemen s-egyedül létemen törödném s-aggódnám,
- 145 49. Darab kenyereket s-csobolyó vizemet, im, benyújtják nékem,
az pánkétom készen, vendégem nem lészen, sem pedig főt étkem,
*nem külömben hozta, s-illy tartásom szabta szerencse kerekem.
50. Illyen tartásomat s-illy jó lakásomat senki nem irigyli,
nékem de úgy látczik, éh gyomromnak tetczik, s-még eztis kedvelli,
150 kenyere van kinek, s-ha szüke nincs viznek, éhséget nem féli.
51. Az kenyeret veszem, s-majd jó izün eszem, hogyha kel, maid iszom,
*bizonnyal mondhatom, igyis jól lakhatom, bú s-gond nélkül nyugszom,
mindentül meg váltam, egyedül maradtam, csendessen aluszom.

---

125 I jó nem 127 I illyattyával 132 I senkinek, s-teczik keservesnek, s-nagy 135 I éhen 149 I kedveli 151 I vé-
szem 152 I bús gond 153 I maradtam, s-csendessen

- 155 52. Jól látom, hogy hivság s-héában valóság kedvezni torkunknak,
nincs szüksége sokra, sem fris pánkétomra meg éhült gyomornak,
dözölő vendégség, dorbézlás, részegség sokszor meg árt annak.
53. Eléhezésekor, szomjúhozásakor nem sok kel embernek,
nagy könnyen bé éri kennyérről, s-elveri nagyát éhségének,
könnyen vizet kaphat, s-nagy hamaris adhat szomjú gégéjének.
- 160 54. Oly nagy fáradságot s-nyughatatlanságot mért kel tehát tennünk,
*röpülő madárnak s-lappangó vadaknak húsáért törödnünk,
nagy mély örvényekben, halakért vizekben mért kel ereszkednünk?
- 165 55. Azok szerzésében s-el készítésében mennyi sok fáradság,
gondolom magamban, főt mert fejem abban, van mennyi nagy gondság,
*Imé, meg ösmértem, s-jól eszemben vettem, mind haszontalanság.
56. Vége fris lakásnak s-az nagy pánkétomnak sokszor hoz koplalást,
jól tartot vendégid sokszor ellenségid, szereznek kárvallást,
*gyakorta megszólnak, elégszer csúfolnak, s-hoznak néked romlást.
- 170 57. Lehetcz vendégségben, meg történt sok izben, még csak jól sem lakhatcz,
az magad házánál s-vetet asztalodnál éhenis maradhatcz,
kedvek szerint éppen, akarták miképpen, másokat sem tarthatcz.
58. Az jó egészséget s-lelki csendességet könnyen el vesztheted,
szerzet keresményed s-ösi gyüteményed hamar el költheted,
vesztve értékedet, el végre lelkedet pokolra ejtheted.
- 175 59. Nem szoptam újombúl, tanúltam példákbúl, hogy sokszor sokaknak
kedvelt dözölése s-vendégeskedése tékozló fiaknak
nemzette, szerzette, s-ezekben ejtette fejtét dorbézlóknak.
- 180 60. A' specialéra és fris pánkétomra én hát nem vágyódom,
*kenyerem ha lehet, vizzel gyomrom telhet, éhen nem bánkodom,
vendégeskedésért s-gyenge falatokért nemis szomorkodom.
61. Ételben, italban, elmém fris lakásban nem tart boldogságot,
gyülöltem, kerültem, soha sem szerettem én az torkosságot,
*és csak azt kívánnám, hogy meg kóstolhatnám à szép szabadságot.

---

154 I kedvezni 155 I panketumra, megh chült gyomromnak 160 I miért 163 I s-clkészítésében 164 I főt II söt
168 I meg szólnak, s-elégszer 171 I tarhacz 173 I gyüjteményed 178 I Az 179 I lchet, s-vizzel 182 I Gyülültem
s-kerültem

VALAKI KARDOT KÖT ÓLDALÁRA, VASAT VÁRHAT AZ LÁBÁRA

1. Vándorló s-bújdosó, nyargaló s-futosó elmém mulatságot adna, ha lehetne, s-örömet szerzene nékem vigasságot, láttya mert ügyemben, én melly nagy inségben viselek rabságot.
- 5 2. Agarat nyúlászni s-madarat fűrészni számomra nem kérhet, kinyessen ugráló, sebessen nyargaló paripát sem vehet, *-jó Czélos puskára, pisztolyra, sem stuczra mostan szert nem tehet.
3. Kardot óldalamra s-jó köntöst magamra ennékem nem adhat, asztalomra étket, mint hogy nem főzetet, sohonnand nem hozhat, rendiben szolgálakat s-nékem udvarlókat mellém nem állithat.
- 10 4. Dob, Trombita szóval, se más musikával nem ejthet örömben, ohajtot társommal s-meghit barátommal nem jutathat szemben, *tréfás mulatságot, szóbeli vigságot sem adhat előmben.
- 15 5. Kertekben sétálni s-erdőkben vadászni vagyon tilalomban, örömet vadászna, s-velem madarászna, de nincs hatalmában, *távoztot mind ettül, s-eleset ezektül, vagyok mert rabságban.
6. Ollyakban fáradni s ezekért törödni, láttya, haszontalan; lehetetlenségben s-ezek szerzésében nem is nyughatatlan, de inkább olyanban, van melly hatalmában, fárad mindúntalan.
- 20 7. Akarja, kerüllyem, és ezt mind gyülöllyem, s-ezeknek hivságát, lassanként felejcem, s-elmébül ki ejcem világ bolondságát, azokban gondollyam, s-magamban útállyam rejtet hamisságát.
8. Rövid vigasságunk s-gondos fáradságunk jön ez illy hivságrúl, *azt én ki tanúltam, sokszor meg próbáltam, tudom jól magamrúl, vólt részem ezekben s-ezeknél többekben, tanúltam példámrúl.
- 25 9. Azért mind ezektül s-világi örömtül vettem már búcsúmat, szükségesnek tartom, s-méltónak álitom, tekincsem sorsomat, annak folyásához s-mostoha vóltához rendellyem magamat.
- 30 10. *Töredelmes szivel s-buzgó könyörgéssel térjek Istenemhez, vétkeket meg bánván, s-bünömet meg szánván fussak kegyelméhez, az ő szent Fiának s-az mi megváltónknak bizván érdeméhez.

---

5 I Kényyessen 8 I mivel hogy nem főztek, sohonnand 13 I sétállyni; vadásznyi 20 I Lassankint 25 I czekrül; örömrül

11. **Reâm tekint, el hiszem, s-ketségben sem veszem böv irgalmasságát,
ha szintén nyomorit, s-engem most sanyarit, s-mutattya haragát,
adgya szenvedésem s-kereszt viselésem lelکم boldogságát.**
- 35 12. ***Tudom, jórúl roszra ügye s-rozsrúl jóra fordul az Embernek,
az bírúl vigásgra s-vigságrúl az búra van este szívünknek,
*zabolázó féke s-meg kötöt kereke nincs mert szerencsének.**
13. **Látot jóknak baja s-érzet rosznak búja terhemet nevelte,
az kard ódalamat, az vas lábaimat nékem már terhelte,
bú nélkül de soha, sorsunk mert mostoha, nincsen senki élte.**
- 40 14. **Azért ez viláért s-hivságos jóváért nincs keserüségem,
reménylem, s-nem kétlem, Isteni kegyelem jutat menyben engem,
*az hol nem búsúlva, lészen boldogúlva örök dücsöségem.**

25.

ÁLDGY MEG, FÖLSÉGES ÚR ISTEN, BÉKESSÉGES TÜRÉSSSEL
TE SZENT NEVEDÉRT, HITEM MEG ÁLLÁSÁÉRT VISELLEM CSENDESSZEN
KOPLALTATÓ INSÉGGEL TELLYES RABSÁGOMAT

1. **Az lobogó tűznek, meleg hévségének nagy sebes lángjában,
levegő egeknek s-fent függő folyhöknek nagy magosságában,
dagadot habjára s-vizeknek árjára s-földnekis gyomrában**
- 5 2. **Gondolat ereje s-embernek elméje szabadon el mehet,
*jártában, költében, jöttében s-mentében minden felé térhet,
mindenüt nyargalhat, szabadgyában futhat, mindent el tekinthet.**
3. **Egeknek csillagát, az nap s-höld világát serényen visgállya,
*gyors hamar forgását s-gyakor változását könnyen fel talállya,
folyhök fent függését s-reánk le nem esését leis ábrázollya.**
- 10 4. **Örvényén Tengernek s-hábján mélységének hajó nélkül járhat,
láthattya halait s-tengeri csudáit, s-fenekére szállhat,
szélvész nem hányhattya, s-hab el nem boritya, kedvére sétálhat.**
- 15 5. **Égő tűznek lángja s-égető szikrája meg nem pörzölheti,
gyullasztó melege, nagy száraz héusége meg nem égetheti,
elterjet füstével s-párolgó gőzével el sem széditheti.**

31 I nem vészem 32 I széntén 33 I Az ő szent Fiának, s-az mi meg váltónknak, lelکم Boldogságát 34 I ügye
roszról 38 I oldalamm, s-vasis 41 I Reménlem
2 I s-fcn 4 I Gondolta 8 I fel tanállya 9 I fcn

6. *Szélét s-hosszát földnek s-temérdekségének által keli s-futtya,
vaden nagy erdőket, hegyeket s-völgyeket mind meg nyargalhattya,
*rejtekekben ballagva s barlangban lappangva magát nyugtathattya.
- 20 7. Jó, rossz dolgainkat, változó sorsunkat előnkben fordította,
szomorú ügyünket s-el múlt jó kedvünket eszünkben jutattya,
több okát bánatnak, mint sem vigasságnak elől számlálhattya.
8. Előtti sorsomnak s-az én rabságomnak térhét ha fontollya,
*nem nagy különbségét s-maíd egy nehézségét minthogy átláhattya,
biztató szavával s-vigasztalásával szívemet nyugtattya.
- 25 9. Elmúlt dolgaimat és állapotomat hogyha el gondolom,
kévánt szabadságban éltem az hazában, azt ugyan meg vallom,
érte de szívemet, bú bánat éltemet s-elég aggódom.
10. Szemben szépen szállók s-énnékem udvarlók hát megé meg szóltak,
sziveknek mérgében hiremben, nevemben elégszer gyaláztak,
30 el láttam, gyűlöltek, sokan nem szerettek, s-ellenem áskáltak.
11. Gyakorta fejemet, kikért életemet veszélyben hordoztam,
estvéli s-reggeli, éjjeli s-nappali órákban fáradtam,
*sok fő törésemmel és törődésemmel nyughatatlankodtam,
12. Tanácsra bocsátták, s-nem egyszer fundálták, miként nyergellyenek,
35 üllyenek fejemre, s-böcstelenségemre miket kövessenek,
rajtam hogy száncsanak, s-járomban fogjanak, sokan törődtenek.
13. Errül de héában szólnom mostanában, hadgyuk el mászorra,
sok nagy galibámot s-terhes gondgyaimot nem veszem pennára,
számát bánatimnak és búsulásimnak sem metczem rovásra.
- 40 14. El láttam, hogy tisztben mindennek kedvében soha sem lehetni,
*lágyan ha akarja, vagy kemínyen fogja az tisztet viselni,
tetzteni sokaknak, hol egynek s-hol másnak nem fog, s-kedvet tenni.
15. *Ezt én el gondolva, s-elmémbe forgatva tisztben el jártam,
szeginynek, bóldognak, özvegynek s-árvának szolgálni kévántam,
45 zúgolódására s-rosszaknak szavára nem sokat hajtottam.

---

16 I Szélét hosszát 27 I bánat s-életmet 28 I hát megmet 29 I hiremben s-nevemben 34 I mékép nyergellyenek
38 I vészem 41 I kemínyen 44 I Szegénynek, bóldognak, s-özvegynek árvának szolgálni 45 I szavára

16. Elöl állithatom, s-Tanúnak foghatom lelkem isméréit,
néztem hogy mindenkor s-kárommalis olykor magam böcsületit,
*tudgya jól szívemet, igyekezetimet s-elmém gondolatit.
- 50 17. Nem vádol semmiben, vagyon csendességben, s-nem fúrja fejemet,
éhező sorsomban s-az én rabságomban vigasztal engemet,
vasam pengésével, csörgő zengésével serkenti kedvemet.
18. Éhen, szomjan fúthat, s-rabságában juthat ember Istenéhez,
dicsérve szent nevét s-néki nyujtva szívét érhet kegyelméhez,
egy könnyen az hivság s-az gonosz kívánság nemis fér szívéhez.
- 55 19. Rabságos sorsunkban s-nyomorúságunkban az Istent ohajtyuk,
*törődöt szívünket s-keserves ügyünket néki bé mutattyuk,
hivságos éltünknek, sokságát bününknek sokszor meg sirattyuk.
20. Istenünkhöz térünk, és kegyelmet kérünk ő szent fölségétül,
térve az Istenhez s-érve kegyelméhez el hajlunk az büntül,
60 és így könnyebedünk, megis menekedünk lelkünknek terhétül.
21. *Mindenkor kinyünkre, élnénk ha kedvünkre, Istennek országát
megvetnénk, utálnánk, alig ha kívánnánk lelkünk boldogságát,
éltünkben követnénk, mind úntalan üznénk ez világ hivságát.
- 65 22. *Gondolnánk, egeket s az Mennyejeket hadgyuk az Istennek,
az Föld kerekességét s annak ékességét adta az Embernek,
légyen vigassága s kedvelt mulatsága mindenben szívünknek.
23. Legyünk nagy örömben, kedvünkre mindenben éllyük napjainkat,
az jelen valókbán s-ez világi jókban mulassuk magunkat,
szívünk ne kerüllye, söt inkább kedvellye fris, vig lakásunkat.
- 70 24. Az Mennyei jókrúl és az meny országrúl, mondám, felejtkezénk,
élve szerencsésen, mindenkor nagy frissen, meg sem emlékezénk,
ragadna, el kapna, ez világ hurczolna, nagy sokat vétekezénk.
25. *Térit de az inség és az keserőség Istenhez bennünket,
világ jóvaitül s-árnyék hivságátül el fogja szívünket,
75 jó útra s-nagy jóra s-pœnitentiára vezérli lelkünket.
26. Szemeink eleiben adgya, hogy mindenben hivságok hivsága,
egyedül Istenben s-az örök életben állandó vigsága
lehet az embernek és az mi lelkünknek tellyes boldogsága.

---

46 I ősméretit 51 I pengésével, s-csörgő 53 I s-neki 56 I bc 61 I Kényünkre 63 I az 64 I ezeket 70 I feltekezénk

- 80 27. **Inséges ügyünket s-keserőségünket tükörnek mondhatom,
ez világ hivságát és mézes madzagát mellyben jól láthatom,
*múló árnyék vóltát s-jovaimnak fottát meg tapasztalhatom.**
28. **Csak igen el vélve lehet frissen élve magunkat ösmérnünk,
zabolában fognunk, s-jól meg zaboláznunk, s-testünket vezetnünk,
élve dücsöségben s-nagy jó szerencsében az bünt el kerülnünk.**
- 85 29. **Nem maradhatcz tisztán, meg engedhed méltán, á szurkot illetve,
derék csuda lenne, ha ki meg nem égne sebes tűzben esve,
ember ha nem ázna, szárazon maradna az vízben fürödve.**
30. **Szuroknak álitsad, s-ugyan annak tartsad világ kedvezését,
sebes tűznek vélyed, s-magadban itillyed sok hizelkedését,
90 el sillyesztő viznek, mélységes örvénynek nagy kinyesztetését.**
31. ***Nehéz kinyesztető s-minket gyengéltető világot útálnunk,
kincsel kedveskedő s-nékünk hizelkedő jovaitúl futnunk,
óránkint kedvező s-kedvünkkel egyező sorsunkat meg únnunk,**
32. **Pompáját világnak s-fényét méltóságnak láb alá tapodni,
95 lépve gazdagságra s-érve uraságra jó erkölcsre jutni,
az vig, fris lakáskor s-ugró tánczolásakor Istenhez sietni.**
33. **Láttjuk pedig nyilván, hogy ember meg halván mindentül távozik,
tudgyuk, életérül, számot mindenekrül adnjis tartozik,
az világi jókért s-üzöt hivságokért könnyenis kárhozik.**
- 100 34. **Tudgyuk, ez világnak s-egyszersmind Kristusnak nem lehet szolgálni,
*ollyan lehetetlen, az melly lehetetlen tűznek vízzé válni,
Istennek országát s-ez világ hivságát egy úton keresni.**
35. **Nem hát múlandókat, de az örök jókat szükséges keresnünk,
söt hizelkedését s-világ kedvezését meg kel nekünk vetnünk,
105 elenyésző Jovát s-ámitó szép szovát nemis kel böcsülnünk.**
36. **Gyükeret ne verjen, szivünkben se érjen világ szereteti,
gyámoltalan sorsa, embert koplalása meg nem keseríti,
éhenis Istennek, eő szent Fölségének kegyelmét nyerheti.**

---

81 I Múló s-arnyék; s-jovainak 87 I förödve 90 I kényesztetését 91 I kényesztető 98 I számott s-mindencrül adnyi-is 107 I embert, s-koplalása

- 110 37. *Látom hát, sorsomat s-az én rabságomat nem kel meg utálnom,
távoztam gondoktól, világi hívságtól, csendessen nyugodnom,
élvén életemet, csupán Istenemet most lehet szolgálnom.
38. Lábaim vasával es terhe súllyával meg nyomot Istenem,
lépnem sok gonoszra s-világ hívságára nem könnyű sietnem,
jde s-tova futnom, héában koslatnom, botlanom, s-elesnem.
- 115 39. Éppen semmi dolgom, alkalmatlanságom nem akadályosztat,
*sem mire sincs gondom, senkijs, jól tudom, engemet nem úntat,
rabságomban élve s-az Istent dicsírve szívem is meg nyugtat.
40. Az miként munkáját, kötve pók hálóját, teszi fáradsággal,
120 ballagva, mászkálva, fel s-alá futkosva nyughatatlansággal,
szél pedig ha éri, magát is leveri, s-rontya hamarsággal,
41. Akképpen egy veszél s-ellenem támadt szél eddig tet munkámat,
gonddal, fáradsággal s-nyughatatlansággal szerzet jóvaimot
oda rontá, s-veszté, és praedára ejté, s-rabbá tén magamat.
- 125 42. Már de nem fővenyre mostanság, sem jégre munkámat épitem,
az úr Istent áldva s-bünömön búsulva kösziklára vetem,
*tudom, szél nem rontya, sem el nem fújhattya, veszélytül sem féltem.

26.

A' MIVEL KÉNTÉLENEK VAGYUNK, ÖRÖMEST
S-JÓ SZIVVEL CSELEKEGYÜK

1. A'radnak, s-apadnak, meg fagynak, s-olvadnak vizek folyásokban,
menydörög némellykor, s-nem haborog ollykor szokot forgásában,
jgy énis hol nyugszom, hol nemis aluszom súlyos rabságomban.
- 5 2. Van ollykor, bánatim s-én bús gondolatim éppen el áradnak,
ellenben én tülem, távoznak mellölem, s-ollykor el apadnak,
*lassúdnak habjai, s-meg szűnnek árjai én búsulásimnak.
3. Keménnyen háborgó, zörögve csattogó gondok érnek néha,
epesztnek, emésztnek, s-engem keseritnek, sorsom mert mostoha,
nem kétlem, mindenben, úgy szintén ezekben lesz de vég valaha.

---

116 I nincs 117 I dicsérve 118 I tészí 119 I futkozva 121 I veszély
7 I Keménnyen 9 I lész

- 10 4. Tudom, s-ki tanúltam, sokaktúl hallottam, ne törjük fejünket
elmúlt dolgainkon, s-héában valókon ne hánnyuk elménket,
lészen mert bolondság, azokért ha gondság éri mi szívünket.
5. Elmúlt fergeteknek s-az elmúlt esőnek ne végy köpenyeget,
nem vettél ha akkor, még elnem múlt mikor, s-láttad az felleget,
15 eset esők után, zúr zavar el múltán várhatcz tiszta eget.
6. *Ki kel hát nyomoznunk, s-jól meg kel tanúlnunk, miért kel búsúlni,
van helye az búnak, szívünkben bánatnak, azt nem kel tagadni,
azokat de méltó, mert meg vizsgálható, elől kel keresni.
7. Gyorsan fel találom, méltónakis vallom okát bánatinknak,
20 Isten büneinkkel s-lelkünk vétkeinkkel mikor meg bántatnak,
vagy mikor hírünkben, minket jó nevünkben méltán gyalázhatnak.
8. Nem tudom, egyébként, ámbár esztendőnként elménket forgassuk,
*kedvünket bánatra s-örömünket búra mi okból bocsássuk,
örömét kedvünknek s-vigságát szívünknek miért változtassuk.
- 25 9. Rosz kedvnek szennyére, szomorú szinyére mert nem kel ejtenünk
örömünk szép finyét, s-jó kedvünk vigh szinyét ollyakért le tennünk,
mellyek kerülésén vagy közelítésén héában *törődünk*.
10. Ezekért s-ollyakért, erönk hova nem ért, esünk ha bánatban,
szívünk nyughatatlan, szüntelen s-úntalan lészen búsulásban,
30 *terhes nagy gondokkal s-keserves napokkal élünk ez világban.
11. Szerencse folytattya, bolygattya s-forgattya sorsát életünknek,
jó hírét emeli némellykor, s-neveli világon embernek,
*ollykor el gyalázza, s-földig meg alázza fejét akar kinek.
12. Szerencse neveltet, tiszteltet, böcsültet, s-vigasságra viszen,
35 zúrzavarban kerit, veszéllyel elborit, siralomra vészen,
javait el fogja, s-azokat el kapja, söt semmisé téssen.
13. Úri méltóságrúl, kincses gazdagságrúl ejthet koldulásra,
vitézj prædában s-nyert diadalomban kötözhet rabságra,
ételrúl, italrúl, fris, vig, jó lakásrúl hozhat koplalásra.

---

13 I fergeteknek 14 I mig el 19 I tanáalom 26 I vég; olyakért 27 I hiában törődünk II toródnünk 31 I foltattya 34 I nevetett 39 I Ételrúl s-italrúl

- 40 14. •Láttyuk, érdemére s-jó viselésére senkinek nem fűzet,
 csalárd álnoksággal s-teljes hamissággal bor helyet ad vizet,
 szárnyát meg nem foghad, s-gallérhoz sem varhad, s-félhed, mint az tüzet.
15. Ennek ember mérégét s-fene dühösségét nem távoztathattya,
 láb alá tapodhat, s-megis nyomoríthat, hogyha kedve tarttya,
 45 éppen nincs mód benne, álljunk hogy ellene, akarki tudhattya.
16. Kedvetlen s-kelletlen sorsunkat kéntelen hogy el kel viselnünk,
 egy csöppé se bánnyuk, s-magunkat se szánnuk, nemis kel törödnünk,
 gyenge, könnyü terhet jó kedvünk szerezhet, s-azon kel örülnünk.
17. Jgy az kéntelenség s-az rabságos inség búmat csendesíti,
 50 ügyemnek súly sorsát s-lábainnak vasát meg is könnyebíti,
 •kémentelen s-jó kedvel szenvedve, békével szivemet enyhíti.

27.

NE HADGYUK MAGUNKAT, MIND HALÁLIG VIGAN INKÁB,
 BÁNATBAN MINT SEM ÉLLYÜK NAPJAINKAT

1. Nyúlászat, vadászat, fűrészlet s-halászat embert mulattattya,
 elménket s kedvünket, szivünket s-éltünket megis vidámittya,
 helytelen gondokrúl, az búrúl s-bánatrúl sokszor el fordittya.
2. Azért majd indulok, s-egyikéhez nyúlok, mulatom üdömet,
 5 dolgaim, lám, szüntek, s-tülem távúl estek, nem érzem terhemet,
 gond, bú, aggodalom s-henyélő unalom ne érjen engemet.
3. Jó vadász mesterem s-kürtölő peszérem, kik velem jöjjenek,
 vizlám, sem madaram, kopóm, sem agaram de nekem nincsenek,
 •kik az fűrjet érijék, s-az foglyot el verjék, s-nyúlat kergessenek.
- 10 4. Meg zöldült erdőre s-à szép sik mezöre hát nem indulhatok,
 agarat pórázra, madarat karomra én fel nem foghatok,
 gyakortáb de vóltam, vadászaton kaptam, majd abban mulatok.
5. Vadászó stucz puskám, palaczkom s-valaskám de nincs birtokomban,
 nem látom hajtókat, sem az puskásokat egyben gyült csuportban,
 15 kik az erdöt hajcsák, s-az lest el állicsák annak formájában.

42 I Zalogját nem várhad, s-gallérhoz 44 I tapodhad 46 I kintelen 47 I csöppöt; kől 48 I kől 49 I kintelenség
 1 I fűrjészlet 3 I gondúnkrúl 11 I sem 12 I vadászaton s-kaptam 14 I csuportban

6. Az bérczeknek farkán s-az völgyeknek torkán vadat nem leshetek,
 *terült fák árnyékán s-források patakán eget nem vehetek,
 ment hát ez is füstben, s-vadászni erdőkben én el nem mehetek.
- 20 7. Inkáb hát halászok, ha már nem vadászok, eleget hevertem,
 nem tudom horgomat, hálómat s-varsámat elől nem vehetem,
 *de ennek mestere s-halászok vezére soha sem lehettem.
8. Horoggal nem fogtam, varsámban sem kaptam halat életemben,
 az horog az halat s-horogra tet falat de mint ejti törben,
 látom, úgy véletlen sorsom szerencsétlen ejte kelepczében.
- 25 9. Azért vadászatot, kit kedvem ohajtot, én nem követhetek,
 ligetes erdőkben, nyúlászva mezőben kedvet nem vehetek,
 így az halászzattal, se madarászattal üdöt nem tölthetek.
- 30 10. *Gondos bánatimot s-bús gondolatimot egyik sem enyhíti,
 vigságra kedvemet s-örömrre szivemet egyik sem téríti,
 inkább hogy gondolom, s-héában szamlálom, búmat öregbiti.
11. Gond, bú de nem tetczik, s-nehezebbnek látczik rabságom súllyánál,
 azért vagy meg gyözöm, avagy hogy el üzöm, keressen helyt másnál,
 *nehéz terhe súllya, akarki próbállya, nem tartom magamnál.
- 35 12. Job, hiszem, vigadnom, mint sem hogy búsúlnom mostoha ügyemben,
 nem bánat, búsulás, pityergés, könyvhúllás jutathat örömben,
 kedvetlenség sem hoz engem semmi jómhoz rabságos éltében.
13. A'mbár ne halászak, se ne madarászak, s-nagy frissen se legyek,
 *bár az nyúlászattal s-úgy az vadászzattal jo kedvet ne vegyek,
 bár szintén inséget, sok keserüséget én mostan szenvedgyek,
- 40 14. Azért jó kedvemet, bánatra szivemet nem kel eresztenem,
 nem lehet sorsomnak, mint akaratomnak, folyását rendelnem,
 az miként sorsom foly, ha akaratom olly, nincs min keseregnem.
- 45 15. Tér ha sorsom után, s-jár ha annak folytán az én akaratom,
 bú, bánat nem éri, szivemet nem gyötri, bizsonnyal tudhatom,
 annak csendességét s-kévánt édességét magamnál tarthatom.

---

18 I s-vadásznyi 22 I varsában [jav. ebből: varsámban] nem kaptam 31 I s-nehezebben 45 I tarhatom

16. *Nincsen hatalmomban, át láttam magamban, sorsomnak folyása, mellynek mivóltárúl, héában folytárúl elmém búsulása, job hát, azon légyen, miként sorsom mégyen, szivem nyugovása.
- 50 17. Nyughatatlan elme szivünknek sérelme szokot, tudom, lenni, *tehát nyargalását s-nyargaló futását meg kel zabolázni, szárnyára se kellyen, hogy bút ne nevellyen, méltó nyűgben vetni.
18. El hidgyük, van jónkra, s-nincsen gonoszunkra folyása sorsunknak, *mert ha úgy szabhatnánk, mint magunk akarnánk, folytát mivóltának, e/hittem magamban, mindenek világban mind felfordúlnának.
- 55 19. Légyen hát folyása, sorsomnak forgása, mint tetczik Istennek, lelkemet s-testemet, ajánlom ügyemet ő szent Fölségének, irgalma, kegyelme s-Fiának érdeme jót ad rab fejemnek.
20. Üdvösségnek úttyát s-örök élet kútyyát valakik ohajtyák, *külső multságok s-világi hivságok meg nem vidámityák, 60 nemis el mulandók, hanem maradandók őket mulatattyák.
21. Azért el távozzék, s-hozzám se férkezzék afféle kívánság, pihenést nem vennem, s-ügyemet szenvednem nem kevés fáratság, jól tudom, fáratnak, sem pedig bágyatnak nem kel olly multság.
- 65 22. Addig kel nyújtóznom, az meddig nyújtanom én leplemet lehet, jób, hogy el felejse elmém, s-ne emlicse, mire szert nem tehet, ne fussa, ne járja, ne kérje, s-ne várja, az mit el nem nyerhet.
23. Keservét sorsomnak, súllyát rabságomnak nem veszem elmémre, az jó kedv s vigasság lészen jó multság üdöm töltésére, *távozzék én tülem, bú, bánat mellölem, s-ne szállyon szivemre.

28.

ELMŰLIK VILÁGBAN MINDEN HIVSÁGOK HIVSÁGA

1. El folynak, s-el múlnak, sietve el futnak üdök járásokban, láthattyuk, s-tudhattyuk, mivelhogy fogyattyuk éltünket azokban, melegrül hidegre s-hidegrül melegre jutnak forgásokban.

---

46 I Nincsis 47 I héjában s-foljtárúl 54 I elhittem II ehitem 55 I forgása 57 I Irgalma s-kegyelme 61 I afféle multság 67 I vészem

- 5 2. Vig tavasz miképpen, tél, ősz, nyár akképpen szokot búcsút venni,
lassanként, óránként, naponként s-hetenként túlünk eltávózni,
igy szintén embernek, sorsa akar kinek el szokot változni.
3. *Kegyess Iffiuság, fris öröm, vigasság hamar el búcsúzik,
világunk s-virágunk s-kedvelt mulatságunk könnyen el távozik,
jaj szóra, sok búra, gondokra s-bánatra elégszer változik.
- 10 4. Le esnek, s-el vesznek, szédülést szenvednek, kik magosra hágnak,
az kiknek uraság dolgok s-majd boldogság, táskát forgathatnak,
gazdagok s-nagy Urak, vólt kiknek kövára, olykor kóldúlhatnak.
- 15 5. Bövséges keresmény s-nagy gazdag gyűjtemény ebrül ebre kelhet,
aranyak s-ezüstnek, gyémántnak s-gyöngyöknek soksága el veszhet,
*násfákból álló kincs, bár azokra tekincs, praedára kerülhet.
6. Mulatnak, vigadnak, ugrálnak, s-tombolnak, kik eztet nem hiszik,
istentis meg bántva, semmitül nem tartva az bünt tetten teszik,
nagy vigan s-tréfában indúlnak pokolban, s-eszekben sem veszik.
- 20 7. De el jön az óra, s-ezeknek ostora érkezik fejekre,
elhülnek, s-hevülnek, epednek, törödnek, s-kerülnek veszélyre,
*nyavalyás fájdalom s-örök aggodalom jönni fog szivekre.
8. Hajlandó, jól tudom, énis nem tagadom, ember az gonoszra,
ismérem magamat, nem kérem társomat tanú bizonyásra,
világ mert vezet, s-majd ugyan kénytet magá hívására.
- 25 9. Széditi, s-bóditya elménket, s-vakitya, kelletvén hivságát,
akarnám, s-kévannám, ne tudnám, s-ne látnám szörnyü gonoszságát,
gyülölnöm, kerülnöm, s-meg gyöznöm, elüznöm minden hamisságát.
- 30 10. Oh édes Istenem, légy nékem mindenem, s-nyújtsad irgalmadat,
*kiáltom, s-ohajtom, valamég nem látom kévánt áldásodat,
hózzám elérkező, szivemben férkező te szent malasztodat.
11. Istenem, szeretlek, s-egyedül kedvellek tégedet szivemben,
vesd reám szemeidet, s-adgyad kegyelmedet mostani ügyemben,
szenvedgyek békével s-türö csendes szivel én sok inségemben.
- 35 12. A te szent Fiadért s-örök jó vóltodért halgasdmeg kérésem,
gyümölcsét vehesse, s-áldásod nyerhesse kereszt viselésém,
*az te országodban s-örök boldogságban légyen bemenésem.

---

5 I Lassankint, óránkint; s-hotenkint 6 I sorsa s-akarkinek 11 I <táskát> turbát [?tárbát?] 12 I ólykor
17 I tészik 18 I vészik 20 I epcdnck s-gyötrödnek 21 I Nyavolyás 29 I valamíg 35 I s-áldassod

1. Az ezer hat százban s-nyólczvan harmadikban,
 karácsony havában s-hetinek folytában,
 Munkács kö várában s-kemény rabságomban,
 hoszszú unalomban, nyomorúságomban
 5 Ezeket gondoltam, elmémben forgattam,
 koholtam, faragtam, toldoztam, s-foldoztam,
 Nótámra csináltam, s-magamban dúdoltam,
 el úntam, s-el hattam, s-Istent sohajtottam.

RABSÁGBAN HEVERVE,
 BÁNAT MŰHELYÉBEN FÁRADVA, HENYÉLÉS
 TÁVOZTATÁSÁRA KOHOLT VERSEK

JOB RÉSZÉT KENJEREMNEK MIVEL IMMÁR MEGETTEM,
 MÉLTÓ HALÁLOMAT NAPONKÉNT EL VÁRNOM

1. Isten jó vóltábúl, minthogy irgalmábúl új esztendöt értem,
 ostorozásával, látogatásával eszemre is tértem,
 *bús, gondos éltérül s-galibás ügyemrül csendességre léptem,
2. Reménylem méltónak el múlt napjaimnak folyását vizsgálnom,
 5 életem mivóltát s-következő fogytát eszemben jutatnom,
 szükségés szivemben ez új esztendőben errül gondolkodnom.
3. Zokogó sirásra, méltó jajgatásra nagy része éltémnek,
 élve szabadságban töltöttem hivságban job részét üdömnek,
 *többet mert másoknak, szolgáltam világnak, mint sem Istenemnek.
- 10 4. Kerestemis jobban, szorgalmatossabban ez világ hivságát,
 édes Istenemnek, mint sem Teremtömnek szentséges országát,
 nagy resten, henyélve, kerestem el véelve lelkem boldogságát.
5. Illendö bánkodnom, méltó hát búsúlnom el folyt életemrül,
 epednem, törödnöm, s-törödvé gyötrödnöm rosszúl tölt üdömrül,
 15 rettegveis félnem, méltó keseregmem büneim vétkérrül.

2 | Karácson 4 | hoszu

Cikluscím | MŰheLYeben heVerVe henYeLés 4 | Reménlem 5 | fottát 12 | resten s-henyélve 14 | Epednem
 s-törödnöm; rosszúl 15 | méltó s-keseregmem

6. Életem virága, szép iffiúsága immár el változott,
már jova erőmnek s-egyszersmind üdömnek tülem el búcsúzott,
nagyob része, látom, nemis tagadhatom, immár el távozot.
- 20 7. El múlt napjaimot s-el folyt óráimot árnyéknak mondhatom,
*kedvelt mulatságát, szivem vigasságát semminek tarthatom,
mert semmisé lettek, s-hamar elenyésztek, valósággal látom.
8. Jó állapotomat, fris, vig lakásomat álomnak vélhetem,
valamint álomnak, úgy az el múltaknak hasznát nem vehetem,
egyenlő mértékben magam elméjében mind kettőt vethetem.
- 25 9. *Lehet méltósága, kincse, gazdagsága sokaknak álmában,
jó hire, elméje, vitézlő ereje, részeis töb jókban,
midön fel ébrednek, azoktúl el esnek, jól láttyák magokban.
10. Majdan ugyan éppen én hasonlóképpen el estem azoktúl,
az mellyekben néha vólt kedvem valaha, vévén példát mástúl,
30 *régi jó kedvemnek, szivem örömének árnyék hivságátúl.
11. Mit használ most nékem fel prædált értékem s-el pusztúlt jószágom,
ételben, italban vagy ruházatomban követet hivságom,
*gyermekdéd koromban s-iffiúságomban üzöt vásotságom?
12. Ezeknek egy része, bizony nagyob része nemis jut eszemben,
35 tudom, de elmúltak, régenis jutottak feledékenységben,
tarthatom árnyéknak, hát méltán álomnak ez új esztendőben.
13. E mellet barátim, sok jóakaróim most vallyon hol vannak,
*minnyáján életben ez új esztendőben, tudom, nem vigadnak,
mert sokan halálra, már az más világra régen jutottanak.
- 40 14. Ezeknek úttyokra, naponként nyomokra többijs sietnek,
lépnekis naponként, egyenként, egyenként végére élteknek,
tudom, elkel mennem, nekemis sietnem fogytára üdömnek.
15. *Oránként közelget, engemis kerülget az keserves halál,
45 hálójában kerit, s-kelepczében térít, engemis fel talál,
az minthogy el vélttem, söt ugyan el hittem, tülem nem meszsze ál.

---

20 I tarhatom 27 I jó láttyák 29 I kedvem s-valaha 34 I rész, s-bizony 35 I felcédékenségben 40 I naponként s-nyomokra 42 I fottára 43 I közelget, s-engemis 44 I terit, én rcâmis rám talál 45 I <Az midön fojtogat s-engemet nyomorgat, jót vclen ki tehet> [a nyomtatványban olvasható sort az I. javító kéz jegyezte a kihúzott sor alá]

16. Lészek há törében, esem ha kezében, vallyon ki segíthet,
az midön fojtogat, engemet nyomorgat, jót velem ki tehet,
löt mérges nyilátúl s-éles kaszájátúl kicsoda őrizhet?
- 50 17. Óltalmát senkinek, sem hasznát semminek akkor nem vehetem,
mindentül meg válnom, kelletik távoznom, könnyen elvélfhetem,
azért életemet s-már el múlt üdömet árnyéknak hihetem.
18. *Tésznek bizonyrágot, s-adnak tanúságot meg hóltak tetemi,
naponként el hálnak, s-halálra hányatnak világ Fejedelmi,
árnyék tehát s-áalom, s-ha jól meg vizsgálom, életem majd semmi.
- 55 19. Porrá válik testem, az kinek kedveztem, s-eltelik férgekkel,
orromat, szememet, számot, füleimet elfollyák mérgekkel,
nagy varas békákkal, rút mérges kigyókkal egyben férkezzenem kel.
20. Kel pedig jól tudnom, eszemben tartanom, s-el hinnem valóban,
életem árnyéka s-romlandó hajléka fogyton fogy magában,
60 nem tarthat sokáig, ámbár kevés korig tengődgyem világban.
21. *Tudom, kevés üdö s-tálám ez esztendő véget vet életemnek,
elmúlnak napjai, s el-folynak órái keveses üdömmnek,
lészen ma vagy hólnap, bizonnal egyiknap halála fejmemnek.
22. Véletlen halálom de hogy mint az álom, el ne nyomjon engem,
65 árnyék életemen s-nyomorúlt ügyemen úntalan kesergem,
reám tekint Istenem, nemis hágy el veszzenem, nincs semmi kétségem.
23. Nyólczvan negyedikben, vizkereszt hetiben ezeket szerzettem,
ohajtva, sohajtva s-ügyemen bánkodva versekbenis vettem,
*midön nagy hideget s-rabságos inséget Munkácson szenvedtem.

31.

EZ VILÁGOT SENKI ÁLTAL NEM ÉLTE, SEM KEDVÉRE
MINDENKOR BÚ NÉLKÜL NEM ÉLTE

1. Ez világ csak szállás, életünk búsulás, nincsen boldogságban,
*zellyérül világban élván, vagyunk búban akarmi sorsunkban,
világon örökség, tellyes gyönyörűség nincs semmi dologban.

---

46 I [e sor helyére a másoló a 48. sort írta] 47 I fojtogat, s-engemet 53 I Naponkint 56 I számot s-füleimet, el folyák 57 I békákkal, s-rút 59 I fotton 60 I tengődgyön 66 I Teként
1 I boldogságba 2 I sorsunkba 3 I örökség, s-tellyes; dolgomba

- 5 2. Illik tekintenünk, szemünkre fel vennünk sorsát nagy Sándornak,
láb alá tapodta, s-erejét rontotta Darius királynak,
arany koronáját, s-királyi pálczáját el nyerte magának.
3. Győzedelmes vólta világot el folyta, s-hajtá hódulásra,
országának száma s-világ birodalma hozta de sok búra,
*tündöklő Fölségét s-minden dücsöségét jutatta halálra.
- 10 4. Sok vólna számlálnom, most mind elől hoznom kinek kinek dolgát,
elmúlt állapotját s-azokban bánattyát s-nyelt bújának horgát,
napjai életében kit kit mert veszélyben à szerencse forgat.
5. Kedvünkre, kényessen lehetünk, nagy frissen egy szempillantásban,
*jöhet gond fejünkre, búsulás szívünkre más szempillantásban,
15 az vigasság mennyi, bú, bánat tiz annyi éltünk napjaiban.
6. Láttjuk az szegénynek bánatyát szívének, hogy nincs uraságban,
tudgyuk, gazdagoknak van gondgya, Uraknak része búsulásban,
à szegénynél többre, vágynak mert mindenre magok pompájában.
7. *Látván Iffiakat, bús indúlatyokat eszünkben vehettyük,
20 nézvén öregeket, nagy gondos terheket jól megösmérhettyük,
ekképpen az vének eleget törödnek, könnyen elhihettyük.
8. *Mérész, jó vitézek, kiknek erős kezek, dücsöségben élnek,
ellenség határát, fel düllyák Taborát, gazdag prædát nyernek,
lesektül de tartván, szerencsét próbálván bú nélkül nincsenek.
- 25 9. Tanúlva törödik, sokszor szomorkodik Deák oskolában,
*è szerint Prókátor, nyerte pörít bátor allegatiókban,
sok képpen törödnek, papokis el hülnek galléros subákban.
10. Ekét tartva szántó, szérön az nyomtató nagy sokat aggódik,
*mivelve s-metélve, szölőjét nem szedve gazdája törödik,
30 kalmár kereskedve, szép keveset nyerve s-kárt valva bánkodik.
11. Erdőket vadászók s-vizeket halászók vadászva s-halászva,
déli álom után, jó lakás el múltán dözőlök sétálva,
vetve koczkájokat, s veszvtve jószágokat, korhelyek jádczadva,

---

4 I szemünket 6 I s-király 17 I gondgya s-Uraknak 18 I Az 19 I indulattyokat 20 I Nézvc 23 I düllyák s-Táborát,
s-gazdag 24 I tartva; probalva 26 I allegatioban 27 I törödncnek, s-papokis 29 I szöleit s-nem 31 I vadászák;
halaszák

- 35 12. Éneklő kántorok s-bor ivó kajtorok úntigh dorbézolva,
rendessen nótálók, lantolók s-hárfalók halkan musikálva,
*ékessen tánczolók s-nagy frissen ugrálók szép tánczokat járva,
13. Mind egyig búsúlnak, törődnek, s-aggódnak vagy egyszer, vagy másszor,
ingyen sem reménylik, mikor búval telik szivek egynéhányszor,
nevetnek némellykor, sirnak hamar olykor, s-el epednek sokszor.
- 40 14. De sem az vigasság, sem az szomorúság sokáig nem tarthat,
ember ez világban mert semmi dolgában soká nem maradhat,
nem meszsze az halál, fejünk föliben ál, s-tülünk nem távozhat.
15. Kel hát miért kapni, világhoz kapcsolni magát az embernek,
olly sok fáradságot, terhes nagy gondságot szerzeni szívének,
45 *ragadnak bennünket, egy órában minket más világra visznek.
16. Búsúlnunk roszakon, vigadnunk az jókon, úgy látom, nem méltó,
*vége van az rosznak, s-vége van az jónak, könnyen átlátható,
nincs soká örömnünk, sem örök gyötrelmünk, meg tapasztalható.
- 50 17. Élénk ha kedvünkre, örökké kényünkre, lehetne vigadni,
lennénk ha kinokban, örök fajdalmokban, illenék búsúlnj,
külömben vigságot, sem szomorúságot nem kel nagynak vélnj.
18. Üdö forgásában s-az viz folyásában melly hamar el múlik,
*lekaszált virágnak, levele zöld ágnak melly hamar el hüllik,
nem külömben éltünk, ez világon létünk az halálra válik.
- 55 19. Éltünknek, kedvünknek, szomorú ügyünknek az halál véget vét,
*mind nagy méltóságot, mind szegényt, gazdagot lábai alá vét,
ezüstre, aranyra, gyöngyökre s-gyémántra soha szemet sem vét.
20. Lelkünket, üdönket, illik hát éltünket Istennek szentelnünk,
tűrő csendességgel, lelki békességgel ügyünket viselnünk,
60 *ez árnyék világot s-világi hivságot szükség megis vetnünk.

---

37 I Mind edgyik 38 I reménlik; ennyihányszor 39 I olykor, el epednek 40 I tarhat 42 I mesze 43 I kapny, s világhoz 44 I fáradságot, s-terhes; szerezny 45 I bennünket, s-egy 46 I roszakon, s-vigadnunk 49 I öröké s-kényünkre 50 I kinokban, s-örök 53 I levéles 54 I vállik 57 I Ezüstre s-Aranyra 59 I csendességgel, s-lelki; ügyönket

MINDEN VILÁGI JÓKAT FELYÜL HALAD LELKÜNK ISMÉRETINEK
CSENDESSÉGE

1. Mint madár az ágon, úgy ember világon akad veszélyére,
jut madár az törben, ember kelepczében s-rabságos inségre,
nagy könnyen vig szive, változik jó kedve az keserüségre.
- 5 2. De mégis vigadnak, s-keveset búsúlnak sokan ez világban,
éppen el nem hiszik, szivekre sem veszik virágzó sorsokban,
*nem lehet sokáig, embernek mindétig lenni vigasságban.
3. Van jó szerencsében, aranyban s-ezüstben öröme sokaknak,
indúlt jó hirekben, kedvekre éltekben vigasságban vannak,
lant, virgina szóval s-más töb musikával fris jó kedvet kapnak.
- 10 4. Az igaz, kedvelli, igenis örüli ember mind ezeket,
gyakorta élének, vesztére lelkének szeret ilyeneket,
*igen sokszor üröm az fölöslög öröm, s-keserit sziveket.
- 5 5. Igaz az is, tudom, s-nem vétek, ha mondom, semmit beszédemben,
ollykor vétek nélkül, bün, kárhozat nélkül öröme ezekben
15 képesint embernek, lehet akarkinek világon élteben.
6. Az lantnak zengése, virgina pengése el nem kárhoztattya,
*teli erszény pénze, hanem fősvény keze, bünben nem nyomhattya,
fent forgó jó hire, ha nincs kevélységre, vétekben sem hajtya.
- 20 7. Ezekkel jól élve s-Istentis dicsirve az ember jól élhet,
lant, virgina szóval s-más töb musikával vigasságot vehet,
jó szerencsével s-jó hire nevével mássalis jót tehet.
8. Örömmé az öröm, de héában türöm ezekben s-illyekben,
*látom valóssággal, s-mondom igazsággal, vettem jól eszemben,
hamar el változik, s-bánattya érkezik embernek sziveben.
- 25 9. Az jó szerencséről s-az jó hirrül névrül az roszban eshetünk,
lant, virgina szórúl s-más töb musikáról jaj szóra léphetünk,
aranyról s-ezüstrül s-annak el vesztéről bánatot vehetünk.

---

5 I vészik 6 I embernek s-mindétig 11 I vesztére s-Lelkének keres 14 I bün s-kárhozat 15 I lchet s-akarkinek
16 I zengése, s-virgina 18 I Fen

10. ***De** ki meg ösmérte, lelke ismérte hogy öt nem vádollya,
 30 lyigatva, faggatva, bágyasztva, kinezva szívét nem furdallya,
 elvetet sorsában s-minden dolgaiban söt meg vigasztallya,
11. Leg méltábban örül, s-valahova kerül, nincs szomorúsága,
 kedvére dúdolhat, s-örömmel mulathat, mert jól vagyon dolga,
 örömmé nem válik, sem pedig nem múlik szive vigassága.
12. Nem könnyü szerzeni, illy örömet nyerni, az igaz, meg vallom,
 35 ***kincsnél, gazdagságnál, aranyánál s-gyémántnál drágábnak találok,**
 jó hírét embernek, fris kedvét szívének è nélkül útálok.
13. Szerzenj s-el nyernj, szivünkre fel vennj de nem lehetetlen,
 megvetet sorsodban, ám bár üly az porban, s-légy bár szerencsétlen,
 ez örömet nyerhed, szivedbenis tehed, s-tarthatod szüntelen.
- 40 14. **Rútságát** az bünnek, mint mérgét lelkednek, kerüllyed s-gyülöllyed,
 egyedül mindenben az Istent szivedben szeressed, kedvellyed,
 tellyes dücsöségét s-mindenben Fölségét el hidgyed, s-örüllyed.
15. **Ingyen jó vóltábúl s-örök irgalmábúl szeret Isten minket,**
 nagy bölcs vezérléssel és gondviseléssel folytattya ügyünket,
 45 éljn országában s-örök boldogságban akarja lelkünket.
16. ***Kereksége földnek, tengernek s-az égnek mit foglal magában,**
 csupán az emberért s-az embert magáért alkotta világban,
 sok szép ének szóval, hogy örök hálával áldgyuk hatalmában.
17. **Embent látogatva, hól sújtva s hól áldva jó útra vezérli,**
 50 **neve dücsöségét s-lelkünk üdvösségét előtte viseli,**
dolgaink folyását, sorsunknak forgását mind jónkra rendeli.
18. **Ellene nem vetvén s-ezeket el hiven méltán vallyon tehát**
 sorsának forgásán s-dolganak folyásán kicsoda búsúlhat,
 szeretve bennünket s-forgatva ügyünket gonoszt nem akarhat.
- 55 19. **Ezért hát örülhet, s-igen méltán lehet szivem vigasságban,**
 gyönyörködve élnem s-az Istent dicsírnem lehet rabságomban,
*életemnek hivságát, el mosnom rútságát pœnentiában.

---

28 I lelki 29 I Lyigatva, s-faggatva, bágyasztva s-kinezva 30 I még 34 I szerzenj; örömet s-nyerny 35 I tanálok
 36 I embernek, s-fris 40 I kerüllyed, gyülöllyed 41 I szeressed s-kedvellyed 48 I Zengő ének szóval, s-hogy
 49 I látogatva, s-hól 57 I mosnom s-rútságát

IGEN SZÉP DOLOG MINDEN FÉLELEM NÉLKÜL, ISTENT SZOLGÁLVÁN
NYUGODALOMBAN LENNI

1. Jár, kél, lót, fut, fárad, gonddal, búval árad ember mind úntalan,
gondgyait neveli, s-azokkal terheli magát haszontalan,
élte napjaiban s-napjai folytatában mind csak nyughatatlan.
- 5 2. *Némelly uraságot, keres gazdagságot egész életében,
sok kincset s-aranyat, gazdag ezüst bányát kereskedve földben,
ziros velős konzot, jó lakást s-fris tánczot indúlt jó kedvében.
3. Ellenben némellyek, kiknek ég az bélyek, húzomos italban
*poharat emelve, s-magokat terhelve nagy sok dorbézlásban
dőzőlve fáradnak, lankadnak, bágyadnak vivat kiáltásban.
- 10 4. Óránként forgatnak, s-eggelis álmodnak pintes palaszkokat,
lefekev s-fel kelve, nem csak ebédelve ászattatyák torkokat,
óltyák az jó borral s-el köszönt pohárral nagy szomjúságokat.
- 5 5. *Gondgya némellyeknek, kik eszekkel élnek, nincs az dözölésre,
minden eszek s kedvek, nem vágyódik szivek hasok töltésére,
15 inkább de vágyódnak mélységes dolgoknak által értésére,
6. Nagy sok fő töréssel s-elme törődéssel nagyon hiresedni,
dicsiretre kapva, s-mély dolgokat tudva böcsültre jutni,
eröködnek igen, s-kapnak tisztességen, s-akarják el nyerni.
- 20 7. *Némelly eröködik s-igen iparkodik kapni böcsültre,
fel kötöt kardgyával s-nem penna orrával az jó hirre névre,
éles fegyver által, nem csép kapa bottal lépni tisztességre.
8. Leg nagyob munkájok, sok féle próbájok van ez illyeneknek,
életek veszélyben, forog szerencsében vitéz Embereknek,
lágy, púha párnákon s-vetet nyoszolyákon ritkán heverhetnek.
- 25 9. Éheznek némellykor, szomjúhozna ollykor, álmokat szakasztyák,
*magok Diætáját s-ebédnek óráját elvéelve tarthatták,
nyereségre vágyva s-ellenséghez vágva véreket hullatták.
10. Epednek melegben, s-forró nagy hévségben gyakorta bágyadnak,
le csűrő esőkben, hóban, fergetegben gyakorta el áznak,
30 kemény, erős télben s-nagy hideg üdőben sokszor meg is fázna.

---

8 I Poharak 9 I lankadnak s-bágyadnak 10 I Óránként II Óránként 21 I csép s-kapa 29 I hóban s-fergetekben

11. Ültökben s-fektekben, jártokban s-költökben sokszor meg rémülnek,
*lesben, martalékban, seregben, Dandárban felis veretnek,
jó szerencsét várva s-prædáért fáradva rabokkáis esnek.
- 35 12. Szerencse folytatta, sok képpen forgatta sorsát az vitéznek,
taszit egyet földre, s-emel mást helyére, ha tetczik kedvének,
egyét földhöz verve és mást fel emelve öröme szívének.
13. Nem füzet érdemre, s-nem néz igaz ügyre, azért mondgyák vaknak,
*tudgyuk mindenkben, változó kedvében hamar forgandónak,
sokan tenyeréről s-forgó kerekéről az porban hullanak.
- 40 14. Zászlók alá kelve s-vitézséget üzve hamar változását,
óránként jobbára, hól jobra s-hól balra változó forgását,
láttyuk, tapasztallyuk, s-elégszer búsúlljuk álhatatlanságát.
15. Gyakran egy órában mostoha sorsában sok vitéz el veszti
az maga jó nevét, s-el hiresült szívét gyalázatban ejti,
45 le szegik a szárnya, magátis meg únnya, s-bújában epezti.
16. Való dolog, láttyuk, nemis tagadhattyuk, az vitéz embernek
alkamatlanságát, nyughatatlanságát s-veszélyét fejének,
*nem foghattya nyakon, sem fülön, sem farkon sorsát szerencsének.
17. Nincsen de olly jó hir, mint mellyel vitéz bir harczolván szivessen,
50 Isteni Fölsegért s-az kereszténységért nagy dicsiretessen,
vérét özvegyekért, ki ontván árvákért halhat Istenessen.
18. Győzedelmet vehet, halálával nyerhet, s-jó hirét hagyhattya,
országát Istennek s-érdemét vérenek jó hitben várhattya,
de talám pogánynak, Töröknek, Tatárnak ne légyen baráttya.
- 55 19. Azok ellen vijon, s-azok ellen vágjon, s-melléjek ne állyon,
légyen ellenségek, nincs kereszténységek, s-jármokra ne szállyon,
oja igájoknak, terhét nagy súllyának, veszélyt ne talállyon.
20. Mondám, hogy fut, fárad, gonddal, búval árad az ember éltében,
60 bú, bánat epezti, faradság emészti, s forog sok veszélyben,
akad az halálra, felakad horgára, s-el dugják az földben.

---

32 I Lcsben s-martalékban, seregben s-Dandárban 34 I képpen s-forgatta 38 I mindenkben, s-változo
42 I Láttyuk s-tapasztallyuk 51 I ontván s-arvakért 52 I halálával s-nyerhet 57 I terhét s-nagy; tanállyon 60 I ha-
lálra, s-fen akad

21. *Nem használ jó hire, sem éles fegyvere, szive bátorsága,
lakva vigan örült s-jó kedvében merült világi hivsága,
elméje s-erszénye, gazdag keresménye, sem ő méltósága.
- 65 22. Nem kel hát ezekért s-áryék hivságokért embernek törödni,
nem kel gonddal, búval és lelke kárával illyekért fáradni,
*Istennek csak éppen magasztalva szépen szükséges szolgálni.

34.

MINDEN ALKALMATOSSÁG ALKALMATLANSÁGGAL EGYELEDIK

1. Meg vallom, sorsomrúl, hol egyrül s-hol másrúl sokat gondolkodom,
javaim veszésén s-prædára kelésén el is szomorodom,
nyavalyás éltemen s-Rabságos ügyemen némellykor bánkodom.
- 5 2. Derék állapotom, könnyen által látom, nem vólt ugyan soha,
éltem de némellykor, hebe hóba ollykor kedvem szerént néha,
*nem vala rabsága, s-megvólt szabadsága fejemnek valaha.
3. Az világi jókat s-vigságos napokat részszerint kóstoltam,
lépve rosZRúl jóra, s-jutván jórúl rosZra részszerint próbáltam,
könnyenis részszerint kóstólt ize szerint többire át láttam.
- 10 4. A't láttam de nyilván, világ javát futván érjük el az jókat,
lehet csendességgel s-lelki békességgel élnünk napjainkat,
megnyernünk örömmel, élvén gyötrelemmel boldogulásunkat.
- 15 5. Az mennyi vigasság, annyi szomorúság világ javaiban,
töb keserüsége, mint gyönyörüsége kedvezö vóltában,
osztva javát fosztva, s-fosztva viszont osztva akar mi dologban.
6. Sem kincs, sem gazdagság, Uraság, méltóság nem üzi gondunkat,
sem vitézi erő, ámbár légy vakmerö, nem nyeri nyugtunkat,
az midön áhityuk, fölötte ohajtyuk az világi jókat.
- 20 7. *Gonddal, galibával, meg-emésztö búval terhel az gazdagság,
ád is fáradságot s-nyughatatlanságot az úri méltóság,
leg súllyosab terhet s-leg töb veszélyt nyerhet az jó katonaság.
8. Keserves örömet, szerzenek gyötreelmet mind ezek szivünknek,
álmot sem engednek gyakorta szemünknek, s-hamar fel serkentnek,
lankasznak, bágyasztnak, okot búra adnak, s-minket keseritnek.

---

3 I ügyömen 5 I szerint 7 I részerint 8 I részerint 9 I áltláltam 10 I Áltláltam 13 I jovaiban 18 I áhityuk,
fölötte s-ohaityuk 20 I Ad 22 I szcreznek 24 I bágyasztnak, s-okot

- 25 9. Méreggel keverve s-epével vegyítve foly ez világ java,
ám bár kenneye mézzel, s-kellessé jó izzel aztat osztogatva,
tessék bár az méze, lesz keserű ize, el hiszed kóstolva.
10. Leg inkább ha tetczik, s-jó izünek látczik java ez világnak,
akkor keserüre válik el végtére ize mivóltának,
30 nehéz el nyelésre és meg emésztésre akarki gyomrának.
11. Sokan hogy már frissen, sétálnak pipessen, gyomrok imeledik,
alkalmatlansággal, gonddal, fáradsággal dolgok egyeledik,
gyakorta kordélyban, sémmiért s-héában szivek keseredik.
12. Gyakorta jól láttyák, s-nemis tagadhattyák ez világ hivságát,
35 álhatatlanságát, csalárd álnokságát s-elmulandóságát,
*láttyák s-keserülik, s-mind úntalan félik nagy sok hamisságát.
13. Ezer galibájok s-annyi nyavalyájok érkezik hirtelen,
gyötrődnek, epednek, sok képpen törődnek nagy hamar s-véletlen,
ijednek, rettegnek, s-magokban rémülnek helytelen s-képtelen.
- 40 14. Eztet ki tanulva, sokszor is próbálva javát ez világnak,
leg könnyeb meg vetnem, söt semminek vélnem, s-engednemis másnak,
elégszer viseltem, s-jól eszemben vettem nagy terhét súllyának.
15. De felyül nem müllya rabságomnak súllya annak nehézségét,
job tehát szenvednem s-békével viselnem fogságom inségét,
45 *könnyebbenis érem, ma hólnap el nyerem lelkem üdvösségét.

35.

HAJ KI, BÁNAT, ELÖL JÜT AZ FARSANG, MAJD VIGAN LAKJUNK MOSTAN MÁR KEDVÜNKRE

1. Haj ki, bánat, haj ki, fogházambúl meny ki, nem tiéd è szállás,
az farsang elöl jüt, téged innend el üt, nem lesz it búsulás,
*jól jütt vendégemmel mulatok örömmel, reám szál az vidulás.
2. Keservét szivemnek, sorsát rab fejemnek majdan el felejttem,
5 *inségem súllyását, fejemnek gondságát majdmeg könnyebitem,
bútúl üresedve s-az farsangot érve szivemet enyhittem.

25 I jova 26 I <Ambar kenneye mézzel, lesz keserű ize, el hiszed kóstolva> [az 1. javító kéz a sort törölte, a nyomtatványban szereplő sort a lap aljára írta, s jellel a megfelelő helyre utalta; utóbb a 2. javító kéz a törölt sor fölé írta] 28 I jova 31 I pipessen, s-gyomrok 32 I gondal s-faradsággal 37 I s-anny nyavalyáiok 38 I Gyötrődnek s cpednek 40 I jová 45 I ma s-holnap

1 I az szállás 3 I jött

3. Azt mondgyák példában, hogy olykor pokolban esik ünnep egyszer,
nem jó az Farsangban lenni búsulásban, hallottam nem kétszer,
az farsang ünnepit s-útolsó napjait meg üllik elégszer.
- 10 4. *Tehát Munkácsbanis, én fogházambanis illik az Farsangot
el nem felejtenem, s-meg is kel üllemem, kezdve vigasságot,
le tennem, le vetnem, s-magamról el vetnem á szomorúságot.
5. Öröme mindennek, Iffiúnak, vénnek, szegénynek, gazdagnak,
*lévél az Farsangban nincsenek bánatban, s-mindnyájan vigadnak,
15 Iffiak az tánczra, vének az kalácsra most immár réa kapnak.
6. Ülnek az asztalhoz, kezdenek italhoz, köszöntik az pohárt,
*töltik az gyomrokat, puffasztják hasokat, nem tartnak abban kárt,
ámbár jó rendeket, felejcsék ezeket, mostan semmit nem árt.
7. *Zeng az musika szó, trombita, dob, sip szó, mondgyák az éneket,
20 fejek ha meg kajdúl, s-ha jó kedvek indul, el rúgják á széket,
az asztalt kiviszik, avagy férre teszik, s osztyák az szüzeket.
8. Ropják á szép tánczot, nem ejtenek gáncsot, járkák nagy ékessen,
szépét á szüzeknek s-az fris menyecskeknek forgattyák kedvessen,
az tánczot meg vonnyák, jární el nem únyják, mulatnak nagy frissen.
- 25 9. Nem külömben üllik, nagy sokan tisztelik ünnepét farsangnak,
*gyakran úgy üllöttem s-à képpen tiszteltem folytát napjainak,
míg nem vólt Regécsi, sem pedig Munkácsi lakása magamnak.
10. Az olly ünnepléstül s-à féle örömtül engem de el tiltot,
jrigy szerencsémnek, sorsa Rab fejemnek régen már meg fosztot,
30 *dolgomat más tánczra, hozta búsulásra, s-nagy inségben hajtot.
11. Van, hogy az farsangkor, éppen mint egyébkor, dolgom egy formában,
jobbitást nem látva s-újúlást sem kapva magam tartásában,
gondoltam farsangot, ki üzvéen gondságot ez vers csinálásban.
12. Az Farsangnak folytát, kezdetit, sem fogytat egyébként külömben
35 *nemis lehet tudnom, jelenségét látnom, s-jutatnom eszemben,
látom, è Farsangban senki lengyel tánczban nincs itten örömben.
13. Az tánczolás tennem s-farsanglást követnem én de nem kívánom,
kívánöm csak éppen, üdömet miképpen lehessen mulatnom,
jgy el gondolkodva, s-az bútis ki hajtva únalmot nem látnom.

14 I s-minnyajan 21 I a szüzeket 25 I sokan s-Tisztelik 27 I míg II még 28 I ünnepléstül s-affélc II ünnepléstül
s-à féle 29 I sorsa s-rab 34 I fottát 36 I itt vigasságban

- 40 14. Vettem farsanglástúl, à szerint az táncztúl én immár búcsúmat,
nem egyszer tekintem, minthogy fűg előttem, levágot vasamat,
*keserű az lejtő, nékem el hihető, tudom jól sorsomat.
15. Maskara köntöse s-abbán öltözése ékesít ollyakat,
óránként vigadva kik nem raboskodva mulattyák magokat,
45 szép nagy szabadságban, kegyes nyájasságban töltik napjaikat.
16. Táncznak s-Farsanglásnak, öröm, vigasságnak van helye azoknál,
az hegedű szónak s-egyéb musikának pengése házoknál,
*nemszűnik, itilem, s-tudgyák mások, vélem, jobban én nálamnál.
17. Mert ha hogy meg szűnne, s-hegedűs pihenne, mondgyák, három az táncz,
50 aztis hogy ha érzik, hogy majd el végezük, megint három az táncz,
*ropják, frissen ropják, s-nagy ékessen járvák, s-ugyan három az táncz.
18. Kedvekre kinyessen mostan nem kevesen mások örvendeznek,
ételben, italban, fris, vig jó lakásban meg újulást vesznek,
de száraz kenyérmél s-egyebet az viznél előmben nem tesznek.
- 55 19. Versemet végezem, az bánat, jól érzem, hozzám vissza tére,
ült mellém újobban mostis az Farsangban, csak szállást sem kére,
nem lehet lakása, másut maradása, de nem szál szívemre.
20. Kérlek, bánat, kérlek, hogy ki kergettelek, bocsásdmeg vétkeket,
romlanom kellenék, s-éppen el epednék, ha üznéd kedvetem,
60 *enged, hogy csendessen szivem pihenhessen, ne búíts engemet.

36.

HAMVAS SZERDÁT ÉRVE,
HAMVAT ÁMBÁR FEJEMRE NEM VÉVE, MÁR ELHITTEM,
HAMUVÁ ÉS PORRÁ VÁLÍK TESTEM, NEM KEL TEHÁT
HIZLALNOM, SÖT BÖTÖLÉSRE KEL FOGNOM

1. Hogy az Farsang elmúlt, s-kedvem meg nem újult, arrúl nem tehetek,
az Farsang farkárúl, szomorú fogytárúl jó kedvre léphetek,
most rab vagyok noha, de talám valaha örömben lehetek.

---

42 I iób sorsomatt 45 I szabadságban, s-kegyes 47 I musikának, van pengése háznál 48 I itilem 52 I kényessen;
kevesen 54 I De két tál ételnél, egyebet s-kenyérmél, előmben nem tesznek

Cím I nemvéve, elhittem [a már szó – s az annak megfelelő strófa – hiányzik] 2 I fottarúl

- 5 2. Vólt elmúlt Farsangban az változó tánczban része ha másoknak,
 abban jövendőben, érve job üdőkben, nekemis oszthatnak,
 *szomorú nótárúl és bús dalolárúl vig tánczra ugranak.
3. Sötétes homályban s-homályos vóltában nem fogy el nap finye,
 zürzavar üdöben, havas fergetegben nem hadgyael színye,
 engem sem hagyot el, s-nálam sem fogyot el még jómnak reménnye.
- 10 4. Roszra jórúl esve s-az rabságban élve vagyok most bánatban,
 de roszrúl jót érve, szabadságot nyerve s-jutva job napokban,
 akkor én rabságom, lesz ha szabadságom, hoz nagy vigasságban.
- 15 5. *Tudom, hogy az nyárrúl, jó meleg napokrúl az tél következik,
 ellenben az Télrúl, kemény hidegérúl az nyár el érkezik,
 rövid folyásával s-hamar forgásával az üdö változik.
6. Úgy én szerencsémnek s-heve jókedvemnek változot ha télre,
 *el költ kegyessége s-mostani hjdege jómnak melegére,
 hiszem Istent, mehet, s-még egyszer reâ érhet szabados ügyemre.
- 20 7. Az miképpen télben, nagy erős hidegben deberegve s-fázva
 meleg jó üdöket, következendöket ember el gondolva
 vární szokot sokszor, tudom, ennyihányszor eleget sohajtva.
8. A' szerént várhatom, sokszoris ohajtom énis nyomorogva,
 *talámmal gondolom, hogy még meg találom, ámbár sanyarogva
 az meg szabadulást s-azzal az vidulást üntig raboskodva.
- 25 9. Meg vallom, kévännám, már egyszer láthatnám szabadulásomat,
 bészárt fogházamtúl s-meg ünt quártélyomtúl vehetném búcsúmat,
 akarnám, érhetném s-egszersmind élhetném olly állapotomat.
- 30 10. *Rabsága embernek minthogy akar kinek nagy boldogtalanság,
 fölösleg nagy gondság, bánat, szomorúság s-tellyes nyomorúság,
 ellenben szabadság nagy öröm, vigasság s-világi bóldogság.
11. Jutni búsulásban s-esni az rabságban éppen keserűség,
 élni szabadságban s-lenni vigasságban éppen gyönyörűség,
 meg próbáltam nagyon, hogy ezek köszt vagyon nem kevés külömbség.

4 I másaknak 5 I jüvendöben 7 I nem hágy el nap fényc 8 I fergetekben, hagyá el 12 I lész 13 I Nyárrúl, s-jó
 14 I Télrúl, s-kemény 15 I forgásával 16 I szerencsémnek, heve s-jó kedvécnek 19 I télben, vagy crös; deberegve
 20 I üdöket, következendöket 21 I cnnyéhányszor 22 I A'szerint 23 I tanáalom 24 I szabadulást 26 I s-meg vont
 30 I öröm s-vigasság

- 35 12. **Rabságnak inségét, sok keserüségét, el epezstő mérgét,
*én most szabadságnak, sem az vigasságnak kedves édességét
nem kezdem számlálni, s-pennámra fel venni ezer külömbiségét.**
13. **Éppen csak azt tudnám, s föllöttéb akarnám mostan fel találni,
micsoda sorsában lehet szabadságban az embernek élni,
vigan és örömben min lehet éltében méltán örvendezni.**
- 40 14. **Embert mert szivében s-akar mi ügyében éri szomorúság,
világnak hivsága, szive kívánsága majdan merő rabság,
*erössen meg köti, s-fogságbanis ejti, nem kel it bizonyság.**
- 45 15. **Magamról tudhatom, nemis tagadhatom szivemnek inségét,
annak ha elnézem, héában fedezem türhetetlenségét,
rosz indulatokra s-rút vágyódásokra hajlandó készségét.**
16. **És így szabadságát s-méltó vigasságát miképpen vélhessem,
lánczon függő szivel s-meg kötözöt kedvel hogy hogy itilhessem,
ha szive rabságban, magát szabadságban miképpen hihessem?**
- 50 17. **Jól látom és nyilván, szivünket vizsgálván, meg kötözöt vóltát,
tudom, s-el gondolom, s-hamar fel találom mindenben sem nyugtát,
ezer kívánságban, esvén nagy fogságban, rabságos mivóltát.**
18. ***Mert sok kívánsága s-nyughatatlansága úntalan háborgat,
hol egyre, hol másra s-fejünk romlására gyakorta hajtogat,
ád igát nyakunkban, s-tart kemény rabságban, s-úntalan nyomorgat.**
- 55 19. **Mennyi sok inséggel és keserüséggel emészti éltünket,
újjab, újjab búval, gonddal, galibával zavarja kedvünket,
vagy egyben, vagy másban menyiszer valóban keserit bennünket.**
- 60 20. ***Annak számát tudni s-jól meg magyarázni nem lehet senkinek,
égnék csillagjírúl, szólni forgásáruł könnyeb némellyeknek,
*számát ki tanúlni, mint sem ki mondani szivünk keservének.**
21. **Porát miként földnek, tenger fővényének lehetetlen tudni,
ollyan lehetetlen s-olly el hihetetlen igaz számban venni,
reánk forró veszélynek s-keservét szivünknek papirostra tenni.**

---

37 I s-föllötte; fentanalny 39 I lchet s-éltében 42 I nem két it bizonság 43–45 I [a strófa hiányzik] 47 I itélhessem
50 I fel tanáлом 51 I csve s-nagy 53 I egyre s-hol 54 I Ad 59 I szolny s-forgasarúl 60 I sem s-ki 61 I fővényének

- 65 22. Rabságos ügyérül, nagy sok keservérül nem kel kételkednünk,
*az világi hivság s-ezernyi kívánság, könnyü meg ösmernünk,
úntig nyomorgattya, s nagy rabságban tartya, bizony el kel hinnünk.
23. Arrúl tanúságot, szólván igazságot, akar kiis tehet,
lánczon függő szívünk s-nyügben vetet kedvünk szabadon nem lehet,
igaz szabadságban s-méltó vigasságban soha nemis élhet.
- 70 24. *Kel hát meg vallanunk, nemis kel tagadnunk, éltében embernek,
tellyes szabadsága s-méltó vigassága nem lehet senkinek,
ezernyi veszélyben, szive keservében fő Feje mindenek.
25. Sorsunk boldogságát s-állandó vigságát keresni képtelen,
testünk tömlöczében s-világ veszélyében forogván szüntelen,
75 ezt az ki nem hiszi, s-kétségessé teszi, úgy hiszem, esztelen.
26. *Mit kel hát ügyemen s-rabságos éltemen ennékem törödnöm,
nemlehet semmiben hogy ha életemben bú nélkül örülnöm,
én szívemnek búját, job hát galibáját nékem felejtenöm.
- 80 27. Ma holnap életem, azt immár el hittem, jut halál révére,
kigyó, béka, féreg s-belölök folyt méreg érkezik testemre,
ezt hát mostanában az bőjti napokban veszem fel elmémre.
28. *Lelkem üdvösségét, illik csendességét csupán ohajtanom,
testnek szabadságát s-világnak hivságát méltó hát útalnom,
egyedül Istennek s-nem másnak senkinek szükséges szolgálnom.
- 85 29. Halálomra jutva s-életem el fogyva nem veszik kérdésben,
az el múlt farsangban voltamé az tánczban avagy hogy örömben,
*tiz ezer aranyam s-arany s-ezüst bányám volté életemben,
30. Halászva, nyúlászva s-erdöket vadászva volté multságom,
jó szolgálkot tartva, jószágotis birva volté Uraságom,
90 zengő musikában, trombita, dob szóban volté vigasságom,
31. Lépő vagy jó járó, volté futó s-ugró Lovam Istálómban,
agaram kopókkal, madaram vislákkkal volté udvaromban,
laktamé Füleken vagy más vég helyeken Fő kapitányságban.

---

64 I ügyérül, s-nagy 65 I ösmernünk 78 I feleitenem 79 I halál szívére 80 I béka s-féreg 81 I vészem 82 I illik s-csendességét 85 I vészik 86 I volt ime az 88 I Halászva s-nyulászva 89 I tartva, s-jószágotis 90 I Trombita s-Dob 91 I Istálóban 92 I kopókkal, s-madaram 93 I más vig helyeken

- 95 32. Nem veszik kérdésben, vóltamé Regéczben keserves rabságban,
ot vólté inségem és keserüségem mostoha sorsomban,
•munkácsonis fogva, nagy sokat koplalva jártamé az vasban.
33. Semmit mind ezekrül, se töb effélékrül nem fognak kérdezni,
ördögnek Fulánkját s-meg vetet hálóját tudtamé kerülni,
•tudom, hogy meg kérdik, s-elöl kerekedik, s-meg fogják vizgálni.
- 100 34. Bünnek rút mocskában s-undok rútságában hányszor keveredtem?
örvény veszélyében s-ki folyó mérgében mellysokszor hevertem?
testemnek kedvezve s-lelkemet meg sértve mennyiszert vétkeztem?
- 105 35. Özvegyen s-árvákon s-ügye fogyottakon könyörülté szivem?
le nyomot ügyekért, szenvedt sérelmekért meg szállalté nyelvem?
ezeknek jóvára s-pártyok fogására indúlté fel kedvem?
36. Szómat, beszédemet s-cselekedetemet én gondolatimmal
rostálásra veszik, s-roszát egybe teszik üzöt hívsággal,
•elnézik, áltáltam, miként sáfarkodtam az én jóvaimmal.
- 110 37. Kel hát jól készülnöm, mert reâ kel kerülnöm ez nagy számadásra,
életem mivóltát, forditanom folytát pœnitentiára,
lelkemnek ekképpen, tudom, nem más képpen talállok nyugtára.
38. Fölséges Istenem, malasztodat nyernem ezekre engedgyed,
ohajtó szivemet s-az én rab fejemet kegyelmedben vegyed,
gonosz vétkeimet s-én sok büneimet mind semmisé tegyed.
- 115 39. Néked életemben lelkem mindenekben egyedül szolgállyon,
óltalmadban élve s nevedet dicsirve irgalmat talállyon,
•mennyei örömben s-örök dücsöségben végre boldogúlyon.
40. Az böjti napokban ollykor unalomban folytatván üdömet,
midön az henyélés s-az magányos ülés fârasztot engemet,
120 ez verset koholva találtam fâradva meg pihenésemet.
41. •Nagy jó kedvet nyerve készülok pihenve immár az húsvéthoz,
az JEsus Kristusnak s-feltámadásának ünnepe napjához,
mondván alleluját s-vévén vocsoráját jussak meg váltómhoz.

---

94 I vészik 101 I mérgében mennyiszert hevertem 102 I s-lelkemnek meg értve 108 I Elúzik, ált lattam 109 I számadásra II számadásra 110 I forditanom s-folytát 111 I tudom s-nem; tanálok 116 I tanályon 120 I tanáltam 122 I s-feltámadásának

- 125 42. **Én** hozzá járulva s-ö én hozzám szálva jutat vigasságban,
 *nem vagyok de méltó, hogy az mindenható jöjjön hailékomban,
 angyalok az kinek félnek és rettegnek színye látásában.
43. Méltatlan vóltomot s-bünösnek magamot de mint hogy megvallom,
 ezzelis Istennek s-nagy böv kegyelmének irgalmát találok,
 *nyavalyás éltemben, tudom, hogy mindenben lesz nékem gyámolom.

37.

ELÖL JÜT AZ HÚSVÉT, ÖRÜLYÜNK, VIGADGYUNK,
 HÁLÁKATIS ADGYUNK ISTENNEK

1. Elöljüt az Húsvét, nekünk örömet vét, örüllünk, vigadgyunk,
 legyünk nagy örömben Husvét ünnepiben, s-Alleluját mondgyunk,
 örömmel Kristusnak s-az mi Megváltónknak hálákatis adgyunk.
- 5 2. *Lelkünket ördögtül s-Attyáink vétkétül immár meg mentette,
 irgalmas vóltával s-maga halálával magának is nyerte,
 üdvösség útyára s-ohajtot partyára kegyessen vezette.
3. *Tehát az Húsvétot, mert meg szabaditot, örömmel üllenünk,
 adta szabadságát s-lelkünk boldogságát illendő örüllünk,
 *zengő Alleluját, örömnök nótáját vigan énekelünk.
- 10 4. Húsvéti bárányunk, ha nincsis aranyunk, hozhat nagy öröme,
 undok büneinkbül s-lelkünk veszélyébül vihet üdvösségre,
 szabadságot nyertünk, tértünk, léptünk s-értünk halálbül életre.
5. Ugyan mostan romlot, s-nyakunkrül le szállot igája ördögnek,
 érdeme lelkünkre reâ hatott s-reâ ére à Kristus vérének,
 15 *tehát hálát adgyunk, s-Alleluját mondgyunk mi üdvözítönknök.
6. Örüllünk, örüllünk, s-többé nekerüllünk ördög fogságában,
 rüt sok büneinknek s hivságos éltünknek fertelmes mocsakában,
 üdvözítönk vére, lelkünk drága bére ne légyen héában.
- 20 7. Lészen szabaditönk mi édes Megváltönk, továbbis nem kétlem,
 inségünk terhétül s-keserves éltünkötül megis ment, úgy vélem,
 ugyönket jó karban veszi irgalmában, el hittem s-reménlem.

125 I jüjön 128 I tanálok 129 I Nyavolyás; lész

Cím I adyunk [az akrosztichonban ADGIUNK] 11 I veszélyébül II veszélycübül 14 I reâ hailott 15 I Üdvözi-
 tünknök 18 I Üdvözítünk

8. Nagy jó reménysége, csendes békessége légyen hát szivemnek,
 •keservét felejcse, most neis emlicse hoszszú inségének,
 vigan énekellyen, Alleluját zengjen üdvözítőjének.
- 25 9. Irgalmában bizzék, s-tüle ne távozzék bal szerencsésjében,
 gondgya viselőjét s örvendeztetőjét láttya veszélyében,
 azért hálát adgyon, s-Alleluját mondgyon méltó örömeben.
10. Dicsirje Fölségét, áldgya Istenségét buzgó könyörgéssel,
 gerjedgyen, s-ébredgyen, bátorsága légyen türo szenvedéssel,
 30 irgalmát veheti, s-kegyelmét nyerheti kereszt viseléssel.
11. Vére hullássával s-böven ontásával szentséges vérenek
 nagy szépen el mosta és meg tisztította rútságát bünömnek,
 •keserves halála életet talála én bünös lelkemnek.
12. Halálnak fulánkját s-meg vetet hálóját erőtlenné tette,
 35 az irigy ördögnek, világnak s-az Testnek hatalmát meggyozte,
 láb alá tapodta, s-könnyen meg rontotta, söt semmissé tette.
13. Az midön lelkünkért s-az mi büneinkért keresztét emelte,
 keresztére lépve s-arra feszítetve életét le tette,
 az ő szent Attyának, kit mindenek áldnak, kedvét bé töltötte.
- 40 14. Tehát ő szerelmét és nagy gyözedelmét jutatván eszünkben,
 igaz, tiszta szivvel s-lelkünk örömevel forgassuk elménkben,
 •szent nevét dicsérjük, s-mind úntalan kérjük, vegyen kegyelmében.
15. Az mi vétkeinkért s-nagy sok büneinkért ne állya boszszúját,
 de hogy el fordítsa, s-rólunk el háritsa ő méltó haragját,
 45 gyulladozzék szivünk, s-énekellyen nyelvünk zengő Alleluját.
16. Illik mert örülnünk, s-vigan énekelnünk az áldott Húsvétkor,
 úr JEsus Kristusnak, kegyes Megváltónknak fel támadásakor,
 nincs helye bánatnak, sem szomorúságnak meg szabadulásakor.
17. •Kérlek de azomban mostoha sorsomban, s-hozzád folyamodom,
 50 ingyen jóvóltodban s-örök irgalmadban mint hogy bizakodom,
 szentséges nevedet s-te szent Fölségedet áldom és imádom,
18. Tekéncsed ügyemet s-az én rab fejemet, én édes Megváltóm,
 éltemnek keservét és magam bús szivét mostis néked nyújtom,
 nyomorúságomban s-hoszszú rabságomban nevedet kiáltom.

---

22 I reménsége, s-csendes 23 I hoszú 33 I tanála 42 I dicsirjük 43 I boszúját 46 I örüllünk; énekellyünk 52 I Te-
 kincsed 54 I s-hoszu

- 55 19. Neved erőssége légyen segítsége az én rab fejemnek,
édessége légyen, s-vigasztalást tégyen keserült szivemnek,
*kegyelmed irgalma légyen bizodalma örökké lelkemnek.

38.

HÚSVÉT UTÁN NEM SOKÁRA MAJD ELŐL VETÖDIK
PIROS PÜNKÖSD NAPJA

1. **Hamar** elforgása s-hamar el múlása vagyon az üdöne,
van hamar folyása s-hamar el fogyása ember életének,
senki sok üdöket s-hosszú esztendöket nem vehet fejének.
- 5 2. Világra születve s-gyermekséget érve fel sördült korára
élete változik, s-nagy hamar érkezik az Iffiúságra,
*talál azon közben tekintvén tükörben ösz hay szálaira.
3. Változó esztendök s-hamar forgó üdök hamar változtattják,
télrül kikeletre, az nyárra és öszre nagy hamar jutattják,
á sok változással s-hamar elforgással hamar el fogyattják.
- 10 4. *Nagy hamar azomban ez sok változásban akad bú szivére,
nagy hamar s-hirtelen s-gyakorta véletlen talál veszélyére,
ér de az bánatrúl, szive búsúltárúl nagy késün örömrre.
5. *Mert hamar jövése, de késü menése vagyon az bánatnak,
szállást az hol nyerhet, s-az hova bé férhet, helyt vér ő magának,
15 onnand nem távozik, söt nemis búcsúzik, tartya quártélyának.
6. Kétségem nincs ebben, mert jól jut eszemben, szivemet mint lepte,
át hatta, s-el fogta, magának foglalta, s-quártélyává tette,
reâ talált fészkére s-nyúgovó helyére, s-kedvemem el üzte.
- 20 7. *Az rabságra esve, szabadságom vesztve el estem kedvemrül,
meszire el szállott, s-igen férre állott az öröm szivemrül,
az nagy sanyarúság és sok nyomorúság nem ál el fejemrül.
8. Jövésében búmnak vólt én bánatomnak egy óra ideje,
*de rajtam laktának s-fojtogatásának múlt két esztendeje,
élek mert rabságban, s-fejemnek valóban szárad az veleje.

---

3 I s-hoszu 6 I Tanál 9 I Az sok 10 I azonban, és sok 11 I tanál 12 I későn 13 I kcső 14 I beférhet 17 I Álthat-
ta 18 I tanált 23 I laktának, foitogatásának

- 25 9. **Lát**nom változását s-jómra fordulását mostoha ügyemnek,
öröm, vigasságát s-kévánt mulatságát szegény rab fejemnek,
 •látom, hogy nem lehet, szívem sem örülhet folyásán éltemnek.
10. **Vallyon de végtére** lehetőé késüre örömmöt látnom,
 én szabadságomat és vigasságomat üdővel elkapnom,
 30 távozot kedvemre s-kévánt életemre valaha reá jutnom?
11. **Örömet** kévannám, s-igenis akarnám valósággal tudnom,
de én szerencsémnek, folyását éltemnek Istenre kel biznom,
 ingyen jóvóltábúl s-örök irgalmábúl lehet még jót várnom.
12. •**Kegyelmét** ohajtva s-Fölségét imádva lehet szabadúlnom,
 35 **pedig** hogy jól tudom, viseli jó gondom, kel mellyért áldanom,
 inségét fejemnek s-keservét szívemnek néki ajánlanom.
13. **Reménye** nem szünik, söt szívemben tünik ingyen jóvóltának,
 oszlopúl tarthatom, s-kegyelmét várhatom nagy böv irgalmának,
 •**szent akarattyára**, hagyom jóvóltára folyását sorsomnak.
- 40 14. **Piros Pünkösöd** napja, szép ki nyilt rósája más töb virágokkal
 üdővel érkezik, s-majd el következik ez jövő napokkal,
 nagy sok szép ujjságot, szerez vidámságot örvendetes jókkal.
15. **Kezd** az föld újulni, az erdő zöldülni pünkösödnök napjával,
 örömmel szökdösni, madáris röpdösni éneklő nótával,
 45 söt még az emberis, ha félig még holtis, él annak jóvával.
16. •**De** még énis búmban s-hosszú bánatomban jó kedvet vehetek,
 nagy sok keservemrül s-el epedésemrül öröme érhetek,
 á sok tövis közöt, kit sorsom reám füzöt, majd rósát szedhetek.
- 50 17. **Pünkösödöt** Húsvétkor, örömot bánatkor elmémben forgatva,
 job állapotomat s-elötti sorsomat szívemben ohajtva,
 •**az bánat** reám eset, s-ez ennyihány verset szerzettem sohajtva.

---

28 I későre 32 I folyását s-éltemnek 35 I viseli jól gondom 39 I hagyom s-jó 41 I è jövő 43 I ujulnyi 46 I s-hosszú
 47 I örömet 48 I reá füzött 51 I ennyehány verset, le íráim

MINNYÁJUNKNAK MEG KEL EGYSZER HALNUNK

1. **Meg estünk, vétkeztünk, s-bűnben keveredtünk első Attyáinkban, illatozó szépség s-virágzó kegyesség böven vólt azokban, nem tudták örzeni s-jól meg óltalmazni, ejték rút mocsokban.**
- 5 2. **Nékünkis, árváknak, meg eset fioknak az torkosságok, illattyát éltünknek s-virágát lelkünknek rontá gonoszságok, ártatlanságunkat s-nagy méltóságunkat veszté nyalánkságok.**
3. **Jutottunk az bűnben s-lelkünk veszélyében előb, mint világra, világnak s-az testnek, ördögnek s-az bűnnek estünk rabságára, nyakunkon igájok, hátunkon pálcájok, hajtnak az gonoszra.**
- 10 4. **Keserűség s-inség, emésztő epetség érdegél bennünket, nyomorit, szomorit, keserit, sanyarit, környül veszen minket, árasztya, neveli, sok búval terheli keserves éltünket.**
- 15 5. ***Ki tudná számlálni s-rend szerint mondani nyomorúságinkat, mert világnak habja s-bánatinknak árja sillyeszi hajónkat, érezzük, ohajtyuk, kinlódva sohajtyuk mostoha sorsunkat.**
6. ***Gyakorta futtatom, elmémet fársztom, hogy fel találhassam, kedvére ki éllyen, s-bútul ki neféllyen, magamban tudhassam, élete folyását s-napjai múlását énis nyomozhassam.**
- 20 7. ***Láttam, s-el csudáltam, s-igen álmélkodtam királyok Fölségét, erősült, hiresült, ékesült s-fényesült elvélts dűcsöségét, gazdagságban került, nagy kincsekben merült Urak böv költségét,**
8. **Iffiak jó kedvét s-vitézek jó szivét s-nagy fönnyen hágását, sikóltva, rikóltva, tombolva, tánczolva dözölök lakását, zengéjét szépeknek s-ékessét szüzeknek, mint pávák járását.**
- 25 9. **Elnéztem, szemlélttem, s-vólt ollykor, azt véltem, nincsen it unalom, *rettegés, ijedés, búban keveredés, se más aggódalom, hálója vagy töre s-ellenség fegyvere itten nem ártalom.**
- 30 10. **Azomban el higyed, senkitül nekérdgyed, búval teli vannak, lehet sok próbája, sok ezer tanúja igaz mondásomnak, nem élnék örömben, bú nélkül semmiben, s-eleget búsúlnak.**

3 I, II tudák 11 I, II vészen 12 I, II Arasztya s-neveli 16 I fel-tanálhassam II elmémet s-fársztom; fel tanalhassam 20 I Erősült s-hiresült II Erősült s-hiresült; s-finyesült 21 I, II került, s-nagy 22 I, II fenyen 23 I tombolva s-tánczolva II tombolva s-tanczolva

11. Világot mert senki, vólt ámbár akar ki, bú nélkül nem élte,
nevető örömét s-hivságos szerelmét az bú félben szegte,
*keserves halálra el folyt végső óra bánatban keverte.

40.

MEG KÖNNYEBÜLT MÁR VALAMENTIRE TERHE
KESERVES RABSÁGOMNAK

1. Mostoha sorsomnak, súllya rabságomnak kezdé könnyebülni,
éhséges inségem s-inséges éhségem enyhödni s-lassúdni,
*gondolom, job karban üdö forgásában fog még ügyem jutni.
- 5 2. Két tál étkem készen, azt mondgyák, hogy lészen naponként ezentül,
örömben lehetek, mert már ment lehetek hasam korgásátül,
nem kel már kedvetlen böjtölnöm kéntelen, s-félnem koplalástül.
3. Nem vész el az eszem, mikor fötett eszem, s-job izü kenyerelem,
job izü az vizem, magamban jól érzem, az bort nemis kérem,
eszem tehát, s-iszom, meg nyugszom, s-aluszom, míg töb jómat érem.
- 10 4. Bizokis töb jómhoz, à szép szabadsághoz, s-várom az Istentül,
ügyemet enyhíti, s-fejemet meg menti rabságom terhétül,
le vágják vasamat, s-job állapotomat várhatom üdötül.
5. *Terhe rabságomnak le vágot vasamnak súllyával le szállot,
már az főzelékkel s-az két tál étekkel éhségem el állot,
15 azért jó hiszembem, vagyok reménységben, sorsom jómra hajlot.
6. *Ragyagó fényével s-napom fel költével érhet rab fejemre,
vidám orcájával s-kegyes látásával jutathat örömrre,
adhattya virágát, éltem szabadságát, s-hozhat jó kedvemre.
- 20 7. Lábomon nem csörög, az vas már nem zörög, könnyebben léphetek,
az éhség erőmtül, meg nem foszt eszemtül, újúlást vehetek,
ma holnap töb jómra, szabadulásomra még talám érhetek.
8. Engem hogy látogat, Istenem nyomorgat rabságos éltemmel,
nem vetet azzal el, s-nem hagyot éppen el, lészen kegyelemmel,
tudom jól irgalmát, s-érezemis óltalmát naponként örömmel.

---

1 I súllya s-rabságomnak 6 I böjtölnöm s-kelletlen 9 I míg töb II még töb 10 I jomhoz, s-a 12 I állapotomott
15 I reméncségben 20 I foszt, s-cszemtül 22 I Istcnem s-nyomorgat

- 25 9. Ismértetni magát s-büneim rútságát akarja ügyemben,
rettegiem ostorát, s-mindeneknek Urát tisztelylem féltemben,
*élve ez világot fussam az hivságot tellyes életemben.
10. Tévelyedet juhát, hogy engemet tehát ez úton kereset,
éhségben s-inségben s-én fejem veszélyben hogy rabságra eset,
30 reám talált, meg látot, s-aklában be hajtot, kegyelme nem késet.
11. Hálát mellyért adnom, Fölségét imádnom méltónak találok,
*életem rabságát s-elmúlt szabadságát már nem is sajnálom,
keserves éltemet s-meg vetett ügyemet nékie ajánlom.
12. Életem keservét, hidegét s-mind hevét Istenért kedvellem,
35 sanyarúságot s-nyomorúságot jónakis itilem,
enyhődöt vig szivel, meg nyugott elmével s-jó kedvel viselem.
13. Rólam el veheti, semmisé teheti rabságomnak sorsát,
valamint le vette, s-már férre vetette lábaimnak vasát,
é szerint éltemnek adhattya s-fejemnek meg szabadulását.
- 40 14. *Szabados élete, tudom, tisztelete van soknak vesztére,
rabságom pediglen nagy könnyen s hirtelen fordulhat örömré,
á szép szabadságban még talám hazámban élhetek kedvemre.
15. Bátorit jó hitem, mellyet meg nem szegtem, s-táplál remenységgel,
szenvetek hitemért, tudom, Istenemért lelki békességgel,
45 az én királyomért s-kegyelmes Uramért türo csendességgel.
16. Gyomrom hogy be venné, szám izelitené az két két tál étket,
orromis szaglaná, s-jó szagnak tartaná hogy az főzeléket,
mostoha ügyemrül s-könnyebedésemrül szerzettem ezeket.
17. Naponként reménylem, s-magamban úgy vélem, job állapotomrül,
50 az Isten meg adgya, az mint szivem vágya, kedveseb dolgomrül
*kedveseb verseket irhatok s-többeket szabadulásomrül.

---

25 I Ismértetni 27 I az Világot 30 I tanált; bé 31 I adnom, s-Fölségét; tanálok 35 I itélem 40 I tudom s-tisztelete
43 I remenységgel 44 I tudom s-Istenemért 46 I bé; izéletére 48 I s-könnyebedéséről 49 I reménleni

AZ FÜZFA VERSEKNEK BÉ FEJEZÉSE

1. Jól látom, törődés, galiba s-gyötrődés élete embernek,
gyakorta fájdalom, keserves siralom folyása éltenek,
epesztő nyavolya száma nélkül szállja szívét akarkinek.
- 5 2. Némellykor bosszúság s-rendetlen kívánság embert fel gyulasztja,
kárvallás bánatra, gondra s-búsulásra némelykor jutattya,
elkapja jó kedvét, szomorítva szívét igen fojtogattya.
3. Sok képpen törődik, bánkodik, aggódik ember ő magában,
ezer útya módgya, talám kiki tudgya, van az búsulásban,
rabnak de főképpen élete mind éppen van csak az bánatban.
- 10 4. Van hiremmel s-érezem, mástúl nem kérdezem, mit tegyen az rabság,
értékem veszése s-prædára kelése melly nagy szomorúság,
sorsom szerencsétlen, inségem szüntelen, éltem nyomorúság.
- 15 5. De még mind ezekben keserült szivemben táplál az reménység,
okot ad öröme, s-hoz is jó kedvemre az lelki békesség,
lelkem csendessege s-jómnak reménysége nem kis gyönyörűség.
6. Ollykor el gondolom, Isteni hatalom könnyen szabadithat,
gyámoltalan sorsom, sok fohászzkodásom még jómra fordulhat,
el veszet értékem meg térhet énnékem, s-még hasznotis hozhat.
- 20 7. Más az, ámbár holtig, az Isten mindétig tartsonis rabságban,
bátor látogasson, s-engem nyomorgasson éltem napjaiban,
érve haláloamat s-én végső órámat jutat országában.
8. Reménye lelkemnek s-azén rab fejemnek egyedül Istenben,
nem hágyel, jól tudom, viseliis gondom mostoha ügyemben,
érette szenvedve s-keresztét viselve lehetek örömben.
- 25 9. Kereszt viselésem s-türő szenvedésem meg örvendeztethet,
mennyei öröme s-örök dücsöségre könnyen által vihet,
illy gondolkodásom s-hitbéli vallásom az bütül meg menthet.
- 30 10. Azért bátran vallom, hogy el nem árúlom az én királyomat,
nem félem haláloam, s-hitemet meg állom, s ki futva pallyámat
Isten igralmábul s-az én rabságombúl várom koronámat.

---

3 I, II nyavalya 4 I, II bosszúság 10 II tégyen 12 II szüntelen 13 I, II reménység 15 I, II reménysége 22 I reménnye II Reménnye 24 I s-keresztel

oLYkor VDöt nYerVe, VagY hogY Inkáb VesztVe,
VontatVa foLYtatVa, henYÉLVe s-eLtöLtVe,
bÚt ÚzVe, kergetVe, bánatot kerÜLVe,
5 Inséget enYhltVe, gerlesztVe s-neVeLVe,
az Vasat pengetVe, nagY sokat szenVeDVe,
keserVes nótákra éneket szerezVe,
szóknak bötÜIre kohoLt és faragot,
egYbenkötöt s-ösze fűzöt, pennára feLVet,
10 papÍrosra Letet
fűzfa Verseknak Vége.

AZ BÚ
ENYHÖDÉSÉRE,
TERHÉNEKIS
KÖNNYEBEDÉSÉRE,
À VAGY
EL KESERÜLT S-EL EPEDET
SZIVNEK PIHENÉSÉRE
SZERZET VERSEK

42.

A' KEGYES OLVASÓHOZ

1. MEg-vallom sorsomat, keserves rabságom,
bú, bánat, búsulás foglalatosságom,
annyira jutatott sok nyomorúságom,
nem lehet kedvemre semmi multságom.
- 5 2. Mostoha sorsomnak lettem mert játéka,
keserves inségnek s-bánatnak hajléka,
ez Világon élő embernek árnyéka,
kit éppen el-nyele bal szerencse torka.
- 10 3. Vala olyan üdö, napom fényét láttam,
felkent királyomnak hivatással szolgáltam,
az jó hírért, névért örömmel fáradtam,
s-meg-hitt barátimmal kedvemre mulattam.

- 15 4. Most már napom fénye jutott éczakára,
 öröme szívemnek szörnyű búsulásra,
 királyom hivsége keserves rabságra,
 hir név keresésem sok nyomorúságra.
- 20 5. De semminek nincsen ott állandó fészke,
 hól forgani szokott szerencse kereke,
 nincsen szerencséének Zabolázó féke,
 keserű, hol édes az ő nyújtot étke.

43.

AZ SZABADTSÁG MINDENNÉL KEDVES

- 5 1. **AZ** aranynak fénlík az ő ékessége,
 ragyog az gyémántnak tündöklő szépsége,
 de a' szabadságnak kedves édessége,
 ennél mind többet ér szép gyönyörúsége.
- 10 2. *Zöldellő ágakon madár ha röpdöshet,
 hal vízben úszkálva hogy ha járhat, kelhet,
 barlangjában à vad ha szabadon lehet,
 s-az hova akarja, emberis ha mehet,
- 15 3. Szép módgyával csinált, gyenge kalitkában,
 öszve fűrt, faragot s-meg gyalúlt bárkában,
 nem siet, nem megyen meleg istálóban,
 s-íngyen sem vágyódik rabságos quártélyban.
- 20 4. Zárlot kalitkában lehet a' madárnak
 szokot eledele, s-bárkában az hálnak,
 meleg istálóban azon szerint vadnak
 s-rabságos quártélyban a' nyomorúlt rabnak.
- 20 5. A' szép szabadságtúl de minthogy kalitka
 madarat el fogja, s-az halat à bárka,
 istálóban vadnak meg kötteték nyaka,
 s-embernek rabságban vakot vett a' koczka,
6. Bánkodik mindenik, s-magában törődik,
 s-maga módgya szerint igen szomorkodik,
 à szép szabadságra úntalan vágyódik,
 minden féle állat melyben gyönyörködik.

- 25 7. A' madár el tenné röpdöső járását,
kezdené az halis szabad úszkálását,
elkövetné à vad ügető futását,
emberis nagy vigan frissen sétálását.
- 30 8. De à kalitkában röpdösve nem járhat,
szabadon, kedvére bárkában nem úszhat,
bézárt istálóban ügetve nem futhat,
s-rabságos hajlékban frissen nem sétálhat.
- 35 9. Tehát méltán lehet kedves à szabadság,
á nélkül mindennek dolga nyomorúság,
valakit szorongat, s-elnyomot az rabság,
annak ő élete nagy bóldogtalanság.
- 40 10. Szívét el-borittya el-áradott búja,
nagyon hányva, veti veszélyének habja,
örömrül el-fogja, által járja, s-rágja,
gyötri és faggattya ezer galibája.
- 45 11. A'ztattya orczáját sűrő könyvhúllással,
folytattya óráit gonddal, búsúlással,
étele, itala vagyon sohajtással,
le-fekete, fel-költe nagy sok ohajtással.
- 50 12. *Gyámoltalan sorsát elméje forgattya,
vesztett szabadságát sirattya, s-jajgattya,
porban heverkező állapotját láttya,
rabságos életét halál gyanánt tarttya.
- 55 13. Mások ha mulatnak magok jó kedvére,
mulató örömet nem vehet szivére,
söt más örömrül fakad keservére,
minthogy feje jutott rabságos veszélyre.
14. Jól láttya, irtóznak igen igen tüle,
megvetik, útállyák, s-nem beszélnek véle,
rokoni, baráti el-mennek mellöle,
söt még olykor üznek csúfot-is belöle.

---

27 II Elküvetné 41 I, II sűrű 42 I gondal s-busúlással II foltattya; gondal s búsúlással

15. Nála ha ki vagyon, csupán azt kérdezi,
maga egészségét hogy miképpen érzi,
s-noha nyavalyáját nagy könnyen el-képzí,
de csak szóvával-is ő tüle nem üzi.
- 60
16. Derék barátságát ha ki meg mutattya,
Isten szabaditson, illy szóvával nyújtta,
kiknek jovát mellyért Istentül ohajttya,
de azzál-is újúl keserves bánattya.
- 65
17. Emlékezetivel minthogy szabadságnak
eszében jut folyta előtti sorsának,
s-öregbül fájdalma szive bánattyának,
s-kesergi inségét kemény rabságának.
- 70
18. Nem ohajtya jobban beteg orvosságát,
sem a' szegény legény maga uraságát,
mint a' nyomorúlt rab vesztett szabadságát,
az mellyben kívánná élte bóldogságát.
- 75
19. Nemtudgyák de azok tenger háborúját,
szélvészkor támadott el-sillyesztő habját,
kiknek soha szélvész nem hánta hajóját
vagyhogy gállájoknak feltett vitorláját.
- 80
20. És így rabságot-is à ki nem próbálta,
keserült rosz izét à ki nem kóstolta,
nehéz terhe súllyát soha nem hordozta,
nem tudgya, mit tegyen rabságnak mivólta.
- 85
21. *Látom én, nem élet à rabság keserve,
elhalok a' mellynek szennyében heverve,
piszkos, rút mocskában mélyen keveredve,
tetétül mind talpig s-fülemig sillyedve.
22. Kedvére de à ki szabadságban élhet,
annak ő szivére bú könnyen nem férhet,
ezer mulatságot magának szerezheth,
sok képpen s-nagy könnyen nagy jó kedvet vehet.

---

59 II nyavolyaiát 65 I Emlékezetével II Emlékezetivel 68 I, II a' kemény rabságnak 72 I kívánnya [*kévánnya az melyben sorrendből utólag, számozással jav.*] II kívánnya az melyben 74 II el szillyestő 80 I, II tégycn

- 90 23. **Értéke**, baráttya, sok jó akarója,
udvarló szólgája s-ékes palotája,
agara, madara, fris, jó paripája,
lehet örömszerző, szép, vig musikája.
- 95 24. **Dolgát** mint intézze, ál szabadságában;
mulathat kedvére rendes vadászatban,
nyúlászat, halászat vagyon hatalmában,
jüvése, menése füg akarattyában.
- 100 25. **Úntig** s-igen sokszor errül gondolkodva,
rabság terhe alatt lankadva s-bágyadva,
à szép szabadságot elmémben forgatva,
s-világi éltünkben bóldogságnak tartva,
- 105 26. **Érdeméhez** képpeszt kívánván dicsimi,
s-annak ő mivóltát égig magasztalni,
kedves édességét már egyszer kóstolni,
szép gyönyörüségét kedvem szerint élni.
27. ***Szerzettem** ez verset szívem búsúltában,
únalmas napokban és meg-únt órákban,
sanyarú s-nagy kemény, keserves rabságban,
kérlek, én Istenem, jutass szabadságban!

44.

ISTENEM, SZABADICS MEG!

- 5 1. **Jól látom**, az üdö úntalan változik,
maga részeiben igen különbözik,
kelletlen tél után à tavasz érkezik,
tavasz után à nyár és ős következik.
2. **Szomorú fergeteg földet** elborittya,
sok havas esős télben el-áztattya,
de nyárban meginten az meleg száraszttya,
s-egész kerektségét meg-is vidámittya.

- 10 3. Tavasznak gyönyörű, kedves idejében
szépen illatoznak virágok kertekben,
zeng a madárszóis meg-zöldült erdőkben,
újulnak mindenek, s-vannak nagy örömben.
- 15 4. El-jün szele ősznek, s-virágot hervasztya,
kedves illattjátúl nagy hamar meg-fosztya,
zöldellő fáknakis levelét hullajtja,
s-éneklő madárnak nyelvét meg némitya.
- 20 5. Nyárnak, télnek, látom, nincs együtt járása,
egy helyben s-quártélyban nincsen maradása,
tavasznak és ősznek sincs együtt lakása,
s-vagyon mindenkinek magányos szállása.
- 25 6. Eszembenis vettem, mikor a virágnak
ideje s-kelete vagyon illattjának,
akkor hervadása nincsen mivóltának,
némulása sincsen éneklő madárnak.
- 30 7. *Meg-ösmértem, s-tudom ezek változását,
hidegnek, melegnek változó forgását,
üdövel az virág szép illatozását,
elhagyta madáris éneklő szóllását.
- 35 8. Szintén hasonlóan vagyon szerencsének
változása, s-forditt öszt s-telet embernek,
hol tavaszt, hol nyarat, ha tetczik kedvének,
s-mindenkor kedvére nemszólgál senkinek.
- 40 9. Zálogját hátt ennek senki el-nem kapja,
s kereke forgását soha el-nem fogja,
ámbár mesterkedgyék, s-akárhogy akarja,
maga gallérához szerencsét nem varja.
10. A'mikor mint nap fény, érdegél szerencse,
meg-vigyázd, veszélyben fejedet ne ejtse,
súgárában törétt valahogy ne rejtse,
mellyel keservessen szivedet ne sértse.

---

9 II ideiben 11 II madár szója meg zödült 12 I egy örömben II nagy örömben 15 II fának jó; hulatya 19 I együtt
sincs II sincs együtt 25 II Megösmertem 27 I, II a' virág 28 II elhagyta, s-madáris 35 I mesterkedgyék II mester-
kedgyék

11. **B**óldognak magadat soha ne itillyed,
változó forgását szerencsének féllyed,
érdeklő sугárát meszsire kerülyed,
s-kedvező melegét soha se örülyed.
- 45 12. **A'**mbár légy virágszál ö kedvezésébül,
vagy éneklő madár kinyesztetésébül,
s-örvendezél ámbár hízelkedésébül,
hervadást s-búsúlást ki ne vess elmédbül.
- 50 13. **De** viszont ha rút, mord fergetegben kerit,
mostoha vóltában veszéllyel el-borit,
kemény hidegével sanyarit, s-nyomorit,
reménylyed, valaha még örömré térít.
- 55 14. **Jó** dolgod virágát hogyha el-hervasztya,
s-éneklő kedvednek örömét fel-bontya,
s-hogyha keservével szivedet el-fojtya,
gondold, vig napodat továbbra halasztya.
- 60 15. **Cs**údálkozás nélkül előtti sorsomrúl
nem emlekezhetem s-történt dolgaimrúl,
megvallom, jól tudom, s-tanúltam magamrúl,
jutottam örömré szomorúságomrúl.
- 65 16. **Sz**élvésznek el-múltán nap fénycem érkezet,
Istenem felölem el-nem felejtkezet,
rosz szerencsém után az jó következet,
s-bánat helyett örömré szivemben férkezet.
- 70 17. **Most**-is érkezhetik tehát napom fénye,
meg-vagyon Istenben rab fejem reménye,
el-érhet fejemre ö jó téteménye,
szomorú sorsomnak változhatik színje.
- 70 18. **Eng**emet ha mostan látogat rabsággal,
ha próbál ez kemény, sanyarú fogsággal,
adhattya kegyelmét igen hamarsággal,
és megvigasztalhat kévánt szabadsággal.

---

42 I, II félyed 43 I, II meszsire kerülyed 44 I, II örülyed 46 I kényesztetésébül II kinyesztetésébül 49 I, II fergetekben 52 I, II reménylyed 56 II vég napodat 61 I Zúr zavar el múltán; féncem II Zúr zavar elmúltán; féncem 62 I felctkezett II felctkezett 72 II ez [és helyett]

75

19. *Gyarlóságombúl tett vétkemnek rútságát
s-életemnek bünnel múlt iffiúságát,
én Uram Istenem, ne nézd gonoszságát,
s-ad meg rab fejmemnek el-vett szabadságát.

45.

AZ RAB VASAT PENGET

5

1. Az hárfás nótáját hárfáján pengeti,
és azzal sokaknak szívét édesíti,
de az rab lábára vert vasát csörgeti,
s-annak csörgésével magát keseríti.

10

2. *Zengése az hárfás pengő hárfájának
nevető örömet szerez iffiaknak,
csörgése pediglen lábokra vert vasnak
siralmas bánatot nevel az raboknak.
3. Rendessen vigasztal szabad személyeket
pengése hárfának és gyenge szüzeket,
s-az vasnak csörgése szegény leginyeket
szomorít, rabságban kik töltik élteket.

15

4. Az hárfá pengése olykor mosolygásra
fel-inditt, s-el-inditt olykor az fris tánczra,
csörgése az vasnak a rabot sirásra
indította s-keserves, méltó búsulásra.

20

5. *Búval el-keserültt szívnek édességet,
az hárfá pengése szerez csendességet,
csörgése az vasnak raboknak inséget
támaszt, nevel, s-áraszt sok keserüséget.

25

6. Vidámittya embert, s-jó kedvét újította
pengése hárfának, s-örömmre jutította,
s-az vasnak csörgése rab szívét búsította,
úntalan fárasztta, s-úntalan faggattya.
7. Az hárfá pengése üdöt mulatatta,
s-annak hosszú folytát rövidde fordította,
csörgése az vasnak azt meg hosszabította,
fertályát órának nappá változtatta.

---

10 II gyöngc 11 I legényeket II legényeket [jav. ebből: *leginyeket*] 14 I, II a' fris 16 II indította keserves 21 II uýtya 26 I hosszú II hosszú; fordította 27 I azt meg szabadította II azt meg hosszabította

- 30 8. Szerzi kegyességgel napok fordulását,
pengése hárfának kedvessen járását,
s-az vasnak csörgése azoknak folyását,
únalmassá teszi raboknál forgását.
- 35 9. Az hárfának tehát kegyessen pengését
szeresd, mint madárnak szépen éneklését,
lábodra vertt vasnak gyülöllyed zörgését,
mint füles bagolynak undok üvöltését.
- 40 10. *Találok, úgy látom, hárfá pengésében
nem kis különbséget s-vasnak csörgésében,
vólt részem valaha annak zengésében,
s-ennek-is van mostan részem zörgésében.
- 45 11. Pengése hárfának de miként Istenhez,
inditt embert olykor ő Teremtőjéhez,
úgy vasnak csörgése ő szent Fölségéhez,
jutattya az rabot ingyen kegyelméhez.
- 50 12. Eziránt mondhatom tehát, hogy egyezik
hárfának pengése, s-nemis különbözik
vasnak csörgésétül, a mellyel érkezik
Istenhez sóhajtó notánk, s-lengedezik.
- 55 13. Nem jó hátt útálnóm olly musika hangját,
melly Istenhez viszi életemnek jajját,
le csillappithattya elmém háborúját,
s-meg-csendesitheti bús szivemnek árját.
- 60 14. Gyönyörűen s-halkan kegyes pengésében,
ha mások örülnek hárfá Zengésében,
ennékem legaláb vasam csörgésében,
ne légyen bánatom mostan Zörgésében.
- 60 15. Elég de már eddig ezekrül szóllanom,
hárfá pengésérül nem kel gondolkodnom,
vasam csörgésével job lesz fohászkodnom,
és az Ur Istenhez szivbül sohajtanom.

36 I üvöltésétt II süvöltésétt [jav. ebből: *üvöltésétt*] 37 I, II Tanálok 38 II nem különbségétt 47 I, II csörgéséttül III csörgéséttül 48 II Istenhez faszkodó; s-zengedezik [jav. ebből: *s-lengedezik*] 59 II job léscen faszkodnom 60 I ohajtanom II szüvbül ohajtanom

16. *Tekénts, én Istenem, az én rabságomat,
vigasztald-meg, kérlek, szomorú sorsomat,
nevedben bú nélkül pengessem vasamat,
s-ajánlom azzalis tenéked magamat.

46.

SZENVEDÉSINK ÁLTAL BÓLDOGULÁSUNK NYÚJTATIK

- 5
1. Siralom, könyvhullás szemünket apasztya,
bú, bánat, galiba orczánkot fonnyasztya,
gond, munka, fártság testünket bágyasztya,
nyavolya s-fájdalom éltünket fogyasztya.
- 10
2. Zavarja szomorú szerencsénk elménket,
epeszi s-emészi gyalázat szívünket,
fel-bontya s-el rontya kárvallás kedvünket,
ejti sűrű veszély halálra fejünket.
- 15
3. Emberhez mind ezek nagy könnyen érkeznek,
hivatlan vendégül nála be-köszönnek,
követetlen szállást magoknak szerzenek,
s-nyugovást nékie nehezen engednek.
- 20
4. Nincsen olyan ember föld kerekiségében,
része nem vólt vólna a kinek ezekben,
ámbár hányad, vessed magad elméjében
akár-kinek sorsát világon éltében.
- 25
5. Van, hidgyed, mindennek magányos bibéje,
világon akár mint folyon szerencséje,
szárad búsulásban az feje veleje,
és szenvedés nélkül el nem foly ideje.
6. Éjjeli, nappali nyughatatlansággal,
foly soknak órája gondos fáratsággal,
ügyeis elvegyül sok nyomorúsággal,
kik dolgát itillyük folyini bóldogsággal.
7. De noha világon mindenkor szenvedünk,
szenvedt inséginkben el el-késeredünk,
ohajtva, sohajtva sokszor el-epedünk,
örülve s-vigadva ollykor gyönyörködünk.

---

61 I, II Tekéncsd

1 I, II Siralom, s-könyvhullás 2 I orczánkat II orczánkott 4 II nyavola 8 I sűrű II sűrű 9 II könyön 10 I bé
köszönnek II vendégül gyorsan bé köszönnek II I szerzenek II követetlen; szerzenek 19 I, II a' feje

- 30 8. Ez miként lehessen, nem igen csudálom,
szép, jeles okait könnyen fel-találom,
mellyeknek egy részét ha elől számlálom,
magamot azokkal majd meg-vigasztalom.
- 35 9. Szenvedés és inség, meg vallom, életünk,
szenvedés és inség forog körülöttünk,
inség és szenvedés előttünk s-mellettünk,
inség és szenvedés uralkodik köztünk.
- 40 10. Istenért de mikor s-lelki üdvösségért,
szenvedünk inséget örök boldogságért,
à kereszténységért vagy az igazságért,
le-tett hitünknek is vagy meg tartásaért,
- 45 11. Nem inség az inség, de nagy jó reménység,
sot az keserűség akkora édesség,
és még az halális élet s-elevenség,
mert azzal adatik mennyei dücsőség.
- 50 12. *Képzett javaiért ha pedig szenvedünk,
ez arnyék világnak hívságán törödünk,
Istenről el vélve s-ritkán elmélkedünk,
s-jó tetczése ellen türhetetlenkedünk,
- 55 13. Akkor szenvedésünk éppen el-epedés,
rettegő félelem s-rémitő ijedés,
keserves kinokkal epesztő gyötrődés,
tellyes nyomorúság s-inségben sillyedés.
- 60 14. Lágyitya az első szenvedés szívünket,
Istenhez térítve vigasztal bennünket,
keminyitt az másik, s-ejtt kétségben minket,
s-kegyetlenül veti pokolra lelkünket.
- 60 15. Tavozzék-el tülünk világ szereteti,
szívünket az inség meg nemkeseríti,
nyakunkat az iga meg nem nehezíti,
fejünkétis akkor à bú nem öszíti.

---

30 I, II fel tanálom 34 II körül lettünk 35 I inséges II inség és szenvedés 41 I, II reménység 42 I, II a' keserűség
44 I dücsőség II dücsőség 45 I jövaiért II jováért 46 I s-hívságán II világnak, s-hiuságán 47 I Istentől 55 I ke-
ményitt II keminyitt a' 58 II keseréti 59 II nehezéti

16. **A'**myék ez világon minnyájan bújosunk,
nincs itt maradandó örökös várasunk,
múlándó javain héában kapdosunk,
mellyektül egyik nap lészen el válásunk.
- 65
17. ***Lelkünknekis** lészen vagy bóldogúlása,
és vég nélkül való öröme jutása,
s-ellenkező képpen, vagy el-kárhozása,
s-pokolnak tüzében örök kinlódása.
18. **Bövséges jutalmunk** ha van ez világban,
kinyünkre, kedvünkre élünk javaiban,
hol torkig s-hol fülíg úszunk hivságában,
mi részünket tartjuk vallyon menyországban?
- 70
19. **Oktatott, tanított, s-adta** jól elönkben
mi édes Meg-váltónk Kereszt viseltében,
lelkünkért öltözvén az emberi testben,
hogy ötet miképpen kövessük éltünkben,
- 75
20. **Léphetünk** miképpen menyország úttára,
Lelkünknek nyugtára és fel-tett céllyára,
sok veszély és hab közt üdvösség partyára,
miképpen juthatunk örök bóldogságra.
- 80
21. **De vallyon mondaé,** soha ne szenvedgyünk,
à puha és kinyes életre szert tegyünk,
igen nagy finnyással abban kinyeskedgyünk,
s-világ hivságában frissen gyönyörködgyünk,
- 85
22. **Orrunkat** nagy büzre kevélyen feltartsuk,
irigyen s-fösvényen az igazat fojtsuk,
vérszopó haraggal s-tüzzel vassal rontsuk,
s-a kit szivünk szeret, magunkhoz hódítsuk,
- 90
23. **Gyengéltető jókban** úntig hivalkodgyunk,
dözölve, tobzódva csak együnk és igyunk,
dob, trombita és sip szónál megmaradgyunk,
szerelem éneket mondatva vigadgyunk,

---

63 I, II jovaiban 65 II lészen nagy 66 I, II örömben 68 II kinzódása [jav. ebből: *kinlódása*] 70 I kényünkre; jovaiban II jovaiban 73 I tanyított II tanyított 75 II Lenkünkért 80 I, II s-örök 82 I kényes 83 I kényeskedgyünk 86 I, II s-fösvényen 90 I, II dözölve s-tobzódva 91 II sip szóval

- 95 24. Virgina, hegedü palotánkban szóllyon,
ékes személyeknek Iffia tánczollyon,
a' vig-lakás közben senki ne oszollyon,
örömünk s-jó kedvünk hogy fel ne bomllyon,
- 100 25. Lant s-hárfa szép halkan pengödve Zendüllyön,
más lassú musika mellette pendüllyön,
s-azok pengésében mi szívünk örüllyön,
és vigasságában éppen elmerüllyön,
- 105 26. Arannyal, ezüstel s-czifra köntösökkel,
rubinttal, smaragddal, jáspissal, gyöngyökkel,
záphirral, gyémanttal s-más drága kövekkkel,
násfákkal, sok kincsel és gazdag értékkel
- 105 27. Szerezzük pompáját fel fualkotságnak,
adgyuk meg à módgyát az fent-héázásnak,
s-elóltva szikráját üdvösséges jóknak,
szentellyük éltünket éppen ez világnak?
- 110 28. Úgy tudom, Megváltónk ezt nem tanította,
ez útra hiveit nem igazította,
senkinek ez útát nemis jóvállotta,
igy hát Menyországot vallyon ki találta?
- 115 29. Nem könnyü Embernek Menyországban menni,
s-ilyen úton oda nem-is lehet jutni,
szükség illy útaktúl meszsire távozni,
akarunk valaha hogyha bóldogólni.
- 120 30. *Kinszenvedés által kelle Megváltónknak
s-keserves halállal az Isten Fiának
jutni Országában maga szent Attyának,
s-található ember más útát magának?
31. Nem hátt è Világnak képzett édessége,
hamar elenyészö s-múló dücsösége,
kincsbén, gazdagságban álló ékessége,
hivságos öröme, sem gyönyörüsége,

97 II Lant, harfa 106 I, II fcn héjázásnak 110 I, II s-cz 112 I tanalta II tanálta 114 II lehett futny [jav. cbből: utny]
120 I s-tánálhate II [a sor hiányzik] 122 I dücsössége II dücsösége 123 I kincsbén s-gazdagságban II kincsbén
s-gazdagságban

- 125 32. **Inséges** ügyünknek de csendes türese,
és szenvedésinknek kereszt viselése,
nyomorúságinknak tűrő szenvedése
s-Istenhez szívünknek buzgó könyörgése
- 130 33. **Úttya** Menyországnak s-az Mennyei jóknak,
örök dücsöségnek és nyugodalomnak,
bánat nélkül való öröm vigasságnak,
s-nékünk készített örök boldogságnak.
- 135 34. **Illik** tehát s-méltó énnékem szenvednem,
rabságom inségét békével viselnem,
lábaimra fel vert vasamat pengetnem,
s-ezekért Istennek nagy hálákat tennem.
- 140 35. **Tévelygettem** eddig sűrű sok veszélyben,
vólt sokszor életem csaknem veszendőben,
vólt gondom, galibám én viselt tisztemben
s-elég búsulásom szabadon éltemben.
- 145 36. **Azén** királyomnak s-kegyelmes Uramnak,
szolgáltam Fölséges Római Császárnak,
végső romlására hanyatlott hazámnak,
el-pusztult s-elromlott Fülek vég-házának.
- 150 37. **Tizenhat** esztendőt majdan el-végeztem
tett szolgálatomban, s-csak elnem töltöttem,
kötelességemnek nagy terhét érzettem,
mellyet viseltemben nem sokat pihentem.
- 150 38. **Istennek** már mostan egyedül szolgállok,
szent akarattyára mindenben reá állok,
békével szenvedve lábához borúlok,
s-elhittem, hogy nála kegyelmet találok.
- 155 39. ***Koplalás** és éhség midön bágyasztana,
az vasnak, rabságnak terhe súllyá nyomna,
akarám, hogy elmém ezekben fáradna,
s-üdömet mulatva engem vigasztalna.

---

129 II s-a' 137 II Tévelgettem 146 I s-csak nem el II s-tsak ném eltöltötte 152 I tanálok 154 I s-rabságnak II a' vasnak s rabságnak

ÜDÖVEL VÉGE VAGYON MINDENNEK

1. Üdövel mindennek vagyon eredete,
mindennek üdövel viszont enyészete,
vólt egész világnak üdövel kezdete,
lészen-is üdövel egykor végezete.
- 5 2. Dűcsöség s-tisztesség üdövel érkezik,
s-az jó hírrel, névvel megis gyökerezik,
elől menetellel elterjed, s-virágzik,
nevel böcsületet, s-azzal gyümölcsözik.
- 10 3. Öröm és vigasság è-mellett származik,
à szép szabadsággal együve férkezik,
és à jó szerencsét ezek együtt nemzik,
s-Világ bődogságát az embernek szerzik.
- 15 4. Van ezekhez kötve ollykor à gazdagság,
és ahoz csatolva ott fűg az Uraság,
mellyre támaszkodva nyugszik az méltóság,
s-tartya mindenikét csupán à szabadság.
- 20 5. El-terjed üdövel Méltóságnak hire,
fel-emeli embert sok féle tisztekre,
jutattya némellykor fejedelemségre,
ollykor kiralyságra, Császári Fölségre.
- 25 6. *Láttatik mindenüt helye szelidségnek,
Az együgyűségnek és csendes elmének,
mértékletességnek s-az józan életnek
s-magát meg-alázó más töb jó erkölcsnek.
- 30 7. Vagyon à békesség azok csuportyában,
nem háborgat senkit csendessen nyugtában,
mert nem gyönyörködik fegyver villogásban,
se vagdalkozásban, sem az vérontásban.
8. Ez ollykor üdövel igen kornyadozik,
ollykor éppen meg hal, és porrá változik,
mellynek ő porábúl háború származik,
hirtelen fel-támad, és elhatalmazik.

---

4 II leszenis 5 I Dűcsöség, tisztesség II Dűcsöség tisztesség 6 II gyökerezik 14 I Urasság 15 II a' Méltóság
20 I s-Császári II s-Császári 21 II szelidségnek 28 II sem a' 32 I hirtelen [jav. ebből: *hertelen*] II hertelen

- 35 9. Gyűjtött seregében el-vész à csendesség,
meg-érdemlet bérét el veszti szelidség,
erőszakot szenved sokszor à szüzesség,
jó útát sok roszra lát az vakmerőség.
- 40 10. *El-árad üdővel à nagy kegyetlenség,
harag és irigység s-ördögi gyűlölség,
forog együtt vélek könyörületlenség,
és felfuakodik köztök az kevélység.
- 45 11. Úntalan mind forog szerencse azomban,
kit olykor töb kincsre s-nagyob Uraságban,
kit pedig főb tisztre s-nagyob méltóságban
fel-emel s-helyezett az háborúságban.
- 50 12. Á mit el-ránt egytül, nyújtya másikának,
attül-is elkapja, s-veti harmadiknak,
s-adgya jelenségét változó voltának,
s-az háborút tartya kedves baráttyának.
- 55 13. Gazdag Tárházakat együtt üresitnek,
még nagy Urakat-is szegénységben ejtnek,
derék főb tisztekrül sokakat levetnek,
királyt, Császárt sokszor porban s-porrá tésznek.
- 60 14. Jár szaporán köztök à sok nyomorúság,
iga s nagy szolgálát s-adózó Jobbágyság,
el-vész nem csak egyszer à tellyes szabadság,
mellynek ő helyére becsúszik az rabság.
- 65 15. Ott à szomorúság maga fészket rakja,
s-kerületit annak à bánat el-fogja,
has korgás, koplalás szaporán eljárja,
bú, gond és galiba magát oda fúrja.
- 70 16. *Nagyon uralkodik ótt à keserűség,
emel nagy habokat nyomorúság s-inség,
haboz igen köztök has csapontó éhség,
egyedül jó kormányt tart az jó reménység.

---

33 I Gyűjtött [jav. ebből: *Gyűjtött*] 34 I bérét II bérít 40 I, II fel fuakodik 49 I Tárházakatt II tárházakatt
52 I királytt s-Császártt II királytt, Császártt 54 I iga s-nagy II igaz III igás nagy 56 I, II bé csúszik 64 I, II kor-
mánt; remenség

- 65 17. Mindezek üdövel s-üdö szerint vannak,
magok mivóltában üdövel elfognak,
üdövel vége van jó s-rosz állapotnak,
vége van üdövel minden féle sorsnak.
- 70 18. Jó kedvünk s-örömünk üdövel fel-bomlik,
kincsünk, gazdagságunk üdövel el-oszlik,
jó hirünk is el-fogy, és semmivé válik,
s-minden dücsőségünk üdövel el-múlik.
- 75 19. Nagy hatalom s erő és pompás Uraság,
böcsület, tisztesség s-tisztbéli Méltóság,
üdövel véget vett országoló királyság,
véget vett üdövel fölséges Császárság.
- 80 20. Demivelhogy végét, midön ezt firkálom,
magam elméjében mindennek találom,
es à jóknak végét búval tapasztalom,
vegét pedig rosznak örömmel gondolom,
- 85 21. Egy felöl valamint jók vége szomorít
mostani sorsomban, s-engemet keserít,
úgy az rosznak vége más felöl bátorít,
s-az jó reménységnek ösvényére térít.
- 90 22. Nem-is lehet várnom a jókban jó véget,
à mellyeknek vége ad keserüséget,
de az rosznak vége hoz jó reménységet,
s-haború elmémnek szerez csendességet.
- 95 23. Nem sok jómnak végét én immár elértem,
és azoknak végén elleggé törödtem,
minthogy nagy rabságban s-nagy vasban kerültem,
nagy nyomorúságban s-nagy inségben estem.
- 100 24. Érek de üdövel véget rabságomban,
véget érek búmban s-nyomorúságimban,
leg-aláb az halál véget vethet abban,
s-mind ezeknek vége hozhat vigasságban.
25. *Keserves ügyemet midön el-gondoltam,
s-végét è világon mindennek átláttam,
rabságom végével magamot biztattam,
s-ez csekély verseket azalat koholtam.

---

70 I, II kincsünk s-gazdagságunk 72 II s-minden dücsőségünk semmivé válik 78 I, II tanáalom 84 I, II reménységnek 86 II ad 87 I reménységgett II reménységgett 88 II szives csendességgett 98 II átlattam

NULLA CALAMITAS SOLA

1. Nincs a szerencsének örök adománya,
nem soká virágozik szép Zöld borostyánnya,
elhervasztására ezer találmánnya,
s-abban fejét törni soha el-nem únnya.
- 5
2. Valakit ha szintén felemel a pólczra,
szinlett jó kedvéből veszen karjaira,
készít azzal utat feje romlására,
nem-is bocsát senkit csendes nyúgovásra.
- 10
3. Látom, s-tapasztalom álnok mesterségét
és akkor örömet s-nagy gyönyörűségét,
ha szaporithattya embernek inségét,
s-nevelheti többre nagy keserűségét.
- 15
4. Le-tapodgya embert, ha kegyetlenkedik,
el-nyomja, s-el-fojtya, s-nagyon dühösködik,
ezernyi sok képpen szaporán forgódik,
szive keservére kedvessen vágyódik.
- 20
5. •A' kárt kárral tóldgya, s-búsulással földgya,
mellynek mesterségét igen igen tudgya,
van is effélére szorgalmatos gondgya,
s-illy gondos munkája hiveinek sóldgya.
- 25
6. Csuda változását látom szerencsének,
változó forgását sorsa kerekének,
nemjó tehát hinni hizelkedésének,
javain sem méltó örülni embernek.
7. A'myék javaiban énis részesültem,
kedvéből kedvemre, vólt oly üdö, éltem,
hizelkedését-is némellykor érzettem,
s-kedvező vóltában vigadtam, s-örültem.

---

1 I adománnya 2 I borostánnya II borostyánnya III borostyánnya 3 II találmánnya 4 I törnyi II törnyi; únya
5 I, II pólczra 6 I, II vészen 7 I készitt II készétt 13 I kegyetlenkegyik 16 II keservire 22 II kerekinek 25 I, II jo-
vaiban

- 30 8. Lekaszált szénámis jó rendben volt néha,
süvegemet félre tehettem valaha,
míg el-nem változék, s-nem vala mostoha,
s-hogy semmisé tégyen, nem gondoltam soha.
- 35 9. A'lnoksága szerint akarván azomban
taszítani engem, s-tapodni à porban,
minden úttal móddal feltette magában,
egyszersmind sok veszélyt fordítson nyakamban.
- 40 10. Minden adott javát egyszersmind elkapta,
Lakó helyemetis pusztulásra hozta,
à szép szabadságról *engemet* meg foszta,
s-keserves rabságra fejemet jutatta.
- 45 11. Így sem telék kedve kegyetlenségének,
meg vala már veszte az én értékemnek,
sanyarú rabsága nyomorúlt fejemnek,
s-hasonló esete János ráb öcsémnek.
- 50 12. Tudta, de azt vélem, javát nem ohajtom,
változó mivóltán elmémet nyugtatom,
forgandóságával magamot biztatom,
s-rab fejem reményét Istenben fent-tartom.
- 55 13. Ahozvalóképpest hogy fel-háborítsa
szivem csendességét, fel-bontsa, s-elrontsa,
bú, bánat árjával éppen el-borítsa,
s-minden részeiben kegyetlenül fojtsa,
- 60 14. *Szerelmes Anyámnak és Imre öcsémnek
halálával ejté sebeit szivemnek,
s-fájdalmát szerzette méltó keservének,
tett mellyel engemet már holt-elevennek.
- 60 15. Számlálnom okait újab keserűség,
söt méggondolnom-is emésztő epetség,
de nem éri őket è világi inség,
legyen immár övék Mennyei dücsőség.

29 I, II renden 30 I, II férre 31 I míg II meg; változik III még 36 I egyszer s-mind sok veszélyt II Sok veszélyt egyszersmind 37 I, II jóvált 39 I engemet szabadságtól II engemet szabadságtól III en gemet 45 I, II jóvált 48 I rab [s hiányzik]; fen tartom II fen tartom 60 I légyen

16. Oh Fölséges Isten, végybé irgalmadban,
 árvájúl maradtam, vigasztalymeg búmban,
 fogd nékem pártomat én árvaságomban,
 s-te viseld gondomat rabságos sorsomban.
- 65
17. Látogatásidnak szapora mivólta
 keserült szivemet, meg-vallom, áltjárta,
 s-à sok keserüség mind éppen elfogta,
 türehtetlenségre de soha sem hozta,
- 70
18. *A mellyért örökké Fölségedet áldom,
 lelkemet ajánlva örökké imádom,
 szivemet è mellett éppen néked adom,
 törödött mivóltát meg nem veted, tudom.

49.

JESUS, LÉGY VELEM

1. Irgalmas, kegyelmes, jó tévö Istenem,
 ki engedted eddig napjaimot élnem,
 te nagy jóvóltodnak bőv áldását vennem,
 s-bünös életemnek hivságát ösmérnem,
- 5
2. Ezerszer hálákat adok szent nevednek,
 ezerszer szolgáládhöz kegyelmességednek
 mutatott javáért te szent Fölségednek,
 s-irgalmad jóvóltát hirdetem mindennek.
- 10
3. Sok bünömmek ne nézd fertelmes rútságát,
 sem pedig szivemnek úndok ocsmányságát,
 életemnek mocskát s-minden gonoszságát
 törüldel, Ur Isten, tudván gyarlóságát.
- 15
4. Vétkeztem, jól tudom, ellened s-ég ellen,
 mellyért kegyelmedre vagyok érdemetlen,
 de kérlek, Ur Isten, mivelhogy szüntelen,
 bocsásdmeg vétkeket, s-ne hagy reményletlen.

---

61 I Fölséges II Fölséges 66 I át járta II átjárta 70 I ajánlva II ajánlom 72 I törödött II töröddett
 2 II engedtt 3 I bőv II vagy; bön 16 I reméltetlen II reméltetlen

- 20 5. *Siralmas, bús szívvvel könyörgö szölgádnak,
esdekö kérését halgasd nyomorúlnak,
bövséges mivóltát nyújsad malasztodnak,
s-mutasd-meg kegyelmét ingyen jóvóltodnak.
6. Légy vigasztalója keserűlt szívének,
le csendesétöje habzó elméjének,
szenvedgye békével mostoha ügyének,
reâ bocsátott súllyátt szive keservének.
- 25 7. Egyedül benned van minden reménysége,
átlátta, s-jól tudgya, nincs semmi kétsége,
kivüled nem lehet kívánt segitsége,
elhitette véle epesztö insége.
- 30 8. Gyámoltalan sorsa szívet fojtogattya,
elméjét, mint szélvész, szörmén haborgattya,
dolgának kedvére nincsen folyamottya,
nevekedik honnand szívének bánattya.
- 35 9. *Igazságod szerint ha ötet büntetnéd,
s-büntető ostorod nem könnyebitenéd,
s-irgalmasságoddal nem egyelitenéd,
kétség kívül azzal veszélyre ejtenéd.
- 40 10. Veszedelmét pedig, tudom, nem kívánod,
mint Atyának fiát, szabados sújtolnod,
adott sok jók után sújtolva próbálnod,
de szükség è-mellett meg-is vizasztalnod.
- 45 11. Életét jobbitva fog ha engesztelni,
igaz, tiszta szívvvel tégedet szölgálni,
egyedül csak éppen hozzád folyamodni,
s-néked esedezve ha fog könyörgeni,
12. Látod hogy ha hozzád igaz megtérését,
tett sok büneiért szive epedését,
keserve terhének csendes viselését
s-insége súllyának türo szenvedését,

---

22 I lecsendesítöje II lecsendesétöje 24 II s-keserves inségnek 25 I, II reménysége 26 II átlatta 29 I, II Gyámoltalan III Gvámoltalan 31 II kedvire 38 I, II Atyának 40 I, II szükség III sükség

- 50 13. Enyhíteni fogod szívének fájdalmát,
meg-adod elméje csendes nyugodalmát,
örömrre téríted nagy bús aggodalmát,
szabadságra hozod rabságos únalalmát,
- 55 14. *Mellyért mind örökké nyelvem rólad szóllyon,
irgalmasságoddal mástis vigasztallyon,
és dicsiretedre szívem felindúllyon,
lelkem-is örökké téged magasztallyon.

50.

- 5 1. A'ldgyon, magasztallyon, szentséges háromság,
három személyedben mindennémű jóság,
egy Istenségedben nagy böv irgalmasság,
s-Fölségedben vagon à tellyes igazság.
- 10 2. Minden féle állat örök jóvóltodat,
teremtett ez világ Te nagy hatalmat
hirdeti, s-én pedig nagy böv irgalmadat,
à melly megelőzi Te igazságodat,
- 10 3. Élek mellybül eddig az én rabságomban,
szenvetek békével, s-nem halokel búmban,
meg vigasztalódtam látogatásidban,
s-kegyelmedet hozzám ösmérem azokban.
- 15 4. *Néked légyen azért, oh Isteni Fölség,
örök kegyelemmel bővelkedő szentség,
tellyes szent háromság, egy bizony Istenség,
örökön örökké mindenben dücsöség.

---

49 II szivinc 50 I meg adod II meg adott 55 I dicséretedre
2 I mindenémű II mindennémű 10 I, II halék el 13 II Neked

A' MEG GYÜKEREZETT
RABSÁGOS BÁNATNAK
KESERVES BVSVLÁSSAL
ELTERIEDET ÁGAIN KI-NÖTT
FÜZFÁ VERSEK

MeLLYeket egy ÜgYefogYot rab
heVertében Vett renDekben,
keserVes Inségének VIseLtében,
éIleL nappal bézárt fogházában,
bVVaL teLLYes naplIalban,
ÚntaLan heVerVe s-henYéLVe,
fonnYasztó hóLnaplIban,
Igen hoszsZV Inségének keserVében,
szÍvének Ió keDVét elÜzö s-fogYasztó,
szÜnteLenÜL foLYó esztenDelben

51.

A' KEGYES OLVASÓHOZ,
KINEK ÜDVÖSSÉGES IÓKAT KÉVÁNOK, AKARÁM ELSÖBENIS
EZ EGYNEHÁNY VERSET FEL TENNI

1. A' Proféták között midőn Sault látták,
minthogy Profétának soha sem tartották,
seregekben lenni csudának számláltak,
és példa beszédben sokszor elől hozták.
- 5 2. A' Poéták között engemis ha látnak,
arrúl, tudom, csudát nem könnyen számlálnak,
hanem inkább hiszem, könnyen meg csúfolnak,
mert harang öntésben nincs módgya hajdúnak.
- 10 3. Nem tud ugyan hajdú harangot önteni,
de magát mulatva jól tudgya kongatni,
énis bár ne tudgyam a' verset csinálni,
tudom de azt rontva üdömet mulatni.
- 15 4. Senki de az hajdút minthogy meg nem szóllya,
harang kongatását ámbár szintén hallya,
s-hogy harangot nem önt, azért sem csúfollya,
mert az harang öntés nem ő hivatallya,

- 20 5. Senki hát engemis meg nem szól, gondolom,
füzfa verseimért, mert nem hivatalom
a' vers csinálása, s-hogy most azt koholom,
hajtót arra csupán henylő unalom.
6. Elszenvedék köztök Sault a' Proféták,
s-magok seregébül ötet ki nem hajták,
elszenvednek talám engemis Poéták
azok közt, az verset kik rontani szokták.
- 25 7. Ha olvasod azért fel tett verseimet
s-azok csináltában ejtett vétkeimet,
könnyen által látván én csekély elmémet,
meg ne itély, kérlek, aziránt engemet.
- 30 8. Elmémet a' rabság mert meg tompította,
s-mostan vers szerzésre csak à bú hajtotta,
melly magát ez elöt másban fárasztotta,
à verset pediglen soha sem koholta,
- 35 9. Mellynek jó folyása csendesült elmébül,
vigadva nyugovó embernek szivébül
vehet eredetet s-nagy jó fris kedvébül,
és nem a' szomorú rabság kút fejbül,
- 40 10. Honnan távúl vagyon Hippocrene kútya,
Zöldellő Laurussát Apolló sem nyújtja,
Helicon, Parnassus, Musánakis úttya,
rabságnak kút fejét mindenike futtya.
11. Nem lehet fogházban Apolló szállása,
sétáló járása, Laurusa nyújtása,
Pegasus forrása, Musának lakása,
verse csinálása s-jó renndel folyása.
- 45 12. Itt még Apollóis nem pengetne hárfát,
nem találna itten Borostyán Laurusfát,
hives árnyékában sem Musát, sem Nymphát,
hanem vasat, békót s-gondolna kalafát.
- 50 13. Fogházam Apollót tülem ki rekeszti,
az Musát, Minervát hozzám nem ereszti,
el-hidgyed, rabságom szivemet epezsti,
s-valaki mindenét, elméjéti veszti.

- 55 14. Üdöm unalmával mit ólykor gondoltam,
minthogy az papiroost szüken s-ritkán kaptam,
nem vettem pennára, s-nem mingyárt irhattam,
s-egyszer irt versemet nemis jobbitottam.
- 60 15. Más töb mentségimet nem veszem versekre,
s-bezárt fogházambúl nem adom nap fényre,
nemis irok többet magam mentségére
s-paraszt verseimnek meg himezésére,
- 65 16. Mert reâm forró inség szárasztya téntámot,
viselt vasam terhe tompittyá pennámot,
s-rabságomnak szennye mind papirosomot
elfogia s-mind pedig vers szerző vénámot.
17. De hogy ha helyt nem adcz az én kérésemnek,
s-akarod nevetni verseit elmémnek,
még nem irod jobban mássát verseimnek,
meg ne csúfold addig rosz vóltát ezeknek.

52.

VASBAN VERT RABNAK BVS ELMÉVEL, FÁRADVA
VERSEKBEN VETT SÉTÁLÁSA

- 5 1. HOsszas rabságomnak midön únalmában,
futtatnám elmémet mostoha sorsomban,
keserült szivemnek nagy sok bánattyában,
jutottam egy kertben gondolkodásimban,
2. Mellyben valahová az ember tekintet,
külömb külömb féle újságot nézhetett,
s-mindenüt magának jó kedvet vehetet,
sok szép virágotis kedvére szedhetet.
- 10 3. A' Zöld Rosmaringnak s-az piros Rósának,
feir Liliomnak s-az kék Narcissusnak,
megy színü és sárga tellyes Ivolyának,
Spikinárddal együtt az Levendulának,
- 15 4. Gyenge, szép illatú, fel-nöt Gelzaminnak,
sok színben öltözöt, ki nyílt Tulipánnak,
nagy öreg szekfünek és Hyacinthusnak,
Majoránna, Pésma s-más több jó virágnak

- 20 5. Külömböző színe szememet elkapta,
Illatya s-jó szaga orromat elfogta,
s-engemet majd mint-egy éppen meg újita,
s-rabságom büzébül csak nem ki-tisztita.
6. Ott a' Labyrinthust láttam nem meszszire,
a' mellyben Theseus akadván vesztére,
juta jól eszemben, tévelyget mennyire,
és onnan miképpen szabadúlt-elvégre.
- 25 7. Ariadna ötet a' midőn meg szánta,
s-vezető czernáját nékie nyujtotta,
egy czéma szálonis nagy könnyen ki-húzta
feje veszélyébül, s-ki szabadította.
- 30 8. Gondoltam, ha vólna olyan Ariadnám,
kinek olly czernáját én-is ha kaphatnám,
a' Fölséges Istent érette imádnám,
s-velem jó tételét hóltomig hálálnám.
- 35 9. De nyilván jól tudom, szük az fejr holló,
annakis ő szárnyát el metczhetné olló,
segitene engem most bár csak Apolló,
fűzfa versem lenne rythmushoz hasonló.
- 40 10. Laurusbúl köthetném ékes koszorúmat,
Phœbus sem vetné meg olly ajándékomat,
s-könnyen le-irhatnám én sétálásomat,
s-ki ábrázolhatnám bús gondolatimat.
- 45 11. Az virágok közül azalat egy tóhoz
jutottam, s-érkeztem némelly iffiakhoz,
a' kik éppen akkor fogtak halászathoz,
én pediglen keztem az hajókázáshoz.
- 50 12. Kerületit éppen mind az egész tónak
elfogta rakása egy kö folyosónak,
mellynek allyán s-fölin mind egyre jártanak,
s-akkoris páronként sokan sétáltak.
13. Nagy szép mulató hely közepe tájára,
huszon négy faragot márvány kö oszlopra,
vala fel építve czifra olasz fokra,
bóltozattya pedig szép stukaturára,

- 55 14. Melly drága festékkal vala bé tarkázva,
s-Apelles kezével vólt ottan le-irva,
régente Icarus miként szabadúlva
veszté szárnyát s-magát igen bátorkodva;
- 60 15. Dædalus ellenben midön szép módgyával,
okos félelemmel röpiült szárnyaival,
maga rabságábúl bölcs találmányával
mint nyert szabadúlást szép okosságával.
- 65 16. El gondoltam ottan, hogy ha repülhetnék,
s-még egyszer valaha szárnyamra kelhetnék,
bátorkodva többször veszélyben nem jutnék,
s-az veszélyt kerülve szabadon járhatnék.
- 70 17. Jól láttam azonban mind az halászokat,
mind pedig a' tóban úszkáló halakat
s-úszkálva röpdöső, szép, fejr hatyúkat
és a' pésma orrú tengeri kácsákat.
- 75 18. Úszot ott a Viza tokkal, galóczával,
laszacz angvillával, csuka az márnával,
kecsege pozárral, söreg az harcsával,
süllő, keszeg, kárász, Jászhalis czompóval.
- 80 19. A' Tóhoz nem meszsze láttam Cedrus fákat,
gyenge hebánumfa nőtt fiatalokat,
azoknak ágai tartottak árnyékot,
s-be bóltoztak egy szép Cyprusfa hajlékot,
- 85 20. Mellyet gyenge szellő mind úntalán jára,
s-mivel fujjásában ért fák ágaira,
lassú Zúgásával juta az hajlékra,
s-ejtette Zúgását majd mintegy nótára.
21. Ottan függő képét le-irt Æolusnak
gyengén emelgette és szép Zepirusnak
s-közöttök süvöltő, haragos Eurusnak
s-haragossan fújó, kemény Boreásnak.
22. Eurus Boreással Æneás gallyáját
miként ostromlotta, hogy elhagyá Tróját,
láttam ott leirva szörnyü háborúját
s-háború Tengernek rettenetes habját,

- 90 23. A' mellybül üdövel, fölötte késöre,
sok veszéllye után juta csendességre,
s-reménysége szerént kívánt partot ére,
és annak-utánna éle jó kedvére.
- 95 24. Gondolám magamban, rabságos ügyembül
s-engemet ostromló, fent forgó szélvészbul,
még talám valaha fejem veszélyébül
szabadúlok énis Isten kegyelmébül.
- 100 25. Azalat, szellözve hogy ott meg pihentem,
pihenésem után megint odéb mentem,
citrom s-narancs-fák közt eléb eléb léptem,
s-Pomagranát fákot igen böven értem.
- 105 26. Ez fáknak ágait gyümölcsök levonta,
kedves, jó ízével magát áhitatta,
leszakasztására embert únszollotta,
és meg kóstolását majd mint-egy kévanta.
- 110 27. Más töb gyümölcs fákat sok vólna számlálni,
minden jó gyümölcs fát lehetet ott látni,
láttamis, mint erdöt, szépen zöldelleni,
s-maga neme szerént böven gyümölcsözni,
- 115 28. Mellyeknek az allyát pásit borította,
s-annak szép Zöldségét viola el-folyta,
setétes színével homályosította,
és a' sok gyöngy-virág világosította.
- 120 29. A' fölít pediglen sok madár röpdöste,
némely részeiben maid éppen ellepte,
s-maga módgya szerént fészket építette,
s-éneklő nótáját társával kezdette.
- 120 30. Nagy vigan éneklet stiglicz pintyökével,
a' kanáli madár az fülemilével,
örvös galamb pedig együtt gerliczével,
még a pellikánis maga nyösténnyével.
31. Valamint a' fákat nem gyöztem számlálni,
úgy a' madarakat sem gyözöm nevezni,
mellyek ottan kesztek frissen énekleni,
s-engem nem ke vessé meg vidámitani.

- 125 32. De egy madarásznak hallám sipolását,
sipólva követé madarak szállását,
s-láttam, soknak szerzé a' lépre szállását
és mind lép veszöstül földre le-húllását.
- 130 33. El-hagyák azonnal éneklő szovokat,
mivelhogy elsöben ki tépé tollokat,
s-csak nem ugyan töbül el-mettzé szárnyokat,
és kalitkájában bé-veté azokat.
- 135 34. Meg szünt mindeniknek előtti jó kedve,
s-hogy ha szemeinek nem húllotis könyve,
jól meg magyarázta ő meg némúlt nyelve,
véletlen rabságán szomorodot szive.
- 140 35. Énis el-gondolám hasonló esetem,
a' kö kalitkában majd akképpen estem,
s-noha meg némúlva kinem beszélhetem,
de meg könyvezhetem, sött megis könyveztem.
36. Ki vólt a' madarász, elmém átláthattya,
mi vala ő sipja, jól el-gondólhattya,
de meg némúlt nyelvem azt ki nem mondhattya,
sem ennél töb szóval nem magyarázhattya.
- 145 37. Ez ily gondolatok Zavarván elmémet,
majd fel háboríták csendesült szivemet,
s-csak nem mind el-ronták szerzet jó kedvemet,
s-alig hogy bánatban nem hoztak engemet.
- 150 38. De az fák közt folyó patakot tekintém,
úszó halaira szemeimet vetém,
a' parton sétálva búmat el-felejtém,
s a' szomorúságtúl magamot meg mentém.
- 155 39. Menyhálnak, kophálnak sokságát csudáltam,
kövihal bővségén igen álmétkodtam,
a' sok szép pisztrángot csuportonként láttam,
s-öregét azoknak kézzelis foghattam,
- 160 40. Mellyeket némelleyek szák hállóval fogtak,
némelleyek pediglen az horogra csaltak,
avagy hogy meg vetett varsában hajtottak,
s-idejeket töltve kedvekre mulattak.

41. Ellenben némellyek, a' szép csendes viznek
lassú folyásában kik gyönyörködtenek,
szép, hives ámyékban midőn fürödtenek,
ott a' fürdés közben rákászni keztenek.
- 165 42. A' partra szaporán hánták a' sok rákot,
s-noha sokszor a' rák meg csipte újjokot,
de a' rákkal együtt fogtak menyhalakot,
s-azért nem érzették semmi fájdalemeket.
- 170 43. Ő rájok vigyázva vém eszre azalat,
hogy igen szeretik sokan a' menyhalat,
mellynek az ő mája igen kedves falat,
megis raktak azzal egy nagy öreg tálat.
- 175 44. Láttam ott, a' vizet miként Zurbékolták,
sárját fel-keverve miképpen Zavarták,
s-a' Zavaros vizben hamaréb találták
menyhalnak öregét, s-könnyebben foghatták.
- 180 45. Gondóltam, sorsomat csendes folyásában
mostoha szerencsém Zavará valóban,
ahoz képpeszt énis talám mostanában
foghatok menyhalat Zavaros vóltában.
- 185 46. Mert Menyhalat abban könnyen találhatok,
óránként szenvedve naponként foghatok,
inségem konyháján felis találhatok,
s-én specialélnak nagy méltán tarthatok,
- 190 47. Minthogy bár ne légyen patakbéli menyhal
békességes türés, de jó Mennyeihal,
a' ki azt meg fogja, aval él és meg-hal,
ő végső óráján örvendetes hirt hal.
- 195 48. Illyen halászatot a' melly halász téssen,
meg becsülhetetlen jutalma van készen,
s-jó halászattyáért bövséges bért véssen,
sött még ő magais Mennyei hal lészen.
- 195 49. Mind ezek mikoron elmémben forgottak,
nagy jó reménységgel engemet tápláltak,
nem kevés örömet én szívemre hoztak,
s-magam rabságában meg-is vigasztaltak.

- 200 50. Juték azon közben egy szép lövő házban,
mulattanak sokan ott az puskázásban,
s-igen mesterkedtek tárgy irányozásban
s-a' tárgyon tett czélnak meg találásában.
51. Oda jutásomkor lött a'ki leg elől,
oly fő puskás vala, el-lőtt a' tárgy mellől,
lőtt a'ki másodsor, a' tárgyat job felől,
és a'ki harmadsor, találta balfelől.
- 205 52. Őket Lövésekben többenis követték,
s-midön puskájokat az tárgyhoz sütötték,
azoknak módgyára lövéseket tettek,
hól felyül, hól alúl s-hól öldalt ejtették.
- 210 53. Kilenczen a' tárgyat roszszúl irányozták,
mivel hogy fölötte meszsziire hibázták,
tizenketten pedig minthogy meg találták,
azt véltem magamban, hogy azt jól czélozták.
- 215 54. Azonkivül tize a' jó puskásoknak
éppen feketéjét ő fel tett tárgyoknak
meg lötte, s-el-lötte a' szegétis annak,
s-nagy jó kedvet szerze az tárgy mutatónak,
- 220 55. A'ki midön hamar a' lövést meg nézte,
mingyárt a' tárgy körül tánczolását kezte,
futosva s-ugrálva kedvét jelentette,
csak nem azt gondóltam, hogy eszét vesztette.
56. De ő azon közben futkározásával
nékünk jelét adta s-futó ugrásával
s-ugrásában ejtett szokot formájával,
hogy a' lövés eset igen jó módgyával.
- 225 57. Azalat csuportra s-együvé állának,
valakik a' Tárgyhoz együtt hibáztanak,
s-egy festett kis tárgyat tettek fel azoknak,
a' mellyet neveztek hibázók tárgyának.
- 230 58. A' tárgy találóknak más tárgyat rendeltek,
de a' feketében valakik be-löttek,
azoknakis megint külömb tárgyat tettek,
mellyeket nagy szépen mind be-is festettek.

- 235 59. Három ezüst kupát s-tiz aranyat ahoz
s-ugyan annyi Zászlót mindenik kupához
s-egy-egy kecske bakot mindenik Zászlóhoz
tettek ajándékul mind az három tárgyhoz.
- 240 60. De még azon kívül ezüst medenczével
a' főb ajándékot s-egy arany gyűrűvel
s-igen szép, aranyos, nagy, ezüst csészével
s-gelzamin illatú, szép egy pár kesztyűvel,
- 245 61. A' másikat pedig egy ezüst órával
és ki vert munkával czifrázot kánnával,
szép Zöld rosmaringbúl kötöt koszorúval
s-gyöngyel bőven füzöt, ékes bokrétával
- 250 62. Meg szaporították, és meg jobbitották,
a' lövések szerént intézték, s-fundálták,
s-kiknek lövéseket leg jobnak találták,
dob, trombita szóval azoknak osztották.
- 255 63. A' fel-tett ajándék sokat ért, úgy láttam,
mellynek ugyan árát én fel nem számláltam,
ki mit s-miképpen nyert, aztat sem vigyáztam,
a' festet tárgyokat mert inkább vizgáltam.
- 260 64. Azoknak egyikén palma-fa vólt irva,
mely noha teherrel megis vala nyomva,
de a' teher alatt fellyeb állapotva
mint-egy nevededet, szép árnyékot tartva.
- 265 65. Irtak a' másokra, a' mint jút eszemben,
egy szép feir hattyút úszkálva az vizben,
lött mellyet egy puskás minthogy csak nem föben,
úszkálása közben vólt haldosó félben.
- 270 66. Egy Phœnix madarat irtak harmadikra,
a' mely porrá válik jutván halálára,
de viszont madárrá változik sokára,
s-üdövel porábúl reâis kél szárnyára.
- 275 67. Megint el-gondóltam sorsát rab fejemnek,
melynek noha súllya örömét szivemnek
meg nyomta, s-elnyomta mivóltát kedvemnek,
de nevelte ágát türo csendességnek.

- 270 68. Légyen ámbár olyan, mint a' levágot ág,
melyre minden ember reâ tapod, és reâ hág,
s-noha a' nagy inség úntalan hozzám vág,
szüntelenül reâm hág, s-engem majd ösze rág,
- 275 69. De miként az hattyú ha halálát várja,
s-midön el-közelget ő végső órája,
akkor vagyon, s-hallik éneklő nótája,
s-ö éneklésének leg szebbis az hangja,
- 280 70. Nem külömben énis átláttam magamban,
midön halálomat várom rabságomban,
s-az Istent óhajtom nyomorúságomban,
ének-szóm nótája most leg szebb hangjában.
- 285 71. Mert noha némelykor vigan éneklettem,
midön tudni illik szabadságban éltem,
s-dúdolnom szabadon igen szépnek véltem,
de annak hivságát immár meg ösmértem.
- 290 72. Meg ösmértem aztis, Istent óhajtásom,
rabságos sorsomban tett foházkodásom
hogy rendesseb nótám, mint sem dúdolásom
vagy vigan laktomban követett Zajgásom.
- 295 73. Nem kel hát hajtanom semmit az inségre,
hoszszú mivóltával bár el-hozza végre
ma hólnap az halált az én rab fejemre,
indithat azzalis engemet örömré.
- 300 74. Mert bár porrá tegyen az halál engemet,
nagy jó reménységgel hiszem Istenemet,
magához fogadgya én bünös Lelkemet,
és felis támasztya porrá vált testemet.
75. Hogy így gondólkodtam, jutottam továbbra,
kö padimentumos egy hoszszú szép útra,
mellynek igen tiszta padimentumára
reâ szólgált, de nem ért az napnak sугára,
76. Mert Zöld borostyánfa két felöl fel nöte,
magos ágaival árnyék alá vette,
sűrű levelével meg hivesitette,
és az gyenge szellő gyakran söpörgette.

- 305 77. Oldalát pediglen a' Zöld borostyánnak
el-fogta szép rendi nagy kö oszlopoknak,
s-ki-faragot képe pogány Császároknak
igen ékesité hoszszát azon útnak.
- 310 78. Ez úton sétálva mentem az vad kertben,
vólt sok szarvas mellyben ennyéhány seregben,
sétáltak falkástúl Dámvadak egy völgyben,
s-járt a' nyúl és róka ott-lévő ligetben,
- 315 79. Mellynek mély árkában vala be-rekesztve
külömb csuportonként a' farkas és medve,
s-nyalta maga talpát a' medve bömbölve,
futosot a' farkas ordítva s-üetve.
- 320 80. Igen szép vólt nézni nyúl bogdácsolását,
a' ravasz rókának fürkésző járását,
szeléd Dámvadagnak edgyütt sétálását
és a' szarvasoknak sebes nyargalását.
- 325 81. De bezzeg nem tetczet farkas ordítása,
lohogva s-dobogva üető futása,
vér szopó medvének bömbölő morgása
s-rút, otromba talpán tett nyalakodása.
- 330 82. Néztem azért inkább erdei kanokat,
mellyek egy bokorban meg vonták magokat,
s-azokhoz nem meszsze láttam heuzokat
s-közelre hozzájuk nyesteket s-nyusztokat.
- 330 83. Láttam ugyan ottan abban az árokban
Tygrist a' párducczal lenni barátságban,
de egy nagy, vad bika éppen akkor tájban
vólt az oroszlánnyal erős bai-vivásban.
- 335 84. Szörnyü vala nézni, miként viaskottak,
egy mással küszködve vér tajtékot fújtak,
s-noha ugyan olykor egy mástúl el-váltak,
de megint sebessen eggyüvé rohantak.
- 340 85. Bikát az oroszlány meg gyözte el-végre,
mihelen pediglen le-csapá a' földre,
azonnal mingyárást mene tüle férre,
s-nem tapoda földön heverő testére.

86. Ugyan természete minden oroszlánynak
s-ö természetével ékesült vadaknak,
ha valamit egyszer a' földre le-csapnak,
földön hevertében arra nem tapodnak.
- 345 87. Láttam ott azontúl egy nagy elefántot,
huszon kilencz embert hátán hordozhatot,
s-tizen ötöt könnyen orrán el-tarthatot,
foghatot az mellyel, s-ölhetet, s-vághatot.
- 350 88. Meg edgyezet szépen az Unicornissal,
nemis ellenkeztek ketten ök egy mással,
de az Unicornis az Rinocerossal
mint egy ingerkedet öklelő szúrással.
- 355 89. Ez vadakat nézve elmém el-gondolta
azok természetit, s-tekintve vizsgálta
tulajdonságokat, forgatta, s-altlatta,
s-igen álmélkodva fölötte csudálta.
- 360 90. Mert a' fene vadak edgyüvé férkeznek,
s-ö nemek félével nemis ellenkeznek,
meg alkuszna szépen, s-edgyességben élnek,
tört pediglen soha egy másnak nem vetnek.
- 365 91. De ember emberrel tartya bay-vivását,
sokszoris öldökli baráttját és társát,
s-ha végben vihethi földre le-csapását,
nem sokszor követi Oroszlány szokását.
- 370 92. Mentem a' vad kertbül, s-értem egy forrásra,
nagy mesterségessen rakot fontanára,
mellynek el-folyt hire meszsze sok országra,
jártakis meszszünnen annak csudájára.
- 370 93. Építették aztat alabastrom köbül
s-jól ki-pallérozot, szép márvány kövekbül,
folyt ott azviz szépen czifrázot csévékbül,
öntöttek mellyeket Velenczei rézbül.
- 375 94. Ott az alabastrom, mint az hó, fejrilet,
mint a' Csöppentett vér, a' márvány vereslet,
s-néhül pettyegetve mintegy feketéllet,
s-réze a' csévéknek, mint az arany, fénlet.

- 380 95. Ottan a' Neptúnust ősz, nagy szakállával,
hoszszú, három ágú, hegyes villájával,
tengeri csigábúl edgyütt lovaival
ki-csinálták szépen csuda nagy munkával.
96. Neptúnushoz közel egy felől Nymphákat,
más felől pediglen láttam syrenákat,
letették az mellyek drága násfájokat,
s-ügy látczott, hogy mint-egy mosták orczájokat.
- 385 97. Azokhoz nem meszsze Diána mosódot,
a' melyhez Actaeon mivelhogy vágyódot,
igen ólálkodva feléje lopódot,
s-fejének vesztére melléje vonyódot.
- 390 98. Azontúl továbbra vóltak satyrusok,
kiknek ellenében látczottak Faunusok,
vólt kürtölő Triton, kedves Trombitások
s-magokhoz hasonló ékes Musikások.
- 395 99. Arionis ottan mint-egy musikálva
alabastrom köbül ki vala faragva,
s-ö musikálását az halak halgatva
körüle valának, éppen reâ bâmúlva.
- 400 100. Bámúltak miképpen halak Arionra,
vigyázzván rendessen musikálására,
akképpen bâmúltam én a' fontanára,
csuda mesterséggel tett csinálmányára.
- 405 101. Mert ottan a' vizet ha meg eresztették,
sokféle virágnak formájára vették,
és azoknak színét fejiren festették,
s-magok mivóltában szépen ki-képzették.
102. A viz-is némelykor szivárvány módgyára
vévé s-haitá magát annak szarvaira,
némelykor pediglen igen nagy magosra
lövödött, ennyihány sok kopiányira.

- 410 103. Tantalus almáját szépen lebegtette,
Tytius kányáját fel fel repitette,
néha sysiphusnak követ emelgette,
Galateá s-Biblis szemét könyveztette.
- 415 104. Ott hamar esöt-is mingyárt indítottak,
olykor igen sebes Záport bocsátottak,
s-ólykor lassú, csendes esöt lajhásztattak,
s-mind alúl s-mind felyül könnyen támasztottak.
- 420 105. A' támasztott esö állapotást véve
s-garádics formára csinált Conchát érve
és annak fölirül az allyára esve
egy tengert áraszta úntalan csöpögve.
- 425 106. Lassú csöppögéssel csendessen folyása
s-csendes folyásával szép halkan Zúgása,
a' Conchát esdekve Zúgó csattogása
s-Neptúnus eleiben terjedet jutása
- 430 107. Inditá Lovait sebessen úszásra,
serkenté magátis serény vigyázásra,
megöszült szakállát ejté habozásra,
s-nagy hegyes villáját fel veté vállára.
- 435 108. Tritontis inditá az Trombitálásra,
a' satyrusokat nagy frissen ugrásra,
Nymphákat pediglen szép, ékes, fris tánczra
és a' Faunusokat Nymphákhoz futásra.
- 440 109. Látták jól Syrenák Nympháknak szökését,
kezdék azért ökis magok éneklését,
ellenben de Biblis kezdé kesergését,
s-éppen vizzé válva tette könyvezését.
- 440 110. Kezdte Tantalusis almáját kapdosni,
Tytiusnak szivét kányája szaggatni,
kövét sysiphusis hegyre hempergetni,
s-mindenik nagy szörnyü kinnyait példázni.
111. Diána pediglen magát haragitá,
à vadász Actaeont szarvassá forditá,
és maga ebeit mihent reâ húszitá,
ötet kegyetlenül mind el-szaggattatá.

- 445 112. De Ariont Delphin hátára fel-vette,
s-tenger veszélyébül kívánt parthoz vitte,
s-ottan igen szépen ötet leis tette,
és musikálását mint-egy meg köszönte.
- 450 113. Mind ezeket látva nagy sokat gondoltam,
s-magam gondolatit sorsomrúl forgattam,
az költött példákban alkalmasint láttam,
s-igaz valóságát sokban tapasztaltam.
- 455 114. Gondoltam elsöben, Arion ha vólnék,
búmnak habjai közt addig musikálnék,
míglén öly Delphinre énis reá találnék,
kinek könyörülő kedvében léphetnék.
- 460 115. De aztis gondoltam, ember búsúltában
nem foglallya magát az musikálásban,
nincsis helye annak szomorú sorsomban,
Delphint sem találnék bánatim árájában.
116. Olly szerencsém nincsen, mint vólt Orpheusnak,
à ki Zengésével ö pengö Lanttyának
mozgatta köveit kemény köszikláknak,
s-magához hajtotta ágait az Fáknak.
- 465 117. Meg nem mozdithatom én à kösziklákot,
hozzám sem hajthatom à Zöldellö fákot,
kiknek à szerencse emelte ágakot,
és fent-repülésre nevelte szárnyakot.
- 470 118. Tehát Arionnak nem kel Citherája,
Orpheus lanttyának sem kel pengö hangja,
se pedig másoknak szép, hangos hárfája,
Zengö virginája s-ékes musikája.
- 475 119. Mert puszta malomban nem kel hegedülni,
olly heában ottan nótát s-tánczot vonni,
valamelly héában süketnek beszélni,
kinek mesét kétszer nem szoktak mondani.
- 480 120. Actæon módgyára vagyon én esetem,
noha Dianának soha nem vétettem,
s-ha vadászatomban némellykor követtem,
azzal haragjában, tudom, hogy nem estem.

121. Nem mondom, ebeim hogy engem szaggattak,
de szolgál társaim tülem el-állottak,
s-à kikkel jót tettem, nyelvekkel mardostak,
másokatis, tudom, hogy reám húszitottak.
- 485 122. Deminthogy Actæon nem sokat gyötrődöt
nyavalyás vóltában, sokat sem sinlödöt,
rövid kinnyaiban szive meg enyhödöt,
minthogy ő élete hamar végezödöt,
- 490 123. Maga ebeitül el-szaggatásárúl
háború elmémre s-az ő példájárúl
nem vettem annyit fel, mint Tantalusérúl
és ő szája elöt lebegő almárúl.
- 495 124. Mert à szép szabadság lebeget elöttem,
s-aztat immár egyszer éröven viseltem,
söt ugyan el-hidtem, hogy kezemmel értem,
de Medea miat kezembül ejtettem.
- 500 125. Ezt midön én elmém eszemben jutattya,
Tytius kányája szivemet szaggattya,
sebeim fájdalmát úntalan úyittya,
s-minden jó kedvetem bánatra fordittya.
- 505 126. A' bú, bánat kövét elömben görditi,
és én velem együtt aztat emelgeti,
sysiphus módgyára hegyre hempergeti,
s-engemet farásztva magátis meg sérti.
- 510 127. Söt magát meg sértve meg szakaszt engemet,
s-maga sérelmével szerzi gyötrelmemet,
s-mivelhogy nem bocsát szivemre örömet,
meg únattya velem keserves életemet.
- 515 128. Mert az hoszszú inség szivemet el-fogta,
mint sebes, nagy zápor, mindenüt el-folyta,
vagy mint csendes eső, éppen mind áthatta,
s-keserves csöppeit szemeimre hozta.
129. Ez illyen csöp vizet nem könnyü el-nyelni,
söt aztis mondhatom, nehéz meg lábolni,
s-hogy ha ember nem tud belöle ki úszni,
mint szörnyü örvényben, el-szokot sillyedni.

- 520 130. Galathea s-Biblis példánk lehet ebben,
á kik sóhajtozva keserült szivekben,
mint háború tenger örvény mélységében,
sillyedtek, s-el-vesztek az olyan csöp vízben.
- 525 131. Mind a' kettő minthogy midőn sóhajtozot,
s-fölötte mód nélkül sokat siránkozot,
csöpögve veszélye annyira származot,
sóhajtó sirással csöp vízzé változot.
- 530 132. Hogy azért valahogy a sok könyvhüllással,
vízzé ne változzam énis sóhaitással,
avagy hogy ne légyen nagy sok búsúlással
veszélye fejmemnek és el-bódúlással,
- 535 133. Gondoltam továbbá szerencse forgását,
sok rossz után olykor jóra fordulását,
s-minthogy látta elmém sokszor változását,
változó vóltában kapta nyugovását.
- 540 134. Ha még satyrisis üdövel vigadhat,
rút, mord, komor kedve meg vidulást kaphat,
talám bús szívem is jó kedvére juthat,
s-keserves bánatom örömré fordulhat.
- 545 135. Egy kürtölő Triton trombitálásának
meg hallott Zúgása hoz kedvet Nympháknak,
s-alkalmatosságot szerezhet Faunusnak,
hogy Nymphát kaphasson ő maga társának.
- 550 136. Hivságos gondoknak tülem el-válása
és csendes életre vált ügyemnek sorsa,
világ hivságának ki praedikállása
s-árnyék múló jóva fülemben zúgása
- 550 137. Tehát énnékem is jó kedvet szerezhet,
s-poenitentiámnak tartására vihet,
s-hogy arra mostanság elég üdöm lehet,
azon bizony méltán én szívem örülhet.
- 550 138. A' magányos élet de hogy én szívemet
meg ne szomorítsa, s-ne rontsa kedvemet,
társot kel keresnem, a kivel üdömet
élve meg ne unnyam unalmas életet.

- 555 139. Úgy látom azomban, s-veszem jól eszemben,
hogy tánczó Nymphát rabságos ügyemben
nem szükség keresnem egyedül éltemben,
elugranék kedvem frissen szökésében.
- 560 140. Kesergő Nymphára van nékem szükségem,
à ki általlátván én keserűségem,
rajtam szánakodva légyen segítségem,
s-velem keseregve vigasztaljon engem.
- 565 141. Békeséges türeést szerezvén magamnak
mint szép ékes Nymphát tarthatom társomnak,
úttjátis hághatom pœnitentiámnak,
s-tövis-közt szedhetem szépét az rósának.
- 570 142. Nem halván syrenák kegyes éneklését,
se csalárd világnak sok hizelkedését,
testem sem érezvén ő kinyesztetését,
nem félem Rósának meg sértő tövisét,
- 575 143. Mellyet válogatva én azmidön szednék,
sűrű tövis-köztis könnyen szakaszthatnék,
s-egyét azok közül igen szépnek látnék,
s-magamnak választva bokrétámban kötnék,
- 580 144. Változék Nymphává kötött bokretámban,
békeséges türeés vala ez Nymphában,
csendessen szenvedést ábrázolt magában,
s-követet rendessen minden dolgaiban.
- 585 145. Mindgyárt meg szerettem, s-mátkámnak jedzettem,
én kedves Nymphámnak s-társomnak neveztem,
s-mivelhogy azonnal magamévá tettem,
hóltomig magamot hozzá köteleztem.
146. Nemis jó embernek csak egyedül élni,
ezt én rabságomban el-kezdettem hinni,
jó tehát nekemis jó társra szert tenni,
s-magamhoz hasonló segítséget venni.
147. Minthogy azért immár van nekemis társom,
s-annak szerelmében lehet nyugovásom,
el-véltem magamban, nem meg-vető sorsom,
lehet már jó kedvel üdö mulatásom.

- 590 148. Szünnék ehez képezt szivem sóhajtása,
távozzék meszsére minden búsúlása,
szemem könyvhúllását többé neis lássa,
van mert vigasztaló kedves Nympha társa.
- 595 149. Én szivem Nympháját ha meg nem útállya,
s-igazán szeretve magához kapcsollya,
à bú bánatbanis örömét talállya,
s-Barát táncz-nótáját nagy vigan dúdollya.
- 600 150. Mert à bánat ötet ámbár ollykor érje,
de edgyütt Nymphámmal lesz annyi ereje,
hogy à bút eltörje, àvagy hogy eltürje,
s-tűrő szenvedéssel vigasságát nyerje.
- 605 151. Jó-kedvel vigadva à bút el-felejtí,
agyarkodó vóltát felejtve meg veti,
kelletlen, rosz izét könnyen el-nyelheti,
s-mint vasat strucz madár, megis emésztheti.
- 610 152. Mert valamely könnyen mélységes örvényben
Neptúnus lovai úszhatnak tengerben,
mellyek nemis laknak à csekély vizekben,
mert nem lenne részek úszó frissességben,
- 615 153. Bánat keservében olly könnyen úszhatik,
kedves, édes Nymphám kedvére lakhatik,
söt à bú árában hajóvá válhatik,
mellyben az én szivem csendessen nyughatik.
- 620 154. Hegyes, három ágú bú bánat villája,
úgy mint inségemnek szúró kópiája,
sanyarúságomnak hegyesített árja,
hoszszú rabságomnak igen erős zárja
155. Hogy nyugovásában szivemet ne sértse,
s-ágai hegyivel meg ne sebesitse,
és à sebek által meg ne keseritse,
s-fejemet bódító veszélyben ne ejtse,
156. A' meg mondott villát szivemtül fordíttya,
s-ágainak hegyit úntalan tompíttya,
s-meg tompításában ő magát fáraszttya,
s-ekképpen szivemet naponként nyugtattya.

- 625 157. Méltó hát örülnöm Nymphám társaságát
s-hozzám szerelmének igaz valóságát
s-abbban végig való szép állandóságát,
mert meg nem utállya én fejem rabságát.
- 630 158. Söt noha rabságom feszítő kereszt fám,
de mivelhogy arról rósát széd én Nymphám,
el-hitette velem, hogy rósa termő fám
s-arrúl szedett rósám lehet drága Násfám.
- 635 159. Ez drága Násfának árnyékán nyughatni,
s-arán Menyországot nem egyszer vehetni,
s-noha Menyországban be nem lehet vinni,
de odais könnyü ágain fel-hágni.
- 640 160. Soha ezt az Násfát én meg nem vettem,
minthogy à keresztet mindenkor becsültem,
ahozvalóképpst kétségben nem vettem,
szeret engem Nymphám, tudom jól, s-el-hidtem.
- 645 161. Énis meddig ötet igazán kedvelem,
tudom bizonyossan, el-nem szökik tülem,
s-csak egy lépésnyire sem mégyen mellölem,
söt rabságombanis megh marad én velem.
- 650 162. Torzomborz szakállom meg nem irtóztattya,
reâ hajtott fejemet ő el-nem taszitya,
kedvetlenségével se meg nem koppasztya,
noha már azt à bú majd meg kopaszittya.
- 655 163. Vigasztal engemet keserves ügyemben,
orvosol sokképpen hoszszú sinlésemben,
erősit, gyámolit erőtlenségemben,
s-ő segítségével vagyok még életben.
- 660 164. Enyelgő életem naponként tengődik,
s-mivelhogy Istenhez lelkem fohászkodik,
kemény rabságomnak terhe könnyebedik,
s-úgy látom, üdövel inségem enyhődik.
- 660 165. Mert ámbár hüllyanak könyvei szememnek,
s-mint Fontána vize, nem gyönyörködtetnek,
mert csupán mint eső, orczámon csöpögnek,
s-mint nagy sebes zápor, sűrűen görögnek,

166. De nékem azokból jó fördöt készítnek,
mellyben gyógyíthatom fekélyét lelkemnek,
s-le-moshatom mocskát én rút büneimnek
s-undok ocsmányságát hivságos éltemnek.
- 665 167. Tehát nem ártalmas szemem könyvhullása,
s-tett bünömöt lelkem ha azokkal mossa,
Kristus vére által léssen tisztulása,
s-fel hat az Istenhez tett fohászzkodása.
- 670 168. Bár szintén csöppei hullot könyveimnek
kertbéli virágot nékem nem képeznek,
s-nem ejtvén szívárványt szarvat nem emelnek,
s-orczámon le-folyva magosra sem mennek,
- 675 169. De hogy ha szivbéli töredelmességgel,
gördülnek bünömrül tett keserúséggel,
tudom, eget érnek ez illy mesterséggel,
s-táplállyák szivemet a' jó reménységgel,
- 680 170. Melly midön szivemet meg-hattya, s-el-járja,
nem árt akkor semmit a' bú bánat árja,
sem pedig reâ forró keserűség lángja,
s-hoszsú sinlésbenis nincsen nyavolyája.
- 685 171. És miként az eső az eget tisztittyta,
földnek keménységét áztattyta, s-lágyittyta,
mezőt zöld pázittal szépen be borittyta,
s-az fáknak ágait meg virágoztattyta,
- 690 172. Úgy könyvem hullása szivemnek hivságát
tisztittyta, s-el-mossa hivság kívánságát,
lágyittyta, s-meg rontya kemény gonoszságát,
s-a' bünben követett meg átalkotságát.
- 695 173. Zöld ágát fent tartya az jó reménységnek,
s-el-borittyta szennyét rabságos éltemnek,
s-árnyék alatt tartván sorsát rab fejemnek
neveli virágát türo szenvedésnek.
- 695 174. Ez virág szálaj az rabság szennyében
gyükeret verhetnek, mint ganajos földben,
könnyen el-ágaznak sanyarú inségben,
s-jó szagot szereznek a' büdös tömlöczben,

- 700 175. Mellynek jó illattyát gyakorta szagolva,
s-csöppönként vett vizét elégszer kóstolva,
sőt az orczámotis azokkal meg mosva,
megázott orczámon állítottam száradva.
176. El-senyvet, s-el-fogyot mivólta erőmnek,
és mint a víz, el-folyt job része éltemnek,
s-valaminthogy folyta hamar van az viznek,
olly hamar van fotta és hólta embernek.
- 705 177. Menék a forrásrúl nagy szép nyári házban,
mellynek igen ékes, fris palotájában
nagy sokan valának üdö mulatásban,
s-idejeket tölték sok féle játékban.
- 710 178. Egy helyen némelleyek egy mással koczkáztak,
hozzájok közelre más helyen kártyáztak,
némelleyek pediglen zöld táblán jádzottak,
s-azokhoz nem meszsze mások ostábláztak,
- 715 179. Kiknek ő játékát sok ideig néztem,
s-az koczkázók mellet ugyan leis ültem,
hogy forog a koczka, jól eszemben vettem,
s-változó forgását könnyen meg ösmértem.
- 720 180. Könnyü akár kinek az koczkát el-vetni,
s-annak vetésében szerencsét próbálni,
de bezzeg mesterség hatra fordítani,
s-a vakot mindenkor nehéz el-kerülni.
181. Hoz hatot az koczka sokaknak sok izben,
s-ha vakot nem látnak el-perditésében,
övék a nyereség, vannak olly hiszemben,
s-igen képtelenül örülnek szivekben.
- 725 182. De mihent valahogy hatrúl fordúl vakra,
jó kedvekis fordúl azonnal bánatra,
változik örömök, s-jutnak búsulásra,
s-el-hadgyák magokat sokszor majd halálra.
- 730 183. Nem újság pediglen, azt vélem magamban,
hogy vakotis mutat koczka forgásában,
mert hat alat vagyon vakis a koczkában,
s-érkezhetik ollykor hatnak az nyomában.

- 735 184. Az minthogy ellenben el-kei aztis hinni,
némelykor viszontag meg szokot történni,
talál vakrúl hatra az koczka fordúlni,
s-eziránt senkinek nem kel kételkedni.
- 740 185. Hogyha kinek tehát koczkája az hatrúl
el-fordúlt, s-le-eset magais à pólczrúl,
lehet reménységben koczka forgásárúl,
talám véletlenis hatra fordúl vakrúl.
- 745 186. A'ki egyébaránt jádza az ostáblát,
koczka vetésében ha ollykor vakot lát,
nem köpi koczkára haragjában nyálát,
ki sem szokta tépni ő feje hajszáját.
- 750 187. Minthogy ostáblázva vakot vetésében
adatik job módgya ollykor az kötésben
avagyhogya pediglen à verekedésben
s-az maga fáinak el-ki szedésében.
- 755 188. Mert vak szerencsére némellykor az vaknak
töb hasznát veheti, mintsemhogya az hatnak,
s-ha láthattya vakját vetett koczkájának,
örül, mint à koldús à fényes garasnak.
- 760 189. Mosolyogva néztem én ennek példáját,
az ostáblázók közt pergetve koczkáját
abban tartá egyik maga galibáját,
hogya soká nemlátá koczkájának vakját,
- 765 190. Mellyet mihent látá, kezdé kaczagását,
egy öreg, vén lúddal biztattais társát,
s-nem soká halasztván à lúd megadását
beis tellyesité maga fogadását.
- 770 191. Én ugyan nem hallám à lúd gágolását,
adák de az kinek, annak ő Zajgását
hallottam valóban s-nagy sok pattogását
és à koczka ellen tett Zúgolódását,
- 775 192. Kit én éppenséggel el-úntam hallani,
s-nem gyöztem, meg valloom, eléggé csudálni,
mért kel olly kordélyban annyit Zembelödni,
s-olly haszontalanúl à koczkát feddeni.

- 770 193. Elis mentem onnan, s-odébra fordúltam,
és à kártyázókhoz midön el-jutottam,
s-nálok egy ideig hogy meg állapottam,
miképpen kártyáztak, aztis meg vizgáltam.
- 775 194. Pikétet, Quindecit csendessen jádžának,
gazda s-lengyel páson nagy sokat Zajgának,
brunyit s-lepsomprecset sokszor kiáltának,
contrátis magok közt gyakorta mondának.
- 780 195. Szinelve s-tromfozva és à két elsöre,
három utólsóra s-ollykor pedig színre,
történt azis ollykor, à négy igyenesre
elegen eleget nyertek szerencsére.
- 785 196. Viszontag némellykor hogyha egyet mondtak,
nagy jó tromfokrais elégszer pótoltak,
melyre való nézve sokan csak pásoltak,
s-majd kész nyereséget múlóan bocsáltak.
- 790 197. Hárman többi közöt jádžának trizákat,
s-à kártyára szántak teli pénz iszákot,
ugyan el-sem hagyák addig az játékot,
még ki nem pusztiták pénzezbül magokot.
- 795 198. Forgot à szerencse közöttük sokáig
maid egyenlő képpen s-alkalmas ideig,
egy mást enyihánjszor húzták vonták úntig,
egy de végre pénzét el-veszté mind fottig,
- 795 199. Aki minthogy látta üresült iszákját,
szólgáit szóllitá, s-hozatá hintóját,
s-társaitúl hamar vette ő búcsúját,
megis adák néki passus céduláját.
- 800 200. Társai pediglen kezdének újjobban
egymás közt jádžani megint gazdagabban,
mind egyik s-mind másik mesterkedik abban,
mint lehessen módgya à sok pénz húzásban.
201. Egy egy fel-tételre hántak Tallérokot
s-az játék tartásra sárga pólturákat
és à jobbitásra dupla aranyakat
s-felfordúlt kártyára Lysimachusokat.

- 805 202. Egyik à másikat bátran játékaival
s-ollykor kártyájának fel-fordulásával,
sokszor el-ijeszté nagy fent hívásával
és az aranyaknak bőven hányásával.
- 810 203. Egy másnak mint ketten miképpen ártsanak,
sok félé practikát miként kohollyanak,
pénzek nyerésére mitis gondollyanak,
nagy elme töréssel sokat fáradának.
- 815 204. Törte Virgilius Versek szerzésében
à maga elméjét, Tullius ellenben
ékessen szállásnak bölcs mesterségében,
s-minden kétség kívül izzadot sok izben.
- 820 205. Ezeknek de nem vólt versek szerzésére
éppen semmi gondgyok, sem ékes beszédre,
csupán csak azt vették magok elméjére,
hogy à Pánfiliust mint kerítsék kézre.
206. Nemis vala kedves nálok Virgilius,
se pedig nem kellett nékiek Tullius,
egyedül baráttyok vólt az Pánfilius,
noha megösmérték, hogy Canisfilius,
- 825 207. Mert jelen létével őket fel-biztatta,
s-az aranyat velek szaporán hányatta,
az-alat elégszer hamar cserben hatta,
s-à vizre reâ viven szomjan bocsátotta.
- 830 208. Vetödék el-végre egykor egyikéhez,
jutott vólt kilencz szem kinek már kezéhez,
s-minthogy fel-fordúla egy két szemis ehez,
igen igen bizék három két szeméhez.
- 835 209. A' másikat mingyárt száz aranyra hjtta,
kijts aztat tartván két százzal tóldotta,
ö de még ezerrel aztis jobbitotta,
s-rész pénzét fel-vetvén magát meg tréfálta.

- 840 210. Vólt másiknak minthogy három kilencz szeme,
trizákban kártyának legis leg főb neme,
érkezék ekképpen annak nagy öröme,
ennek viszont pedig nem kevés gyötrelme,
- 845 211. Melly szivét el-fójtá, s-mint agyon-vert, úgy ült,
el-hittem, nem örült, de inkább meg őrült,
latczottis orczáján, hól hevült, s-hól el-hült,
s-Pánfilius miat így jára à jó sült,
- 850 212. Ki noha el-kezdé Pánfiliust szidni,
fogát csikorgatva izrül izre tépni,
fel-forró mérgében à kártyát szaggatni,
földre csapva s-hányva lábával tapodni,
- 855 213. De mivelhogy egyszer pénzét el-vesztette,
s-aztat jádzo társa régen elis tette,
Pánfiliust szidva vissza nem nyerhette,
s-à kártyát szaggatva magát nevetette.
- 860 214. Minden dólga minthogy vala merö csúfság,
el-fogta elméjét haragos boszúság,
nemis vólt fejében már semmi okosság,
s-nagyon uralkodot ottan az bolondság.
- 865 215. Mert ugyanis vallyon vané esze annak,
trizákon nyert kárát à ki à kártyának
tulajdonyithattya, s-nem inkább magának,
mint mondhassuk tehát ötetis okosnak?
- 870 216. A' kártyát szaggatni vólt akkor heában,
midön mind el-veszté pénzét az játékban,
ejtette sajátját másnak birtokában,
s-kapta kárvallását üres iszákjában.
- 875 217. Hogy ha mégis akkor tépte vólna öszsze,
teli iszák pénze még mind el-nem vesze,
s-még három két szeme vala tüle meszsze,
talám bizonyára lett vólna job esze.

- 870 218. Úgy mert à kártyázást el-nem kezdte volna,
és mostis pénzében bőven markolhatna,
s-annak elvesztésén nemis pántolódna,
sem Pánfiliusra szitkokat nem szórna.
- 875 219. De minekutánna meg lén kárvallása,
igen haszontalan kártya szagatása,
s-nemis használ semmit à földre csapása,
s-esik esztelenül özsze tapodása.
- 880 220. Valaminthogy az eb à követ ugattya,
ha valaki ötet aval meg hagyittya,
s-ámbár be tört ebnek ő oldala csontya,
à követ mardosva fogaitis ronttya,
- 885 221. Úgy ö-is à kártyát tépi, és szaggattya,
s-majd mintegy ugatva szaporán kiáltya,
üres iszákjában mint tükörben látya,
nyilvánvaló dolog, hogy hamis az kártya.
- 890 222. Jádzó társa ezt mind könnyen el-halgatá,
csak egy szovávalis ötet nem boszontá,
sött hogy ne búsúllyon, eléggé biztatá,
és szép könnyü szerrel úttýára bocsátá.
- 895 223. Ő sem késék köztünk, fel-kele mellölünk,
s-mivel hogy jól látta, hogy még nem készölünk,
hamar el-búcsúzóék, s-nem marada velünk,
nyertt két iszák pénzzel el-illanta túlünk.
- 900 224. Én pedig magamban gondolkodni kezdve,
az kártya játékot elmémre felvéve,
mit tanúllyak abbúl, arrúl elmélkedve
láték egy nagy képet az falra függesztve.
225. Függet kilencz szegen szép selyem Zinóron,
à mint eszemben jut, úgy hallám akkoron,
egy Galeriábúl csak azon az nyáron
nagy raritás gyaránt szerzették nagy áron.
226. Bársony suporlással vólt éppen be-vonva,
melly arany fonallal vala meg rojtozva,
skófiummal varrott virágokkal hányva,
fölötte gazdagon s-ékessen cifrázva.

- 905 227. Annak à rámája olly aranyos vala,
hogy attúl az háznak tündöklöt az fala,
és midön az ember ahoz közel álla,
maga képét könnyen meg láthatta nála.
- 910 228. Hires Prothogenes, Apellesnek társa,
à kivel sokáig vala bay-vivása,
irta azt az képet, hogy kiki meg lássa,
Apellesen kívül nincs nékie mássa.
- 915 229. Protheust ö azon úgy ki ábrázolta,
akár kjs mingyárt könnyen áltláthatta,
hány ezernyi képpen magát változtatta,
s-micsoda formákban miként mutogatta.
- 920 230. Én de most nem szóllok semmit Protheusrúl,
magát változtató tündéres vóltárúl,
hanem inkább szóllok mostanában arrúl,
miket gondoltam-el az kártya játékrúl.
- 925 231. Kel tehát énnékem kártyárúl szóllanom,
képes leveleit szükséges számlálnom,
négy színü festékét megis kel visgálnom,
lehet mert értelmét annak magyaráznom.
- 930 232. Mondhatom az kártyát szerencse könyvének,
mellybül természetit kiki szerencsének
jól ki tanulhattya, s-könnyü akár kinek
tudni, hogy nem szólgál egyaránt mindenek.
- 935 233. Mert vallyon Péternek avagy ollykor Pálnak
mért jün töb tromfia, ha nekik osztanak,
mért udvarol többet Pánfilius annak,
s-ennek rosz kártyái vallyon mértis vannak?
- 940 234. Mért veszti játékát egyik fő kártyára,
meg nyeri à másik allyasra és roszra,
mért egyik sok izben nyer kapronczajra,
mért pótól à másik három s-négy jó tromfra?
- 940 235. Egyéb helyes okát fel nem találhattyuk,
hanem hogy egyiknek szerencsáját tartyuk,
szerencsétlenségét másikának látyuk,
à jó s-bal szerencsét nemis tagadhattyuk.

236. Könnyü és nem nehéz nyilván megösmérni,
némelynek szerencse jobban tud kedvezni,
s-valakinek akar valóban szólgálni,
szekerét à sárbúl ki tudgya emelni.
- 945 237. Hogy ha kit pediglen meg akar rontani,
ezernyi sok képpen szokta ostromolni,
földhöz csapni, verni s-veremben ejteni
s-könyörületlenül ottanis tapodni.
- 950 238. Igaz, hogy üdövel magát ha ki fújja,
sok boszszúja után meg szünik haragja,
kaphatcz kerekére, s-érhet gratiája,
kártya játékbanis van ennek példája.
- 955 239. Ámbár karjairúl tégedet le-vetet,
sok kárban, sok karban s-nagy búban keritet,
inségben, veszélyben s-verembenis ejtet,
s-mostoha vóltában sokkal keseritet,
- 960 240. Még úgy történhetik, kedve hozzád térhet,
az földrül és porbúl megint fel-emelhet,
előbbi kedvedre újobban reâ vihet,
kedvező vóltával meg örvendeztethet,
241. Mert véletlenülis sorsod meg fordulhat,
inségbül, veszélybül könnyen kijs húzhat,
kévánt dolgaidra üdövel reâ hozhat,
s-hoszzú bánat után megis vigasztalhat.
- 965 242. A' kártyát továbbá világ tükörének
mondhatom, és abban képit sok rendeknek
láthatom s-árnyékát színlett örömöknek
s-kevés ideiglen tartó jó kedveknek.
- 970 243. Vagy inkább é világ tüköre kártyának,
mert ha meg tekintem mivóltát világnak,
úgy tetczik, nagy méltán mondhatom játéknak,
s-minden ö hivságát semminek s-kordélynak.
- 975 244. A' kártya levélre királyokat irnak,
ugyan arra irják képét Aszonyoknak,
az alsó leginynek, fõlsőnek, klopcsénak,
kiket az játékban mind öszve kártyáznak.

- 980 245. A' kártyázás közben ollykor à királyhoz
vetődik az klopce, s-ollykor az Aszonyhoz,
s-királyis némellykor vetődik alsóhoz,
hól lábbal, hól fővel fordulnak egymáshoz.
246. Vagyon egy alsónak az kártya játékban
csak egy tromf általis dolga olyan karban,
mind fölsöt s-mind királyt meg üthet valóban,
s-Aszonyt két szemével ejthet birtokában.
- 985 247. Vehetni töb hasznát ollykor egy alsónak,
mintsem hogy Fölsőnek avagy hogy királynak,
Aszonynális vagyon el-vetett klopcsénak
job kelete sokszor, az midön kártyáznak.
- 990 248. Hogy ha szemeinket fel nyittyuk valóban,
s-meg vakító csipát nem hagyunk azokban,
vigyázó elmével nézván ez világban
láttyuk à dolgokat hasonló formában.
- 995 249. Sok országgal biró királyokat látunk,
kiket ország szerte becsülleni szoktunk,
s-hogy ha ő nékiek térdet, fejet hajtunk,
az ő ármékokban csendessen nyughatunk.
- 1000 250. Fölsöketis látunk s-nagy úri rendeket,
sok nagy hercegeket és Fejedelmeket
s-egyéb Méltóságos, fel-emelt tiszteket,
az kik vezérelnek sok féle népeket.
251. Kérdés kétség kívül azis van tudunkra,
hogy hamar és könnyen akadunk aszonyra,
noha nem mindenkor találunk à jóra,
kiki mert hamaréb reâ kaphat az roszra.
- 1005 252. Itt ámbár nem szólylak alsó leginyekrül,
elég nyomorúltúl élő szeginyekrül,
öketis nem lehet el-vetnünk szemünkrül,
s-méltó gondolkodnunk keserves éltekrül.
- 1010 253. Légyen bár à szeginy világnak söpreje,
sok inség, sok veszély ötet könnyen érje,
à mellyekben ámbár sillyedgyék-el feje,
s-úntalan száradgyon az agya veleje,

- 1015 254. De minthogy az által mehet Menyországban,
be-juthat ő lelke örök boldogságban,
el ne hadgya magát nyomorúságában,
meg se vessük ötet el-vetett sorsában.
- 1020 255. Láttuk egyébkéntis, s-vehettyük eszünkben,
ez árnyék, nyomorúlt világon éltünkben
nem csak gazdagokra magunk szükségében,
de szegényekreis szorulunk sok izben.
- 1025 256. Miként kártyázáskor királyra, két szemre
és annak fölötte aszonyra s-fölsőre,
sőt még Alsórais, nyólcz és kilencz szemre
van szükségünk s-allyas kártya levelekre,
- 1030 257. Úgy vagyon szükségünk szeginyre, boldogra,
Fölséges Császárra és az királyokra,
derék fő tisztekre s-nagy rendü urakra
s-hiven forgolódó, serény, jó szőlákra.
- 1035 258. Vallyon hátt Aszonyra nincsené szükségünk,
hogy ha abban vagyon nagy gyönyörűségünk,
el ne fogyon éppen à mi Nemzetségünk,
meg vallom, arrais van igen szükségünk.
- 1040 259. Immár à kártyának képes leveleit
s-azokban ábrázolt világnak rendeit,
részszerént nevezett s-ementett tiszteit
el-számláltam, s-továb most nem vizsgálom itt.
- 1045 260. Mindazáltal látom az kártya tükörben,
à minthogy előbis vémm emlékezetben,
à kártyát kártyázzák, s-az kártyázás közben
annak jovát s-roszát keverik mind egyben.
261. Embertis, úgy látom, sok képpen keverik,
mert mind jók s-mind roszak világot heverik,
s-ha ezek azokon hatalmokat nyerik,
meg kergetik őket, elérik, s-meg verik.
262. Kártyát à játékban úgy meg nem kártyázzák,
mennyire világon az embert meg rázzák,
nagy könnyen meg fosztyák, s-nehezen ruházzák,
könnyenis gyalázzák, s-úntig rágalmazzák.

- 1050 263. Innen vagyon sokszor, hogy roszak az jóktúl
nem külömböztetnek, sem jók az rosztaktúl,
ezek elegetis szenvednek azoktúl,
s-nem lehetnek menté keminy igájoktúl,
- 1055 264. Mellybül következik, hogy ollykor szölgálni,
szokot à jó rosznak fejetis hajtani,
kértelenitetik nékie hódúlni,
s-kei gyakran à jónak à rosz miat veszni.
- 1060 265. Egy vétek, egy veszély és egy pokol óra,
nincs kétségem benne, szölgákat urokra
hágtatott, s-jutatott ollykor Aszonyokra,
mert sokan pad alúl fel-hágtak à pólczra,
266. Kiknek egyébaránt nem vala érdemek
à pólczon ülésre, sem pedig értelmek
s-illendő és méltó ahoz való nemek,
de à szerencsétül meg vólt engedelmek.
- 1065 267. Ezt mind kinézhettyük à mondot tükörbül,
változó s-forgandó szerencse könyvébül,
kijs-tanúlhatyuk irt leveleibül
és leveleinek festéke színébül.
- 1070 268. Ugyanis azt vélem, s-jutot én elmémre,
tekéntvén à kártya festéke színére,
úgy-mint az veresre, zöldre, Makra, tökre,
nem egyébért festik részszerént veresre,
- 1075 269. Hanem hogy kártyának s-egyszersmind világnak
illy viszszás dólgain sokan pirúlyanak,
mert à veres festék orcza pirulásnak
jele szokot lenni s-à szégyen vallásnak.
- 1080 270. Ez csalárd világnak illy fel-fordúlt dolgán
s-jókon el-követett nagy méltatlanságán,
alázatosoknak ő szomorúságán
s-fel-fualkodtaknak öröm vigasságán
271. Igaz dolog ugyan, hogy nem kel pirúlnunk,
mert másokrúl számot nem szükséges adnunk,
szerencse vakságát nehéz orvosolnunk,
mellynek kel ezeket tulajdonitanunk.

- 1085 272. Gonosz szerencsével heában küszködnünk,
nemis lehet nekünk azon erőt vennünk,
mirül nem tehetünk, azt mind el kel tümnünk,
békével szenvednünk, s-nemkel szégyenlenünk,
- 1090 273. Ha mindazonáltal mostoha ügyünknek
s-minket el-tapodó gonosz szerencsénknek
s-nagyon dühösködő kegyetlenségének,
okát nem kerestük fejünk veszélyének.
- 1095 274. Mert ha mint az bika, fejünkre vakarunk,
kigyót kebelünkben mi magunk takarunk,
vizbenis szárazon sétálni akarunk,
csupán magunk miat következik kárunk.
- 1100 275. Azt pedig igenis könnyen el-hihettyük,
fölte nagy méltán hogy szégyenelhettyük,
s-ha magunk magunkat a veszélyben ejtyük,
gonosz szerencsére azt heában vettyük,
276. Mellynek ő forgását áki meg vizsgállya,
erre való nézve hamar fel-talállya,
szép, jeles példákbul könnyen ki-tanúllya,
ember szerencsáját hogy maga kohollya,
- 1105 277. Azminthogy valaki pénzét a kártyára
ha szaporán hánya vagy hogy az koczkára,
fölte gyakorta jutván pótolásra,
reâ akad s-reâ talál üres táskájára.
- 1110 278. Gonosz szerencsáját de maga okozza,
kártyázva s-koczkázva mind addig nyomozza,
pénze vesztésével végre fel-hajházza,
táskájában zárja, s-à pénzét ki-rázza.
- 1115 279. Tudom egyébaránt reménységre nézve,
hogy bizodalommal teli ember szive,
szerencse forgását elméjén viselve
veszélyrül veszélyre sokszor indul kedve.
- 1120 280. Jó reménység alat nem csak pénzét veszti,
de minden értékét hamar s-vigan költi,
kedves életétis az halálra veti,
s-elégszer történik, fejétis el-veszti.

281. Mert à jó reménység embert bátorította,
és jüvendő jókkal szivét vidámította,
s-à gonosz szerencse miglen elnem fojtja,
minden veszélyében halálíg biztatta.
- 1125 282. Azalatt sokakat meg csal az reménység,
nyomorúságokat követi sok inség,
keserült sziveket éri nagy epetség,
s-bánattyok mivóltát szörnyü keserőség,
- 1130 283. Minthogy sokan soha lábra nem kaphatnak,
kévánt vigasztalást fel nem találhatnak,
virágzó sorsokhoz közel sem juthatnak,
s-éppen mind halálíg mind csak nyomorganak.
- 1135 284. A³ reménység tehát egy felöl táplállya,
más felöl pediglen embert megis csallya,
méltó azért, hogy ezt kiki meg gondollya,
mert magán vagy másón sokszor tapasztallya.
- 1140 285. Zöld festék à kártyán ennek jelensége,
hogy akár kinekis lehet reménysége,
meg szünik üdövel szerencsétlensége,
lehet mindazáltal aziránt kétsége.
286. Eztis à kártyárúl vehettyük elménkre,
az jó reménységet azért festik Zöldre,
írják de mindenkor gyenge fa levélre,
kel mellynek vigyázni ö lebegésére.
- 1145 287. Lebegése pedig azt adgya előnkben,
hogy valamiképpen akár mi kis szélben
à fának levele vagyon reszketésben,
úgy reménység mellet legyünk félelemben.
- 1150 288. Nem szégyen embernek è világon félni
és következhető gonosztúl tartani,
de bezzeg valóban szégyen meg ijedni,
s-à ki nem tud félni, az tud megrémülni.
- 1155 289. Képes félelemmel serény vigyázása
legyen az embernek, s-boldogúlhat sorsa,
van sok gonosznakis el-távoztatása,
s-lehet dolgainak kévánt jó folyása.

- 1160 290. Mert hogyha idein eszében veheti,
à követ valaki hogy fejére veti,
láttyuk jól elégszer, azt el-kerülheti,
s-feje törésétül magát meg mentheti.
291. De ámbár szerencse hajtsa ötet kárban,
hogyha azt előre áltlatta magában,
irigy szerencsének nincsen hatalmában,
hogy éppen el-főjtsa maga haragjában.
- 1165 292. Mert ha repülését láttya ki lött nyilnak,
s-jól eszében veszi, akad az hátának,
kissebiti sebét azzalis magának,
s-nem kevés enyhödést szerez fájdalomának.
- 1170 293. A' véletlen eset de mikor meg ejti,
s-reménysége kívül szivét sebesíti,
áltlátott veszélynél jobban keseríti,
s-nagy szörnyü fájdalomát inkább öregbiti.
- 1175 294. Innend következik, à ki nem tud félni,
maga dolgaiban nemis tud vigyázni,
igen könnyen tudgya ő magát el-hinni,
ki miat nagy hamar szégyent fog vallani.
- 1180 295. A' mellet gyakorta ki-fogy értékébül,
s-ha böven nem költhet lapos erszényébül,
ki forgattya magát éppen mindenébül,
el-vész becsülete, s-vagyon dolga ebül.
- 1185 296. Az ollyakért irtak makkot az kártyára,
tékozló fiúnak à kik példájára
magok hitségével lépnek kárvallásra,
s-boldogságok miat jutnak koldulásra.
- 1185 297. Eztet meg gondolni valaki nem tudgya,
csak hajjahújjára vagyon minden gondgya,
és csupán mindenkor lepsomprecset mondgya,
elhigyük, hogy annak merő tök az agya,
- 1190 298. Vagy hogy pedig tökkel ütötték à fejét,
részeg lett, hogy szopta Annjának az tejét,
bolondságban töri ostoba elméjét,
s-bolondúl kohollya maga szerencsését.

- 1195 299. Jedzi sárga festék eztet à kártyában,
járatnak bolondot mert sárga ruhában,
mivelhogy azt véli à bolond magában,
mind aranyban vagyon, ha lehet sárgában.
- 1200 300. Mind ezeket tehát illik meg gondolnunk,
s-kártya festékérül lehet fel találunk,
kép leveleirül képes magyaráznunk,
s-ekként gondolkodva magunkat mulatnunk.
- 1205 301. A' kártyázás után emelik à kártyát,
én pedig emelem szivemnek bánattyát,
nagy búmnak mázáját, nem lattyát, sem fontyát,
mert nem pengethetem jó kedvemnek lanttyát.
- 1210 302. A' bú terhe súllya szivbéli sérelem,
érdegel melly miat nem kevés gyötrelem,
s-noha mind úntalan üdömet henyélem,
è-súlyos nagy terhet fíradva emelem.
- 1215 303. Emelem, nevelem, s-igen súllyosítom,
midön el-gondolom, s-régúta mind látom,
Uramot, hazámot hogy nem szolgálhatom,
s-pogany ellenségnek vérét nem onthatom,
- 1220 304. Midön el-gondolom, Jóakaróimnak,
igaz, meg-hitt, régi, kedves Barátimnak,
nyomorúlt árváknak s-ügye-fogyottaknak
nem vagyok hasznára, sem pedig magamnak,
- 1225 305. Söt még elmémetis semmi olly dologra,
melly által juthatnék valami haszonra,
s-fele-barátomnak illendő jóvára
én nem fordíthatom, estem mert rabságra.
306. Elmémet futtatom, s-fárasztom kordélyban,
járása, kelése esik csak héában,
de hogy én ne legyek megint únalomban,
à kártya játékrül szóllok meg-újjobban.
307. Az emelés után à kártyát el-osztyák,
némelly játékokban tromfrais fordítyák,
s-mihent à kártyázók jó tromfjokat láttyák,
mingyárt nyereséggel magokat biztattyák.

- 1230 308. Jó tromfokhoz képest örülnek, vigadnak,
avagyhogy jádzanak, vagyhogy pótoltatnak,
s-az kik sokszor nyernek, igen nagy fent látnak,
s-jó szerencséjeken felis fualkodnak.
- 1235 309. Rosz kártyára pedig le ütik fejeket,
s-midőn gyakran kezdik vájni erszényeket,
és mind veszten vesztk ö fel tett pénzeket,
komorodik kedvek, s-bú éri sziveket.
- 1240 310. Noha meg történik, à kik sokat nyernek,
mutatott kedvéhez bizván szerencsének
játék nyereséhez annyiszor kezdenek,
annál, à mit nyertek, többetis vesztenek.
- 1245 311. Mivelhogy mind addig jár à tök az vizre,
hogy egyszer eltörök, s-vetik à szemetre,
avagyhogy pediglen elmerül elvégre,
lemegyen, és le szál à viz fenekére.
- 1250 312. Ökis à szerencsét mind addig próbállyák,
egyszer jó kedvében azt ha nem talállyák,
mit sokáig nyertek, hamar fel pótollyák,
s-vakmerőségeket késüre búsúllják.
- 1255 313. Ellenben az kiknek nem sok reménységek
vólt vesztett pénzekhez, azoknak vesztések
tér ollykor haszonnal, s-van jó nyereségek,
végre mert szerencse lett jó segítségek.
- 1260 314. Én ugyan azt vélem, hogy nem könnyen lehet,
à ki à játékra mindenkor fel tehet,
hogy mind csak veszessen, mert valaha nyerhet,
s-ha nem egyszer, másszor kárais megtérhet.
- 1260 315. Mert ha Fakó vonnya, vonnyák viszont fakót,
s-ag ló sem vonnya el mindenkor az csikót,
még az Czinegeis meg csipi à szajkót,
hallottuk, hogy vakis talált ollykor patkót.
316. Az el-osztott kártya együtt szerencsével
vagy inkább szerencse kártya levelével
forgattya sokképpen ezeket üdövel,
s-igen kormányozza változo kedvével,

- 1265 317. Egyel az játékot mely tromfra nyeretí,
nékie kedvezve mikoron vezetí,
ugyan azon tromfra mással el-veszteti,
s-egyenlő kártyákkal kárban hajtya, s-ejti.
- 1270 318. Egy úton mert egyet vezet nyereségre
s-kévánt dolgainak végben vitelére,
s-ugyan azon úton viszen mást veszélyre,
ezernyi inségre s-nyaka szegésére.
- 1275 319. Innend bizonytalan kártyázónak sorsa,
s-vagyon az játékban szive dobogása,
finum fő tromfokra ollykor pótolása
avagy hogy pediglen el el pásolása.
- 1280 320. A' sziv dobogásrúl tévelygő elmére,
elméje pediglen érkezik kétségre,
ki miat magais jut olly teprengésre,
hogy majd nemis tudgya, kel jádzani mire.
321. Olly kártyákra pásol, mellyekre nyerhetne,
és à kauff labéton két résztis vehetne,
s-ollyanokra jádzik, ha pásolva ülne,
ö fel tett játékán semmit nem vesztené.
- 1285 322. Nem tudnak ez illyek szerencsével élni,
nyújtott ajándékát nemis tudgyák venni,
kel, még meleg à vas, addig kovácsolni,
s-méglen ég az tűzis, nála melegedni.
- 1290 323. Alkalmatosságnak homlokán az haja,
és valaki aztat két kézzel nem kapja,
kopaszúlt fejnél ötet meg nem fogja,
bottal üsse nyomát, s-magához ne várja.
- 1295 324. Magátúl mert egyszer à ki el-bocsáttya,
ritkán lévél töbször annál szolgálattya,
s-ö körüle magát el-vélve mutattya,
ezernyi sok példa mind ezt bizonyittyá.
- 1300 325. Söt ugyan azt vélem, hogy ez tanúságra
szoktak négy két szemet írni az kártyára,
kiki jól vigyazzon alkalmatosságra,
ha nem akar jutni az kóldús táskára.

326. A' játék mindenkor mert szemesnek való,
vagnak alamisna s-czigánynak à vak ló,
melly hogy ha jól nem lát, igen igen botló,
s-még azt sem tudhattya, hol van az Istáló.
- 1305 327. A' ki nem vigyázza alkalmatosságát,
üdövel meg bánnya vigyázatlanságát,
nemis viszi végben semminémő dolgát,
s-könnyü elítélni annak bolondságát,
- 1310 328. Mert azt nyerhetné-el olykor egy órában,
à mit esztendőnek egész forgásában
s-egész életének napjai folytában
nem nyerhet-el többé, soha ez világban.
- 1315 329. Jó alkalmatosság némelykor csillámlik,
embernek jóvára ragyog, és tündöklük,
de ha véle nem él, nagy hamar elmúlik,
és haszontalanná igen könnyen válik.
- 1320 330. Ha pedig véle él, olly alkalmatosság,
mellyet jól meg kapva à pólczrais fel hág,
s-ott olly frissen lehet, mint egy Zöldellő ág
avagy mint egy kertben szépen fel-nőtt virág.
331. Kel hát annak à jó alkalmatosságot,
miként à betegnek az jó orvosságot,
úgy kapni két kézzel, à ki e világot
jól élvén akarja szedni az virágot.
- 1325 332. Alkalmatosságom az friss, jó életre,
sem pedig kertbéli virág szedésére
nékem ugyan nincsen, jóllehet szép kertre
talált az én elmém, rósára, szegfüre.
- 1330 333. De mivel én magam tövisre akadtam,
à jó fris élettül meszsze tántorodtam,
kertbéli virágot régen nemis láttam,
söt immár magamis majd kóróvá váltam.
- 1335 334. Mindazáltal módóm mostis vagyon abban,
tövisre akadván s-heverve az porban,
ösmérjem világot árnyék hivságában,
s-futhassam örömét szomorú sorsomban.

- 1340 335. Világ árnyékában állandót nem látok,
s-állandóságárúl semmit nem tarthatok,
semmi jovaiban nemis vigadhatok,
s-minden örömétül meszire futhatok.
336. Igaz ugyan, látom, van soknak bánattya,
ha világ árnyékán magát nem nyugtattya,
s-el-képzet örömét hogyha nem láthattya,
búsúl, mint az kinek kezében rosz kártya.
- 1345 337. És miként tromf nélkül soknak az játékhoz
nincsen semmi kedve, sem egyet mondáshoz,
úgy nincs kedve soknak semmi vigassághoz,
hogyha nincsen közi világ jovaihoz.
- 1350 338. Hogy azért à gutta meg ne üsse őket,
s-képtelen bánattyok ne fojtsa sziveket,
csak arra függesztik minden elméjeket,
világ jovaihoz mint tártsak közöket.
- 1355 339. Ezeryi sokképpen azoknak szerzésén,
fáradton fáradnak úntalan gyütésén,
törödnek, s-aggódnak gondgya viselésén,
s-magokat halálra adgyák el-nyerésén.
- 1360 340. Ügetnek, nyargalnak világ jovaira,
s-ha nem juthatnakis valóssággal arra,
csak reâ mehessenek egy kis árnyékára,
örülnek, s-azt vélik, értek bódogságra.
341. Mellyhezvalóképpes è világ árnyékán,
forgandó s-változó szerencsének markán,
kedvekre lakoznak szekérének farkán,
de fent akad à csont sokaknak az torkán.
- 1365 342. Miként à kártyázó jádzván kártyájával
hól vesz s-hól nemis nyér annak tromfjaival,
azon szerént sokan szivek fájdalmával
vesztenek, s-nem nyernek világ jovaiival.

- 1370 343. Minthogy ámbár szintén mint igen jó tromfnak,
igen örüllyenek világ jovainak,
de mint à tromf miat gyakorta pótolnak,
világ jova miat úgy sokszor kárt valnak,
- 1375 344. Mert azokban bizván olyyakhoz kezdenek,
à mit semmiképpen végben nem vihetnek,
nagy károkat valva megis szégyenülnek,
s-ügyis történhetik, fejekkel füzetnek.
- 1380 345. Tudnak akkor osztán kit kit meg inteni,
s-magok példájával arra tanítani,
hogy nemjó à fejszét olyan fában vágni,
melyből nehéz vagy hogy nem lehet kivonni.
- 1385 346. Nyilván által láttyák, világ árnyékában
nem maradhat ember csendes nyugovásban,
s-árnyék jovaiban esik galibában,
s-tapasztallyák aztat magok példájában,
- 1390 347. Mellyre nézve kiki jól eszében vegye,
értékében soha magát el ne higye,
maga bódogságát azokban ne tegye,
se magát, se lelkét veszélyre ne vigye.
- 1395 348. Késő de már akkor világ jovairúl
s-kincsével biztató, álnok szovairúl,
fejek vesztésével tanulván magokrúl,
semmit nem tartani árnyék mivóltárúl.
- 1400 349. Bóldog ember szokot más kárán tanulni,
s-meg történt példáján tanúságot venni,
de a ki magárúl kezd mást tanítani,
azt bóldogtalannak méltán ítélhetni.
- 1400 350. Tengernek örvényét addig kel kerülnünk,
még hajjai miat nem kel el-sillyednünk,
világ jovaitis addig kel meg vetnünk,
nekünk azok miat még nem kel el-vesznünk.
351. Sokkalis job addig à kásátis fújni,
még nem kezdi szánkot s-nyelvünket égetni,
mert azután késő melegen ki köpni,
és héában való tarlójátis fújni.

- 1405 352. É világnak jova s-à kártyának tromfja
majd-egyenlő képpen soknak biztatója,
és egyszersmind soknak meg károsítója,
prædáló tolvaja s-feje megrontója.
- 1410 353. De ugyan csak kapnak tromfon à kártyában,
világi jókonis kapnak è világban,
vannak nem kevesen nagy üstök vonyásban,
vinak, vagdalkoznak, s-esnek vér-ontásban,
- 1415 354. Noha egyébaránt Embernek bait vini,
vagdalkozásával vérét ki ontani
únalmas multság s-életét fel tenni,
szerencsére vetni s-kordélyban fogyni.
- 1420 355. A' kártya játék-is nincs unalom nélkül,
minthogy ember azon sokat ül, s-elhevül,
s-erszéneyis pedig nem mindenkor bövül,
s-nyert kárát nem tartya drága aranyivül.
356. Mégis mindazonáltal ollykor el-gondolom,
egyikrül sem érne talám olly unalom,
mint henyélésemrül, s-hogy dolgom csak álom,
megvallom, szivbéli, keserves fájdalom.
- 1425 357. Való dolog ugyan, nékem à kártyázás
nem vala kenyerem, sem az ostáblázás,
multságom semvölt soha az koczkázás,
bajvívás, vér ontás, sem az vagdalkozás.
- 1430 358. Való igaz azis, hogy à bajvíváshoz
s-ugyan azon szerént à vagdalkozáshoz
én erőtlen vagyok s-kemény harcoláshoz,
nem lévén hasonló erős Goliáthoz.
- 1435 359. Jutnék hogyha mégis à szép szabadságra
s-az én királyomnak hiv szolgálattyára
s-pogány ellen vivó, erős táborára,
vagyódnám Töröknek vére óntására.
- 1440 360. És hogyha valahogy énis szerencsére
találnék, s-akadnék el-bágyat Törökre,
talám úgy löhetném, hogy ki folya vére,
s-Isten áldásából hághatnék fejére.

361. Aziránt, jól tudom, únalomom nem lenne,
arra vágyó szívem öröme tére,
kévánt vigasságot igen böven nyerne,
s-engemet fölötte meg örvendeztetne.
- 1445 362. Tapodni à pogányt mert bizony tisztesség,
annak rontására gerjeszt keresztyénség,
és minden jó magyart fel indít vitézség
s-régi eleinkrül reánk szállott dücsöség.
- 1450 363. Ezeket, úgy hiszem, szabad el-gondolnom,
tisztá, igaz szivbül igazán kévannom,
kelletik de minthogy nékem raboskodnom,
héában, úgy látom, illyekre vágyódnom.
- 1455 364. Tálám tehát inkább joblészen kártyáznom,
üdő mulatásért olykor ostábláznom,
ostáblázás közben à koczkát forgatnom,
vakjárül hattýára vetnem s-forditanom.
- 1460 365. Osztyák de az kártyát kettőnek, háromnak,
némellykor pediglen négynek, ötnek, hatnak,
annyinak egy szóval, az mennyin kártyáznak,
midön pást s-trizákot vagyhogy mást jádzanak.
366. Szükséges legaláb két személy osztáshoz,
à koczkázáshozis és ostáblázáshoz
s-minden egyéb féle jó fris mulatsághoz,
s-nemis kezdhet ember magán az játékhoz.
- 1465 367. Maga mert egyedül magával kártyázni,
koczkát, ostáblátis nem szokot jádzeni,
s-nem lehet társ nélkül játékban mulatni
s-kévánt jó kédvére az üdöt tölteni.
- 1470 368. Nyilván való tehát, ebben sincsen módóm,
ostáblára ugyan s-koczkára sincs gondom,
à játékrül régen el-költem, jól tudom,
nem játék én dolgom, szentigazúl mondom.
- 1475 369. Én éppen senkivel nem társalkodhatom,
bezárva s-be csukva à napot sem látom,
egyedül rekesztve sorsomat sohajtóm,
s-öregbül úntalan szivbéli bánatom,

- 1480 370. Mellynek tülem való távoztatására,
kévánván akadnom vigasztalásomra,
ákadék elmém a kártya játékra,
s-jutottam ki-beszélt gondolkodásimra.
371. Fordítám továbbá henyélő elmémet,
akarván ugyan ott mulatnom üdömet,
hogy el-fordithassam bánatrúl szívemet,
s-az guttaütéstül menthessem fejemet,
- 1485 372. Azon nyári házban lévő Zöld táblára,
szem gyönyörködtető, ékes formájára,
s-vetém szemeimet annak játékára,
s-kezdettem azonnal vigyázni módgyára.
- 1490 373. Vólt azon az táblán Zöld bársony terítve,
aranyos szegekkel sűrűen szegezve,
s-az bársonynak széli mindenütt prémezve,
s-igen szép ékessen megis vólt csipkézve.
- 1495 374. A' táblának midön néztem egy részére,
akada én szemem aranyos gyűrűre,
és midön tekinték másik szegletire,
egy kapu s-egy vártás akada szememre.
- 1500 375. Csinálták à kaput mind hébánum fábúl,
s-alsó oszlopjait öntötték aranybúl,
az fölsöket pedig faragták Cedrusbúl,
mellyet nagy költséggel hoztak Indiábúl.
376. Az ott való vártást ezüstbül öntötték,
és illendő képpen felis fegyverezték,
s-mint egy vigyázóúl strázára rendelték,
ötet fegyverestül à kapura tették.
- 1505 377. Kilencz elefánt csont golyóbistis láttam,
mellyeket szám szerént én jól megolvastam,
és az jádzókatis midön meg számláltam,
azoknakis számát kilencznek találtam,

- 1510 378. Vólt kiknek kezekben egy egy rövid pálcza,
maga golyóbisát hogy azzal taszitsa,
ált mennyen à kapun, és úgy igazitsa,
annak ő vártását hogy le ne fordítsa.
- 1515 379. Egy-más golyóbisát sokat hajtogatták,
finum fő helyekről meszsze taszitották,
üzték és kergették, s-jól megis portázták,
à Zöld táblárúlis sokszor ki-ugratták.
- 1520 380. Akara mindenik à kapun ált menni,
de igen nehéz vólt aztat végben vinni,
mert hogy ha à vártás le talált ugrani,
kellet az játékot újobban kezdeni.
- 1525 381. Ha pedig à kapun úgy által mehetet,
helyébül à vártás hogy ki nem szökhetet,
à gyürühöz mingyárt el-közelgethetet,
s-ált menvén az gyürün nyertessé lehetet.
- 1530 382. Hárman hárman vóltak egy egy társaságban,
à kik segítették egy mást azjátékban,
s-egy másnak akadályt tettek sok formában,
s-kemény ütésekkel harczoltak valóban.
- 1535 383. De nem kevesebbé harczolt azonközben
bánat és búsulás keserült szivemben,
mivelhogy azalat ütközék elmémben,
mint valék, s-mint vagyok világon éltemben.
- 1540 384. Miként à golyóbist helyébül elütve
és azzal à kaput el-döltve s-le-ütve
vagyhogy à táblárúl sebessen ki-ütve
mulattyák magokat, idejeket töltve,
- 1540 385. Úgy irigy szerencsém ő magát mulattya,
midön rab fejemet búra hajtogattya,
inségrül inségre szaporán ugrattya,
s-immár régtül fogvást szörnyen nyomorgattya.
386. Engem jó kedvemrül igazán el-ütöt,
megütöt valóban, s-lábomrúl le-ütöt,
jovaimbúl minthogy fölöttéb ki-ütöt,
s-nemis egyszer szerzet kedvem ellen böjtöt.

- 1545 387. És midön el-fogot à szép szabadságrúl,
s-ugratott meszsziere előtti sorsomrúl,
s-engemet el-tiltot minden vigasságrúl,
ki-is ütöt akkor à szép Zöld táblárúl.
- 1550 388. Meg portázot engem, és megis gyalázot,
midön mindenembül mind éppen kirázot,
roszaknak nyelveken sok izben hordozot,
és-nagy ártatlanúl engem rágalmazot.
- 1555 389. Meg portázot, midön kapuját házamnak
s-egész épületit porrá tette annak,
és egyik Bástyáját el rontá hazámnak,
formálá s-csinálá vadak barlangjának.
- 1560 390. Ezt de hadgyuk abban, szólljunk inkább másrúl,
nem jó gondolkodnom mostoha sorsomrúl
s-az én szerencsémnek velem játékarúl,
meg ugratásomrúl s-meg portázásomrúl.
391. Job most el-gondolnom, valamit kéz épít,
költséges munkával ékesít és szépit,
s-majd ugyan semmibül nevezetre röpit,
láthatni üdövel romlásának képit.
- 1565 392. Üdövel szoktanak mindent építeni,
szoktanak viszontag üdövel rontani,
nem vólt tehát csuda házamnak romlani,
s-épülete után arra kellett jutni.
- 1570 393. Jó aztis meg tudnom, ha porban heverek,
eséstül nem félek, s-az földön el-térek,
jól el-elnyújtózva nyugodalmot nyerek,
s-előtti sorsomra még talám reâ érek.
- 1575 394. Miként à Zöld táblán kiket kiugratnak
à vagy hogy pediglen kiket meg portáznak,
segítségek által magok társainak
à szép Zöld táblára megint reâ juthatnak,

- 1580 395. Akképpen velemis mások jót tehetnek,
s-Uram hivségében kik szabadon élnek,
rabságos éltemtül még megis menthetnek,
s-à szép szabadságra közéjek vehetnek.
396. Engem ártatlanul mert ámbár gyaláztak,
s-költött hazugsággal sokan rágalmaztak,
nyelveken hordozva oknélkül mardostak,
nem rághattak özsze, sem meg nem mocskoltak,
- 1585 397. Mivelhogy jól tudgyuk, nincsen olyan jó hir,
à mellyel világon ámbár akár ki bir,
az hazugság mellyrül elég rosztat nem ir,
mert à bársonyrais reâ csöppenhetik zir.
- 1590 398. De mint az aranyat à rozda nem fogia,
s-nincsen ártalmára az tüznekis lángja,
úgy az ártatlantis akár ki mint rágia,
nem árthat nékie roszt nyelvek fulánkja.
- 1595 399. Elveszet bár szintén fel prædált értékem,
s-fordúlt bár allyára szerencse kerekem,
lehet jövendőben még valaha nékem
kenyerem, pecsenyém s-két három tál étkem.
- 1600 400. Ha el-pusztúlt házam, s-helyét ha szél fűjja,
hazámnakis el-dölt ha egyik bástyája,
üdö forgásában lehet fundálója
s-Isten jó vóltábúl helyre állítója.
401. Sokszor romlás után építeni kezdnek,
s-el-romlott helyeknél jobbakat építnek,
s-hazája vesztettek addig kerengenek,
vagy együtt, vagy másutt jó helyre verődnek.
- 1605 402. Jó helyre verődni nem kevés mesterség,
és ottan vigadni nagy szép gyönyörűség,
de én lakó helyem minthogy keserűség,
rabságos Quártélyom éppen merő inség,

- 1610 403. Mellynek el-romlását nem kellenék bánnom,
sőt inkább helyére jó volna fundálnom
örömöm hajlékát, és abban vigadnom,
Istentül s-üdötül kel de aztat várom.
- 1615 404. Kel várnom, s-kel vágnom örömöm hajlékát,
nagy fris palotáúll tarthatnám birtokát,
de mostan ámbár csak láthatnám árnyékát,
el-mosnám rabságom szennyének rút mocskát.
- 1620 405. Szép, kedves árnyéka meg-örvendeztetne,
és azzal fájdalom szivemnek enyhödne,
keseredett vólta édességet venne,
s-bánatimnak terhe megis könnyebülne,
- 1625 406. Melly ha könnyebednék, nagy frissen járhatnék,
s-addig járnék, kelnék, kedvemre találnék,
de talám most immár ha tovább sétálnék,
meg botlanék lábom, fejemis bé törnék,
- 1625 407. Nem használ mindennek minthogy sétálása,
s-nyereséget sem hoz járása, futása,
jobbhis volna sokszor soknak aluvása,
mintsem nyargalása s-fő vesztő botlása.
- 1630 408. Légyen tehát eddig elég à sétálás,
ne érje valahogy lábamat az botlás,
érjen de engemet ohajtott vidulás,
Isten jóvóltábúl kívánt szabadulás.

53.

EGYIK RÉSZE

HARMINCZ ÖTT ESZTENDŐVEL EZELEŐTT IRT
FÜZFA VERSEKNEK

1. MEG csendüle fülem, s-azonnal félelem érzet szivemre,
jün, mondgyák, az halál, s-im, ajtóm előtt ál, hágot küszöbömre,
nyila, mint kéz ijja, nála van kaszája, jütt én veszélyemre.
- 5 2. *Teli félelemmel, szivem gyötrelemmel, hay szálím fel-álnak,
félek mert nyilatúl, félek kaszájátúl, csontyaim borzadnak,
ülve, járva, kelve s-akár hova térve nincs nyugta magamnak.

3. Szóllok majd hozzája, életem órája el nem folyt még, tudom,
*talám meg halgattya, füllében bocsáttya, nem lesz semmi gondom,
meny-el most éntülem, távozzál mellőlem, s-ály odéb, meg mondom.
- 10 4. Jól tudod, hogy addig, szabadon az meddig éltem galibára,
nem vólt ürességem, semmi csendességem, készülék úadra,
*törődtem, fáradtam, sohúl sem találtam szívemnek nyugtára.
5. Pihenni most kezdtem, üdötis most nyertem rólad elmélkedni,
alkalmatosságom mostani rabságom csak Istent szolgálni,
15 rútot sok vétkeimrül, hívságos éltemrül szívbül kesergereni.
6. *Az Istent dicsírem, s-kegyelmétis kérem megnyugot elmével,
magasztalom, áldom, naponként imádom szenvedve békével,
írgalmát, malasztját s-bünöm bocsánattját várom csendes szível.
- 20 7. Nebántis azért engem, hogy illy csendességem továbbis lehessen,
*távozzál máshová, lássad, akár hová, nyughassam csendessen,
el-ijedet szívem s el-eset jókedvem újulást vehessen.
8. Látom, de elballag, de talám csak képlag, majd ugyan meg nézem,
elmégyen, elmégyen, tülem távúl légyen, s-most nefogja kezem,
nem bánt ez egy úttal, léssen bocsánattal, magamban úgy érzem.
- 25 9. Jaj, be könnyebülék, s-ugyan meg újulék, már nem dobog szívem,
erömis érkezik, s-tülem nem távozik előbeni kedvem,
sorsomat örülöm, szememet meg törölöm, nem húl immár könyvem.
- 30 10. Zördülést de hallék, csak nem elájulék, igen elhevültem,
*örömöm elmúlik, s majd halálra válik ezennel életem,
az halál kiáltya, kiáltya, kiáltya, hogy elnem kerültem.
11. Reâ kerülök nyilván, ámbár most ballagván mennyen az szomszédban,
nem felejt engem-el, ö-is nem kerül-el akár mi sorsomban,
jüvetelét készen, valamikor léssen, várjam napjaimban.
- 35 12. Eztet én úgy értem, ámbár most életem nyulék-is továbbra,
*kerülök egyiknap, éltemben ma hólnap farkas kaszájára,
meg kel egyszer halmom, bizonynal kel tudnom, jutnom kel horgára.
13. Job tehát készülnöm, mintsemhogy törödnöm, halálra kel mennem,
nem lehet kerülöm, heában gyülnöm, mit kel tehát félnem,
*tudom jól, hogy egykor, léssen valamikor, halált kel szenvednem.

- 40 14. Pénznek, kincsnek száma, világ birodalma szabaddá nem tehet,
okosság, bölcsesség, vitézség s-merészség engem nem őrizhet,
•roppant seregeknek, próbált vitézeknek ereje sem menthet.
15. Első de nem lézsek, s-útolsó sem lézsek útyán az halálnak,
•sokan meg kóstolták, és immár meg itták mérgét poharának,
45 hát még mennyin lézseknek, kik törében esnek, s-horgára akadnak.
16. Az élet és halál egy lépésnyire ál mindenkor egymástúl,
mint meleg az tüztül, nedvesség az vitztül, arnyék napvilágtúl,
•úgy nem távozhatik, sem elnem válhatik életünk haláltúl.
17. Mint tél az hideget s-az nyár a meleget magával hurczollya,
jég miként az vizet, láng szikra az tüzet magában foglallya,
50 nem külömben halált, kit éltünk feltalált, magához kapcsollya.
18. •Tehát csudálhatom, s-csúfosnak tarthatom halálnak félelmét,
lehetetlenségen úntalan és igen szivemnek gyötrelmét,
élek valameddig, le-nem teszem addig jó kedvem örömet.
- 55 19. Készülök nagy vigan, fent akadván horgán akkor ne búsúllyak,
az Istent dicsírve s-üdömöt jól töltve jó halált talállyak,
számot élt üdömrül, jól adván éltemrül, hogy én bóldogúllyak.
20. Életem folyását, sorsomnak forgását eszemben jutatván
vagy jó halál által, avagyhoggy más úttal szabadúlást várván,
60 az hosszú órákat és meg-únt napokat mulatnom kívánván
21. Lépten lépve mennék, s-midön közelgetnék az én halálomhoz,
igen igen húzná, midön sorsom vonná haláltis magamhoz,
kezdttem rabságomban s-kornyádozásomban ez vers csináláshoz.

54.

A FÖLSÉGES MINDENHATÓ ATYA ÚRISTENHEZ
OHAITVA, IGAZ, TISZTA SZIVBÉLI SOHAITÁSSAL
NYÚITOT KÖNYÖRGÉS

1. Áldgyon nyelvem téged, Menybéli Úr Isten,
egeket alkotó, örök Atya Isten,
kinek egy szovára let a világ menten,
s-örök kegyelmébül élek énis itten.

- 5 2. Élek ugyan itten, de rabság életem,
világom éltétül régen elis estem,
rabság keservében éppen el merültem,
s-halál árnyékában igen be kerültem.
- 10 3. Tudom egyébaránt nagy sok bűneimet,
mellyekkel sok izben meg sértvén Lelkemet
hogy meg bántottalak téged, Istenemet,
méltán meg érdemlem rabságos ügyemet.
- 15 4. Mert à szabadságban à midön én éltem,
tudom, hogy ellened szabadon vétkeztem,
s-Lelkemet nem egyszer pokolra eitettem,
midön szánszándékkal à bűnre vettem.
- 20 5. De minthogy Lelkemet magad teremtetted,
s-engemet súítolva kegyelmedben vettetd,
hogy pokol el nyelje, azt meg nem engetted,
s-rabságos éltemmel magadévá tettetd,
- 25 6. Job tehát ennékem az rabságban élnem,
s-à te szent nevedet csendessen dicsírnem,
mint sem szabadságban ellened véténem,
s pokolbéli ördög pórázára esnem.
- 30 7. Mert rabságban élve lehet tapasztalnom,
hogy szabadon futva könnyeb meg botlanom,
raboskodva pedig téged sohaitanom,
s-te szent Fölségednek egyedül szolgálnom.
- 35 8. Áldgyon azért lelkem mind örökké téged,
s-keresse mindenben az te dücsösséged,
s-örökké imádgya Isteni Fölséged,
és hogy üdvözüllyon, Fiad által enged,
9. Kinek irgalmában valamint Lelkemet,
aiánlom à szerint nékedis éltemet,
s-kérlek, *hogy* tekíncsed az én rab feiemet,
s-el búsúlt szívemben vigasztaly engemet.

À MEG VÁLTÓ FIÚISTENHEZ,
A KEGYES IÉSVS CHRISTVSHOZ FOHÁSZKODÓ SZIVNEK
SOHAI TÁSA ÉS SOHAI TÓ ÓHAI TÁSA

1. Óh, édes Jésumom, hallyad kiáltásom,
iusson te elődben én sok óhajtásom,
sohajtással vegyült, sűrű könyvhúllásom
s-könyvhúllással tellyes, nagy sok búsulásom.
- 5 2. Kérlek, édes Jésum, én sok büneimről,
hogy légy bocsánattal hivságos éltemről,
meg se emlékezzél Atyáim vétkére,
s-az bűnnek rút mocskát töröld el lelkemről.
- 10 3. Szerelmes Jésumom, te vagy reménségem,
s egyedül te lehecz az én segítségem,
enyhödgyék általad nagy szörnyü inségem,
s-fordúllyon öröme én keserúségem.
- 15 4. Te légy pártfogóia árva rab feiemnek,
meg vigasztalóia keserves éltemnek,
kegyes orvoslóia nyavalyás ügyemnek
és meg gyógyítóia én bünös lelkemnek.
- 20 5. Háború elmémnek te légy csendessége,
gyarló mivoltának kívánt erőssége,
keserült szivemnek egyes édessége,
mindenkor s-mindenben ő gyönyörüsége.
- 25 6. Te édességeddel ha én szivem teli,
à keserüségnek ió izit reménli,
sem rosz szerencsének rút mérgét nem féli,
s-agyarkodó vóltát könnyen el kerüli.
- 30 7. Bár széles ez világ, éppen el romlana,
diribrúl darabra mind el szakadozna,
tudom, hogy lelkemnek semmit sem ártana,
s-el romlot darabia porrá nem rontana.
8. Tehát édességem csak te légy ennékem,
szivemben zárt kincsem és drága értékem,
akár hogy forogion szeréncse kerekem,
téged mind örökké dicsirien én Lelkem.

À KEGYES IÉSVSHOZ
KESERÜLT SZIVEL SOHAIITVA TETT
TOVÁBVALO FOHÁSZKODÁSOM

1. Kedves, édes Jésum, én lelkemnek Ura,
te vagy legeltető, jó, kegyes pástora,
visely tehát, kérlek, gondot te szolgáládra
s-tövises veszély köszt tévelygő júhokra.
- 5 2. Búidosó szolgáládnak légy erős istápa,
féltében s-búíában meg bátoritoia,
hogy pedig júhodnak el ne húllyon gyapia,
örizze, nem bánom, aklod esztrengáia.
- 10 3. Te búidosó szolgáládnak iutot szörnyü búra,
hozzad ötöt, kérlek, örvendetes jóra,
júhodról szálllyon el haragod ostora,
s-vid szomiú voltában élő forrás kútra.
- 15 4. Megne útáld, kérlek, te bünös szolgáládnak,
s-fogad vissza hozzád tékozló fiadat,
aklodban is ved be tévelygő júhodat,
rühes voltábanis meg hallya te szódat.
- 20 5. Ha bünös szolgáládnak vészted irgalmadban,
jól tudom, bizonynyal el nem vész búíában,
s-hogy ha júhodatis be vészted aklodban,
pásztorságod alat nem lészen bolygásban.
- 25 6. Irgalmadban mert nincs szolgáládnak veszélye,
ámbar szinten ötöt a veszély el nyelyle,
júhodnak sem lehet aklodban mételye,
s-annak ottan soha ártalmát ne féllye.
- 30 7. Irgalmadbúl szolgáládnak nem esik pokolra,
bünnek rút mocskában s-örök kárhozatra,
júhodis aklodbúl dühött farkasokra,
nem eshetik, tudom, koczogó fogokra.
8. Tekincsd meg hát, kérlek, szolgáládnak kérését,
szive sohaitását s buzgó könyörgését,
júhodnakis nézzed hozzád meg térését,
s-eggyiknek se enged tüled el veszését.

À VIGASZTALÓ SZENT LÉLEKÚR ISTENHEZ
KESERVES ÉS KESEREDET SZIVEMNEK
BÚS ÉS BVZGÓ KÖNYÖRGÉSE

1. Szent Lélek úr Isten, malasztod sűgára,
könyörgök te néked, érien te szolgádra,
szállyon reá szolgádnak szive hailékára,
s-oda jútásával hozzon vigasságra.
- 5 2. Mert szivem egy felöl az inség taplóia,
bé eset à melyben az bűnak szikráia,
sorsa rab feiemnek mind úntalan fúia,
lángot vetet immár, s-igen lobog lángia.
- 10 3. Más felöl pediglen keserűség ária
s-à nyomorúságnak nagy sok sűrő habia
s-ily két féle veszély mind egyaránt iária,
kel mindenikében kegyelmed oláia.
- 15 4. Meg vallom szivemnek tisztátalanságát,
bűnnek fekélyével rakodott rútságát,
vétkeimmel forró ezernyi hivságát,
el fáiult, rosz voltát, undok ocsmányságát.
- 20 5. De az te kegyelmed rútságát tiszticsa,
szencséges malasztod fekélyét gyógyicsa,
világ hivságátúl magadhoz fordicsa,
hogy magát magadnak éppen tisztán nyúicsa.
- 25 6. Magát néked nyúitva bú lángia neméri,
bánatnak szikráiát nagy könnyen el türi,
inség ária s-habia örvényben nem veri,
semmiféle veszély sorsában nem gyötri.
- 30 7. Lészen mert oltalma minden veszélyében,
bátorságos partya örvény mélységében,
kedves melegsége fagylaló hidegben
s-lengedező szele forró hévségében.
8. Szomorúságában lészen vigassága,
fáradtságábanis kedves mulatsága,
rettegő féltében erős bátorsága
s-minden inségében fris nagy vidámsága.

- 35 9. Légy hát én szivemnek ő kedves vendége,
szent malasztod által helyre ál épsége,
jutot vendégében lészen ékessége
s-ékessen ragyogó, tündöklő szépsége.
- 40 10. Jüjj el, készen várlak, szentséges szent Lélek,
szály bé én szivemben, téged szivbül kérlek,
ha szivemben érlek, á bútúl nem félek,
örömet remélek, söt örömben élek.

58.
JESUS

- 5 1. Jésus, légy én velem, s-ne meny el én tülem,
hogy ha nem távozol sohais mellőlem,
nincsen, se nem lehet olyan veszedelem,
mely által szivemben lehessen félelem.
- 10 2. Egyedül te benned mert valaki bizik,
s-maga veszélyében tüled nem távozik,
à te oltalmadban meg nem csalatkozik,
segítségdbennis meg nem fogyatkozik.
- 10 3. Szánd meg tehát, kérlek, az én rab feiemet,
nyerhessek előtted ohaitot kegyelmet,
én sok inségimben ne lássak gyötrelmet,
s-valaha már egyszer vehessek örömet.
- 15 4. Ved el immár rólam keminy ostoridat
s-ellenem fel geriet, méltó haragodat,
hivságos éltemért ne álljad boszszúdat,
s-ingeny ió voltodbúl nyuicsad irgalmadat.
- 20 5. Szentséges nevednek szivbül ohaitása
légyen bús szivemnek meg vigasztalása,
nagy sok nyavolyámnak kívánt orvoslása
s-lelkemnek te benned csendes nyúgvása.

---

6 I, II veszélyében 8 I, II segécségedbenis 11 I, II inségemben 13 I, II kemény 14 I haragodatt II haragodott
15 I, II boszúdat 19 I, II kívánt

59.
MÁRIA

1. Mivel hogy, Mária, te vagy meg váltonknak,
szerelmes, szent Anyja à Jésus Christusnak,
te vagy szószollóia bünös Fiainak
s-kegyes pártfogóia minden nyomorultnak,
- 5
2. Ahoz való képest, imé, mostanában
búsúlással tellyes nyomoruságomban
aiánlom magamot à te oltalmadban,
könyörögi érettem tehát Menyországban.
3. Régenten valamint à te kérésedre,
szerelmes, szent Fiad s-esedezésedre
à vizet fordítá bornak az izire,
s-hamar változtatá ió édességére,
- 10
4. Így mostannis vizét hullott könyveimnek
fordicsa izire szívem örömének
és édességére keserült szívemnek
s-kévánt ió kedvére az én rab feiemnek,
- 15
5. A melly által terhét súlyos rabságomnak,
viselhessem könnyen súlyátis à búnak
s-régtül fogvást való nyomoruságomnak,
s-adgyak fris, jó kedvel hálát szent Fiadnak.
- 20

60.
DÜCSÖSSÉGES SZENT ISTVÁN ELSŐ MÁRTYR NAGY BÉKESSÉGES
TŰRÉSÉNEK NYERTÉRE, KÖNYÖRGÉSÉT KÉRVE IRT VERSEK

1. Szentséges szent István, világon éltedben
Kövekkel verének téged agyban, főben,
s-à Christus Mártyra te voltál elsőben,
tégedis köszöntlek feltet verseimben.
- 5
2. Te köveződért Istent könyörögtél,
s Isten szerelméért békével szenvedtél,
tűrő szenvedésre zászlótis emeltél,
mely által magadnak Menyországot nyertél.

---

2 I Jesu II Jesus 5 I, II ime 11 I, II fordittá 18 I könnyen sullyátis II könnyön sullyattis

- 10 3. Aszent keresztségben nevedet fel vettem,
és miúta immár é világot éltem,
zápor, kö essőkben elégszer kerültem,
sött ugy teczik, sokszor megis kövesztetem.
- 15 4. Nevedet viselve téged kérlek azért,
szenvedgyek békével énis az Istenért,
és ő szent Fölségét imádgym azokért,
meg kövező kezek kiknek feiemre ért.
- 20 5. Zászlod alat élve kövessem példádat,
el se hadgyam soha fel emelt zászlodat,
tűrő szenvedéssel szolgállyam uradat,
s-à te urad által nyeriem koronádat.

61.

**DÜCSÖSSÉGES PÁDVAI SZENT ANTALNAK
TISZTESSÉGÉRE NÉZVE ÉS ÖTET ISTENT KÖNYÖRGŐ KÉVÁNT
ESEDEZÉSÉRE KÉRVE SZERZET VERSEK**

- 5 1. Jésum szerelmében és kedvében élő
s-annak malasztyával nagy ékessen fénlő,
nagy sok és világos csúdákkal tündöklő
s-Istennek hatalmát azokkal hirlelő
2. Dücsöséges nagy szent, Pádvai szent Antal,
tellyes vagy mennyei, bövséges malasztal,
s-ereiét az Isten sok csudáid által
nagy fent ki mutatta sokizben, sokúttal.
- 10 3. Vizben, tűzben, földön és levegő égben,
halálban és abbúl támadot életben,
joszág el vesztésben, veszet szerencsében,
nagy sok nyavolyában, vasban és tömlöczben.
- 15 4. Ezt mondgyák, beszéllik, s-érik Pádviaiak
és ő vélek edgyüt mind az Romaiak,
mind meg öszült vének, mind pedig iffiak,
szerzetes férfiak s-mind az világiak,
- 20 5. Haióknak törését tengeren szenvedök,
föld hátán jártokban veszélyben sillyedök,
sebes tűzben esve az lángban epedök,
dögleletes égben betegen sinlödök,

6. Söt még halálnakis keservét kóstolók,
el vesztet s-el veszet jószágon búsulók,
mostoha sorsokban sok féle kárt vallók,
sinlő betegségben s-rabságban el halók,
- 25
7. Háború elmével magokban tévelygők,
szomorú bánatban aggódva fetrengők,
sanyarú inségben epedve kesergők
s-keserves életben vaiúdvá enyelgők
- 30
8. Az élő Istennek, nyilván meg ösmérték,
könyörgésed által hogy kegyelmét nyerték,
s-à midőn szivessen szentségedet kérték,
magok veszélyének sokszor végét érték.
- 35
9. Mert meg szabadultak földi veszélyekből,
jutottanak partra tengeri örvényből,
ki menekettenek a lobogó tűzből,
mérget sem szittanak dögleletes égből.
- 40
10. Söt halottaiból megint fel-támattak,
vesztet jószágokra könnyen rëa találtak,
sinlő nyavalyákból szépen ki-gyógyúltak,
rabságból, tömlöczből s-vasból szabadúltak.
- 45
11. Tértenek ió útra bolygó tévelygésrül,
indultak ió kedvre a bús fetrengésrül,
értenek örömrre nagy sok kesergésrül,
léptek fris életre sinlő enyelgésrül.
- 50
12. Te sok csudáidat ezek mind hirlelik,
mellyekkel szentséged mivelhogy tündöklük,
szentséges voltodat tisztelik s-böcsüllük,
s-Istennek irgalmát általad reménlik.
- 55
13. Ezek közöt énis az áldot Jéusnak,
reménlem kegyelmét nagy böv irgalmának,
könyörgésed által bünös szolgálának,
hogy meg adgya nékem, szegény nyomorúltnak.
- 60
14. Kérlek azért téged, könyörögi érettem,
én sok inségimet, mellyekben kerültem,
s-keserves ügyemet, jól tudod, el hittem,
éppen hoszszú halál én rövid életem.

- 60 15. El-vesze szolgádnak ő kedves Jóságá,
mivelhogy el-vesze feie szabadsága,
s-vagyon régtől fogvást sanyarú rabsága
s-rabságos éltében boldogtalansága.
16. Sűrű sok insége szerzi teprengését,
nagy sanyarúsága búban tévelygését,
sok nyomorúsága szive kesergését
s-nyavalyás élete sinlő enyélgését,
- 65 17. Mert bé-zárt fogháza dögleletessége,
földi veszélyeknek minden féle mérge,
szüntelen emésztő tűznek sebessége,
sillyesztő s-el-vesztő Tengernek mélysége,
- 70 18. Mely ötet, mint az tűz, naponként emészti,
s-mint tengeri örvény, a búban sillyeszti,
mint dögleletesség, életét epeszti,
s-mint földi nagy veszély, maid éppen el-veszti.
- 75 19. De ha az úr Jésum te Könyörgésedre
feie szabadságát meg adgya el-végre,
rêa talál el-veszett, drága, szép kincsére,
s-jutni fog azonnal szive örömére.
- 80 20. Könyörgésed által Jésum irgalmábúl,
hogy ha meg szabadúl maga rabságábúl,
s-fellyeb elöl számlált nyomorúságábúl,
fel-támasztod ötet éppen az halálbúl,
21. A'mellyel magamon énis tapasztalni
fogom csudáidat, s-másnakis hirdetni,
s-tégedet tisztelve a Jésumt áldani,
s-nagy hálákat adva vigan magasztalni.

62.

ÖRZŐ SZENT ANGYALOMNAK KEVÁNT SEGICSÉGÉRE
IGEN NAGY SZIVESSEN VÁGYÓDVÁN IRT VERSEK

1. Istennek Angyala, kit én örzésemre
rendelt szent Fölsége s-gondviselésemre,
hogy én hanyat homlok ne fussak a bünre,
s-bün által ne jussak lelkiem veszélyére,

- 5 2. Öriz, és óltalmaz engemet éltemben,
jártomban, költömben, ültemben s-fektemben,
el-alúvásomban s-fel-ébredésemben,
cselekedetemben mindenüt s-mindenben.
- 10 3. A'testnek úttára ne bocsásd lelkemet,
gonosz kívánságra el-faiúlt szívemet,
hivalkodó s-trágar beszédre nyelvemet,
se rossz gondolatra hivságos elmémet.
- 15 4. Ne bocsás egy szóval világ hivságára,
fordíts el à rosszról, ösztönöz az ióra,
úntalan vezérelly menyország úttára,
s-vigy bé az Istennek színe látására.

KESEREDET RABNAK BÚBAN ÚSZVA
S-ANNAK TERHÉT HÚZVA,
ÉBREN ALVVA LÁTOT ÁLMA,

MeLLYet heVertében
rabságos ÜgYében
szVnnYaDozása közben
LeIra Versekben
annak szIVes IóakaróIa

63.

RÖVID VERSEKBEN VETT AIÁNLO LEVELE
SOVÁNY VERSEIMNEK

- 5 1. BÓldog szüz Mária el jedzett férjének,
Kegyess, áldot Jesus fel nevelőjének,
Jésus és Mária gondviselőjének,
ajánlom tenéked, szentséges Jósephnek
2. Csekély verseimben tett fáratságomat,
gonddal, búsulással el-kezdett munkámat,
Vedd jó néven tüleml kis ajándékomat
s-néked kedveskedő én jó szándékomat.

- 10 3. Könyörögj érettem az élő Istennek,
nyerhessem kegyelmét ö szent fölségének,
Ohaitott örömét keserült szívemnek
s-kivánt szabadságát az én rab fejemnek.
- 15 4. Miként Jóseph értvén álmát Faraónak
szerzé jó folyását minden dolgainak,
úgy te is meg értvén mivóltát álmodnak,
szerezd, kérjed, s-nyerjed jóvóltát sorsomnak.

64.

A' KEGYES OLVASÓHOZ

- 5 1. AMidön valakit oskolában fognak,
vagy akarja, vagy nem, kel tanulni annak,
s-adni jelenségét eő tanulásának
s-tanuló vóltában tett fáratságának.
2. Nem lehet tagadnom, fogtak oskolában,
mert bizony az rabság oskola valóban,
kel nékem tanulnom tehát mostanában,
s-adnom jelenséget ez vers csinálásban,
- 10 3. Akarom à mellyben nagy fent meg mutatni,
hogy én bizonyára el kezdettem hinni,
nem lehet embernek mindétig vigadni,
bú, galiba nélkül è világot élni.
- 15 4. Sött aztis elhittem, hogy nem csak az rabság
világi éltünkben nagy bóldogtalanság,
de azon kivülis sok az nyomorúság,
s-csupán menyországban van tellyes boldogság,
- 20 5. Az hova valaki ha be akar menni,
annak életében kel nagy sokat tümni,
sok féle keresztet csendessen viselni,
Isten szerelméért békével szenvedni.

---

16 II s-nyerhetd, jo folytát vitt munkamott

2 I tanulnyi 9 I meg mutatnyi 10 I hinnyi 12 I élnyi 20 I S-Isten szerelmiért

NAGY SOKAT HEVERVE, SOKATIS SZVNNYADVA LÁTOTT
ÉS VERSEKBEN VETT ÁLOMNAK ELSŐ RÉSZE

1. Fárad mind úntalan ember életében,
ámbár légyen része à jó szerencsében,
kévánt és ohajtot szive örömében,
gond, munka, fáratság vetődik eleiben.
- 5 2. Szüntelenül fárad vagy egyben, vagy másban,
töri maga fejét vagy jóban, vagy roszbán,
söt még henyélveis heverő vóltában
elégszer s-eleget fárad valójában.
- 10 3. Szegénynek, bóldognak fáratság élete,
élte fáratságát valaki kerülte,
heában fárados, s-nagyobra nevelte,
s-attúl magát menté soha sem tehette.
- 15 4. Nem szükség, elhittem, ezt bizonyítani,
nemis kel példákkal világositani,
minthogy akár kijs, ha fogom kévanni,
fogh ennékem errül bizonyoságot adni.
- 20 5. A' fáratság terhét ember de nem nézi,
súlyának mivóltát viselve sem érzi,
söt az fáratságban szive nyugtát képzí,
à midön fáradosva maga kedvét üzi,
- 25 6. Vagy midön à maga kévánt Uraságát
vagyhogy böcsületit, kincsét, gazdagságát,
keresi s-talállya Uri méltóságát
s-más töb effélében szive kévanságát.
7. Kedves szokot lenni akkor à fáratság,
söt ugyan úgy tetczik, hogy merő mulatság,
jó kedvet indító s-frissítő vidámság,
örömet emelő s-nevelő vigasság.

Füzetcím I ALOMNAK II aLoMnak III álomnak 1 I életiben 14 I világosétany 15 I kévanny 18 I sem örzy
23 I s-tanállya 24 I kivánságátt 27 I indétó s-frissétó

- 30 8. Fárad akkor ember örömet, jó szível,
könnyen, vigan, frissen, mulatva s-jó kedvel,
fárad mert haszonnal és előmentével
s-jó hire nevének elterjedésével.
- 35 9. De viszont ellenben ha veszi eszében,
hogy dolgát nem viszi kedve szerint végben,
fáratsága hasznát nem érzi semmiben,
s-haszontalan vóltát láttya mindenekben,
- 40 10. Annak terhe súllyát szaporán emliti,
sűrű sohajtással böven egyelíti,
szívbeli bánattal s-búval öregbiti,
nagy szomorúsággal s-gonddal nehezíti.
- 45 11. Szomorúan fárad, nehezen s-rosz kedvel,
kárral, búval, gonddal, szive keservével,
igen kedvetlenül s-elepedésével,
bágyattan s-fél hóltan s-feje veszélyével.
- 50 12. Akkor à fáratság keserü múlatság,
keserves bánatot nemző szomorúság,
erönket, kedvünket fogyató bágyatság,
bút, gondot, galibát szerző nyomorúság.
- 55 13. Hol egyképpen tehát, hol pedig másképpen
sokat fárad ember, ezernyi sok képpen,
hol igen rendessen, jó módgyával, szépen,
hol pedig mód nélkül s-rendetlenül éppen.
- 60 14. Mások fáratságát én de nem vizsgálom,
minthogy à magamé henyélő unalom,
túnya heveréssel vegyült aggodalom,
nagy szörnyü, kegyetlen s-iszonyú fájdalom,
- 60 15. Melynek ő mivólta elfojtya szívemet,
sűrű könyv hullásra hozza szemeimet,
lánczon kötve tartya az én jó kedvemet,
s-majd semmisé tészí már minden erőmet.

---

30 II mulatva jo 32 I nevinek 33 I esziben 37 I említi 38 I egyelíti 39 I örögbéti 40 I nehczéti 42 I keservivel
46-47 I, II [c két sor fordított sorrendben] 49 I pedig 50 I ezerny II ezerni

16. Fáradok mert úntig rabságos sorsomban,
mind éjjel, mind nappal bezárt fogházamban,
nagy sok inségemnek mélységes árjában
s-eláradot búmnak sűrű habjaiban.
- 65 17. Akadtam fáradva à bú műhelyében,
sillyettem fülemig az rabság szennyében,
habozok úntalan henyélő veszélyben,
s-majd meg szakatkozom à nagy heverésben.
- 70 18. Illy fáratságomban nincsen nyugodalom,
pihenésemetis nehezen találok,
elbágyadtam éppen, igazán meg-vallom,
s-imé, majdan elnyom engemet az álom.
- 75 19. Hoszszú bánatomnak örvényében úszom,
s-à keserüségnek poharátis iszom,
nyugovás nélkülis talám hát el-nyugszom,
nemis szóllok többet, ezennel aluszom.
- 80 20. Szememet be húnnya mindgyárt elszunnyattam,
à bú fel serkente, s-immár felocsóttam,
kevesset aluttam, de sokat álmodtam,
álomban újságot s-csuda dólgot láttam,
- 85 21. Mellyet papirosra hogy én fel-tehessek,
rendszerint le írva versekben vehessek,
s-abbán fáradozva pihenést nyerhessek,
és az henyéléstül azzal ment lehessek,
- 90 22. Minthogy Apollónak soha nem szolgáltam,
vers szerző másáknak kedvében nem vóltam,
hegyét Parnassusnak nem hágtam, s-nem jártam,
Pegasus kútjának forrását sem ittam,
- 90 23. Te adgy erőt nékem, örző szent Angyalom,
te segítségedet kérem, supplicálom,
s-mivelhogy van nálad mennyei hatalom,
bús fáratságomban légy meg-vigasztalóm.

---

62 II mind ijel 70 I tanáalom II nehen 72 II mjdan 77 I be hunva 90 I segícségedet

- 95 24. Mondám, hogy álmomban láttam csuda dolgot,
igen különböző sok féle újságot,
el-jártam nagy hamar ennyéhány országot,
vigyáztam, s-elnéztem széles ez világot,
- 100 25. Melynek kerektségén hol csöttlöt, s-hol botlot,
s-mint egy golyóbison, csak fél lábón állot,
hol egyhez, hol máshoz botorkázva hajlot,
de bezzeg nagy könnyen sokaktúl el-szállot
- 105 26. Egy megvakúlt személy, vólt à kinek szárnya,
erőt s-bölcsességet győző tudománya,
mind jóra s-mind roszra hamar találmánya,
örömet s-bánatot forgató kormánya.
- 110 27. Mindenben fő mester, s-mesterségét üzte,
műhelyét mindenüt jól fel építette,
jovait veszéllyel egyben füzte, s-fözte,
változó formákban öntötte, s-keverte.
- 115 28. Annak műhelyében sokat kovácsoltak,
mely miat nagy sokan nem sokat alhattak,
söt még álmokbúlis hamar fel-ocsóttak,
s-magokban törödve nyughatatlankodtak.
- 120 29. Mert ottan az embert hamar elől fogták,
fárattig mustrálták, s-jól meg kolompozták,
dolgainak rendit szaporán koholták,
hol jóra s-hol roszra fúrták és faragták.
30. Forgott ott egy kerék hol hamar, hol lassan,
à mellyre némelleyek fölötte csúfossan,
magok kedve szerint felugordván gyorsan,
könnyen fel kaptanak, s-hágtanak magossan.
31. Némelleyek ellenben igen nagy sokára,
nehezen s-fárattan értenek allyára,
sok köröm szakadva kaptanak talpára,
s-fejek veszélyével sem hágtak magosbra.

- 125 32. Jutottak némellyek allyárúl fölire,
fölrül allyára, vagyhogy közepére,
s-onnandis hol edgyik, hol másik részére,
el-végre pediglen élteknek végére.
- 130 33. Arra à kerékre valaki föl-hágot,
feje szédelegve nagy sokat nyomorgot,
háborgó elmével sok veszély közt bolygot,
mivelhogy à kerék mind úntalan forgot.
- 135 34. Hullottanak arrúl sokan nyakra főre,
nyakok szegésével végső veszélyekre,
sokan pedig porban és à kemény köre
s-kösziklák közt fel-nőtt, tövises sűrűre.
- 140 35. Köztök láttam edgyet sebessen estében,
à kemény rabságnak ütközék kövében,
s-nagy hegyessen kinőtt, sűrű tövisesben
talám majd halálra sebesült szívében.
36. Mert ugyan fél holtan heverve az porban,
keserves inségnek sikeres sárjában,
négy szeggel vereték egy nagy öreg vasban,
s-az éhségnek terhe nyomta koplalásban.
- 145 37. Mind éjjel, mind nappal vala be-rekesztve,
az emberek közül éppen ki-rekesztve,
s-még látásoktúl is igen el-rekesztve,
fölötte keserge, szabadságát vesztve.
- 150 38. Megvakúlt, mert senkit és semmit nem láthat,
s-magát szelöztetve minthogy nem újúlhat,
fel-serkentő napra szemet nem fordíthat,
s-fenye sűgárára maga sem fordúlhat.
- 155 39. Meg bennúlt, nem járhat, csak alig tipoghat,
fris, jó eget venni de ki nem tapodhat,
semmi mulatságra nem léphet s-nem hághat,
semmi vigasságra nem futhat s-nem juthat.

---

126 I közöpire 136 I fel nyött 139 I ki nyött; tövésésben 141 I a' porban 142 I sikeres sárjában III sikere sárjában 145 I bérckesztve 149 I semmit sem 151 I fordéthat

- 160 40. Megis csonkúlt minthogy, nem foghat semmihez,
nem foghat kedvére maga ételéhez,
ült sokszor csak csupán à száraz kenyérhez
és boros hordóbúl meritett roszt vízhez.
41. Éppen el süketült, semmit nemis halhat,
kévánt vigasztalást sohonnand nem kaphat,
s-annak hallásával bút nem oszoltathat,
sem pedig jó hiren soha sem vigadhat.
- 165 42. De még megis némúlt, senkihez nem szólhat,
tisztes nyájassággal üdöt nem mulathat,
sem szó beszéd közben kedvet nem tálálhat,
s-ezekrül senkinek nemis panaszolhat.
- 170 43. Vólt bezárt fogháza kemény oskolája,
heverés, henyélés minden ő munkája
s-az magányos ülés nem kis galibája,
mellybül következet sinlő nyavolyája.
- 175 44. Insége inségbül szaporán származot,
mélyen gyükeret vert, s-nagyon el-ágazot,
mellyen keserűség böven fakadozot,
s-à nyavolya rajta már el-hatalmazot.
- 180 45. Érzet melyre nézve mindenben únalmot,
nem talált semmiben csendes nyugodalmot,
szenvedet sinlödve kegyetlen fájdalmot,
jól láttam nyavolyást, éppen mint magamot.
46. Sinlödése közben szörnyen el-vajudot,
más töb veszélyeis azalat támadot,
à mellyben nyavalyás vajuttan akadot,
s-nagy gyámoltalanúl árvájúl maradot.
- 185 47. Az egy élő Isten egyedül gyámola,
megtörödött szívvvel à kihez járúla,
s-buzgó könyörgéssel lábához borúla,
ingyen jóvóltában pihenést találá.

---

158 I ételihez 160 I hordokbúl 162 I végasztalást 167 I tanálhat 168 I czekrül [s hiányzik] 172 I nyavolája
179 I szenvedc 188 I tanála

- 190 48. Mindétig Istenben minden bizodalma,
kinek véghetetlen, bövséges irgalma
s-erős karjainak mindenben hatalma
feje veszélyében reménylett óltalma.
- 195 49. Szegény nyomorúltat még mostanis szánom,
nem tehettem véle hogy semmi jót, bánom,
meg-örvendezettő jovait kívánom,
s-igaz tiszta szivbül méltó ohajtanom,
- 200 50. Mert ő nyavolyáját majd magamis érzem,
sinlődő inségét magaménak képzem,
s-ha magamat látom, ötet nem kérdezem,
mivelhogy maid mint egy éppen ötet nézem.
- 205 51. Eléhezésében, úgy tetczik, koplalok,
szomorúságában aggódva búsúlok,
forró hévségében hevülök, pirúlok,
feje szédültében csak nem elájúlok.
- 210 52. Elijedésekor én magamis félek,
túnyán hevertekor nagy resten henyélek,
kornyadozásakor enyelegve élek,
és mint ő, úgy énis még jótis reménylek.
- 215 53. De micsoda à jó, jó talám meg tudni,
és à midön à jót szokták reményleni,
magunknak s-másoknak szivessen kívánni,
mit kívánunk akkor, méltó megvizsgálni.
- 220 54. Látott álmom szerint szóllok à dologrúl,
mivelhogy én immár el-estem à jókrúl,
álmodom gyakorta még ébrenis arrúl,
mint egyféle állat álmodik à makrúl.
- 220 55. Látván, hogy mindenüt à jóra vágyódnak,
igen iparkodnak, s-hanyat homlok futnak,
mindenüt à jóért izzadnak, fáradnak,
szüntelen s-úntalan nyughatatlankodnak,

- 225 56. Valahól á jónak hírét meghallottam,
siettem én oda, s-hamar elfutottam,
bár szintén à jóra ott reâ nem akadtam,
de annak az hírét igen meg vizgáltam.
- 230 57. Hallott jók hírének megvizsgálásában
szép könnyen s-nagy hamar elláttam magamban,
hogy à jót itili ki egyben, ki másban,
s-adgya jelenségét aztat kívántában.
- 235 58. Kévánunk egy másnak üdvösséges jókat,
mind testi s-mind lelki bövséges sok jókat,
némelykor s-gyakortáb szerencsés sok jókat,
kedvünk szerint való kívánta sok jókat.
- 240 59. Úgy hiszem, hogy à jók mind ezekben vannak,
és ezekben éppen mind befoglaltatnak,
vizgálljuk meg tehát mivóltát azoknak,
s-lássuk valóságát azok mivoltának.
- 245 60. De nehéz à vaknak nap világot látni,
fényét sугárának szemével vizgálni,
s-akár minek szinyét és festékét nézni,
feketét fejtül megkülömböztetni.
- 250 61. Süketnekis nehéz musika hangjárúl,
itiletet tenni Zengö mivoltárúl,
nem-is tud ö semmit dob pufogásárúl,
sem az Trombitának fris harsogásárúl.
- 255 62. Nem könnyü meg tudni sinlö kór betegnek,
lankadt, bádgyatt, vajutt s gyenge erőtlennek
kedves ö mivóltát à jó egészségnek,
vastag, jó erőnek s-fris elevenségnek.
- 260 63. Szegény legénynekis kincsrül, gazdagságrül,
drága szép értékkel megrakott tárháزرül
nem könnyü szóllani s-Uri méltósággrül,
sem pedig Uraknak nagy fris pompájárúl.

---

226 I atlattam 228 I kívántában 229 I Kéványuk 236 I [a sor hiányzik] 238 I szemivel 240 I fehértül megkülcm-
bösztetny 242 I itiletet

- 255 64. Ennekemis tehát à jórúl szóllanom,
nem könnyü, sött nehéz à jót megvisgálnom,
helyessen, rendessen s-jól kiábrázolnom,
s-igaz valósággal megis magyaráznom,
- 260 65. Mivel valaminthogy nincsen része kincsben
à szegény Legénynek, sem gazdag értékben,
betegnek sincs része fris elevenségben,
se jó egésségben, sem vastag erőben,
- 265 66. Úgy nincs nékem részem mostan kívánt jómban,
minthogy nem kaphatok semmitis én abban,
jótúl kiüresült, mostoha sorsomban,
se mélyen, sem pedig ébren aluttomban.
- 270 67. És miként à napot à vak nem láthattya,
s-à festéknek színét meg nem visgálhattya,
musikának hangját süket sem halhattya,
s-annak külömbségét füle nem tudhattya,
- 275 68. Azon szerint énis jómat nem láthatom,
s-à mi leg nehezeb, még nemis várhatom,
és csak jó hírétis jómnak nem kaphatom,
sem pedig fül hegyel sohül nem halhatom.
- 280 69. De bár ha én szintén hallanámis jómat,
annak várásával szerzeném gondomat,
kétséges voltával megnevelném búmat,
s-csak szaporitanám nagy sok bánatimat.
- 280 70. Söt ha ugyan jómat látnámis meszire,
s-nem kaphatnám éppen igen jó közelre,
azt én nem vehetném jól fel szemeimre,
és annyival inkább szememrül szivemre.
71. Valakinek szemét sárgaság elfogja,
szeme gyükerétis tövestül eljárja,
s-maga festékével éppen mind be-irja,
akár mit néztében sárga színre kapja.

---

260 I egiségben 261 I kívánt 264 I mélyben 265 I mikint 283 I festikével; bé-irja

- 285 72. Nézzen bár vereset, látczik mind sárgának,
s-noha minden sárga, nem látczik aranyanak,
de meg nem láthattya színjét à pirosnak,
s-csak hibáját láttya szeme világának.
- 290 73. Látczik már nekemis még à jóis rosznak,
à napnakis fenye csupán csak árnyéknak,
söt à nyugovásis szörnyü fáratságnak,
nem látczik egy szóval már semmiis jónak.
- 295 74. Az rabságnak szennye elfogta szememet,
éppen be mázolta fületem s-elmémet,
s-minden részeiben eltelé szívemet,
úndok, rút mocskában sillyeszté fejemet.
- 300 75. Arra nézve szemem à jót nem láthattya,
s-mivelhogy elmémis ki nem gondolhattya,
maid megörült fejem, már meg nem foghattya,
szivem nem várhattya, s-fülem sem halhattya.
- 305 76. Vallyon hát miképpen szólyyak én à jórúl,
ha hirét sem hallom, mit mondgyak magárúl,
à jó régen immár el-szállot sorsomrúl,
kel csak ohajtanom azt nekem távúlrúl.
- 310 77. A' szép lépes mézet à ki nem kóstollya,
és kedves, jó izit nyelvével nem nyallya,
ámbár izit annak szóltában visgállya,
kedves édességét nyelvén nem talállya.
- 315 78. Minthogy azért énis most à jót nem nyalom,
söt éppen semmiben még nemis kóstolom,
látom bizonyára, heában visgálom,
tudom, szóllásommal azt fel sem találom.
- 315 79. Más az, hogy à jórúl igen jól kel szólni,
aziránt szóltunkban nem jó tétovázni,
képtelen s-disztelen csak csupán csevegni,
job sokkal halgatni, mint roszsózúl szóllani.

- 320 80. Nyilvánvaló az is, s-jól vagyon tudtomra,
kévántatik jó nyelv hogy à jól szóllásra,
s-à szóllott dólgoznak jól meg fogására
kel jó serény elme s-által látására.
81. Én pediglen tompa és csekély elmémet,
nehezen forduló s-nem pergő nyelvemet
s-mindenekben gyenge és vékony erőmet
megösmértem, s-tudom erőtlenségemet.
- 325 82. Eröm fölött nem jó semmihez kezdenem,
à hová nem érek, heában sietnem,
jóknak vizsgálását job hát férre tennem,
s-à jót nem vizsgálva könnyeb felejtennem.
- 330 83. Midön én ezeket forgatnám elmémben,
s-fekünném búsúlva aluvó helyemben,
törödném, s-aggódnám, s-volnék teprengésben,
imé, azon közben tűnék én előmben
- 335 84. Egy kegyes iffiú, kinek orczájában
Angyali ábrázat látczot valójában,
mennyei bölcsesség vala szavaiban,
s-igy kezdé beszédét én hozzám álmomban:
- 340 85. Hallom jól régúlta szived ohajtását,
látomis egyszersmind szemed könyvhúllását,
háború elmédnek nagy sok búsúlását,
és még álmodbanis tévelygő járását.
86. Vallyon min törödöl, s-min búsúlsz ennyire,
mért adtad magadat illy keserüségre,
vagy mi hozot téged illy szörnyü inségre,
hogy még álmodbanis nem érsz pihenésre?
- 345 87. Ha búsulásodnak okait meg hallom,
vesztett jó kedvedet talám feltalálom,
szomorú szivedet megis vigasztalom,
el-hid pedig nyilván, beszédem nem álom.

- 350 88. Ezeket kimondva várta választomat,
kinek énis mindgyárt mostoha sorsomat,
sanyarú inséggel tellyes rabságomat,
ki beszéllém böven minden nyavalyámat.
- 355 89. Sok panaszom után jelentém azomban,
henyélést kerülve voltam olly szándékban,
fáradgyak à jóknak megvizsgálásában,
hogy részem lehessen üdö múlatásban.
- 360 90. Meg-jelentém aztis nagy hamar azontúl,
mért kezdtem távozni feltett szándékomtúl,
s-mi okokra nézve futok ez munkátúl,
vettemis búcsúmat illy fáratságomtúl.
- 365 91. Elvégezvén ezzel hoszszú beszédemet
kértem, hogy tekintse keserves ügyemet,
s-ha lehet, enyhitse szörnyü inségemet,
és vigasztallyameg szomorú szívemet.
- 370 92. Minden szavaimra kezde választ adni,
kevés, rövid szóval böven meg-felelni,
s-az én bánatimban engem vigasztalni,
s-ö szép szóvaival megörvendeztetni.
- 375 93. Minden okát búmnak maid semmisé tette,
s-igen igen nagy fent velem elhitette,
Istennek országát valaki elnyerte,
à maga keresztjét csendessen viselte.
- 380 94. Szóvait példákkal meg bizonyította,
s-à jó miben állyon, jól meg magyarázta,
s-annak vizsgálását igen jóvallotta,
és méltó okait előmben számlálta.
- 380 95. Véget vete öis maga beszédében,
s-hogy engem többszöris egyedül létemben
meg fog látogatni kereszt viseltemben,
szívem örömével mondá eltüntében.

---

352 I nyavolámott 353 I panaszim 365 I választany 366 I meg felelnyi 371 I S-Istencik

96. Mennyire vigasztalt kedves jelenléte
s-engem vidámító kegyes tekintete,
szóllot szavaimra nagy bölcs felelete
s-látogatásomról tett ő igirete,
- 385 97. Majd csak nem annyira viszont szomorítot
tülem el-válása, s-kedventül meg fosztot,
gondra, búsúlásra s-bánatra indítot,
s-nagy szomorúságra újebben jútatot.
- 390 98. De szóllot szovai jútának eszemben,
s-azonnal szerének örömet szívemben,
nemis könnyen lések többször törődésben,
s-el nem-sillyed fejem búmnak örvényében,
- 395 99. Mert már ki tanúltam, dög halál és éhség,
hadbéli háború, rabság és betegség,
kárvallás, szegénység és szerencsétlenség
s-más töb egyéb féle világi sok inség
- 400 100. Az élő Istennek szent Akarattábúl
származik emberre s-látogatásábúl,
s-hogy-ha nem tanulunk ostorozásábúl,
ki rekeszt bennünket maga országábúl.
- 405 101. De ha hozzá térünk látogatásában,
s-békével szenvedünk minden nyavolyánkban,
s-ajánlyuk magunkat szent akarattában,
Látogatásával vészen irgalmában.
- 410 102. Eképpen szenvedve kik éltekben Sirmak,
s-isten szerelméért türve szomorkodnak,
halálok óráján megvigasztaltatnak,
s-azokat mondhatom mostis boldogoknak,
- 410 103. Mert noha szenvednek sok nyomorúságot,
s-hoz az nyomorúság nagy szomorúságot,
de ádis egyszersmind lelki vigasságot,
s-áz lelki vigasság szerez bóldogságot.

- 415 104. Tűrés és szenvedés viszen tehát jóra,
vezérel bennünket Menyország útyára,
nemis könnyen bocsát világ hivságára
és az hivság által örök kárhozatra.
- 420 105. Békességes tűrés Lelkünket szépíti,
Isten kegyelmére szépen el készíti,
ő szent malasztyával felis ékesíti,
s-annak erejével veszélytül meg menti.
- 425 106. És midön Istenért türünk és szenvedünk,
s-pœnitentiánknak tartásához kezdünk,
kereszt viseltünkben semmit sem törödünk,
semmi veszélyünkben el sem tévelyedünk.
- 430 107. Valameddig azért én bennem à lélek,
s-ez árnyék világban valameddig élek,
békével szenvedve à bútúl nem félek,
s-éppen mind halálíg mind csak jót reménylek.
- 435 108. A' jót ehez képpest szükséges meg tudnom,
valosága szerint miben kel tartanom,
vagy akarom, vagy nem, jól meg kel visgálnom,
nem jó mert jó helyet à rosztat kívánnom.
- 440 109. A' jó kétség kívül nem hever à rosztban,
semmiféle rosztat nem foglal magában,
s-jó állandóságot kíván bírásában,
változást sem szenved üdö forgásában.
- 440 110. Mert ha à jó egyszer rosztal egyvelednék,
s-valaha magában hogy ha el változnék,
azzal kétség kívül rosztban keverednék,
s kegyes édessége mind el keserednék.
111. Tudom tehát à jó igaz valóságát
s-maga mivoltában nagy állandóságát,
el olytya à mellyel szívünk kívanságát,
s-nyugtatva csendessen szerzi vigasságát.

---

417 I szépíti 418 I elkészíti 419 I ékesíti 424 I veszélyünkben 428 I reménlek 431 I s-vagy akarom 437 I egy-
lednék 440 I s-kedves

- 445 112. Kel immár ennékem csupán azt vigyáznom,
 hogy ezt miben és hól lehet fel találnom,
 s-hogy-ha fel találok, mint lehet el-kapnom,
 és egyszer el-kapván mint kel óltalmaznom.
- 450 113. Könnyebis, el hittem, nékem, nyomorútnak,
 mintsem jókban úszó, világi boldognak,
 igaz valóságát vizsgálnom à jónak,
 minthogy ki tanúltam *mivoltát* az rosznak.
- 455 114. Kihezvalóképest à jót úgy gondolnám,
 én vak szerencsére hogy ha fel találnám,
 à rosz mellé vetve hamar által látnám,
 és tulajdonságát könnyen ki tanulnám,
- 460 115. Mert sokszor próbáltam, s-jól eszemben vettem,
 midön à feketét az fejerhez tettem,
 s-mind à kettőt edgyütt jól meg tekintettem,
 különböző színét jobban meg ösmértem.
- 465 116. Sötétt éczakárúl napnak fényességét,
 fagyaló hidegrül melegnek hévségét
 ávagyhogy à tüzrül jégnek hidegségét
 s-akár mi szárazrül viznek nedvességét
- 470 117. Vagyhogy à rozdárúl arany fényességét,
 keserü ürömrül méznek édességét,
 el-szaratt kórórül virágnak szépségét,
 tengeri szélvészrül üdö csendességét,
- 475 118. Fekete hollórül hattyú fejrőségét,
 füles rüt bagolyrül páva ékességét,
 ragadó farkasrül bárány szelidségét,
 nehéz elefánrül Evet könnyüségét,
- 475 119. Böv kezü emberrül másnak fősvénységét,
 nagy alázatosrül dagály kevelységét,
 serényrül és gyorsrül henyelő röstségét
 könnyü meg ösmérni s-tudni külömbőségét.

---

445 I azt uisgálnom 446 I feltanálnom 447 I fel tanálok 451 I valósággal 452 I mivoltát III minvoltát 454 I fel-
 tanálnám 458 I fejerhez III fejrhez 459 I meg tekintettem 461 I finyességét 465 I finyességét 469 I fejrőségét III
 feirségét 472–475 I [e sorok hiányoznak]

- 480 120. Igy tehát à roszrúl à jótis megtudni
talám könnyü léssen, s-lehet el képzeni,
nemis lesz olly nehéz à jórúl szóllani,
mint sorsomrúl szólva roszrúl beszélleni.
- 485 121. Én ugyan ha roszrúl szóllokis à jórúl,
mivelhogy el szokot nyelvem à szóllásrúl,
de nyilván jól tudom, jól szóllok à roszrúl,
midön beszélhetek mostoha sorsomrúl.
- 490 122. Noha roszszúl szólni à jórúl nem szoktam,
mert jórúl és jóért roszat nem mondtam,
roszrúl szólva pedig jót ha nem hazuttam,
azzal úgy itilem, roszszúl nem szóllottam.
- 495 123. De akár mit szólljak, azt senki nem hallja,
s-ha senki nem hallja, senki nem visgállja,
tehát szovaimot senki meg nem szóllja,
meg sem veti senki, se meg nem csúfollja.
- 500 124. Minthogy azért senki az én beszédemrül
meg nem szólhat engem, se csekély elmémrül,
s-erötlenségemet hoszszú sinlésemrül
akár kiis tudgya s-enyelgö életmrül,
125. A'ltalláttam nyilván, fel-tett szándékomnak
ákadályosztató okai romlanak,
s-épülnek versei el kezdett munkámnak,
s-kiis kel mondanom töb részét álmomnak.

66.

TÚNYA, RÚT HEVERÉSSEL LE IRT VERSEKNEK
ELSŐ RÉSZE VTÁN KÖVETKEZIK
MÁSODIK RÉSZE

1. HÉnyelő munkámban szúnyadva s-heverve,
egyik oldalamrúl másikára fekve,
látott álmomnakis más részéhez érve
mintegy meg frissültem, à restséget üzve.

- 5 2. És midön nagy frissen, úntalan henyélnék,
úgy tetszik álmomban, mintha könnyebülnék,
zöldellő sik mezőn az midön Sétálnék,
egy ember véletlen én előmben tűnék.
- 10 3. Elnéztem én annak aranyos köntösét,
igen fris jó kedvel sétáló lépését,
vidám tekintetit s-mosolygó nézését,
mindenekben rendes maga viselését.
- 15 4. De én is azalat akadék szemében,
melyre való nézve siettem elében,
miképpen köszöntsem, forgattam elmémben,
s-arrúl gondolkodtam feléje mentemben.
- 20 5. El jutván hozzája, térdemet hajtottam,
s-térdem hajlásával néki kezét fogtam,
sok szerencsés jókat szivessen kívántam,
engem szolgáljának ösmérjen, mondtam.
- 25 6. Tett köszöntésemet nagy kedvessen vette,
hasonló sok jókkal engemis köszönte,
magam ajánlását nagyra böcsüllötte,
s-hogy elében mentem, aztis kedvellette.
- 30 7. Kezdet sétálásom nem szakadván félben
véle beszélgetvén à sétálás közben,
kötött bokkrétáját nyujtotta kezemben,
s-mi jóban fáradok, azt vette kérdésben.
- 35 8. Az én fáradságom szivem búsúlása,
meg mondám nékie, rabság fejem sorsa,
forog most elmémen jónak nyomozása,
mivólta hól léte s-annak vizsgálása.
- 40 9. Hól létét, mivóltát ha nyilván tudhatnám,
hiszem az jó Istent, addig imádkhatnám,
valami kis részét talám nyomozhatnám,
szivem csendességét felis találhatnám.
- 40 10. Jónak tartom vala dücsöségre vágyni,
hir név kereséssel böcsületet nyerni,
haza óltalmában embernek fáradni,
s-fel-kent királyának hivséggel szolgálni.

11. Látom, de illy jóknak ezer akadállya,
mert az dücsöséget sok veszély talállya,
szaporán inallya, s-nyomában sarkallya,
tündöklő napnakis meg vagyon homállya.
- 45 12. Rögös, kemény úttya van az dücsösségnek,
sikamós, darabos úttya ösvényének,
nagy kemény hágója magos tetejének,
nincsen csendességek, kik oda sietnek.
- 50 13. Melyrül bölcs szóllását kezdettem halgatni,
nagy okos beszédén nagyon álmélnodni,
s-hogy el-ne felejcsem, akartam felirni,
sok szép discursussit papirosra tenni.
- 55 14. Hát nincs papirosom, azt mondgyák, irásom
elég vala eddig, szünnyék firkálásom,
nem lehet már tóváb azzal mulatásom,
melyrül meg ujobban lén nagy búsulásom.
- 60 15. A' búsulás hozza mélyleb alúvásra,
s indita egyszersmind szives óhajtásra,
mondám, én Istenem, jútas szabadságra,
sok boszszú s-bánatrúl öröm vigasságra.
- 65 16. Azon szent órában hallék ólly szózatott:
buzgó könnyörgésed egekben fel-hatott,
az Fölséges Isten téged meg halgatott,
örüly, vigadgy, tapsoly, Isten szabadított.
- 70 17. Enyészék az szózat, s-vaygon tilalomban,
hogy immár ne szóllyak többet mostanában,
ezzel mély álmombúl serkentem valóban,
Isten szabadított, s-juték szabadságban.
- 75 18. Adta Isten végét hoszszú rabságomnak
három esztendőnek, két egész holnapnak
el forgása után; Fölséges Uramnak
juték táborára, felkent királyomnak,
19. Az hól vagyon immár inségemnek vége,
szivemet epesztő bánatimnak vége,
Sok szenvedésimnek reménlet jó vége,
itten pedig vagyon verseimnek vége.

ÜDÖ MULATÁS KÖZBEN SZERZETT VERSEK,

Mellyeket iratott mások pennájával,
Érkezőn az tavasz Gergely gólyájával,
Ki újiúlni kívánt fáknak bimbójával,
Benedek fecskéje kezdett nótájával

67.

A KEGYES OLVASÓHOZ

1. AZ ki Eger alatt karja sebesülve
Epedett bújában, sorsát keserülve,
Fájdalmi árjában éppen el-merülve,
Töltötte napiait hól fekve, hól ülve,
5
2. Töröktül nyert sebe szerezőn unalmát,
Sebesült karjának szenvedvén fájdalmát,
Búsult elméjének magyarázta álmát,
Keresvén azzalis csendes nyugodalmát.
3. Verse olvasása, ha mondod, unalom,
S-üdö vesztegető, el-enyésző álom,
10 Igazán megh vallom, azt én nem sajnálom,
Egész életeis mert árnyek s-csak álom.
4. Mint álom, mint árnyék élete folyása,
Fogy, múlik, enyészik, nagy hamar futása,
15 Lészen halálához egyik nap jutása,
Isten kegyelmébül örök nyugovása.

68.

AZ MOSTOHA SZERENCSEÉRÜL

1. AZ kire reá fordul a szerencsétlenség,
éri szivét annak sok epesztő inség,
úntalan emészti újjab keserőség,
támad mert ellene, mint dühös ellenség.
- 5 2. Nem elégszik azzal, hogyha egy veszélyben,
taszitotta fejét mélységes örvényben,
vagy hogy inkább mondgyam, sötétes tömlöczben,
s-ejtette lábait nagy vas kelepczében,

- 10 3. De hogy követhesse megszokot játékát,
meg forgattya Embert, mint az pörgő koczkát,
ide s-tova Csapia, mint sebes karikát,
ki jelentvén azzal eö maga birtokát.
- 15 4. Lehetek én ennek Világos példája,
mert körül vett engem meg vetett hálója,
nem szülvén ellenem felgerjet haragia,
árad még mostanis veszélyének habja.
- 20 5. Taszitá nem régen fejemet rabságban,
sok üdeig való, nagy nyomorúságban,
de minthogy Istenem véve irgalmában,
júték rabságombúl Kivánt szabadságban.
- 25 6. El véltem vólt immár, vészen job szárnyára,
s-fel nem for ellenem mérge az torkára,
elfordúl már egyszer gonoszómrúl jómra,
s-fel vészen valaha kedvezö karjára,
- 30 7. Melyhez való képest Fölséges Uramnak
és meg koronázot hazám királynának,
eözvegynek, árvának, szegénynek, boldognak
kivántam szolgálnom s-én édes hazámnak.
- 35 8. Kivántam romlását az Egri Töröknek,
s-kivánom mostanis az Pogány ebeknek,
engedgye Istenem látni szemeimnek,
vég Eger várátis adgya kereszténynek.
- 40 9. Az Egri Töröknek romlását kivántam,
más többekkel együtt hogy abban fáradtam,
én bal szerencsémnek horgára akadtam,
nehéz sebben esve markában jútottam.
- 45 10. Életem kétséges, vagyok halál markán,
vagyok bizonyára szekerének farkán,
ha éltem maradis, igen forog koczkán,
nem lészeké holtig jobb kezemre csonkán.
- 50 11. De légyen mindenben Isten akarattya,
elmémet sórsomon nagy fent meg nyugtattya,
szivemis hazámért soha nem sóhaitya
életmet letenni, s-böcsületnek tartya.

12. Vérem Kiontását, igazán meg vallom,
 ha kelis csonkúlnom, méltán nem sajnálom,
 avagy ámbár légyen sebemben halálom,
 testemet s-Lelkemet Istennek ajánlom.

69.

A' BOLDOGSÁGOS SZÜZHÖZ

1. Istennek szent Anyja, hozzád folyamodom,
 az te szent Fiadat örökké imádom,
 szent nevedet pengig magasztalom, s-áldom,
 te bünös szolgálodat meg nem veted, tudom.
- 5 2. Bünös Fiaidnak nem vagy mostohája,
 söt inkább mindenkor vóltál pártfogója,
 te szent Fiad előtt kegyes szószóllója
 s-eö nyavolyájoknak kivánt orvoslója.
- 10 3. Tudod bizonyára nyavalyás ügyemet,
 fölötte fáidalmas sebben esetemet,
 mellyben tartyaé meg Isten életemet,
 most azjránt méltán fárasztom elmémet.
- 15 4. Hogy ha halálat el rendelte Isten,
 ki adom örömmel én Lelkemet menten,
 s-továb ez Világon nem Kinlódom itten,
 meg kegyelmez nékem az Fölséges Isten,
- 20 5. Melly iránt kétségem nincsen, s-nemis lehet,
 mivelhogy irgalma én velem jót tehet,
 ingyen jóvóltábúl kegyelmében vehet,
 s-eö szent Országában engemet be vihet.
- 25 6. Ha pedig továbbis életem vónódik,
 az én bünös Lelkem testemben tengődik,
 több nyomorúságban kinlódik, s-gyötrődik,
 szerelmes szent Anyám, hozzád főházkodik.
7. Könyörögi érettem az élő Istennek,
 legyek irgalmában eö szent Fölségének,
 ne tégyen csonkává fáidalma sebemnek,
 s-Vehessem éltemig hasznát jobb kezemnek.

- 30 8. Te érdemed által, melyet én reménlek,
hogy könyörgésemet meg vessed, nem félek,
mellyért magasztallak, valamiglen élek,
ez árnyék Világban még bennem az Lélek.
- 35 9. Mellyre való nézve fel tettem magamban,
ha jútok üdövel jó fris állapotban,
el indüllyak, s-mennyek Czelli Templomodban,
hogy méltán ne essem háládatlanságban.
- 40 10. Hálát Istenemnek az hól leg elsöben,
vagyon szándékomban s-igyekezetemben,
adgyak tiszta szivvel iövö esztendőben,
hogy érdemed által maradtam életben.
- 45 11. Akarom azontúl te tisztességedre
képedet el vinnem, s-függesztenem szegre,
azzalis hozhassam világos nap fényre,
könyörgésed által jútottam életre.
- 50 12. Mind ezeket penig hogy véghez vihessem,
s-fel tett szándékomtól hogy férre ne essem
kérek továbbás, halgasd könyörgésem,
kegyelmes vóltodbúl meg ne vesd kérésem.
13. Midön Eger alatt meg lötték Karomat,
s-nem kevesen vélték abban halálomat,
hogy Isten meg adgya fel gyógyulásomat,
szerzém fáidalmimban ezen Rhitusimat.

70.
ELSŐ RÉSZ

1. EGYkori álmomban nyugodván csendessen,
láték egy Iffiat röpülni sebessen,
érkezik előmben, tekinget kegyessen,
szép kegyes személyét fogadám kedvessen.
- 5 2. Mellyrül rövideden hogy mostan szólhassak,
vigasztalásomra okot találhassak,
az epeztö búnak vég búcsút adhassak,
állandó örömet szivemen láthassak,

- 10 3. Örző Angyalomnak hívom segítségét,
kinek tapasztaltam mindenben készségét,
meg nem vonnya tülem szokot kegyességét,
meg adgya mostanis szivem csendességét.
- 15 4. Emlitet vendégem mihelen érkezet,
éleké, vagy halok, azonnal kérdezet,
köszöntvén engemet alig foga kezet,
minden dolgairról böven értekezet.
- 20 5. Kinek itilhessem kegyes személyéről,
mindenekben ékes, deli termetéről,
arannyal tündöklő, fényes köntöséről,
bölcsséggel tellyes, nyájas beszédéről,
- 25 6. Törödöm magamban, s-ugyan sopánkodom,
láttam è valaha? arrúl gondolkodom,
miképpen ösmérjem, nyughatatlankodom,
kérdezni magátúl nemis bátorkodom.
- 30 7. Phœbusnak itiltem rendes szovajrúl,
nap fénnel ragyogó minden ruháirúl,
vélttem Perseusnak az ő szárnyajrúl
vagy Mercuriusnak szárnya tollajrúl.
- 35 8. De nem Mercurius, nincs kigyós pálczája,
feje nem sisakos, nem szárnyas bokája,
áz nyakán kürt nem fűg, Posták trombitája,
ő nem Jupiternek futosó Postája.
- 40 9. Nem Perseus, nem jár Vulcánus mivével,
gyémántból ki-koholt pallossa fényével,
nincsen pais karján Medusa fejével,
nem támaszt kigyókat annak erejével.
10. Tudom, nemis Phœbus, nincs Laurus fejében,
ióllehet sokkalis bölcseb elméjében,
nyilat, sem kéz ijat nem látok kezében,
hatta mind azokat vadászok tegzében.
11. Inkáb hiszem ötet Isten Angyalának,
hosszája hasonlók azokis valának,
à kik Abrahámhoz midön be szállának,
sáranak Isákrúl jövendöt szóllának.

- 45 12. Ez lehetet egyik Jákobnak álmában,
annak lajtorjáján fel s-alá jártában,
à ki meg jelent vólt csendessen nyugtában,
szeme elöt látczot aluvó voltában.
- 50 13. Vagy Thobiás társa talám ez lehetet,
kivel Gábelushoz Ráchesben mehetet,
bátorságos járást mindenüt tehetet,
az Tyberis halán erötis vehetet.
- 55 14. Minden úttyaiban Kalaúz vezére,
azon csuda halat ez adta kezére,
az mely Thobiásnak el el-nyelésére
ki tátot szájával úszot veszélyére.
- 60 15. Iffiú Thobiás kedves házasságát
ez szerzette talám, s-nyerte adósságát,
nagyon bővítette mellyel gazdagságát,
ezis gyógyította Attyának vakságát.
- 65 16. Légyené Raphael? továbis vizsgálom,
minden állapottyát elmémmel czirkálom,
örző Angyalomnak el-végre találom,
istennek malasztya, jól tudom, nem álom.
- 70 17. Ez tehát ki légyen, nem kel vizsgálnom már,
tett kérdésejre tülem választot vár,
eddigis hozzája szóllottam vólna bár,
késnem azzal továb lenne nem kevés kár.
- 75 18. Mondám azért néki: kedves személyedet
hozta Isten hozzám, mutasd jó kedvedet,
szerencsémnek tartom, az Isten tégedet
szemeimmel látnom hogy mostan engedet.
- 80 19. Fél hólt elevennek magamot mondhatom,
éleke, vagy halok? még azt sem tudhatom,
ezer galibámot könnyen számlálhatom,
sohúl semmi jómat fel nem találhatom.
20. Akár hol az mihez vagy kezdek, vagy nyúlok,
annak akadállyán úntalan búsúlok,
az bú terhe alat csak nem megis fúlok,
elbágyat voltomban majdan el-ájúlok.

21. El-keserült szívem nevel ezernyi bút,
keserve árjával éppen ki-folyó kút,
sértő tövissekkal fel nőt, rút, gazos út,
mindenüt az jó kedv tölem meszére fút.
- 85
22. De most nem akarlak panaszal terhelni,
bánatom nagy voltát mi haszna nevelni,
jobb is annak súllyát jó kedvel viselni,
meg könnyebülését általad remélni.
23. A' vig Tavasz minthogy felderült fénnyével,
zöldellő festéke nyuitot reménnyével
erdőköt s-mezőköt újít személlyével,
hegyeket, völgyeket öltöztet színyével,
- 90
24. Vajha engemetis meg vidámitana,
bánatos szívemre örömet nyúítana,
kivánt vigasságra búmtúl fordítana,
meg-bomlot kedvemben helyre állítana.
- 95
25. De mit használ nékem az kedves kikelet,
érez búsult szívem szomorú, nagy telet,
enyészet kedvemnek nem emelhet delet,
bal sorsom úntalan velem sok bút nyelet.
- 100
26. Vagy fekszem, vagy ülök, vagy állok, vagy járok,
inséges veszéllyel követnek nagy károk,
környül vet engemet mély verem s-olly árok,
melybül szabadulást csak héában várok.
- 105
27. A' búnak özöne borította szívemet,
veszélyes örvényben sillyesztí kedvemet,
lankat bádgyatságra jutattya testemet,
kesergem szüntelen bánatban estemet.
- 110
28. Orpheus Lantjának, ha szinten pengését
hallanám s-Amphion hárfája zengését,
nem könnyen hagyhatnám szívem kesergését,
búmnak terhe alatt emésztő nyögését.
29. Nem röpül az madár le-szeget szárnyával,
s-vallyon mint újúlhat ki-tépet tollával?
nem vidúl emberis az búnak árjával,
s-nem foghat semmihez el-eset karjával.
- 115

- 120 30. Nem felejtí kigyó farka el-vágását,
meg csonkúlt tagjának érzi kárvallását,
én hát hogy felejcsem kezem csonkúlását,
nemis remélhetvén jmmár jobbúlását.
31. El-eset job karom sebesülésével,
ki folyt fris jó kedvem pirosúlt vérével,
méltán vagyok tehát kedvem szegésével
s-kedvetlenségemnek bővült keservével.
- 125 32. Lábát mikor Venus véletlen sértette,
csöppej vérével az földet értette,
rosákká váltanak, s-azzal enyhítette
fájdalmát, s-másképpen el-sem felejtette.
- 130 33. De nem termet rósát én ki ontot vérem,
sok töviset hozot, s-töb töb búmat érem,
kesergés, búsulás én fizetet bérem,
rósa szakasztásra nincs kezem s-vezérem.
- 135 34. Adónis vérébül hasonlatosképpen
ékes Tulipán szál nőtt vala fel szépen;
én de szerencsétlen akadván az lépen,
bal sorsom engemet kóróvá tett éppen.
- 140 35. Ah, keserves dolog, hogy már meg hervasztot,
éltem virágátúl régen el-szakasztot,
nyomorúlt fejemre sok bútis ragasztot,
bánatos tövisre függesztve akasztot.
36. Az vig tavasz azért mi hasznomra lészen,
ha másnak rósát nyújt, s-kedvére van készen,
engemet pediglen tövis közzé téssen,
búsúlt szivem onnét örömet nem vészen.

MÁSODIK RÉSZ

- 145 37. EZeket ki-mondva borúlok lábához,
bizván nem keveset kegyes mivoltához,
kérem, hogy siessen szivem hajlékához,
juttasson, ha lehet, vigasztalásához.

- 150 38. Felele: jó kedvel Várhatod à tavaszt,
noha csonkúlt kezed rosákat nem szakaszt,
búsulás tövise sok nyavalyát fakaszt,
bánathoz kesergést télen, nyáron akaszt.
- 155 39. El ki kapó kézzel Ember hogyha nem bir,
és senki kár tévő karja miat nem sir,
kapdosó kezérül nem foly semmi rosz hir,
senkinek pennája roszszat arrúl nem ir.
- 160 40. Embernek sok izben meg szokot ártani,
ha kezeit kezdi igen ki nyújtani,
akarván az másét magához hajtani,
sokszor azzal magát szokta megrontani.
- 165 41. Mit használt Párisnak meg nem csonkúlása,
és ép kézzel, lábbal Venushoz jutása,
arany almájáért keze ki nyújtása,
onnét következett szörnyü nagy romlása.
- 170 42. Az arany almához ki-nyújtott kezével
priamus szép Léányát el-kapta vesztével,
melyért meg adózot fejének estével,
egész országának porrá tételével,
- 175 43. Görögök királlya mert el-nem szenvedte,
hogy Páris Helenát magáévá tette,
el-kapván ágyátúl Feleségül vette,
kinek szerelméért mindenét vesztette.
- 180 44. Nem szóllok bővebben Páris példájárúl,
helénát vesztére ragadó karjárúl,
élete fottával áradott bújárúl,
hazáját el vesztő, nagy háborújárúl,
45. Mert nem szükség nékem, azt meg kell vallanom,
költött Fabulákra elmémmel hajlanom,
ki gondólt meséket eziránt hallanom,
szentjrásbúl lehet más példát szóllanom.
46. Ádámot és évát Isten teremtette,
minden javaival fel-ékesítette,
a' Paradicsomi kertben helyhez tette,
bövséges áldását réájok terjesztette.

- 185 47. A' Föld kerektségét minden barmaival,
birták az Erdőket annak Vadaival,
tengernek örvényét úszó halaival,
a' Levegő Eget sok madaraival.
- 190 48. Vólt az egész Világ A'dám hatalmában,
minden féle állat ő birodalmában,
de hogy Társa, Eva kapot az almában,
hozá maradékit világ siralmában.
- 195 49. Boldog állapotya mire kezdte menni,
keze csonkulását nem találván venni,
el-kapta az almát, s-találta megenni,
örökös veszélyben azért kelle lenni.
- 200 50. Meg kóstólt almájok torkokon akada,
ő vétkeknek átka fejeken marada,
az halálos mirigy testeken fakada,
ezer galibára ezer okot ada.
- 205 51. Első szüléidet tehát az rontotta,
még Ádámnak Eva az almát nyújtotta,
mellynek szakasztását Isten meg-tiltotta,
hogy senki kezeket meg nem csonkitotta.
- 210 52. Az meg tiltott fának kapni gyümölcséhez
most sem jó, s-kezdeni meg-illetéséhez,
annyivalis inkább izelítéséhez;
vehet arról ki ki sok rosszszat kezéhez.
- 215 53. Akadhat kezedben olly zöldellő, szép ág,
melly noha szivedben, úgy tetczik, meg nem Vág,
de nincsen olly ékes, illatozó Virág,
mellyrül ne ösmérhesd, hogy hivság ez világ.
- 220 54. Zöldellő ágaknak tekintsed szépségét,
mint ki-vont sátoznak árnyékos zöldségét,
könnyen észre veszed töredékenségét,
hives árnyékának éred hamar végét.
- 220 55. Szép ki-nyilt virágnak kedves az illattya,
sok féle szinekkel szépül ruházattya,
hamar hervad, szárad, levelét hullattya,
soká magát senki azzal nem mulattya.

- 225 56. Meg gondollya azért ki ki elméjével,
kára nélkül mihez kapdosson kezével,
mi mellet maradhat gyönyörűségével,
halála óráján szive örömeivel.
- 230 57. Az ág el-ne törjék kezében s-alatta,
ha világ s-az virág hervasztva csalatta,
el-fonnyatt kóróját méz gyanánt nyalatta,
bánnya-meg, hogy abban idejét mulatta.
- 235 58. Töredelmes szivel térjen Istenéhez,
fordítsa kezeit nyújtott kegyelméhez,
el-kapja irgalmát alázott szívéhez,
juthat örökössen kívánt öröméhez,
- 240 59. Kinél semmi rosznak nincs tovább kelete,
meg-szánt büneirül könnyü felelete,
világ habjai közt czendesül élete,
szomorú tél után lesz vig kikelete.
- 245 60. Ne kapon világnak el-múló hivságán,
igirt adományán s-kincse gazdagságán,
a' rothadó testnek ocsmány kívánságán,
sem irigy ördögnek szinlet hazugságán.
- 250 61. Ez hivságos világ à kinek kedvezet,
annak ostromára az ördög érkezet,
a' testis vágyódva melléje férkezet,
halva Dús gazdaggal edgyütt temetkezet.
- 255 62. Nem tanácsos azért kapdosni sok felé,
kapdosó kezeket sokszor sok rosz telé,
sok roszban hogy te is ne kaphassál belé,
kezed meg csonkúla, már ugy mehecz elé.
- 250 63. Mert csonka kezettel törödöt szivedet
nyujthatod Istennek, s-adhatod lelkedet,
ajánlván egyszersmind kezében fejedet,
várjad halálokkor vig kikeletedet.
- 255 64. De még el érkezik az várt vig kikelet,
kel addig szenvedned à szomoru telet,
mert úntalan visel az világi élet
búval és bánattal öszve font kötelet.

- 260 65. Szerencse job karján Ember olykor ülhet,
szárnyaira kelve majd égis röpülhet,
kényén kedvén járva ideig örülhet,
de szive végtére az búban merülhet.
66. Sött nem vala senki világnak olly hive,
kinek nem sérödött hivságában szive,
van mert örömeinek fáradságos mive,
származik az honnand sok furdaló nyivé.
- 265 67. Ez világot senki bú nélkül nem élte,
jgájának súllyát kiki méltán félte,
világj örömét akár miben vélte,
állandó mivoltát héjában remélté.
- 270 68. Végezvén beszédét szót nem szaporita,
s-mondott szovaival meg nem szomorita,
meg vigasztal Isten, azzal bátorita,
jollehet az búnak habja el borita.
- 275 69. Biztatott erössen, ne essem kétségben,
hanem inkább legyek nagy jó reménségben,
lészek nem sokára fris jó egésségben,
Isten áldásábúl kívánt csendességben.
- 280 70. Ád Isten örömet szivem búsúltában,
öis meg látogat még üdö jártában,
ne hadgyam magamot búmnak mivoltában,
isten hozzád, mondgya: s-el tűnik szóltában.
- 285 71. Kell tehát el türnöm ez világ igáját,
békével szenvednem fejem galibáját,
bánatos szivemnek nem kis nyavolyáját,
még Isten elhozza halálom oráját.
- 290 72. Jól tudom, közelget naponként halálom,
hol késet ennyire, magamis csudálom,
hosszám lött nyilait nem egyszer számlálom,
sok izben magamhoz közelre találom.
73. Ha hibázott eddig távúl lött nyilával,
érkezvén közeleb fel vont kaszájával,
véget vet éltemnek hozzám jutásával,
el borittya fényét sötét homályával.

- 295 74. Vet véget egyszersmind sok bajos munkámnak,
fogja szakasztani végét galibámnak,
le veszi vállamról súlyát nagy igámnak,
s-Lészen akkor vége minden nyavalyámnak.

HARMADIK RÉSZ

- 300 75. Indúlok azomban búm felejtésére
szép frissen levegő égnek vételére,
hogy jussak elmémnek csendesítésére,
bús szívem terhének könnyebítésére.
76. Ligetes erdőkben sok madár szó zeng már,
frissen úgrál a vad, fűt, nyargal, vigan jár,
bomlott kedvem még most helyre ne állott bár,
sétálásom közben szívem vidúlást vár.
- 305 77. Az serkentő napot nem látom fölyhőben,
kár volna hevernem ilyen szép üdőben,
nem késem házamnál, megyek egy elsőben
gyöngy virággal bőves, árnyékos erdőben.
- 310 78. Kevés üdő alatt jó tova haladok,
a Liget erdőnek uttyára akadok,
árnyékába jútva ott megis maradok,
egy kevés nyugovást lábaimnak adok.
- 315 79. Meg izzadván testem mintegy meg hevültem,
egy terepély fának tövében le ültem,
könyökömre dölván szellözve frissültem,
örülök, hogy búmat ottan el kerültem.
- 320 80. Egy gyöngy virág szálát látok nem meszszére,
vetem szemeimet meg tekintésére,
akarván hamaréb jutnom szedésére,
örömet közeleb mennék nézésére.
81. Fel ugrom helyembül, arra felé térek,
mentemben gondolom, majd ha oda érek,
ez után senkitül virágot nem kérek,
le szakasztásához de könnyen nem férek.

- 325 82. A gyöngy virág felé viszen mert az melly út,
ahoz igen közel vagyon egy forrás kút,
patakokat áraszt, oly sebességgel fút,
mellyeken egy könnyen senki által nem jút.
- 330 83. Menvén azért odéb más utat kerestem,
s-nagy szerencsétlenül rút semlyékben estem,
hináros posványban kezd sillyedni testem,
magamot sározva kedvem ellen festem.
- 335 84. Nagy nehezen mégis ki hágtam partyára,
el jedzett czélomnak sietek uttyára,
továbis vigyázzván gyöngy virág szálára,
jutottam mentemben egy nagy kösziklára.
- 340 85. Nézem annak öblét, s-félsz háborgat menten,
rémülök magamban, szivemis meg retten,
sárkányok barlangját minthogy látom itten,
ohajtok szivessen, tarcson meg az Isten.
- 345 86. Lappangó helyemet sohúl nem sajditom,
lábaimot gyorsan futásnak indítom,
mint leg jobban lehet, szaladni nóditom,
egy oldalos bércznek utamat fordítom.
- 350 87. Fárattan érkezem meredekségére,
más egy kösziklának éppen tetejére,
kezdettem lehegve pihenni végtére,
kevés üdö alatt még erőm meg tére.
- 350 88. Bátorodik szivem, s-nem érzi sérelmét,
nem engedi Isten rettegő félelmét,
veszélyekben szokta nyújtani kegyelmét,
nemis tartom itten fejem veszedelmét.
- 355 89. Jút eszemben, Phœbus amikor búsúlna,
kezdvén sétálását, hogy bánattya múlna,
buslakodó szive kedvére vidúlna,
s-félben szegett kedve azzal meg újjúlna,

- 360 90. A mérges Pythonnak fene dühösségét,
hamar eszre vette nagy kegyetlenségét,
szemlélte irtózva mérge szörnyűségét
s-mindent meg emésztő dögleletességét.
91. Nem félt, nem retteget, sem el-nem szaladot,
sétaló helyében bátran meg maradot,
vér szopó sárkányra haragja gyuladot,
ragadván kéz iját ellene támadot.
- 365 92. Meg vont első nyilát lötte homlokában,
bocsátta másikat rút mérgü torkában,
hegyes dárdájátis fel kapván markában
ugyan éppen félig üté derekában.
- 370 93. Tüzeket okádik a Sárkánynak szája,
ég szikrázó lánggal kénköves párája,
halálos méreggel tajtékzik az mája,
odais el-hatott Phœbusnak dárdája.
- 375 94. Az torkában lött nyil át járta gégéjét,
a' másik rontotta az agya velejét,
fel-fortyan mérgében, okádgya epéjét,
hánnya veti magát, s-ejti földre fejét.
- 380 95. Nyert Phœbus hirt nevet Python rontásával,
denem gyözte aztat sebes futásával,
sem előtte való el-szaladásával,
hanem véle bátran szemben szállásával.
- 385 96. Én tehát mit félek, az hól senki sem bánt,
ellenség ellenem kardot, puskát nem ránt,
sem tört, sem kelepcczét körülettem nem hánt,
itt mit tartok vallyon mérges sarkány gyaránt?
- 390 97. Hogy ezeket szóllom, tekintek két felé,
mérges Hydra Sárkány ott vetődik elé,
az hól néztem vala barlangjában belé,
rettegő félelem szivemet el-telé.
98. Nem vagyok én Phœbus, ez ellen hogy állyak,
es ő példájára ezzel szemben szállyak,
meg maradásomban mi módot talállyak,
hogy miatta mindgyárt halálra ne vallyák?

- 395 99. Újjab gondot adna ez most Herculesnek,
ilyen ellensége nem vólt Achillesnek,
ugy teczik, fejei mind engemet lesnek,
tűz lángal villogò szemei keresnek.
- 400 100. Az Isten Danielt nagy veszedelmében
az Oroszlányoknak örizte vermében,
az tart-meg engemis, s-el-rejt kegyelmében,
s-tanál ezer módot fejem védelmében.
- 405 101. Ohajtásom közbe vérem fel-pozdúla,
de az mérges sárkány más felé fordúla,
fekete fölyhökben röpülni indúla,
tülem távúl létén szívem megvidúla.
102. Én sem késem ottan, sietek el-mennem,
gyöngyvirág szálátúl job meszire lennem,
annak szakasztását elmémrül le tennem,
mintsem ahoz közel újjabb veszélyt vennem.

NEGYEDIK RÉSZ

- 410 103. Bátorságosb helyre à midön szalattam,
szapora lépéssel igen el halattam,
egy útnak eredvén olly bérczre fakattam,
sok szép rósák közzé véletlen akadtam,
- 415 104. Mellyekhez mihelen kapdosni kezdettem,
sok tövisse közöt magamot sértettem,
testem karczolását fájlalva érzettem,
az kapot rósákat kezembül vetettem.
- 420 105. Ott sem vólt szerencsém virág szedéséhez,
van közel az rosa sértő töviséhez,
nem jó hát kezdenem közelítéséhez,
kapdosó kezekkel meg-érintéséhez.
106. Kedvesem nem lészen sem Chloris, sem Flora,
edgyike sem hozna engem semmi jóra,
nem tanácsos ülni zabolátlan lóra,
el-ragad posványos, el-sillyesztő tóra.

- 425 107. Érhetcz ugyan annak rút, sáros vizére,
de szomjú vóltodat úgy óltya kedvére,
hogyha bocsátkozol mélyen örvényyére,
s-ott esel szivednek emésztő tüzére.
- 430 108. Miért-is hajlott kedvem az piros rósához,
tövis által jútni le szakasztásához,
hamaris közelit el-hervadásához,
jutattya kezünket meg karczolásához.
- 435 109. Az virágok között sokan bádgyattanak,
üdönek elötte elis hervadtanak,
az halál markában sokszor akadtanak,
pokol fenekére leis szállottanak.
- 440 110. Úgy járt Proserpina virág szedésében,
szép koszorújának lévén kötésében
akadot Plutónak kegyetlen kezében,
s-pokolnak vitetett sötét tömlöczében.
- 445 111. Úgy szép Euridice hoz halált fejére
vipera kigyótúl lába csipésére,
virágok közt futván jútott veszélyére,
s-adott okot maga halálos ügyére.
- 450 112. Olly veszélyt magamra hogy azért ne vegyek,
fejem romlásának én oka ne legyenek,
el-kezdettt útamban megint odéb megyek,
akadnak előmben vaddal böves hegyek.
- 455 113. Hallatik azokban kopók csaholása,
egy szarvasnak vagyon előttök fútása,
én felém kergetik, nincsen maradása,
s-nem lehet miattok tovább szaladása.
- 460 114. Egy pár könnyü agár érkezik nyomára,
tartózkodás nélkül ugrik az hátára,
le-vonnyák az földre, esik oldalára,
kapdossák inait, nem kaphat lábára.
- 460 115. El-verésén vagyon nem kis multságom,
kedvem telésével szünik bágyatságom,
vadászat, nyúlászat kedvelt fáratságom,
vólt az vadászatra nagy hajlandóságom.

116. De szegény Acteont vadak kergetése,
vadászó helyein rontotta lesése,
esik keservessen annak említése,
mint történt fejének veszélyben ejtése.
- 465 117. Az vadat Acteon erdőkön kergeti,
hegyekről völgyekre addig téringeti,
meg-izzatt homlokát midőn törülgeti,
meg-látta Diánát, s-aztis kerülgeti.
- 470 118. Vigyáz figyelemmel ékes személyére,
tekinget egyszersmind deli termetére,
ereszti szemeit gyenge, szép testére,
nyomorúlt fejének botlik el-estére.
- 475 119. Hól Diána fürdik, à felé lopódik,
el-hevült voltában melléje vágyódik,
távul léte miatt immáris kinlódik,
Diána pediglen tüle iszonyodik.
- 480 120. Emberi személyét Acteonnak bontya,
csinálja szarvassá, s-ebeivel rontya,
azok fogai közt piros vérét ontya,
nem marad épségben semmi darab csontya.
- 485 121. Ha szüz Diánának hirlelt kegyessége,
igy bánt Acteonnal nagy kegyetlensége,
Chlorisnak, Florának Istentelensége,
mint szaggat másokat fene dühössége?
- 490 122. Nem veszet Acteon az fene vadaktúl,
fegyverben öltözött országos hadaktúl,
hanem vólt romlása az olly agaraktúl,
mellyekkel vadászott nem meszsze nympháktúl.
- 495 123. Igy veszet nyavolyás ő vadászattyában,
mert mihent Diána tünt gondolattyában,
változot emberi, szép ábrázattyában,
szaggatták ebei rosz indulattyában.
- 495 124. Lehet az vadásznak máskéntis félelme,
fene vadak miatt eshetik sérelme,
ugy lén Adonisnak szörnyü veszedelme,
kit héában örzött Venusnak szerelme.

- 500 125. Idejét vadászva nem egyszer mulatta,
rejtett töreiben az vadat hullatta,
a' több vadászokat mind föllyül hallatta,
vetett hálójában mert Venustis látta.
126. De nem vala Venus igen vad ö tüle,
eléiben kedvére szeliden kerüle,
melléje örömet, jó kedvel le-üle,
hizelkedve néki mulatott körüle.
- 505 127. Dicsérte természetét, Serény gyorsaságát,
ékes deliségét s-kegyes nyájasságát,
épig magasztalta szép iffiúságát,
ereje fris vóltát, okos bátorságát.
- 510 128. Kérte, vadászatban magát mértékellye,
véle múlatozva hogy világát éllye,
oroszlányok körmét semminek ne véllye,
vad kanok agyarát igen igen féllye.
- 515 129. Ne vadászszon soha Erdei kanokat,
mellyek sebesülve fenik agyarokat,
rontnak fogaikkal vadászó karokat,
orokkal turkálva tésznek nagy károkat.
- 520 130. Az vad oroszlányok mi kedvet hozhatnak,
ha még à Nymphákis veszélyre húzhatnak,
az vén órosz léányok bánatban hajthatnak,
bútúl galibára könnyen forgathatnak.
- 525 131. Távozván mellöle intését felejtí,
keres nagy vadakat, hálóit el reíti,
s-magát olly nagy kannak agyarára ejti,
ö gyomrából bélét az melly mind ki fejtí.
- 525 132. Sebe miatt lelke költözik testébül,
hogy érkezik Venus Páphos szigetébül,
hozott arany almát ott lévő kertébül,
adhassa nékie maga kebelébül.
- 530 133. De már ö kegyessét hóltan fekke láttya,
szomorú esetét zokogva sirattya,
majd meg-hasad szive, olly nagy ö bánattya,
kegyesséért magát halálra bocsáttya.

- 535 134. Meg-hidegült Testét forgattya kezével,
öntözi sebeit szemei könyvével,
majd halálra válik szívének sebével,
mellyet kegyessének vett-fel el-estével.
- 540 135. Régen meg-hólt immár, mégis ápolgattya,
meg hervatt orcáját sokat csokolgattya,
tépi maga haját, fürtönként szaggattya,
magátis faggatva Adonist jajgattya.
- 545 136. Adonist el végre fel vészi ölében,
hogy el vigye onnét, temető helyében,
temetné örömet az maga szívében,
azzal ha hozhatná előbbi éltében.
137. Eztis az vadászat hozta vala erre,
lesz tehát tanácsos innend mennem férre,
hegyektül távozva ereszkednem térre,
az hova el-jútva térjek vallyon merre?

ÖTTÖDIK RÉSZ

- 550 138. Ott szeretnék járnom, hól nincs aggódalom,
követi az járást csendes nyugodalom,
jaj, jai és keserves ott az lakodalom,
hajhaj után az hól be köszön Siralom.
- 555 139. Jót keresve Ember sokszor roszzat nyerhet,
jót pedig az roszbúl igen ritkán verhet,
az vegye mágára az oly munkás terhet,
jó italt roszt kútbúl az ki könnyen merhet.
- 560 140. Mesterséges mivén keménnyen forgódgyék,
tágitást ne tégyen, sokat se nyúgodgyék,
hogy az velős konczon másis ne rágodgyék,
s-ha nem tehet róla, azon se aggódgyék.
141. Nem sietek oda, akárki hogy kérjen,
öröm helyet az-bú hól szivemre térjen,
ott akarok lennem, hól olly öröm érjen,
melyhez gutta ütés, se bánat ne férjen.

- 565 142. Még az gyanóságis kinek szivében for,
szomjúhozzék ámbár, s-este torkát az por,
nem lehet jó izü annak az ürmös bor,
fris vendégségeis majdan halálos tor.
- 570 143. Úgy jára Cephalus ö kedves Társával,
nevelte bánattyát reâ vigyázásával,
gyanósága miatt tüle futásával,
szerzette halálát mostoha sorsával.
- 575 144. Cephalus mivelhogy kétes vólt társához,
házas Társa, Procris vólt gyanós urához,
ez aztat jútatta keserve sorsához,
az pediglen eztet nem várt halálához.
- 580 145. Más Ember képében minthogy feleségét,
addig próbálgatta kétséges hivségét,
sok igiretivel nyerte szövetségét,
s-vette jól eszében az roszra készségét.
- 585 146. Végben vitt próbája igen szomorittya,
az nyughatatlanság jobban nyomorittya,
bánatos életét búval szaporittya,
s-búsuló keserve szivét el borittya.
- 590 147. Meg bánnya üdövel maga bolondságát,
felesége ellen fel vett gyanóságát,
s-végtére meg únnya özvegy árvaságát,
el kezdi kívánni újjab társaságát.
- 595 148. Fel keresi ötet, s-kezd véle beszélni,
társa nélkül, mondgya, hogy nem kíván élni,
akarja házánál kedvére szemlélni,
gyanakodó vóltát nem kell többé félni.
- 600 149. Bátorodik azis, kész az alkúvásra,
láttya, nem for szive nagy boszszú állásra,
ajánlyais magát az haza-szállásra,
s-ugyan mind hóltáig ö véle lakásra.
- 600 150. De kívánnya tüle, mint régi kedvese,
véle tett probáját mással ne kövesse,
történt dolgaikon ötet ne nevesse,
kivüle szemeit másra neis vesse.

151. Réá felel mindenre, hogy társát kaphassa,
igir mindeneket, csak haza hozhassa,
hidegült ágyában személyét láthassa,
s-mellette kedvére magát nyugtathassa.
- 605 152. Így azért egy mással ezek meg békélvén,
egyik az másikat megis engesztelvén
meg öszve kerültek, igen szépen élvén,
tett fogadásokat állandónak vélvén.
- 610 153. De megint Urára Procris gyanakodik,
átkozott gyanóság rajta uralkodik,
mint tövis bojtortján, hozzá ragasztkodik,
szívében ellene nagyon gonosztkodik.
- 615 154. Halgattya kertében ura éneklését,
gondollya magában mással beszélését,
nála el követett próbára kelését,
s-érzi bánattyának meg öregbülését.
- 620 155. Egy közel ligetben vadászó Urának,
ötet szerelmétül féltvén Aurorának,
érkezik nyomában, s-özöne bujának
forgatta tövire egy nagy bokros fának.
156. Az vadász Cephalus vadat lesésében,
eszre vette vala csördelődésében,
ejtette mint vadat sebes lövésében,
s-halva láttya társát el rémülésében.
- 625 157. Ezt hozta Procrisnak, gyanakodó vólta,
gyanosága miatt történt annak hólta,
urának sok búval életének folta,
az kétség sok rosztat másokbanis ólta.
- 630 158. Ez illy gyanóságban nincsen semmi részem,
aval galibámot nagyobbá nem tészem,
igájának terhét nyakamra sem vészem,
jobbis, ha szabadon kenyeremet észem.
- 635 159. Nem forgat semmi jót az kétséges elme,
ok nélkül s-mód nélkül van sokszor gyötrelme,
a szél zúgástúl is sok izben félelme,
még haláltis szerez annak veszedelme.

- 640 160. Az igaz hirt ollykor hamisnak hirdeti,
ollykor az hamissat igaznak tetteteti,
azok valóságát nem különbözteti,
a-miben nincs semmi, aztis el hiteti.
- 645 161. Ugy hitette vólt el Pyramust bújában,
hogy akadott Thisbé oroszlány torkában,
nem vala kétsége el vélt halálában,
meg ölte ő magát szörnyü bánattyában.
- 650 162. Pyramus, mivelhogy végezett Thisbével,
hogy egy forrás kutnál égygyezzék szivével,
estvének idején várja szerelmével,
lehessen setétben kivánt örömevel.
- 655 163. Végezése szerént Thisbe el sietett,
ő hagyott helyéhez alig érkezhett,
azon kút forrásnál meg sem pihenhetett,
vigyázta Pyramust, valamint lehetett.
- 660 164. Tekint minden felé, ott sohúl nem láttya,
de kétes elméjét azon meg nyugtattya,
hogy majd jelen leszen, s-kedvel fogadhattya,
kegyessének magát ölében adhattya.
- 665 165. Láttya azon közben szive félelmével,
szaggat egy oroszlány dám-vadat körmével,
meg festi serénnyét fecskendet vérével,
óltya szomjú vóltát az forrás vizével.
- 670 166. Fút, szalad helyébül rettegő féltében,
fejének fátyolát szél fújja mentében,
mehessen bokrok közt mindenüt széltében,
az kúthoz nem meszsze veti jettében,
- 675 167. Mellyre az oroszlány lábával reâ lépett,
mintha tanált vólna ott emberi képet,
forró haragjában annyira el tépett,
nem könnyen találni abban semmi épet.
- 680 168. El ment az oroszlány à mondott forrastúl,
még sem szünik Thisbe szaladó futástul,
félti gyenge testét oroszlány marástul,
jól meg örzi magát az el szaggatástul.

- 675 169. El ér Pyramus az kút forrására,
akad leg elsőben oroslány nyomára,
Thisbének azután tépett fátyolára,
melyrül okot vészen maga halálára.
- 680 170. El ki rántya kardgyát, s-akasztya szívének,
maga dől beléje kedvéért Thisbének,
kötí fátyolával világát szemének,
adgya bizonyosságát nagy hiv szerelmének.
- 685 171. Pyramus egy felől vérében fetrenget,
szívében más felől az Thisbé teprengett,
viszsa tért uttyára, s-mind addig kerengett,
jutott kedveséhez, kiben lelke tengett.
- 690 172. Tudgya, hogy ő ölte ejtett fátyolával,
okozta halálát szerelme vóltával,
ő sem gondol semmit élete fottával,
által veri magát kegyesse kardgyával.
- 695 173. El eset kezének Pyramuson öle,
a kit szerelmével kegyetlenül öle,
haldosó testével oldalához dőle,
hidegült teteme se távozzék tőle.
- 700 174. Ezeknek egy máshoz nagy vala szerelmek,
mégis következett hálálos gyötrelmek,
hiv szeretetekben el veszet értelmek,
történt magok vesztő, végső veszedelmek.
175. Hát még à szeretet az hól nem állandó,
hól egyhez, hól máshoz, mint viasz, hajlandó,
ott az gyönyörűség hamar el mulandó,
öröme sziveknek, mint üveg, romlandó.
176. Változik, s-el fordul az öröm inségre,
reménlett nyereség káros veszteségre,
a kevés édesség sok keserűségre,
rövid gyönyörűség hosszú epetségre.

HATODIK RÉSZ

- 705 177. Embert a szerelem hogy ha meg hódította,
vakította szemeit, elméjét bódította,
meg fosztja esztétül, s-megis bolondította,
egy veszélyrül másra sok képpen fordította.
- 710 178. Jól tudgyuk, mint jára Sámson Dalilával,
ezereket meg ölt egy számár állával,
meg vakúlt, s-öletett szerelme nyilával,
ezt bizonyítani nem kell fabulával.
- 715 179. Sámson mint szerette Dalilát vakjában,
mint kapott Dalila Sámsonnak hajában,
van a szent irásnak historiájában,
nem lehet kétségünk meg irt példájában.
- 720 180. Vólt hajas Sámsonnak esze s-okossága,
oroszlánytul sem félt szive bátorsága,
de szerelme miatt eredvén vaksága,
álnok Dalilának veszté csalardsága.
- 725 181. Fárasztott másokat ki gondolt meséje,
fel nem találhatta maga bölcs elméje,
ha ravasz Dalila férkezik melléje,
minden féle veszély érkezik feléje.
- 730 182. Midön oroszlányra uttyában reá talált,
vett mézet szájából, s-nem nyert tőle halált,
de mihent kedvére Dalilával hálált,
nyelt édes mézének ize méreggá vált.
- 735 183. Minthogy szerelmére gerjedett szivében,
kivánsága szerint lévén ő kedvében,
szokta vala fejét hajtani ölében,
tartott áspis kigyót maga kebelében.
- 735 184. Ölében heverve mind addig nyujtozik,
képzett szerelmében véle mulatozik,
el hevült s-dobogó szivében változik,
el-lankat ereje, s-esztétül távozik.

- 740 185. Azt látván Dalila Sámson szivét vija,
Annak ostromára könyvhúllását hija,
csalárd mesterséggel szemeit ki rija,
minden szive titkát álnokúl ki szija.
186. Ő maga ki mondgya Dalila kértére,
miben ál ereje, s-meg valya végtére,
hogy nem juthat addig feje veszélyére,
valameddig nem szál borotva fejére.
- 745 187. Ki jelentett titkát mihent meg értette,
ellenségeinek mindgyárt hurré tette,
a sok Philistæust lesben helyeztette,
kiknek öröme rézekben ejtette.
- 750 188. Vitte hamar végben meg borotválását,
csalárdúl szerzette ereje romlását,
Philistæusokkal keszte csufolását,
szemeinek vígan nézte ki tolását.
- 755 189. Ki vájták szemeit, mégis ütök, verik,
döfölik, tagollyák, véreben keverik,
aczélos lánczokkal meg kötözni merik,
nyakátis szegénynek, csak nem ki tekerik.
- 760 190. Mint éppen bolondot, minnyájan csufollyák,
ki gondolt sok képpen undokúl mocskollyák,
úczáru úczára üvöltve hurczollyák,
de az kótyavetyén el nem harácsollyák,
- 765 191. Hanem oly tömlöczöt néki kerestettek,
örlő száraz malmot melyben építettek,
annak vonására hámot készítettek,
béis fogták abban, s-rajta öröltettek.
- 770 192. Ottan által látta, kivel barátkozott,
Dalila ölében mikor bocsátkozott,
szerelme üztében miként csalatkozott,
vesztette erejét, s-esze fogyatkozott.
193. Örökös rabságban keményen tartották,
noha már az előtt megis vakították,
szapora örlésre naponként hajtották,
sokszor ostorozva erőssen sujtották.

- 775 194. Házban hozzák egyszer mulatozásokra,
erőt véssen szive boszszú állásokra,
le dölti az házat Philistæusokra,
hoz maga vesztével halált romlásokra.
- 780 195. Dalilával Sámson, meg mondám, miként járt,
nyújtózni ölében, azt vélte, hogy nem árt,
álnok szerelmében csendes örömet várt,
nem tudta el hinni, hogy vallyon ennyi kárt.
- 785 196. Mások szivébenis, az hól vethet tüzet
aszszonyok szerelme, nem külömben fűzet,
munkás fáradságot kegyetlenül üzet,
az lelki halálhoz vakságotis fűzet.
- 790 197. Sokan sokszor itták Circének Pohárát,
ki fujták magokból az lehellő párát,
sertésekké váltak, s-meg vallották kárát,
hajtattak moslékra, s meg atták az árát.
- 795 198. Kinek szive körül Circe tündérkedett,
kedve töltésére mindent cselekedett,
mérge poharával böven kedveskedett,
feje veszélyétül ritkán menekedett.
- 800 199. Az egy Ulysses vólt, ki rajta erőt vett,
nem itt pohárábul, sem ő véle nem ett,
nékie semmiben minthogy kedvet nem tett,
ellenére járva töle szabaddá lett.
- 805 200. Meg vetette Circét, s-veszélyét kergette,
Ulyssesst magához noha hitegette,
amétó szovával sokat édesgette,
mind magát s-mindenét néki igirgette.
201. Kerülte Ulysses Syren szemlélését,
nem szokta követni annak ölelését,
a kitül nyerhette maga meg ölését,
hallani sem tetczet szája éneklését.
202. Tudta hogy syrennek éneklő szollása,
szerezhet meg botlást ölében hajlása,
Piros orczájának édes csokolása,
ád keserü mérget ajaka nyalása.

810 203. Vehet erőt másis az ő Példájára,
ha nem bocsátkozik Dalila karjára,
nem fog azis hágni fejére s-hajára,
térek itt Josephnek Historiájára.

HETEDIK RÉSZ

815 204. JOseph Ægyptumnak jútott országában,
hires Putifárnak lakott udvarában,
szorgalmatoskodott hiv szolgálattában,
reája bizta ura mindenét házában.

820 205. Magát mindenekben igen jól viselte,
urának dolgait okossan rendelte,
mellyért Putifáris fölöttéb kedvelte,
méltó böcsületét naponként nevelte.

206. Nevelte Josephis ura méltóságát,
intézte jó rendel minden gazdaságát,
forgatta serényen külső majorságát,
s-még szaporította belső gazdagságát.

825 207. Vólt igen kedvében Jóseph az urának,
de nagyob kedvében esett Aszszonyának,
azt vélte, hogy enged parancsolattyanak,
s-fog eleget tenni ő akarattyanak.

830 208. Tetczet az urának Joseph serénysége,
akarattya szerint mindenre készsége,
meg ösmért s-tapasztalt állandó hivsége
s-éles elméjének okos bölcsessége.

835 209. Aszszonyának tetczet ékes ábrázattya,
maga viselését, szép termetét láttya,
tétczenék még jobban kívánt szolgálattya,
arra forr szivében minden gondolattya.

840 210. Akarja kedvére magához hajtani,
szive szerelmével kezdette sujtani,
szerelmét szivével nékie nyújtani,
szivében vett tüzet nem szünik gyújtani.

211. Magán hija egykor az háló házában,
hadgya, hogy melléje fekügyék ágyában,
ottan hállyon véle zárt komorájában,
külömbet se tégyen parancsolattyában.
- 845 212. El irtozik Joseph, szovát nem fogadgya,
felel Aszszonyának: azt Isten ne adgya,
fertelmes szándékát jobb, hogy abban hadgya;
Josephnek palástyát de ő meg ragadgya.
- 850 213. Mit tegyen faitalan, gonosz Aszszonyával,
nem hozhattya jóra bölcs tudományával,
meg veti szépségét sok adománnyával,
s-el kapott palástya ragadománnyával
- 855 214. Ott hadgya, s-el szalad, s-egyebet sem tehet,
tudgya, hogy szaladva gyözedelmet vehet,
ölben kapva véle veszedelme lehet,
s-küszködése közben nagy gonoszra mehet.
- 860 215. Igy azért fút, szalad Párthusok modgyára,
hogy hamaréb jusson ő diadalmára,
ne akadgyon többé dühött Aszszonyára,
s-ne kénszerithesse oly szolgálattyára.
- 865 216. Ellenben Aszszonya kezdi dühösségét,
fájlallya szivében meg utált szépségét,
s-akarja boszszólni nem várt meg vetségét,
mert fel tett czéllýának nem érhette végét.
- 870 217. Fel indul mérgében, körmöli orczáját,
marokkal szaggattya, s-tépi maga haját,
szaggattya Josephnek el kapott ruháját,
szinlett hazugsággal indittya lármáját.
- 875 218. Josephnek palástyát el kezdi hurczolni,
mint véle magával, láttatik harczeni,
körmölt ábrázattyát nem szánnya karczolni,
s-kezdette kezeit fejére kúcsólni.
- 880 219. Ki ugrik házábúl, jaigat sikóltással,
mint esze felejtett, van oly ordítással,
fel keresi urát szörnyü rikoltással,
s-igy mondgya panaszzát nagy fent kiáltással:

- 880 220. Kedves édes uram! ime, miként jártam,
én háló házamban magamot be zártam,
semminémü fortélyt senkitül nem vártam,
egyedül létemben piros himet vartam.
221. Sidó Joseph szolgánk rajta jüt házamon,
kivánta szerelme, hogy lássam ágyamon,
ölelő karjai legyenek nyakamon,
erőszakot tenni akara magamon.
- 885 222. Torkom szakattában de fel kiáltottam,
véle viaskodva véremet óntottam,
nyakábúl palástyát jelül ki rántottam,
s-házambúl az latrot elki szalasztottam.
- 890 223. Látod, mint bánt velem, hogy kedvét nem tettem,
reménsége kívül ötöt meg vetettem,
magamot miatta csak el nem vesztettem,
de mégis nehezen töle meg mentettem.
- 895 224. Jöttem azért hozzád, ály boszszút én szómrá,
nem vólt soha Joseph nékem kívánt jómrá,
nem főzött semmi jót annak az ö gyómra,
ölesd meg vétkéért méltó panaszomra.
- 900 225. Szomjuhozza szivem élete fogyását,
mivelhogy szerzette örök búsulását,
soha nem szenvedem ily meg csúfolását,
mellyért mostis látod szemem könnyhullását.
226. Veszszén el előlem az te ellenséged,
el hidgyed, mellettem nem vólt segítséged,
valameddig ö él, nem lesz csendességed,
kivánnya halálát méltán feleséged.
- 905 227. Számlállya okait panaszló nyelvével,
s-panaszszát bőviti vádló beszédével,
haragittya urát fel forrott mérgével,
szint ád mindenekben sok mesterségével.
- 910 228. Ezekén Putifár igen álmélkodik,
Joseph hivségérül mert nem gyanakodik,
mit mivelyen véle, sokat gondolkodik,
s-felesége dolgán szörnyen boszszonkodik.

- 915 229. Fogattya Josephet, s-eleiben viteti,
ellene haragját annyira tetteti,
itilnéd, hogy mindgyárt fejét el ütteti,
de meg hadgya éltét, s-tömlöczre vetteti.
- 920 230. Az бүдös Тömlöczben vetik nyakra főre,
akadott valóban ott az próba köre,
forró inségében sokszor hámlott bőre,
ejté kelepczében Aszszonyának töre.
- 925 231. Szenved ártatlanúl, van keserőségben,
hogy nem akart lenni vétkes édességben,
de bizik Istenben, s-nem esik kétségben,
meg fog szabadúlni, van oly remenségben.
- 930 232. Ha némely helyeken szabadossan járnék,
s-némely iffiakat Aszszonyokhoz zárnék,
most talán ily példát en héjában várnék,
noha mostis sokan vannak Putifárnék,
- 935 233. Az kiknél Josephre hogy ritkán akadni,
oka, hogy nem tudnak ő tölök szaladni,
sőt inkább kívánnak mellettek maradni,
pokolig *sillyesztő* veszélyhez ragadni.
- 940 234. A szúrkot illetve tisztán nem maradhacz,
enyves útban hágvá könnyen meg akadhacz,
akarjadis olykor, onnand nem szaladhacz,
arrúl sok példákot, tudom, nyilván adhacz.
- 940 235. Akár kinek sem jó tüzhöz közel ülni,
ki nem akar, annál hamar meg hevülni,
még egy kis szikrátis kell annak kerülni,
meg pörzölt ruháját ki szokta gyülni.
236. Ezt Joseph jól tudta, s-veszélyt nem keresett,
el nyert palástyával gondolt szép keveset,
kerülte mindenütt az meg hányott leset,
veszett Aszszonyával azért el nem esett.

- 945 237. A semlyékes ösvényt fertelmesnek s rútnak
itülte mindenkor s-veszedelmes útnak,
mellyen az Iffiak sillyedésre jutnak,
esnek fenekére nagy mélységű kútnak.
- 950 238. Az oly kútat s-útat vette nevézetben
még à szent irásis; s-az gyülekezetben
azért vagyon Joseph nagy emlékezetben,
hogy onnand távozott, nem lévén szerzetben.
- 955 239. El hidgyed, szükséges, à ki azt akarja,
későre s-héjában fejét ne vakarja,
az kigyót keblében soha ne takarja,
fog mert egyéb képpen sebesülni karja.
- 960 240. Ez okáért Caunus Biblist távoztatta,
hazáját miatta megis változtatta,
az veszélyt magátúl meszire jutatta,
meszsze futva töle szívét meg nyugtatta.
- 965 241. Ennek Hyppolitus követte példáját,
el bujdosott ő is, s-el hatta hazáját,
fajtalan véteknek mintsem galibáját,
szenvedgye kinnyával örök nyavolyáját.
- 970 242. Sokaknak Narcissus esett szerelmében,
sok Nymphák szívének virágzott kedvében,
az Echo Nymphais vette volt szívében,
égett szerelméért, s-kövé vált testében.
- 975 243. Narcissust magához minthogy hitegette,
el indúlt utánna, s-olykor édesgette,
maga hitségéért olykor fenyegette,
s-kedve nem töltését szívbül kesergette.
- 980 244. Keserves esete onnand következett,
melyrül kösziklák-közt, ha ki értekezett,
az Echo felelni most sem feletkezett,
azért van felöle örök emlékezet.
- 980 245. Meg vetett voltában sok könyve áradott,
mert kegyessétül igen el maradott,
kiért mind úntalan héjában fāradott,
szerelme tüzében éppen el száradott.

246. Ő tüle s-másoktól Narcissus nem vesze,
meg vala még akkor okossága s-esze,
mert mindenikétül távozott jó meszsze,
kövé vált Echónak meg nem fogta mesze.
- 985 247. De nem állott harczot, hanem hátat adott,
ugy nyert gyözedelmet, s-nyertessé maradott,
ez ily viadalban másis ha szaladott,
feje veszélyére soha nem akadott.
- 990 248. Miként Basiliscus meg öl látásával,
ugy az gonosz Aszszony fortélykodásával,
hoz veszélyt, hoz halált sok ostromlásával,
vész ember miatta harczot állásával.
- 995 249. Ádámot s-Dávidot Aszszonyok veszítették,
Lóth Pátriárkátis törökben ejtették,
Salamont és Sámsont veszni téritették,
szinlett barátsággal megis förtöztették.
- 1000 250. Tehát kinek lehet annyi bátorsága,
hogy Aszszonnyal bizvást légyen barátsága,
kinek ezerképpen álnok csalárdsága,
vonszon sok gonoszra szive kívánsága?

NYOLCZADIK RÉSZ

251. Az igaz barátság ritka szokott lenni,
arra akár holis nem könyü szert tenni,
úgy jó barátoddal szövetségre menni,
ne lehessen tüle meg csalatást venni.
- 1005 252. Száz-szemü A'rgusnak szörnyü halált hozott,
hogy Mercuriússal mindgyárt barátkozott,
nagy vigyázatlanúl igen csalatkozott,
mivel ő hozzája könnyen bocsátkozott.
- 1010 253. Igaz Barátodnak meg vigyázásában,
kel szemesnek lenned el választásában,
hiv barátságának meg próbálásában,
hogy kedve ne légyen téged csalásában.

- 1015 254. De ha barátodat vigyáztad szemessen,
s-azzal szövetséged kötötted helyessen,
meg választásában el jártál nyertessen,
élhetcz azzal együtt nagy tökéletessen.
- 1020 255. Hirlelt barátsága ily volt Orestesnek,
kivel meg edgyesült zive Pyladesnek,
egyik az másikat itilte kedvesnek,
látatott mindenben ő szivek égygyesnek.
- 1025 256. Nisus Eurialust annyira szerette,
hogy fejét érette veszélyben ejtette,
söt még életétis halálra vetette,
s-barátyta kedvéért örömost le-tette.
- 1030 257. Theseus ennélis többet cselekedett,
Piritous mellet sokat serénykedett,
az Centaurusokkal bajt vitt, s-verekedett,
Pokólbanis be-ment, s odais rekedett.
- 1035 258. Az midön egymásnak hiv társaságában
voltak Phlegetonnak sötét országában,
esett Piritous Cerberus torkában,
akadott Theseus Pluto fogságában.
- 1040 259. Az ott izrül izre mind el szaggattatott,
fel tett próbájához még nemis foghatott,
ez pedig rabságban keménnyen tartatott,
onnand igen könnyen nem szabadúlhatott.
- 1045 260. Átkozott barátság, mely pokólban juttat,
s-kis gyönyörüségért örökös kint mutat,
készit az embernek kárhozatos útát,
kénköves tüzekkel böv forrású kútat.
- 1045 261. Vette Castort Pollux külömben kedvében,
ötet Istenessen szerette szivében,
soha nála nélkül világon élteben
nem talált örömet föld kerekiségében,
- 1045 262. Mellyért Jupitertül égben emeltetett,
éppen ő melléje ottan helyheztetett,
fényes Csillagokká mind kettő tétetett,
s-az égi kettös jegy rólok neveztetett.

- 050 263. Szerelmeknek lángja el nem enyészett még,
Csillagok fényében tündöklük, s-mostis ég,
s-nemis léssen addig ő szerelmekben vég,
az meddig meg marad az forgó magos ég.
- 055 264. Ez ily barátságot ki ki dicsírheti,
mely embert öröme egekben viheti,
csillagok száma közt fent helyeztetheti,
ragyogó nap fényel tündököltetheti.
- 060 265. Leg jobb barátodnak kel hát azt itilned,
ki mennyekben vezet, s-attúl nem kel-félned,
szive szándékárul semmi roszzat vélned,
nagy bátorságossan lehet azzal élned.
- 065 266. Ha van oly barátod, böcsülhetetlen kincs,
álnokság, csalárdság s-fortély szivében nincs,
lábai nyomára méltó, hogy rosát hincs,
vezető uttyára figyelemmel tekincs,
- 070 267. Mert az egek felé kel nekünk tartanunk,
hogyha nem akarunk lelkünknek ártanunk,
illik szemeinket oda fordítanunk,
s-mennyeknek országát szükség ohajtanunk.
- 075 268. De sokan nem kapnak az mennyeieken,
gyönyörködnek inkább minthogy földieken,
az eget felejtve vigadnak ezeken,
hivsága világnak ha lehet kezeken.
- 075 269. Keveset hajtának az egek gyöngyére,
fel nem indul szivek annak reményére,
szemeket sem vetik az napnak fényére,
egek dücsösségét ragyogó színére.

KILENCZEDIK RÉSZ

- 080 270. Ki ki könnyen kapdos világ hivságához,
meg sárgúlt s-ki ásott földnek agyagához,
azon serénykedik, s-lát sok úgy dolgához,
hogy aranyat böven kaparjon magához.

271. Az földnek gyomrában sok aranyat ásnak,
abból sokat mégis ritkán adnak másnak,
jóllehet hallottuk Mydást nyavolyásnak,
arany vólt mindene, s-az ártott Mydásnak,
- 1085 272. Kinek Bacchus Isten egykor fel fogadgya,
fog valamit kérni, hogy meg nem tagadgya,
kérjen, à mit akar, szabadgyában hadgya,
igirete szerént nékie meg adgya.
- 1090 273. Aranyat szeretve nem kért bölcsességet,
mérész, bátor szivet, erőt s-vitézséget,
örökös hirt, nevet, fris, jó egészséget,
állandó szerencsét, csendes békességet.
- 1095 274. Azt kéri, hogy mindent ő érintésével,
tehessen arannyá meg illetésével,
aranya lehessen kedve töltésével,
örülhessen szive annak bövségével.
- 1100 275. Kivánt jó választot arról midön venne,
valamit meg illet, az mind arany lenne,
s-annak próbájára nagy sietve menne,
hogy mindent arannyá hamarsággal tenne,
- 1105 276. Érkezik először, s-jút egy alma fához,
ki nyújtja kezeit fiatal ágához,
gyümölcsével edgyütt le vonnya magához,
le töri az ágat, s-kapdos almájához.
- 1110 277. Vált mindgyárt arannyá szakasztott almája,
annak le tört ága, meg illetett fája,
levele, gyükere, törsöke, szálkája,
mind moha s-mind héjja s-minden ágacskája.
- 1115 278. Kapta fel azután az földnek rögeit,
el rúgott patkóknak ott esett szögeit,
hegyes köszikláknek nagy darab köveit,
omlás le dölt fáknak illetve töveit.
- 1115 279. Tette mind arannyá virágzó kertekkel,
a szántó földeket rakott keresztekkel,
ott à táján lévő kaszáló rétekkal,
az erdőt s-az mezöt egész szigetekkel.

- 1120 280. Tündöklött mindenütt az föld vetésével,
meg sárgúlt s-ragyogott minden termésével,
arany vólt az rósa sértő tövisével,
minden féle virág fénlett növésével.
281. Arany vólt búzának kalászsza s-tarlója,
mezei munkásnak kaszája, sarlója,
szekere kereke, óldala csatlója,
még az halásznakis varsája s-hálója.
- 1125 282. Vette valamerre az maga járását,
nézhetnéd mindennek arannyá válását,
ott az arany viznek merhetnéd forrását,
s-láthatnád patakok arannyal folyását.
- 1130 283. Lakó helyeiben ő valahol jára,
valamire hágott, földre, köre, fára,
vólt finum fő arany udvara kövára,
ott majd nemis vala az aranynak ára.
- 1135 284. Nagy öröme miatt alig tér bőrében,
nem tudgya, akadott veszéllye törében,
juthasson öröme fottára kedvében,
szálllyon szomorúság örvendő szívében.
- 1140 285. Akarván azomban nyugodalmot venni,
fáradtsága után kevéssé pihenni,
ebédlő házában vigan innya s-enni,
a sok arany között örvendezve lenni,
286. Arany asztalait hamar meg vetteti,
arany abroszokkal mind be-terítetteti,
királyi ebédét frissen készítetteti,
Pompás eledelét eleiben viteti.
- 1145 287. Udvarló szolgálai fel fogják mosdóját,
teszik pohár székre az Bacchus hordóját,
dúdáló sipjának eresztik gordóját,
szőlő gerezdekkel fűzik forditóját.
- 1150 288. Hallatik egy felől zengése hárfának,
hegedünek, lantnak és az virginának,
citherának hangja s-egy nagy orgonának,
pengő cimbalomnak s-tromba marinának.

- 1155 289. Más felől hallatik nagy fent harsogása
arany trombitáknak s-dobok púfogása,
falokat rendítő bondézok zúgása,
vigasságra ki lőtt álgyuknak durgása.
- 1160 290. Mydás azon közben mósódó vizét kéri,
s-minthogy mosdik abban, kezeivel éri,
aranyá válását annakis ösméri,
finum jó mivóltát próbáltattya s-méri.
- 1165 291. Danaë aranya nem vala jobb ennél,
abbúl egy darabot ha e mellé tennél,
mindgyárt kétség kívül bizonyossá lennél,
hogy ez annál jobbnak tartatott mindennél.
- 1170 292. Le ült azért vigan vetett asztalához,
asztal keszkenőjét tészí az állához,
nyúla jobb kezével arany kanalához,
s-hogy levest ehessen, azt viszi tálához.
- 1175 293. A levest kóstóllyá, s-azon kanál leve,
mellyet leg elsöben szájában béteve,
kevés üdö alatt mind aranyá leve,
s-kivánt eleségül gyomra be nem veve.
- 1180 294. Azután kenyerét meg szegi késével,
sült fáczánnak szárnyát el metczi élével,
az Császár madárnak lábát az mellyével,
el metélt falattyát nyelhesse nyelvével.
- 1185 295. De nem telik gyomra metélt falattyával,
változott aranyá fáczán à szárnyával,
Császár madarais mellyével s lábával,
mert azt meg illette éhezö szájával.
296. Innya készül, minthogy semmit meg nem ehethet,
az ital, gondollyá, táplálása lehet,
ha néki az jó bór vigan lakást tehet,
eröt s-meg újjúlást attúl könnyen vehet.
297. Arany sellegeit tölteti szaporán,
de aranyat érez szájában vett borán,
lett azis aranyá, veszi észre korán,
el ijethet, s-el vélte, lesznek majdan torán.

- 1190 298. Ereje féltében igen fogyatkozott,
ki aranyat kapar, mondgya, hogy átkozott,
az sok arany mellet éhen siránkozott,
szomjú volta miatt halni bocsátkozott.
- 1195 299. Aranyát útállya s-bolond kívánságát,
mely által okozta boldogtalanságát,
kivánnya előbbi fogyatkozottságát,
mintsem hogy inséges kincse gazdagságát.
- 1200 300. Fel kiált Istenhez, meg ösméert vétkéreül,
kiván bocsánatot képtelen kértéreül,
előtti sorsára meg únt értékreül,
forditcsa inségét terhe mértékreül.
- 1205 301. Szives ohajtása egekben fel hatott,
könyörgő kérése megis halgattatott,
előbbi ügyében szegényen hagyatott,
kivánt csendessége szivének adatott.
- 1210 302. Így azért Mydásnak à sok arany mellett
inséget szenvedni, szomjúságot kellett,
az arany másnakis roszzat sokszor ellett,
fajzattya meg rothatt, rút, dohos lehellet.
- 1215 303. Mint fekély, mint pestis, ragadó nyavolya,
sárgaság, viz-korság s nem sárga jvolya,
szivnek csendességét meg emészto molya,
tapodásra méltó láboknak sámolya.
- 1220 304. Mint tévelyedett jüh ellett báránnyával
el vész, nem külömben kapart arannyával,
szokott ember veszni nagy kincsu bányával,
el nyómatik szive terhe bálvannyával.
- 1220 305. Azért mondgya szent Pál, esnek hogy ördögnek
törében gazdagok, s-terhe alatt nyögnek,
hidgyed az aranyat oly keményült rögnék,
nyom büzhött vétkekben, s-csinál ocsmány dögnék.
306. Hol vagyon aranynak képtelen vágyása,
ottan szokott lenni szivnek szakadása,
minden féle roszra ott vagyon hajlása,
s-minden féle jótúl örök el válása,

- 1225 307. Honnand következik az Kristus mondása,
tevének tö fokán könnyeb ált bújása,
mintsem az gazdagnak mennyekben jútása,
az kincsért ha vagyon pokolban fútása.
- 1230 308. Sok árvát s-özvegyet sokszor szomoritnak,
azoknak kölcséget böven szaporitnak,
sokakat inségre kergetnek, szoritnak,
torkon verve főjtnak, megis nyomoritnak.
- 1235 309. Szegénytül el tiltyák falat kenyereket,
sokaknak meg tartják érdemlett béreket,
ki vonnyák ellenek éles fegyvereket,
s-készek ki óntani ok nélkül véreket.
- 1240 310. Hamis keresményért ártatlan vért ontnak,
törvényt s-igasságot le tapodnak s-rontnak,
mindent igasságnak mértékében bontnak,
hól latot, hól mását tésznek olykor fontnak.
311. Az ily hamisságnak rendetlen mértéke
hamis keresménynek veszélyes értéke,
melyben szineltetik igazság festéke,
s-nincsen az gonosznak zabolázó féke.
- 1245 312. Salamon királynál hogy kedves ne lenne,
s-az igazság ellen ő semmit ne tenne,
könyörgött Istennek, oly malasztot venne,
igazságnak lelke uralkodgyék benne.
- 1250 313. Istenhez kiáltott szive keservébül,
tette könyörgését ki öntött szivébül,
az fölséges Isten irgalma kedvébül
vegye ki ő sorsát hamissak ügyébül.
- 1255 314. Ne adgyon nékie kincset, gazdagságot,
az mely szerezhessen fel fualkotságot,
hozhasson szivében oly nagy hamisságot,
mellyel követhessen minden gonoszságot.

TIZEDIK RÉSZ

- 1260 315. Valakit vakjában az gazdagság vezet,
nem nyújt a szegénynek könyörülő kezét,
az irgalmasságról mert el feletkezett,
még az Istenrűlis meg sem emlékezett.
- 1265 316. Jól tudom én ennek világos példáját,
hallottam, s-olvastam irt historiáját,
láttam szemeimmel szép Comœdiáját,
dús, kevély gazdágnak tett tragœdiáját.
- 1270 317. Fel nem irták aztat konyhán a szakácsnál,
azt szövö bordára nem tették takácsnál,
nem vették jegyzésben Asztalosnál, ácsnál,
hanem szent írásban irták szent lukácsnál.
- 1275 318. Fel találod ottan, hogy szegény lázárnak
egy morsa kenyeret szájátúl el zárnak,
sok dús gazdagoknál mostanis úgy járnak,
szegények egy pénztis csak héjában várnak.
- 1280 319. Az élök könyvében nincs fel irva neve,
az ki az szegénnyel soha jót nem teve,
a szegény az kitül semmi jót nem veve,
nem járhat mennyekben, mint szintén az teve.
- 1285 320. Van átkozott ügye az oly gazdagoknak,
veszet állapottyát nem tudgyák dolgoknak,
örök veszélyt s-poklot szerzenek magoknak,
meg adgyák az árát üzött hivságoknak.
321. Nem lehet tevének rút, görbe hátával
tő fokán ált bújni sok üdök folytával,
gazdagnak sem lehet kincse mivoltával
jűtni menyországban ördögül holtával.
322. Görbe háta terhét az teve sajnállya,
annak árnyékátis szemlélni útállya,
ivó vizét azért ha tisztán talállya,
zavarja lábával, magát ne csudállya.

- 1290 323. Terhe alatt magát szokta görbiteni,
térdeit az földre bocsátva ejteni,
s-ha magát nem lehet attúl meg menteni,
mesterkedik súlyját meg könnyebíteni.
- 1295 324. De az kincsnek terhet gazdag nem gyűlöli,
aztat hogy bővitse, magát majd el öli,
éhen, szomján sokszor napiait böjtöli,
izzad, fázik, reszkett, s-az hideg nem löli.
- 1300 325. Pénze terhe súlyját örömet emeli,
azzal magát s-lelkét mód nélkül terheli,
terhe alatt mégis örömét neveli,
annak galibáját szeretve viseli.
- 1305 326. Mint a saskeselyü vigyázza szemével
prædáját, s-elkapia lábai körmével,
úgy nézi az másét serény figyelmével
sok gazdag, s-fel-kapia nagy veszedelmével.
- 1310 327. Nézte Polymnestor, s-à képpen szemlélte
Polydorus kincsét, s-azt megis kedvelte,
az ő halálával magáénak vélte,
ötet azért titkon meg ölni sem félte.
- 1310 328. Priamus királynak minden keresménnye,
régi eleinek ősi gyűjteménnye,
ezüste s-aranya, myrhája, temjénnye
övé volt, s-ö vala Attyának reménnye.
- 1315 329. De hogy országában háború támadna,
annak sok veszéllye naponként áradna,
méltónak itilte, hogy abban fárada,
kedves gyermekének meg maradást adna.
- 1320 330. Bánkodik Priamus lett háborújában,
nevelt fiaival be szorúlt Trojában,
vitézkedik Hector, s-hires hazájában
gyönyörködik Páris szép Helenájában.
331. Azokért elméjét mind úntalan hánta,
láttya, az háború nyakában mit ránta,
mind Hectort, mind Párist s-magátis el szánta,
s-köztök Polydorst edgyütt lenni bánta.

- 1325 332. Kis gyermek vólt akkor, szopta az dajkáját,
annyát sem ösmérte s-Párisnak mátkáját,
nem tehetta harczon az hadban munkáját,
nemis pergethette szerencse koczkáját.
- 1330 333. Hogy azért nékie élete maradgyon,
báttyaival edgyütt nyaka ne szakadgyon,
sohúl az ellenség reája ne akadgyon,
ártatlan fejének, lappangó helyt adgyon,
- 1335 334. Tengerre viteti egykor gályájában,
téteti melléje kincset ládájában,
jó vigyázás alatt küldi Trárcziában,
meg marad élete, hiszi valójában.
- 1340 335. Az királyra bizza gondgya viselését,
udvarában való jó fel nevelését,
tészi sokszor arrúl, s-újjtja kérését,
nehéz meg számlálni sok esedezését.
336. Nem vélte Priamus, akadgyék latorra,
útakot el álló s-tolvajló kajtorra,
hogy kiseded magzattyát adgya oda torra,
bizván annak gondgyát az Polymnestorra.
- 1345 337. De talált Fiának gyilkos mesterére,
a ki életében hamar véget ére,
Priamus királynak el fogyatik vére,
s-vala amannakis meg fűzetett bére,
- 1350 338. Minthogy ki tudódót szörnyü gyilkossága,
vér szopó szivének vétke, gonoszsága,
mellyért Hecubának forró boszszusága
ki vájta szemeit, s-lén örök vaksága.

TIZEN EGYEDIK RÉSZ

- 1355 339. A'tkozott gazdagság, nagy veszélyek árja,
sillyesztő habjait ha valaki járja,
fel tátott szájával ezer gonosz várja,
sok ezer inségben rekeszti, s-be zárja.

- 1360 340. Ezer galibának tenyésző tanyája,
sok mévelt fel szedett s-rihesedett nyája,
minden féle rosznak bővséges bányája,
sziveket szaggató Titius kányája.
341. Az gazdagság mellet van ágya restségnek,
uralkodó széke pompás kevélységnek,
múlatozó helye az rút fősvénységnek,
rakott tövis fészke az nagy irigységnek.
- 1365 342. Terített asztala ott van torkosságnak,
vetett nyoszolyája ocsmány bujaságnak,
harag fegyver háza gyilkos mordályságnak,
sik, tágas mezeje minden gonoszságnak.
- 1370 343. Annak gyöpe látczik zöldnek s-igen szépnek,
mennek azért oda, s-arra sokan lépnek,
ott van sétálása sok eleven képnek,
van mulató helye minden féle népnek.
- 1375 344. Ki ki örvendezik ki terült mezején,
vigad, örül, tapsol úttyának elején,
de vész, mint az madár az fáknak tetején,
akad madarásznak ha lépes veszszején.
- 1380 345. Éri csúszamodás ott könnyen lábokat,
meg botlás s-el esés el kezdett úttyokot,
sok féle akadály követi dólgoakat,
vesznek el sok képpen, s-ott hadgyák fogokat.
346. Jút lelke sokaknak az kárhozatságra,
örök, véghetetlen boldogtalanságra,
mégis ugyan sokan futnak gazdagságra,
ügetnek, s-nyargalnak világj hívságra,
- 1385 347. Ugy szintén, mint à kik Hippodámiáért
futtattak s-futottak Schœneus Léányáért,
mindennél ékesült, fris Atalantáért,
ékes személlýének, kegyes mivoltáért.
- 1390 348. Az Hippodámia vólt Oenomausnak,
Atalanta, mondám, léánya Schœneusnak,
sokaknak tetczettek, mint Daphne Phæbusnak,
vagy mint Andromeda tetczet Perseusnak.

- 1395 349. Kegyetlen Attyárúl Hippodamiának,
ha kel adni hitelt Historiájának,
ollyat jövendöltek nékie magának,
el kel veje miatt veszni országának.
- 1400 350. Hogy azért leányának ne lehessen teje,
s-annak az ő férje neis légyen veje,
veje miatt néki el ne veszzen feje,
szárad mind untalan bús feje veleje.
- 1405 351. Fő törése után tész fel magában,
lehessen leányának bizonyos dolgában,
ha ki akar jutni ő házasságában,
hírt nékie arrúl tégyen országában.
- 1410 352. Léányának kedvéért a ki fel fogadgya,
pállya fútásában hogy ötet el hadgya,
szekerét lovait meszszi haladgya,
szép hajadon leányát mindgyárt annak adgya.
- 1415 353. De fogadásának az ki meg nem felel,
meg öletik mindgyárt, s-Eurussal nem szelel,
életében soha nem nyaral, s-nem telet,
tavaszi üdőben, sem őszkor nem delet.
- 1420 354. Ezen erős kötés, bizonynal gondollya,
léánya házassagát igen meg gátollya,
valaki magában azt jól meg fontollya,
abban hadgya, mintsem halálát kostólyla,
- 1425 355. Mert az ő lovai széltül fogantattak,
más egyéb lovaknál jobbaknak tartattak,
az Pállya fútásra midön hozatattak,
Pegasus szárnyain röpölni látattak.
356. Ezeket fogatni szokta szekerében,
hogy azt könnyen ejcse készítet törében,
ki pallyát fog futni, nem térvén bőrében,
kedvéért leányának fel forró vérében.
357. Találkoztak mégis, kik nem csak égygyenként,
fútottak veszélyre sokszor ezerenként,
szenvedvén éltekben halálnal nagyobb ként,
tudván, hogy nem jutnak hozzája egyébként.

- 1430 358. Annak szerelmével sokan halált nyertek,
mert sokan érette pályát futni mertek,
nála ágyat mégis magoknak nem vertek,
élteket el veszttve fő nélkül heverték.
- 1435 359. Nyerte végre Pelops nagy ajánlásával,
mert titkon elsőben végzet kocsisával,
szekere tengelye változtatásával,
kaphassa el annak fel fordulásával;
- 1440 360. Mellyet azon szerént még végben vihetett,
pállya fűtésában nyertessé lehetett,
s-még fel tett czélyyára Pelops el érhetett,
s-Hippodamiával meg egyesülhetett.
361. Kelletett Pelopsnak elébb konczóltatni,
gyermekdéd kórában fel diribóltatni,
meg főzött karjának húsát kóstóltatni,
s-Attya kezeivel fel hóhéroltatni.
- 1445 362. Nem külömben azok, kik Atalantával
verset mertek futni fejek romlásával,
keveset gondolván magok halálával,
Hyppomenes kívül vesztek pályájával.
- 1450 363. El vész vala öis Atalanta miátt,
meg sem adta volna senki feje diát,
hitta segítségül de venus kis fiát,
kapta szerelmének fel vonott kéziját.
- 1455 364. Anya Cupidónak erős nagy hatalmát,
akarván mutatni kívánt diadalmát,
adott vala néki három arany almát,
gyözedelme után reménlvén jútalmát.
- 1460 365. Hyppomenes azért verset fűtésában,
arany almáinak el el hányásában,
gyözte Atalantát czélyhoz jutásában,
minthogy el késet vólt azok kapásában.
366. De mind kettő veszet el nyert prædájával,
veszet Atalanta arany almájával,
Hyppomenes veszet Atalantájával,
váltak oroszlánnyá venus haragjával.

- 465 367. Vesztek ezek s mások világ kerektségén,
a kik kapdostanak virágos zöldségén,
sétáltak kedvekre zöldellő térségén,
s-vigan múlatoztak színlett ékességén.
- 470 368. Setét homály fogta világát szemeknek,
fel tett végső czéllját nem látták nemeknek,
nem nézték mélységét meg ásott vermeknek,
kevés eszek vala, mint szintén gyermeknek,
- 475 369. Kitül böcsös jókat egy piros almáért,
könnyen cserélhetni aranyat szalmáért,
szive nem törődik világ hatalmáért,
ki sem nyúlik keze jútalom pálmáért.
- 480 370. Szokták idejeket bolondúl tölteni,
fejeket nem túdták veszélytül félteni,
kezték a jó intést könnyen felejteni,
s-magokat sem szánták sok roszban ejteni.
- 485 371. Hirdetni mindennek bátorsággal merem,
ez világnak úttján sűrű veszély terem,
van sok kelepczével bé kerített verem,
melyben könnyen esve nyúgtomat nem nyerem.
- 490 372. Lesz azért tanácsos onnand el távoznom,
lenne gonoszomra ottan múlatoznom,
útamnak ösvényén nem kel csalatkoznom,
bátorságosb útra jobb lesz bocsátkoznom.
- 495 373. Forogván elmémen ez ily gondolatok,
minthogy érték számot keserü falatok,
azok csemegéjén tovább nem múlatok,
más útra indúlok, mellyet odéb látok.
- 500 374. Annak ugyan vagyon nagy meredeksége,
hágoja darabos, nem kis nehézsége,
csuportos ösvénye, nincs nagy szélessége,
keskeny mivóltának nem lehet térsége.
375. Irtóztat sokakat tövis termésével,
inakat sérteget hegyes tövisével,
sok akadályt szerez sértegetésével,
láb ütő köveknek elé vetésével.

376. Az útnak eleje, nyilván hidgyed bár azt,
epesztő galibát, sok nyavolyát áraszt,
emésztő gondokkal, búval fonnyaszt, száraszt,
sokszor kedved ellen egy ideig fásaszt.
- 1505 377. Érsz de annak végén szivednek nyugtára,
háborúid után veszélyek fottára,
minden féle jóknak állandó vóltára,
örök boldogságnak óhajtot partyára.
- 1510 378. El hanyatlik az nap, elég járást tettem,
edgy gyalog ösvényre menésemet vettem,
én fel vett útamon hogy haza siettem,
nagy vadon erdőkben igen el tévettem.
- 1515 379. Nem tudom, hól járók, nincsen kalaúzom,
fáradt lábaimot immár alig húzom,
jártányi erőmtül lassanként búcsúzom,
holyagzott talpamon még az börtis nyúzom.
- 1520 380. Vagyok irtozással egy kösziklás hegyen,
szemlélem, s-vigyázom, útam merre legyen,
nálam vólt vendégem, hogy velem jót tegyen,
mútattya útamot, s-én előttem megyen.
381. Jöj utánnam, mondgya, majd haza vezetlek,
úgy látom, rosszszúl vagy, ágyadban fektetlek,
mondom énis néki: ezennel követlek,
kegyes jóvóltodért hóltomig szeretlek.

TIZEN KETTŐDIK RÉSZ

- 1525 382. Az élő Istennek örök végzésébül
rendeltetett mellém kegyelmességébül,
hogy hozza fejemet minden veszélyébül
lelki, testi jómra bölcs vezérlésébül.
- 1530 383. Nem kel kételkednem jó kalaúzságán,
meg nyúghatik elmém az okosságán,
jó vezért illető, erős bátorságán,
kétségem sem lehet igaz barátságán.

- 1535 384. Nem vólt óly baráttya Dávid Jonathásnak,
ily hive Achates hires Æneásnak,
ily igaz hiv társát senkinekis másnak
fel nem találhattya elméje Pallásnak.
- 1540 385. Fejem sok veszély közt életemben forgott,
bal szerencsém miatt hasam sokat korgott,
nem csak veritékem, még véremis csorgott,
s-ellenem gyakorta sok rosz ember morgott.
- 1545 386. Változó szerencsém, mint karika, pörgött,
mostoha sorsomban csattogással dörgött,
sok búval, bánattal rabságomban zörgött,
midön fel vert vasam lábaimon csörgött.
- 1550 387. De vala fejemnek kegyes pártfogója,
hoszszú rabságómbúl ki szabadítója,
keservem árjának jó kórmányozója,
veszély közt életem meg oltalmazója.
- 1555 388. Mostis jelen vagyon az veszedelemben,
mostoha ügyemet vette kegyelemben,
nem szükséges tehát lennem félelemben,
júthatok általa nyúgovó helyemben.
- 1560 389. El indulok véle, s-megyek haza felé,
fáratt lábaimot újjáb erő telé,
az vadon erdöket velem által kelé,
nyúgodgyam házamnál, nékem azt rendelé.
- 1565 390. Az fáradság után nyúgodni szükséges,
fáradni fölöttéb nemis egészséges,
csendes nyúgovásom nem lehet inséges,
ha othon lakásom lészen békességes.
- 1565 391. Bomlott egészségem vehet meg gyógyúlást,
fogyatkozott erőm kivánt meg újjúlást,
érett noha szívem emészto búsúlást,
nem szenvedett eddig semmi el ájúlást.
- 1565 392. Lobogott előttem reményem zászlója,
körülottem forgott Lachesis ollója,
de el nem borított az halál hálója,
lészen nyavolyámnak hasznos orvoslója.

- 1570 393. Szemlélni kezdette színe változását,
könnyen meg ösmérte erőm lankadását,
vette jól eszében testem bádgyadását,
álmélkodva nézte hajam borzadását.
- 1575 394. Nyújtott bal kezemnek pulussát vizsgállya,
már mire jútottam, magais csudállya,
láttya jól, szívemet hogy szörnyü bú állya,
s-engemet bágyasztó hévségét sajnállya.
- 1580 395. Az orvosnak minthogy szükség azon lenni,
az betegség okát tudhassa fel venni,
tudományja szerint ugy kel odéb menni,
helyes orvoslását hasznossanis tenni.
396. Kérdi: mire légyen szívem vágyódása,
mert eredett onnand annak bádgyadása,
forró hévségétül esik dobogása,
emésztö Tüzében vagyon lobogása.
- 1585 397. Felelek nékie: az én vágyódásom
éppen csak abbúl áll, szünnyék búsulásom,
lehessen éltemben csendes nyúgóvásom,
állandó örömmel kedvemre lakásom,
- 1590 398. Hogy így az Istennek csendesült elmével,
szolgálhassak vigan szívem örömevel,
áldhassam szent nevét nyújtott kegyelmével,
végre bóldogúlylak Fia érdemével.
- 1595 399. Értvén kérésemet szép ajánlást téssen,
nyavolyámnak, mondgya, orvoslója léssen,
szívem sérelmének falastroma készen,
keseredett volta édességet véssen.
- 1600 400. Nem árt meg szívemnek falastromozása,
onnand következik hasznos orvoslása,
sérelmének lehet kívánt gyógyúlása,
elis távozhatik gondos búsulásá.
401. Fogja orvosolni súlyos galibáját,
nemis hadgya félben el kezdett cúráját,
éppen addig tésszi orvosló munkáját,
láttya valaméddig annak nyavolyáját.

- 1605 402. Azalatt szóltában falastromát adgya,
melynek erős voltát maga sem tagadgya,
de minthogy bánatom az nyavolyák nadgya,
tegyem fel szívemre, keménnyen meg hadgya.
- 1610 403. Adott falastroma mert igen hatható,
annak erejével kedvem újjúlható,
búval forró szívem öröme jutható,
nyavolyás ügyemis jóra változható.
- 1615 404. Azt azért mihelyen én kezemben vettem,
azonnal mindgyárast szívemre fel tettem,
nyavolyám súllyátúl megis könnyebbettem,
meg ujjulást vévén vidámabbá lettem.
- 1620 405. Falastroma hasznát érzem jó eleve,
szünik alkalmasint szívem forró heve,
búmnak terhe súllyán könnyebülést teve,
élesztő újjulást sérelmében veve.
406. Én kegyes orvosom szorgalmatossága,
nyilván van előttem finum doctorsága,
erömet frissiti nyújtott orvossága,
valóságos annak hatható jósága.
- 1625 407. El hevült szívemet szépen hivesíti,
fájdalmát enyhíti, búmat csendesíti,
unalmas bánattyát s-gondgyát kevesíti,
el bádgyadott vóltát jólis erőssíti.
- 1630 408. Ugy tetczik, hogy máris nyavolyám enyhödik,
szívem búsúltában nem sokat sinlödik,
az búval küszködve nem igen sérödik,
sérelme fájdalmán majd nemis törödik.
- 1635 409. Hippocrates Doctor itt nem kel semmire,
sem Æsculápius, kinek nóha hire,
orvosló kezeit tette valakire,
hoggy meg gyógyította falastroma ire.
- 1640 410. Nemis kívántatik Galenus elméje,
okossan orvosló, hirlelt szerencséje,
használt úggyan soknak adott recipéje,
de nem gyógyúlt attúl szívemnek bibéje.

411. Lehet azok nélkül tellyes reménységem,
el ál rövid üdön súlyos betegségem,
sinlődő nyavolyám s-epesztő inségem,
el kezdett cúrámval meg tér egésségem.
- 1645 412. Térek orvosomhoz s-annak hivségére,
hozzám meg mutatott nagy kegyességére,
indúltam mennyiszer magam veszélyére,
térített annyiszor jómnak ösvényére.
- 1650 413. Midön fogantattam Anyámnak méhében,
estem eredendő bünöm fekélyében,
hevertem sokáig mérge veszélyében.
lévén énis részes Attyáim vétkében,
- 1655 414. Akkor mindgyárt vala fejemnek örzője,
ezer veszélyeknek tülem el üzője,
gyenge csontyaimnak meg erőssítője
s-kezdett életemnek gondgya viselője.
- 1660 415. Ez árnyék világra midön születtettem,
születésemkoris tüle sok jót vettem,
maradott életem, sirban nem tétettem,
réám vigyázásával meg kereszteltettem.
416. A szent keresztséggel bünöm le mosódott,
sötétes homályom nap fényre hozódott,
meg irt szerencsémre, nem kétlem, vágyódott,
keresett serényen, találtis jó módot.
- 1665 417. Ki nyilt szemeimnek első könyvhúllását,
fel tátott számnakis ajaki mozgását,
vette tekintetben jajgató sirását,
pólya kötél alá testemnek jütását.
- 1670 418. Jelen vólt mindenkor ki pólyázásomban,
szerelmes Anyámnak kezén forgásomban,
dajkám emlőjének tejét szopásomban,
szerzett csendes álmot el nyúgovásomban.
- 1675 419. Istrásált előttem bölcsöben fektemkor,
járúlt hozzám gyorsan fel ébredésemkor,
sürgött körülöttem meg főrösztésemkor,
vigyázott mellettem akár hól létemkor.

- 1680 420. Óldotta szollásra meg kötött nyelvemet,
halgatta csácsogó gyermek beszédemet,
vette óltalmában eséstül fejemet,
orron botorkázva kezdett lépésemet.
421. Nézte nevelését kisdéd tagjaimnak,
rendelte járását botló lábaimnak,
adta erősségét lankatt inaimnak,
intézte jó rendit minden dolgaimnak.
- 1685 422. Fel serdült koromban sem szünt vigyázása,
nevekedett inkább serény forgódása,
oktatott, tanított belső sugallása,
örömemre fordult szívem búsulása.
- 1690 423. Meg tompúlt elmémet meg élesítette,
tisztességes jókra kedvemet vezette,
szívem vágyódását jóra gerjesztette,
s-gonoszrúl jó útra hamar térítette.
- 1695 424. Az minthogy ezentúl nagy Sándor hatalmát,
nem óhajtya szívem világ birodalmát,
Páris se itillyen néki arany almát,
kivánnya egyedül csendes nyúgodalmát.
- 1700 425. Leda leányát tarcsa Páris ö magának,
a ki miatt kellett el veszni Trojának,
Sándornakis veszte s-minden hatalmának
lén el nyelésével egy korty italának.
426. Én szívem nem hevül Görög Helenáért,
ékessen puzdrázott, nyilas Diánnáért
vagy Colchos szigete gyapias aranyáért
s-ottan függő kosnak aranyos gyapiáért.
- 1705 427. Sürő, sok veszélytül nem dobog féltében,
nem retteg, nem rémül, nincs ijedésében,
nem lobog, nem lángol venus szerelmében,
nem eped, nem sinlik kétes kegyelmében.
- 1710 428. Tegzes Diánnával sem akar vadászni,
fördő vizeiben mellette halászni,
sereg Nymphái közt nyargalva nyúlászni
vagy Syrénák mellett kedvekre horgászni.

- 1715 429. Nem kíván sétálni Parnassus hegyein,
Driades szüzeknek árnyékos völgyein,
Helycon bérczének tövises mesgyéin,
s-nem kap Cleopatra indusi gyöngyein.
- 1720 430. Az tengernek szedni ragyogó köveit,
meg különböztetni tündöklő színeit
nem kívánnya, s-nézni szökdécszlő fényeit,
hogyan szemem ne lássa le csurgó könyveit.
- 1725 431. Nem kel Apollónak vers mondó szóllása,
Pánnak s-Tytirusnak hangos sípolása
a vagy Amphionnak ékes lantolása,
Orpheusnak sem kel pengő hárfálása.
- 1730 432. Nem kívánnya merni Pegasus vizeit,
Amazon hadának fogni vitézeit,
látni Arachnának him varró kezeit,
Æthnának óltani lángolló tüzeit.
- 1735 433. Szárnyakat nem kíván fűzni Dædalussal,
szeleken röpdösni sebes Æolussal,
változó formákban lenni Vertumnussal,
vizzé, tüzzé válni tündér Protheussal.
- 1740 434. Neptunus lovain tengerben merülni,
Icarus szárnyain egekben röpdösni,
Titán szekerére Phaëtonnal ülni
nem kíván, s-nem akar illyeken örülni.
- 1745 435. Ereje, fegyvere nem kel Herculesnek,
Hectortis meg győző, vitéz Achillesnek,
szapora veszélyek valakiket lesnek,
vagy elébb, vagy utóbb, azok mind el esnek.
- 1745 436. Sem Julius Császár dücsöség szekere,
ki sok ellenséget noha sokszor vere,
az irigyek miatt végre halált nyere,
az csendes életnek kell csupán kenyere.
- 1745 437. Salamon királynak esze s-okossága,
nem kell Xerxesnekis hada sokasága,
Dáriusnak kincse, Cræsus gazdagsága,
kell csupán szivemnek lelkem boldogsága.

- 1750 438. Szivemet, jól tudom, Isten teremtette,
annak ő magában czéllját helyhezette,
állandó örömet Fölségében tette,
másban magán kívül nyugtát sem engedte.
- 1755 439. Légyen hát szivemnek ő gyönyörüsége
fölséges Istennek örök dücsössége,
Christus érdemébül lelkem üdvössége
minden czéllja s-tárgya verseimnek vége.

71.

VERSEIM VÉGÉNEK VÉGE

1. Midön az kuruczok én lakó helyemet
fel verték, prædálták minden értékemet,
üdöm unalmában szerzett verseimet
el tépték, szaggatták, kívánván vesztemet.
- 5 2. Nem bánom verseim öszve szaggatását,
de bánom Csábrágnak bástyái hanyását,
kö kerítésének földig le rontását,
lakó helyeimnek mind el pusztítását.
- 10 3. Pusztítója soha nem voltam hazámnak,
nem vettem hamissan az másét magamnak,
hive voltam ugyan, s-leszekis uramnak,
le tett hitem szerint fel kent királyomnak.
- 15 4. Kárvallásim után Isten jóvoltából
házamhoz érkezvén sok bújdosásomból,
szaggatott verseim talált darabjából
újjobban irattam el tépet rongyából.

**SOK FÉLE KERESZTEL
EL-KESEREDET EMBERNEK
KI-KOHOLT VERSE**

72.

A' KEGYES OLVASÓHOZ

1. Három esztendőnek és két holnapoknak
El forgása után hoszas rabságomnak,
Isten adván végét nyomorgatásomnak,
Örültem, vigadtam szabadulásomnak.
- 5
2. Gondoltam, hazámnak kivánt csendességét,
Házamnál élhetem kedvelt békességét,
Kiki Királyához meg tartván hivségét,
Már többé nem látom kurucz ellenségét.
- 10
3. De megint támadván veszélye hazámnak,
Kurucz ellensége mindenütt házamnak,
Felkent Királyomnak s-kegyelmes-Uramnak
Táborára menni kellettén magamnak,
- 15
4. Hól együtt, hól másut fáradván jártomban,
Buda viz várasát sokáig laktomban,
Hazámnak romlásán lévén bánatomban,
Szerzém ez verseket henyéző voltomban.

73.

BÚS ELMÉNEK LE CSENDESITÉSE

1. A'Rad, s-nevelkedik keserve ügyemnek,
szaporodik száma viselt keresztmemnek,
irgalmát ösmérvén melyben Istenemnek
el szenvedem súllyát öregbült terhemnek.
- 5
2. Külömb féle kereszt jóllehet szívemet,
el nyomja terhével világon éltemet,
tellyes reménységgel hiszem Istenemet,
terhének súllyátúl szabadit engemet.

- 10 3. Ámbár most szívemnek légyen kesergése,
minden jovaimnak prädára kelése,
vigasztalást véssen kereszt viselése,
vallott kárainnak türo szenvedése.
- 15 4. Kedves légyen nálam minden féle kereszt,
mellyet az jó Isten én szívemre ereszt,
szállittyá lelkemben kegyelmét à kereszt,
szivemben malasztya vigasztalást ereszt.
- 20 5. Hozza szep virágát tövis köszt rósa fa,
menti veszélyektül gallyákat árboczfa,
türo szenvedéssel virágzik keresztfa,
jól tudom szivemben, böcsös, drága Násfa.
- 25 6. Isten ajándéka tehát én kereszttem,
törödött szívemre örömet éresztem,
töredelmes szivel magamat ébresztem,
ügyemet Istennek eléiben terjesztem.
- 30 7. Búban merült fejem majd csak meg nem öszül,
mert edgyik nyavalyám mást váratlanúl szül,
mellyek miatt szívem hól hevül, s-hol elhül,
abban noha mostis az jó reménség ül.
- 35 8. Viseli keresztét à világon kiki,
el hidgyed, hogy nincsen kereszt nélkül senki,
akár hogy s-akár mint titkollya valaki,
vagy egyszer, vagy mászor, elhiszi akárki.
- 40 9. Nincsen ez világnak tellyes bóldogsága,
öröme hivságos, el fogy vigassága,
képzet jovainak nincs állandósága,
bizonyos mindenben múlandó hivsága.
- 40 10. Ki Földön nyomorgok, nem egyedül vagyok,
sürü kereszteim, meg vallom, hogy nagyok,
némelykor hevülök, s-olykor majd meg fagyok,
de panaszszaimnak mostan békét hagyok.

11. Keresztemnek terhét viselem békével,
biztatván magamat könnyebülésével,
mivelhogy reménlem, Isten kegyelmével
meg vizgatalásom lesz nem sok üdövel,
- 45 12. Terhe keresztemnek könnyebülést vészen,
saját hajlékomban jutatt, s-viszsa tészén,
ha ottan semmit sem talállokis készen,
csendes nyugodalmom magaméban léssen.
- 50 13. Akkor szenvedésem fog örömet hozni,
keresztem tövisse rósává változni,
virága Nás fámnak szépen illatozni,
be tölt reményemmel Istennek áldozni,
- 55 14. Midőn gondolkodnám keresztem súllyárúl,
mostani ügyemnek súlyos mivoltárúl,
nem lévén kétségem Isten irgalmarúl,
meg téré bünöshöz örök jó voltárúl.
- 60 15. Meg irt verseimet javaim vesztében,
à keresztet látván holdnak meg töltében,
szerzettem szenvedve magam keresztében,
könnyebedésemet várván viseltében,
16. Ezer hét szaz és hat esztendő számának,
első napján s-estén à böjt más havának
láttatván az égen Pest felől Budának
Hóld ellenben jele három kereszt-fának.

74.

MOSTOHA SZERENCSENEK LEIRT FORGANDOSÁGARVL

1. Forgó szerencsémnek kereke törése,
el vetett koczkámnak vakra perditése,
fáratsággal szerzett jovaim vesztése,
lehessen é méltán szívem kesergése?

42 I magamot 50 I tövisse 53 I súllyáról 54 I súllyos mi vóltáról 55 I irgalmaról 56 I vóltáról 57–64 I [a két strófa fordított sorrendben]

2 I perditése

- 5 2. Arról gondolkodván, jút könnyen eszemben,
már ez előtt régen akár hol létemben
én velem szerencse kerekén ültemben,
mint szokott jádzeni világon éltemben.
- 10 3. Perdített koczkámat vakra fordította,
jó kedvem örömét fel háborította,
nem csak értékemet prädára osztotta,
de még fejemetis rabságra hajtotta.
- 15 4. Inséges rabságom keserve sorsában
jutottam, s-hevertem lábaim vasában,
nyomorúlt fejemnek koplaltatásában,
el epedet szívem sok ohajtásában.
- 20 5. Bézárt fogházambúl öröm vigassága,
szaladott meszsziére fris, jó vidámsága,
három esztendőknél fejemnek rabsága,
haladván továbbra kívánt szabadcsága.
- 25 6. Vakot vetett koczkám fel fordúlt szemével,
égre fordúlt szemem csendesült elmével
nyerte segítségét Isten kegyelmével,
s-jól láttam irgalmát szívem örömével.
- 30 7. Nem hagyott veszélyben Istenem engemet,
meg szabadította rabságbúl fejemet,
helyre állította vesztett értékemet,
hoszta csendességre el búsúlt szívemet.
- 35 8. A' vak szerencsének nem csuda botlása,
meg tört kerekének csikorgó forgása,
de szünik üdövel meg únt csikorgása,
vakrúl lehet hatra koczka fordulása.
9. Üdövel à fecske még házamra szállhat,
fel prädált értékem megint helyre állhat,
kárvallásom viszont könnyen jómra válhat,
jó kedve szívemnek velem edgyütt hálhat.

---

5 | Arról 17 | fogházamból 18 | meszire fris, s-jó 20 | továbbra haladván 22 | csendessült 23 | segítségét 26 | rabságból 33 | az

- 40 10. Isten jó vóltábúl van jó egésségem,
vesztett javaimmal el múlt betegségem,
fel kent királyomhoz meg tartván hívségem
nem fúrja fejemet szerencsétlenségem.
- 45 11. Bár sorsomnak rozsózúl forog taligája,
nem veszi kedvemet reám hánt galibája,
meg tartott hitemnek nem lévén hibája,
böcsületemnekis nem esik csorbája.
- 50 12. Ki óntott véremmel nyert böcsületemet,
meg csonkúlt kezemmel meg tartván hitemet,
tűrő szenvedésben töltvén életemet
szivem nyugodalma nem szerzi vesztemet.
- 55 13. Szabad ember vagyok, nem rabság én sorsom,
vasat nem pengetek, szabados járásom,
ehetem fött étket, nincs most koplalásom,
miért volna tehát méltó búsulásom.
- 60 14. Ki Istenben bizik, meg nem csalatkozik,
kegyelmében soha meg nem fogyatkozik,
bal szerencse sorsán nemis csudálkozik,
mostoha ügyében se nem siránkozik.
- 65 15. Gonosz szerencsének mérgét kerülheti,
játéka probáját semminek vélheti,
öldöklő fúlánkját méltán nem félheti,
meg tartott hitinek jóvát remenlheti.
16. A' miként forgását koczka változtattya,
hól vakját s-hól hattyát embernek mutattya,
ugy szintén szerencse kerekét jártattya,
hól balra s-hól jobbra forgatva jutattya.
17. Szerencse forgásán immár nem búsúlok,
kereke törtében sem el nem ájulok,
kaphatván talpára megint el indúlok,
s-ha le esem onnan, koczkához fordúlok.

---

37 I vóltából 38 I jóvaimmal 41 I rozsózúl 44 I böcsületemnekis 45 I böcsületemet 61 I Az miként 67 I talpára,
jobban meg vidúlok

- 70 18. Vakjárúl hattyára fordúltát várhatom,
szerencse játékát semminek tarthatom,
kereke nyomtában útam nyomhatom,
jó reménységemet szívemben zárhatom.
- 75 19. Mellyről hogy elmémet vetettem és hántam,
hitem meg tartását soha meg nem bántam,
mindenemet azért veszteni sem szántam,
el hittem, Istenem jót végez irántam.
- 80 20. Gondoltam ezeket a Duna folytának,
lakván viz varassát régülta Budának,
frigy vetése közben királyom hadának,
kivánt békességét várván az hazának.

75.

KERESZTEL KI KOHOLT S-IRT VERSEIMNEK TOLDALÉKA

- 5 1. Keserves életem nem kevés unalom,
mert mostoha sorsom epesztő fájdalom,
de vigasztal engem örző szent Angyalom,
kinek kegyelmébül nyugtomat találok.
- 10 2. Oránként, naponként gyötrelmét éltemnek,
enyhíteni szokta keservét szívemnek,
le csillapithattya habjait elmémnek,
jómra fordithattya veszélyét fejemnek.
- 15 3. Hivom azért bátran az ő segítségét,
ohajtva kívánom szokott kegyességét,
tavoztassa tülem ügyemnek inségét,
nyerhessem szívemnek kívánt csendességét.
4. A' régi üdőben hazája vesztében
hazátlan Æneás meg nem holt féltében,
sok veszély közt forgott Tengeren mentében,
nyerte nyugodalmát bújdosó éltében.

---

69 I Vakjáról 71 I útam járhatom 72 I reménységemet 73 I Mellyről 77 I az 78 I várossát 80 I békességet
4 I kegyelméből; tanálok 6 I enyhitenyi 11 I tőlem

- 20 5. **R**ettentő hajjai tenger mélységének,
sok erős Vitézi Turnus seregének
erejét nem győzték jó reménységének,
nyerte kívánt végét sulyos inségének.
- 25 6. **I**gy énis éltemnek mostoha sorsában,
püsztlásra hajlott hazám romlásában,
tulajdon házamnak földig rontásában
érhetek jó véget üdö forgásában.
- 30 7. **J**út itten eszemben, Icarus mint jára,
fent héjázásában fel kele szárnyára,
ég felé röptében nem juta czéllýára,
nyaka szakattában következék kára.
- 35 8. **S**okan mostis, látom, szárnyokon röpülnek,
másokat el nyomva kedvekre örülnek,
de talám üdövel hálóban kerülnek,
vagy szárnyok ólvadva Tengerben merülnek.
- 40 9. **T**udom Phaëtonnak egeken járását,
Attya lovainak örömmel hajtását,
de szerzette azzal onnan le hullását,
sok országgal edgyütt hamuvá válását.
- 45 10. **V**óltak Oriások, mertek hadakozni,
az Istenek ellen bátran vagdalkozni,
de magok erejét látván fogyatkozni,
harczolások közben kesztek unatkozni.
11. **A**zok az egetis majd csak felnem verték,
midön eleinte a viadalt merték,
de őket Istenek az harczon meg verték,
magok veszedelmét minnyájan elnyerték.
12. **N**incs haszna mindennek fegyver fogásában,
fel-kent királlyátúl el pártolásában,
soknak nyaka szegett fel támadásában,
ösztön ellen való rúgodózásában.

---

19 I creit; reménységének 27 I reptében 29 I repülnek 35 I onnand

- 50 13. Vallyon Absolonnak fejét mi vesztette,
Dávid király ellen hadát eresztette,
királyi székből magát helyhesztette,
Attyának ágyasit megis förtöztette.
- 55 14. Elsőben hirdette ország szabadságát,
földig le tapodott, romlott igasságát,
akarja keresni régi méltóságát,
mindennel közleni fogja bődörségát.
- 60 15. Ravasz csalárdsággal sokakot csábított,
el ámitó szókkal magához hódított,
az után háborút azokkal indított,
tűzzel s-vassal rabolt, égett, pusztított.
- 65 16. Szemben szállott maga király táborával,
meg ütközött, s-harcolt vérek ontásával,
nem gondolván semmit népe hullásával,
s-el veszté az harcot szégyen vallásával.
- 70 17. Erössen, sebessen futott, el szaladott,
ligetes erdőn meszsére haladott,
de a maga haján egy fára akadott,
s-mint az akasztó fán, függött, s-ott maradott.
- 75 18. Joáb érte utól üző seregével,
által verte szivét éles fegyverével,
meg fizette vétkét le tett életével,
s-hagyott nekünk példát élete vesztével.
- 80 19. Valakinek hittel vólt kötelessége
a maga Urához, s-meg csorbúlt hivsége,
lelke ösmérete annak ellensége,
el veszi jutalmát hamis hitüsége.
- 80 20. Nem jó vólt sokaknak magosra hágasok,
ártott fejszéknek nagy fában vágások,
zúgolódó szókkal morgások s-rúgások
s-annyivalis inkább fegyverhez fogások.

---

51 I székében 56 I mindennél 57 I csábétot 58 I ámétó; hódított 59 I indított 60 I vassal, s-tűzzel; pusztított
65 I s-el 66 I meszsire 76 I vészi

21. Sok féle példákbul nyilván való lehet,
à feltett czéllýáig nem mindenik mehet,
kezdett futásában egy olly ugrást tehet,
nyaka szegésével veszedelmet vehet.
- 85 22. A' ki szerencsének földön kerültében,
váyott nagyobb polczra lapáton ültében,
érvén fölségéhez szive örültében,
jutott, s-ült asagra feje szédültében.
- 90 23. Láttuk, mi üdönkben sokan mint jártanak,
háborút szerevez mire jutottanak,
magokra s-hazánkra sok veszélyt hóztanak,
károkat, inséget szaporítottanak.
- 95 24. A' támadás előtt vallyon ki adózott,
házánkban kicsoda repartitiózott?
Nemes Ember tudom, hogy nem porcziózott,
se házában senki nemis quartelozott.
- 100 25. Ezentül hazánkat töb veszély érheti,
töb nyomorúságban szerencse verheti,
régi dücsösségét semmissé teheti,
egy gonosz másikat könnyen követheti.
26. Arannyal tündöklö hazánk szabadsága,
rézzé vált üdönkben nagy böcsü josága,
böven szaporodik sok nyomorúsága,
s-el áradott abban boldogtalansága.
- 105 27. Arany, ezüst pénze már rézzé változott,
sok szép jóvaival sok bitang osztozott,
praédált keresményye semmi jótt nem-hozott,
töb rablást, pusztitást s-adozást okozott.
- 110 28. Nem szánták hazánknak lakossit fosztani
el fajúlt Fiai, s-veszélyben hajtani,
nemzetünknek vérét óntatni s-óntani,
várakit, várasit s-faluit rontani.

---

82 I az 85 I Az ki 86 I pócza 93 I Az 96 I qvártélyozott 97 I Ezentül 99 I Dicsösség hét 105 I Arany, s-czüst
107 I keresményc 108 I pusztitást 111 I ontatni, ontani 112 I városit

- 115 29. Ezeket szép szinnel csalárdúl fedezik,
királyunk hiveit az alatt üldözik,
valaki közzülök prædával töltözik,
hirdeti, hogy azzal hazánknak áldozik,
- 120 30. Melynek vérrel keszték czimerit festeni,
gerjesztett tüzekkel sorsát szépíteni,
adoztatásával kincsit bővíteni,
el pusztításával veszélytül menteni.
- 125 31. Régenten Medaea magárúl hirdette,
meg vénhedet Aesont iffiuvá tette,
Peliades Leányit azzal ugy reâ vette,
koros, vén Attyokat vélek meg ölette,
- 130 32. Kik magok Attyának törödvén inségén,
akarván örülni kívánt frissességén,
kaptak Medæának hirlelt mesterségén,
s-lettek gyilkossává Attyoknak vénségén.
- 135 33. Véltek, Medaeának adott tanácsábúl,
Attyokat meg ölvén magok jó szántábúl,
mint Phœnix madarat meg éget porábúl,
hozzák új életre halál árnyékábúl.
- 140 34. De igen felettéb meg csalták magokat,
magok kezeivel ölvén meg Attyokat,
késöre ösmérték nyomorúlt sorsokat,
holtig mint siratták gyilkos mivoltokat.
- 145 35. Jó végre à roszszat nem szabados tenni,
rosz úton az jóra nem tanácsos menni,
mézet az méregbül à ki szokott venni,
el hiszi, üdövel keserüt fog enni.
- 150 36. Kinek roszban vagyon az eö serénysége,
ámbár légyen abban nagy gyönyörüsége,
érkezik fejére szerencsétlensége,
el hidgyük, à rosznak nem lehet jó vége.

---

117 I czimmerét 119 I kincset bővíteni 120 I veszélytől 121 I Medaca II Medoca 122 I Aesont II acsont
129 I Medacának; tanácsából II Medocának 130 I szántából 131 I porából 132 I árnyékából 137 I az 138 II útra;
jórúl 139 I méregből az ki 142 I gyönyörüsége II gyönörüsége 144 I az

- 145 37. Nem vólt dicséretes rútat szépíteni,
fővenyen vagy jégen házat építeni,
à széna kazalban tüzet gerjeszteni,
rostával à vizet kútból meríteni.
- 150 38. Régi példa beszéd, körmetlen fára hág,
sok izben sokaknak markokban tört az ág,
valaki kargyával haszontalanúl vág,
mondhattyuk felöle, fogatlan csontot rág.
- 155 39. Bizot Achelous erős termetében,
úttýából senkinek ki nem tért féltében,
nagyon dicsekedet híres Nemzetében,
változható Tündér vólt természetében.
- 160 40. Midön Herculessel keszte bajvivását,
nyervén leg elsöben à földre csapását,
rút mérges kigyóvá tette változását,
érezte mint kigyó meg szorongatását.
41. Azután bikává változott képében,
fujt véres tajtékot fel forró mérgeben,
de ugyis akadván Hercules kezében,
meg gyözetett tüle szarva letörtében.
- 165 42. Marsyást mondhatom ehez hasonlónak,
vólt versengö társa minthogy Apollónak,
vélte szebnek színét fekete hollónak,
mint sem az hattyúnak vagy hogy fejjér hónak.
- 170 43. Fel tett Apollóval musikálásában,
fel fujta pofáját eö sipolásában,
veszté maga bőrét úijat vonásában,
nyerte vétke soldgyát meg nyuzatásában.
- 175 44. Rabolta Hannibál határát Romának,
égette városit szomszéd országának,
nem álhatta végre ereit hadának,
adózó igáját szerzé hazájának.

---

145 I szépíteni 146 I építeni 148 I az; kútból meríteni 150 I markában 154 I Uttyából 158 I az 162 I tajtékkott
bömbölö mérgeben 164 I töle 170 I poffáját fent sipolásában 171 I veszti 174 I égetté városit

- 180 45. A? Teve régenten meg görbült hátában,
igen gyönyörködött rút ábrázattában,
szarvakat kívánván bolondúlt voltában,
vesztette füleit mérges haragjában.
46. Ki meg nem elégszik à maga sorsával,
hág fellyeb másoknak le tapodásával,
fogja tapasztalni à maga kárával
feje szédülését fellyeb hágásával.
- 185 47. Az uborka fára sokan fel hágtanak,
Pegasus szárnyain magossan jártanak,
de Bellerefontal midön nyargaltanak,
véle edgyütt veszve porban hullottanak.
- 190 48. Nem szóllok már többet errül mostanában,
ki ki meg ösméri még üdö jártában,
lehet nem sokára nagyob galibában,
s-nemis lészen haszna hazánk rontásában.

ELVÉNÜLT EMBERNEK BÚSÚLÓ GONDOLATI VAGY HOGY INKÁB ÉLETÉNEK VÉGÉRÜL ELMÉLKEDÉSI

76/I.

Ez új esztendőben nézzed ezen képen,
Meg fösült fejedet irták le miképpen,
S-elhid bizonyára, hogy találták szépen,
Mert haláloed után lészen olyan éppen.

76/II.

Ha ide tekintek, nizzed ezen képpen,
Feiedet, szemedet irtak le miképpen,
S-el hid bizonyára, hogy talatak széppen.
Mert halalod után lészen olyan éppen.

A' KEGYES OLVASÓHOZ

1. Világ veszélyében nem egyszer kerültem,
 Ollykor ugyan éppen fülemig merültem,
 Iffiu koromban de még-is örültem,
 Most már csak búsúlok, mint hogy meg vénültem.
- 5
2. Kezdet nehezeden lábaim járása,
 Akadályoztatik nyelvemnek szóllása,
 Ugyan azon szerint füleim hallása,
 S-meg homályosodot szemeim látása.
- 10
3. Jó kedvet, örömet nem szenved az vénség,
 Mellyben foglaltatik sok többféle inség,
 Testünket bádgyasztó minden erőtlenség,
 Jól tudom, az vénség nyavalya, betegség,
- 15
4. Noha tudom aztis, hogy finum orvosság
 Olly betegség ellen, mellyben iffíúság
 Sok izben sénlődik, emberi gyarlóság
 S-foitogattya szívét az világi hivság.

1. Elmémbe forgatom elmúlt napjaimot,
 Azoknak folytában meglett dolgaimot,
 Mostoha sorsomban eltölt óráimot,
 Szívemet epeesztő, bús gondolatimot,
- 5
2. Ez csalárd világnak tellyes hamisságát,
 Mutatot kedvének álhatatlanságát,
 Színlet javainak enyésző hivságát,
 Kevés üdö alat elmulandóságát.
- 10
3. Ez elöt vigadtam világon éltemben,
 Forgandó szerencse kerekén ültemben,
 Kedves barátimmal kedvemre létemben,
 Most immár bánkodom halandó testemben.

---

1 I veszélyében 2 I Olykor 4 I Most már busulok; meg vénhedtem 5 I láboim 6 I Akadályoztatik 7 I szerint
 10 I melyben foglaltatik töbféle énség 12 I nyavalya 15 I sinlodik

1 I napjajmat 2 I foltában; dolgaimat 3 I orajmat 4 I Szívemet; gondolatimat 7 I Színlet; enyisző 10 I ke-
 rekin ültömben 11 I Barátimnál; litemben

- 15 4. Nem lehet, úgy látom, kívánt vigasságom,
Sem egyben, sem másban kedvelt mulatságom.
Ezernyi sok ezer alkalmatlanságom,
Eppen meg emésztet sok nyomorúságom.
- 20 5. Szomorítot régen rabságos inségem,
Dolgaimban történt szerencsétlenségem,
Meg csonkult kezemen volt keserűségem,
Most búmat neveli megaggot vénségem.
- 25 6. Kel tehát szüntelen kopaszúlt fejemet,
Békével szenvedve sénlő életemet,
Mostan ajánlanom törődöt szívemet,
Isten irgalmában testemet, lelkemet,
- 30 7. Hogy én haláloamat jó készen várhassam,
Meg nyugot elmével az Istent áldhassam,
S-nékie lelkemet vigan be nyúithassam,
Ingyen irgalmából szent színét láthassam.
- 35 8. Világnak hivságát szívemből kizárom,
Eltem esztendeje, tudom, hetvenhárom,
Végét életemnek már naponként várom,
Hogy ne következék semminémü károm.
- 40 9. Mint álom, mint árnyék, életem folyása,
Fogy, múlik, enyészik óránként futása,
Lészen haláloomhoz egyik nap jutása,
Isten kegyelméből örök nyúgovása.
10. Az kegyetlen P á r k á k noha elkéstének,
Eletemnek véget még nem vetettének,
Tudom, de felölem nem feletkeztenek,
S-az halál törében bé rekesztettének.
11. Volt életem kötve Clotho gusalyára,
Fonalát L a c h e s i s fonta orsójára,
Pergetve orsóját nyújtotta hoszára,
Eljut A t r o p o s n a k mecző ollójára.

---

13 I kívánt 15 I ezerni 16 I meg emésztet 17 I inségem 19 I keserűségem 20 I neveli 22 I sínlődő életemet
23 I ajánlanom; szívemet 26 I elmével 27 I s-nékie 28 I színt 29 I szívemből 31 I Vígét 32 I következőzik 33 I fo-
lása 36 I Kegyelméből 37 I el kistenek 38 I víget 41 I Gusallára 44 I Atraposnak; ollójára

- 45 12. Azok szokták éltét embernek nyújtani,
Akarattyok szerint meg hoszabítani,
Midőn kedvek tartya, félben szakasztani,
Halál hálójában béis taszítani.
- 50 13. Nem szünik körülök Ch á r o n vigyázása,
L e t h e vizeiben van hajókázása,
Ez világból másra embert hordozása
S-abbán szüntelenül sok fáradozása.
- 55 14. Iár közel hozzája az keserves halál,
Felvont kaszájával körülötte sétál,
Iffjat és vénet egyaránt lekaszál,
Kaszája fejemre maid nem sokára szál.
- 60 15. Kiszabadúl lelkem testem tümlöczébül,
Ez árnyék világnak sűrő veszélyébül,
Vesztemre sokképpen hánt kelepcezebül,
Lészen boldogságom Isten kegyelmébül.

79.

- 5 1. Tanácsos fejünknek leirt képét néznünk,
Méltó halálunkról nekünk emlékeznünk,
Nem-is illik arrúl soha feletkeznünk,
Ne lehessen könnyen éltünkben vétkeznünk.
- 10 2. Éppen hasonlónak itéllyük fejünket,
Jól tudgyuk mindnyájan halandó ügyünket,
Vagy eléb, vagy utóbb, végezvén éltünket,
Kigyó, béka, féreg emészti testünket.
3. Közelget naponként életünknek vége,
Lészen bizonyossan órájának vége,
Világ hivságának ha lesz nálunk vége,
Halálunknak léssen üdvösséges vége.

46 I szerint meg hoszszabítanyi 47 I szakajtani 48 I taszítottani 51 I világról 54 I Föl vont 55 I egyaránt 57 I tömlöczébül 58 I sűrű veszéllébül 59 I sok képpen halat 60 I kegyelmibül

1 I nézzük 5 I étéljük 6 I tudgyak mindnyájon 7 I előb; vigezven 8 I utob 9 I emiszti 9 I vighe 10 I bizonyosom; vighe 11 I vighe 12 I vighe

AZ HALÁLNAK HORGÁVAL S-HÁLÓIÁVAL,
 NYLÁVAL, KÉZYÁVAL S-KASZÁIÁVAL SZIVÜNKET BÁGYASZTVÁ,
 KESERITVE S-FOITOGATVA, IGEN KESERVESEN EPESZTŐ,
 SÉTÁLÓ IÁRÁSARÚL EZ ALÁB MEGIRT SZÓKNAK
 BŐTŰIRE SZERZET VERSEK

Mint füst, mint pára, mint elenyező árnyék, mint por és hamu,
 mint le kaszált fű, töredéken nád szál, a' vagy mint le szakasztot
 virág, levágot ág, mint elromlando üveg, mint sebessen forgo szél,
 jegen építetet ház, viznek buborékja, embernek éppen olyan
 5   uilágon élete, enyészik, fogy, mulik, oszol, el fujatik;
                   szárad, fonnyad, hervad, törlik, romljk, elfut, eldő, elfoly,
                   és nagy hamar, szaporán, hirtelen, sok képpen, nagy könnyen,
 oránként, naponként, szüntelen, sok izben véletlen, igen gyakorta
 reméletlen, száma nélkül ugyan szemeink láttára untalan semmivé válik.

Meg csendüle fülem, s-azonnal félelem érzet szivemre,
 Jún mongyak, az halál, s-im aitom előtt ál, hagit küszöbömre,
 Nyla, mint kezija, nála van kaszáia, jút én veszélyemre.
 Teli félelemmel, szivem győtrelemmel, hay szálím felálnak,
 5   Félek mert nylátúl, félek kaszjátúl, csontyaim borzadnak,
                   Úlve, járva, kelve s-akar hova térve nincs nyugta magamnak.
 Szollok maid hozzája, életem órája el nem folyt még, tudom,
 Talam meg halgattya, fülében bocsattya, nem lesz semmi gondom,
 Mennyel most én túlem, tavozzál mellőlem, s-aly odéb meg mondom.
 10   Jol tudod, hogy addig, szabadon az meddig éltem galibára,
                   Nem volt ürességem, semmi csendességem, készüljek utadra,
                   Törődtem, farattam, sohul sem tanáltam szivemnek nyugtara.
 Pihenny most kesztem, üdőtis most nyertem rólad elmélkedny,
 Alkalmatosságom mostani rabságom csak Istent szolgálny,
 15   Rút sok vétkeimrül, hiúságos életemrül sziübül keseregny.
                   Az Istent dicsirem, s-kegyelmétis kérem meg nyugot elmével,
                   Magasztalom, áldom, naponként imádom szenvedve békével,
                   Irgalmát, malasztyát s-bűnöm bocsanattyát várom csendes sziúvel.
 Ne bancs azért engem, hogy ily csendességem továbbis lehessen,
 20   Tavozzál máshova, lassad, akar hova, nyughassam csendessen,
                   Eliedett szivem s-eleset jo kedvem újulast vehessen.
                   Látom, de elballag, de talam csak képlág, maid ugyan meg nézem,
                   Elmégyen, elmégyen, túlem tavúl légyen, s-most ne fogja kezem,
                   Nem bant ez egy uttal, lészen bocsanattal, magamban ugy érzem.
 25   Jaj, be könnyöbülék, s-ugyan meg ujulék, már nem dobog szivem,

---

Argumentum 4 II jégen 9 I nélkül [az akrosztichon szerint hibás] II nélkül
 2 II Jön 9 II még mondom 15 II szivből 18 II szivvel 20 II Tavaszál 25 II könnyübőlék

Erőmis érkezik, s-tülem nem távozik előbbeni kedvem,
 Sorsomat örülöm, szememet meg törölöm, nem hul immár könyvem.
 Zördülést de hallék, csak nem elajulék, igen elhevültem,
 Örömöm elmúlik, s-maid halálra válik ezennel életem,
 30 Az halal kiáltya, kiáltya, kiáltya, hogy el nem kerültem:
 Reá kerülök nyilván, ám bár most ballagvan mennyen az szomszedban,
 Nem feleit engem el, őis nem kerül el akarmi sorsomban,
 Jüvetelét készen, valamikor lészen, várjam napjaimbán.
 35 Eztet én ugy értem, ám bár most életem nyulékis továbbra,
 Kerülök egyik nap, éltemben ma hónap farkas kaszajára,
 Meg kel egyszer halmom, bizonyal kel tudnom, jutnom kel horgára.
 Job tehát készülnöm, mint sem hogy törödnem, halalra kel mennem,
 Nem lehet kerülnöm, heaban gyúlólnöm, mit kel tehat félnem?
 40 Tudom jól, hogy egykor, lészen valamikor, hálált kel szenvednem.
 Pénznek, kincznek száma, világ birodalma szabadda nem tehet,
 Okosság, bölcsesség, vitézség s-méreszség engem nem őrizhet,
 Roppant seregeknek, probált vitézeknek ereje sem menthet.
 Első de nem lészek, s-utólso sem leszek uttyán az hálálnak,
 Sokan meg kostolták, és immár meg ittak mérgét poharának,
 45 Hát még mennyn lésznek, kik törében esnek, s-horgára akadnak.
 Az élet és hálál egy lépésnyre ál mindenkor egy másút,
 Mint meleg az tüztül, nedvesség az vitztül s-árnyek nap világtül,
 Ugy nem tavozhatik, sem elnem válhatik életünk halaltül.
 50 Mint tél az hideget s-az nyár az méleget magaval hurczollja,
 Jég miként az vizet, láng szikra az tüzet magaban foglallja,
 Nem külömben hálált, kit éltünk feltanált, magához kapcsolja.
 Tehát csudálhatom, s-csufosnak tarthatom halálnak félelmétt,
 Lehetetlenségen untalan és igen szivemnek gyötrölmétt,
 55 Elek valameddig, le nem teszem addig jó kedvem örömétt.
 Készülök nagy vigan, fen ákadván horgán, akkor ne búsülljak,
 Az Istent dicsirve s-üdömet jól töltve jo halált tanallyak,
 Számot élt üdömrül, jól adván éltemrül hogy én boldogüllyak.
 Zörgett már szomszedban, jutot guniojában hálál egy koldusnak,
 60 Akarnám érteny, s-füleimben venny rendit szovainak,
 Látom, vonyogattya, s-taskáját forgattya szeginy nyomorútnak.
 Tudom, szegény kodus, te nem vagy gazdag, dus, jól hallom, hogy mondgja,
 Fekéllyel vagy rakva, szivedis bagyadva, jó napiat nem tudgja,
 Úressen van táskád, vakott vét az koczkád, s-az hatot nem horgya.
 65 Tértem hozzád azért, életed véget ért, készüly az halálra,
 Órülhecz, vigadhacz, semmin sem búsúlhacz, készüly az halálra,
 Régen enyelegtél, nyomorúttül éltél, készüly az halálra.
 Eliett, meg rettent, emliti az Istent, hallik kiáltása,

---

46 II lépésnyire 59 II értennyi; vennyi 67 II kiáltása

Dobog szive, látom, irtózik, úgy tartom, sűrű könyvhüllása,
 El kékült, el rémült, s-orczaja fehirült, zokogo sirása.
 70 Kérek, úgy mond, téged, életemet enged, tavozzál mellőlem,
 Eles, nagy kaszadat, öldöklő nyiladat s-nevedetis félem,
 Nesze, én mankomat, táskámat s-palczámat ved jo néven tülem.
 Nyomorúltul élek, tuled megis félek, ne vigyel útra!
 Akár többet szólny, neki reménkedny, ne rancsa horgára,
 75 De könyörületlen az halál, kegyetlen, veté kaszajára.
 Szállot az szomszédból, kóduš gunyójából roppant városokban,
 Zórgeti ablakját, zórgeti ajtaját az egész uczákban,
 Arvánák, özvegynek, gazdagnak, szeginynek bémégyen házában.
 Lövő nyilát véšzi, idegijében teszi, kapván kaszajához,
 80 Az törét késziti, kelepczejét véti, nem mesze horgához,
 Vonnya hogy mindennek, Iffiúnak, vénnek életét magához.
 Az hirét meg hozta nagy hamar az posta Váras Birájának:
 Gyilkosa fejednek, itt való Czéheknek s-ugy az polgároknak
 Jút bé az Várasban, voltis pitvarában, ugy mond, én házamnak.
 85 Mérgeš nyilát vette, s-idegében tette az mi romlásunkra,
 Jol láttam kaszáját s-meg vetet halóját nyakunk szakadtára,
 Nagyon mesterkedik, s-mostan dühöšködik el fogyatásunkra.
 Tudom, hogy rošz hirnek, végső veszélyünknek vagyok hir mondoja.
 Labarúl azonban el dölle szoltában az Biró postaja,
 90 Ez rošz hirt elhitte, többekkel közlötte az Váras bírāja.
 Szórnyű nagy zendülés, lén hamar rémülés, fölötte szöpögnek,
 Zibbognak, suttognak, egymáshoz futkosnak, s-tanacsot gyütenek.
 Azt végezik végre, hogy essenek térdre, s-gratiát kerjenek,
 Ki ki supplicallyon, s-hogy kedvet tanallyon, álatatossággal
 95 Ajandékot vigyen, halasztást se tégyen, sótt nagy hamarsággal
 Szépen praesentallya, s-magátis ajánlya nagy bölcs okosággal.
 Zúgó, forgo szélnek vagy Menyütő kőnek van mint indulása,
 Tűzes, sebes nyilnak s-ki lött golyobisnak mi forma járása,
 Oly hamar, oly gyorsan, de alázatossan ezeknek futása.
 100 Tanácsival Biró, úget az képiro, fut az Notarius,
 Váras Polgárral Prokator, Doctorral Apaticarius,
 Indúl az Fiscussal, Secretariussal Prothonotarius.
 Ragadgya kaptáját, varga suba faját, fút csizmadiával,
 Az Borbély Fördössel, Jubilér ötvössel, szöcs fút az szabóval,
 105 Gombkötő, szijarto, könyvkötő s-nyomtato az kép faragóval.
 Lakatos az Acsal, kolompar kovacsal s-az esztergalyossal,
 Ezek köszt az Takács, sütővel az szakács, Molnar aszталossal,
 Vélek az mészáros, serfőző s-korcsmáros az bor csaplárossal.
 Arujával kalmár, cserzet bőrrel Timár s-köszttők nyereg jártó,

110 Gyalommal az halász, sippal az madarász, s-ot az kerék jártó,
 Orás mesterekkel s-az pecsét meczőkkel füt az pais jártó.
 Terh viselő Troger s-vadat leső Jáger oskola Mesterrel,
 Az rész és ön mives, fazékas, kőmives, bányás az hévérrel,
 Gondollya vas áros, el maradny káros, űget az pintérel.
 115 Mennek musikások, gyalog s-réz dobosok az Trombitásokkal,
 Indulnak Lantosok, s-edgyütt az hárfások az Violistákkal,
 Nyargal czimbalmossal, hegedús Dudással s-az furoglyasokkal,
 Tomborás, orgonás és trombamarinás cziterás társával,
 Eneklő Bassista s-kappan Discantista edgyüt Altistával,
 120 Lótnak, s-igen futnak, sebessen nyargalnak az Tenoristával.
 Rugaszkodnék s-futna, örömet nyargalna az puska por törő,
 Oly hamar nem mehet, sem ugy nem űgethet, mint az kötél verő,
 Mert az agyékára eset s-lábáira egy nagy mozar törő.
 Landkocsis s-gyöngy fűző és az szappan főző az poszto metőkkel,
 125 Az szeker csináló, Csiszár s-kés csináló füt az hentesekkel,
 Nem késnek kontárok, sietnek sculptorok az harang öntőkkel.
 De az téгла vetők, szén és mész égetők más utra indulnak,
 Ott vannak kertészek, s-túlők az Méhések el nem maradtanak,
 Űgetnek az Sósók és az korcsolyások, együl egyigh futnak.
 130 Utannok űveges, szürcsapo, sűveges szaporán léptetnek,
 Együt az serhával, Prófoz Poroszlóval fölötte sietnek,
 Gyorsan füt az hohér, mindenikkel el ér, nyakra főre mennek.
 Mint sebes forgo szél, vagy tengeri veszély midőn hajot bolygat,
 Jo rendét el bontya kormánynak, s-el rontya, s-kormányost háborgat,
 135 Nem hagy semmit helyben, sem pedig jó rendben, mindent össze forgat,
 Talám ugyan éppen maid hasonló képpen ezeknek féltekben
 Szapora futások, sebes nyargalások gyors hamar mentekben
 Eszeket vesztette, s-rendeket keverte éppen mindenekben.
 Be szép őket nézny, mennyire rettegny tudnak az Haláltúl,
 140 Egyik sem akarna, ha raita allana, meg válny világtúl,
 Sokan pedig vannak, kik maid éhel halnak, s-élnek nyomorúltúl.
 Sirva reménkednek, s-igen könyörgenek, jutván az halalhoz,
 Engedgye élteket, s-hogy ne bancsa őket, esnek labaihoz,
 Neki esedezve, biznak könyörögve ő gratiajához.
 145 Feles sok Jozzágat, kincset s-gazdagságot kiki præsentállya,
 Ohaitva, sohaitva s-Labához borúlva ő magát ajanlya,
 Reménkedve néki életétis kiki vátig supplicallya.
 Gyúlt már nagy rakásra, hanyák mert egymásra az vit ajándékot,
 Oly nagy halmot raknak, mint ha fundálnának nagy erős bastjákat,
 150 Sűrű sohaitással, nagy sziv dobogással várjak válásztyokott.

115 II dobosok 116 II harfassok 123 II eset labajra; masár 124 I s-gyöngy főző II s-gyöngy fűző 125 II hentesekkel 129 II cgyütt cgyigh 131 II Profuz 135 II hágy 136 II hasonlő 144 II Néki 148 I az mit II az vit

Zacsókban, erszényben, nagy öreg gyűszükben aranyak, tallérnak,
 Ezüst medenczékben s-arany edényekben szépsége Násfaknak,
 Ladakkal soksága, hever gazdagsága az kalmár arúknak.
 Jaj, de kegyetlenül s-könyörületlenül őket mind meg fojtá,
 155 Esedeszéseket s-reménkedéseket csak meg sem halgatá,
 Gazdag sok kincsekre, nyuitot praesentjekre szemét sem fordíta.
 Ezektül el szálla, s-Végházakban szálla, a lármát meg fuja,
 Nem fél katonatúl, sem pedig hajdútúl, hogy ötet le vagja,
 Eppen batran járhat, szabadon sétálhat, nala van kaszaja.
 160 Puskatúl, pallostúl, hegyestörtül s-kardtúl semmit sem tud felny.
 Jól tudgyük, algyúkkal, tűzes szerszamokkal össze nem ronthatny,
 Tudgyuk, hogy erővel, senki fegyverével néki nem árthatny.
 Ezert az katona örömet sarcolná szabadulásáért,
 Tollat, farkas bőrét, karvasát fegyverét feje válsagáért,
 165 Ezüst nagy forgoját, futó paripáját adna életéért.
 Telekes bocskorát haidu s-puska porát edgyütt Lodingjával,
 Hoszu, jó puskaót, szarastúl pipáját dohany zacskojával,
 Aba köpönyegét, köntösét s-mind ingét salavárdijával
 Zugolodás nélkül, mert féltében kékül, halálnak engedné,
 170 Változó színében s-eliet szivében két kézzel is vetné,
 Jó szivel hodólna, s-nékie adózna, csak kegyelmét nyerné.
 Ziros taskojával, sem nyaklo szíjával nem sokat gondolna,
 Nagy szőr tanyisztráját, gubáját, kucsmait meg sem ohaitana,
 Elete ha lenne, s-tüle ment lehetne, menten oda adna.
 175 Kel de az haidúnak s-ugy az katonának az halalt kostolny,
 Bár erős csatákon, ostromon s-harczokon tanalták kerülny,
 Végre réa kerültek, s-kezeiben estek, s-meg kel nekik halny.
 Ballagva ezektül s-hágdosva keresztül szallot hadnagyoknál,
 Ordinantiát hoz az kapitanyokhoz, s-qvártélt vér házoknál,
 180 Rendet szab mindennek, Vitézlő Tiszteknek Generalisoknál.
 Ezek is sarcolnak, s-örömet adnának nyert gazdag praedákatt,
 Köves szerszamokkal s-tömött czafragokkal ékesült Lovakatt,
 Jó fő fő Rabokkal s-Uri sátorokkal tóldanak sarczokatt.
 Audientiáját s-maga gratiáját ezeknek sem áda,
 185 Esdekő kéréket és könyörgéseket se meg nem halgatta,
 Mikeppen többeknek, ugy szintén ezeknek élteket fogyatta.
 Ballagva, sétálva s-innend el fordulva tanála Vámosra,
 Ehez nem meszére akada Révészre s-az Harminczadósra.
 Révészt az Vámosossal s-az harminczadossal haita esztrengára,
 190 Nyert mit Vámos vamon, most mint egy ostromon, egyszers-mind elveszté,
 Eletét az Révész, érte mert nagy szélvész, örvényben sillyesté,
 Kikkal harminczados, volt az mivel ádos, éppen meg füzeté.

151 II gyűszükben; aranyak 155 II Esedeszéseket 158 II leg vágja 170 III színyebül; kézzel vetné 171 II holdólna 173 II tanyisztráját 176 III találták 177 III nékik 182 II Czafrángókkal III s-tömet 185 III esdeklő; halgatá 187 III találá

Ert már az Falukban, szallot hamarjában egy szeginy Zellérhez,
 Puszta kamorája, úres az Pajtáia, sok gyermeke éhez,
 195 Posog az vér benne, s-nem örömetst menne, jutot vendégéhez.
 Egyik gyermekével s-maga ház helyével az halált kínálja,
 Nem kel de gyermeke, sem egyéb értéke, kedvét nem tanallya,
 Ohajtása közben akada kezében, s-Poharat kostollya.
 200 Latom Jobbagyokat s-az ökrös gazdakat hogy már latogattya,
 Latogatva őket el fojtya sziveket, s-igen haborgattya.
 Jutatva banatban s-eitve búsulásban maid el nyomorittya.
 Az dolgot tréfára, nem veszik kordélyra, s-igen igen félnek,
 Nem lehet ki verny magoktól, s-el üzny, azon zembelődnek,
 Végezik magokban, falu tanacsában, kedvét keressenek.
 205 Jújön az szoszollo, véle rendet álló falu emberével,
 Lássa jo tanacsal, hogy tyukal, kalacsal s-okos elmejével
 Az dolgot most jóra s-meg maradasokra hozza beszedevel.
 Gyorsan elérkezék, s-menten kornyadozék falu szo szollója,
 Odalt inkább járna, mintsem mostan szolna, ére nyavolyaja,
 210 Nem keszte szovait, s-bé fogták szemeit, lén végső oraja.
 Elholt szoszollojok, nincs már pártfogyoiok, magoknak kel szolny,
 Lehaitot fejekkel s-meg hailott térgyekkel kezdik köszönteny,
 Ekeppen beszélve, iedve s-rettegve ötett engesztelny:
 Tudgyuk, hatalmas vagy, erődis igen nagy, birsz te mindenekkel,
 215 Egész ez világgal, szeginnyel s-gazdaggal, nagy Uri Rendekkel,
 Erős Taborokkal, országos hadakkal, birsz Fejedelmekkel.
 Néked feiet haitnak, kiralyok hodúlnak, s-tüled igen félnek,
 Jol tudgyuk, nem egyszer, kegyelmet ezerszer Csaszarokis kérnek,
 Egy szóval mindenek, Iffiak s-mind vének néked reménkednek.
 220 Supplicálnak, s-kérnek, s-néked esedeznek, fejeket ne báncsad,
 Zöldellő virágát, sem fonnyat ágságát élteknek ne roncsad,
 Idejeknek folytát és kedves mivoltát meg ne haboricxad.
 Kérünk miis azért az élő Istenért, bizonyossan hidgyed,
 Fejunk kegyelmével, szivünk örömével éltünket engedgyed,
 225 Oránkat halásztva s-túlünk el fordúlva magadhoz ne vegyed
 Gondold meg sorsunkat, sok szolgulatinkat jutassad eszedben,
 Job, hogy Urainknak s-az hatalmasoknak szolgallyünk éltünkben,
 Mint sem mostanában ily nagy hamarjaban essünk kezeidben.
 Van mindennek dolga, nagy sok faradtsága, látod mostanaban,
 230 Le kaszált szénajat, fel gyúitet boglyajat most rakja kazalban,
 Jut az kaszálásról, széna takarásról menten más munkában.
 Keriti kerteitt, ki ortya réteitt, sövényét uy-ittyta.
 Oltot gyümölcs fáit, s-el száratt ágait mostan tisztogattya,
 Szántva s-ugarolva, nagy-sokat faradva földéit forgattya.

193 II szegény 196 II kinnállya 197 III talállya 203 III zembőlödnek 217 II holdulnak s-töled 219 III remenyked-
 nek 220 II essedeznek

- 235 Zabját tenkelyével, meg ért kölesével még fel nem aratta,
 Ortván földeiről és még az mezőről paitaban nem horta,
 Lábón van buzája, ledneke s-arpája, s-fel nem takarhatta.
 Egy kévét nem kötöt, sem sarjut nem gyütöt, csűrét meg nem rakta,
 Lencsejét, borsoját, sem az pohankáját fel nem kaszalhatta,
 240 Földes Urainknak és Udvar biranknak dolgát el nem hatta.
 Untalan van gondgya, ám bár ki ne mongya, mezei munkára,
 Igen iparkodik, s-nagyon erőködik az asztag rakásra,
 Az élet szerzésre s-együt az cséplésre vagy az nyomtátásra.
 Tudgya, s-által latta, régen kitanúlta, ezennel vetésnek
 245 Ideje érkezik, maid elkövetkezik szent kereszt hetinek,
 Készül az szantáshoz s-az boronáláshoz, nincs nyugta fejének.
 Sok adoban estünk, az szegínység kosztünk, nyomorultak vagyunk,
 Ziros, nagy konyhára, sem czifra ruhára, jól latod, nem vagyunk,
 Az nagy inség velünk, szolgálatban élünk, nincs nekünk Jobbágyunk.
 250 Ritkan pihenésünk, nagy sok törődésünk mind télben, mind nyárban,
 Az sok nyúzo, foszto, koborló, pusztito prædal jovainkban,
 De ha el fogyunkis, meg adozunk mégis néked mostanában.
 Forduly el mi rólunk, se meg ne szály nálunk, menyel most dolgodra,
 Odéb könnyen erhecz, masutis el férhecz, ne üly mi nyakunkra,
 255 Ne vesd meg kértünket, enged életünket, s-halaszad továbbra.
 Neked oda szántuk, s-imé oda adtuk vonyo marhainkat,
 Jármos ökreinket, fejös Teheninket s-minden barmainkat,
 Adgyuk réteinket s-ortvány földjeinket, hazúnkal paitánkat.
 Dolgát, beszéd közben vé hálal eszében, soká halasztotta,
 260 Hamar beszédekét s-egszers-mind élteket félben szakasztotta,
 Eppen mint masokat, ugy az Jobbagyokat, ime, meg foitotta.
 Rettentő nyilával, horgas kaszajával innendis el szálla,
 Vesztérül ezeknek szőlő miveseknek házokhoz fordúla,
 Az szőlős gazdákra és az kapasokra ottan reá tanála.
 265 De ezek nem vártak, se még nem gondoltak, tanalyon hazokra,
 Teli poharakat, kostolva borokat, köszöntek egy másra,
 Örömmel vigattak, már megis kaidúltak, nincs gondgyok halálra.
 Rettegny nem tudgyák, igyék velek, mondgyák, légyen mulátásban,
 Jo borral kinallyak, s-hogy kedvét tanályák, ütetik az sorban,
 270 Köszönnnek reá pohárt, azt vélik, hogy nem árt nekik mostanában.
 Rantá az gazdakát s-ugy az kapasokat maga halojaban,
 Orron fogva vonnya, horgara fel hannya igen hamarjában,
 Maid eszekre térnek, s-Jozanokká léznek halálnak markaban.
 Lőrével kapások, mint seginy munkások, néki kedveskednek,
 275 Jó finum borokat, teli nagy hordokat az Gazdák igirnek,

235 II kölessével III Zabja 237 II lendneke 242 III erődik 245 III hetének 247 II szegénység 250 II pihenessünk
 253 II mennyel 256 II, III Néked; s-imé[??] 257 I ökröinket II ökreinket III ökreinket, fejes 259 I ne hálal II vé hálal
 III ne hálal 264 III talála 265 III talályon 268 III mulatságban 269 II kinnallyák III talályak 270 III nekck 274
 II szegény III segény

Kérik életeket, ne banca fejeket, igen remenkednek.
 Eltek azon közben mégyen maidan füstben, már halálra váltak,
 Lőrével s-jo borral, el köszönt pohárral kedvet nem tanaltak,
 Fejeket függesztve s-halál horgan fügve mind egyik el holtak.
 280 Vinczelér azonban bé juta hazában szőlős gazdájának,
 Torára reá ére, éreis végére végső orajának,
 Esék ot az törben s-körmös kezeiben maga halalanak.
 Lépet még továbbra, s-akadá odébra az major gazdakra,
 285 Dagályát mérgének s-élet fegyverének ereszte nyakokra,
 Öldöklő nyilával nem nagy sok munkával haitá halójára.
 Láttyák jól dolgokat, hálóban magokat, ökis kedveskednek,
 Elég poka fiat, tyúk, Lúd, kácsa fiat s-borjutis igirnek,
 Lág veslén túrokat, tömlő nagy saitokat száporan készítnek.
 Fejek de szédüle, szemek setétüle az álat azomban,
 290 Orvoslást nem értek, Doctort sem kerestek ily nagy nyavolyaban,
 Lén vége élteknek, valamint többeknek halál halójában.
 Juta Juhaszokhoz és az gulyasokhoz az major gazdák túl,
 Ezeket köszönti, s-maid reajokis önti mérgét már ezentül,
 Sziveket el fojtja, s-magokat meg fosztja éltek világátul.
 295 Nagy sok szép nyajokat s-igirt marhajokat meg sem tekintette,
 Az gulyás tarhoját s-Juhasz gomolyáját meg nem kedvellette,
 Göböllőstis láta, s-ő melléjek ránta, s-horgára vetette.
 Innendis el mégyen, s-hogy töb prædát tégyen, kelepcejét veti,
 300 Hamar menes-Pásztort és a' diszno pásztort abban beis ejti,
 Az nagy szép Ménestül, hizlalt sertésektül őket el kergeti.
 Mén lovát s-kanczaját, csödörét s-csikoját szeginy ménes pásztor,
 Artannat s-emejét, malaczát, *sűdőjét* úgy az Diszno pásztor
 Rettegő szivében, haláltul féltében igirje ám bator,
 Sem igireteket, sem ő kéréseket nem kezdi hallany.
 305 Ziriát szalonnának s-faját az Lovaknak nem kévannya venny,
 Az magok életét s-világon nem létét tudgya csak kévannya.
 Prædaban az vadász, miképpen madarasz, éppen telhetetlen,
 Olalkodva buikál, s-az erdőkön járkal mind nyáron s-mind télen,
 Reitett kelepceével s-meg vetett törével leskodik szüntelen,
 310 Az halál akképpen szüntelenül éppen prædallya éltünkét,
 Nyáron s-kikeletkor, mind télen s-mind őszkor öldökli fejűnket,
 Hálóját meg veti, s-nyilait eresztí, s-el fogyat bennűnket.
 Jutat némellyeket, számos ezereket még gyermek korában
 Orszagló hatalma s-erős birodalma nagy bőv határában,
 315 Tavaszkor ezeket s-az csecsemősökett eiti halójában;

276 III reménykednek 282 II Essék III türben 284 III s-élc 287 II, III kacs 288 III neslén; készötnek 294 III világgjátul 298 III tegyen 301 II s-csikaját II, III szcgény 302 I sődöljét II sűdőjét III sődölyét 305 II kivannya 306 II kivanny III kévanni 308 II erdőkön 311 II kikelkor III kiketkor 313 I <nagy sok> számos; <korokban> korában II, III nagy sok; korokban 314 I <Regnáló>Orszagló II Regnáló III regnáló

Ellenben masokat, sok szép iffiakat virágzó éltekben
 Lab ála tapodva s-kaszaiára hánva kever ha mérgében,
 Ezeketis akkor, eiti kikeletkor körmös kezeiben.
 Némellyek markában már ember korokban tanálnak kerűlny,
 320 Szép, meg ért elmére és mikor eszekre kezdettenek érný,
 Ollyak immár nyárban kegyetlen torkaban szoktanak akadny.
 Kikeletet élve s-az nyaratis érve idejek folytában
 Kik az kelepczére s-rea jutnak révére hay ősziülés korban,
 Ez illyenek ősziör, nem nyár, sem tavaszkor jutnak birtokában.
 325 Pislogó szemekkel s-meg ősziült fejekkel kik jutnak horgára,
 Paczára görbedve s-Papa szemem nézve lepnek kaszajára,
 Ezek éppen télben botlanak tórében, s-esnek nyilaira.
 Nyárban tehat nyarat életünkűl arat az halal, iol látom,
 Nyárhoz életünket minthogy élt űdönket, magámban ugy tartom,
 330 Az midőn esziünkre s-tértünk emberségre, méltán hasomlitom.
 Gyenge, szép virágát, életünk zőld ágát mikor le szakasztya,
 Jol látom, hogy tavaszt kaszál akkor, és aszt hamar meg szárasztya,
 Kedves idejében, éltünk zengejében hervasztya, s-fonnyasztya.
 Őszel miként szedny s-az prősbenis vetny szoktak a' szőlőket,
 335 Nem külőmben szedi, prősőlny is kezdi akkor életünket,
 Napiaink ősziör s-hay ősziülésűnkor midőn meg foit minket.
 Idejekben telet, értek sokan delet, vége életeknek,
 El folit el végtére, réais ért szivekre ereje mérgének,
 Nemis lehet mérgét s-halál dühösségét meg győzný senkinek.
 340 Oranként, naponként senkire sem tekint, éltűnket prædallya,
 Rendes mivóltában s-csendes folyásában zavarja, s-gazollya,
 At lattam, hogy akkor, akarja az mikor, horgára kapcsollya.
 Nagy könnyen, sok képpen életűnket éppen izrűl izre tőri,
 Két águ horgával s-hoszu kaszajával könnyen elis éri,
 345 Ezerny formában maga halojaban hamar bé keveri.
 Nyári nagy melegben, szőrnýű hév űdőben nincs vesztég űlése,
 Téli fergetekben, kemény, rűt hidegben sincsen pihenése,
 Nemis volt valaha, nemis léssen soha velűnk frigy kőtése.
 Azért életűnkben méltó s-élt űdőkben sokszor el gondolnunk,
 350 Prædajára készit, tórében bé taszit, horgára kel jűtnunk,
 Ostromol mind addig, élűnk valamedig, bizonyal kel tudnunk.
 Nem kétlem, sokaknak mivolta halalnak ha jutna eszekben,
 Kerűlnék hiuságát, világ alnokságát cselekedetekben,
 Eszekre térnének, s-jobbűlást tennének magok életében,
 355 Nem volna kevélység, sem harag, gyűlőlség el fajult szivűnkben,
 Tavoznék torkosság s-az testi kévánság, s-nem jűnne elménkben,

319 II tanaltak III találak 323 III ősziülés 326 I <s-oculáron> s-Papa szemem II s-occularon III palczára; s-oculáron; 327 II botlonak 333 III hervasztya fonnyasztya 334 III az szőlőket 335 I <jo>is kezdi III jó kezdi 346 II űléssé 347 II pihennesse 350 III be taszit 356 II torkosság III jűnnek

Szünnék az fősvénység s-jora való restség ily elmélkedésben.
 Zörgett, megint hallom, az halál, s-gondolom, ment az káptalanban,
 360 Ustókben nem kaphat, prokator sem valhat, mit tett fel magában,
 Nincs üstöke Papnak, pőri sincs halálnak, járhat most heában.
 Tudom, de nem pörrel, hanem inkább törrel lattya halál dolgát,
 Erve kaptalanban, prokator vallásban nem mulattya magát,
 Látom, hogy életben kapot, s-nem üstókben, s-meg vetette horgat.
 Erseket Püspökkel, püspöket Ersekkel férkesztet egy rendben,
 365 Nagyat az papoknak s-az nagy Præpostoknak taszitya más rendben,
 Szeginy Plebanusok s-Licentiatuok fűgne vélek közben.
 Oltartúl s-Templombúl s-Consistoriumbúl sokakat szollita,
 Kit gyontato székbűl s-prædikalló székbűl horgára fel ránta,
 Istenes élteket s-ó Papi Rendeket semmiben haitá.
 370 Zóдите, kékité, s-megis fehirité orczaiat azoknak,
 Béillet, nagy subákban s-azok gallerában kik fent heasztanak,
 Erszény töltésében s-az penz gyútésében az kik fárttanak.
 Nehéz az Papságot s-az kanonokságot azoknak le tenny,
 Viselt subajokat s-hoszu palastyokat magokrúl le vetny,
 375 Éhen, szomian gyútót s-arannyal meg töltöt erszénytűl meg válny.
 Látom, hogy irtoznak, szórnyen borzadoznak, s-mindent igiménék,
 Ez árnyék világban, hogy ha az papságban tovab élhetnének,
 Töltöt erszenyekkel s-gyútót sok kincsekkel kedvét keresnének.
 Latok de ellenben halalnak törében ollyakat őrómben,
 380 Éltekben kik várták, s-gyakorta forgatták halált elméjekben,
 Nem féltek horgátul, sem pedig magátul sohas éltekben.
 Im, jún Votivumra s-offertoriumra Apatur s-Esperes,
 Gallérokát rantya, s-többekhez taszityta, s-többeketis keres,
 El kapa az Lectort, Custost, Decant, Cantort, kassa mégis üres.
 385 Nagy az Papok zákja, s-nagy annak a' szája, nehezen telhetik,
 Gyútt az Pap eleget, bir nagy Püspökséget, de még sem nyughatik,
 Job s-nagyob tisztekre és az Érsekségre mint hogy reá léphetik,
 Az papok zákjárúl s-kincses tarhazarúl elkezdtem hinny,
 Zákját az halálnak mondhatom nagyobnak, s-azt még kel engedny,
 390 Olykor van az torkig, de ez soha felig sem szokot meg telny.
 Ragada sok papot, s-masokatis kapot, látom keservessen,
 Tölti mindennekel, Úri s-kősz rendekkel, van mégis üressen,
 Azért telhetetlen s-ugyan feneketlen, s-bányák nem kevensen.
 Rantya az papokhoz, s-fekteti azokhoz már az Baratokat,
 395 Egyházi Rendekkel s-tőb szerzetesekkel az Jesovitakat,
 Ment Collegiumokban s-a' kalastromokban, nyittya az Czellakat;

357 II fősvénység 366 II Szegény III szegeny 367 II szöllittä 369 III [sem miben haitá hiányzik] 370 II Zóldité
 III feirité 371 III kék fent [heasztanak hiányzik] 384 I az Decant és Cantort [Custos utólag beszúrva] II Custost,
 Decánt, Cantort III az custost és Cántort 388 I tarhazarúl [jav. ebből: tarhazokrúl] II tarhazokrúl III tárhazokrúl
 389 I <Kaszát>Zákját II Kassát III kaszát; nyobnak 395 II Jesovitákat 396 I s<a'> II, III s-a'

Együt az Portással s-az Vicariussal szeginy Fratereket,
 Látá Gvardiannál s-az Provinczialisnal az töb Patereket,
 Es ot mind ezeknek s-a' Præsidenceknek fogyatá élteket.
 400 Taszitya feléjek, s-fekteti melléjek már az Pater Rectort,
 Labarúl leeité, s-az Rectorhoz veté Pater Procurátort,
 Ehez nagy sok Mestert s-az Pater Ministert s-bölcs sok Prædikátort.
 Nem lén Barátoknak, sem Jesovitaknak semmi kegyelemmel,
 Soha sem kedvezhet, s-nekiek sem lehet hát engedelemmel,
 405 Zolgyát életünknek kel de szerzetesnek várný nagy örömmel.
 Az halál kedvéért és az jo halalért hatták el világot,
 Meg vetik, kerülik, utállýak, s-gyülülík az muló hivságot,
 Az halálra érve s-révère réa kelve nyernek boldogságot.
 Nyit utat az halál, s-csak egyedül tanál az örök életre,
 410 Ez árnyek világból s-annak hiuságabul vihet nagy örömrre,
 Les és harcз helyünkrül s-bai vivó veszélyrül vezet dücsösögré.
 Kik de baratságra s-Jesovitaságra csép kapa kerülve,
 Údvösség uttyarúl, sem az jo halalrül nemis elmélkedve,
 415 Lelkeknek vesztére léptenek sok bünre, rendeket meg vetve,
 Ualóban rémülnek, s-magokban rettegnek olyyak az haláltúl,
 Gyülülínek, s-el vernék, meszére kergetnék az halált magoktól,
 Jó halált nem várnak, hát méltán búsúlnak, s-félnék az pokoltúl.
 Az Barát kóntóse s-abbán öltözése nem használt olyannak,
 420 Nemis Jesovita, a'ki el nem hatta hiuságot világnak,
 Senkit kóntósérül, de csak életérül itilhetny jónak.
 Zórget, megint zórget, s-hozzámis közölget az halál ujobban,
 En réamis van gondya, tudom, jolis tudgya, élek hogy rabságban,
 Meg ment rabságomtól, s-ez vilagi bútúl maidan hamarjában.
 Elómbe fordulva s-magát megmustralva mégyen de előbre,
 425 Indúlt az Pápához, s-ment Cardinalyokhoz talám nem késüre,
 Nagy Fejedelmekhez, Kiralyhoz s-Herczeghez s-Csaszárhoz elvégre.
 Kezdi Fölségekbül s-az magok székekbül őket ki forgatny,
 Latom, sem kiralynak, sem pedig Csaszárnak nem kezde kedvezny,
 430 Azoknak pálczáját s-arany koronáját akarja el venny.
 Teriede az hire, hogy feléjek ére, fel tett szandékának,
 Tanacsról tanacsra s-tanakozásokra szaporán futkosnak,
 Azon nyugovának, s-teczék minnyajoknak, hogy ellent állyanak,
 Rendelt seregeket s-erős vitézeket nagy hamar gyücsenek,
 435 Avagy hogy zalogot adva s-gazdagságot jó frigyét kössenek,
 Nagy gyönyörúséggel s-ezer mesterséggel tovabbis éllyenek.
 Nem féltik pöröket s-egy könnyen ügyöket magok országaban,

399 II fogyátta 401 I leicité [jav. ebből: leité] 403 III Jesovitáknak 404 II ha engedelmel 407 II gyülülík
 409 III talál 411 III döcsösögré 412 III baratságra, Jesovitaságra 416 II Gyülülínek 419 III Jesúvita 420 III senki;
 itilyhetni 421 II <mikint> migint 424 III fordulna; meg mustrálna 426 III kiralyhoz Herczeghez 431 I s-
 <Conferentiákra> tanakozásokra II s-Conferentiakra III s-Conferentiákra; futosnak 435 III vagy gyönyörúséggel

Tartnak sok bölcs Doctort, sok okos Prokatort minthogy udvarokban,
 Az kik meg gatolást tanalnak s-orvoslást mingyárt hamarjaban.
 Lattyak de azomban, nincsen hatalmokban, árcsanak erővel,
 440 Avagy hogy fejeknek kegyelmet nyerjenek ez világ kincseivel,
 Nincs ott gyönyörűség, s-nem használ mesterség, ál az hol törével.
 Semmi Exceptio, sem Allegatio ellene nem használ,
 Ellene orvoslas, nincsen semmi gátlas Patikariúsnál,
 Mezei füvekben s-virágos kertekben az Doctor sem tanál.
 445 Midőn teprengenek, s-magokban törődnek, az törben bé estek,
 Ime, hatalmuktúl és birodalmuktúl immár elis estek,
 Valik nem sokára hamuva és porra meg hidegült testek.
 Életem folyását, sorsomnak forgását eszemben jutatva,
 Vagy jó halál áltál, a' vagy hogy más úttal szabadulást várva,
 450 Az hoszu orákat és meg únt napokat mulátnom akarva,
 Lépten lépve mennék, s-midőn közelgetnek az én halálomhoz,
 Igen igen huzna, midőn sorsom vonna, haláltis magamhoz,
 Kesztem rabságomban s-kornyadozasomban ez vers csináláshoz.

81.

AZ FŰZFA VERSEKNEK FARAGASÁRA NEZVE HITESSVK EL
 MAGVNKAL EZ EGY ORÁBAN ELŐBENY SZABADOS SORSVNKAT,
 ES EZ KÖVETKEZENDŐ LEIRT SZOKNAK BÖTŰIBŰL
 FARAGIVK KI VNALMAS VERSEINKETT

Vadaszny keszüliunk, mert mostan vagon annak legjobb ideie,
 Vadasz Companiat gyűtve s-vadakatis löve lehet fris eget, jo egészséget
 kapnunk, henyélést és tunya restséget elkerülve magunkat mulassuk.
 Mindenkor hallottam, lenny jo Companiaban tisztességes, magunkat képesint
 5 farasztany egéséges, henyélést kerülny üdvösséges, tehat vallyon
 ki nem fogja fris, mulatságos, jo vadaszatunknak e' mostani feltett és fel vet
 szandékunk szerint való el követését jovallany és helyben hadny; mivel hogy
 minden embernek maga egésége és tisztessége el nyeresében és
 meg tartásában nagy méltán illik faradny, lelke üdvössegét tekintve pediglen
 az restségnek es henyelésnek mindennémű alkalmosságát szükségés kerülny.

Untig vala dolgunk, nagy sok faratságunk ez elmúlt napokban,
 Aratva, kaszalva, vetve, boronálva izattunk valóban,
 De még a' szüretkor jobban, mint egyébkor, valank nagy munkában.
 Azt mind végbe vittük, és elis végesztük, már hát mihez kezgyünk,
 5 Sok dolgaink utan s-faradtságink fottán mulatságot vegyünk,
 Zarjuk ki magunktúl az gondot ezentúl, henyelest ne tegyünk.

438 III találak 444 III talál 445 III be csnc 448 III <jutatva,>jutatván 449 III <várva,> várván 450 III akárván
 451 III mennck 452 II húzva; III huszná 453 II s-kornyadozásomban

Nem kevés mulatság s-gyönyörű faratság erdőket vadászny,
Ideis annak, mostani napoknak folytán szokot lenny,
Kezgyünk azért ahoz, neis fोगiunk máshoz, készüljünk vadászny,
10 Elmúlt nyár melege, s-nincs még tél hidege, járhatunk kedvűnkre,
Szele fuiván ősznek, levele erdőknék hűlton hűl az földre,
Zőrög már az haraszt, el hattuk az tavaszt, jutottunk az őszre.
Úlyünk bár az lesben szép nagy csendességben, de ha az vad indúl,
Legottan meg hallyuk, s-könnyenis visgallyuk, merre felé fordúl,
15 Idein lathattyuk, s-jo keszen várhattuk, még előnkben lódúl.
Údómet mulátva, kezdem hát vadászva tölteny kedvemre,
Nem kel az nyúlászat, van mikor vadaszat údóm tóltésere,
Kedvesseb előttem az vad, mellyet lőttem, s-tanaltam meszire.
Már hát vadaszokat s-az jo puskasokat kel egybe gyűteny,
20 Elsőben de merre s-micsoda helyekre kellessék indulny,
Reggelre virradva s-arrúl gondolkodva meg fogom mondany.
Tatrára, Fatrára, nem kel az Matrára minekűnk készülny,
Mennyunk az Rátkára vagy az hargicsára elsőben vadaszny,
Onnánd az Gortvára s-vadak hatarára könnyű el fordulny.
25 Sárkány csapasára s-az nyarsok allyára réa érünk mindenkor,
Terbeledi, Gabsi, Bozitai, Pesti harasztrais máskor,
A sydi erdőkre s-az Bėnnai kőre most érünk leg job kor,
Nytrai és Bolyki, Ragyvezi s-Pűspőki erdőt meg vadaszták,
Vida falusiak s-Apat falusiak Szalatnyát haitották,
30 Az Uhorszkaiaik és Cseh Brezoiak keresz Urt meg járták.
Gyanakszom, Kollátnal, Sőregnél s Csománal sincs most mit vadásznunk,
Job az Balog falvi vagy az Czóvek falvi pusztakat haitanunk,
Osgyany, hisany es az Balusány oldalokat járnunk,
Nem kel de az Pinczi, Kánói s-daróczi erdökét elhadny,
35 A sávolyi Völgyet s-az hegymegi hegyet mind meg kel haitany,
Nyúlat, őzet, rokat, farkast és vad macskat lehet ottan löny.
Nem mesze Garábhoz, Poltárhoz s-Ráhóhoz sok szarvast lattanak,
A szelczi határon, mellyek e' mult nyáron sereggel jártanak,
Klenoczi hegyekben s-Tiszoczi fenyvesben medvétis mondanak.
40 Leszen hogy ha kedvűnk s-a'hoz való szívűnk, mehetűnk medvézny,
Erdei kanokat, nyestet s heuzokat ott bőven kaphatny,
Gondolom de jobnak, s tartom tanacsosnak azt maszorra hadny.
Job magunk járásan s-bérczeink hajlásan minékűnk mulatnunk,
Oly mesze vadaszva s-nagy hegyeket hágva mintsem hogy faradnunk,
45 Bógáromtól fogva Guszonara tartva az Bucsonit haitatnunk.
Indullyunk hainalban, de én maid azomban puskámot tisztitom,
Derék porom vagyon, még sem pattog nagyon, aztis meg szárasztom,
Elét valaskámnak s-mértékét puskámnak helyre igazitom.
Inasom de menten kezgyen ugyan itten flastrom csináláshoz,
50 Erczetis készitek, s-golyobist óntetek mindenik puskámhoz,

Vadasz palaczkomat s-puska piszkálómat tészem stuczaimhoz.
 Az álat el hijuk, hogy soká ne váriuk, kurinczi komankott,
 Dudas sogorunkal és kovács Batyankal Marczy paitasunkott,
 Az Jakab gazdaval s-Pál gazda tarsával Molnar szomszédunkott.
 55 Semmin se busullyunk, nagy vigan induljunk, már szépen hainallik,
 Zibait ne indicsunk, se neis kiálcsunk, mert meszire hallik,
 Csillapjában iariunk, ió szerencsét variunk, dolgunk iora válik.
 Osztroluczky, Basty, Gyúrky Pál s-Litasy Bossany Miklossal,
 60 Melczer, Baratnaky, Ebeczky s-Csemniczky Sallay Jánossal,
 Poros és Szűr Basi, Palko s-Pászthi Basi Károlyi Thamással
 Allyon fel az bérczre és az hegy tetőre igen szép rendessen,
 Nagy szép csillapjában és nagy halgatásban legyenek csendessen,
 Jo hoszan állyanak, s-nagy rendet fogianak, vannak, lám, felessen.
 Az erdő allyára s-másik oldalára már Vay Uramnak
 65 Talam Múr Lőrinczel vagy Csorgály Ferenczel és Batik Jánosnak
 Gyorsan el allany s-velek bévonyodny kel Esze Miklosnak.
 Joannes Baptista srétesét el hozta, mennyen Kis Jánossal,
 Űlő helyét tudgya, Kovacs Batyank mondgya, az Csonka Jánossal,
 Talám szerencsére ők tanálnak özre Michalek Miklossal.
 70 Vallyon Berczelinek és Kakuk Gergelynek Patay Gyurkával
 El kellé allany, vagy helyben maradny csuport hajdujával,
 Szabad ide gyűnny, másnakis itt járný maga csuportyával?
 Ugy vélem, iob lészén, legyenek jo készen, s-csak it maradgyanak,
 Am bar tüzet rakva s-itten dohanyozva ökis mulassanak,
 75 De nagy halgatásban legyenek azomban, s-meg ide várjanak.
 Az berek farkára s-magam állására kezdek énis menny,
 Kúrtösy Istvánnak, kedves Baratomnak mellém kel allany,
 Az ő két fiának, Istoknak s-Palkónak sem kel el maradny.
 Tisztitot puskámott, ió czélos stuczomott maidam pattogtatom,
 80 Igen igen bizok, az mitt meg iranzok, meg lőtnek tarthatom,
 Szép lassan ballagva s-állásomban jutva az haitast halgatom.
 Lövének már edgyet, kettött, harmat, négyet az első puskások
 Őzhez vagy rokához a'vagy hogy farkashoz, nagy az kiáltások,
 Vjobbanis vannak, s-újulton uiulnak puska ropogások.
 85 Enis roppajt hallok, arra felé hailok, ahun, amot futnak,
 Látom, bokrosával s-talam harmasával az őzek vágatnak,
 Erre fordulának, ime, felém tartnak, s-maid előmben jutnak.
 Hó, hó, mégis futnak, ho, ho, most már álnak, el sütem stuczomat,
 Eggyike azontúl el válék tarsátul, tanaltam czélotom,
 90 Tőb vadatis várok, Vadas ez az árok, meg tőltöm puskamat.
 Falastrom, golyobis van kezemben, mégis aszt kezdem keresny,
 Roppait hogy hallék, s-valami csillamlék, vad fog azis lenny,

---

74 <tobakolva> dohanyozva

Ihon jün sebessen, s-áll imár csendessen, kezde fülelgetny.
Sült mostis iol puskám, ám ot hever rókam, menne, ha lehetne,
95 Eléb, eléb mászik, s-odéb, odéb csúszik, valoban sietne,
Gödörben, omlásban s-az maga lyukában örömost bé menne.
Ezt immár jo tova, csuszkalva, maszkálva, de még el érhetem,
Töltöm mostanaban puskamot uiobban, s-menten el készétem,
100 Indulok utánna, bánnam, ha el futna, tovább sem eresztem.
Orran, orrán maszkál, be igen botorkal, maid meg ütöm főben,
El nem hatta magát, koczogattya fogat, van de szédülésben,
Gyakorta fürkészet, itten egerészet, s-jutot már kezemben.
Ezennel keresny, őzemet nyomozny kel immár kezdenem,
Szintén itten állot, hogy az puskám szóllot, könnyű meg ősmérnem,
105 Elég szórét látom, vérétis kaphatom, iob de magat néznen,
Gyalazatom esnék, ha reá nem tanalnék, noha iol meg lőttem.
Elmegyek mind addig, vérét valameddig éppen el nem vesztem,
Talam ez mezgyében vagy az torok főben maid fel kereshetem.
Kétfelé vigyáznom s-csak az nyomán iarnom szükségesnek tartom,
110 Ahun van, ott fekszik, többet nemis eszik, már meg holt, ugy látom,
Pariatis, el hittem, még ma meg lőhetem, s-melléje vonyhatom,
Nem mesze az haitók, maid egyet kiáltók, hogy legyen mellettem,
Vegye palczaiára, őzemet vallára, s-vigye én előttem,
Nem nehéz az roka, noha nagy az farka, azt magam vihetem,
115 Keresztül harapta, s-foga közé falta, ugy látom, az nyelvét,
Hihető, mentemben szerencse előmben még más vadatis vét,
Ellövöm én annak, haitany ha fognak, maid éppen a' szivét.
Nyul bogdacsolását s-amoda ugrasat, ugy teczik, hallottam,
Itilem, meg feküt, mint hogy killyeb nem jut, mert sohul sem láttam,
120 El megyek nyomára s-amaz két omlásra, még el nem faradtam,
Látom fekésében az omlás végében, hogy magat meg vonta,
Ezennel iranzom, iol megis czélozom, mert meg nem saidita,
Szive közepére, nem csak gyűkerére golyobisom juta.
Tanaltam valóban, nem lőttem heában, lehetek örömben,
125 Ez többet nem koczant, éppen meg sem moczant, marada helyében,
Szintén kedvem telék, s-ugyan meg újulék ez jo lövésemben,
Teszem az Rókához, de már az puskámhoz kel ennékem látnom,
Vérével rokának, mind őznek s-mind nyulnak jo azt tisztitanom,
Nagy szépen tisztitva s-jol meg vonyogatva kel most mulatoznom.
130 Jo tiszta, ugy tartom, farsatoiat látom, nem kel tova késnem,
Az töb puskasokhoz, vadasz társaimhoz el kel immár mennem,
Régen edgyút vannak, s-csak engemet várnak, szükség hát sietnem.
Enis vadaimmal, őz vivő haitommal értem hogy közikben,
Szép szarvas őzemet s-raita lövésemet nézik örömőkben,
135 Többen de nyulamot, szép veres rokamot forgatták kezekben.
Suta két őzcsékét, ök három evetkét és niegy nyulat löttek,

Egy nagy vad macskával, két farkast rokával melléjek fektettek,
 Gerént két harkallyal, borzot négy bagollyal fölükben vetettek.
 Estve felé lévén s elég iárust tévén mennyünk qvartelyunkban,
 140 Tudom, készen várnak, jo szivelis látnak a' szomszéd falúban,
 Elnézik praédánkat s-meg lőtt vadainkat, s-iol tartnak azonban.
 Leszünk hogyha helyben, tűznél hevertünkben mulatva magunkat,
 Kicsodák tanalták, s-kicsodak hébászták az haitot vadakat,
 El fogom kerdezny, s-meg fogom visgalny mind az puskasokat.
 145 Rendelt qvartelyunkra, kész ió szallásunkra immár eljutottunk,
 Úllyünk le, pihennyünk, s-maidan enny mennyünk, eleget koplaltunk,
 Legyünk jo lakasban, jo Companiankban bizvást mulathatunk,
 Viganis lakhatunk, heában nem iartunk, de vallyon ki mitt lőtt?
 Egy őzet s-vad macskát, egy farkast s-egy rokát Kürtösy Istvan lőtt,
 150 Más őzet farkassal, nyulatis egy borzal s-egy harkalyt Bazty lőtt,
 Az kovacs molnarral, Csemnyczky Gasparral három evetkét lőtt,
 Gerént harkályostúl, két baglyot nyulastúl Bossány Miklos lőtt,
 Ugyan Baglyot kettőt, de nyulatis kettőt Dudas sogorunk lőtt.
 Négy őzet Ebeczky, kettőt Baratkny meg nem tanaltanak,
 155 Karoly Tamassal, Poros Litasival rokát hibasztanak,
 Az Baptista János, Michalek s-kis János löny sem tudanak.
 Többekre s-masokra, sem Vay Uramra ez mai háításban
 Mivelhogy vad nem ment, nagy méltán lehet ment egyszer mostanaban,
 Vad szalasztointkat, de az hibazokat vegyék birságlásban.
 160 Légyen már tovabra gondgya az haitokra falu Biraianak,
 Az fölöstökömrre s-holnap ebédre Komjaty Davidnak,
 Straza allításra s-az jo vigyázásra kakuk Hadnagyomnak.
 Stuczom törlésére s-kenyegetésére Pecsinek s-Csimának,
 Vetkősztetésemre s-ágyam vetésére Arvay Matyásnak,
 165 Készülő fuásra és az indulásra Trombitas Farkasnak.
 Most immár nyugodgyunk, s-virátig aludgyunk, az eczaka hoszu,
 Jo tűzünk gerjedgyen, s-azon bőven legyen szarasz fa s-jo aszu,
 Negy oraig nyugszom, s-éféleg aluszom, mert ma nem ért boszu.
 De az alúvasnak és az nyugovásnak immár vége légyen,
 170 Edgyút az haitokkal s-paraszt puskasokkal már az kovács megyen,
 Nagy hamar agyatúl s-maga gazdajátúl ki ki búcsút vegyen.
 Készen vagyunk, látom, maid mingyárt haitatom amaz szép hegyeket,
 Oldalait hágva s-völgyeit elálva iariuk az mezgyéket,
 Rendessen azonban haicsák hamarjaban ezt az sűrű berket.
 175 Ha az haitó iol hait, leszen itt süket fait, Csaszar madaraval,
 A sok fogoly madár, nem csak húros madár iár it csuportyaval,
 Lőhetünk szaikokat, sarga, szép rigokat fekete zolnival,
 Lőhetünk nyulatis s-talam még farkastis ily sűrű beregben,
 Odébra vadaszva s-haitasinkban iutva az derék erdőkben
 180 Tanalhatunk őzet, nem egyet, sem tizet amaz hegy tetőben.

Tehát már mennyünk el, nagy hamar allyunk el, s-verjünk helt magunknak,
Az haitók egy másra, mentekben puskásra igen vigyazzanak,
Magok jo rendiben allyanak szeltiben, s-nagy halkan haicsanak.
Le vészem hátamrúl, az puskat vallamrúl, s-mingyart fel tekerem,
185 Ezennel porozom, s-az sarkant reá vonszom, maidan vadhoz mérem,
Nagy csendessen állok, vadhoz nem hibalok, hogy ha közel érem.
Nagy sok ropogását, dobogo futását hallom valaminek,
Iar, latom, parostúl egy Farkas fiastúl allyán az bereknek,
Ihon fút lohogva s-fogát koczogatva ennek a' sűrűnek.
190 Orczamtúl nem egyszer, elkellet már kétszer az Puskamot vennem,
Csak alig láthatom, iol nem czélozhatom, s-killyeb nem ió lépnem,
Oldalat, sem nyakát, csak fület és farkát lehet el képeznem.
Mégis meg próbálom, talam még tanalom, fültövön iranzom,
Puskám iarasához, io Czélos voltához minthogy igen bizom,
195 Az vadat futtában, nem csak állásában sokszor nem hibazom.
Nagy hamar pattana, nagyotis durana puskam elsültében,
Igen nagy erőssen farkas is sebessen dobog az beregben,
Az bereknek allyat, faknakis az gallyat teperi mentében.
Ballagva nyomára, s-jutvan állására látom füle sőrét,
200 Az fiatalokon s-le tepert gallyakon ki locsant sok vérét,
Nem ha megyen mesze, maid el vész az esze, el nyertem az bőré.
Tovab nem kel mennem, nemis kel keresnem, mert már el nyujtózot,
Jobbik oldalára s-amaz nagy cser fára halva bocsatkozot,
Szeginy az társátul, mind pedig fiatul hamar el búcsúzot.
205 Zolnát laték amot, mingyarast puskamot ki sűtem hozzája,
Tanaltam hibazny, meg fogot bomlany puskám iranzoja,
El repült, el szállot, csak tolla sem hullot, nincsen nyavolyáia.
Szégyen vallás ére, lótt farkasom bőre de ezt bé fedheti,
Egy kis fiatalka s-egy kicsiny gallyacska golyobist elüti,
210 Gyors repülésében s-igenyes mentében férre teritheti.
El véltem magamban, dolgom mostanaban ugy törtent, s-át láttam,
Stuczomnak hibaiát s-bomlot iranzoiát mert fel nem tanáltam,
Mit kel szépiteny, himezny hámozny, csak ugyan hibásztam.
Az igaz, hibásztam, de hogy én hibásztam, láczik nagy csudának,
215 Galyra s-iranzora, mint sem hogy magamra meg történt hibámnak
Vétkét kenném, fennem, s-magamot menteném, de nincs haszna a' nnak.
Nem kel készületlen, de towab töltetlen puskámot hordozny,
Kel bócsületemet s-hibás lövésemet mindgyárt helyre hozny,
Az farkast azonban vonszom állásomban, s-meg kezdek pihenny.
220 Teli van az hasa, be kövér az húsa, magat iol tartotta,
Két kézzel kel fognom, ugyis nehéz vonnom, éppen el fárászta,
Elég nagy az bőre, lompos is az szőre, szép tarka és bonta.
Pattog, megint pattog, s-ugyan sokat pattog az puska mostanság,
En de hogy hibásztam, és szégyent vallottam, nem kevés boszúság,

225 Sainalom, meg vallom, sem el nem titkolom, kelletlen ez uyság.
 Im, szállott előmben az fa teteiében egy nagy füles bagoly,
 Noha ki ki tudgya, igazanis mondgya, az bagoly nem fogoly,
 Tollát nem viselik, husát nem kedvellik, mert csak füles bagoly,
 Fel vettem de mégis czélomnak ötetis, s-puskámot ki lőttem,
 230 Azonnal le esék, s-maid fejemre esék, ugyan eliettem,
 Rútul huhogatva s-orrát pattogatva dudolgat előttem.
 Az bagolynak háját s-az Farkasnak máját mondgyák orvosságnak,
 Sok féle hasznáru s-hasznos mivoltáru sokan sokat szólnak,
 Zolnanak fadgyával senkit, se tollával de nem gyógyít/hatnak.
 235 Többet ért egy kakas, egy bagoly s-egy farkas hát egy rossz zolnánál,
 Az bagoly odóban, bíró barlangjában nem kér szállást másnál,
 Nagy kedves az Farkas, iol sütve az kakas haidu katonánál.
 Ihun, felém röpül, szivem ugyan örül, két Császár madára,
 Előmben szállának, s-az földön futkosnak, van ezeknek ára,
 240 Gyorsan lövésemben s-puskám sütésében nem késtem sokára,
 Egynek lőttem farkát, nem éri töb nyarat, nem költ fel szárnyára,
 Szallot az masika, iol laczot az nyaka, egy magos bik fára,
 Ennek feiét lőttem, s-immár felis vettem, s-vettem Páriára.
 Gyunnek már az haitok, röpülnek az faitok, s-nagy sebessen mennek,
 245 Ezeket kerülnöm, nem lehet meg lőnem, már mesze röpülnek,
 Szemem sem láthattya, s-nemis visgalhattya, hova ereszkednek.
 Haitok puskásokkal s-puskások haitokkal gyűlnek már csuportra,
 Enis inasomnak, az farkast Csimának adom az hátára,
 Nagy füles baglyomat s-Császár madarimat felveszem puskámra.
 250 Indulok feléiek, s-érek ha közéiek, maid sok ui hirt hallok,
 El röpült Zolnámrul s-hozzá tet hibámrul én ugyan nem szóllok,
 Légyen bár szó arrúl, szollok de én másrúl, vagy hogy eléb álllok.
 El végre meg vallom, el sem palastolom, nem ió el titkolnom,
 Sem hazugságokkal s-puskás fogásokkal hibamot toldanom,
 255 Tudom, az birságot s-az puska valtságot meg kel nékem adnom.
 Kel de meg visgalnom, s-nekemis meg tudnom, ökis mihez löttek,
 El tet lövésekben s-magok mencségében hogy birságban estek,
 Reménlem, nem egyszer, még ők is elégszer nagy hibakot tettek.
 Últenek az tűznél s-az meg lőtt őzeknél, hogy közikben értem,
 260 Labainál fogva az farkast hurczolva melléiek vettem,
 Nagy füles baglyommal s-Császár madarimmal közikbenis ültem.
 Igen hamar kérdem, s-visgalni is kezdém rendét lövéseknek,
 Úvöltő, őuöltő, szemeit meresztő baglyomon nevetnek,
 De én masodszeris kérdezém s-töbszöris rendit lövéseknek.
 265 Vay Uram mondgya, hogy ő nem tagadgya, hibazot egy rokat,
 Őtt ézben, őtt versben hibazot lőttében Melczer egy mokuskat,

Szerentsére mégis, lövén hatodszor is, tanalt egy nyulacskát.
Szarvas őzet egyszer, sutat pedig kétszer hibalt Baratnak,
Egy őzet futtában és mást allasaban Múr Lőrincz, Csemnyczky,
270 Gyurki Pál egy nyulhoz, Esze masikához s-rokahoz Ebeczky.
Ezek mind hibásztak, semmit sem tanaltak, fel vannak jegyezve,
Szallasunkra iutva s-az birsagról szolva nem lesznek feleitve,
Tavozzam bár túlök, nem lészek közülök én is ki rekesztve.
Erteny kívánnám, s-midőn tudakoznam, kik mitt tanaltanak,
275 Hallom, hogy homlokát, tanalta derekat Marczy egy par nyulnak,
Az mariat s-hamariat s-első lapoczkaiat lötö az más parnak.
Tanalta az farát s-egyik laba szárát Dudas egy rokanak,
Utollyat, hatulyat s-mind az egész malyát lötö masikának,
Az nagy hoszu farkát és az gyúito Lyukát lötö harmadiknak.
280 Lötö az két szemét s-nem az laba körmét Basty egy macskának,
Lötö éppen feiét s-az agya veleiét egy Csaszar madarnak,
Igen gyenge nyakat, gégeiét és torkát ő nyöstény társának.
Orrát, fogat, szaiat, két őznek az maiát ugyan Basty János,
Nadj sasnak szárnyat s-egy nyulnak vékonyat lötö Batik Janos,
285 Ki lötö tüdeiét s-azzal az vessieiét másnak Csonka Janos.
Igen szerencsére egy őzet közelre Bossany Miklos lötö,
Nem kisseb czudával az maga stuczauál más őzet Csorgaly lötö,
Egy nyulat fektében éppen ugyan szügyben kurinczi komank lötö.
Mind nyulat bokrostul, mind őzet párostul Jakab gazda löve,
290 Faitot egy bagollyal és egy par fogollyal Pászthi Basi löve,
Odalban egy nyestet, mely nem volt meg festet, kovács batyank löve.
Gyorsan futasaban lötö forgo csontyaban Palkó egy rokanak,
Job felől az hasát s-horpaszon az húsát lötö masikanak,
Az feie fél felét és a' iobbik fülét lötö egy Vidrának,
295 Füstös puskaival s-kedves polyhakiával porosis egy hodott,
Ritka szerencsére ugy lötö io meszére, mingyárt ott maradott,
Ime az bokorban igen hamariában s-könnyen reá akadott.
Sallay mutattya, s-igen fitogattya szörét egy rokanak,
Mondgya, hogy Litasy Marczyval kereti, s-mind az nyomán iárnak,
300 Vai ki nagy heában iárnak mostanában s-kordelyra fáradnak.
Lépiük fris ió kedvel, hoszu sretesével Joannes Baptista,
Az vak egyszer patkot, tanalt őis szaiot, de meg nem foghatta,
Tővises sűrűben, mondgya, örömeben hogy bé szalasztotta.
Szintén valoiaban, látom, vigasságban kezde mostan lenny,
305 Az maga srétesét s-nem mások lövését tudgya csak dicsirny,
Gondollya, medvének, szivét szaruas Gimnek tanalta meg löny.
Oly vadat közülünk, az kik itten ülünk, nem toda meg löny
Senki ekkoraigh, iártunk bár sokaig erdöket vadaszny,
Igen igen mondgya, hogy ő aszt iol tudgya, s-nem lehet tagadny.
310 Olom golyobisa es tisztito vasa Pál gazdának rontá

Vgyan fűlig s-torkig s-hata gerenczeiék éppen mind eljárta
Az csontyat egy őznek és egy evetkének, s-mind össze szagatá.
De Kúrtósy István, ki ki tudgya nyilván, három lövésével
Az őzet tarsával, nyőstényet bakiával s-bakiat nyőstényével,
315 Szívét a' rokanak ellőtte s-egy nyulnak nagy mesterségével.
Zolnam ha meg volna, szivem nem vágyhatna többre mostanában,
Annak de eb helye, nemis io az mellye minthogy pastetomban,
Tőbszer nem emlétem, s-immár el feleitem az jo vadaszatban.
320 Van már estve felé, mennyűnk Hegymeg felé, ot lészen hálásunk,
Nagy hamar elérünk, ha it nem heverűnk, s-job, hogy ot mulassunk,
Kezgyűnk hat utunkhoz, érűnk io gazdankhoz, készen van szállásunk.
Noha nem siettűnk, nagy hamar elertűnk, s-elitank Hegymegre,
Az meglőtt vadakat s-ugy az madarakat tegyék el hivesre,
Keszicsék az étket, s-az őz czimereket hozzák el előre.
325 Egyűnk mingyárt, s-igyunk, azutan nyugodgyunk, már sokat fárattunk,
Maj szerencsénkrűl s-eltet lövesékrűl holnapis szolhatunk,
Odeb vadasztunkrul s-minden haitasinkrul rendetis szabhatunk.
Szeműnknek aluvást s-testűnknek nyugovast már tehat engedgyűnk,
Tőbrűl nemis szolva s-egy mástűl bucsúzva jo éczakat vegyunk.
330 Azomban hajnalkor, mint ma és egyébkor, megint készen legyűnk.
Nagy sokat áluvánk, s-eleget nyugovánk, tovább ne heverjűnk,
Jókor az erdőre, hogy az hegy tetőre viratig el ériűnk,
Fel kel immár kelnűnk, s-nem kel tovább késnűnk, szükség űdőt nyernűnk,
Ezennel készűllyűnk, s-továb ne henyélyűnk, nem ió már alunny,
335 Lankasztato álom s-bagyaszo unalom szokot arrul iűnny,
Tudgyuk iol hogy fekke nem lehet s-heverve az vadat meg lőny.
El vetem leplemet, s-meg tőrlóm szememet, s-az álmot ki űtóm,
Tűznél sem fűtőzóm, s-nagy hamar őltőzóm, már ővemet kötóm,
Es maid szép rendessen puskamot s-nagy frissen mingyár megis tőltóm.
340 Szolnak az kakasok, kukoricolasok igen igen hallik,
Fuiák az készűlőt vagy hogy az fel űlőt, már talám hainallik,
El kel már indulnunk, mi haszna mulatnunk, az űdő mind mulik.
Lovamot hozzák ki, neis késsék senki, régen fel készűltem,
Vad ronto stuczomot s-meg tőltőt puskámot vállámra fel vettem,
345 Én kedves Gazdamtűl és gazdam Aszontűl bucsumatis vettem.
Tanala de rosz hir, kin szivem csak nem sir, nem lehet el mennem,
Sebes eső esik, s-igen igen esik, csak vesztég kel lennem,
Zapor eső vagyon, s-ugyan szakad nagyon, mit kel már mivelnem.
Az űdőt hogy tőlcsem, s-búmat mint feleicsem, tanacsra bocsátom,
350 Nem csak baratimnak s-vadasztarsaimnak uoxát meg halgatom,
De még masoknakis s-kovács batyanknakis, mi teczik, meg látom.
Egy része az voxnak, kit parasztok mondnak, heverést iovallya,
Ki fekest, ki űlest, s-ki ki az henyelést igen commendallya,
Vagy hogy az koczkazast a' vagy az kartyazast főlőtte aianlya.

355 Nagyon külömbezik, s-evvel nem edgyezik más része az voxnak,
 Kit Bossany Uram és Kürtösy Uram s-többenis voxolnak,
 Sem fekés, sem ülés, mongyak, sem henyélés nem jo az puskásnak,
 Zapor nagy esőben ha most az erdőkben nem lehet vadászny,
 Egy tiz polturashoz vagy kettős garashoz mostanis löhetny,
 360 Roppogion az puska, nem kel it az koczka, s-othon kel kartyázny.
 Jo ezt helyben hadny, s-elis kel követny ez rút nagy záporban,
 Nagy szép finyes garast, de csak edgyes garast mingyárt mostanában
 Tárgyúnknak tegyünk fel, s-közepét löjük el igen hamarjában.
 Van de az kovácsnak s-Dudas sogorunknak szova mind ezekhez,
 365 Azt mongyak, ők pórok, kevésis az porok, nem lőnek az Czelhez,
 Lészen iob elmenny, nekiek sietny ki tet borczégerhez.
 Ott ők össze gyűlnek, és együvé gyűlnek, nincs most gondgyok másra,
 Egyút maidan isznak, s-napestig mulatnak azok rovására,
 Lőttőkben hibázva s-vadakat szalasztva kik estek birságra.
 370 Kel eztis bévenny, nemis jo meg vetny, méltó helyben hadnunk,
 Őnekik Czégérre s-minékünk az Czelre kel tehat czéloznunk,
 Ugy hiszem, ekképpen lehet igen szépen üdünket mulatnunk.
 Elsőbenis azért löjük egy arányért, mellyet én fel tészek,
 Tűzött erszenykébűl s-az magam zebembűl, ime, kiis vészek,
 375 Első az lövesben, puskam sütésében ugyan magam lészek.
 Sainalnam azonban, az tárgy tanalásban ha utolsó lennék,
 Es ha gyalazatra minnyajunk láttára az tárgyhoz hibaznek,
 Tárgyunknak szélére s-nem az közepére ha valahogy lőnék.
 Jó de meg érteny, s-ugyan meg kel tudny aztis mindeneknek,
 380 Olyak, kik hibáznak, birsaggál tartoznak Kovács seregének,
 Vagyha reteszt vetne, s-puskajok nem súlne, duplumat fűzetnek.
 Az Contradictio, sem az exceptio nem használ ez ellen.
 Lőttünkben az tárgyhoz, hibazny célunkhoz mert igen disztelen,
 Le csapont puskanaknak s-nem csak mi magunknak hazudny képtelen.
 385 Azonban elválík, hogyha maidan hallík szollása puskámnak,
 Nem kellé elsőben s-első lövésemben fűzetny magamnak,
 Imé, puskam szollot, s-pendülése hallot az ellött garasnak,
 Ellőttem az felét, és nem csak a' szelit, löjének már mások,
 Szelit vagy közepit, meg várom ugyan itt, más töb jo puskasok
 390 Hogy ha tanályáké, s-mind ugy löhetteké, az mint megyen hasok.
 Edgyenként mind löttek, nagy sok hibak éstek, de meg kel vallany,
 Leg jobban s-maid éppen tanalta középen az Czelt Basti lönyy,
 Igaz ugyan azis, Kürtösy Istvanis tanalta meg érnny.
 Birságot azoknak, az kik hibaztanak, kel de már fűzetny,
 395 Edgyút mind azokkal, kik ő puskaikkal tanaltak hazudny,
 Nem lehet senkinek tett végezésünknak ellene kedvezny.

Hamar meg szerzették, s-már őszeis szettek, kik mivel tartosztak,
 Azzal az Kovácsnak s-több ő tarsainak nagy io kedvet hoztak,
 De az egy aranynak zebében Bastinak helytis hamar attak.
 400 Nem mesze van délhez, üllyünk az ebédhez, ugy teczik, éhezem,
 Ideie már ennünk, s-az ebédhez ülnünk, magamban jól érzem,
 Maid lakiunk kedvünkre, vané gondunk többre, azt most nem kerdezem.
 Igyúk áldomását, hogy lóhessük mássát az meg lótt vadaknak,
 Vadasz puszkasokért s-igaz vadaszokért s-éltekért azoknak,
 405 El kel leg elsőben kerülni rendünkben az első pohárnak.
 Leszen io tovabra köszönnünk egy másra igaz barátinkért,
 Harmadszor pediglen nemis lesz disztelen kívánt io üdőkért,
 Ohaitva sohaitot, sokszoris ohaitot mi io szerencsénkért,
 Garast ellövőkért s-jó Companiankért az utan kel innunk,
 410 Ily jo köszönetek ha mind el kerültek, könnyű reá tanalunk,
 Más több titulusra s-jok kívanságára azon közben kapnunk.
 Igy hogy egy ideig s-maid ugyan estvélig az midőn mulatnank,
 Nagy frissen vigadva, semmin sém búsulva edgyüt ennénk s-innánk,
 Dicsirvén a' jokat, kik lóttek vadakat, igen magasztalnank.
 415 Ellenben azokrúl s-az oly vadaszokrúl, puszkaiok az kiknek
 Nem szokot el súlny, vagy golyobist vetny odalaban őznek,
 Ennyihany formában némellyek szóltokban sok törvént tennének.
 Mongyak, Paszti Balint masokat arra int Kovács seregében,
 Bar ne egy garashoz, de pintes fazékhoz indult jo kedvekben
 420 Egyszer vagy töbyszeris lőjenek még ökis mingyar hevenyében.
 Reáis allottanak, s-nem csak hailottanak intő beszédére,
 Nagyon irányozzák, az pintet czélozzák, lőnekis nagy búzre,
 Elis lótték fülét, alsó s-főlső szélét s-közepét el végre.
 Kezgyünk példáiokra miis s-boszúiókra löny meg úiobban,
 425 Már de bé sététült, az nap-is férre ült, estve az faluban,
 Az Czélt nem lathattyuk, s-nem irányozhattyuk setét etczakában.
 Gyertyának lángjához vagy inkább hanvához de mostis lóhetny,
 Annak világánál s-meg gyútot faklyánál eleget láthatny,
 Ezt pedig próbálva s-ekképpen puszkázva szép lészen mulatny.
 430 Gyútvá van az gyertya, hanvát ki ki láttya, lojúnk tehát a' hoz,
 Ennékem ugy laczik, minnyajunknak teczik, mennyünk puszkainkhoz,
 Szükség de azonban, tegyék a' szobaban az gyertyat az falhoz.
 Eppen az pitvarbul vagy az kamarábul kel de ahoz löny,
 Gyertyának faggyúiat s-az gyertya tartóját nem kel meg tanálly,
 435 Es igy az gyertyának s-az égő hanvának végét kel czélozny.
 Ennek modgyát vette, nem egyszer kővette, s-nagy könnyűnek tartya,
 Sok izben próbálta, s-ugyan ki tanúlta, semmibenis haitya,
 Tudom, Basty János, s-hogy szóm nem héanos, maid meg bizonyittyá.

Jújön tehát elől, s-ő lőjen leg elől mi fel tet célunknak
440 Szintén az lángjában s-lobogo hanvában az égő gyertyának,
Zebében teheti, hogy ha el nyerheti tarsát aranyamnak,
Tettem fel úiobban mellyet mostanában az leg iob lővőnek,
El látván magamban, hogy sokan heában nem örömet lőnek,
Sainállják romlását és el koptatasát az magok érczének.
445 Szollot szovaimra, s-fel tet aranyamra igen vigyaz Basty,
Es én aranyamnak, mint az magáénak, már helyit keresi.
Gondollya magában, hogy mostis heában ő asztat nem lesi.
El súté puskáiát, nagy hirű Drómóját, s-az Czélt nem hébázta,
El tet lővésével edgyűt Kürtősivel iol megis tanálta,
450 Langját az gyertyának s-lobogo hanvának szépen el óltotta.
Nehéz de meg tudnunk, és el arányoznunk, mellyik löve jobban,
Jol fel nem vehettyük, meg sem ősmérhettyük, nézzük csak heában,
Eppen egy modúan, lőttek hasómlóan, sőt ugyan egy nyomban.
Régen mind készülők, hogy énis őtülők ne lőjek meszére,
455 Érve az pitvarban s-annak mostanában hágva közőpére,
Stuczomat fel veszem, orczámhozis tészem, s-maid lövek kedvemre.
El alut az gyertya, ki ki nyilván láttya, azt én el óltottam,
Basti lővésére és Kürtösiére igen réa akattam,
Egy áránt s-egy nyomban ővelek valóban az czélt jol tanáltam.
460 Nagy hamar másokis, lővének többenis, s-az gyertyát el ólták,
Ellenkező képpen sokan ugyan éppen meszere hibaszták,
Szégyent nagyot valva s-nagy rutúl hibázva magokat gyaláztak.
Már tehát azoknak mint slékt puskásoknak az kudarcz valláshoz
Elég részek lévén, s-közöket elvesztvén fel tett aranyamhoz,
465 Golyobisok árát s-el lőtt porok kárat kel vetnyi egy máshoz.
Többször de azonban mi pedig uiobban hogy ne vetekedgyünk,
Az leg job lővsérül s-el intezésérül neis kételkedgyünk,
Rendesseb és kisseb, sőt mesterségesseb s-ujab czelet tegyünk.
Talam kés éléhez, hai szalhoz, mák szemhez rendes lészen lőny,
470 Az gyertyát tanulók, ugy vélem, hibalók fognak maidan lenny,
Sokanis ezentúl az fel tet aranytúl el fognak bucsuzny.
Az késhez lőttünkben hibáztak elsőben sokan annak élet,
Batik Janos s-mégis s-Bossány Miklohis meg tanalta nyélét.
Azután Csemniczky lőtte s-Osztroluczky nyelének egy szélét,
475 Nem nyelít, sem hegyitt, de közöpe élet Kürtösy Bastival,
Nagy széppen ellőtte, s-ugyan ki kereste czélyos jo stuczával,
Azon szerint énis, tudom, hogy mostanis löttem jo modgyavál.
Gyenge czérna szállal mériük Gyúrky Pállal, mellyikünk löt jobban,
Igen könnyű látnunk, nemis kel vitaznunk, lővének egy formában,
480 Már tehát harmadszor, lőjünk legutolszor mi harman ujobban,
Egy gyenge haiszálhoz, és nem az gyertyához proballyuk magunkat,
Lőjünk egy mák szemhez, s-ne az kés éléhez, süssuk stuczainkat,

Tegyűk az haiszálla, középe táíára eljedzet tárgyunkat.
Az hai szalat Basti s-a' szerint Kúrtósy mostan sem hibászta,
485 Nem mesze középhhez s-közél az mák szemhez elis szakasztotta,
Jeles fő czelűnkett, fel tett mák szeműnket de mégsem tanálta.
Lövék szerencsére, stuczomat el végre énis ki sütöttem,
Löttem az hai szalat s-mák szemet az alat éppen porrá tettem,
Igen nyilván látny, megis kel engedny, leg jobban én löttem,
490 Kévánt szerencsémét s-én fris jo kedvetem mostanság elnyertem,
Feltet aranyamat, mulatva magamat, magamévá tettem,
Azt de az Kovácsnak s-ő töb társainak már az borra kültem,
Rendes lövésemet, mellyel az mák szemet tettem éppen porrá,
Az meglőt hai szálnál, sőt anny aranynál bócsúlóm nagyobra.
495 De minthogy már untig löttünk és faradtig, mennyunk szallasunkra,
Nekünk az Vocsora, mert már tiz az óra, ugy látom, hogy nem kel,
Jo fris vocsoránkat s-őzpastetominkat hoszu ebédűnkkel
Leggyakortab vesztyűk, és csak kárban ejtyűk nagy sok lövésinkel.
Egyébárant reggel nagyob serénséggel az fölöstőkómre
500 Lehet egybe gyűlnűk, s-kőnnyeb most elmennűk nyugovo helyűnkre,
Kel tehat io álmot, csendes nyugodalmot kévannunk el végre.
Egymástúl elmenve s-io éczakát véve akadánk Dudásra,
Úres az palaczkja, s-még bomlot puskaia, nincsen pora s-bora,
De ő galibaiat s-minden nyavolyaját bizzuk az Kovácsra.
505 Vendégellye tarsát s-vadaszó paitasát Kusinczky komankal,
Őket őszve gyűtve s-egyűvé űltetve az töb puskasokkal,
Szollyon haitasinkrúl és vadaszatunkrúl Pál s-Jakab gazdákkal.
Szovokat meg értve s-teczéseket véve io rendelést tehet,
Es minket hainalban, legyűnk bár az ágyban, szabadon fel kőlthet,
510 Gyűtheti seregre haitokat reggelre, s-nagy jo készen lehet.
Ezt mind elrendelve s-leis vetkőződve lefekszem ágyamra,
Tudom, van Pécsinek és Oláh Ferencznek gondgya stuczaimra,
Tiszticsa meg még ma azokat az Csima, s-ne hagyta holnapra.
En már veszem eszre, jűt álom szememre, majd el kel alunnom,
515 Kőnnyeb de melegben, mintsemhogy hidegben ennékem nyugodnom,
Jo kőpőnyegemet s-Deczember mentémet hát magamra vonnom.
Nem félek az dértűl s-fagylaló hidegtűl Deczember mentémmel,
Tűznél mert melegben, legyen bár hidegben a' fagyon az jegnél,
Van sokszor hiremmel, vagyok mert mentémmel hol jéggnél s-hol tűznél.
520 Elhagyom már szómat, és áluvasomat fogom el kezdeny,
Pislogo szememet nyugtatva testemet beis kesztem hunny,
Eppen mind hainalig vagy ugyan virrattig fogok maid alunny.
De el jűt az Kovács, talam az kalapacs akadot kezében,
Jó idein zörgett, s-engemis serkenget aito zörgésében,
525 Goromba zörgése s-dőrőmbőlözése ugyan cseng fülemben.
Látom, hogy most másra, sem az trombitásra nem akarta bizny

En fel költésemet, serkentvén engemet végben keszte vinny,
 Nem lehet miatta, minthogy nincsen nyugta, már tovab alunny.
 530 Almombúl serkente, s-agyambul fel költe, kesztem már öltözny,
 Zubbonyomat véve s-dolmányom fel öltve bé fogom gombolny,
 Restséget se másban, se pedig magamban nem szoktam kedvelny.
 Ezennel kel tehát, mert az óra már hat, sietnem vadaszny,
 Szükség de azonban, mentem hamariaban fölöstőkómőzny,
 535 Tegnap minthogy estve vocsorat nem éve kezdettem éhezny.
 Snelleré stuczomnak s-rantoja puskamnak de még leg elsőben
 Egy kis igazítást és meg tartosztatást kíván itten helyben,
 Gyors csapontásával és pattanasával ne hozzon szégyemben.
 Nem kel az hai szálhoz, hanem az vadakhoz lőnem vadaszatban,
 540 El fuihato sneller semmi iót nemis nyer hamar csapontában,
 Könnyű de járását, venny gyors ugrását meg tartosztatásban.
 Erczetis ujobban kel tennem puskámban, mely jo tüzet adgyon,
 Sült tegnap mák szemhez, de ma vad szívéhez süllyön, s-ne hazudgyon,
 Hetfőn Csőtörtőköt, napokat s-űdőkött, se Reteszt ne mondgyon.
 Együnk, s-falatozzunk, és ne múlatozzunk, mennyünk maid csuportra,
 545 Nem kétlem, Csorgalynak s-jobban Kis Janosnak van az Csobolyokra
 Igen nagy jo gondgya, mivelhogy jo tudgya, lesz szükség azokra.
 El indulasunkban Múr Lőrincz azonban keszte jelenteny,
 Labai az hegyre és meredek bérczre nem akarnak hágny,
 Eppen eliedet, már beis rekedet, maid el fogh állany.
 550 Stuczais meg bomlot, s-az láncza elromlot, egy lóvést sem tehet,
 Nagy horút van raita, az hideg át járta, köhegve kárt tehet,
 Erre valo nézve szabadsagot nyerve talam haza mehet,
 Kész jo vocsorával s-meleg, jo szobaval fog bennünköt várnny,
 Magára valallya, kedvünket tanallya, s-jolis fog tartany,
 555 Jobis az konyhára és az vocsorára nekie vigyázny.
 Nagy sok mentségerül, se köhegésérül semmit nem szolottam,
 De igen jo szivel s-io nagy örömmével gazdamnak vallottam,
 Es ugyan oly moddal Komjati Daviddal haza bocsatottam.
 Nehez hágojára s-nagy magos partyára az hegynek feljutánk,
 560 Nagy könnyen Losonczt, Szikszot és Miskoczot onnand mind el látánk,
 El néztük az Dobrát s-az fekete Mátrát, s-magunkat nyugtátánk.
 Még pihenésünkrül és az hegy tetőrül mentünk altasunkban,
 Úgető futását, meszéere jarását hállám haitasunkban
 Az haitot vadaknak, és hogy réam nem futnak, vém észre magamban.
 565 Láttamis az alatt s-tavúlruul egy nyúlat itten igen futny,
 Kúrtósy Istvánra és Istok fiára nagy sebessen menny,
 Azt Istok hibászta, de István tanálta futtaban meg löny.
 Lőve özet főben öreája mentében az másik haitásban,

---

535 s-rantóját 568 Lőve egy özetis főben

570 Mást pediglen nyakon, vagy hogy inkább torkon löve futasában,
 Az mely vad ő reá fut, én konyhámra reá jút, mert nem lő hiaban.
 Tanalt fel ugriani, hamar meg fekünni egy nyúl azon közben,
 Osztroluczky látta, de Basty tanalta löny fekéseben,
 Sült minthogy Bastinak hamaréb, mint annak puskaja kezében.
 575 Szintén az bérczen ál nagy fent Kúrtósy Pál, s-egy szép rókat löve,
 Az én szerencsém, talam hogy mák szemet lőttem tegnap estve,
 Gyanakszom, ellőttem, s-igen eleitettem magamtúl el vesztve.
 Avagy szerencsének és az meg lőtt késnek éle el meczette,
 Tartya vagy továbbra, s-csupan egy hai szála tette s-függesztette,
 Sok üdőtül fogva vagy eppen el rontva már semmise tette.
 580 Zur zavar ujobban minthogy valojaban nagy rútúl tamadá,
 Űdöm mulatcsága s-kedvem vigassága túlem el maradá,
 Kalauz vezérem s-jó vadász Mesterem veszélyben akadá.
 Szaporán sietnék háza felé, s-mennék, hogy ha el mehetnék,
 En de már házámra s-előtti sorsomra reá sem tanálhatnék,
 585 Gondolom, hogy ottan vadon erdőt mostan s-fel nyótt kórót látnék.
 El tólt az egy óra, mert már Munkács Vára tűnek az elmémbe,
 Szokot vadászatom hiaban ohaitom Bereg Vármegyében,
 Kőrül vet az inség, és az keserűség vadász én szivemben.
 El hittem, de ittis lehet még mostanis, mint vadon erdőben,
 590 Rabságos ügyemben s-annak ő szennyében, mint sűrű tövisben,
 Űdvössegessebben, sokkalis könnyebben túró szenvedésben
 Lelkem isméretit s-az magam eletit vadasznom, s-visgálnom,
 Nagy jo reménségben s-lelki csendességben üdömet múlatnom,
 Job de bizony nékem keseregve vétkem az Istent imadnom.

82.

1. Piros rósa helyet ollykor búrköt ásnak,
 Fűzfa verseimet nem tartom rósának,
 Azokat de mégis nem hagyom el másnak,
 Hanem az ócsémnek, Koháry Andrásnak.
- 5 2. Változó szerencsém sok forgandóságát,
 Keserves életem nagy nyomorúságát,
 Világ hivságának mord mostohaságát,
 Minden jovainak álhatatlanságát
- 10 3. Megirt verseimből könyű el-gondolni,
 s-azok mivóltábúl jól által láthatni,
 sokban galibáját sótt tapasztalhatni,
 sorsát életemnek nyilván meg-tudhatni.

1. Aldassék szent neve az élő Istennek,
Véghetetlen, nagy, bő, ingyen kegyelmének,
Irgalmas vóltáért nagy kegyességének
Őrök dűcsőssége légyen szent nevének,
- 5
2. Életem sorsárúl kinek rendelése,
Sok veszélyim kőzöt nagy bölcs vezérlése,
Engemet megtartot Atyai őrzése,
Táplált, s-mostis táplál gondgya viselése.
- 10
3. Ifiúságom vétke, zabolátlan féke,
Testi kivánságnak epével főt étke,
Ez árnyék világnak hívságos értéke,
Sok bűnnel rakodot veszedelmes fészke
- 15
4. Szerzette, jóllehet, bűnös életemet,
Eltemben követet sok rut vétkeimet,
De mégis nem hagy el irgalma engemet,
Tellyes reménséggel hiszem Istenemet.
- 20
5. Engem, bűnös fiát ingyen jó voltábúl
Fel-serkentet minthogy bűneim álmábúl,
Fel-emelt kegyessen azok rút mocskábúl,
Hozzam meg-mutatot, nagy, bő irgalmábúl.
- 25
6. Űdőt adot nékem poenitentiára,
Bűneimrűl való szivem búsúltára,
Nyavolyás éltemnek nyomoruságára,
Tűrő bekeséget eltem unalmára.
- 30
7. Nem egyedűl vagyok, ki földön nyomorgok,
Eltem unalmában mert régulta vagyok,
Sorsom veszélyében szűntelen tántorgok,
Nagy méltán mondhatom, hogy fájdalmim nagyok.
8. De tudom bizonynal, szenvednek másokis,
El-hittem, nálamnál némellyek többetis,
Kiknek életekben fájdalmok nagyobis,
Illik tehát tűrve szenvednem nékemis.

---

15 II, III hágy 16 II reménységgel III reménységgel 21 III Adot űdőt 23 III Nyavalyás

- 35 9. Szent Angyalom pedig fejem veszélyétül,
Mostoha szerencsém dühösködésétül,
Keserves eitem sok nagy inségétül,
Meg-ment szüntelenül szívem keservétül.
- 40 10. Ujjobbanis azért az élő Istennek,
Adok örök hálát eő szent Főlségének,
Irgalmas vóltáért nagy kegyességének,
Aldás és dűcsűsség légyen szent nevének.

84.
REGGELI IMÁDSÁG

- 5 1. Engemet jó kedvel, Istenem, álmombúl
Hogyfel serkentettél nagy bő irgalmadbúl,
Ébren emeltél fel éltem unalmábúl,
El nem hagyta mostis kegyes jó-vóltodbúl,
- 5 2. Adok azért hálát te szent Főlségednek,
Irgalmas vóltodért nagy kegyességednek,
Hozzám meg-mutatot ingyen kegyelmednek,
Őrök dűcsűssége légyen szent nevednek.

85.
ESTVELI IMÁDSÁG

- 5 1. Istenem, álmombúl minden nap jó kedvel
Nagy bő irgalmadbúl úntalan serkencs fel,
Éltem unalmábúl kegyessen emely fel,
Nyavalyás éltemben engemet ne hagy-el!
- 5 2. Mellyért adgyak hálát te szent Főlségednek,
Irgalmas vóltodért nagy kegyességednek,
Hozzám meg-mutatot ingyen kegyelmednek,
Őrök dűcsűssége légyen szent nevednek.

1. Bóldog Aszony hava készít asztalokat,
Sok jó falatokat s-finum, jó borokat,
Az Bőjt elő hava galléros subákat,
Készített egyszersmind jó meleg szobákat.
- 5 2. Bőjt második hava kezdet kapáláshoz,
Némelykor kénszerit sirtis ásatáshoz,
Szent György hava juttat sok szép viragokhoz,
Vonszon kedveskedő, illatos szagokhoz.
- 10 3. Piros Pümkosd hava szerelmeket áraszt,
Sziveket sok képpen, szüntelenül fáraszt,
Szent Iván hava most sokszor vizet áraszt,
Le-kaszált füveket sok rendeken száraszt.
- 15 4. Szent Jakab havában zab, árpa, búzábúl,
Íó gazdáknak lehet haszna gabonábúl,
Kis-aszony havában rakot asztagokbúl,
S-azok kévéinek ki-csepelt magvábúl.
- 20 5. Szent Mihály havais hordóit hordattya,
Lehessen azokban szűrőt, édes mustya,
Mind-szent hava pedig földeket szántattya,
Azokat bé vetve bé-boronáltattya.
6. De szent András hava fák levelit fosztya,
S-támatt szeleivel földre le hullattya,
Karácson havában sertéssitt hajtattya
Az ember, hogy légyen jó ízű falattya.

1. Tiz esztendős korban hogy ha kedves nem vagy,
Húsz esztendős korban ha pedig szép nem vagy,
Harmincz esztendőkor fris, erős ha nem vagy,
Negyven esztendőben elmédben bölcs nem vagy,

- 5   2. Ötven esztendőkor ha értékes nem vagy,
                         Hatvan esztendőben Istenes ha nem vagy,
                         Világnak búcsút adgy, mindennek békét hagy,
                         Számadásod lesz nagy, noha por s-hamu vagy.

88.

MINÉKŰNK MEG HALNUNK KEL EBBEN AZ HELYBEN

- 5   1. Itt kel hóltig laknom, haláloamat várnom,
                         Hivságán szivemnek mindenkor bánkodnom,
                         Pöenitentiámat itten kel tartanom,
                         Kőnyvem hullásával bűneimet mosnom,
- 5   2. Minden vétkeimet szüntelen siratnom,
                         Sűrű kesergéssel ittis kel el-mosnom,
                         Kőnyveim forrásit kel meg-inditanom,
                         S-azok áradásit kel szaporitanom,
- 10   3. Törődöt szivemet Istennek nyújtanom,
                         Bűnöm bocsánattyát szivbül ohajtanom,
                         Örök jó-vóltához okvetetlen biznom,
                         Nagy, bő irgalmának kegyelmétis várnom.

89.

- 5   1. Ingerli gonoszra embert az gyarló test,
                         Bünre ösztönözi az ördögh hanyván lest,
                         Vétkeknek mocskával de ki rosztat nem fest,
                         Tiszta életinek oltalmában nem röst.
- 5   2. Bobita, szép köntös aszont nem szépíti,
                         Tisztességhe nevét égigh nem röpíti,
                         De jambor élete ighen ekesíti,
                         S-magha viselését méltan hiresíti.

---

1 II It 2 II Pöenitentiámat itten kel tartanom 3 II Hivságát szivemnek szüntelen siratnom 5 II Hivságát szivemnek szüntelen siratnom [!] 6 II Kőnyvem hullásával itis kel elmosnom 7 I <s>Kőnyveim; II s-kőnyveim forrásit kel meg árasztanom

**DESCRIPTI VERSVS
EX FRAGMENTIS IN OTIO SCRIPTIS
HÓL EGYSZER S'-HÓL MASZOR KI-FARAGOT
S'-ÖSZVE SZEDET, RONGYABVL LE-IRT
FÜZ-FA VERSEK**

90.

DEVS VBIQVE CONSERVATOR PROTECTOR MEVS

1. SZent Péter vas lánczon sinlet tömlöczében,
Vettetet Daniel oroszlány vermében,
Az három Iffijú égő kemenczében,
Es Jónás Prophéta tenger örvényében.

- 5   2. Meg-szabadúlt Péter maga tömlöczébül,
Daniel Prophéta oroszlány vermébül,
Az három Iffijú égő kemenczébül,
Jónás Prophéta-is tenger örvényébül.

- 10   3. Engemet-is Isten Munkács kö-varábül,
Lábaimnak nehéz, fel-vert, nagy vasábül,
Hosszú rabságomnak nyomorúságábül
Szabaditot, mint egy Czet-halnak gyomrábül.

- 15   4. Mellyért adok hálát az élő Istennek,
Igaz, tiszta szivbül eő Szent Fölségének,
Hozzám meg-mutatot, ingyen kegyelmének,
Aldás és dücsösség légyen szent nevének.

- 20   5. Vólt, van-is reményem Isten Irgalmában
Mindenüt s'-mindenkor mostoha sorsomban,
Lészen gondviselöm minden nyavalyámban,
Meg-tart halálomig kegyes óltalmában.

6. Eletemnek pedig el-folyván órája,
Engemet emésztő testem nyavalyája,
Hogy meg-szünnyék immár fejem galibája,
Irgalma Istennek léssen nyugtatója.

- 25   7. Töröktül nyert sebe tet kibül balogot,
Nyerte Királyátül örökben Balogot,
Hivségében viselt sanyarú rabságot,
Ottan lakva keres üdö mulatságot.

- 30 8. Kit már baloggá tet Török ellensége,
S'-erejétül fosztot meg-aggot vénsége,
Szivessen óhajtya, szünnék meg insége,
Balogon balognak légyen csendessége.
- 35 9. Eger vára alatt zászlója lobogot,
Látván ellenségül sok lovast s'-gyalogot,
Vélek öszve kapva fegyvere villogot,
Töröktül féltében szive nem dobogot.
- 40 10. Vólt kinek az elöt gondos fáradsága,
Ura hívségében inséges rabsága,
Egész életében sok nyomorúsága,
Ez-után bú nélkül légyen vidúltsága.
- 45 11. Meg-nyúgot elmével az Istent áldhassa,
Naponként halálát jó készen várhassa,
Melly által Istennek lelkét bé-nyújthassa,
Isten Irgalmábúl szent színét láthassa.
- 50 12. Némellykor örültem, jól tudom, Füleken,
Pusztúlása után jártam sok helyeken,
Szerencsém jó kedvel hordozot mellyeken,
Bánkodom, búsúlok most immár Füleken.
- 55 13. Pállya-futó helyem vólt Füleki mező,
El-pusztulásával esetemet jedző,
Fel nem adásával rabságotat szerző,
Mostoha sorsomban galibámot nemző.
- 60 14. Meg-vallom, jól-tudom, hogy meg-sonkúlt kezem,
S'-mostan újjat vonva it nem ellenkezem,
Mint vóltam, s'-mint vagyok, árrúl emlékezem,
S'-halandó vóltomrúl el sem felejtkezem.
- 65 15. Házamat Füleken midön épitetem,
Akkor koporsómrúl én emlékeztetem,
Elmémmel magannak azt el-készitetem,
El-senyvet testemet mellyben temetetem.
- 70 16. Az piros rósárúl, szög-fű, violárúl,
Nárcissus, tulipán s'-az hiaczintusrúl,
Liliom, rozmaring és az gyöngy-virágrúl,
Zsályárúl, rutárúl s'-az majoránnárúl,

- 65 17. Cyprus, Pomagránát, Naráncs, Czitrom-fárúl,
Almárúl, körtvélyrül, baraczkúrúl, szilvárúl,
Mondola-, diórúl, Czedrus-, hébánumrúl,
Bik-fárúl, cser-fárúl, zöldellő Pálmárúl,
- 70 18. Sokan sokat irtak azoknak hasznárúl,
De vallyon valaki mit irt az füz-fárúl?
S'-mit adot elönkben az eö-mivóltárúl?
S'-mit-is javallanak annak eö hasznárúl?
- 75 19. Azt én nem vizsgálom, hanem hogy vágása
Könnyü az füz-fának s'-annak faragása,
Mint más kemény fának, könnyeb bárdolása,
S'-jó módgyával való öszve gyalúlása.
- 80 20. Füz-fa sipnál, tudom, kis gyermek, dúdoltam,
Akkor füz-fa kardot magam-is hordoztam,
Füz-fa Poétát-is gyakorta hallottam,
Kiknek seregében én-is számláltattam.
- 85 21. Verseimet azért faragtam füz-fábúl,
Azokat faragva üdöm unalmábúl,
Menthessem magamot szívem bánattyábúl,
Engemet emészto, el-búsúlt vóltábúl.
- 90 22. Füz-fa verseimnek el-olvasásában,
Eset hibáimnak meg-vizgálásában,
Kevés mulatsága hasonló sorsában
Talám valakinek lehet unalmában.
- 95 23. Vólt nékem bújdosás világon életem,
Kivánt szerencsémhez soha nem érhettem,
Fel-tett szándékomat valahol kezdettem,
Azt sohol én soha végben nem vihettem.
- 100 24. De itt ez világon mindnyájan bújdosunk,
Nincsen maradandó, örökös várasunk,
Jobb abban fáradnunk, bóldog ki-mulásunk,
Lehessen Istenben örök nyúgovásunk,
- 100 25. Mellyhez való-képest ez csalárd világtúl,
Mindenben meg-ösmert, sok hamisságátúl,
Vég búcsúmat vézsem eö barátságátúl,
Hamar el-enyiszö minden hivságátúl.

26. Ötször öt s'-ötször tiz esztendömnek végét,
Kopaszúlt fejemnek öregült vénségét,
Meg-csonkúlt kezemnek el-romlot épségét,
Testemnek-is tudom nagy erőtlenségét.
- 105 27. Ezer hét száz fölöt huszon harmadikban
Eltem esztendeit gyorsan forgásában,
Naponként számlálom el-el folyásában,
Immár hetven ötnek találom számában,
- 110 28. Mellynek még most ugyan három hólnap hija,
De vénség fejemet más világra hija,
Közelitet hozzám az halál kéz ija,
Nyavalyáim által életemet vija.
- 115 29. Nem tudhatom nyilván, érem-e' hólnapot,
Hivassam-e' még ma az gyóntató Papot,
Eltemben érem-e' az három hólnapot,
Esztendőm számában jövő hetven hatot.
- 120 30. Véletlen halálom, reménlem, nem léssen,
Mert az halált várom régülta jó készen,
Irgalma Istennek kegyelmébe véssen,
Világ hivságátul engem menté téssen.
31. Forgatván elmémben mostoha ügyemet,
Kétszer három s'-kétszer harmincz esztendőmet,
S'-Tiz esztendőbéli, már el-múlt üdömet,
Töltöm nyomorúltul unalmas életemet.
- 125 32. En azért óránként Istennek lelkemet,
S'-az fekete földnek ajánlom testemet,
Meg-szánván szivembül tett sok bűneimet,
Várom Istenemtül üdvözülésemet.
- 130 33. Füz-fa verseimet hagyom mind azoknak,
Kiknek kezeiben azok jutottanak,
Fel-tett verseimben ne botránkozzanak,
Minden részeibül jót magyarázzanak.
- 135 34. Vetek újjab számot esztendőm számárúl,
El-tölt életemnek nyomorúságárúl,
Halálomnak hozzám érkező vóltárúl,
Reám vont hálójában föjtotgatásárúl.

- 140 35. Ezer hét-száz fölöt huszon ötödikben,
Hetven hetedikét számlálván éltemben,
Közelget halálom, feléje mentemben
Naponként s'-óránként jól vettem eszemben.
36. Hetven hét esztendőt immár el-töltöttem,
Hetven nyolczadikát mint-hogy el-kezdtem,
Tudom, halálomhoz közelre érkeztem,
Majd majd azt mondhatom, életemet végeztem.
- 145 37. Sok számos esztendő folyása éltemnek,
Vólt sokszor veszélyben forgása fejemnek,
Közelit halálom, irgalma Istennek
Örök bóldogságát meg-adgya lelkemnek.
- 150 38. Enyelgő életemet vizi buboréknak,
El-enyésző füstnek a'vagy hogy párának,
Méltán ítélhetem gyenge pokhálónak,
Tengeri szél-vész köszt sillyedő hajónak.
- 155 39. De Istennek teczván, hogy még életemben
Szenvedgyek tovább-is nyavalyás ügyemben,
Békével szenvedve jussak kegyelmében,
Ő szent akarattya légyen mindenekben.
- 160 40. El-múlt már ünnepe szent Gergely Páának,
Eszteendő kezdete hetven nyólczadiknak,
Eletemnek vége s'-hoszszú nyavalyámnak
Isten teczésébül lesz akarattjának.
41. Születésem napja vólt Böjt más havában,
Szent Gergely estének el-hanyatlásában;
Melly napnak halálom lészen órájában,
Az vagyon egyedül Istennek titkában.
- 165 42. Istenemet kérem törödöt szivembül,
Szent Fia mélységes, fel-vett sebeibül,
Ki-folyó vérével undok büneimbül
Tisztitson engemet ingyen kegyelmébül.
- 170 43. El-mosván irgalma büneim rútságát,
Söt semmissé tévén minden gonoszságát,
Meg-adgya kegyessen örök, szent országát,
Nagy, bö irgalmábül lelkem bóldogságát.

- 175 44. Ösmérem, s'-meg vallom bünös életemet,
De meg-szánván, bánván minden vétkeimet
Tellyes reménységgel hiszem Istenemet,
Ő szent országában bé-vészi lelkemet.
- 180 45. En édes JESUSOM, véred hullásával,
Artatlan testednek ostorozásával,
Szent fejed tövissel koronázásával,
Tettél magadévá magad halálával.
46. Rendelem magamat szent akaratodhoz,
Kereszt viselésem juttat országodhoz,
Ervén életemnek végső órájához,
Ohajtásom szerint fogadgy bé magadhoz!
- 185 47. Pállya-fútásomnak nem meszsze az vége,
Nyavalyás életemnek el-érkezik vége,
Minden galibámnak lesz bizonynyal vége,
Verseimnek-is már vagyon itten vége.

KISZAKÍTOTT VERSEK, TÖREDÉKEK

91.

DEVS VBIQVE CONSERVATOR PROTECTOR MEVS

- 5 1. Szent Péter vas láncon sinlet tömlöczében,
Vettetet Dániel oroszlány vermében,
Az három iffjú égő kemenczében,
És Jónás Propheta tenger örvényében.
2. Megszabadult Péter maga tömlöczébül,
Dániel Próféta Oroszlány vermébül,
Az három iffjú égő kemenczébül,
Jónás Próféta is tenger örvényébül.
- 10 3. Engemet is Isten Munkács kővárából,
Lábaimnak nehéz, felvert, nagy vasából,
Hosszú rabságomnak nyomorúságából
Szabaditot, mintegy cethalnak gyomrából.

---

1 I sínlett 2 II Oroszlán 2-4 II [a sorok 4-2-3 sorrendben] III [a sorok 2-4-3 sorrendben; eredeti sorrendjük, mint az I-ben, bizonyára a 2. strófa sorainak sorrendjével egyezett meg] 5 I Megszabadult 7 I kemenczébül 8 II Iónás proféta tenger 9 I kővárából 10 I vasából 11 I nyomorúságából 12 I Szabaditott; gyomrából

- 15 4. Mellyért adok hálát az élő Istennek,
Igaz, tiszta szívből eő szent felségének,
Hozzám megmutatot, ingyen kegyelmének,
Áldás és dicsősség legyen szent nevének.
- 20 5. Volt, van is reményem Isten irgalmában
Mindenüt, mindenkor mostoha sorsomban,
Leszen gondviselőm minden nyavalyámban,
Megtart halálomig kegyes oltalmában.
6. Életemnek pedig elfolyván órája,
Engemet emésztő testem nyavalyája,
Hogy megszűnjék tovább fejem galibája,
Irgalma Istennek leszen nyugtatója.

92.

**VOLT IÓBNAK TÜRÖ SZIVEL PANASZOLKODÁSA
IGEN IGEN MOSTOHA NAPIAIRVL,
ÉN PEDIG BÚSÚLOK ENYÉSZŐ ÉLETEMNEK
IGEN KESERVES FOLYÁSÁRÚL**

- 5 1. Szent Jób napiainak szaporán forgását
S-az lovas postának nyargalva fútását
S-maga életének sebessen folyását,
Egyenlőnek vélte hamar el-mulását.
2. Hajónak almával az vizen menése,
Mint hogy nincs sokáig sohul elkésése,
El rendelt partyához vagyon sietése,
Nem halad sokára oda érkezése,
- 10 3. Szintén hasonlóan enyészik életünk,
Meg-veti hálóját az halál előttünk,
Láthattjuk nyilait sok izben mellettünk,
Mellyeknek mérgével porrá válik testünk.
- 15 4. Vett erőt bűn által az halál Ádámon,
Légy olly nagy erejű bátor, mint vólt Sámsón,
Vagy ékes termetű, mint kegyes Absolon,
Meg-kegel hálnod, ámbár vólnális Salamon.

14 I szívből 16 I dicsősség legyen II Dűtsőség legyen 17 I Vólt 18 I s mindenkor 19 I, II Lészen 20 II óltalmában
24 I lészen II Irgalmas; lészen
Cím I BÚSÚL II BÚSÚLok 3 II sebessen

1. Mint Fülel vég haza hazánk fegyver háza,
Sok vitézek háza, bú s-örömmek háza,
Úgy most ezen üdő sokban tündérkedő,
Ezer felet hét száz huszon hét esztendő,
Vólt nékem örömet s-bánatot is szerző.
- 5 2. Irrattam ezeket huszon hetedikben,
Ezer felet hét száz folyó esztendőben,
Üdöm unalmában, úntigh hevertemben,
Élvén nyavalyogva Csábrághban létemben.

1. Császár madarak kósztt jó vólt helyheztetnem,
Süket fajdnak pedig méltán neveztetnem,
Eltem unalmában már el-temettetnem,
Untalan naponként senyvedve sinlenem.
- 5 2. Meg-vallom, fájdalmas, s-esik keservessen,
S-annak terhe súllya hogy könyeb lehessen,
S-elis viselése lehessen csendessen,
Békeséges tūrést kívánok szivessen.
- 10 3. Annyira jutottam, sem hallok, sem látok,
Iól nemis szolhatok, s-éjel sem alhatok,
El űzik álmomat sok bús gondolatok,
Mellyeknek miatta sokakat búsítok.
- 15 4. Vén sasok módgyára nem lehet újúlnom,
Vagy mint az kigyónak, bőrómbűl kibújnóm,
Az élő Istent kel csupán ohajtanom,
Ő szent országában lehessen nyúgodnom.
- 20 5. Istentűl s-űdöttűl kel minden jót várnóm,
Nyavalyás ügyemet Istenemre biznom,
Szent akarattyaához mindenben hajlanom,
S-akarattya szerént mindenkoron járnóm.
6. Életemnek mocskát Kristusomnak vére
Rút szennye mivóltát tiszta épségére,
Elmosván bűnőmet bőséges szent bére,
Lelkem nyúgodalmát meg adgya elvégre.

7. Meg-csonkúlt kezemmel enyelgő életemet,
Nyújthatom Istennek tőrődöt szívemet,
Ajánlom egyszersmind kezében Lelkemet,
Várom halálomkor vig kikeletemet.
8. Éltem unalmából kiemel kegyessen,
Ő szent országában meg-nyugtat csendessen,
Színe látásában akkor lézsek frissen,
Őrökké szent Neve tülem Dicsértessen.

95.

1. Fejér vármegyében építettett Csesnek,
Az ott való konyhán sütnek, főznek, esznek,
Ittenis az konyhán sütnek, főznek, esznek,
Mondhatom, van itt is építettett Csesnek.

96.

1. Midőn közelgetnék s csúszva-mászva mennék az én halálomhoz,
S midőn sorsom vonná s igen-igen húzná az halált magamhoz,
Keztem vénségemben s unalmas éltében ez kép-íratáshoz.

ÁTDOLGOZOTT ÉS ELVETETT VÁLTOZATOK

97.

A KEGYES OLVASÓHOZ,
KINEK VDVŐSSÉGES IOKAT KÉVANOK, AKARAM ELSŐBEN
EZ ENNYHANY VERSET FEL TENNY

1. Hogy ha meg olvasod feltett verseimett,
s-azok czináltában eitett vétkeimett,
Könnyen által látván én csekély elmémert,
meg ne itély, kérlek, az iránt engemert.
2. Elmémert a' Rabság mert meg tompította,
s-mostan vers szerzésre csak a' bú haitotta,
melly magát ez előtt másban farasztotta,
a' verset pedighlen soha sem koholta.

- 10 3. Melynek jó folyása csendesült elmébül,
vigadva nyugovó emberek szívébül
vehett eredetett s-nagy jó fris kedvébül,
és nem a' szomorú rabság kút fejtül.
- 15 4. Mas több mencségimett nem vészem versekre,
s-bezárt fogházamtúl nem adom nap fényre,
nemis irok többet magam mentségére
s-paraszt verseimnek meghimezésére.
- 20 5. Mert ream forró inség szárasztya téntámott,
viselt vassom terhe tonpittyá pennámott,
s-rabságomnak szennye mind papirosomatt
el fogia, s-mind pedigh vers szerző venámott.
6. De hogy ha helyt nem ádcz az én kérésemnek,
s-akarod nevetny verseitt elmémnek,
még nem irod jobban massát verseimnek,
meg ne czufold addigh roszt vóltat ezeknek.

98.

AKARAM TOVABBA
A' KEGYES OLVASOHOZ FEL TETT VERSEK VTÁN
E' KÖVETKEZENDŐ VERSEKETT FEL IRNY

- 5 1. A' Proféták között midőn Sault látták,
Mint hogy Profetának soha sem tartották,
Seregekben lenny csúdának számlálták,
És Példa beszédben sokszor elől hoszták.
2. A' Poéták között engemis ha látnak,
Arrúl, tudom, czudát nem könnyön számlálnak,
Hanem inkább hiszem, könnyen meg czúfolnak,
Mert harang öntésen nincs módgya hajdúnak.
- 10 3. Nem tud ugyan Haydú harangot öntenyi,
De magát mulatva jól tudgya kongatny,
Énis bár ne tudgyam a' verset csinálny,
Tudom de azt rontva üdömött mulatny.

- 15 4. Senki de az Haydút mint hogy meg nem szóllya,
Harang kongatását ámbár szintén hallya,
S-hogy harangot nem önt, azért sem czúfollya,
Mert az Harang öntés nem ő hivatallya,
- 20 5. Senki hat engemis meg nem szól, gondolom,
Fűzfa verseimért, mert nem hivatalom
A' Vers csinálása, s-hogy most azt koholom,
Haitott arra csupán henyelő unalom.
6. El szenvedik kőszők Saul a' Proféták,
S-magok seregétül ötet ki nem haiták,
Talán el szenvednek engemis Poéták
Azok kősz, az Verset kik rontani szokták.

99.

TVNYA, RVT HEVERESSEL LEIRT VERSEKNEK ELSŐ RÉSZÉ VTAN
KÖVETKEZIK MASODIK RÉSZÉ

- 5 1. Henyelő munkámnak szűnyyadva s-heverve,
Egyik oldalamról masikára fekke,
Latott almomnakis más részéhez érve,
Mint egy meg frissülve, a' resztséget üzve;
2. Es midőn nagy frissen úntalan henyelék,
Ugy teczik, álmomban mint ha kertben volnék,
S-ott a' Virágok kősz a' midőn sétálnék,
Egy Ember véletlen én előmben tűnék.
- 10 3. El néztem en annak szép czifra köntösét,
Igen igen gyengén setáló lépését,
Vidám tekintetit s-mosollygó nézését,
S-mindenekben rendes magaviselését.
- 15 4. De énis az allatt akadék szemében,
Mellyre való nézve siettem eleiben,
S-hogy ő volna az Úr abban a' szép kerben,
Gondoltam magamban feléje mentemben.

- 20 5. El jutván hozzáia mingyárt kezit fogtam,
Údvöséges jókkat nékie kévantam,
S-hogy követetlenül a kerben sétáltam,
Arrúl bocsánatot tüle supplicáltam.
- 25 6. Tett köszönőtemett nem nagyra bőczülte,
Sőt ugyan magában mint egy megnevette,
Én jo szandékomatt de hogy nem vétette,
S-hogy eleiben mentem, nagy kedvessen vette.
- 30 7. A kerben létemett éppen nem sainálta,
Jól megis ősmértem, hogy inkább akarta,
S-ott mulatásomat mivel hogy kévánta,
Engemet magával könnyen meg maraszta.
- 35 8. El jártam ő véle mind az egész kertett,
Melyben valahova az ember tekintet,
Külőmb külőmb féle újságot nézhetett,
S-mindenütt magának jó kedvet vehetett.
- 40 9. Az zöld rozmaringnak s-a' piros rosának,
Fehér liliomnak s-a' kék Nárczissussnak,
Sárga ivolyának s-telyes violának,
Spikinardal együtt a' levelundlának,
- 45 10. Gyenge, szép illattal, fel nyőt gelsaminak,
Sok szinben öltözött, kinylt Tulipának,
Nagy örök szekfünek és Hiacintusnak,
Majoranna, Pésma s-más töb jo virágnak
- 50 11. Külőmbezü szinye szememett elkapta,
Illattya s-jó szaga orrommatt elfogta,
S-engemett maid mint egy éppen meg vita,
S-rabságom bűzébül csak nem kitisztitá.
12. Ot a' Labyrintust láttam nem meszire,
A' melyben Theseus akadván vesztére,
Juta jol eszemben, tévelyget menyére,
És onnand miképpen szabadúlt elvégre.
13. Ariadna ötett a' midőn meg szánta,
S-vezető czernáját nékie nyúitotta,
Egy czérna szalonis nagy könnyen ki húszta
Feje veszelyébül, s-kiszabadétotta.

- 55 14. Gondolom, ha volna olyan Ariadnám,
Kinek oly czérnajat énis ha kaphatnam,
A' Főlséges Istent érette imádnám,
S-velem jó tetelétt holtomigh halálnám.
- 60 15. A virágok közül mentünk egy tóhoz,
S-jutottunk a' tónál nemely Iffiakhoz,
A' kik éppen akkor fogtak halászathoz,
Mink pedighlen kezdénk az *hajókázáshoz*.
- 65 16. Kerületit éppen mind az egész tónak
Elfogta rakása egy kő folyosónak,
Mellynek allyán s-főlen mind egyre jártanak,
S-akoris paronkint sokan setaltának.
- 70 17. Nagy szép mulatóhely közepe tájára,
Húszon égy faragott, erős kő oszlopra,
Vala fel épétve czifra olasz fókra,
Botózattya pedigh szép stukaturára,
- 75 18. Mely drága festékkal vala be tarkázva,
S-Apolles kezével volt ottan leirva,
Régente Icarus miként szabadúlva
Veszté szarnyátt s-magátt igen bátorkodva.
- 80 19. Dedalus ellenben midőn szép modgyával,
Okos felelemmel rőpült szárnyaival,
Maga rabsagábúl bölcs talalmányával
Mint nyert szabadulást szép okosságával.
- 80 20. Elgondoltam ottan, hogy ha rőpülhetnék,
S-meg egyszer valaha szárnyamra kelhetnék,
Bátorkodva többszer veszélyben nem jutnék,
S-az veszélyt kerülve szabadon járhatnék.
21. Jól láttam azonban mind az halászokat,
Mind pedigh a' tóban úszkáló halakatt
S-uszkalva rőpdőső, szép, fehér hattyúkatt
És a' pésma orrú tengeri kacsákatt.

- 85 22. Uszott ott a' Viza tokkal, galoczával,
Laszacz anquillával, czuka a' marnával,
Kecsege posárral, sőreg az harcsával,
Varga hal kárászal, keszeg a' czompóval.
- 90 23. A' tóhoz nem mesze láttam Cedrus fákot,
Gyenge hebánum fa nyótt fiatalokot,
S-azoknak ágai tartották amyékot,
S-bé bótosztak egy szép ciprus fa hajlékot,
- 95 24. Mellyet gyenge szellő mind úntalan járá,
S-mivel fujásában ért fák ágaira,
Lassú zúgássával juta az haylékra,
S-ejtette zúgását maid mind egy notára.
- 100 25. Ottan fűgő képét leirt Aeolusnak
Gyengén emelgette és szép Zephirusnak
S-kősztok sűvültőlő, haragos Eurusnak
S-haragossan fujó, kemény Boreásnak.
26. Eurus borreással aeneas galliáját
Miként ostromlotta, hogy elhagya Trójátt,
Lattam ott leirva szornyű haborújátt
S-haború Tengernek rettenetes habjátt,
- 105 27. A' melybűl űdővel, főlőtte késűre,
Sok veszélye után juta csendeségre,
S-reménsége szerint kívánt partot ére,
És annak utána éle jo kedvére.
- 110 28. Gondolom magamban, rabságos ügyembűl
S-engemet ostromló fenforgó szélvészbűl,
Még talán valaha fejem veszélyébűl
Szabadúlok enis Isten kegyelmébűl.
- 115 29. Az allat szellőzve hogy ott meg pihentűnk,
Pihenéssűnk után megint odéb mentűnk,
Czitrom, narancs fak kősztt eléb, eléb leptűnk,
S-Pomagránat fakott igen bőven értűnk.

- 120 30. Ez faknak ágaitt gyümölcsök levonta,
Kedves, jó ézével magát ahitatta,
Leszakasztására embert ünszollotta,
És meg kostólását maíd mint egy kévánta.
31. Más több gyümölcs fákott sok vólna számlálny,
Minden jó gyümölcs fát lehele ott látny,
Láttamis mint erdőt szépen zöldelleny,
S-maga neme szerint bőven gyümölcsezny,
- 125 32. Melyeknek az allyátt pásit borította,
S-annak szep zöldcségét viola elfolltya,
Setétes szinyével homalyosétotta,
És a' sok gyöngy virág világosétotta.
- 130 33. A' fölít pedighlen sok madár röpdöste,
S-némely részében maíd eppen el is lepte,
S-maga módgya szerint fészket építete,
S-éneklő nótáját társával kezdette.
- 135 34. Nagy vigan éneket stiglicz pintyökével,
A' kanáli madar a' fülemilével,
Őrüs Galamb pedigh együtt Gerliczével,
Meg a' pelikanis maga nyöstyénével.
- 140 35. Valamint a' fákat nem gyűsztem számlálny,
Úgy a' Madarakat sem gyűzem nevezny,
Mellyek ottan kesztek frissen énekelny,
S-engem nem kevéssé még vidamétany.
- 145 36. De egy Madarásznak hallám sipolását,
Sipolva követé madarak szóllását,
S-látam, soknak szerzé a' lépre szálását
És mind lép veszöstül földre lehullását.
37. Elhagyak azzonnal éneklő szavokatt,
Mivel hogy elsőben ki tépé tollokatt,
S-csak nem ugyan többül elmecczé szárnyokatt,
S-veté kalitkában azután azokatt.

- 150 38. Meg szűnt mindeniknek előtti jó kedve,
S-hogy ha szemeinek nem hullottis könye,
Jól meg magyarasza ő meg némúlt nyelve,
Véletlen rabságán szomorodott szive.
- 155 39. Enis elgondolám hasonló esetem,
A' kő kalitkában maid akképpen estem,
S-noha meg némulva kinem beszélhettem,
De meg könyveszhetem, sőt megis könyvesztem.
- 160 40. Ki volt a' madarász, elmém átláthatya,
Mi vala ő sipia, jól elgondolhatya,
De meg némúlt nyelvem azt ki nem mondhatya,
Sem ennél több szóval nem magyarászhatya.
- 165 41. Ez ily gondolatok zavarván elmémet,
Maid fel haboriták csendesült szívemet,
S-csak nem mind élrönták szerzet jó kedvemett,
S-alig hogy bánatban nem hosztak engemett.
- 170 42. De a' fák kősztt folyó patakott tekintem,
Úszó halaira szemeimet vetém,
A' parton sétálva búmatt elfeleitem,
S-a' szomorúságtúl magamott meg mentém.
- 175 43. Melyhálnak, kophálnak sokságátt csudáltam,
Kővi hal bővségén igen álmélkottam,
A' sok szép pizstrangott csuportonként láttam,
S-őrőgét azoknak kézzelis foghattam,
- 180 44. Mellyeket némelleyek száak haloval fogták,
Némelleyek pedighlen az horogra csaltak,
A' vagy hogy meg vetett varsában haitottak,
S-idejeket töltve kedvekre mulattak.
- 180 45. Ellenben némelleyek, a' szép csendes viznek
Lassú folyásában kik gyönyörkőttének,
Szép, hives arnyékban midőn főrttének,
Ott a' fürdes közben rákászni kesztenek.

---

151 meg némúlt 159 meg némúlt

46. A partra szaporán hántak a' sok rákott,
S-noha sokszor a' rák megcsépte ujjakat,
De a' rakkal együtt fogtak Menyhalakot,
S-azért nem érzették semmi faldalmokatt.
- 185 47. Ő reájok vigyázva vém eszre az allatt,
Hogy igen szeretik sokan a' menyhallatt,
Mellynek az eő magia igen kedves fallatt,
Megis rakták azzal egy nagy öreg tállatt.
- 190 48. Láttam ott, a' vizet miként zurbékolták,
Sárját felkeverve miképpen zavarták,
S-a' zavaros vízben hamaréb tanálták
Menyhalnak öregétt, s-könnyebben foghatták.
- 195 49. Gondoltam, sorsomatt csendes folyásában
Mostoha szerencsém zavará valóban,
Ahoz kepest énis talán mostanában
Foghatok Menyhalatt zavaros voltában.
- 200 50. Mert menyhalat abban könnyen tanalhatok,
Oránkint szenvedve naponkint foghatok,
Inségem konyháján felis található,
S-en specialélnak nagy meltán tarthatok,
- 205 51. Minthogy bár ne légyen patak béli Menyhal
Békességes turés, de jó menyei hal,
A'ki azt meg fogia, avval él és meg hal,
Ő végső oráján örvendetes hirt hal.
- 210 52. Illyen halasztatott a' mely halász teszen,
Meg böcsülhetetlen jutalma van készen,
S-jo halaszatyáért bővséges bért veszen,
Sótt még ő magais Mennyei hal lészen.
- 210 53. Mind ezek mikoron elmémben forgottak,
Nagy jó reménséggel engemet tápláltak,
Nem kevés örömett én szívemre hoztak,
S-magam rabsagaban megis vigasztaltak.

- 215 54. Jutánk azon közben egy szép lévő házban,
Mulattának sokan ott a' puskazásban,
S-igen mesterketek tárgy irányzatban
S-a' tárgyon tett czelnek meg tanálásában.
- 220 55. Oda jutásukor lőtt a' ki leg elől,
Oly fő puskas vala, ellőtt a' tárgy mellől,
Lőtt a' ki másodsor, a' tárgyott job felől,
És a' ki harmadszor, tanálta bal felől.
- 225 56. Őket lövésekben többenis követték,
S-midőn puskájokatt a tárgyhoz süttették,
Azoknak modgyára lövésekett tették,
Hol felyül, hól alúl s-hól odált ejtették.
- 230 57. Kilenczen a' tárgyott roszúl irányoszták,
Mivel hogy fölötte meszire hibázták,
Tizenketen pedigh mint hogy meg tanálták,
Azt véltem magamban, hogy azt jól czéloszták.
- 235 58. Azonkévül tize a' jo puskásoknak
Eppen fekettejétt ő fel tett tárgyoknak
Meg lötte, s-ellötte a' szegittis annak,
S-nagy jo kedvet szerze a' tárgy *mutatonak*,
- 240 59. A ki midőn hamar a' lövést meg nézte,
Mingyárt a' tárgy körül tanczolását keszte,
Futosva s-ugrálva kedvétt jelentette,
Csak nem azt gondoltam, hogy eszit *vesztette*.
- 240 60. De ő azon közben futkarozasával
Nékünk jelit *adta* s-futó ugrásával
S-ugrásában éltett szokott formájával,
Hogy a' lövés esett igen jó módgyával.
61. Azallat csuportra s-együvé állanak,
Valakik a' tárgyhoz együtt hibásztanak,
S-egy festet kis tárgyot tettek fel azoknak,
A' mellyett nevesztek hibazók tárgyának.

---

232 mutatoknak 236 vcsztetette 238 jelit s-futó

- 245 62. A tárgy tanáloknak más tárgyott rendeltek,
De a' feketében valakik bé lőtték,
Azoknakis megint külömb tárgyott tették,
Mellyekett nagy szépen mind beis festették.
- 250 63. Három ezüst kupát s-tiz aranyat ahoz
S-ugyan anny zászlott mindenik kupához
S-egy egy kecske bakott mindenik zaszlohoz
Tettek ajándécul mind az három tárgyhoz.
- 255 64. De még azon kívűl ezüst medenczével
A' főb ajándékot s-egy Arany gyűrűvel
S-igen szép, aranyos, nagy, ezüst csészével
S-gelzamin illatu, szép egy pár kesztyűvel,
- 260 65. A' másikat pedigh egy ezüst órával
És kivert munkával cifrázot kannával,
Szép zöld rozmaringbúl kötött koszorúval
S-gyöngyel bőven fűzött, ékes bokrétával
- 265 66. Meg szaporitották, és meg jobbétották,
A' lövések szerint intészték, s-fundáltak,
S-kiknek lövéseket leg jobbnak tanálták,
Dob, trombita szóval azoknak osztották.
- 270 67. A fel tett ajándék sokat ért, úgy látam,
Melynek ugyan árát én fel nem szamláltam,
Ki mitt s-miképpen nyert, aztat sem vigyásztam,
A' festett tárgyokatt mert inkább visgáltam.
- 275 68. Azoknak egyekén palma fa vólt irva,
Mely noha teherrel megis vala nyomva,
De a' teher allatt felyeb allapodva
Mint egy nevededet, szép arnyékott tartva.
- 275 69. Irtak a' masikra, a' mint jut eszemben,
Egy szép fehér hattyútt úszkálva a' vízben,
Lőtt mellyett egy puskás mint hogy *csak* nem főben,
Uszkálása közben volt haldosó félben.

- 280 70. Egy foenix Maðarat irtak harmadikra,
A' mely ámbár széntén vallyék olykor porrá,
De viszont porábúl változik Madará,
S-údüvel ujobban réais kél szárnyára.
71. Megint elgondoltam sorsát rab fejemnek,
Melynek noha súllyá örömet szívemnek
Meg nyomta, s-elnyomta mivóltát kedvemnek,
De nevelte ágát tűró czendességnek.
- 285 72. Legyek ámbár olyan, mint a' levágot ág,
S-melyre minden ember rea tapod, és reá hág,
S-noha a' nagy inség untalan hozzám vág,
Szüntelenül reám hág, s-engem maid ösze rág,
- 290 73. De miként az hattyú ha halálát várja,
S-midőn elközelget ő végző orája,
Akkor vagyon, s-hallék éneklő nótája,
S-ő éneklésének legszebis az hangia,
- 295 74. Nem külömben énis átláttam magamban,
Midőn halalomat várom rabságomban,
S-az Istent ohaitom nyomorúságomban,
Ének szóm notaja most leg szeb hangjában.
- 300 75. Mert noha némelykor vigan énekeltem,
Midőn tudny illik szabadságban éltem,
S-dudolnom szabadon igen szépnek véltem,
De annak hivságát immár meg ősmértem.
- 305 76. Meg ősmértem aztis, Istent ohajtásom,
Rabságos sorsomban hozzá fászkodásom
Hogy rendeseb notám, mint sem dúdolásom
Vagy igen laktomban követett zaigásom.
77. Nem kel hát haitanom semmitt az inségre,
Hoszú mivóltával bár elhozza végre
Ma holnap az halált az én rab fejemre,
Indithat azzalis engemett örömré.

- 310 78. Mert bár porrá tegyen az halál engemet,
Nagy jó remenséggel hiszem Isténemett,
Magához fogattya én búnos Lelkemett,
És felis tamasztya porrá vált testemet.
- 315 79. Hogy égy gondolkottam, juttotunk továbbra,
Kő padimentomos egy hoszú szép utra,
Melynek igen tiszta padimentumára
Rea szolgált, de nem irt a' napnak sugára,
- 320 80. Mert zöld borostyán fa kétt felől fel nyöite,
Magos ágaival arnyék alá vette,
Surú levelivel meg hivesétette,
És a' gyenge szellő gyakran sópörgette.
- 325 81. Oldalát pedighlen a' zöld borostyának
Elfogta szép rendi nagy kő oszlopoknak,
S-kifaragot képe pogány Csaszaroknak
S-igen ékesété hoztát azon útnak.
- 330 82. Ez uton sétalva mentünk a' vad kerben,
Vólt sok szarvas mellyben ennihány seregben,
Setáltak falkástul dám vadak egy völgyben,
S-jártt a' nyúl és róka ott lévő ligetben,
- 335 83. Melynek mély árkában vala bé rekesztve
Külőmb csuportonkint a' farkas és medve,
S-nyalta maga talpát a Medve bömbölve,
Futosot a' farkas ordítva s-ügetve.
- 340 84. Igen szép vólt nézny nyúl bogdacsolasát,
A' ravasz rokanak *fűrkesző* járását,
Szeléd dám vadaknak együtt sétálását
És a' szarvasoknak sebes nyargalását.
85. De bezegh nem teczet farkas ordítása,
Lohogva s-dobogva ügető futása,
Vér szopo medvének bömbölő morgása
S-rút, otromba talpán tett nyalakodása.

86. Néztem azért inkább Erdei Kanokatt,
Mellyek egy bokorban meg vonták magokatt,
S-azokhoz nem mesze láttam hiuzokatt
S-közölve hozzájok nyesteket, nyusztokatt.
- 345 87. Láttam ugyan ottan abban az árokban
Tygrist a' parduszal lenny baratsághban,
De egy nagy, vad bika éppen akkor tajban
Vólt az orosz Leanynál erős bayuivásban.
- 350 88. Szörnyű vala nézny, miként viaszoktatt,
Egy mással küsködve vér tajtékott fastak,
S-noha ugyan olykor egy mástúl elváltak,
De megint sebessen együvé rohantak.
- 355 89. Bikát az oroszlány meg győszte elvégre,
Mihelen pedighlen lecsapá a' földre,
Azonnal mingyarást mene tüle férre,
S-nem tapoda földön heverő testére.
- 360 90. Ugyan természete minden oroszleánynak
S-ő természetivel ékesült vadaknak,
Ha valamit egyszer a' földre lecsapnak,
Földön hevertében arra nem tapodnak.
- 365 91. Lattam ott azontúl egy nagy elefántott,
Huszonkilencz Embert hátán hordoszhatott,
S-tizenötött konyen orrán el-tarhatot,
Foghatott az mellyel, löhetet, s vághatott.
- 370 92. Meg egyezet szépen az unicornissal,
Nemis ellenkesztek ketten ök egy mással,
De az unicornis az Rhinocerossal
Mint egy ingerkedet öklelő szúrással.
- 375 93. Ez vadakat nézve elmém elgondolta
Azok természetét, s-tekintve vizsgálta
Tulaidonságokat, forgatta, s-át látta,
S-igen almélkodva fölötte csudálta.
- 375 94. Mert a' fene vadak együvé férkeznek,
S-ő Némek felével nemis ellenkesznek,
Meg alkuszna szépen, s-egyességben élnek,
Tört pedighlen soha egy másnak nem vétnek.

- 380 95. De ember emberrel szörnyen ellenkedik,
Vermett ásva néki veszti vágyódik,
S-hogy abban beeycse, sokatt mesterkedik,
S-hogy ha be eytheti, igen gyönyörködik.
96. Ember az emberrel tartya bay vivását,
Sokszoris öldökli barátját és társát,
S-ha végben viheti földre lecsapását,
Nem sokszor követi oroszlány szokását.
- 385 97. Mentünk a' vad kerbül, s-ertünk egy forásra,
Nagy mesterségessen rakott fontanára,
Melynek elfolyt hirt mesze sok országra,
Jártakis meszünnen annak csudajára.
- 390 98. Epítették aztat alabastrum kőből
S-jól ki pallirozott, szép marvány kővekből,
Folyt ott a' viz szépen cifrázot csévékből,
Öntöttek mellyekett Velencei rézből.
- 395 99. Ott az alabastrum, mint az hó, fehérlett,
Mint a' csöppentet vér, a' marvány vereslett,
S-néhül petyegetve mintegy feketellett,
S-része a' cséveknek, mint az Arany, fénlet.
- 400 100. Ottan a' Neptúnust ősz, nagy szakalával,
Hoszu, három agú, hegyes villajával,
Tengeri csigából együtt Lovával
Ki csinálták szépen csuda nagy munkával.
101. Neptúnushoz közel egy felől Nymphákatt,
Mas felől pedighlen láttam syrenákat,
Le tették az mellyek drága nasfajokat,
S-úgy láczott, hogy mind egy mostak orczajokat.
- 405 102. Azokhoz nem mesze Diána mosódott,
A' melyhez Acteon mivel hogy vágyodott,
Igen olalkodva feléje lopódott,
S-fejenek vesztére melleje vonyadott.

- 410 103. Azontúl továbbra vóltak satirusok,
Kiknek elleniben laczottak Faunusok,
Volt kúrtúló Triton, kedves trombitások
S-magokhoz hasomló, ékes musikások.
- 415 104. Arionis ottan mint egy musikalva
Alabástrum kőből ki vala faragva,
S-ő musikalását az halak halgatva
Kőrüle valanak, éppen rea bámúlva.
- 420 105. Bamúltak miképpen halak Arionra,
Vigyázzván rendessen musikalására,
Aképpen bámultam én a' fontanára,
S-csuda mesterséggel tett csinálmányára.
- 425 106. Mert ottan a' vizet ha meg eresztették,
Sok felé viraghnak formájára vették,
És azoknak szinyétt fehérén festették,
S-magok mivóltában szépen kiképzették.
- 430 107. A vizis némelykor szivárvány modgyára
Vette s-hajtá magátt annak szarvaira,
Némelykor pediglen igen nagy magosra
Lővedett, ennihány sok kopiánira.
- 435 108. Tantalus Almájatt szépen lebegtette,
Tytius *kányáját* fel fel röpitette,
Néha Sysifusnak kővétt emelgette,
Acisnak, Biblisnek szemétt könyesztette.
- 440 109. Ott hamar esőttis mingyárt indítottak,
Olykor igen sebes zaport bocsátotak,
S-olykor lassú, csendes esőt lágyasztattak,
S-mind alúl s-mind felyül könnyen támasztotak.
- 440 110. A támasztot esső allapodást *véné*
S-garádics formára csinált chonchátt *erve*,
És annak folirúl az alyára érve
Egy tengert araszta úntalan csöpögve.

---

426 szarvája 430 kanáját 437 néve 438 evve

111. Lassú csöpögéssel csendessen folyása
S-csendes folyásával szép halkan zugása,
A' chonchat ésdekeve zugó csatógása
S-Neptúnus eleiben terjedve jutása
- 445 112. Indita Lovaitt sebessen uszásra,
Serkenté magátis serény vigyazásra,
Meg őszült szakallát ejté habozásra,
S-nagy hegyes villájátt fel vette vállára.
- 450 113. Tritontis inditá a' trombitálásra,
A' satirusokat nagy frissen ugrásra,
Nymphákat pedighlen szép, ékes, fris tánczra
És a' Faunusokatt Nymphákhoz futásra.
- 455 114. Láttak jol Sirenák Nymphaknak szökését,
Keszdek azért őkis magok énekléset,
De Acis és Biblis keszde kesergését,
S-éppen vizzé valva tette könyvezésset.
- 460 115. Keszte Tantalusis almájátt kapdosny,
Titiusnak szivét kanyaja szagatny,
Kővétt ssysiphusis hegyre hempergetny,
S-mindenik nagy szörnyű kinyait példázny.
- 465 116. Diána pedighlen magát haragitá,
A' vadasz Acteont szarvassa fordéta,
És maga ebeitt mihént rea huszita,
Őtet kegyetlenül mind el szagatatta.
- 470 117. De Ariont Delphin hátára fel vette,
S-tenger veszélyébül kívánt parthoz vitte,
S-ottan igen szépen őtett leis tette,
És musicálását mind egy meg koszöntte.
- 475 118. Mind ezeket látva nagy sokat gondoltam,
S-magam gondolatit sorsomrúl forgattam,
A' költött példákban alkalmasint láttam,
S-igaz valosságát sokban tapasztaltam.
- 475 119. Gondoltam elsőben, Arion ha vólnék,
Bűmnek hajjai kósztt addigh musikálnék,
Míglen oly Delphinre énis rea tanálnék,
Kinek könyoruló kedvében léphetnék.

- 480 120. De aztis gondoltam, ember búsúltában
Nem foglallya magát a' musicálásban,
Nincsis helye annak szomorú sorsomban,
Delhint sem tanálnék banatim árjában.
121. Oly szerencsém nincsen, mint vólt Orpheusnak,
A' ki zengisével ő pengő lantjának
Mozgatta kőveitt kemény kőszikláknak,
S-magához haitotta ágait az fáknak.
- 485 122. Meg nem mozdíthatom én a' kősziklákott,
Hozzám sem haithatom a' zöldelő fakatt,
Kiknek a' szerencse emelte ágakott,
És fen röpülésre nevelte szárnyakott.
- 490 123. Tehát Arionnak nem kel cziterája,
Orpheus lantjának sem kel pengő hangia,
Se pedigh másoknak szép, hangos harfáia,
Zengő virginaja s-ékes musikája.
- 495 124. Mert puszta malomban nem kel hegedulny,
Oly heában ottan notatt s-tánczot vonny,
Valamely heában süketnek beszélny,
Kinek messétt kétszer nem szokták mondany.
- 500 125. Acteon módgyára vagyon én esetem,
Noha Diananak soha nem vétettem,
S-ha vadaszatomban némelykor követtem,
Azzal haragiában, tudom, hogy nem estem.
126. Nem mondom, ebeim hogy engem szagattak,
De szolgál társaim tülem elállottak,
S-a' kikkel jot tettem, nyelvekkel mardostak,
Másokatis, tudom, hogy reám huszitották.
- 505 127. De mint hogy Acteon nem sokat győtrődött
Nyavolyás vóltában, sokat sem sinlödött,
Rövid kinyaiban szive meg enyhödött,
Mint hogy élete hamar elvégezűdött,
- 510 128. Maga Ebeitül elszagatásárúl
Haboru elmémre, s-az ő példájárúl
Nem vettem annyit fel, mint Tantalusérul
És ó szája előtt lebegő almárúl.

- 515 129. Mert a' szép szabadság lebeget előttem,
S-aztat immár egyszer erően viseltem,
Sőt ugyan elhittem, hogy kezemmel értem,
De Medaea miát kezemből ejtettem.
- 520 130. Ezt midőn én elmém eszemben jutattya,
Tytius kányája szivemett szagattya,
Sebeim faidalmát untalan ujéttya,
S-minden jo kedvetem bánatra fordéttya.
- 525 131. A búánatt követ előmben gördéti,
És en vélem együtt aztat emelgeti,
Sysiphus modgyára hegyre hempergeti,
S-engemet fárasztva magatis meg sérti.
- 530 132. Sőt magátt meg sertve meg szakaszt engemet,
S-maga sérelmével szerzi gyötrelmemet,
S-mivel hogy nem bocsát szivemre örömet,
Meg únattya velem keserves éltemett.
- 535 133. Mert az hoszú inség szivemet elfogta,
Mint sebes, nagy zápor, mindenüt elfolyta,
Vagy mint csendes eső, éppen mind atjárta,
S-keserves csőpeit szemeimre hozta.
- 540 134. Ez illyen csőp vizet nem könnyű el nyelny,
Sőt aztis mondhatom, nehéz meglábolny,
S-hogy ha ember nem tud belőle ki úszny,
Mint szörnű örvényben, elszokot sillyedny.
- 545 135. Mind Acis, mind Biblis, példánk lehet ebben,
A' kik sohajtozva keserült szivekben,
Mint haború tenger örvény mélységében,
Silyetek, s-elvesztek az olyan csőp vízben.
136. Mind a' kető mint hogy midőn sohajtozot,
S-felötte mód nélkül, sokatt siránkozot,
Csopőgve veszelye anyira származot,
Sohajto sirással csőp vízzé változot.
137. Hogy azért valahogy a' sok könyvhúlással,
Vízzé ne változzam énis sohajtással,
A' vagy hogy ne légyen nagy sok búsulással
Veszélye fejernnek s-az el bodúlással,

- 550 138. Gondoltam továbbá szerencse forgasát,
Sok rosztán olykor jóra fordulást,
S-mint hogy látta elmém sokszor változását,
Változó vóltában kapta nyugovását.
- 555 139. Ha még satirusis üdovel vigadhat,
Rut, mord, komor kedve meg vidulást kaphatt,
Talán bús szívem is jó kedvére juthat,
S-keserves banatom örömmre fordulhat.
- 560 140. Egy kürtőlő *triton* trombitálásának
Meg hallott zúgása hoz kedvet Nymphának,
S-alkalmatosságot szerez a' Faunusnak,
Hogy Nymphát kaphasson ő maga tarsának.
- 565 141. Hivságos gondoknak tülem elválása
És csendes életre vált ügyemnek sorsa,
Ez világ hivságát ki praedicállása
S-armyék muló jovátt fülemben zúgása
- 570 142. Tehát enékem is jó kedvet szerezhett,
S-poenitentiámnak tartására vehett,
S-hogy arra mostanság elég üdöm lehett,
Azon bizony méltán én szívem örülhett.
- 575 143. A magányos élett de hogy én szívemett
Meg ne szomoricsa, s-ne roncsa kedvemett,
Tarsot kel keresnem, a' kivel üdömett
Élve meg ne únyam unalmas éltetemett.
- 580 144. Ugy látom azonban, s-veszem jól eszemben,
Hogy tanczoló Nymphát rabságos ügyemben
Nem szükség keresnem egyedül éltemben,
El ugranek kedvem frissen szókésében.
- 580 145. Kesergő Nymphára van nékem szükségem,
A' ki által látvan én keserűségem,
Rajtam szánakodva légyen segicségem,
S-velem keseregve vigasztaljon engem.

146. Békeséges tűrést szerezvén magamnak
Mint szép, ekes Nymphát tarhatok társomnak,
Uttyátis haghatom poenitentiámnak,
S-tővis kőszet szedhetem szepét a' rósának.
- 585
147. Nem halván syrenek kegyes éneklésétt,
S-e' czalárd világnak sok hizelkedésétt,
Testem sem érezvén ő kényestetésétt,
Nem félem rosának meg sértő tövissétt,
148. Mellyet válogatva én az midőn szednék,
Sűrű tővis kősztis könnyen szakaszthatnék,
S-egyét azok közül igen szépnak látnék,
S-magamnak választva bokkrétámban kőtnék.
- 590
149. Változik Nympháva kőttött bokkrétámban,
Békeséges tűrés vala ez Nymphában,
Csendessen szenvedést ábrázolt magában,
S-követett rendessen minden dolgaiban.
- 595
150. Mingyárt megszerettem, s-matkamnak jedzettem,
En kedves Nymphámnak s-társomnak neveztem,
S-mivel hogy azonnal magamévá tettem,
Holtomigh magamot hozzá kőtőlesztem.
- 600
151. Nemis jó Embernek csak egyedül élny,
Ezt én rabsagomban elkeszdettem hinny,
Jó tehát nekemis jo tarsra szert tenny,
S-magamhoz hasonlő segicséget venny.
- 605
152. Minthogy azért immár van nekemis társom,
S-annak szerelmében lehet nyugovásom,
Elvéltém magamban, nem végső meg sorsom,
Lehet már jó kedvel üdő mulatásom.
- 610
153. Szűnnyék ehez képest szívem ohaitása,
Távozzék meszire minden busúlása,
Szemem könnyuhulását többé neis lássa,
Van mert vigasztaló kedves Nympha társa.
- 615
154. Én szívem Nympháját ha meg nem utállya,
S-igazan szeretve magához kapcsollya,
A' bubánatbanis örömett tanállya,
S-barat tancz notájatt nagy végan dudollya.

- 620 155. Mert a' bánat őtett ámbár allig érje,
De együtt Nymphámmal lesz anny ereje,
Hogy a' bút el törje, a' vagy hogy eltúrje,
S-turó szenvedéssel vigasságát nyerje.
156. Jó kedvel vigadva a' bút elfeleti,
Agyarkodó vóltát feleitve meg veti,
Kelletlen, rosz izétt könnyen elnyelheti,
S-mind vasat sztrucz madar, megis emésztheti.
- 625 157. Mert valamely könnyen mélységes örvényben
Neptúnus Lovai úszhatnak tengerben,
Mellyek nemis laknak a' csekély vizekben,
Mert nem lenne részek úszó frissességben,
- 630 158. Bánat keservében oly könnyen úszhatik,
Kedves, édes Nymphám, s-kedvire lakhatik,
Sótt a' bú árjában hajova válhatik,
Melyben az én szivem csendessen nyughatik.
- 635 159. Hegyes, három ágú búbánat villája,
Úgy mint inségemnek szűrő kopiája,
Sanyarúságomnak hegyesétet árja,
Hoszú rabságomnak igen erős zárja
- 640 160. Hogy nyugovásában szivemet ne sércse,
S-ágai hegyivel meg ne sebesécse,
És a' sebek által meg ne keserécse,
S-fejem elbódító veszélyben ne eycse,
161. A meg mondott villát szivemtűl fordittyta,
S-ágainak hegyitt úntalan tompittyta,
S-megtompításában ő magát farasztya,
S-eképpen szivemet naponkint nyugtattyta.
- 645 162. Méltó hát örülnöm Nymphám tarsaságátt
S-hozzám szerelmének igaz valóságátt
S-abbban végigh való szép allandóságátt,
Mert meg nem útálya én fejem rabságátt.

- 650 163. Sőt noha rabságom feszető Keresztfám,
De mivel hogy arrul rósát széd én Nymphám,
Elhitette velem, hogy rósa tórmő fám
S-arrúl szedett rósam lehet drága Násfam.
- 655 164. Ez draga Násfának arnyékán nyughatny,
S-arán Menyorszagot nem egyszer vehetny,
S-noha Menyországban bé nem lehet vinny,
De odais könnyű ágain fel hágny.
- 660 165. Soha ezt a' Násfát én meg nem vetettem,
Minthogy a' keresztett mindenkor becsültem,
Ahoz való képpest kécségben nem vettem,
Szeret engem Nymphám, tudom jól, s-elhittem.
- 665 166. Enis meddigh ötett igazán kedvellem,
Tudom bizonyossan, el nem szőkik túlem,
S-csak egy lépésnyére sem megyen mellőlem,
Sótt rabságombanis meg marad én vellem.
- 670 167. Torzomborz szakállom meg nem irtószattya,
Rea haitott fejemet ő el nem tászitya,
Kedvetlenségével se meg nem kopasztya,
Noha már azt a' bú maid meg kopaszitya.
- 675 168. Vigasztal engemet keserves ügyemben,
Orvosol sok képpen hoszú sínlésemben,
Erősit, gyámolitt erőtlenségemben,
S-ő segicségével vagyok még életben.
- 680 169. Enyelgő életem naponkint tengődik,
S-mivel hogy Istenhez én Lelkem fászkodik,
Kemény rabságomnak terhe könnyebedik,
S-úgy látom, üdövel inségem enyhődik.
- 680 170. Mert ámbár hüllyanak könyvei szememnek,
S-mint fontana vize, nem gyönyörkötetnek,
Mert csupán mint eső, orczámon csöpögnek,
S-mint nagy sebes zápor, sűrűen görögnek,
171. De nékem azokból jó fördött készétnek,
Melyben gyógyéthatom fekélyét Lelkemnek,
S-le moshatom moczkát én rút bűneimnek
S-undok ocsmánységát hivságos éltemnek.

- 685 172. Tehát nem artalmas szemem könyhúlása,
S-tett bűnomótt Lelkem ha azzokkal mossza,
Christus vére által léssen tisztulása,
S-felhát az Istenhez nyúított fászkodasa.
- 690 173. Bár szintén csőppei hullott könyvveimnek
Kertbéli virágot nékem nem képeznek,
S-nem ejtve szivárvánt szarvat nem emelnek,
S-orczámon lefolyva magosra sem mennek,
- 695 174. De hogy ha szivbéli töredelmességgel,
Gördülnek bűnömrről tött keserúséggel,
Tudom, éget érnek ez ily mesterséggel,
S-taplályák szivemet a' jó reménséggel,
- 700 175. Mély midőn szivemet meg hattyá, s-eljarja,
Nem árt akkor semmit a' búbánat árja,
Sem pedigh rea forró keserúség lángia,
S-hoszú sinlésbenis nincsen nyavolája.
- 705 176. Es miként az eső az egett tisztitya,
Földnek kemenségét ásztattya, s-lágytitya,
Mezőt zöld pásitall szépen be borittya,
S-az fáknak ágait meg virágosztattya,
- 710 177. Ugy könyvem hullása szivemnek hivságátt
Tisztitya, s-el mossza hivság kívánságátt,
Lagyétya, s-meg rontya kemény gonoszságátt,
S-a' bűnben követett meg átalkotságátt.
- 715 178. Zöld ágat fentartya az jó reménségghnek,
S-elboritya szénnyétt rabságos éltemnek,
S-armyék alatt tartván sorsát rab Fejemnek
Neveli virágát tűró szenvedésnek.
- 720 179. Ez virág szálai az rabság szényében
Gyűkeret verhetnek, mint ganajos földben,
Könnyen elágaznak sanyarú inségghben,
S-joszágot szereznek a' bűdös tömlőczben,
- 720 180. Melynek jó illattyátt gyakorta szagolva,
S-csőpönként vett vizét elégszer kóstolva,
Sótt az orczámottis azzokkal meg mosva,
Meg azott orczámon ált láttam száradva.

181. El szenvedt, el fogyott mivólta erőmnek,
És mint a' viz, elfolyt job része éltémnek,
S-valamint hogy folyta hamar van a' víznek,
Oly hamar van fotta és hólta embernek.
- 725 182. Menénk a' forrásrúl nagy szép nyári házban,
Melynek igen ékes, fris palotáiban
Nagy sokan valának üdő mulatásban,
S-idejeket tölték sok féle játékban.
- 730 183. Egy helyen némellyek egy mással koczkásztak,
Hozzájok közölve más helyen kártyászták,
Némelyek pediglen zöld tablán jádztok,
Azokhoz nem mesze mások ostáblasztak,
- 735 184. Kiknek ő játékot sok ideigh néztem,
S-a' koczkázok mellet ugyan leis ültem,
Hogy forog a' koczka, jól eszemben vettem,
S-valtozó forgását könnyen meg ösmértem.
- 740 185. Könnyű akár kinek a' koczkát elvetny,
S-annak vetésében szerencsétt próbálny,
De bezzegh mesterség hatra fordítany,
S-a' vakot mindenkor nehéz elkerűlny.
186. Hoz hatott a' koczka sokaknak sok ézben,
S-de vakot nem latam elperditésében,
Övék a' nyereség, vannak oly hiszemben,
S-igen keptelenül örűlnék szivekben.
- 745 187. De mihént valahogy hátrúl fordúl vakra,
Jo kedvekis fordúl azonnal bánatra,
Változik örömmök, s-jutnak búsulásra,
S-elhagyák magokat sokszor maid halálra.
- 750 188. Nem uiság pediglen, azt vélem magamban,
Hogy vakotis mutat koczka forgásában,
Mert hat alatt vagyon vakis a' koczkában,
S-érkeszhetik olykor hatnak az nyomában.

- 755 189. Az mint hogy ellenben el kel aztis hinny,
Némelykor viszontág meg szokot történny,
Tanál vakrúl hatra a' koczka fordúlny,
S-ez iránt senkinek nem kel kételkedny.
- 760 190. Hogy ha kinek tehát koczkaja az hatrúl
El fordúlt, s-leeset magais a' póczrúl,
Lehet reménségghben koczka forgásárúl,
Talán véletlenis hátra fordul vakrúl.
- 765 191. A ki egyébáránt jadz a ostáblát,
Koczka vetésében ha olykor vakott látt,
Nem kőpi koczkára haragiában nyálátt,
Ki sem szokta tépny ő feje hay szállátt.
- 770 192. Mint hogy ostáblázva vakot vetésében
Adatik job módgya olykor az kőtésben
A' vagy hogy pediglen a' verekedésben
S-az maga fáinak elkiszedésében.
- 775 193. Mert vak szerencsére nemelykor az vaknak
Tőb hasznat veheti, mint sem hogy az hatnak,
S-ha lathattya vakjátt vetett koczkájának,
Őrül, mint a' kodus a' fényes garasnak.
- 780 194. Mosolyogva néztem én ennek példáját,
Az ostáblázók közt pergetve koczkáját,
Abban tartá egyik maga galibáját,
Hogy soha nem latta koczkájának vákjat,
195. Melyett mihént láta, kezdi kaczagását,
Egy örök, vén Lúddal biztattais s-társátt,
S-nem soka halasztván a' lúd megadásátt
Beis tellyesité maga fogadását.
196. En ugyan nem hallám a' lud gagolását,
Adák de az kinek, annak ő zaigását
Hallottam valóban s-nagy sok patogását
És a' koczka ellen tett zugolodását,

- 785 197. Kit en éppenseggel el úntam hallany,
S-nem gyűztem, meg vallom, elegendét csudálny,
Mért kel olly kordélyban annytt zembelődny,
S-oly haszontalanul a' koczkatt feddeny.
- 790 198. Elis mentem onnand, s-odébra fordúltam,
És a' kártyásokhoz midőn eljutottam,
S-nálok egy ideigh hogy meg állapottam,
Miképpen kartyásznak, aztis meg vizgáltam.
- 795 199. Pigetet, Quindecit csendessen jadzanak,
Gazda Lengyel páson nagy sokat zaigatnak,
Brunyitt, Lepsompreczet sokszor kiáltanak,
Contrátis magok kőzt gyakorta mondanak.
- 800 200. Szinyelve s-tromfozva és a' két elsőre,
Három utolsóra s-olykor pedigh színre,
Történt azis ollykor, a' négy igyenesre
Elegen ellegett nyertek szerencsére.
- 805 201. Viszontág némelyek hogy ha egyett montak,
Nagy jó tronfokrais elégszer potoltak,
Melyre valo nézve sokan csak pásoltak,
S-maid kész nyereséget mulván bocsátottak.
- 810 202. Hárman többi között jadzanak trizákott,
S-a' kartyára szantak teli pész iszákot,
Ugyan elsem hagyák addigh az játékot,
Meg ki nem pusztéták penzezből magokot.
- 810 203. Forgott a' szerencse közötttek sokáigh
Maid egyenlő képpen s-alkalmas ideigh,
Egy mást ennyhányszor huszták vonták úntig,
Egyik de a pénzét el veszté mind fottigh,
- 815 204. Aki mint hogy látta űrösült Iszákjat,
Szolgáit szóllitá, s-hozatá hintójátt,
S-társaitul hamar vette ő búcsújátt,
Megis adák néki passus cedulajátt.
- 820 205. Társai pediglen kezdenek újokban
Egymás kőzt jadzany megint gazdagabban,
Mind egyik s-mind másik mesterkedik abban,
Mint lehessen módgya a' sok pénz húzásban.

206. Egy egy fel tételre hántak Talerokat
S-az játék tartásra sárga polturákott
És a' jobításra dupla Aranyakatt
S-fel fordúlt kartyára Lyzimachusokatt.
- 825 207. Egyik a' másikatt bátran jatekával
S-olykor kártyajanak felfordításával,
Sokszor el ieszte nagy fent hívásával
És az Aranyaknak bőven hanyásával.
- 830 208. Egy másnak mind ketten miképpen ártsanak,
Sok féle practikat miként kohollyanak,
Pénzek nyerésére mittis gondollyanak,
Nagy elme töréssel sokat faradának.
- 835 209. Törte Virgilius Versek szerzésében
A' maga elméjétt, Tullius ellenben
Ékessen szollásnak bölcs mesterségében,
S-minden kécség kívül izzadott sok izben.
- 840 210. Ezeknek de nem vólt versek szerzésére
Éppen semmi gondgyok, sem ékes beszédre,
Csupán csak azt vették magok elméjére,
Hogy a' Panfiliust mint kericsék kézre.
- 845 211. Nemis vala kedves nálok Virgilius,
Se pedigh nem kellett nekiek Tullius,
Egyedül barátok vólt a' Panfilius,
Noha meg ősmérték, hogy Canis filius.
- 850 212. Mert jelenlétével őket felbirtatta,
Az *Aranyat* vélek szaporán hanyatta,
Az allat elégszer, hamar cserben hatta,
S-a' vizre rea vivén szomjan bocsátotta.
- 850 213. Vetődék elvégre egykor egyikéhez,
Jutot volt kilencz szem *kinek* az kezéhez,
S-mint hogy felfordula egy kétt szemis ehez,
Igen igen bizik három kétt szeméhez.

- 855 214. A másékat mingyárt száz Aranyra hita,
Kiis aztat tartván kétt százzal toldotta,
Ő de még ezzerel aztis jobbétotta,
S-rész pénzett fel vetvén magátt megtréfálta.
- 860 215. Vólt masiknak minthogy három kilencz szeme,
Trizákban kartyának legis leg főb néme,
Érkezők eképpen annak nagy öröme,
Ennek viszont pedigh nem kevés győtreleme,
- 865 216. Mely szívétt el fojta, s-mind agyon vert, *úgy ült*,
Elhittem, nem örült, de inkább meg örült,
Láczottis orczáján, hol hevült-hol elhült,
S-Panfilius miatt így jára a' jó sült,
217. Ki noha elkeszde Panfiliust szidny,
Fogát csikorgatva, izrül izre tépny,
Fen forró mergében a' kartyát szagatny,
Földre csapva s-hanva labaval tapodny.
- 870 218. De mivel hogy egyszer pénzét elvesztette,
S-aztat jadzo társa régen elis tette,
Panfiliust szidva vissza nem nyerhette,
S-a' kartyát szagatva magátt nevetette.
- 875 219. Minden dolga mint hogy vala merő *csuifság*,
Elfogta elmejét harag és boszúság,
Nemis volt fejében már semmi okosság,
S-nagyon uralkodott ottan a' bolondtság.
- 880 220. Mert ugyanis vallyon vané esze annak,
Trizákon nyert karát a' ki a' kartyának
Tulaydonythattya, s-nem inkább magának,
Mint mondhassuk tehát ötetis okosnak?
221. A' kartyát szagatny volt akkor heában,
Mídon mind elveszté penzét a' játékban,
Ejtette sajátyátt másnak birtokában,
S-kapta kárvallasát üres iszakjában.

- 885 222. Hogy ha mégis akkor tépte volna ősze,
Teli iszák pénze még mind el nem vesze,
S-meg három kétt szeme vala tüle mesze,
Talán bizonyára lett volna job esze.
- 890 223. Ugy mert a' kartyázást el nem keszte vólna,
És mostis pénzében bőven markolhatna,
S-annak elveszésén nemis pantolódna,
Sem Panfiliusra szitkokat nem szórna.
- 895 224. De minek utánna meglén kárvallása,
Igen haszontalan kártya szaggatása,
S-nemis használ semmitt a' földre csapása,
S esik esztelenül ősze tapodása.
- 900 225. Valamint hogy az eb a' követ ugartya,
Ha valaki ötett aval meg hagyétya,
S-ámbár betört ebnek az oldala csontya,
A' követ mardosva fogaittis rontya,
- 905 226. Ugy őis a' Kartyátt tépi, és szagatya,
S-maid mind egy ugatva szaporán kiáltya,
Úres iszákjában mint tyűkörben láttya,
Nyilván való dolog, hogy hamis a' Kártya.
- 910 227. Jádzó társa ezt mind könnyen elhalgatá,
Csak egy szovavalis ötet nem boszontá,
Sőt hogy ne búsúlyon, elegendé biztatá,
És szép könnyű szerrel uttyára bocsáta.
- 915 228. Ő sem kések kösztünk, felkele mellőlünk,
S-mivel hogy jól láta, hogy még nem készülünk,
Hamar elbucsúzik, s-nem marada velünk,
Nyert két iszák pénzel elillantá túlünk.
- 920 229. En pedigh magamban gondolkodny keszdve,
A' kártya játékot elmémre fel véve,
Mitt tanúyak abbúl, arrúl élmélkedve
Laték egy nagy kepett a' falra fügesztve.
- 920 230. Függett kilencz szegen szep selyem sínóron,
A' mint eszemben jutt, ugy hallám akoron,
Egy Galeriábúl csak azon a' nyáron
Nagy raritás gyanant szerzették nagj áron.

231. Bársony suporlátal vólt éppen be vonva,
Mely arany fonalal vala meg roitozva,
Skófiummal varott virágokkal hánva,
Főlötte gazdagon s-ékessen czifrázva.
- 925 232. Annak a' Rámája oly aranyos vala,
Hogy attúl az haznak tündöklött a' fala,
És midón az ember ahoz közel álla,
Maga képétt könnyen meg lathata nála.
- 930 233. Hires Prothogenes, Apellesnek társa,
A' kivel sokaigh vala bayvivása,
Irta azt az képétt, hogy ki ki meg lássa,
Apellessen kívúl nincs nékie mássa.
- 935 234. Proteust ő azon ugy kiabrázolta,
Akár kiis mingyárt könnyen átláthatta,
Hany ezerny képpen magát változtatta,
S-micsoda formákban miként mutogatta.
- 940 235. En de most nem szóllok semmitt Protheusrúl,
Magát változtató tündéres vóltárúl,
Hanem inkább szóllok mostanában arrúl,
Mikett gondoltamel a' kártya játékrúl.
- 945 236. Kel tehát ennékem kártyárul szóllanom,
Képes Leveleitt szükséges szamlálnom,
Négy szinyü festikét megís kel vizsgálnom,
Lehet mert értelmétt annak magyaráznom.
- 945 237. Mondhatom a' kártyát szerencse könyvének,
Melybül természetit ki ki szerencsének
Jól ki tanulhatya, s-könyü akárkinek
Tudny, hogy nem szolgál egyaránt mindennek.
- 950 238. Mert valyon Péternek a' vagy olykor Pálnak
Mért jün töb jó tromfia, ha nékik osztanak,
Mert údvarol többet Panfilius annak,
S-ennek rossz Kartyái valyon mértis vannak?

239. Mért veszi jatekált egyik fő kártyára,
 955 Meg nyeri a' másik allyásra és rosza,
 Egyik mért nyér sokszor kapronczaiara,
 Mért potol a' másik három s-négj *jo tromfra?*
240. Egyéb helyes okált fel nem tanálhatyuk,
 960 Hanem hogy egyiknek szerencsáját tartjuk,
 Szerencsetlenségétt másikának látjuk,
 A' jó s-bal szerencsét nemis tagadhatyuk.
241. Könnyű és nem nehéz nyilván meg ősmérny,
 Némelynek szerencse jobban tud kedvezny,
 S-valakinek akar valóban szolgálny,
 Szekerétt a' sárbul ki tudgya emelny.
- 965 242. Hogy ha kitt pediglen meg akar rontany,
 Ezerny sok képpen szokta ostromolny,
 Foldhez csapny, verny s-veremben eiteny
 S-könyorületlenül ottanis tapodny.
- 970 243. Igaz, hogy üdővel magát ha ki fuyia,
 Sok boszúja után meg szűnik haragia,
 Kaphacz kerekére, s-érhett gratiája,
 Kártya játékbanis van ennek példája.
- 975 244. Am bár karjairul tégedett levetett,
 Sok karban sok kárban s-nagy búban kerített,
 Inségben, veszélyben s-verembenis ejtett,
 S-mostoha vóltában sokkal keserített,
- 980 245. Még úgy törtenhetik, kedve hozzád térhet,
 A' földrűl és porbúl megint fel emelhet,
 Előbbi kedvedre ujobban réa vihet,
 Kedvező vóltával megörvendesztethet,
246. Mert véletlenülis sorsod meg fordúlhat,
 Inségbűl, veszélybűl könnyen kiis húszhat,
 Kévánt dolgaidra üdővel réa hozhat,
 S-hoszú bánat után megis vigasztalhat.

---

953 veszi el 955 kapronczaira 956 jotonfia 974 sok kárban, sok kárban

- 985 247. A kártyátt továbbba világ tyűkörinek
Mondhatom, és abban képét sok rendeknek
Lathatom s-armyékát szinlet örömöknek
S-keves ideighlen tartó jó kedveknek.
- 990 248. Vagy inkább e világ tyűköre kártyának,
Mert ha meg tekintem mivóltát világnak,
Ugy teczik, nagy miltán mondhatom játéknak,
S-minden ő hivságát semminek s-kordélynak.
- 995 249. A kártya Levélre királyokott imak,
Ugyan arra írják képett Aszonnyoknak,
Az alsó Legenynek, főlsőnek, klopczének,
Kiket a ' játékban mind össze kartyásznak.
- 1000 250. A kártyázás közben olykor a' Királyhoz
Vetődik a' klopcze, s-olykor az Aszonyhoz,
S-királyis némellykor vetődik alsóhoz,
Hol labbal, hol fővel fordulnak egy máshoz.
251. Vagyon egy Alsónak a' kártya játékban
Csak egy tromf által is dolga olyan karban,
Mind felsőt s-mind Királyt megúthet valóban,
S-Aszont kétt szemével eithett birtokában.
- 1005 252. Vehetny töb hasznát *olykor* egy alsónak,
Mint sem hogy főlsőnek a' vagy hogy Királynak,
Aszonynális vagyon elvetett Klopczének
Job kelete sokszor, a' midőn kartyásznak.
- 1010 253. Hogy ha szemeinkett felnytyuk valóban,
S-meg vakéto czipát nem hagyuk azokban,
Vigyázó elmével nézven ez világban
Láttyuk a' dolgokatt hasonlo formában.
- 1015 254. Sok országgal biró Királyokat látunk,
Kikett ország szerte böcsüllyeny szoktunk,
S-hogy ha ő nékiek térdett, fejett hajtunk,
Az ő armyékokban csendessen nyughatunk.

---

992 méglen 999 [a kiadásban itt a *S-királyis némellykor vetődik alsóhoz* sor áll; a kéziratból a sor hiányzik]
1002 kárban 1005 oly kor

- 1020 255. Fölsökettis látunk s-nagy Uri rendekett,
Sok nagy herczegeket és Fejedelmekett
S-egyéb Méltóságos, felemelt Tisztekett,
A' kik vezérelnek sok féle népekett.
256. Kerdes kecség kívül azis van tutunkra,
Hogy hamar és könnyen akadunk Aszonyra,
Noha nem mindenkor tanálunk a' jóra,
Ki ki mért hamaréb rea kaphat az roszra.
- 1025 257. Itt ambar ne szóllyak alsó Legényekrül,
Elég nyomorúltúl élő szegenyekrül,
Ökettis nem lehet elvetnünk szemünkrül,
S-méltó gondolkodnunk Keserves éltekrül.
- 1030 258. Légyen bár a' Legény világnak sőpreje,
Sok inség, sok veszély ötet könnyen érje,
A' mellyekben ámbár sillyegyék el feje,
S-untalan szaradgyon az agya veleje,
- 1035 259. De minthogy az által mehet Menyországban,
Be juthatt ő Lelke örök boldogságban,
El ne hagyja magát nyomoruságában,
Meg se vessük ötett elvetett sorsában.
- 1040 260. Láttuk egyébkéntis, s-vehettyük eszünkben,
Ez Arnyék, nyomorúlt világon éltünkben,
Nem csak gazdagokra magunk szűksegében,
De szeginyekreis szorulunk sok izben.
261. Miként Kartyázáskor Királyra, két szemre
És annak föllötte Aszonyra s-fölsőre,
Sött meg alsórais, nyólcz es kilencz szemre
Van szűksegünk s-allyas kartya levelekre,
- 1045 262. Ugy vagyon szűkségünk szegényre, boldogra,
Fölséges Császarra és a' királyokra,
Derég fő Tisztekre s-nagy rendű Urakra
S-hiven forgolódó, serény, jó szolgálkra.

- 1050 263. Vallyon hátt Aszonyra nincsené szükségünk,
Hogy ha abban vagyon nagy gyönyörűségünk,
El ne fogyon éppen a' mi Nemzetségünk,
Meg vallom, arrais van igen szükségünk.
- 1055 264. Immár a' kártyanak képes Leveleitt
S-azokban abrázolt vilagnak rendeitt,
Részszerint nevezett s-emlégett Tiszteitt
Elszamláltam, s-továb most nem vizsgálom itt.
- 1060 265. Mind az által latom a' kártya tyűkörben,
A' mint hogy előbis *vém* emlékezetben,
A' kartyát kartyázzák, s-a' kartyázás közben
Annak jovát s-roszát keverik mind egyben.
- 1065 266. Embertis, úgy latom, sok képen keverik,
Mert mind jok s-mind roszak világot heverik,
S-ha ezek azokon hatalmokat nyerik,
Meg kergeték őket, elérik, s-meg verik.
- 1070 267. Kartyát a' játékban úgy meg nem kartyázzak,
Mennyre világon az embert meg rázzák,
Nagy könnyen meg fosztyák, s-nehezen ruhazzák,
Könnyenis gyalazzák, s-úntigh ragalmazzák.
- 1075 268. Innen vagyon sokszor, hogy roszak a' joktul
Nem külömbösztetnek, sem jók a' roszaktul,
Ezek elegetis szenvednek azoktul,
S-nem lehetnek menté kemény igájoktul,
- 1080 269. Melybül következik, hogy olykor szolgálny,
Szokott a' jo rosznak feiettis haitany,
Kéntelenétetek meléje hodólny,
S-keg gyakran a' jónak a' rosz miat veszny.
- 1080 270. Egy vétek, egy veszély és egy pokol óra,
Nincs kécségem benne, szolgálkot Urakra
Hagtatot, s-jutatot, s-olykor Aszonyokra,
Mert sokan pad alúl felhágta a' póczra,

271. Kiknek egyébáránt nem vala érdemek
A' póczon ülésre, sem pedigh értelmek
S-illendő és méltó ahoz való nemek,
De a' szerencsétül meg vólt engedelmek.
- 1085 272. Ezt mind kinézhettyük a' mondott gyűkőrből,
Változó s-forgandó szerencse könyvéből,
Kiis-tanúlhattuk irt Leveleiből,
És Leveleinek festéke szinyéből.
- 1090 273. Ugyanis azt vélem, s-jutot én elmémre,
Tekintvén a' kártya festéke szinyére,
Ugy mint az veresre, zöldre, makra, tőkre,
Nem egyébért festik részerint veresre,
- 1095 274. Hanem hogy kartyának s-egyszersmind világnak
Ily uizás dolgain sokan pirulyanak,
Mert a' véres festék orcza pirulásnak
Jele szokott lenny s-a szegen vallásnak.
- 1100 275. E csalárd világnak ily ferfordúlt dolgán
S-jokon elkövetet nagy méltatlanságon,
Alázatosoknak ő szomorúságon
S-felfualkottaknak öröm vigasságán
- 1105 276. Igaz dolog ugyan, hogy nem kel pirólnunk,
Mert másokrúl számot nem szükséges adnunk,
Szerencse vakságot nehéz orvosolnunk,
Melynek mind ezeket kel tulaidonitanunk.
- 1105 277. Gonosz szerencsével heában kűszködñünk,
Nemis lehet nekűnk azon erőtt vennűnk,
Mirűl nem tehetűnk, azt mind el kel turnűnk,
Békével szenvednűnk, s-nem kel szégyenlenűnk,
- 1110 278. Ha mindazonáltal mostoha ügyűnknek
S-minket eltapodo gonosz szerencsénknek
S-nagyon dűhűskedű kegyetlenségének,
Okatt nem kerestűk fejűnk veszélyének.

- 1115 279. Mert ha mint a' béka, fejünkre vakarunk,
Kigyót kebelünkben mi magunk takarunk,
Vézbenis szárazon sétálny akarunk,
Csupán magunk miatt következik kárunk.
- 1120 280. Azt pedigh igenis könyen elhihettyük,
Főllötte nagy méltán hogy szégyenelhettyük,
S-ha magunk magunkat a' veszélyben eityük,
Gonosz szerencsére azt heában vettyük,
- 1125 281. Melynek ő forgását a' ki meg vizsgállya,
Erre valo nézve hamar fel tanállya,
Szép, jeles példákbul könnyen kitanúllya,
Ember szerencsáját hogy maga kohollya,
- 1130 282. Az mint hogy valaki pénzét a' kártyára
Ha szaporán hánya vagy hogy a' koczkára,
Főllötte gyakorta jutván pótolásra,
Rea akad s-rea tanál üres taskajára.
- 1135 283. Gonosz szerencsáját de maga okozza,
Kártyázva s-koczkázva mind adigh nyomozza,
Pénze vesztésével végre fel haiháza,
Táskájában zárja, s-a' pénzét kirázza.
- 1140 284. Tudom egyébaránt remenségre nézve,
Hogy bizodalommal teli ember szive,
Szerencse forgását elmijén viselve
Veszélrül veszélyre sokszor indul kedve.
- 1145 285. Jó remenség alatt nemcsak penzitt veszti,
De minden értékét gyakorta elkölti,
Kedves életétis az halálra veti,
S-elégszer történik, fejetis elejti.
- 1145 286. Mert a' jó remenség embert batorétya,
És juvendő jókkal szivét vidámittya,
S-a' gonosz szerencse méglen el nem foitya,
Minden veszélyben haláligh biztatya.
- 1145 287. Az allatt sokakatt meg csal a' remenség,
S-nyomoruságokat követi sok inség,
Sziveknek bánatyát szörnyű keserűség,
S-mind ezekben lészen ő életekben vég.

- 1150 288. Mint hogy sokán soha lábra nem kaphatnak,
Kévánt vigasztalást fel nem tanálhatnak,
Virágzó sorsokhoz közzel sem juthatnak,
S-éppen mind haláligh mind tsak nyomorganak.
- 1155 289. A reménség tehát egy felől taplállya,
Mas felől pedighlen embert megis csallya,
Méltó azért, hogy ezt kiki meg gondolya,
Mert magán vagy masson sokszor tapasztalya.
- 1160 290. Zöld festék a' kártyán ennek jelensége,
Hogy akárkinekis lehet reménsége,
Meg szünik üdövel szerencsétlensége,
Lehett mind az által az iránt kécsége.
291. Eztis a' kártyarul vehettyük elménkre,
Az jó reménséget festik azon zöldre,
Irkák de mindenkor gyenge falevéltre,
Kel melynek vigyázny ő lebegésére.
- 1165 292. Lebegésse pedigh azt adgya előnkben,
Hogy valamiképpen akarmi kis szélben
A' fának levele vagyon resztketésben,
Úgy reménség mellet legyünk félelemben.
- 1170 293. Nem *szégyen* Embernek e' világon félny
És következhető gonosztúl tartany,
De bezeg valóban *szégyen* megiedny,
S-a' ki nem tud félny, meg tud az rémülny.
- 1175 294. Képes félelemmel serény vigyázása
Vagyon az embernek, s-boldogúlhat sorsa,
Van sok gonosznakis eltávosztatása,
S-lehet dolgainak kévánt jó folyása.
- 1180 295. Mert hogy ha idein eszében veheti,
A' követ valaki hogy fejére veti,
Láttyuk jól elégszer, azt el kerülheti,
S-feje törésétül magát meg mentheti.

1159 üdövel ő 1169 szegőny 1171 szőnyén

296. De ámbár szerencse haicsa ötet kárban,
 Hogy ha ezt előre át látta magában,
 Irigy szerencsének nincsen hatalmában,
 Hogy éppen elfoicsa maga haragiában.
- 1185 297. Mert ha röpülésétt láttya ki lótt nylnak,
 S-jól eszében vészi, akad az hátának,
 Kissebėti sebét azzalis magának,
 S-nem kevés enyhődést szerez faidalmának.
- 1190 298. A véletlen esett de mikor megeiti,
 S-remensége kívül szivét szebeséti,
 Átlatott veszelynél jobban keseréti,
 S-nagy szörnyu faidalmát inkább öregbeti.
- 1195 299. Innend következik, a' ki nem tud félny,
 Maga dolgaiban nemis tud vigyázny,
 Igen könnyen tudgya ő magatt el hinny,
 Ki miatt nagy hamar szégyent fog vallany.
- 1200 300. A mellett gyakorta ki fogy értékébül,
 S-ha bőven nem költhet lapos erszényébül,
 Ki forgattya magát éppen mindenekbül,
 Elvész böcsületi, s-vagyon dolga ebül.
- 1205 301. Az ollyakért irták makott a' kártyára,
 Tékozló Fiunak a' kik példajára
 Magok hittségével lépnek kárvallásra,
 S-bolondságok miatt jutnak koldulásra.
- 1210 302. Eztet meg gondolny valaki nem tudgya,
 Csak haja huyiára vagyon minden gongya,
 És csupán mindenkor lepszom preczet mongya,
 El higyük, hogy annak merő tók az agya,
- 1210 303. Vagy hogy pedigh tókkal ütették a' fejett,
 Részek lett, hogy szopta Annyanak az tejétt,
 Bolondságban tőri ostoba elméjét,
 S-bolondúl kohollya maga szerencsejétt.

- 1215 304. Jedzi sárga festék eztett a' kártyában,
Járatnak bolondott mert sárga ruhában,
Mivel hogy azt véli a' bolond magában,
Mind aranyban vagyon, ha lehet sárgában.
- 1220 305. Mind ezeket tehát illik el gondolnunk,
S-kártya festikérül lehet feltanálnunk,
Kép leveleirül képes magyaráznunk,
S-ekint gondolkodva magunkat mulatnunk.
- 1225 306. A kartyázás után emelik a' kártyát,
En pedigh emelem szívemnek bánatyátt,
Nagy búmnek mázáját, nem lattyátt, sem fontyátt,
Mert nem pengethetem jó kedvemnek lántyátt.
- 1230 307. A bú terhe súlyya szivbéli *sérelem*,
Érdegel mely miátt nem kevés győtrelem,
S-noha mind úntalan üdőmet henyélem,
E' súlyos, nagy terhet fáradva emelem.
- 1230 308. Emelem, nevelem, s-igen súlyosétom,
Midőn elgondolom, s-régülta mind látom,
Uramot, hazámot hogy nem szolgálhatom,
S-pogany ellenségnek verét nem onthatom,
- 1235 309. Midőn elgondolom, Jóakaroimnak,
Igaz, meghitt, régi, kedves Barátimnak,
Nyomorúlt Arvaknak s-ügyefogyotaknak
Nem vagyok hasznára, sem pedigh magamnak,
- 1240 310. Sőt még elmémetis semmi oly dologra,
Mely által juthatnék valami haszonra,
S-fele Baratomnak illendő jóvára
Én nem fordithatom, estem mert rabságra.
311. Elmémert futatom, s-farasztom kordélyban,
Járása, kelése esik csak heában,
De hogy én ne legyek megint unalomban,
A' kártya játékrul szóllok meg újjobban.

1223 búmnek; lántyát 1225 szerclen

- 1245 312. Az emelés után a' kártyát elosztják,
Némely játékokban tromfrais fordétyák,
S-mihent a' kartyázók jó tromfokat látyák,
Mingyárt nyereséggel magokat biztatyák.
- 1250 313. Jó tromfokhoz képest örülnek, vigadnak,
A' vagy hogy jadzának, vagy hogy pótolttatnak,
S-a' kik sokszor nyernek, igen nagy fent látnak,
S-jó szerencsejeken felis fualkodnak.
- 1255 314. Rosz kártyára pedigh lesütik fejekett,
S-midón gyakran keszdik vayny erszényekett,
És mind veszten vesztik ő fel tett pénzekett,
Komorodik kedvek, s-bú éri szivekett.
- 1260 315. Noha meg történik, a' kik sokat nyernek,
Mutatot kedvéhez bizván szerencsének,
Jaték nyeréséhez annyszor keszdenek,
Annál, a' mitt nyertek, többetis vesztenek.
316. Mivel hogy mind addigh jár a' tők a' vizre,
Hogy egyszer eltőrnik, s-vetik a' szemetre,
A' vagy hogy pedighlen elmérül el végre,
Le megyen és leszál a' viz fenekére.
- 1265 317. Őkis a' szerencsétt mind addigh probállják,
Egyszer jó kedviben azt ha nem tanállják,
Mitt sokáigh nyertek, hamar felpótolyak,
S-vak merőségekett késüre búsúlyják.
- 1270 318. Ellenben a' kiknek nem sok reménségek
Vólt vesztett pénzekhez, azoknak vesztiségek
Tér olykor haszonnal, s-van jó nyereségek,
Végre mert szerencse lett ő segiciségek.
- 1275 319. Én ugyan azt vélem, hogy nem könnyen lehatt,
A' ki a' játékra mindenkor fel tehett,
Hogy mind csak veszessen, mert valaha nyerhett,
S-ha nem egyszer, maszor kárais meg térhett.

- 1280 320. Mert ha fakó vonnya, vonnyák viszont fakótt,
S-ag ló sem vonnyael mindenkor az csikótt,
Meg a' czinegeis meg csipi a' száikótt,
Hallottuk, hogy vakis tanál olykor patkótt,
S-kik sokszor veszettek, nyerik a' játékött.
- 1285 321. Az el osztott kártya együtt szerencsével
Vagy inkább szerencse kártya levelivel
Forgatya sok képpen ezeket üdövel,
S-ezen kormányozza változó kedvével,
- 1290 322. Egyel a' játékött mely tromfra nyeretí,
Nekie kedvezve mikoron vezetí,
Ugyan azon tromfra mással elvesztetí,
S-egyenlő kartyákkal kárban hajtya s-eití.
- 1295 323. Egy úton mert egyett vezetí nyereséghe
S-kévánt dolgainak végben vételire,
S-ugyan azon úton viszen mást veszélyre,
Ezerny inséghe s-nyaka szegésére.
- 1300 324. Innend bizontalan kartyázonak sorsa,
S-vagyon a' játékban szive dobogása,
Finum fő tromfokra olykor pótolása
A' vagy hogy pediglen el el passolása.
- 1305 325. A sziv dobogásrúl tévelygő elmére,
Elméje pedighlen érkezik kécségre,
Ki miatt magais jut olly tepregésre,
Hogy maid nemis tudgya, kel jadzany mire.
- 1305 326. Oly kartyára pásol, mellyekre nyerhetne,
És a' kaf labéton kétt resztis vehetne,
Olyanokra jádzik, ha pásolva ülne,
Ő fel tett játékán semmitt nem vesztene.
327. Nem tudnak ez illyek szerencsével élny,
Nyuitott ajandékot nemis tudgyák venny,
Kel, még meleg a' vas, adigh kovácsolny,
S-méglen ég a' tűzis, nala melegedny.

- 1310 328. Alkalmatosságoknak homlokán az haja,
És valaki aztat kézzel nem kapja,
Kopaszúlt fejénel őtet meg nem fogja,
Bottal üzze nyomátt, s-magához ne várja.
- 1315 329. Magátúl mert egyszer a' ki elbocsátja,
Ritkán lévél többszer annál szolgálattya,
S-ő körülé magát elueelve mutatya,
Ezerny sok példa mind ezt bizonyittya.
- 1320 330. Sőt ugyan azt vélem, hogy ez tanúságra
Szokták négy kétt szemett irny a' kártyára,
Ki ki jól vigyázon alkalmatosságira,
Ha nem akar jutny a' kodús táskára.
- 1325 331. A játék mindenkor mert szemesnek való,
Vaknak alamizna s-czigánynak a' vakló,
Mely hogy ha jól nem lát, igen igen botló,
S-még azt sem tudhatya, holvan az Istaló.
332. A'ki nem vigyázza alkalmatosságatt,
Üdövel meg bánya vigyazatlanságátt,
Nemis viszi végben semminémő dolgátt,
S-könnyű elitélyny annak bolondságátt,
- 1330 333. Mert azt nyerhetné el olykor egy orában,
A' mitt esztendőnek egész forgásában
S-egész életének napiai folytában
Nem nyerhet el többé, soha ez világban.
- 1335 334. Jó alkalmatosság némelykor csillámlik,
Embernek jóvára ragyog, és tündöklük,
De ha véle nem él, nagy hamar elmúlik,
És haszontalanná igen könnyen válik.
- 1340 335. Ha pedigh véle él, oly alkalmaság,
Mellyett jól meg kapva a' póczrais fel hág,
S-ott oly frissen lehet, mind az zöldellő ág
A' vagy mint a' kerben szépen fel nyőt virág.

- 1345 336. Kel hát annak a' jó alkalmatosságott,
Miként a' betegnek az jó orvosságott,
Úgy kapny kétt kézzel, a' ki e világott
Jól élvén akarja szedny a' virágott.
337. Alkalmatosságom a' fris jó életre,
Sem pedigh kerbéli virág szedésére
Nékem ugyan nincsen, jollehet szép kertre
Tanáltam álmomban, rosára, szekfüre.
- 1350 338. Mivel hogy ébrente tovisre akattam,
A' jó fris eletűl mesze tántorottam,
Kerbéli virágott régen nemis láttam,
Sött immár magamis maid kóróva váltam.
- 1355 339. Világ arnyékában allándótt nem látok,
S-allandóságárul semmitt nem tarthatok,
Semmi jovaiban nemis vigadhatok,
S-minden örömétűl meszire futhatok.
- 1360 340. Mindazáltal módóm mostis vagyón abban,
Tővisre akadván s-heverve a' porban,
Ősmérjem világot arnyék hivságában,
S-futhassam örömétt szomorú sorsomban.
- 1365 341. Igaz ugyan, látóm, van soknak bánatya,
Ha világ árnyékán magát nem nyugtatya,
S-el képzett örömótt hogy ha nem *láthatya*,
Búsúl, mint a' kinek kezében rosz kártya.
342. És miként tromf nélkül soknak a' játékhoz
Nincsen semmi kedve, sem egyet mondáshoz,
Úgy nincs kedve soknak semmi vigasághoz,
Hogyha nincsen közü világ jovaíhoz.
- 1370 343. Hogy azért a' gutta meg ne ússe ökett,
S-képtelen bánatyok ne foicsa szivekett,
Csak arra fügeszték minden elméjekett,
Világ jovaíhoz mint *tarcsák* közökett.

- 1375 344. Ezerny sok képpen azoknak szerzésen,
Faraton faradnak úntalan gyűjtésen,
Törődnek s-aggodnak gongya viselésén,
S-magokat halálra adgyák elnyerésén.
- 1380 345. Űgetnek, nyargalnak világ jováira,
S-ha nem juthatnakis valósságál arra,
Csak reá mehessenek egy kis arnyékára,
Őrűlnek, s-azt vélik, értek boldogságra.
- 1385 346. Melyhez valo képest e' világ arnyékan,
Forgandó s-valtozó szerencsének markán,
Nyugosznak s-lakoznak szekérének farkán,
De fent akad a' csont sokaknak a' torkan.
- 1390 347. Miként a' kártyázó jáczván kartyáiával
Hol vesz s-hól nemis nyér annak tromfjaival,
Azon szerint sokan szivek faidalmával
Vesztenek, s-nem nyemek világ jovaival.
- 1390 348. Mint hogy ambár szintén mint igen jo tromfnak,
Igen őrűljenek világ jovainak,
De mint a' tromf miat gyakorta pótolnak,
Világh jovaikon úgy sokszor kárt valnak,
- 1395 349. Mert azokban bizva ollyakhoz kezdenek,
A' mitt semmiképpen végben nem vihetnek,
Nagy károkát valva megis szégyenűlnek,
S-úgyis történhetik, fejekkel fűzetnek.
- 1400 350. Tudnák akkor osztán kitt kitt meg inteni,
S-magok példajával arra tanétany,
Hogy nem jó a feiszét ollyan faba vágny,
Melybűl nehéz vagy hogy nem lehet kivonny.
- 1405 351. Nylván által látyak, világ Arnyékában
Nem maradhat ember csendes nyugovásban,
S-arnyék jovaiban esik galibában,
S-tapasztallyák aztat magok példájában,

352. Melyre nézve ki ki jól eszében vegye,
Értékében soha magátt el ne higye,
Maga boldogságátt azokban ne tegye,
Se magát, se lelkét veszélyre ne vigye.
- 1410 353. Kesű de már akkor világ jovairúl
S-kincsével biztató, alnok szóvairúl,
Fejek vesztésével tanulván magokrúl,
Semmitt nem tartany arnyék mivóltárúl.
- 1415 354. Boldog ember szokott más karán tanulny,
S-meg történt példáján tanuságot venny,
De a ki magárúl keszd más tanétany,
Azt boldogtalanak méltán itilhetny.
- 1420 355. Tengernek örvényétt addigh kel kerülnünk,
Még hajjai miat nem kel elsillyednünk,
Világ jovaittis addigh kel meg vetnünk,
Nekünk azok miátt meg nem kel elvesznünk.
- 1425 356. Sokkalis job addigh a' kásátis fuyny,
Meg nem kezdi szánkott s-nyelvünket égetny,
Mert azután késű melegen ki köpny,
És heában való tárlojátis fúyny.
357. E' világnak jova s-a' kartyának tromfia
Maid egyenlő képpen soknak biztatója,
És egyszer s mind soknak meg károsétója,
Praédaló tolvaja s-feie meg rontója.
- 1430 358. De ugyan csak kapnak tromfon az kartyában,
Világi jokonis kapnak e' világban,
Vannak nem kevesen nagy üstök vonyásban,
Vinak, vagdalkozznak, s-esnek vér ontásban,
- 1435 359. Noha egyébaránt embernek bayt viny,
Vagdalkozásával vérett kiontany
Unalmas mulatság s-életét fel tenny,
Szerencsére vetny s-kordélyban fogyatny.

- 1440 360. A kartya játékiis nincs unalom kivül,
Mint hogy ember azon sokat ül, s-el hevül,
S-erszéneyis pedigh nem mindenkor bővül,
S-nyért karát nem tartya draga Arány mivül.
- 1445 361. Mégis mind az által olykor elgondolom,
Egyikrül sem érne talán oly unalom,
Mind henyélesemrül, s-hogy dolgom csak álom,
Meg vallom, szívbéli, keserves faidalom.
- 1450 362. Való dolog ugyan, nékem a' kartyázás
Nem vala Kenyerem, sem az osstáblázás,
Mulatságom sem vólt soha a' koczkázás,
Bay vivás, vér ontás, sem a' vagdalkozás.
- 1450 363. Való dolog azis, hogy a' bay viváshoz
S-ugyan azon szerint a' vagdalkozáshoz
Én erőtlen vagyok s-kemény harczoláshoz,
Nem lévén hasonló erős Goliathoz.
- 1455 364. Jutnék hogy ha mégis a' szép szabadságra
S-az én Királyomnak hiv szolgálatyára
S-pogány ellen vívő, erős taborára,
Vagyodnám Töröknek vére ontására.
- 1460 365. Es hogy ha valahogy énis szerencsére
Tanálnék s-akadnék el bágyatt Törökre,
Talán ugy lőhetném, hogy ki folna vére,
S-Isten aldasábul haghatnék fejére.
- 1465 366. Az iránt, jól tudom, unalmom nem lenne,
Arra vágyó szivem örömére térne,
Kévant vigasságott igen bőven nyerne,
S-engemet fölötte meg örvendesztetne.
367. Tapodny a' pogányt mert bizony Tisztesség,
Annak rontására gerjeszt kereszténység,
És minden jó Magyarat felinditt vitesség
S-régi Eleinkrül reánk szállot dűcsőség.

- 1470 368. Ezeket, úgy hiszem, szabad elgondolnom,
Tiszta, igaz szível igazán kívánom,
Kelletik de mint hogy nékem raboskodnom,
Heában, úgy látom, illyekre vagyodnom.
- 1475 369. Talán hát inkábbis job leszén kártyásznom,
Údó mulatásért olykor osztábláznom,
Ostablázás köszben a' koczkát forgatnom,
Vakjárúl hatyára vetnem, s-forditanom.
- 1480 370. Osztyák de a' kartyát kettőnek, haromnak,
Némelykor pedighlen négynek, öttnek, hatnak,
Annynak egy szóval, az menyinn kártyásznak,
Midőn pást s-Trizákot vagy hogy mást jaczanak.
- 1485 371. Szükséges legaláb kétt személy osztashoz,
A' koczkazáshozis és ostablázáshoz
S-minden egyéb féle jo fris mulatsághoz,
S-nemis keszdhet ember magán az játékhöz.
372. Maga mert egyedül magával kártyázny,
Koczkát s-ostablátis nem szokott jadzany,
S-nem lehet tars nélkül játékban mulatny,
S-maga jo kédvére ideit tölteny.
- 1490 373. Nyélván való tehát, ebben sincsen modom,
Ostablára ugyan s-koczkára sincs gondom,
Regen a' játékrúl el költem, jol tudom,
Nem játék én dolgom, szent igazúl mondom.
- 1495 374. En éppen senkivel nem társalkodhatom,
Bézárva s-becsukva a' napot sem látom,
Egyedül rekesztve sorsomatt sohaitom,
S-őregbűl úntalan szivbéli bánatom,
- 1500 375. Melynek tülem való távosztatására,
Kévánván akadnom vigasztalásomra,
Ákadék elmémme a' kártya játékra,
S-jutottam kibeszélt gondolkodásimra.
- 1505 376. Fordittám továbbá henyéló elmémme,
Akarván ugyan ott mulatnom údómmé,
Hogy elfordéthassam bánatrúl szivemé,
S-a' gutta útésrúl menthessem fejemé,

377. Azon nyári házban lévő zöld táblára,
Szem gyönyörkötető, ékes formájára,
S-vetem szemeimett annak játékára,
S-keszdettem azonnal vigyázny modgyára.
- 1510 378. Vólt azon a' tablán zöld bársony teretve,
Aranyos szegekkel sűrűen szegezve,
S-a' bársonynak széli mindenütt prémezve,
S-igen szép ékessen megis vólt csipkézve.
- 1515 379. A tablának midőn néztem egy részére,
Akada én szemem aranyos gyűrűre,
És midőn tekinték másik szegletire,
Egy kapú s-egy váltás akada szememre.
- 1520 380. Csinálták a' kaput mind hébanum fábúl,
S-alsó oszlopiaitt öntették Aranybúl,
A' fölökett pedigh faragtak cedrusbúl,
Mellyet nagy kölcséggel hozták Indiábúl.
- 1525 381. Az ott való váltást ezüstbúl öntöték,
És illendő képpen felis fegyverezték,
Ötött fegyverestül a' kapura tették,
S-mint egy vigyázóúl strázára rendelték.
382. Kilencz Elefant csont golyóbistis lattam,
Mellyeket szám szerint én jól meg olvastam,
És a' jadzókatis midőn meg számláltam,
Azoknakis számátt kilencznek tanáltam,
- 1530 383. Vólt kiknek kezekben egy egy rövid pálcza,
Maga golyobésát hogy azzal tascicsa,
Átt mennyen a' kapun, és úgy igazicsa,
Annak ő váltását hogy le ne fordicsa.
- 1535 384. Egy más golyóbisát sokat haitogatták,
Finum fő helyekrül mesze taszitották,
Űzték és kergették, s-jol megis portaszták,
A' zöld tablarúlis sokszor ki ugratták.

- 1540 385. Akara mindenik a' kapun att menny,
De igen nehéz vólt aztat végben vinny,
Mert hogy ha a' vártás le tanált ugrany,
Kellet a' játékot ujobban keszdeny.
- 1545 386. Ha pedigh a' kapun úgy által mehetett,
Helyébül a' vártás hogy ki nem szókhetett,
A' gyűrűhez mingyárt elközelgethett,
S-átt menvén a' gyűrűn nyertessé lehetett.
- 1550 387. Hárman hárman vóltak egy egy társaságban,
A' kik segétették egy mást az játékban,
S-egy másnak akadályt tettek sok formában,
S-kemény ütésekkkel harczolták valóban.
- 1555 388. De nem kevesesbé harczolt azon közben
Bánat és búsulás keserült szivemben,
Mivel hogy az állatt ütökközik elmémben,
Mint valék, s-mint vagyok világon éltemben.
- 1560 389. Miként a' golyobist helyébül elütve
És azzal a' kaput el dőlve s-le ütve
Vagy hogy a' tablárul sebessen kiütve
Mulattyak magokatt, idejeket töltve,
- 1565 390. Ugy irigy szerencsém ő magatt mulattya,
Midőn rab fejemet búra haytogattya,
Inségrül inségre szaporán ugratya,
S-immár régtül fogvást szörnyen nyomorgatya.
- 1570 391. Engem jo kedvemrül igazán el ütött,
Meg ütött valóban, s-lábomrül le ütött,
Jovaimbül mint hogy fölötte ki ütött,
S-nemis egyszer szerzett kedvem ellen bötött.
- 1575 392. És minden elfogott a' szép szabadságtul,
S-meszire ugratott elotti sorsomrül,
S-eltiltot az által minden vigassagrül,
Kiis esett akkor a' szép zöld tablárul.

- 1570 393. Meg portazot engem, és megis gyalazott,
Midőn mindenemből mind éppen ki razott,
Roszoknak nyelveken sok izben hordozott,
S-igen ártatlanúl engem ragalmazott.
- 1575 394. Meg portazott, midőn kapuját házamnak
S-egesz épületit porrá tette annak,
És egyik bástyaiát el rontá házamnak,
Formalá s-csinalá vadak barlangjának.
- 1580 395. Ezt de hagyuk abba, szollyunk inkább másrúl,
Nem jó gondolkodnom mostoha sorsomrúl
S-az én szerencsémnek velem játékarúl,
Meg ugratasomrúl s-meg portazásomrúl.
- 1585 396. Job most el gondolnom, valamitt kéz épitt,
Kölcséges munkával ékesétt és szépétt,
S-maid ugyan semmiből nevezetre röpitt,
Láthatny üdövel romlásának képétt.
397. Üdövel szoktanak mindent épiteny,
Szoktanak viszontág üdövel rontany,
Nem vólt tehát csuda házamnak romlany,
S-épülete után arra kellet jutny.
- 1590 398. Jó aztis meg tudnom, ha porban heverek,
Eséstül nem félek, s-a' földén eltérek,
Jól el elnyútózva nyugodalmott nyerek,
S-előtti sorsomra még talán reá érek.
- 1595 399. Miként a' zöld tablán kikett kiugratnak
A' vagy hogy pediglen kikett meg portásznak,
Segecségek által magok társainak
A' szép zöld tablára megint reá juthatnak,
- 1600 400. A képpen velemis másokott jott tehetnek,
S-Uram hivségében kik szabadon élnek,
Rabságos éltemtül még megis menthetnek,
S-a' szép szabadságra közéjek vehetnek.

1573 s-igen nagy ártatlanúl

- 1605 401. Engem ártatlanúl mert ámbár gyalásztak,
S-költött hazugsággal sokan ragalmasztak,
Nyelveken hordozva ok nélkül mardosták,
Osze nem raghattak, se meg nem mocskoltak,
402. Mivel hogy jól tudgyuk, nincsen olyan jó hír,
A' mellyel világon ámbár akár ki bír,
Az hazugság melyrül elég rosztat nem ír,
Mert a' bársonyrais réa csöppenhet a' zir.
- 1610 403. De mint az Aranyat a' rosda nem fogja,
S-nincsen ártalmára a' tűznekis langja,
Úgy az ártatlantis akarki mint rágja,
Nem árthat nékie roszt nyelvek fulankja.
- 1615 404. Elveszett bár szintén felpraedált értékem,
S-fordúlt bár allyára szerencse kerekem,
Lehett jüvendőben még valaha nékem
Kenyerem, pecsenyém s-két három tál étkem.
- 1620 405. Ha elpusztúlt házam, s-hellyét haszél fűja,
Hazamnakis eldőlt ha egyik Bastyaja,
Údó forgásában lehett fundálója
S-Isten jó vóltábúl helyre állítója.
- 1625 406. Sokszor romlás után épiteny keszdnék,
S-elromlott helyeknél jobbakat épitnek,
S-hazája vesztettek addigh kerengenek,
Vagy együtt, vagy másutt jó helyre verődnek.
407. Jó helyre verődny nem kevés mesterség,
És ottan vigadny nagy szép gyönyörűség,
De én lakó helyem mint hogy keserűség,
Rabságos quartélyom épen merő inség,
- 1630 408. Melynek elromlását nem kellenék bánnom,
Sött inkább helyére jó volna fundálnom
Örömöm haylékát, és abban vigadnom,
Istentül s-űdőtül kel de aztat várnom.

- 1635 409. Kel várom, s-kei vágyom örömöm haylékált,
Nagy fris palotáú! tarhatnám *birtokált*,
De mostan ambár csak láthatnám árnyékált,
Elmosnám rabságom szennyének rút mocskált.
- 1640 410. Szép, kedves arnyéka meg örvendesztette,
És azzal faidalma szivemnek enyhödne,
Keseredit vólta édességet venne,
S-bánatimnak terhe megis könnyebülne,
- 1645 411. Mely ha könnyebednék, nagy frissen járhatnék,
S-addigh jarnék, kelnék, kedvemre tanálnék,
De talán azomban könnyen meg botlanék,
Botlás s-esés köszben fejemis bétörnék,
- 1650 412. Nem használ mivelhogy mindennek jarasa,
S-nyereségett sem hoz szabadon futása,
Jobis volna sokszor soknak aluvása,
Mint sem nyargalása s-fő vesztő botlása.
- 1655 413. Aluvás nyugovást sokszor szerez, látom,
Szerez a' futásis megbotlást, ugy tartom,
De én aluva-is magamott fárasztom,
Heverve s-henyélve lankasztom, s-bágyasztom.
- 1660 414. Rabságomban fel irt keserves igyemett,
Midön az kuruczok öldözvén engemett
Praedáltak úyiobban szerzett értékemett,
El tépték, szagatták töb fűszfa versemet.
- 1660 415. Irrattam ezekett azok darabjából,
Pad allat maradott eltépet rongyából,
Hoszú sok üdőre Posony városából
Érkezvén Csabrágban Isten jóvoltából.

1. Jól tudom, némelykor örültem Füleken,
pustulása után jártam sok helyeken,
szerencsém jó kedvel hordozot mellyeken,
bánkodom, búsúlok most immár Füleken.
- 5 2. Pallya futó helyem vólt Füleki mező,
elpustulásával esetemet jedző,
fel nem adásával rabságomat szerző,
mostoha sorsomban galibámot nemző.
- 10 3. Nem lehet, ugy látom, kívánt vigasságom,
sem egyben, sem másban kedvelt multságom,
ezernyi sok ezer alkalmatlanságom,
éppen meg emészttet sok nyomoruságom.
- 15 4. Szomorított régen rabságos inségem,
dolgaiban történt szerencsétlenségem,
meg csonkútt kezemen vólt keserűségem,
most búmat neveli meg aggot vénségem.
- 20 5. Kel tehát szüntelen kopaszult fejemet,
békével szenvedve sénlő életemet,
mostan ajánlanom tördőtt szívemet,
Isten irgalmában testemet, lelkeket.
6. Házamot Füleken midőn épitetem,
akkor koporsómról én emlékesztetem,
magamnak elmémme azt elkészitetem,
elsenyvedt testemet melyben helyhesztetem.
- 25 7. Itten épitetve tudom csonka kezem,
senkivel semmiről most nem ellenkezem,
mint vóltam, s-mint vagyok, arról emlékezem,
s-halandó voltomról el nem feletkezem.
- 30 8. Elmémbe forgatom elmúlt napjaimot,
azoknak folytában történt dolgaimeot,
meg aggot vénségben nyomorgó sorsomeot,
s-ugy teczik, előttem látom koporsómeot.

- 35 9. Törődöt szívemet melyben jól bézárom,
éltem Esztendeje minthogy hetven három,
végét életemnek már naponként várom,
nem leszen, reménlem, semminémű károm.
- 40 10. Kiszabadúl Lelkem testem tömlőczébül,
el bagyadot testem világ veszélyébül,
vesztemre sok képpen hánt kelepczébül,
leszen boldogságom Isten kegyelmébül.
- 45 11. Töröktül nyert sebe tett kibül balogot,
nyerte királyátul örökben Balogot,
hivségében viselt sanyarú rabságot,
ittén lakván keres udö mulatságot.
- 50 12. Eger Vára alatt zaszloja lobogot,
látván ellenségül sok lovast s-gyalogot,
vélek öszve kapva fegyvere villogot,
Töröktül féltében szive nem dobogot.
- 55 13. Kit már balogga tett Török ellensége,
s-erejétül fosztot meg aggot vénsége,
szivessen ohaitya szunnyék meg insége,
Balogon balognak légyen csendessége.
- 60 14. Vólt kinek az előtt gondos faradtsága,
Ura hivségében inséges rabsága,
egész életében sok nyomorúsága,
ez után bú nélkül légyen mulatsága.
15. Meg nyugott elmével Istenét áldhassa,
naponként halálát jó készen várhassa,
mely által Istennek lelkét bé nyúithassa,
ingyen irgalmábül szent színét láthassa.
16. Hogy így halálomat jó készen várhassam,
megnyúgot elmével az Istent áldhassam,
az kinek Lelkemet vigan benyúithassam,
s-ingyen irgalmábül szent színét lathassam.

PETRŐCZY KATA SZIDÓNIA

1. Meg vallom, Istennem, gonoszt cselekedtem,
Sok bűnnel lelkemet én meg ferteztettem.
- 5 2. Csak az Ur egyedül az én segítségem,
Noha nem érdemlem, de van remenségem,
Hogy még meg kegyelmez, és elnem hagy engem,
Tudom, hogj kinokot szenvedet érettem.
- 10 3. Zokogva konyörgők, szemed reám fordicz,
Hogy tisztulyon Lelkem, Lelkedel erősicz,
Penitentiára, kit keztem, batoricz,
S irgalmassagodnak jo jrával gyogjicz.
- 15 4. Istennem, adgy erőt tőredelmességre,
Szivembe malasztot tiszta könyörgésre,
Ez el kezdet harczon Pokol seregére
Nyertes legyen, s neved nagy dicsiretire.
- 20 5. Kárhazat rut moczkát mosd le én szivemről,
Bűnnek nagy fáydalmát ved el bus fejemről,
Vereddel meg váltot keserves lelkemről,
Ki téged meg bántot, kis gyarlo fergedrül.
6. Az te szent testednek ostorozásáért,
Segitz meg engemet őt mély sebeidert,
Nyucizad kegyelmedet draga halalodért,
Ne hadgy el engemet annak érdemeért.

---

1 [a kézirat első levelc(i) kiszakadt(ak)] 3 segítségem [a másoló jav. cbből: *segetségem*] 5 és [a javító jav. cbből: *s*] 10 jrával [a javító jav. cbből: *árával(?)*]; gyogjicz 11 [a *tőredelmességre* első *e* betűjét a javító másból jav.] 13 Ez [a javító jav. cbből: *Es*] 15 [a *rut* a másoló által beszúrva] 18 fergedrül [a javító jav. cbből: *fergedne!*] 20–38 [a kézirat sérült]

- 25 7. Tarcz meg én lelkemet, az kit belem *adtál*,
Kit nem Pokalnak, de magadnak *tartottál*,
Az te szent véreddel drágán meg *váltottál*,
Es dicsiretedre neveltél s tápláltál.
- 30 8. Az én szivem penig jótul el hanjatlot,
Az jot nem követvén a' gonoszhoz *hajlot*,
Meljet az Gyarloság énnékem *ajanjot*,
Kárhozat töribe, ime, meg akadot.
- 35 9. Szent Isten, engemet, szeginy kis *férgedet*
Ne hagy el, de segicz, had *álgyam* nevedet,
En hoszam is mutasd, Uram, jo *kedvedet*,
Hogy az meg térőkhöz nyuitod *kegyelmedet*.
- 40 10. Igaz vagy, Istennem, és igen irgalmas,
Mind mennyen és Földön csak te vagy *hatalmas*,
Latod, az én szivem mely igen *fajdalmas*,
Es nem gyogjithatja kivüled senki *mas*.
- 45 11. **Drága** szent verédért légy az én óltalmom,
Az gonosz Sátanon légyen Diadalmom,
Sok gonosz bünömért ne ad meg jutálmom,
Tekéncz szolgálódra, s enyhiczed *fyadalmom*.
- 50 12. Oh szány meg, Istennem, s az én könyörgésem,
En édes Istenem, ne boczasd üressen,
Hogy én legyek példa, sok bünös térhessen
Penitentiara, s gyogjulast vehessen.
- 50 13. Nintsen te kivüled, a' ki segithetne,
Hogy én szegeny fejem üdvésséget nyerne,
Adgyad, konyorgessem te hozzad fel erne,
Az te *kegyelmeddel* mint jo irral térne.
14. Im, bün tömlőczéből te hozzad kiáltok,
S te töled az égbül segítséget várok,
Kivüled, Istenem, semmit sem óhaitok,
Aldgy meg, Uram, engem, ne fogjon az átok.

23 [a *belem bel* betűit a javító másból jav.] 30 *töri* bc 31 szeginy [a javító jav. ebből: *szegin*] 32 hagy [a másoló jav. ebből: *had*]; álgyon 35 és [a javító jav. ebből: *s*] 36 Mint; mennyen és [a javító jav. ebből: *mennyei s*] 46 gyogulast [a javító jav. ebből: *gyogulasra*]; vchessen [jav. ebből: *vihessem*; a másoló az *m-et n-re*, a javító az *i-t e-re* jav.] 48 [a *fejem m-jét* a javító másból jav.] 49 Adgyad [a javító jav. ebből: *Adgyod*]; [a *te* a javító által beszúrva] 50 [az *irral* szót a javító írta bc üresen hagyott helyre] 51 *tömlőczéből* [a javító jav. ebből: *tömlőzéből*] 53 Istencm [a másoló jav. ebből: *Istennm*] 54 [a *ne* szót a javító írta bc üresen hagyott helyre]

15. Aldot légy örökké, Telljes szent Haromság,
Az ki bír mindennel, ő a' hatalmassag,
Hiszem, hogy nékem is léssen irgalmassag,
Tőle meg adatik üdvösség s boldogság.

102.

VERS! VERS!

Üdvöz légy, jo Jesus, egyetlen szerelmem,
Üdvöz légy, meg váltom, Édes segedelmem,
Üdvöz légy, Udvöz légy, oh én Üdvösségem,
Üdvöz légy, szép Jesus, édes Reménségem.

103.

VERS

1. Siralmas vólt, tudom, az én születésem,
Siralmas s árvájul vólt fel-nevelésem,
Siralmas s keserves szárnyomra kelésem,
Siralmas lesz holtig buba gyötrődésem.
- 5 2. Mert szívem az buba mint sűrű Füstbe ful,
Iai, az szerentsének tetetem ki tárgyul,
Ő kegytelensége nem szünik, de ujiul,
Szerentsétlen vagyok, s bánatim lángja gyul.

104.

KEZDETETNEK UJ ÉNEKEK,
MELLYEKET AZON SZEMÉLY SZERZET,
MIDÖN NJÖGNE SULYOS KERESZTI ALAT
Nótája: Mint az Törbe kerétet árva

1. Szeginj fejem, mulnak napjaim bajjal,
Mindenfelől környülvetetven gonddal,
Iai, szüntelen folynak oraim Jaijal,
Nints nyugodolmam, epedek sok buval.

3 szárnyomra [a javító jav. ebből: *szárnyom a*] 4 gyötrődésem [a másoló jav. ebből: *gyötrédésem*] 8 lángja [a javító jav. ebből: *lángya*]

cím njögne [a javító jav. ebből: *njőjne(?)*]; kereszti [a másoló jav. ebből: *keresti*] nj kcrétet [a javító jav. ebből: *keritet*]

- 5 2. Azt reménlem, fekvén estve agyamra,
Talam reggel jutok bóldog órára,
Meg vidulok, mert koczkam fordul hatra,
De szivem faidalmara fordul vakra.
- 10 3. Vaiha szivem már valaha vehetne
Vigasztolást, s nyugodolmot nyerhetne,
Bum elmulván bóldog időt erhetne,
Csendes szivel, vig orczával élhetne.
- 15 4. De az bánat hatalmába engemet
Vöt, s rabjává totte az én szivemet,
Naprül napra tobbitvén gyötrelmémet,
Kimiletlen neveli sebeimet.
- 20 5. Sok gondolkodás miat el fárattam,
Rementelenségembe el bagjottam,
Bóldogúlást várván bura jutottam,
Idotöl várt reménségben csalattam.
- 25 6. Az sok bánat csoportozik ellenem,
Vig örömet nem lehet reménlenem,
Bóldogtalanul kel holtomig élnem,
Sok zokogással könyvezvén gyöttrödnem.
- 30 7. Kis koromba mingjárt juttotam bura,
En Anyamtul hagjattom árvasagra,
Keserves, szörnü gyámoltalanságra,
Várt öröömöm fordult szomorúsagra.
- 35 8. Oh ki lehet valaha illyen buba,
Kinek lehetne része ennyi gondba,
Elhagjatván nagy gyámoltalanságba,
Mint az én ugem ily keserves sorsba.
9. Böven könyvem szemeimbül naponkent
Hul, s bus szivem bagjad bennem orankent,
Sok nyavaljam szaporadvan nevell kint,
Uyab gondat bús szivemre hoz megint.

---

15 Naprül [a másoló jav. ebből: *Napro!*] 21 bánat [a javító jav. ebből: *bánor!*] 28 öröömöm [a javító jav. ebből: *örömere*] 29 lehet [a másoló jav. ebből: *lehetne*] 31 [a bal margón: *NB*] 33 [a *szemeimbül* első *e*-jét a javító másból jav.]; naponkent [a másoló jav. ebből: *naponkeint*]

- 40 10. Szornyü bu s gond én szoruru szivemet,
Tellsjessege! már minden jó kedvetem,
Földhoz verte kicziny reménségemet,
Homalyba buritvan nap fénnymet.
- 45 11. Ellenségím Uralkodnak én rajtam,
Javaimtul már épen meg fosztattam,
Illjen gjámoltalan sorsra jutottam,
Irigyem gonosz nyelvére adattam.
- 50 12. Sokan vadnak, kik örülik én bumot,
Es nevelik óránként bánatimat,
Meg nem szányak szornyü könjvhullasimat,
Söt nevetik bóldogtalan sorsomat.
13. Az irigyek elveszteni akarnak,
Kigyó módra követ ellenem funak,
Mint vipera kigyó, szörnyen mardasnak,
Ujiab-ujjab találmanjal aggasztnak.
14. Soha nem volt nékem semmi örömöm

105.

- 5 1. Meg bantotot Atjam, tekincz, kérlek, reám
Irgalmas szemeiddel,
Ne nézd bűneimet, fertelmességimet,
De légy hoszám jó kedvel,
Vigasztalj meg bumba, egyedül vóltomba,
Vigasztalj szent Lelkeddel.
- 10 2. Noha sok bünommel, azt nem titkolom el,
Söt ellötted meg vallom,
Mert azokat látod, és orvosalhatod,
Mert tied az hatalom,
Mind Mennyen és földön, tenger meljségében
Tied az birodalom.

38 Tellsjessege! [a másoló jav. cbből: *Telyessege!*] 41 Ellenségem 42 meg fosztottam 46 bánatimat [a javító jav. cbből: *bánatimat!*] 53 [a levél verzőja üres]

1 tekincz [a javító jav. cbből: *tekencz*] 3 fertelmességimet [a javító jav. cbből: *fertelmességemet!*] 11 és [a javító jav. cbből: *s*]

3. Sokszor boszontalak, s haragitottalak,
 Noha jo Atjám vóltál,
 15 Tőled el pártoltam, ördöghöz hajlattam,
 Mégis meg nem útáltal,
 Noha ostorodal, latogacz probaddal,
 Hiszem, hogy el nem hattal.
4. Reám eresztetted én ellenségimet,
 20 Kik engemet tapodnak,
 Mert te meg aláztál, s labok alá attal,
 Azért hatalmaskodnak,
 Uyab rettentéssel, sok fenjegetéssel
 En reám agjarkodnak.
5. Iovaimot nékem el praedalvan épen,
 25 Te látod szive titkat,
 Hogy az mit meg hágj is, kötve hagj abban is,
 Te tudod ő szándékát,
 30 Tudod, nem én jómra, sőt nagy romlasomra
 Vetette meg hálóját.
6. De ez leg nehezeb es leg keservesseb
 Haborgatya szivemet,
 Javunkat el osztvan, mindentől meg fosztvan
 35 Azzal gyötör engemet,
 Hogj fogságba tartja, nagy vasba jartatja
 Tőled rendelt Fériemet.
7. Nincz semmi gjamolom, tsak te vagj óltalmom,
 Oh én édes Istennem,
 40 Nints it Atyamfia, ki pártomot fogja,
 Csak bekivel kel türnem,
 Itt minden rettegi, nagy hatalmat féli,
 Sot tamadnak ellenem.
8. Ha egyszer vidamit, viszontog szomorit,
 45 Hol bisztat, hol riogat,
 Sokszor hogy már szolgált, vét ismeg akadalt,
 S igen ajanlja magat,
 Hogy meg szabadítja, de meg hozsabitja
 Szeginy szolgál rabságat.

13 Soksor 15 el pártoltam [a javító jav. cbből: *el pártoltom*] 17 [az *ostorodal* s betűjét a másoló r-ből azonnal jav.] 27 [a *meg* a másoló által beszúrva] 30 Vetette [a javító jav. cbből: *Vetete*] 31 es [a javító jav. cbből: s] 34 [az *engemet* szókezdő e-jét a javító más betűből jav.] 44 riogat [a javító jav. cbből: *nigat(?)*] 45 Sokszor [a másoló jav. cbből: *Soksor*]

- 50 9. Hatalmas emberek törekedéseket
 Meg utalván meg veti,
 Én sok siralmimot és jaigatásimot
 Látya, de csak neveti,
 Hogy utánna járok, nem szán, hogy fáradok,
 Sőt szivet kemenyíti.
- 55 10. Senki nem tudhatya, által nem láthatya,
 Mi for álnok szivébe,
 Hogy igj tétovázik, hol hevül, hol fazik
 Ravaszul elméjében,
 Csak te latod, Uram, szentséges Iehovam,
 60 Mit töt fel ő sziveben.
- 65 11. Előtted nints reitve, sem semmi el fedve
 Az ő gondolatiban,
 Tudod ő szandékat, Istentelen vóltát,
 Ne segéld dólgaiban,
 Tamagj fel melettem, és légy segedelmem,
 Vezérem utaimban.
- 70 12. Hogy te ősvenjeden nem tantorodvan el
 Jariak nagy bátorsagal,
 Tőle ne rettegjek, semmitől ne felljek,
 Oh álgy meg okosságal,
 Hogy az ő halojat, meg vetet horogját
 El körülyem jo Móddal.
- 75 13. Vesd asot árkaaba, akazd halójaba,
 Meljet nékem készítet,
 Esmerje meg maga, mi volt az ő dolga,
 S kitől szegyenitetet,
 És hogy velem vóltal, tőle óltalmaztal,
 S nagy hatalmad segitet.
- 80 14. Szabadicz férjemet, bűnős kis férgedet
 Ez hatalmas kezéből,
 Ad meg szabadságát es minden joszágát,
 Áld meg kegyességéből,
 Mint régen szent Jobbot, meg algja jo voltod,
 Segécze inességéből.

49 törekdéseket [a javító jav. cbből: *tőrekedéretei*] 50 meg veti [a javító jav. cbből: *meg veri*] 56 Mi for álnok [a javító jav. cbből: *Mit foral ő*] 65 és [a javító jav. cbből: *s*] 70 [az *okosság* második *s*-ét a javító más betüből jav.] 71 haloja 73 akazd [a javító jav. cbből: *akard*]; halójaba [jav. cbből: *haloiaban*, a másoló az *n*-t töröltte, a javító az *i-t-j-re* jav.] 75 Esmerje [a javító jav. cbből: *Esmeri*] 77 tölce [a javító jav. cbből: *töri*] 81 [a levél sarka leszakadt, az *Ad* a másolatokban olvasható]; es [a javító jav. cbből: *s*] 83 voltod [a javító jav. cbből: *voltot*]

- 85 15. Hiszem, nem rövidült, sem meg nem kissebült
Szent karod és hatalmod,
Nagy irgalmassagod, megvagyon jó vóltod,
Könjen vigasztalhatod,
Szány meg azért engem, tekéncz nagy Inségem,
90 Szivem faldalmat látod.
16. Az mit az emberek épen el veszetnek,
Tartnak lehetetlennek,
Könyü az te nálad, hogy erős te karod,
Had lássák meg mindenek,
95 Es hogy te vagj velem, te vagy segedelmem,
Nem hadcz markába ennek.
17. Tölcz bé fogadásod es szép ajánlásod,
Tölcz be igiretedet,
Hogy ha segítségül hilak tellyes szivbol,
100 Keresem Fölségedet,
Nyomorusagomba velem lész, s nagy bumba
Nyuitod segedelmedet.
18. Hiszem erős hittel, hogy az mit igirtel,
Meg adod szent Fiadért,
105 Engem meg vigasztalsz, és soha el nem hadz
Az ő szent érdeméjert,
Mert erettem adtat, kereszt fán áldoztat,
Meg halgacz szent nevéjért.
19. Adassék dicsősség, örökké tisztesség
110 Tenéked, szent Háromság,
Egy biszonj Istenség, dicsirendő Felség,
Ki vagy örök Uraság,
Ne had bus lelkemet, njujczad job kezedet,
Tied az hatalmaság.

---

89 Sány 94 Had lássák [a javító jav. ebből: *Had ássák*] 97 es szép [a javító jav. ebből: *s sép*] 102 [a *segedelmedet* s-ét a másoló v-ből azonnal jav.] 103 hogy [a javító jav. ebből: *hog*] 104 Meg adod 105 és [a javító jav. ebből: *s*] 111 biszonj [a javító jav. ebből: *bizonj*] 113 Ne had [a javító jav. ebből: *Neked*]; njujczad [a javító jav. ebből: *njujczod*]

MAS. hol vagyok nem vágyók

1. Keseredet szivem, immar mihez bizol,
Szomoruságidban kihez folyamodol?
Nintsen ez világon, ki tanacztot agyon,
Avagy meg vigasztallyon.
- 5 2. Ki lehetne vallyon oly igaz barátod,
Kinek jelenthetnéd te titkos bánatod?
Azt nem találhatod, magodat fogjatod,
Fajdalmidat jajgatod.
- 10 3. Mert szintén az földig nyom az keserűség,
El fogyot, s nem Ujjiul benned a reménység,
Csak mind ejiel nappal így epez sok buval,
Sok titkos sohaitással.
- 15 4. Az reméntelenség benned nevededik,
Senki fajdalmidon nem is szanakodik,
Söt inkább nevetnek, tapsolván örülnek
Az te irigjid ennek.
- 20 5. Neveli kinodat az titkos halgatás,
Hogy nem jelentheted senkinek, fájdalmas,
Jaj, már így kinlódvan, magodat fogjotvan,
Elsz könyveket hullatván.
- 25 6. Senyvedgyed békével szomoruságidot,
Mert az Mennyei Ur tudgya fajdalmidat,
Terjeszed elejben ügyedet, s ő ebben
Meg segít keresztedben.
7. Ő gyogjithatya meg az te sérelmidet,
Jo irral kőti bé halálos sebedet,
Titkodnak tudója, csak ő orvoslója,
Igyednek pártfogója.

---

nj [a költőné írta be üresen hagyott helyre] 2 folyamodol [a javító jav. ebből: *folyamodál*] 6 [a *te* szó a javító által besűrva] 14 szanakodik [a javító jav. ebből: *szanakodik*] 21 békével [a javító jav. ebből: *békivel*] 23 elejben [a javító jav. ebből: *eleiben*]; ügyedet [a javító jav. ebből: *ügyedot*] 28 [a sort a költőné(?) írta be üresen hagyott helyre]; <Bizzál azért benne mert ad könyncsétet> [a 8a. lap alján lévő sort a javító átjavította, majd észrevéve, hogy a 8b. lapon a sor megismétlődik, törölte]

- 30 8. Bizzál azért benne, mert ád könyebséget,
Az te keresztedbe nyujt még segítséget,
Ha sujtól is itten, de az utan Menyben
Meg nyugot nagy örömben.

107.

MÁS. Forog az szerencse Notájára

- 5 1. Sebes árvizeknek, kegyetlen szeleknek
Erzem kemény Zugását,
Szivemnek fajdalmjt, iszonyu kinnyait,
Szemeim konjvhullását
Meg nem állithatom, órankint jajgatom
Szerentsém változását.
- 10 2. Mert naponkint nőnek, soha meg nem szűnnek
Banatimnak árjai,
Sebesült szivemet, el bagyot elmémet
Szomoruság szelei
Igen ostromóllyák, éltemet fogyottyák
Engem vesztő kinnjaj.
- 15 3. Mar el fogjot nékem minden reménségem,
Vig órámot nem várom,
Sőt mind ejiel napal epedvén sok búval
Fajdalmimot Jajgatom,
S mint hogy így gyötrődöm, szörnyen emésztődöm,
Halálomot ohajtom.
- 20 4. Nintsen orvossága, semmi vigassága
Buba epet szivemnek,
Keves a szánója, nénts vigasztalója,
Jaj, ily reméntenek,
Nem hogy enyhítője avagy segítője
Lehetne én Űgyemnek.

---

30 nyujt [a javító jav. cbből: *nyuit*] 31 sujtól [a javító jav. ebből: *suitol*]; Menyben [a javító jav. cbből: *Mennben*]
32 meg nyugot

3 fajdalmjt [a másoló jav ebből: *fajdalmat*] 6 változását [a javító jav. ebből: *váltosását*] 17 emésztődöm [a javító jav. cbből: *emésztődem*] 18 [az *ohajtom* szókezdő o-ját a javító más bctüből jav.]

- 25 5. Azért tellyessegel, bizony nagy keszsege
Kevának el költözni,
Ez gonosz vilagtul s mulando vóltátul
Nagy örömmel bucsuzni,
30 Ha Isten akarja, ne késsék órája,
Kész vagyok már meg halni.
6. Mert az halál nékem lehet segítségem,
Hogy el felejczem bumat,
35 És ő enjihethetj, sebemet be köti,
Gyogyitya faydalmimat,
Elveszi szivemrul, le törli szememrol
Gyakor könyhullásimot.

108.

MAS. Nótaja: Minden nap jo Reggel

1. Sürö könyvhullással, gyakor sohaitassal
Emlétem én sorsomat,
Mert bánatim árja bus szivemnek jaiia,
S boldogtalanságomat
5 Naponkint neveli, szivemet epeszti
Ujitván fájdalmimat.
2. Szivbéli sebeim, szerenczétlenségim
Óránkint nevednek,
Sok fohaszkodásim, gjakor jai mondasim
10 Szintén meg emésztene,
El mult reménségem, nöten nő Inségem,
S banatim nem kimilnek.
3. Mindenbe ismérem, szivem kinnyat érzem,
Sebeimet jaigatom,
15 Az álnok szerentse kegyetlen bilincze
Raitam vagyon, jol látom,
Mert mikor nyugovást, varnék meg újúlast,
Haragját tapasztalom.

---

26 el költözni [a javító jav. ebből: *el költözni*] 33 enjihethetj [a másoló jav ebből: *enjihethetj*]

1 [a kézirat sérült] 2 sorsomat [a javító jav. ebből: *sorsomat*] 4 boldogtalanságomat [a javító jav. ebből: *boldogtalanságomat*] 7 Sivbéli

- 20 4. Velem mostahájul, nagy kimiletlenül
 Bánék, minden jól látja,
 Minden örömemet, várt remésememet
 Mert bánatra forditya,
 Valamit el kezdek, semmit nem végeznek
 Bóldogul, mert el rontya.
- 25 5. Mindenkor háborut, nyugvás helyet hoz bút,
 Ellenem hadakozik,
 Sok keserűséget, szivbéli inséget
 Hoz reám, s meg nem szűnik,
 Valamig életem el nem fogy, azt vélem,
 Haragja el nem mulik.
- 30 6. Mostoha kezei és mérges nyilljaj
 Eitnek halálos sebet,
 Ritka mosolygási és ápolgatási
 Osztnak keserű mérget,
 35 Gyakor változása, álhatatlansága
 Nemz reméntelességet.
- 40 7. Gonosz fősvény Marka, ki méreggel rakva,
 Nyuit kis jó után sok but,
 Kincze s adománya, mint Ethnának lángja,
 Skorpiókkal rakot ut,
 A ki jóvát vesz, ottan viszélj iri,
 Követi, s utánna fut.
- 45 8. Kinek jóvát osztja, szabadságtul fosztja,
 Rekeszti hálójába,
 Onnan szabadulni, csendességet érni
 Nem lehet, mert markába
 Az üstökét tartja, es holtig jartatja
 Ő Labirintussába.
- 50 9. Nem bizom ő benne, mert minden jó kedve
 Tellyes keserűséggel,
 Egy marokni mezzel ha kínál, epével,
 Tetézi sok inséggel,
 Kinek kezét nyuitja, veszelybe taszitya,
 Jádzik kegyetlenséggel.

19 mostahájul [a javító jav. ebből: *mostahájul*] 21 örömemet [a másoló jav. ebből: *örömömet*] 22 Mert [a javító jav. ebből: *Ő*] 26 hadakozik [a javító jav. ebből: *hadokozik*] 28 Hoz [a javító jav. ebből: *Hosz*] 31 mérges <merges> 41 vesz [a másoló jav. ebből: *vesi*]; viszélj [a javító jav. ebből: *viszéli eri*] 43 ostya 44 Rekeszti [a javító jav. ebből: *Rekeszi*] 45 szabadulni [a javító jav. ebből: *szabulni(?)*] 49 bizom [a javító jav. ebből: *bisom*]; minden [a javító jav. ebből: *mindenie*] 53 [a *veszelybe taszitya* szavakat a javító írta be ürcsen hagyott helyre]

55 10. De hiszem, az Isten hogy kegyelmes léssen,
Meg szán, szeginy fejemet,
Az szerencze ellen ő fel emel engem,
Meg segíti ügyemet,
60 Sok banatim után üdvességnek uttyán
Viszi Menybe lelkemet.

109.

MAS. Nótája: Áldot vagy, Méheczke

1. Szomoruságimnak mikor léssen vege?
Elbagjad szívemnek nintszen reménsége,
Meg unt életemnek sintszen kedvessége,
Mert naponkint fogjad szomorúság mérge.
- 5 2. Gyakor fohaszkodás szomoru szívemet
Bágyaztya, mert sok bú haborgat engemet,
Senki nem láthatya az én jo kedvemet,
Az bánat aggasztya én árva fejemet.
- 10 3. Nintszen reménsége sohonnon szegénynek,
Semmi vigassága nem lehet szívemnek,
Nintszen czendessége buval tölt elmémnek,
Mert homaljba burult czéllyá jó kedvemnek.
- 15 4. Atkozot szerentse, szomoruságimnak,
Csak te vagy az oka sok sóhajtásimnak,
Te vagy indítója fohászkodásimnak,
Hogy álhatatlan vagy, oka siralmimnak.
- 20 5. Kerlek, jelencz meg azt, mért oly alhatatos
Az alhatatlanságba vagy, s oly igen gyors,
Sziveket rettentő serénj s igen okos,
S egy helybe meg nem ál keredek, mert szárnyos.
6. Kin tenger közepén álván meg nem allasz,
Nagy erős galljakat fenékre szállitasz,
Kiknek kedveskedel, reájok mosolygasz,
Mosolygásod méreg, mindent szomoritaz.

---

56 szeginy [a másoló jav. ebből: *szegin*] 59 üdvességnek [a javító jav. ebből: *üdvesség*]

1 Somoruságimnak 2 Elbagjad; reménsége [a másoló jav. ebből: *reményége*] 9 szegénynek [a másoló jav. ebből: *szegénjnek*] 20 mert [a másoló jav. ebből: *s mert*] 21 [a kézirat sérült]

- 25 7. Hogy ha job kezedből kis kinczedet nyuitod,
Az ki bizik ahoz, szívét vidámitod,
Bal kezembe viszonyt óstorodot tartod,
Kevés jóvad után azzal látogatod.
- 30 8. Sokat kis kunyhóból Uri méltóságra,
Rongyos parasztot is emelsz Uraságra,
Viszontag nagy Urat gyámóltalanságra,
Jutatsz vig kedveket nagy szomorúságra.
- 35 9. Mert alhatatlanság néked minden dólgod,
Kit mint tsufofhas meg, arra van nagy gondod,
Noha szép ragyagó, s fénlík Uraságod,
Bóldog, kihez nem fér az te álnokságod.
- 40 10. Szemed mindenféle vigyázással vagyon,
Hogy szegint, gazdagot kimiletlen rontson,
Foszvény markod kis jót, bőven merget agyon,
Es kegyetlen szived senkit meg ne szányon.
- 45 11. Egy helyből masikra boljgasz szél mentibe,
Nem nyugszól meg sohol, s vagy természetedbe
Igen álhatatlan, és csalard mindenben,
Azon mesterkedel, kit ejthes veszélben.
- 50 12. Bóldog az oly ember, ki az te zászlódat
Nem látta, kerülte labirintusodat,
És jól által látta sok czalardságidot,
Es meg nem kóstolta mérges italodot.
- 55 13. De én bóldogtalan, jm, mire jutottam,
Noha kerültelek, hálódba akattam,
Még gyermek koromba kezembe adattam,
Gyámóltalanságra árvajul marattam.
- 55 14. Te sok változásid ha jutnak eszembe,
Sok sohaitásokat inditnak szívembe,
Nintsen semmi részem a jó szerentsébe,
Holtig fogok uszni szerentsétlenségbe.

25 ha <az> 27 viszonyt [a javító jav. ebből: *viszony*] 28 [a *kevés évé* betűit a javító másokból jav.] 30 [a *Rongyos* első két betűjét a másoló *V*-ből azonnal jav.] 31 *Viszontag* [a javító jav. ebből: *Viszontog*] 32 *somorúságra* 34 *mind*; [a *tsufofhas ufo* betűit a javító másokból jav.] 43 és [a javító jav. ebből: *s*] 49 *jm* [a javító jav. ebből: *lám*] 51 [a *gyermek* szó *g*-jét a másoló *i*-ből jav.] 54 [az *inditnak* első *n*-jét a javító másból jav.]

- 60 15. De tudom, az nagy Ur reám tekint Menybül,
Meg menti lelkemet földi inségébül,
Meg pirulsz, Fortúna, mert az te kezedbül
Meg szabadit, hiszem, Ingyen kegyelmébül.

110.

MÁS. Haloti Notara, kit szoktak Trambitálni

- 5 1. Oh én bóldogtalan es keserves sorsom,
Kinek hóltig buba lészen maradásom,
Mint tenger habjain, olljan én forgásom,
Szerencze kerekén nő sok változásom.
- 10 2. Mert jai, Titiuskint rágattatik szivem,
Változo szerentsém miat bágyad lelkem,
Földhöz veretetet már minden jó kedvem,
Mert az porba hever virágzó életem.
- 15 3. Naprul napra az bú nevededik rajtam,
Véletlen esetem, mert jai, ezt nem vartam,
Boldogulas heljet, im, mire jutottam,
Gonosz szerentsének tárgyul adatattam.
- 20 4. Mostaha kezei, ime, mely súlyosok,
Czélyokká töttenek az sok változások,
Áradnak bánatim, mint bö viz folyások,
Mint Tengerbe czöp viz, én fajdalmom oly sok.
5. Ó mérges nyilyai, jai, mint sebesitnek,
Oh, sok változási végre meg emésztnek,
Vége életemnek, mert jai, csak ök lésznek,
Erömet fogyatván maid az sirban tesznek.

---

59 [a *Meg pirulsz ru* betüit a javító másokból jav.]

1 es [a javító jav. ebből: s] 5 Titius kint 6 szerentsém [a másoló jav. ebből: *szerentsén*]; bágyad [a javító jav. ebből: *baiad*] 10 esctem [a javító jav. ebből: *eretem*]; vartam [a javító jav. ebből: *vartom*] 11 im [a javító jav. ebből: *en*] 15 viz [a javító jav. ebből: *visz*] 16 [a *Tengerbe b*-jét a javító másból jav.]; viz [a javító jav. ebből: *visz*]; fajdalmom [a javító jav. ebből: *faidalmom*]

1. Azért, hogy szivembe, igaz hűségembe
Gánczot nem lelt hálája.
2. Ne büntesse Isten hiti szerint, kérem,
De csak meg ismértesse
5 Véle, hogy mie volt, s hozzá mely igaz vólt
Szivem, s meg emlegesse,
Vétkeit siratván, könyveket hullatván
Istennet meg kövesse.
3. Csak Istenre bizom, kibe hóltig bizom,
10 Már minden bánatimot,
Neve az Vers főbe, az kihez mindenbe
Hű vóltom, s ezzel szómot
Végezván óhajtom, es szivessen varom
Bóldog ki múlásomot.

MÁS. Fakagy meg bár szemem hullo könyv Nótájára

1. Oh kedves violám, hogy kezgyem el szómat,
Hozzad, én édessem, méltó panaszimat,
Miképen terjesszem elődbe kinomat,
Hogy meg ne bánczalak, s érczed fajdalmimat?
- 5 2. Benned csak egyedöl nyugodot meg szivem,
Nálad nélkül soha nem vólt semmi kedvem;
Hogy változtál így meg, mért gyulólsz így engem,
Mért nem jut eszedbe az én nagy hűségem?
- 10 3. Miólta szivemet, tudod, néked attam,
Az igaz hűségbe soha nem hibáztam
Csak gondolattal is, s ellened nem jártam,
De mégis meg untál, jai, mire jutottam?

---

1 [két levél hiányzik] 5 mie [a másoló jav. ebből: *mi*] 13 es [a javító jav. ebből: *s*]

n] Fakagy [a javító jav. ebből: *Fokagy*]; hullokönyv 2 panaszimat [a javító jav. ebből: *panaszimot*] 3 terjesszem [a másoló jav. ebből: *terjeszem*]; kinomat [a javító jav. ebből: *kinomot*] 4 bánczalak [a javító jav. ebből: *bánczolak*] 11 jártam [a javító jav. ebből: *jártom*]

- 15 4. Nem félsz e Istentől sokszori hitedért?
Meljet hogy meg szegtél mások szerelméjert,
Biszonyos, hogy utálsz most egy személyéjrt,
Hitvesed halálát óhajtod kedvéjert.
- 20 5. Micsoda okokból méltób szerelmedre?
Kincze vagy személyye hatot é szivedre?
Nemzete s erkölcze kötelez é erre,
Hogy így én személyem juttot gyűlölségre?
- 25 6. Semmibe kulomnek nem tartom magamnál,
Söt az én húségem bötsősebb aranynál,
Meljet, tudom, nem lelsz, édes szivem, annál,
Mert bizony kedveseb más ottan náladnál.
- 30 7. Tudom, hogy éretted s az te szerelmedért
Meg nem veti bizony, nem czerili másért
- 35 8. Hid el, ha nem szollok is, szivembe leszen,
Az igaz itilöt én bíról teszem.
9. Valljon mért haragut az havazás közbe?
Gondólod, nem tudom, hogy akor szivedbe
Szomorú hírt jutot? mikor egy szegletbe
Csokoltad, mit mondál, nintsen mentség ebbe.
- 40 10. Mert immar saiditván, hogy hozza hajlottál,
Mindenkor vigjaztam, akor holot vóltál,
Tudtam, bizony tudtam, akar mit mondottál,
Nehezen szenvedtem, hogy ugj meg utáltál.
11. Egjet sem szolottam, csak sok sohaitassál,
Fogjattam eltemet titkos könyvhulessal,
Nem akartam ötöt meg bantani azzal,
Mert úgy tetzet, hogy volt hozzam baratsagal.

13 [a sokszori o betűjét a másoló z-ből azonnal jav.] 14 [a hogy első két betűjét a másoló me-ből azonnal jav.]
15 személyéjrt [a javító jav. ebből: személyért] 16 óhajtod [a javító jav. ebből: óhaitod] 18 hatod é 19 kötelez é
[a javító jav. ebből: kötelez é] 26 [egy levél hiányzik] 32 ebbe [a javító jav. ebből: ebben] 33 hajlottál [a javító
jav. ebből: hailottál] 34 vigjaztam [a javító jav. ebből: vigzattam]; akor 35 tudtam [a javító jav. ebből: tudad]

12. Az szégyen is engem tartoztatot, hid el,
Mert vóltam te hozzád, édessem, hűségel;
Hogy nem kellek immar hű szeretetemmel,
E volt é hálája? meg fizettel ezzel.
- 45 13. Minden szavaimat, én édes Violám,
Visza magjarazod, nem is nézhezcz reám,
Ok nélkül gyulólsz igj, egyetlen egj Rósám;
Meltó é, miatta hogj haragugjal rám?
- 50 14. Mikor panaszképen mondottad előttem,
Hogy neheztel reád, nem tudod, mért; véltem,
Ot halok meg mingjárt, de mégis el türtem,
Mért nyomod a lábát, csak nem azt feleltem.
- 55 15. Az kályhás kemencze eleget halhatot,
Ot mulattál véle, s tartottál tanacozot,
Gondoltad, én látván, czalod ez bolondot,
Vaj ki gyakran sok szód az lelkemig hatot.
- 60 16. Oh ki lehet valljon illjen bóldogtalan,
Mint én, oly meg vetet, igen gyámóltalan,
Várom hálálomot reám mind untalan,
Mint hogy már szot attál, öis várja talám.
17. Itillje meg minden az én kinaimat,
Nem orvosólhatni az én fajdalmimat,
Könyvezve óhajtom ily meg unásimat,
Hóltomig siratom meg vetet vóltomat.
- 65 18. Elég nagy gyötrelem az szomoru szivnek,
Alhatatlanságát ha szenvedj egynek,
Hát hogy birhatnám el terhét e kettőnek,
Ki számlálhatná meg sebeit szivemnek?
- 70 19. De talam ö még is igaz lészen hozzám,
Nem hiszi el szódat, meg nem hajól talám,
Mert egy kemény szavát egyszer hozzád hallám,
Jo barátságomért nem ás vermet alám.

---

44 Evolt é 45 szavaimat [a javító jav. ebből: *szovaimot*] 46 magjara-zod [a másoló jav. ebből: *magjaraszod*] 52 lábát [a másoló jav. ebből: *lábád*] 61 kinaimat [a másoló jav. ebből: *kinaimot*] 62 fajdalmimat [a javító jav. ebből: *fajdalmimot*] 63 meg unásimat [a javító jav. ebből: *meg unasimot*] 64 siratom [a másoló jav. ebből: *siratván*]; vóltomat [a javító jav. ebből: *voltomot*] 70 meg nem [a másoló jav. ebből: *ma nem*] 71 szavát [a javító jav. ebből: *szóvát*]

- 75 20. Talám nem úgy, mint te, előttem jádzottál,
És hogy nem gyanakszom, azért gondolkottál,
De több volt tréfánál az czók s az mit sugtál,
Azért vigyaztam rád olykor, mit mondottál.
- 80 21. Hol szived, hol lelked vólt halotom neve,
Igirted hittel is, hogy vagy igaz hive,
Ha meg halok, hóltom Után ha lesz kedve,
Ővé lész, és varod, halalom ne késne.
- 85 22. Csak magamba tartom hóltig gjótrelmimet,
Versekkel enyhitem keserűségémet,
Kinek terjeszthetném elejbe sebemet,
Nints, csak sirván nezem irot verseimet.
- 90 23. De méltan Istentől félhetnél, édessem,
Mert esküvéseidet meg szegted sok izben,
Biszony meg tekinti még az én insegem,
Mert előtte nyilván van az én hűségem.
- 95 24. Nemis panaszóloom ezeket senkinek,
Csak néki egyedül, mert tudom, mindennek
Ő leg job orvos, úgy én bus szivemnek,
Lesz óltalmazója el hagjot igyemnek.
25. Ő lesz hálálója hű szeretetemnek,
Noha okom s modom lótna volna, de ennek
Kötele nem szakat el, és hűségemnek,
Ő lesz fizetője s paiza éltemnek.
- 100 26. Nem ezt érdemlettem vólna töled, szivem,
Ha büntül nem féltel azért semmiképen,
Ne vót volna erre akár czak a szégyen;
Kínom enyhítője mar az Isten légyen.

75 [a s a javító által bcszúrva] 76 vigyaztam [a javító jav. ebből: *vigyaztom*] 79 [az *Után* első két betűjét a másoló *va*-ból azonnal jav.] 83 terjeszthetném; elejbe [a javító jav. ebből: *eleibe*] 86 [a *szegted* z betűjét a másoló *e*-ből azonnal jav.] 91 [a *szivemnek* első két betűjét a másoló *fe*-ből azonnal jav.] 95 szakat [a másoló jav. ebből: *sza-kad*]; és [a másoló jav. ebből: s]

113.
VERS

Igaz Isten, ne hagy, türésre erőt agy,
Nyuicxad segedelmedet,
Enyhecz szivem kinnyat, gjogyicsad fajdalmát,
Ne vond meg kegyelmedet,
5 Ved hozzád lelkemet, szánd meg gjötrelmimet,
Had álgyom szent nevedet.

114.
MAS. Notája: Áldot vagy, Miheczke

1. Oh én bóldogtalan, jai, mire jutottam,
Sok könyhullatásim miát el bágyattam,
Számlálván sok búmot épen el lankattam,
Az szomoruságnak rabúl adatattam.
- 5 2. Nem szárad meg szemem a könyhullatástul,
Szivem bennem el hólt az sok sóhajtástúl,
Eröm el szakadot az fohászzkodástul,
Már buczumot vettem minden vigaságtul,
- 10 3. Ki miát bus szivem dobog és bennem vér,
Mint halálra váltba, meg változot az vér,
Sok kinaim miát meg indul az sok ér,
Véghetetlen sok gond én bus szivemhez fér.
- 15 4. Sok felé forditom szomoru elmémet,
Hogy vigasztalhatnám el bágyat szivemet,
Találnék oly irat, meljel sebeimet
Kötözném, enjhétvén az én gyötrelmimet.
- 20 5. Vetem szemeimet kerti viragokra,
Tavasza zöldellő árnyékos ágakra,
Szép folyo vizekre, csorgó patakokra,
De az is nem használ, minden fordul bumra.

---

3 [a bal margón: X]

4 adatattam [a javító jav. ebből: *adattam*] 10 [a bal margón: *NB*]; [a *váltba* a-ját a másoló más betüből jav.];
meg [a javító jav. ebből: *mg*] 18 ájakra

6. Ez vilagi pompát könyves szemmel nézem,
Tündöklő szép vóltát noha én szemlélem,
De semmi örömem nintsen abba nékem,
Semmi vigasztalást nem lelhet bus szívem.
- 25
7. Ha kezembe veszem szokot musikámot,
Reménlem, enyhitem azzal az én bumot,
Es vigasztalásomra kezdvén nótámot
Inditya a heljet könyhullatásimot.
- 30
8. Az miből masoknak lehet vigassága,
Abbul nő szívemnek nagy szomorúsága,
Sohonnon nem lehet annak orvossága,
Mert már el buritot az bánat soksága.
- 35
9. Oh jai, mely keserves szomorú szívemnek,
Hogj nintsen szánoja keserves igyemnek,
Ki ki vigan élvén az maga kedvének
Kedvez, szaporitván kinnját sebeimnek.
- 40
10. Ha szánnak is néha kevéssé barátim,
Hamar elfeleitik, hogj az én kinnjaim
Meg nem czendesülnek, ki miát fájdalmim
Inkáb nevedeknek, s áradnak könyveim.
- 45
11. Szokatlant meg szokni, Jai, ki nehéz nékem,
Oránkint gjőtrődik emiát bús lelkem,
Sem ejjel, sem nappal nintsen könyebségem,
Sőt kegyetlenkedvén nöten nő inségem.
12. Oh, vajha az Isten meg halgatná szómot,
Ne késnék, de hozná el boldog órámot,
Biszony vigan várom én ki mulásomot,
Mert tudom, el veszem tőle örök jómot.

---

30 nő [a javító jav. ebből: jő] 36 Kedvez [a javító jav. ebből: *Kedves*] 44 kegyetlen kedvén; nöten [a másoló jav. ebből: *nötön*]

MÁS. Ugjan azon Notája

1. En sok sohaitásim, valljon mikor szüntök,
Szivemnek fajdalmi, mért nem czendesültök,
Boldogtalan idők, hogy nem könyörültök
Rajtam, s banatimnak mért hogy így örültök?
- 5
2. Az sok fohászzkodás fonjasztya szivemet,
Könyvezve kinlodvan szomoru éltemet
Siratom, és győtröm óránként lelkemet,
Mert már el vezettem jo reménségemet.
- 10
3. Sem ejiel, sem nappal nintsen könyebségem,
Jai szeginj fejemnek, im, mint nő inségem,
Mert ujultan Ujul reméntelenségem,
És nem léssen, tudom, itten segítségem.
- 15
4. Fajdalommal érzem, hogy ujúl óránként
Az reméntelenség, s bus szivem ujabtint
Érez, mert fajdalma nevededik megint,
S követ, mint az Arnjek szokta az szép napfint.
- 20
5. Szomoru szivemet bánat folyheiből,
Ki menti meg valljon az ő kötelébül?
Nem vehet pihenést keserűségébül,
Jai, nem szabadulhat ez bu tömlőczébül.
- 25
6. Lészen é még haszna sok sóhaitásimnak,
Avagy meg szánoja könyhullatásimnak?
Lelek é még irat szörnyű fajdalmimnak,
Lészen é jo vége valaha sok búmnak?
7. Ez bánat homállja valljon el oszlik é?
Szivemet epesztő sok keserűsége.
Reménség szikrája valljon bennem élé,
Es homalyba burúlt napom fel virradé?

---

2 fajdalmi [a javító jav. ebből: *faidalmi*]; czendesültök [a másoló jav. ebből: *czendesültek*] 4 örültök [a másoló jav. ebből: *örültek*] 6 kinlodvan [a másoló jav. ebből: *kinlodom*] 13 Fajdalommal érzem [a javító jav. ebből: *Faidalommal értem*] 15 fajdalma [a javító jav. ebből: *faidalma*]; meg int 20 ez bu [a javító jav. ebből: *erva*] 24 Lészen jo

- 30 8. De már semmiképen néntsen reménségem,
Jó napokat érvén hogy keserúségem
Immaron meg szűnnyék valaha, s insemem
Mulljék el, s lehessen kedves czendességem.
- 35 9. Jai immaron nékem, kit az sok szil vész ér,
Jai szeginy fejemnek, kihez sok bú gond fér,
Rebbegő, bú s njelvem semmit szólni nem mer,
Hogy szomoru szivem már örömtől nem ér.
- 40 10. Hanem ha az nagy Ur reám tekint, meg szán,
Vilagi kinomot ot fen orvosólván,
Fel viszi lelkemet Mennybe vigasztalván,
Hiszem, hogy el nem hágy, mert jó Istennem van.

116.
VERS. VERS

Álhatatlanságba állandó Szerentse,
Keseredit szivek rettentő bilincze,
Kinek el mulando java s minden kincze,
Mint vizi buborik, akár ki tekincze.

117.
MAS. Melljet szerzet, midőn maga közel valo víre miát
szenedet elviselhetetlen sulyos keresztet

- 5 1. Véreből származot, Jai, halálos mérgelem,
Vérem miát Ujul órankint Inségem,
Vérem oka, hogy fogy az én egységem,
Mert miáta meg unt, ki vólt reménségem.
2. Átkozot órába fogant fitalanság,
Szomorusagomra születet gonosság,
Verével fertezést kívánó oczmányság,
Vére veszedelmén tomboló gyilkosság.

31 [az *insemem* második *e*-jét a másoló *r*-ből azonnal jav.] 32 s [a javító jav. ebből: *és*] 34 szeginy [a javító jav. ebből: *szeginj*] 35 bú s 36 már [a javító jav. ebből: *más*]

2 [a *bilincze b*-jét és a második *i*-t a javító más bctűkből jav.] 3 java [a javító jav. ebből: *jova*] 4 vizi buborik [a javító jav. ebből: *viz. ...ekja*]

arg víre [a javító jav. ebből: *vére*] 6 [a *születet* első *e*-jét a másoló *ő*-ből azonnal jav.] 7 fertezést [a javító jav. ebből: *ferlezet*]

- 10 3. Oka kinaimnak, söt halálomnak is,
Miatta nőt rajtam ez faldalmas kilis,
Óránkint mérget nyel szomorú lelkem is,
Mert sérti szívemet ez öldöklő tövis.
- 15 4. Bizony meg könyvezne, ki sebeit latna,
Mélto gyötrelmimet, mint én, úgy tudhatna,
Tenger gondolatimot által láthatná,
Sok sóhajtásimot ha meg szamlálhatná.
- 20 5. Reméntelen éltem kétségel határos,
Mind költöm, mind fektem nékem mar siralmas,
Mirigyes sebektől szívem oly faldalmas,
Meg gyógyulhatatlan nyavaljam hálálos.
- 25 6. Akar Űlök, járok, kinyaim nem szűnnek,
Akar mit mivellyek, azok nem kimilnek,
Bánatim tűzei szívembe nem hülnek,
Szüntelen ostromló gondolatim nőnek.
- 30 7. Sziv vesztő mirigyim óránkint ujunak,
Sok siralmas okok ujab langot funak
Szomorú szívemre, s épen földig nyomnak,
Óróom, sem reménség bennem nem ujunak.
8. Nints már orvossága sebesült szívemnek,
Mert nints csendessége haború elmémnek,
Nints vigasztalója szomorú éltémnek,
Csak az hálál vethet véget gjötrelmemnek.

118.

MAS. Notaja: Sokan szolnak most

1. Bágyadt szívem, csendesegjél, s ényhiczed budat,
Es tűréssel orvosolljad te faldalmidat,
Mert lám, senki meg nem szánnja sok kinaidat,
Jai, nincz, az ki el fordicza te bánatidat.

10 failalmas 11 nyel [a javító jav. ebből: *nyel*] 13 Bizony [a másoló jav. ebből: *Bizony*] 16 sóhajtásimot [a javító jav. ebből: *sóhajtásimot*] 21 <akar> járok 25 mirigyim [a javító jav. ebből: *mirigjim*]

1 Bágyadt [a javító jav. ebből: *Bágyodt*]

- 5 2. Valljon könyvezé valaki könyhullásidon,
Kinek esik meg az szive sok siralmidon?
Szánakodik é valaki sohaitásidon,
Hogy meg szánván segítséget tenéked agyon?
- 10 3. Nintsen senki oly barátod, ki vigasztalljon,
Avagy az te kereztedbe szivessen szánnjon,
És meg szánván álhatatosson meg maragion
Az szanakodásba, s-néked tanáczo~~t~~ agion.
- 15 4. Ki ki maga kedven járván tsak azt óhajtya,
És az maga szive sebit kiki jaigattya,
Noha szórnyű sebeidet minden jól láttya,
Ha szán is, de kívülled nem orvosolhattya.
- 20 5. Mért gjötrőd tehát magadot? türjed békivel,
Az mivel te kéntelen vagy, ved fel jo szivel,
Mert nem orvosolhatni ezt czupán czak ezzel,
Bizzad az Istenre budat te sebeiddel.
- 25 6. Bekességes türés, vaj ki jó és hasznos ir,
But el üző, seb gyógyito, minden jóval bir,
Bóldog, a kinek szivibe ez a Vendég fer,
Mert a vállán lévő terhel az nagy kőnyen bir.
- 30 7. Nem czak magadot emészted, engem is rontasz,
Sok nyughatatlanságoddal engem fogyasztasz,
Mind ejiel és nappal, ime, miként fárasztasz,
Sok zokogássiddal épen már el bágyasztasz.
- 35 8. Keresnék elég módot vigasztalásodra,
Ha lelhetnék czendességet valaha jómra,
De heaba, nem czendeszülsz, és siralmomra
Fordul minden szép mulatság, és ujjab bumra.
9. Nem vigasztalna meg az Orfeus lantya is,
Az szép Nimfák fris nótája, nem kellő az is,
Szép viragok és zöld ágak közt ha sétálz is,
Nem vidámulsz, de sohajtasz könyvezve mégis.

---

12 s néked [a másoló jav. cbből: *s tenéked*]; tanáczo~~d~~ 14 [a bal margón: *NB*]; seb-it [a másoló jav. cbből: *sebeit*]
16 kívülled [a szót a másoló írta c szó fölé: *azokat*] 21 vaj [a javító jav. cbből: *vai*]; és [a másoló *s*-ből azonnal
jav.] 26 fogyasztasz [a másoló jav. cbből: *fogyasztasz*] 31 és [a javító jav. cbből: *s*] 32 és [a javító jav. cbből: *s*]
34 az [a másoló *is*-ből azonnal jav.] 36 sohajtasz [a javító jav. cbből: *suhaitasz*]

- 40 10. Bus embernél leg kedveseb az szép zöld erdő,
Az sem adhat vigasztalást, azis nem kellő,
Folyó vizek, szép források, njari szép szellő,
Minden vilagi sok szépség búdat nevelő.
- 45 11. Sokszor szakasztod álmomat dobogásodal,
Nem lelek semmi nyugovást, s busulasoddal,
Neveled én nyavalyámat sohajtásiddal,
Látom, hóltig emesztődöl ily szörnyű búval.
- 50 12. Vallyon ez turhetetlenség lész é orvosod?
Eképpen csak eméztődván Ujjuil fájdalmod,
Bánatidat, jai, neveled, és nem orvoslod,
Irigyidnek örömőkre léssen bánatod.
- 55 13. Fedezd azért, a mint lehet, te fájdalmidat,
Ne vigagyanak irigyid, s te siralmidat
Ne ne vessék, meg tapsólván sok kinaidot,
De boszuságokra vigagy, titkóld el budat.
- 60 14. Vajki sokszor méreg fekszik a jo méz alatt,
Sokszor az jo étekbe van keserü falat,
Szomoru gyásztis gyakran fed be az szép skárlát,
Nem árt a buba mutatni vidam áll orczáat.
- 65 15. Mézet tettes, ha mérget nyelsz, semmit ne búsulj,
Isten légyen reménséged, s azáltal ujulj,
Ő meg segít, es elnem hagj, csak hozzá forduly,
Banatidat bizd ő reá, ne fély, sőt örúly.
- 65 16. Mert más senki e vilagon nem vigasztalhat,
Sebedet sem gyógyithatya, ő orvosólhat,
Ne busúly hát, bizzáal benne, mert ő meg aldhat
Örömmel, s ez zápor után jo üdöt adhat.
- 65 17. Feleiczel hát, szivem, búdat, ő benne remély,
Az sok ostromló szelektől semmit is ne fély,
Csak ötet hiven szolgáljad, és csak neki ély,
Vigasztalást, segítséget csak ő töle kéry.

---

37 leg kedveseb [a javító jav. ebből: *leg kedveseb*] 42 nyugovást 43 sohajtásiddal [a javító jav. ebből: *sohajtásiddal*] 45 lész é [a javító jav. ebből: *lész te*] 46 eméztődván [a javító jav. ebből: *eméztödván*] 49 fájdalmidat [a másoló jav. ebből: *fájdalmidat*] 50 s te [a javító jav. ebből: *e*] 55 [a *gyásztis ásztis* betűit a javító másokból jav.]; gyakran [a javító jav. ebből: *gyakron*]; [a *skárlát át* betűit a javító másokból jav.] 59 es [a javító jav. ebből: *s*] 61 vigasztalhat [a javító jav. ebből: *vigasztalhat*] 63 aldhat [a javító jav. ebből: *adhat*] 67 ötöt [a javító jav. ebből: *neki*]; ély [a javító jav. ebből: *aly*]

- 70 18. Az mikor néki tetszik, meg segít tégedet,
Noha még elsőbe várja meg térésedet,
Hidgyed, eljön, mert meg szánnya sok kereszteted,
Téry hozzája, s benne veszed reménségedet.

119.
VERS

- 5 1. Oh, ki kirkedhetnék jo szerentséjével,
Annak álhatatos kedveskedésével?
Hogy ha mosolyogis, gazdagit kinczivel,
Kevis idő mulva tetézi méreggel.
- 5 2. Oh, ki bóldog ember, kinek nints szivébe
Gyogjulhatatlan seb, s csendes elméjébe,
Nem fél, es nem retteg jó szerentséjébe,
S változástul nem tart, vigad életébe.
- 10 3. Oh, ki boldog ember, ki nem adós másnak,
Ura s nem szólgája az ő javainak,
S nem is tékozlója Isten áldasinak,
Jó példa adója az ő szomszédinak.

120.

MAS. notaja: Az musák szállasi avagy ahoz hasonló

- 5 1. Jai, szivem gjötrelmi, sebeim fajdalmi,
Valljon de mikor szüntők?
Sűrő könyvhullasim, gjakor sóhajtásim
Naponkint, im, mint nőnek,
Bánatim sebembe, el bágjat szivembe
Ujab nyilakkal lönek.
- 10 2. Látom, hogy már soha nem vidúl, mert moha,
Mint rut kőd, bus szivemet,
Szomoruságimnak, méltó siralmimnak,
El buritá elmémet,
Fölyhőt szaporitok sóhajtásimmal, oh,
Fogyatom életemet.

71 [a *Hidgyed* e betűjét a másoló d-ből azonnal jav.]

2 kedves kedésével [a negyedik e betűt a másoló v-ből azonnal jav.] 3 mosolyogis [a javító jav. ebből: *mosoljogis*] 10 [a *szólgája* z-jét a másoló o-ból azonnal jav.]

3 sóhajtásim [a javító jav. ebből: *sóhaitásim*] 7 [a *Látom* kezdőbetűjét a másoló O-ból azonnal jav.] 11 sóhajtásimmal

- 15 3. Szannjatok, kösziklák, erdők, kies puszták,
Bankogyatok én rajtam,
Szannjatok meg, kérlek, mert jai, buba elek,
Es im, mire jutottom,
Mezők szép viragi, vizek fris folyasi,
Könyvezetek én rajtam!
- 20 4. Erdei sok vadak, repülő madarak,
Sok jai szómot halljátok,
Teis, czendes Echó, hallod, hogy gyakran oh
Jón ki számon, s tuguayok
Ókát bánatimnak, gyakor panaszimnak,
Miert, hogy meg nem szántok?
- 25 5. Óh, könjörületlen, keménj és kegyetlen
Tigrisek és sárkányok,
Mélto siralmimon, szörnyű fajdalmimon
Néktek is, orozzlanyok,
30 Essék meg szivetek, áragjon könyvetek,
Mérgeš Vipera kigyók!
- 35 6. Tengernek habjai, Cset és más halai
Érczétek meg jai szómot!
Kérlek, meg szánnjatok, bár tsak sohajczatok,
S ennyhiczétek kinomot
Azzal, mert már nékem nintsen reménségem,
Hogy elfelejczem bumot.
- 40 7. Ha Orfeust régen halgattátok hiven,
Hogy keserget lantyaival,
Sőt még Proserpina, Poklok kiralynéja
Meg szánta, s bánatyával
Lagyította szivét, Euridicijét
Meg nyerte notájával,

---

13 [a *Sannjatok* sorkezdő betűjét a másoló *O*-ból azonnal jav.]; pusták 14 *Bankogy-atok* [a másoló jav. ebből: *Bankogy atok*] 16 [az *im i* betűjét a javító másból jav.] 21 *Echó* [a javító jav. ebből: *Ehó*] 22 [a *Jón ó* betűjét a javító másból jav.] 25 és [a javító jav. ebből: *s*] 26 és [a javító jav. ebből: *s*] 27 *fajdalmimon* [a javító jav. ebből: *fajdalmimon*] 30 *kigyók* [a javító jav. ebből: *kigjók*] 33 *sohajczatok* [a javító jav. ebből: *sohaiczatok*] 36 *elfelejczem* [a javító jav. ebből: *elfeleiczem*]

45 8. Méltan engemetis szánhattok, mert én is
Kesergek, jai, szüntelen,
Mind ejjel és nappal bus oraim jaijal
Múlnak, s abban véletlen,
Mint mély örvényébe, Tenger mélységébe
Merültem reméntelen.

9. Kedveskedő Musák, ékes szavu Nimphák

121.

- 5 1. Oh élet, mért mégy el azoktul,
Az kik üressek ilyen kintul,
S nehezen válnak ez világtul,
Nem emesztődvn ily sok butul?
- 10 2. Mért giőtresz így, kérlek, engemet?
S váraozással bus szivemet,
Mért nyuityák az párkák éltemet,
Hogy felejthetném győtrelmimet?
- 10 3. Oh világ, mely szörnyű vagy nékem!
Így gondolkodván nő inségem,
Oh, ha léssen vég buczu vétém
Tőled s vigan el költözésem?
- 15 4. Óh, szörnyű kesédelmes halál,
Ki kezébe meg nyugvásom ál,
Óhajtva várlak, s Fajdalommal
Várlak; mért kesel? jöj el, halál!
- 20 5. Ne késsél, óh halál, már kérlek,
Ha rut vagy is, tőled nem félek,
Hilak téged, mert buba élek,
Mert tudom, te nalad nyugvást lelek.

---

45 és [a javító jav. ebből: s] 49 szavu [a javító jav. ebből: szovu]; [egy levél hiányzik]

11 [a buczu második u-ját a másoló a-ból azonnal jav.] 12 el költözésen 15 Óhajtva [a javító jav. ebből: Óhait-
va]; Fajdalommal [a javító jav. ebből: Faidalommal] 20 [a nalad második a-ját a másoló d-ből azonnal jav.]

MÁS, AZ BOLOND SZERELEMBE ÉLŐKRÖL,
MELY NEHEZEN VÁLNAK EGYMÁSTUL,
meljet Társán maga kinja nevelésére
tapasztalván szerzet vólt

1. Az szomoru szivet ki vigasztalhatya?
Minden el enyészet, napiát nem láthatya,
Róla gondolkodván szivessen óhajtya,
El mult szeme elől, könyvezve sóhaitya.
- 5 2. Bánatnak feljhői ottan el burityák,
Sőtét kődeivel bé homalyosityák,
Még tsak sugárit is látnia nem hagyak,
Ezer féle kinra gondolasi vonnyák.
- 10 3. Kéntelen halgatni, noha szol szivébe
Az kin, és oránkint fogyatya éltébe,
Magába temeti, és bus elméjébe
Fetreng, mint félig hólt, az ő gjötrelmibe.
- 15 4. Az mit szive szeret, attul eltávozván
Él nem élvén, élte nélkül él meg halván,
Esztdéknék véli óráit számlálván,
Egy nap sokszor meghal, él halva kinlodván.
- 20 5. Noha nintsen szive, annak kinyát érzi,
Másnak adván rabúl gondolattal nézi
Faidalmas sebeit, s kételkedve hiszi,
Fél, remél egyczer s mind, hogy kedvessen vészi.
6. Okát bánatinak kinyai közt álgja,
Hogy élljen sokaig, szivessen kíványa,
Élljen, élljen frissen, bu nélkül, és hallja
Meg az ő szavait, s vigtére meg szánja.

---

cím előkről [a javító jav. ebből: *élekről*] **3** óhajtya [a javító jav. ebből: *óhaitya*] **7** látnia [a javító jav. ebből: *látni*] **8** [a *féle f, l, e* betűit a javító másból jav.]; gondolasi [a javító jav. ebből: *gondolati*] **11** elméjébe [a javító jav. ebből: *elméjében*] **12** [a *Fetreng* szót a javító írta be üresen hagyott helyre] **13** Az mit [a másoló azonnal jav. ebből: *Az mit t*] **16** él [a javító jav. ebből: *és*] **21** bánatinak [a másoló jav. ebből: *bánatimnak*] **24** szavait [a javító jav. ebből: *szovait*]

7. Elég hálája lesz szomoruságinak,
Ha szánja fajdalmát, és hitelt ad annak,
Hogy egyedül övé, nem hajt feiet másnak,
Oh, mely nagy jutalom gyákor halálának!

123.
MÁS ÉNEK

1. Gondolatim árja bus Fejemre áradot,
Mindenféle bunak szivem tárgyul adatot,
Öröm és remenség kivől magán hagyatot,
Sok gyötrelmim között épen mar el bágjadot.
- 5 2. Nem elég é, nappal az sok bánat hogi gyötör?
De álmomba is ront, sértvén, mint egy éles tör,
Szüntelen ostromol, s minden felől reám tör,
És ugy meg környékezet, mint madarat a tör.
- 10 3. Egy óraig nyugtom oh vajha még lehetne,
Kevesset pihenvén szivem kedvén élhetne,
Az tövisses kertbül sik mezöre mehetne,
Sok siralmi után örömtöt hogi érhetne!
- 15 4. Ohajtom, de nintsen már semmi remenségem,
Mert sok gjötrelmimbül czak az halál mentségem,
Czak ö nyugasztal meg, ő lehet segítségem,
Másoknak keserü, de nékem nyereségem.

124.
VERS

Sok ezer gondolat, jai, oránkint fáraszt,
Keserves könyveket szemeimbül áraszt,
Szivemet emészti, erőtlenét, s bágyaszt,
Idömnek job korán kimiletlen aggaszt.

25 szomoruságinak [a javító jav. ebből: *szomruságinak*] 26 fajdalmát [jav. ebből: *ö fuidalmát*, a másoló(?) az ö-t törölte, a javító az *i-t-j-re* jav.] 27 hajt [a javító jav. ebből: *haii*] 28 [a *jutalom j-jét* a másoló *f-ből* azonnal jav.]

3 magán [a másoló(?) jav. ebből: *magára*] 8 madarat [a másoló(?) jav. ebből: *a madarat*] 9 vajha [a javító jav. ebből: *vaiha*] 10 kcdvén [a javító jav. ebből: *kedvére*] 11 kertbül [a másoló jav. ebből: *keribül*] 15 ö [a javító jav. ebből: *ö*]

MÁS, SZEMFÉNY VESZTŐ VERSEKRE VALÓ REPPLICA

1. Valamint Sismunda kedves qvisdardusát
Szerette igazán, sohol annak mását
Nem lelte, ugy énis szeretlek, de lássad,
Mert engem nem kivansz, hanem mas latását.
- 5
2. Keserves halálnál esik nehezebben
Tőled távúl létem, szivemet szüntelen
Győtri, de szivedet, tudom, bizony ebben
Nem bántya miattam, hogy ugy szeres engem.
- 10
3. Az melynek szemeit ugy kívánod látni,
Hiszem az jó Istent, meg fogod utálni,
Ha ilyen hivedet miatta meg unni
Nem szántad, hát más is mit tud reménleni.
- 15
4. Tudom, e versed is nem én reám esik,
Igy az bolondokat szép szóval hitetik,
Hiszem szabodságod³ el nem rekeszteték,
Egymás szerelmébe szabad élünk holtig.
- 20
5. Szerentse elmédet mint függőbe tartya
Addig, még az Isten életemet nyujtja,
Akkor is, kit szerez, tenéked nem agya,
Es nem néked bizik, mért kapdosz hát raita?
- 25
6. Árvaságra ügjed, ugy tudom, nem jutot,
Hogy özvegje lehes, szivessen kívánod,
Igaz hitvesednek; hogj halálát várod,
Isten tuga, kinek mennyi időt adot.
7. És hogy reszesülni kivansz szerelmembe?
Bizony másra czilyoz szóddal e versedbe,
Mert te azt jól tudod, hogy az én szivembe
Ben vóltál, és vóltam hozzád nagy hűségbe.

---

3 lássad [a másoló jav. ebből: *lásad*] 5 [a *halálnál esik l esik* betűit a javító másokból jav.] 12 más [a javító jav. ebből: *most*] 13 [a *versed s* betűjét a másoló z-ből azonnal jav.] 15 szabodságot; rekeszteték [a másoló jav. ebből: *rekeszteték*] 18 nyujtja [a javító jav. ebből: *nyujtja*] 20 birik [a javító jav. ebből: *bisik*] 27 tudot

- 30 8. Én várlak szivessen, én édes Violám,
Nem a kit óhaitasz, noha nem érted rám,
Hogy fel jön czillagod, nem bánom, fenlyék bár,
De még könyves szemmel emlekezel rólam.
- 35 9. Az Isten szandékat, kivanom, meg álgya
Mindennek, néked is, mint szived kíványa,
Tudom, elétembe azt ő meg nem agya,
Kész vagyok meg halni, ha Isten akarja.
- 40 10. Vigasztald az után, az kit szived kíván,
Édessem, de tudom, meg emlekezel rám,
És sokszor meg siratz, s könyvezel ohajtván,
S mondod: Oh Ur Isten, én hű társom hol van?
11. Ha másak személye néked nem kellene,
Ugy hiszem, hogy szived fottig hiven élne,
Meg masúlhatatlan hűségel szeretne,
De nem lehet, mert már mondottal ellene.

126.

MAS. Apácza Notara

- 5 1. Mi lehet világba már annál nagyob kin,
Mint az szivnek gjötrelme,
Ki magával nem bir, csak ohait könyvezvén,
Ujul sebe sérelme,
Usz sűrő könyvein, mint Tenger habjain,
Jaj, nintsen segedelme?
- 10 2. Mindenfelől iri nyillja bánatinak,
Oh, mint jaigatya sebét,
Nintsen reménséghe, szomoruságinak
Erhesse immar vigét,
Mert reá tódulnak, szüntelen harczolnak,
S nem vargja könyebségét.

31 [a *fenlyék ly* betűjét a javító másból jav.] 36 Kész [a javító jav. ebből: *Kéz*] 39 ohajtván [a javító jav. ebből: *ohaitván*] 40 mondot

5 Usz [a javító jav. ebből: *Uz*]; könyvein [a javító jav. ebből: *könyvem*] 9 reménséghe [a javító jav. ebből: *reménséghe*]

3. Szerentsétlenségnek boldógtalan Czéllja
 Az bus, háborodot sziv,
 15 Az ki sok sebeit jaigatva számlállja,
 Mert nem állandó és hiv
 Kinczével kinállja, hogy veszélj talállya,
 Szüntelen ellene viv.
4. Ha tettet is néha, kinnjait tagagja,
 20 De el nem titkólhatya,
 Ajaka mosolyog, de mégis más tugya,
 Szivibe fül bánatya,
 Magát halni hagja, mint virág, ha ragja
 Veri, és el hulattya.
5. Oh én bóldogtalan, nékem is ez sorsom,
 25 Jaj, jai, sebem fáidalmi,
 Bánatim sokságot jelentik ritmusim,
 Jaj, jai, szivem kinnyai,
 30 Világba nintz másom, így kinlódo társom,
 Jai, jai, szivem gyótreلمي.
6. És hogy meg nem szánnja senki panaszimot,
 Jai, fái szomoru szivem,
 Csak néked, Ur Isten, szórnjú fáidalmimot
 Jelenti meg bus fejem,
 35 Mostan panaszimot, rövid ritmusimot
 Kőnyves szemmel végezem.

127.

MAS ÉNEK. Egy Török Nótára

1. Bánat Tengerébe merült,
 Szomorúságba torkig dőlt,
 Uj sebek miat el rémült
 Szivem, mert bánatya Ujúlt.
- 5
2. Kétségé fordult reménje,
 Homályba burult nap fénye,
 Mint az tengernek fővenje,
 Oly sok s mélj búja őrvénje.

14 sziv [a javító jav. ebből: *hiv*] 15 [a *jaigatva* g betűjét a másoló *j*-ből azonnal jav.] 16 és [a javító jav. ebből: *s*] 18 ellen 24 [a *Veri ri* betűit a javító másokból jav.]; el hulattya [a javító jav. ebből: *el halastya*] 27 [a *ritmusim* szó végi *m*-jét a javító másból jav.] 31 hogy [a másoló jav. ebből: *hogy ő*]; meg [a másoló előbb *ő. ő.* betűket irt le, majd az *ő*-t törölte, a *meg*-ct a többi betű helyére írta]

4 Ujúlt [a javító jav. ebből: *Uiuł*]

- 10 3. Bagyasztya a sok sóhajtás,
Kibűl árad könyhullatás,
Meljet követvén jaigatás,
Sebemnek igen fájdalmas.
- 15 4. Mint sebes szelek Zúgási,
Tenger vize áradási,
Olljak, mint vizek foljási,
Bánatimnak újulási.
- 20 5. Szüntelen egy mást követik,
Egy nem múltván más adatik,
Mint sebes njillal lőtetik,
Bus szivemet sebesitik.
- 25 6. Jai nékem, szeginy fejemnek,
Nints segétőie igyemnek,
Sem szánója inségemnek,
Igy kell mulni életemnek.
- 30 7. Sok zokogással óráim
Folynak, jai, meg unt napjaim,
Buval telljes esztendeim
Múlnak, s újúlnak sebeim.
- 35 8. Az idők múlásivalis,
Könyebségem akar hol is
Nints, s ront, veszt sok bum, jai, mégis,
El fogjot reménségem is.
- 40 9. Békességes túrés kell hát,
Meljel vigasztallya magát
Bus szivem, szomoruságát,
Bizza Istenre fájdalmát.
10. Véget vetek verseimnek,
Mert nints benne bus szivemnek,
Vigasztalása lelkeimnek,
Sőt áradása könyvemnek.

---

9 [a *Bagyasztya* g-jét j-ből a másoló azonnal jav.; az első y-t a javító j-ből jav.]; sóhajtás [a javító jav. ebből: *sóhajtás*] 12 fájdalmas [a javító jav. ebből: *fájdalmas*] 17 Süntelen; követik [a javító jav. ebből: *követek*] 20 sebesitik [a másoló jav. ebből: *sebesitetik*] 28 s újúlnak [a másoló *es újúlnak*-ból jav., a javító a két szó közé kötőjelct tett] 36 fájdalmát [a javító jav. ebből: *fájdalmát*]

1. Múlnak Esztendeim,
Keserves napjaim,
Esztendőknek tetsző, búval tölt óráim,
Es Ujulnak gyógyúlhatatlan sebeim.
- 5 2. Faidalmi szivemnek,
Halálos sebemnek
Szüntelenül nővén, szomoru éltemnek,
Kinnját szaporityák bús, árva fejemnek.
- 10 3. Sok gondolatokkal,
Keserves jai szókkal
Töltöm én időmet, mulatván azokkal,
Epesztvén szivemet sok sóhajtásokkal.
- 15 4. Éltemet fogyatom,
Es végét óhaitom,
Minden nap meg halván mégsem jön halálom,
Bóldogtalan sorsal élek holtig, látom.
- 20 5. Kin sok gondolatim,
Emésztő kinjaim,
Felleg szaporito gjakor sóhajtásim
Nékem ejjel, nappal mulató társaim.
- 25 6. Még séntsen szánoja,
Nem hogy orvosloja,
Vólna sebeimnek hú ápolgatója
S halálos nyavaljámnek meg gjogyítója.
7. De eztt szerentsémnek,
A ki oka ennek,
Tulajdonithatom, mivel gyótrelmimnek
Őrül, és el vonnja irát sebeimnek.

---

n] Erdélyi [a javító jav. ebből: *Erdéli*] 5 faidalmi [a másoló jav. ebből: *Faidalmas*] 8 [a *bús árva fejemnek* szavakat a javító írta be üresen hagyott helyre] 12 [az *Epesztvén s* bctűjét a másoló z-ből azonnal jav.]; sóhajtásokkal [a javító jav. ebből: *sóhajtásokkal*] 19 sóhajtásim [a javító jav. ebből: *sóhajtásim*] 24 gjogyítója [a javító jav. ebből: *gjogjitója*] 25 De eztt [a másoló(?) jav. ebből: *De ez a*] 26 A ki [a másoló(?) jav. ebből: *Az ki volt*] 27 Tulajdonithatom [jav. ebből: *Tulaidonithatvan*, a szó végződését a másoló, az *i-t-j-re* a javító jav.]

- 30 8. Alhatatlan maga,
S álhatatos dólga,
Kinzásomba fáradhatatlan mivólta,
S csak ebben állandó nékem ártalmomra.
- 35 9. Az szeléd elméket,
Ő szelédségeket
Magnes kővé teszi, s aczélja sziveket,
Kegjtlenségre haitya természeteket.
- 40 10. Mi hasznom hát nékem,
Hogj győtrődik éltém,
Panaszólnom tovább, mert szomorú szivem,
Nem remélhet gjogyulást halálos sebem.
- 45 11. Azért csak sóhajtok
Magamba, s halgatok,
Nem panaszlom, noha sok kinokat látok,
Mint az gjertya világ, óránként csak fogjok.
- 50 12. Talám hóltom után
Egjet sóhait, s meg szán,
En sok gjőtrelmimet azzal meg hálálván,
El senjvet szivemnek ezt jutalmul adván.
- 50 13. Valaha ki tugja,
Mert kinomot látya,
Késő szánakodással Jutalmaztatya,
Mondvan: immar el múlt szegenjnek bánatja.

129.

MAS. Notaja: Az musak szalási

- 5 1. Az ki vízbe haló, lelket ki ajánló
Habhoz kap, s míg életet
Remél tusakodván, haboktul hántatván,
Azoktul vár mentséget,
Vegső pihenéség, élete végéig
Vár mégis segítséget;

32 ártalmomra [a javító jav. ebből: *ártalmamra*] 35 s [a másoló(?) jav. ebből: *es*] 40 gjagyulást 41 sóhajtok [a javító jav. ebből: *sóhaitok*] 45 [a sor után a másoló folytatólag megkezdte a második sort, majd kitörölte] 48 El senjvet [a másoló jav. ebből: *El senjved*]; ezt jutalmul [a javító jav. ebből: *ez jutalmat*] 51 [a *Késő Kés* betűit a javító kitörölt betűk helyére írta]

nj [az *Az musak szalasi* szavakat javító írta be üresen hagyott helyre] 3 hántatván [a javító jav. ebből: *hántatván*] 5 pihenéség [a másoló jav. ebből: *pihenseg*] 6 segítséget [a javító jav. ebből: *segítséget*]

- 10 2. Sőt az Tengeren is, rút szilveszekben is
Sokat reménség táplál,
Gályajok ha bomlik, kősziklákon romlik,
Veszi sok hab ostrommal,
Reménségek nem hül, galya darabra ül
Sok, és kívánt partra szál;
- 15 3. De én, reméntelen s igen szerentsétlen,
Hóltig ily buba élek;
Ki lesz szabaditóm s bumba vigasztalóm,
Es jai, honnan reménlek,
Hogj ki kezét nyuicza, szivem vidámicza,
Ki árnyéktúl is félek?
- 20 4. Világnak szépsége, kincze s ékességhe
Lehet é vigasztalóm?
Uri Méltóságba, nyugodalmát abba
Szivemnek nem találom,
Mert minden vigasság, tréfa szó, multság
En előttem csak álom.
- 25 5. Kihez foljamogyam, fejem kire hagyam?
Nints, ki lenne óltalmom.
Melyik atyafisag vagy igaz baratság
Lehetne még gyámolom?
Semmi atyamfia, ki pártomot fogja,
30 Néntszen senki orvoslóm.
- 35 6. Az is, ki régenten vidamitot engem,
Nem lehet vigasztalóm,
Mert el rekeztetet, tőlem megvetetet,
Ot nem lehet óltalom,
Meg hólt reménségghem, nőten nő Inségem,
Ront szivbéli fáydalom.
- 40 7. Sohol vigasztalást, sohol meg nyugovast
Nem lell el bágyadt szivem,
Hóltomig így élek, burul bura kellek,
Hul óránkint sok könyvem,
Könyeb vólna, egyszer, nem egy nap ezerszer
Mулnék szomorú éltem.

20 Lchet é [a másoló(?) jav. ebből: *lehetne*] 21 abba [a másoló(?) jav. ebből: *abban*] 25 foljamogyam [a javító jav. ebből: *foljamagyom*] 26 lenne [a javító jav. ebből: *lenni*] 33 megvetetet [a javító jav. ebből: *el veteter*] 34 [az *óltalom* ó betűjét a másoló *m*-ből azonnal jav.] 35 nőten [a javító jav. ebből: *nőtön*] 37 [a *nyugovast* *ovast* betűit a másoló másokból jav.] 38 lell [a másoló jav. ebből: *kell*]; el bágyad

- 45 8. Minden felé kapok, mint kit hánnak habok,
S buval terhelt elmemet
Sok felé fordítom, hol lenne orvosom,
Ki szomorú Eltemet
Szánva segétené, buba enyhétené
Sok kint láto szívemet.
- 50 9. Valami ég alatt vagjon, még sem adhat
Nékem már csendességet,
Akar hová mennjek, akarmit szemléljek,
Szerez keserúséget,
Mint szüntelen lángal Ethna, úgy szívem ál
Búba, s szenved inseget.
- 55 10. Egy álhatatlan szív, ki hozám nem lesz hív,
Oka sok gyötrelmimnek,
Kik addig nem szűnnek, még nem meg emésztnek,
Nints száma sebeimnek,
Mert szívem olyanak rabja, ki prédának
60 Atta bu viszellyenek.
- 65 11. Keményeb magnesnál, vadab a Tigrisnál,
Látvan könyhullásimot,
Oránkint neveli, és csak meg neveti
Iszonju fájaldalmimot,
Mint ha nem illetné, sőt nem is értené
Keserves Panaszimot.
- 70 12. Hogy lehetne immar, szívembe esvén kár,
Még is jót reménlenem,
Ez el senjvet szivel, szomorú elmével
Valaha vigan élnem?
Nints semmi haszna már, am meddig éllyek bár,
Hóltig így kel gjötrödnöm.
- 75 13. Azért immar nékem meg unt bus életem
Szörnyu halál gyanánt van,
Más nem orvosolhat, más nem vigasztalhat,
Czak az halál, de hol van?
Hol kisik, hogy nem jó? örömmöm mert tsak ő,
Vigasztal meg nyugotván.

43 [a *hánnak habok* szavakat a javító írta be üresen hagyott helyre] 44 *elmemet* [a javító jav. ebből: *elmimet*] 46 *Eltemet* [a javító jav. ebből: *szívemet*] 47 [a *buba enyhétené* szavakat a javító írta be üresen hagyott helyre] 54 s [a másoló(?) jav. ebből: *és*] 60 *Atta* [a másoló(?) jav. ebből: *Atta s*] 62 *könyhullásimot* [a javító jav. ebből: *könyhullásosimot*] 77 *jö* [a másoló(?) jav. ebből: *gjö*]

MÁS. Nótája: Forog az szerentse, mit

1. Vilagi sok búa, sértegető gondba
 Mi a leg keserveseb?
 Kit emeszt betegség, fáydalmas, nagy Inség,
 Vagy vesztegeti sok seb,
 5 Órankint halálát, várja ki mulását,
 Ahoz léven közeleb.
2. Halálhoz hasonló, sokszor felljöl múltó
 Rabságbeli gjőtrelem,
 Ki szabadulását, sem vigasztalását,
 10 Nem léven segedelem,
 Immar nem várhatya, könyves szemmel látya,
 Hogy dólga veszedelem.
3. Sokszori kárvallás, keserves pusztulás,
 Az ki sziveket győtőr,
 15 Vagyombul néntsenre, ki jut e veszélyre,
 Hid el, hogy nagy éles tőr,
 Emésztő gondokkal, reméntelen sorsal
 Az szerentse reá tőr.
4. Vétkei miát ha valakit halálra
 20 Úldőznek, mely fáydalmas,
 Retteg, nem nyughatik, elméje hanjatik,
 Minden dólga unalmas,
 Egy álma sints czendes, dólga veszedelmes,
 Bus élete siralmas.
- 25 5. De sok, ki majd meg hal, oly orvosra talál,
 Hogy élete meg marad,
 Sokszor szeginységbül, sanyaru Inségbül
 Véletlen kencze árad,
 Sok nehéz rabságbul, halál kapujából
 30 Életre vigan virrad.

---

3 Inség [a javító(?) jav. cbból: *inség*] 14 győtőr [a javító jav. cbból: *gjøtőr*] 19 valakit [a javító jav. cbból: *valamit*] 20 fáydalmas [a javító jav. cbból: *fáydalmas*] 25 majd [a javító jav. cbból: *maid*] 27 szeginységbül [a javító jav. cbból: *segenységbül*] 29 [a *kapujából* első u betűjét a javító kitörölt betűk helyérc írta be] 30 virrad [a másoló azonnal jav. cbból: *vinn*]

- 35 6. Sok vétkét meg bánván, életét jobbitván
Nyér kegyelmet fejének,
Rettegési múltván, ismég meg ujúlván
Nyugodalma szivének,
Meg tér, s elfelejti, búját sem említi,
Őrül szerentséjének.
- 40 7. Azért keservesebb, nintsen gyötrelmesebb
Világon az hú szivnek,
Álhatatlanságnál s másón kapó társnál
Gyötrelmesb az elmének,
Ahol boszuság, háladatlanságal
Fizetnek az Hűségnek.
- 45 8. Orvoslást az ellen, akár meddig éllyen,
Mar soha nem remélhet,
Naprul napra ujul, bánatya tűze gyul,
Csendes órát nem érhet,
Retegve jár és kel, még árnyéktul is fél,
Nyugodalma nem lehet.
- 50 9. Hűségtelenségbe s hozza keménségbe
Ha egyszer kedves társát
Talalya véletlen, óhajtya szüntelen
Hú szive meg csalását,
Hogy kinnal hálalja, mezért merget agja,
Siratya meg unását.
- 55 10. Hát én, szeginy lélek, hogy ne keseregjek,
Kinek nagy részem ebben?
Igaz hűségemért, hú szeretetemért
Juték olyan veszélyben,
Mert ujul naponkint bánatom, s óránkint
60 Lángal bágyad szivemben.

---

32 kegyelmet [a javító jav. ebből: *kegyelmed*] 34 szivénck [a javító jav. ebből: *szivének*] 35 s [a másoló(?) jav ebből: *és*]; elfelejti [a javító jav. ebből: *elfelejti*] 43 Orvoslást [a javító jav. ebből: *Orvoslást*] 45 [a *bánatya b*-jét a javító más betűből jav.] 46 érhet [a javító jav. ebből: *várhat*] 54 [a *meg unását* szavakat a javító írta bc üresen hagyott helyre] 55 szeginy [a javító jav. ebből: *szegin*] 56 nagy [a javító jav. ebből: *nag*]

11. Nem egyszer, de sokszor czapdoz ez nagy ostor,
Az ki szenvedhetetlen,
Szörnyük én fájdalmim, sűrők könyhullásim,
Károm meg térhetetlen,
65 Hűségemért jaijal, hóltig valo bajjal
Fizet ez hűségtelen.
12. Sok rut roszabakért, rosz alávalókért
Czeréli hűségemet,
Épen megvettette, szivébul ki üzte
70 Tőkeletes szivemet,
Meg sem esik szive, nem tér hozzam kedve,
Latván sok gjótrelmimet.
13. Mert akar hol legjek, akar mit szemléllyek,
Húl az könyv szemeimbül,
75 Akármit művellyek, álljek avagy kellyek,
Ki nem szakad elmébül,
Hogy ugy Porba eitet, vagjok ki vetetet
Edes edgyem szivébül.
14. De hiszem, az Isten meg szán végre engem,
80 Ki veszen e világbül,
Hamar meg vigasztal bóldog halál által,
Ki segít kinaimbul,
Be köti sebemet, gjogyitya lelkemet
Czak az ő jó vóltábul.

131.

VERS. VERS

5 Mint hogy verseimbe,
But lelek mindenbe,
Nő az kin szivembe,
Senki orvos ebbe
Nem lehet, csak menybe,
Az ki szükségembe,
Segéthet ügyembe,
Szörnyű gyótrelnembe,
Azért ő hozzaja kiáltok Inségembe.

---

62 szenvedhetetlen [a javító jav. ebből: *szenvethetetlen*] 63 [a *Szörnyük ör* betűit a másoló *en*-ből jav.]
69 megvettette [a javító jav. ebből: *meg vettete*] 74 szemeimbül [a javító jav. ebből: *szemembül*] 75 művellyek
[a második *e* betűt a másoló írta a *művellyk* y-ja fölé]

132.
VERS

Bekességes tőrést agy, édes Jesusom,
Hogy meg ne bánctalak, meg válto Krisztusom,
Kétségbe eséstől őrez, oh Istenem,
Szűnnjek meg, ha tetczik, én sulyos keresztem.

133.
ÉNEK. Notája: Oh én reméntelen

1. El bagjat lelkeknek, szomoru sziveknek
Ki vagy vigasztalojá,
Gyamoltalanoknak, igyefogjataknek
Erős őtalmazója,
5 Menybeli Istenseg, Uralkodo Felség,
Udvőseg meg adoja.
2. Te hozdad kiáltok, ki férgeczkéd vagyok,
Figjelmez kérésemre,
10 Latod gjőtrelmimet, faidalmas szivemet,
Tekints szivem sebire
Irgalmas szemeddel, s hatalmas kezeddel
Jői el segítségemre!
3. Mert sok banatoknak, szőrnjú faidalmaknak
Estem mélj őrvénjibe,
15 Kik őrankint nőnek, csoportossan gyűlnek
En szomoru szivembe,
Nem lelek vidúlást, sem semmi nyugovást
Nagy keserőségembe.
4. Sok felől ostromól, s ugyan ream omól
20 A keresztnek zápora,
Nints kihez folyamnom, segedelmet vármom,
Mert Felséged ostora
Ream eresztetet, szivemre vetetet
Hitemnek probájára.

---

1 egj [a javító jav. ebből: *egy*] 3 őrez [a javító jav. ebből: *őröz*] 4 sulyos [a javító jav. ebből: *suljos*]

6 Udvőseg [a másoló jav. ebből: *Udveseg*] 10 Tekints [a másoló azonnal jav. ebből: *Tekint s*] 14 őrvénjibe [a javító jav. ebből: *őrvénjibe*] 15 csoportossan [a javító jav. ebből: *csoportosson*] 19 ream [a másoló jav. ebből: *ram*]

- 25 5. De gyarlosagomat s erőtlen voltomat,
Oh Ur Isten, jól látod,
Hogy bánatim terhét, ostromló erejét
Nem bírhatom, te tudod,
Segedelmed nélkül reménységem meg hűl,
30 S hitem, ha nem taplálod.
6. Ha tenéked tetszik, nekem jomra esik,
Ved el vallamnak terhét,
Aki oka bumnak, gyakor siralmomnak,
Fordicsad annak szivét
35 Hozzad, hogy meg terjen, és hű szivel legyen
Hozzám, s meg bannja vétkit.
7. Vigasztalj meg, kérlek, mert ha csak így élek,
Nem erősít jó vóltod,
Reménységem meg hűl, kicsinségem el dől,
40 Hogy ha hatalmas karod
Engem nem támogat, lelkem nem szolgálhat
Ugy, az mint te kívánod.
8. Mert bánatim miatt sokszor lélek hibát
Az én imádságomba,
45 S az ördög akadált vét, és nevel dagált
Azzal buzgóságomba,
Hitembe csökkenyem, izgat, kételkegyem
Nagy irlalmasságodba.
9. Vigasztaly még azért Szent Fiad nevejert,
50 Ad meg kívánságomat,
Ha tetszik kérésem, ne bocsásd üressen
En fohaszkodásimot,
Had vidulyon szivem, s téged aldgjon lelkem,
Szüntesd sok siralmimat!

---

25 voltomat [a másoló jav. ebből: *voltomat*] 26 látod [a másoló jav. ebből: *tudod*] 27 [a *terhét te* betűit a másoló *u*-ből azonnal jav.] 31 [a *tetszik s* betűjét a másoló *t*-ből azonnal jav.] 35 és [a javító jav. ebből: *s*] 37 [a *meg* a másoló által beszúrva]; [a *ha* a másoló által beszúrva]; [az *így élek* szavakat a másoló kitörölt betűk helyére írta bc] 38 vóltod [a javító jav. ebből: *vóltad*] 41 [a *tamogot* első *o* betűjét a javító *a*-ból jav.] 43 sokszor [a másoló jav. ebből: *szokszor*] 47 [a *csökkenyem* szót a javító kitörölt szó helyére írta bc] 49 [a *Vigasztaly s* betűjét a másoló *z*-ből azonnal jav.]; még [a másoló jav. ebből: *mert*]

- 55 10. Ha pedig tovább is ez öldöklő tövis
Sérti akaratodbul
Szomoru szívemet, kérlek, hogy hitemet
Erősics jó vóltodbul,
Ha holtig is érzem ostorodat, vészem
60 Jó szíved mint Atjamtul.
11. Csak Jóbnak tűrését, Abrahamnak hitit
Ólcsad az én szívembe,
Én remenségemet s erőtlenségemet
65 Támogasd, hogy semmibe
Ellened ne vétsek, csak tenéked éljek,
Bizzam igiretedbe!
12. Bocsásd meg bűnőmet, melyekkel ellened
Vétvén sujtólásidat,
70 Vontom bús fejemre, szomoru lelkemre
Ez látogatásidot,
Adgyad, hogy hasznara és lelkem javára
Érezzem ostoridat!
13. Eltemet, lelkemet, elbogyat szívemet,
Én Uram, néked adom,
75 Bűneimmel búmat, könyhullatásimat
Szent kezvedbe ajánlom,
Mert ha te igazgacz, tudom, veszni nem hadz,
Soha kárát nem vallom.
14. Szerelmes Fiadert, annak haláláért
80 Kérlek, viseld gondomat,
Tekinczed érdemét, ki ontot Szent verét,
Hald meg kiáltásomat,
Vezérelj életemet, hogy tisztán lelkemet
Tartsam, s gondolatimat!

---

55 [a *tovább* szókezdését *tör*-ből a másoló azonnal jav.] 58 Erősics 59 [a *Ha holtig* szókezdését *Jo szí*-ből a másoló azonnal jav.] 63 [a *remenségemet* szókezdését *erő*-ből a másoló azonnal jav.]; s [a másoló(?) jav. ebből: és] 64 Támogasd [a javító jav. ebből: *Tamogasd*] 68 sujtólásidat [a javító jav. ebből: *sujtólásidat*] 70 [a *látogatásidot* első *o*-ját a javító *a*-ból jav.] 75 Bűncimmel [a másoló azonnal jav. ebből: *Bűneimet*] 76 kezvedbe [a másoló azonnal jav. ebből: *kezvedbe*] 78 vallom [a javító jav. ebből: *valom*] 81 verét [a másoló azonnal jav. ebből: *virét*]

- 85 15. Hogy hozzad bunómbúl meg térhessek szivbúl,
Tartvan Poenitentiát,
Agy gyökeres hitet, egő szeretetet,
Ki által bűn ruháját
90 Rolam levethessem, s tőled el nyerhessem
Údvösseg koronáját.

134.
VERS

1. Kereztfán halál meg, szerelmes Jesusom,
Hogy nékem is legyen keresztre vagjasom,
Tegedet követvén kereszt legyen sorsom,
S békeséges tűrésbe meg maradasom.
- 5 2. O szerelmes Jesus, szivemnek öröme,
Adgyad, hogy csak hozzad langalljon szerelme
Szivemnek, s ne legyen nehéz semmi terhe
Az keresztnek rajta, hogy el ne visellje
- 10 3. Örömet eretted, s terhétől ne félljen,
Melj által, Ur Jesus, szerelmedben éljen,
Kereszt nehéz vóltátul ő ne rettegjen,
Tsak egyedül téged szeretvén tisztelljen.

135.

MAS. Notaja: Egekbe lakazo szentseges haromsag. Balassa Balind

1. Panaszólkodásimnak sok Inségébúl,
Kiáltok, Ur Isten, bűn setéségébúl,
Vetkeimnek igen dohos örvénjébúl,
Szabadicz meg, kerlek, az bűn tömlőczebúl!
- 5 2. Ez bűnokkal meg tölt keserves lelkennek,
Kárhózat kinnjátul rettegő szivemnek,
Te adhatz jo irat *buzhót* sebeimnek,
Légj meg botsátoja, kérlek, bűneimnek!

---

87 Agy [a másoló azonnal jav. ebből: *Egy*]

9 Örömet [a másoló jav. ebből: *Örömöt*] 10 éljen [a másoló azonnal jav. ebből: *edjen*] 12 téged [a másoló(?) jav. ebből: *tégedet*]

nj lakazo [a javító jav. ebből: *lakozo*] 4 meg kerlek [*kerlek meg*; a helyes szórendet a másoló számokkal jelozte] 5 bűnokkal [a javító jav. ebből: *bűnekek*] 7 bus hót

- 10 3. Terhe, ime, mint nyom, Jaj, sok vétkeimnek,
Nevekedik árja az én félelmemnek,
Árad erős habja keserűségémnek,
Emészt szörnyu kinnja bűnöm fekélljenek.
- 15 4. Rettenetes kétség szelin tántorgónak,
Segedelmet, Uram, tzak tőled várónak,
Mennyei házáját szivből óhajtónak,
Legy kegyelmes, Uram, bűnös szolgáltónak!
- 20 5. Órdög kötélével kötözöt rab vagyok,
Bűnnek tőmlöczébül, Uram, hozzad vágjok,
Jaj, ne hagy el veszнем, mert bűneim nagjok,
Lám, kezед munkája és fergeczkéd vagjok.
- 25 6. Csak az te jó vóltod segitet Davidnak,
Tőmlöczbe jaigató Manasses királjnak,
Segedelmek vóltál, Ur Jesus, sokoknak,
Enged, hogy számokba lehessek azoknak!
- 30 7. Zokogó siralmim kegyes fűleidebe,
Jussanak, oh Uram, szined eleibe,
Jai, ne hagy el veszнем az én bűneimbe,
Lam, nints semmi hiba kegyelmeségedbe.
- 35 8. Im, látod, senkibe nintsen reménsegem,
Világba nem lehet nékem segítsegem,
Mert sok az én vétkem, nem lehet mentsegem,
Te szent véred által lehet üdvösségem.
- 40 9. Keserves lelkeket a' te szent nevedért,
Mosd meg buneimbül ki ontot viredert,
Ne ves karhozatra kinos halalodert,
Ertem is meg hótál, bunös szolgáltodert.
10. Az te eltevedet gyenge Juhoczkadot
Keresd fel, Ur Jesus, mutasd jó vóltodot,
Az te job kezeddél nyuiczad irgalmadot,
Jaj, ketsegeben esni ne had szolgáltodat.

---

13 tántorgónak [a javító jav. ebből: *tántorganak*] 18 tőmlöczébül [a javító jav. ebből: *tőmlöczébül*] 25 siralmim [a javító jav. ebből: *siralmom*] 32 üdvösségem [a másoló jav. ebből: *üdvösségem*]

11. Te nem örülsz, Uram, az én halalomnak,
Kerlek, tégy eleget tőt fogadásodnak,
Ha hozzád meg terek, nem adz karhozatnak
El nyelni, s torkaba esnem a' Satanak.
- 45 12. Azért segítségül, Uram Jesus, hilak,
Vetkemct utálvan tegedet ohajtlak,
Meg gjogyitasomra, édes Jesus, várlak,
Hiszem, meg segitesz, mert szivbul ohajtlak.
- 50 13. Szerelmes Jesusom, én orvoslásomra
Ne késsél, de jöi el én gjogyításomra,
Szent nevedért tekints az én siralmimra,
Emlekezzel, kerlek, tőt fogadásodra.
- 55 14. Igaz hitbül nevedbe hogy ha mit kérek,
Az te jovóltadbul mindeneket njerek,
Ne irtozzal tőlem, noha bűnben elek,
Szent nevedért véreddel mosogas, s élek.
- 60 15. Dragalatos Jesus, tsak tenéked álljek,
Hiven szolgalyalak, senkitől ne félljek,
Valamit te utalsz, én mindent gjűlljek,
Minden gonoszságot nagj tavul kerűlljek.
- 65 16. Óh, agy tőredelmes aitasos lelket,
Bűnön siránkozo, buzgo, tiszta szivet,
Poenentiára hajlot, igaz kedvet,
Kérlek, Uram Jesus, had dicsirjem neved!
- 70 17. Nagj sok jo voltodért legjek halaado,
Hittel, szeretettel te hozzád álandó,
Bűnemet el hagjvan csak téged szolgáló,
Az gonosz vétkeket mindenkor utáló.
- 70 18. Ily rūt buneimbül szépen ki tisztulvan,
Sok gonoszságimbul ismeg megujulvan,
Elljek igazsagba csak téged jmadván,
Tiszta szivből az te nagj nevedet áldván.

---

46 Vetkemct [a másoló jav. ebből: *Vetkeimet*] 48 ohajtlak [a másoló jav. ebből: *ohajtlak*] 52 [a *kerlek* szókezdését a másoló azonnal jav. ebből: *meg*] 62 Bűnön [a javító jav. ebből: *Bűnen*] 71 igazsagba [a javító jav. ebből: *igazsagba*]; téged [a másoló(?) jav. ebből: *tégedet*] 72 szivből [a másoló jav. ebből: *szivből*]

19. Az több bűnösnek is példája lehessenek,
 Hogj, Uram, tőled olj kegyelmet nyerhessek,
 Holtom után veled, szép Jesus, élhessek,
 Sok szamu szentéddel menybe örvendhessek.

136.

VERS

Konjebseget erzek szörnyu giotrolembe,
 Az egy vigasztalas el bagjat szivembe,
 Hogy mar nem sokaig leszek ez eletbe,
 Csendes halal után örvendezek menjbe.

137.

UJ ENEK. Nota: Mit bizik evilág

1. Oh Irgalmas Isten, ki vagy te népednek,
 óltalmazó atya igaz hivednek,
 látod, minden felől ellenünk mint Jönek
 szörnyü ragadozó, Juh ruhába járo
 Farkasok, s el nyelnek.

2. Ha te nem segítesz, mi meg nem álhatunk,
 az lelki vakságra szörnyen tántorodunk,
 reánk agyarkodó fogoktul rettegünk,
 jaj, ne hagy el veszünk, és kétségbe esünk,
 jövel, segítségünk!

3. Föl tötték magokba, hogy el töröllyenek
 ez földnek színérül, semmivé tegyenek,
 lelkünk ismértén is Urak legyenek,
 emberi találmánt, kit szent lelked utált,
 velünk hitessenek.

4. Tiltyák és Csufollyák a te szent igidet,
 utallnak, kik tisztán tisztellyük nevedet,
 véred hullásával nyert szent érdemedet
 meg vetvén üldözik, s arra kinszeritik
 az te hivedidet.

---

74 Hogy [a javító jav. cbből: Oh]; kegyelmed
 18 nyerd

- 25 5. Más közbe járokat keresnek magoknak,
jo téteményekbe igen bizakodnak,
szerelmes Jesusom, veled nem gondolnak,
kezek munkájának, az könek és fának
térdet, fejet hajtnak.
- 30 6. Népednek Pásztori a te házaidbul,
ki üzettenek te szent templomidbul,
Jay, nénts maradások, üzetnek egy helybül
másra, s meg ölettek, sok vért ki öntöttek
az te hiveidből.
- 35 7. Tapsólván örülnek az mi siralminkon,
keményül kö szivek nyomoruságinkon,
és hatalmaskodnak minden javainkon,
meg szünt az Enek szó, hallatik csak jaj s oh
az mi uczainkon.
- 40 8. Sohol nem maradhat te néped békével,
akár hová menyen, de ök sietségel
ottan fel talallyák, s nagy veszedelmével
ujab practikákal, ki gondolt czudákal
fogyatyák s fegyverrel.
- 45 9. El czallyák, czabityák az gyenge hitüket,
rabság alá vetik azoknak lelkeket,
uj találmányokra hajtyák szeginyeket,
az csak kivánságok, hogy gyölljon Joszágok,
töltik szekrinyeket.
- 50 10. Te szent igéd helyet mikint kereskednek,
jövendö bünöket pénzért el engednek,
tiltyák az szent irást, kiből mint higyenek,
meg netanulhassák, s végét ne szakaszak
ö jövedelmeknek.
- 55 11. Tiszta élet széne alat, im, mint élnek,
fajtalan tobzodók, Istentől nem félnek,
az szent házasságot tartják nagy véteknak,
s tiltyák, példát adnak ök az halgatóknak,
s nints tilalma ennek.

---

29 meg ölettek [jav. ebből: *meg öletnek*] 39 ki gondalt 50 lövedelmeknek 51 széne [jav. ebből: *alat*]

- 60
12. Oh, szerelmes Atyánk, essék meg te szived,
látod ez Inséget, kit szenved te néped,
és jusson eszedbe igaz igireted,
mondván, nefély, népem, Pokol kapuja sem
alhat meg ellened.
- 65
13. Hivunk segítségül, az mint parantsoltad,
oh, ne hagy el esnünk, s hitünket támaszad,
erőséczed, kérlek, hogy az mint meg hattad,
te benned reményünk, s azoktól ne féllünk,
az kik nem árthatnak.
- 70
14. Mert nem ölik meg az halhatatlan lelket,
ha kinzások által próbállyák az testet,
fel támasztya Isten, s ád örök életet,
az sok jai szó után üdvösségnek utyán
meg vigasztal ménket.

138.

MAS, egy Tót Enek: S hlubokosti serca meho Nota,
czinálta, mikor Isten sulyos nyavalyaba meg segítette

1. Oh, hogy adhassak halákat néked, édes Jesusom,
én meg válto Christusom, ki az halál kapujabul
ki hoztál, segítségem, Jesus, én reménségem?
- 5
2. Nem nézted bünös vóltomat, le hajtád füleidet,
ki nyujtván kezeidet, el jöttél segítségemre
meg halván könjörgésem, Jesus, én reménségem.
3. Rettenetes fajdalmimat kegyes szemmel tekintéd,
s azokat meg enyhétéd, midön minyájan el hattak,
te vóltál én melettem, Jesus, én reménségem.
- 10
4. En büneimtul rettegvén nagy sokságát számlaltam,
tehozzád kiáltottam, kegyes füleidbe hatot
én hibás könjörgésem, Jesus, én reménségem.
- 15
5. Az te gyógyító szent kezed el bágyat tagaimat,
orvoslá fajdalmimat, midön azoknak soksága
szintén le nyoma engem, Jesus, én reménségem.

6. Te nem attal az halálnak, életbe meg tartottál,
jo vóltodbul meg áldál, tömlödbe szedvén könjvemet
meg vigasztalál engem, Jesus, én reménségem.
- 20 7. Oh, ki mondhatná ki, Uram, te irgalmasságodat,
kegyelmes, jo vóltodat, kit óránként velem közlesz,
szeretvén táplálsz engem, Jesus, én reménségem?
8. Agyad szent lelkedet, Uram, hogy soha ne felejczem
jo vóltodat, én kinczem, söt mindenkor diczirhessen
én hálaadó lelkem, Jesus, én reménségem.
- 25 9. Büneimet meg utálván igaz szolgálód legyek,
és csak tenéked éllyek, virágozzék én szívembe
hozzádvaló hűségem, Jesus, én reménségem.
10. Nehagy el kérlek, engemet, légy ez után is velem
mind hóltomíg, s én szívem egyedül téged ohajczon,
30 Jesus, édes szerelmem, Jesus, én reménségem.
11. Holtom után peníg vegyed te hozzád én lelkemet,
nézhesse szent szénedet, Aldván örökké nevedet,
Jövel, én segítségem, Jesus, én reménségem.

139.

MAS. Notaja: A na zemi budiz Lidem

1. Oh lelkünk vilagossága,
Juhaidnak jo pásztora,
tekincz kegyes szemmel ala,
jusson hozzád Néped szavá,
- 5 2. Melyet te hozzád bótsátunk,
és könyves szemmel kiáltunk:
jőj el, mencez meg, segítségünk,
látod, mely szörnyü Inségünk!
- 10 3. Kit bününkért érdemlettünk,
az te haragodban estünk,
idegen nemzet van rajtunk,
jai, igen sanyargattatunk!

---

21 táplálsz [jav. ebből: *táplász*]
nj Anazemi

- 15 4. Ránk jöve, mint az Sidókra,
szörnyü Egiptomi iga,
nénts életünknek óltalma,
mert Ingerlettünk haragra.
- 20 5. Pusztityák édes hazánkat,
el vonnják mi javainkat,
nevetvén mi siralminkat
czikorgatyák ránk fogokat.
- 25 6. Még lelkünkbe is gyötrennek,
az igaz hitért gyűlölnék,
egy helybül másra üldoznek,
Templomidbul ki üztenek.
- 30 7. Ez kis helyre szorult Néped
hogy tisztán tisztellyen téged,
de ha nem óltalmaz kezed,
s meg nem esik rajtunk szived?
- 35 8. Föl tötték, hogy háborgatnak,
és hitünkbe meg nem hadnak,
fegyverrel arra hajtanak,
az mit magok gondóltanak,
- 40 9. Avagy bujdosókka tesznek,
az kik allunk ö ellenek,
minket koldulni ki üznek
hazánkbul, avagy meg ölnek.
10. Szent kezedbe vagyon szivek,
tudod, mi Igyekezetek,
romlásunkra mit szerzettek,
és Czéllyokat, kit fel töttek.
11. Ted semmivé tanáczoikat,
verd az földhöz hatalmokat,
czufold meg találmányokat,
szánd meg az mi siralminkat!

---

19 sziralminkat 38 mi Igyekeztek [azonnal jav. ebből: *igyekezeteket*]

- 45 12. Alicz helybe szent nevedért,
tiszteletedet fiadért,
tarcz meg az te jo vóltodért,
szánj meg fiad érdemiért!
- 50 13. Evangeliomod kérünk,
hogy Predikáltassék nekünk,
tisztán meg maradván köztünk
viragozzék hittel szivünk.
- 55 14. Hogy kisededink is láthassák,
mi az lelki világosság,
igazán meg tanulhassák,
és szivekbe meg tarthassák.
- 60 15. Te szent igidet szeressék,
az mit hattál, azt meg érczék
és tiszta szivel kövessék,
szent nevedet diczőiczék.
16. Hóltok után penig menjbe
agyad, hivek seregébe
velünk egyöt nagy örömbe
diczirjenek, Uram, menjbe.

140.

Sok titkos gondólat, Jay, mely szörnjen faraszt,
idömmek job korán kimiletlen aggaszt,
felyhök szaporodnak sok sohajtásímmal,
agyamot asztatom köny hullatasímmal.

141.

NÉMETBÖL FORDÍTOT UJ ENEK: Ach wie Nichtig

1. Oh mulandó s változando az ember élete,
ki, mint egy köd, meg Jelenik,
ottan mingyarast el tünik,
ugy az mi életünk mulik.

---

64 Uram [jav. cbból: *uram*]
2–3 [egy sorba írva]

- 5 2. Oh mulandók, változandók az ember napjai,
mint sebes víz aradása,
tartozhatatlan folyasa,
ugy az mi időnk Allása.
- 10 3. Oh mulando s változando az ember öröme,
mint változnak idők s órák,
békesség, had, sötét s világ,
ugy az öröm is el sorvad.
- 15 4. Oh mulandó s változandó az ember szépsége,
mint az szép virág meg hervad,
ha erős szél reá fuvand,
ugy az szépség is meg fonnyad.
- 20 5. Oh mulandó s változandó az emberi erő,
ki oly bátor, mint oroszlány,
Oriással is szemben al,
de meg gyözi azt az halál.
- 25 6. Oh mulandó s változando ember szerentséje,
ki forog, mint egy kereken,
egyik helybül másra megyen,
és meg nem alhat egy helyen.
- 30 7. Oh mulandó s változandó világi bötsület,
kinek ma kezét Csokollyák,
maid Isten gyanánt Imagyák,
holnap Labokkal tapogyák.
- 35 8. Oh mulandó s változandó emberi okosság,
az ki tud bölczen beszélni,
és másoknak tanáczólni,
de el kel annak is mulni.
9. Oh mulandó s változandó ember tudomanya,
az ki szép Inventiokat,
ki talál ékes munkákat,
halállal végzi azokat.

---

6 szebes; aradása [jav. ebből: *aradasi*] 7 folyasa [jav. ebből: *folyasi*] 8 Allása [jav. ebből: *folása*] 18 orolány 32 dc cl [jav. ebből: *El*]

- 40 10. Oh mulandó s változandó evilági sok kincz,
kít arvíz és tűz el veszthet,
porrá és hamuvá tehet,
örökki tartó nem lehet.
- 45 11. Oh mulando s változandó Világi Urasság,
ki fen ál nagy hatalomban,
de nem marathat meg abban,
fekünni kel koporsóban.
- 50 12. Oh mulandó s változandó ez Vilag Pompaja,
azki bibort, bársonst viselt,
mások felet tiszteltet,
az Sirban el felejtet.
- 50 13. Oh mulandó s változandó ember minden dolga,
mert maidan minden el mulik,
csak az kik az Istent filik,
azoknak Jutalmok finlik.
- 55 14. Oh megváltóm, szabadítom, szerelmes Jesusom,
erosiczed én hitemet,
hogy semmi mulandó töled
elne szakasza szivemet!

142.
VERS

- 5 1. Nyomoruságidban kesergü, bus szivem,
mit remélsz, hogy naprul napra nehéz terhem
nö, sulyos keresztet földig nyomot engem,
mikor vidámulsz meg, s ha lesz Csendességem?
2. Meddíg tart az Isten ez Öröm étellel,
mikor Jelenik meg ö segedelmével,
szörnyü fajdalmimot orvosló kezével,
mikor tapogatya sebem kegyelmével?

- 10 3. Ő tugya leg Jobban, az meddíg rendelte,
mert ő könyveimet tömlőibe szedte,
noha kereszt által sujtólta és verte,
bűnös szolgálóját de meg nem vetette.
- 15 4. Irgalmas szemével reám tekint végre,
szivemet emésztő, szörnyü Inségemre,
fel emel az porbul, emel diczosségre,
meg szán, s viszen menjben ő dicziretére.

143.
MÁS VERS

Vale, haszontalan sok köny hullatásim,
vale, sziv emésztő gyakor sohajtasim,
valé tinektek is, gyakor Jai mondásim,
valét mondok néktek Immár, busulásim.

144.
NÉMETBŐL FORDITOT UJ ENEK: O Jesu Christ, mein lebens licht

- 5 1. Jesus, életem vilaga,
reménsége és pásztora,
ez földön szarándok vagyok,
terhesek bűneim s nagyok.
- 10 2. Mely mesze ut van élöttem,
menvén széned eleiben,
az hol van én igaz hazám,
kit szerzél szent vired arán.
- 15 3. Igen gyarló s bágyat szivem,
s bűnös testem is erőtlen,
de kiált hozzád én lelkem,
vigy haza hozzád, Istenem!
- 15 4. Azért bátoricz kinodért,
midön az halál kinnya sert,
enyhicz vér veritékedért,
ógy meg kötöztetésédért!

---

10 könyveimem

cím [a cím után: (z,é)] 3 föld 18 [a *Mossa M-jc T*-ből jav.]

- 20 5. Ostorral s arczul czapasod
Mossa le az rut bün moczkot,
koronád s czufoltatásod,
vigasztallyon szent halálod!
6. Uram, az te szomjuságod,
keserü epe italod,
mikor semmi enyhülésem
nem lesz, legyen erősségem!
- 25 7. Te szomorú kiáltásod
és világbul ki mulásod
óltalmazza az Pokoltul,
lelkemet az Örök langtul!
- 30 8. Az te szentséges öt sebed
legyen nékem kö szál helyet,
az hol bátran éllyen lelkem
az pokol hollója ellen!
- 35 9. Mikor el mulik szólásom,
szent lelked bennem kiálczon,
mikor bé fogják szememet,
vezérelj menybe lelkemet!
- 40 10. Te végső szod szovitnekem
legyen, hogy az halál nékem
altal veri én szivemet,
vigan haiczam le fejemet!
11. Kereszted legyen támaszom,
koporsód nyugvó szálásom,
és fejér gyolczod szememet
fegyve, ruházván lelkemet!
- 45 12. Szegek helyeidért agyad,
Lássam el választásodat,
nyílt sebéért óldalodnak
tarczd meg lelkét szolgálodnak!

---

23 eny hülésem 28 Örög 30 kö szál [jav. ebből: *kö fal*] 36 meny be

- 50 13. Ki mulásod reménségem,
hogy hozzád visz menyben engem,
nisd meg kegyelmed kapújat,
el hozván életem Czéllyát!
- 55 14. Itiletkor fel támaszad
szólgálódát, és állassad
jobbod felől, s ne ereszed
ra szörnyü Itiletedet!
- 60 15. Ugy fog testem meg ujulni,
és mint az nap, fog finleni,
hasonlíván szent testedhez
s az Angyalok szépségéhez.
16. Oh, mely nagy örömöm légyen,
az Angyalokkal éneklem
s az hivekkel szent nevedet,
áldom nézvén szent szinedet.

145.

Az Párkák fonala, napjaimnak száma
vallyon mikor szakad el?
ki soha semmi jot, csak gyötrelmet s gondot
látok, és bus éltemmel
5 vagyok megterhelve, mint ha világ terhe
nyomna ily szörnyüségel.

---

2 [a *mikor m*-je Sz-ból jav.] 5 vagyok [jav. ebből: *vól*] 6 nyomna [jav. ebből: *szörnyü*]

KŐSZEGHY PÁL

HARMADIK KÖNYV,

MELY IRATOTT AZ MÉLTÓSÁGOS, TEKINTETES ÉS NAGYSÁGOS
 SZÉKESI **GRÓF BERCSÉNY MIKLÓS** ÚRNAK,
 SZENTELT VITÉZNEK, CSÁSZÁR ÉS KORONÁS KIRÁLY URUNK
 Ő FELSÉGE TANÁCSÁNAK, MEZŐ-SZEGEDI FŐKAPITÁNYÁNAK,
 NEMES UNGHVÁR-MEGYE FŐISPÁNJÁNAK NÉGY ESZTENDŐK FORGÁSA
 ALATT VALÓ ÖZVEGYESKEDÉSÉRŐL ÉS AZ ÖTÖDIK ESZTENDŐBEN
 AZ MÉLTÓSÁGOS, TEKINTETES ÉS NAGYSÁGOS
 KERESZTSZEGHI **GRÓF CSÁKI KRISZTINA** ASSZONNYAL,
 ELSŐBEN NÉHAI MÉLTÓSÁGOS GRÓF MONYORÓ-KERÉKI
 ERDŐDI SÁNDORNAK S AZUTÁN BOLDOG-EMLÉKEZETŰ MÉLTÓSÁGOS
 GRÓF TRAKOSTYÁNI DRASKOVICS MIKLÓS ÚRNAK, ORSZÁG-BÍRÁJÁNAK
 MEGHAGYOTT ÖZVEGYÉVEL Ő NAGYSÁGÁVAL VALÓ
 ISTENES HÁZASSÁGÁRÓL
 1695-İK ESZTENDŐBEN

ELSŐ RÉSZE

1. Nincsen ez világban, látom, állandóság,
 Mindenfelül minden szörnyű romlandóság,
 Köd, füst és páráként hamar múlandóság,
 Sok helyen ki ma új, holnap az már óság.
- 5   2. Tegnap mi volt, nincsen, úgy látom, az már ma;
 Soknak vakra fordul játszó kettős hárma,
 Megcsorbúl sokszor az két jó vonó járma, –
 Az mi tegnap jól volt, sok mondja, hogy kár ma.
- 10   3. Változik az üdő s minden az üdőkkel,
 Ég borúl gyakorta szomorú felhőkkel,
 Siránkozik olykor hirtelen esőkkel,
 De viszont földerül vídám napverőkkel.

- 15 4. Így változik sokszor az embernek élte,
Ki most vígan vólt, hólt, hol senki nem vélte,
Tegnapi vígságát ma bánat metélte,
S ez újat más holnap óságnak beszélte.
- 20 5. De mit emlegetem az tegnapot és mát?
Nézzed az óráknak minutás futamát,
Mindenik csak fogyaszt, s rotvaszt, *mint egy almát*, –
Viselvén nyakunkon az halál hatalmát.
- 25 6. Egy órában mi van, sokszor nincs már másban,
Egy szempillantásban juthatni romlásban,
Nem maradhat s lehet semmi oly állásban,
Az halál ne hozza hogy azt változásban.
- 30 7. Az halál hát oka minden változásnak,
Világban hogy helye nincs megmaradásnak,
Ez által ül egyik helyére az másnak,
S az meg hamar helyt ad más idegen társnak.
- 35 8. Láthatjuk sokszor, hogy ki ma élt, ma meghólt,
S holnap úgy tetszik, hogy e világon sem vólt,
Mert már az tanácsban helyette más felszólt,
S úgy tetszik, hogy már ez foganatosbbat ólt.
- 40 9. Ez sem ülhet soká de az hágott polcon,
Nyújtóztatva látod csakhamar pokrócon,
Elaludt mert élő tüze az kanócon,
S ellobbant élete, mint láng az paszkócon.
10. Nagy boldogtalanság hát társa éltünknek,
Hogy állandósága nincs sehol helyünknek;
De bár csak azt tudnánk, hogy célja végünknek,
Hol, mikor és mint lesz eleste testünknek.
11. De ez nem volt tudva még Salamonnál is,
Nincs fölírva annál bölcsebb s okosbbnál is,
Ez világnak minden eszével birnál is:
Nem tudhatd, s végére, hidd, nem járhatnál is.

- 45 12. Azt bizonynal tudjuk, hogy csak meg kell halnunk,
Ha világban jöttünk, abból kikullatnunk,
Egyik az másiknak utána ballagnunk,
S nem is engedik itt sokáig múlatnunk.
- 50 13. Így múltak el minden tudós, bölcs s okosok,
Hódúltak halálnak minden hatalmasok,
Kik nagy fönt röpdöstek, mint szárnyakon sasok –
Mégfúltak, elmúltak, hol nem is vélte sok.
- 55 14. Így Abner s Amasa, Mársnak mennykövei,
A Saul s Jonatás, sok népek fejei,
Sok nemzetségeknek nagy dücsősségjei,
Szempillantban múltak el ékességei.
- 60 15. Így az Antiochus nagy királyságával,
Így a Senacherib sokszámú hadával,
Így múlt el Rabsaces iszonyú átkával
S az gonosz Nicanor kegyetlen kárjával.
- 65 16. Az ékesenszóló Tullius nyelvével,
Így Demosthenes is nagy bölcsességével,
Elmúlt az Crispus is deák beszédével,
Az Plátó is merő égi elméjével.
- 70 17. Kegyes Origenes tudós elméssége,
Az haragos Affrus dörgő nyelvessége,
Calarus szívének engedetlensége,
Hosusnak sokáig tartó erőssége,
- 75 18. Az Phoenicopterus s Apicus étkekkel –
Gazdag Cleopatra gyöngyös edínyekkel,
Amaz Alcinous arany-gyümölcsökkel
Elmúlt, Lucullus is nagy rakott csűrökkel.
- 75 19. Salamonnak mindent múló bölcsessége,
Az erős Sámsonnak meghólt erőssége,
Hectornak esztelen maga meghittsége,
Az híres Xerxesnek számtalan népsége.

- 80 20. Hová lett az Cyrus aranypalástjával?
Vagy amaz dúsgazdag fényes bársonyával?
Az híres Dárius nagy királyságával?
S nagy Sándor világot bíró hatalmával?
- 85 21. Hol van az magahitt Croesus gazdagsága?
Az kemény Hannibál nagy hatalmassága?
Több sok országlóknak kincses királysága?
Látom, mindeneknek lett múlandósága!...
- 90 22. De mit számlálom én elő mindezeket?
Únalommal miért töltöm az füleket?
Mit fírasztok ezzel olvasó szemeket, –
Kiknek nem tudhatja már senki nemeket?
- 95 23. Ne menjünk bár messze magunk hazájából,
S lássuk meg, sokaknak familiájából,
Majd világot telő híres nagy ágjából
Ki hol van, s ki hová lett úri ágyából?
- 100 24. Hogy többről ne szóljak most ez írásomban,
Keservesen üte gondolkodásomban,
Melyért majd elhalék fohászkodásomban,
S holt-eleven levék álmélkodásomban:
- 105 25. Amaz dícséretes szép hírrel tündöklő,
Törrel pogányságot mindenkor öldöklő,
Mellyel erős paizst az ellen köldöklő
S minden próbáiban soha meg nem hőklő
- 110 26. Zrínyi familia, az kirül szólhatnék,
Teli pennám által nagy bőven írhatnék,
De azzal ez világ telve, s mit mondhatnék?
Elmúlt, – hát ezekrül jobb, hogy csak hallgatnék.
- 115 27. Nagy gazdagságokkal bőven tölt Thurzóság,
Az Vág mind két részét bíró nagy uraság,
Kiknek kezében az kincses hatalmasság
Volt, – de megholt vélek együtt az méltóság.
- 120 28. Nagy familiája így az Országh-oknak,
Lossonczy és Dobó generálisoknak,
Egri s tömösvári jó hadi Mársoknak –
Elfogyott, s nem is jut már eszében soknak.

- 115 29. Zápolyáknak neme valjon hová lett el,
Országunk kik közül még királyt is kent fel?
Elfogytak, már sehol senki egyet sem lel,
Sőt csak alig éri az emlékezettel.
- 120 30. Hol az Újlakyak, Lőrinc hercegekkel?
Báthory s Bocskay nagy fejedelmekkel?
Bakács cardinális, több Bakács tisztekkal –
Hirlelték nemeket kik vitézségekkel.
- 125 31. Valjon hová lettek amaz Várdyak,
Nemekben kik vóltak igen kincses fiak?
Felőlök ki szóljon, nincs kit előhíjjak;
Elmúltak s elhulltak, rólok mást mit írjak?
- 130 32. Tersaczki-Frangepán nagy hírúségtekkal,
Királyt is tápláló búzás bőségekkel –
Hol vagytok, szőljatok, jó vitézségekkel,
Gyakran megvittatok kik ellenségekkel?
- 130 33. Vóltak, de meghóltak, s világbúl kimúltak,
Tavaszi mezei virákgént elhúlltak,
Hírekben s neveken immár megavúltak,
S az emlékezetbúl éppen kiszorúltak.
- 135 34. Hasonló jó hírrel fénylő Drugetheket,
Megterheltek hírrel kik messzi földeket,
Címerben viseltek kik seregélyeket, –
Lövöldöze halál már régen mellyeket.
- 140 35. Ellőtte s ölte már, úgy látom, egyenkint,
Szerzett Bercsényinek az mellyel nem kis kint,
Kent s fent víg házára szomorú gyászos színt, –
Nem csuda: az halál mert mindenütt gyászt hint.
- 145 36. Homonnai Drugeth kedves Krisztináját
Ellővén: készíté újonnan puzdráját,
Gróf Drugeth Bálintra célozza kéziját,
S irányzott lövése itt sem vallá híját.
- 145 37. Nem nézé püspöki süvegét fejében,
S hogy már több fönt nem áll híres nemzetében,
Leveté s földben bé iffjú életében,
Elrontá s fogyasztá nagyúri nemében.

- 150 38. Így az hét seregélyt mindaddig üldöze
Kegyetlen nyilával, míg ellövődöze,
Sötét bóltban őket rejté s befödöze,
Világban híreket sűrűn beködöze.
- 155 39. Ki nem vetközött volt még feketéjébül,
Krisztinája után vett gyászos színjébül,
Gróf Bercsényi Miklós bánatos kedvébül,
Ez hírt hogy tisztinek érté levelébül.
- 160 40. Akkor szintén vala felföldi útjában,
Indulván az Gróf Úr oda jószágában,
Múlasztást hogy tenne ott gyászosságában
S abban lelt nem kicsiny szomorúságában.
- 165 41. Túróc vármegyében immáron halada,
Trebosztó kastélya az hol szállást ada;
Fényével azonban a nap leszalada,
Sűrű, nagy sötétség föld színén támada.
- 170 42. Minden ember fölkelt immár vocsorátúl,
Kiki ágya felé siet asztalátúl,
Hogy el nem nyomtatván reggeli álmátúl
Virradtán készülne, s nyergelne azontúl.
- 175 43. Ágyában az Úr is már lenyúgodott volt,
Csendesedett az éj, sem egy, sem más nem szólt;
Pislog némely szemmel, mint az félig meghólt, –
Azonban az posta távuldanrúl sikolt.
- 180 44. Rikoltó kürtjével már közelebb kiált,
Madárként csakhamar Trebosztóban beszállt,
Ott az álmos hályog sok szemekről levált,
Mondván, hogy levélben posta hozott halált!
- 180 45. Mert ellőtte halál az Bálint Drugethet,
S familiájában általa véget tett;
Az mely hét seregélyt már régen kergetett,
Mostan címerében lábbal felfüggesztett.
46. Óh, kegyetlen halál rettenetessége,
Senkinek sem lehet hogy oly mestersége,
Mely által lehetne előtte mentsége, –
Csak mindent elront s bont nagy kegyetlensége.

- 185 47. Fekvésében az Gróf errül gondolkodék,
Szomorú gyászában jobban szomorodék,
Ily nagyúri nemnek elfogytán bánkódék,
S húnyt szemmel az éjjel semmit sem álmodék.
- 190 48. Forog elméjében híres jó Ungh-vára,
Ellenséget sokszor ki magára vára,
Oldalinak esett kik miatt nagy kára, –
De megtörött soknak érette a szára.
- 195 49. Nagy közi van ehhez kedves gyermekinek,
Az kik virágjai Drugeth György vérinek
S jó Drugeth Krisztina anyai mellinek, –
Nem illik engedni hát másnak senkinek!
- 200 50. Másképpen is számos ezer forintokkal
Avvagy annyit érő egyéb jószágokkal
A római császár tartozik olyakkal:
Grátiáját nyújtsa hogy nékik azokkal
- 205 51. Amaz carbunculus híres drágakőért,
Császári tárházat illető nagy jóért
Ígirt százezreket, kedveskedvén kiért,
Noha tárházában már sokkal többet ért,
- 210 52. Mely summa illette az leányi ágot
S azoktúl származott mindkét rend virágot;
Drugeth Zsigmond lyányi kin vettek jószágot
S anyjokkal Homonnán örök birtokságot.
- 215 53. Hátramaradt volt még fele e summának,
Mely jutott egekben nyugvó Krisztinának,
Most pedig méhébül nőtt két virágának:
Gróf Bercsényi Lackó és a Zsuzsánkának.
- 220 54. Azért a dolognak most is módját látván,
Más meg ne előzze, azt is meggondolván,
Ilyre az fiscus is mert vagyon vígyáztván,
Fölkél: azon éjjel még postára kapván.
- 220 55. Földet elfogta volt rémítő sötétség,
Csak egy kis szikra is az egeken nem ég,
Másnak ilykor járnai volna nagy veszétség:
De az kemény szívnek az ily mind könnyűség.

56. Ég posta kezében szövétnek lobogva,
Vágtat elül lova nagy szíve-dobogva;
Lép az Úr alatt is a ló tántorogva,
Lábai sok helyen sárban tébolyogva.
- 225
57. Vagyon az fáklyának sűrűn szikrálása,
Utánok mindenütt szurkos lángolása –
Phaëtonnak ha volt ilyen utazása,
Égen szekeréből hogy volt fordulása.
58. Magas Fátra alját jó hajnalban érték,
Tetejét az kelő nappal együtt mérték,
Szolgák az Gróf Úrral az hol Istent kérték,
Áldván, az éj-veszélyt hogy épen eltérték.
- 230
59. Fenyves Liptóságon másnap által-ére,
Szepesen, Sároson hamar útát mére,
Harmadnap tiszteltül Unghvártt szállást kére,
Kik nem tudák, meghült hogy Uroknak vére.
- 235
60. Lett ez sok felföldi szolgálknak tudtára,
Siessenek hogy az Gróf Úrhoz Unghvárra;
Rá is érének mind ott az vocsorára,
De fegyverben lőnek talpon virradtára.
- 240
61. Rövid vocsorátúl hol az Úr fölkele,
S fúj köztök Árgirus álomhozó szele,
S azzal minden ember hamar el is tele,
Húnyódván az szemnek alra az fedele.
- 245
62. Az Úrnak szállását porkoláb kulcsokkal
Tisztelte, s megterhelt egy szeget azokkal,
De mindazonáltal oly szándékkal s okkal:
Szabadon bírhasson hogy másnap azokkal.
63. Az okos practica viszen sokat végben!
Az Gróf a kulcsokat már vette kezében,
Noha még ugyan volt csendes fekvésében,
De mit kelljen tenni, tudta elméjében.
- 250
64. Más napon porkoláb az Gróf szállására
Béköszön, s tekint az kulcsok állására,
Nem látja; szemléli egyik szegrül másra
Szeme, de mindenütt talál hibálásra.
- 255

- 260 65. Gondolja: részeg volt, talán elvesztette?
Nem vesztette; lehet, hogy másüvé tette?
Nem tette; mert tudja, hová függesztette...
Titkos mosolygással ezt a Gróf nevette.
- 265 66. Megszólitván, mondja: kulcsokon ne búsulj,
Gondolkodásodban azokért meg ne fúlj!
Hittel és hívséggel csak te hozzám járulj,
S idegenségeddel tőlem el ne fájulj!
- 270 67. Lesz jobb dolgod, mint volt, hidd el, ez tisztedben,
Nem bánt senki, s meg nem bont böcsülletedben, –
Csak légy igaz és hív kötelességedben,
Az míg élsz, maradj meg ez emberségedben.
- 275 68. Meghólt Drugeth Bálint, ki eddig Urad vólt,
Elrejtette földrül azt egy ormozott bólt;
De él más helyette, ki ím, most veled szólt,
Ide hiában nem jött, és tudja, mit olt.
- 280 69. Ezt mind elhallgatja halaványúlt színnel,
Nyelve alig mozdúl elszáradott ínnyel,
De elméje derül e szép szókra fénnel,
Mondván: léssen hóltig hívséggel, keménnyel.
- 285 70. Udvari kapitány jó Radics Andrással
Egynéhány főszolga vagyon rendállással,
Kik előtt porkoláb erős hitvallással,
Köté magát holtig hívség-megtartással.
- 285 71. Csudálja az hajdú mindazkét kapukban,
Az felső- és alsó- bészárlott várakban
Hogy kapuk nem nyílnak a szokott órákban;
Ki egyet mond, s kik mást gondolnak magokban.
- 290 72. Kapitány s más tisztek több szolgatársokkal
Porkolábot alákísérték kulcsokkal;
Van az hajdú nem kis álmélkodásokkal:
Mi történt, s mi léssen ezen újságokkal?
- 290 73. Az dolog mivoltát kik hogy megértették:
Azonnal hiteket örömmel letették,
Mint kellett, magokat híven is viselték,
Fizetéseket is Gróftúl mindjárt vették.

- 295 74. Nem kis gond szállta volt kívül az várast is,
Bírót esküdtekkkel s minden renden mást is,
Tettek egymás között kik sok susogást is,
Kapuk nyílásával hallván citálást is.
- 300 75. Azért minden rendek várban fölmenének,
Urok haláláról kik hogy szót értének,
Bercsényi Gróf Úrnak ottan engedének,
S hívség-megtartásra nagy hitet letének.
- 305 76. Érkeztek bírák is az egész jószágbúl,
Lengyelország felé elnyúlt Krajnyaságbúl,
Az Ungh mentérül, úgy az egész tótságrúl
S úgy az mezőségre terjedt magyarságbúl.
- 310 77. Mindezek is erős hiteket letették,
Gróf parancsolatját főhajtással vették,
Más uralkodását – hidd – nem is engedték
Magokon, Uroknak Bercsényt mert ösmerték.
- 315 78. Kassán az fiscus is azonban fölébredt,
S onnét Unghvár felé hamar útnak eredt,
Pörgeti nagy porral arra az szekeret,
Mondván: Ungh-varában eszik majd kenyeret!
- 320 79. Ne siess, lassan járj, mert vallasz kudarcot!...
Ellened Ungh-vára, hidd el, hogy áll harcot;
Nem akar adózni mert ő néked sarcot, –
Várason sem adnak innod mézes marcot.
- 325 80. Észben is vette már ezeket Vas Gáspár,
Hogy mi karban légyen Bercsényivel Unghvár;
Előbb hogy nem indúlt – gondolja –, bezzeg kár,
S mondja: practicával ellene hogy majd jár.
81. Így elügetteté lovait mellőle;
Noha jütt vólt Unghhoz szintén az kelőre,
De révész csónakot nem vivé előre, –
Azért vevé útját inkább kerülőre.
82. Jó nagyot is került, éppen Munkácsra ment,
Az hol Bercsényire sok nem igazat kent,
Olyankor pediglen ember nagyot fillent,
Mídön mondja: igaz, az mi sehol sem szent.

- 330 83. Negyven muskatérost onnét kibeszéle,
Mondván: akaratját viszi végben véle!
De az erős elme eszességgel éle,
S vár előtt az német sokáig henyéle.
- 335 84. Elfogyott az prófunt borjúbőr-izsákbúl,
Semmit sem akarnak adni az várasbúl,
Kevés kedvezéssel vannak le az várbúl,
Tudván jól az Gróf, hogy jüttek practicábúl.
- 340 85. Sok gonosz szót mérnek husz funttal fiscusra,
Látván, hogy miátta jüttek ily suscusra;
Gáspár így sem juta még az triumphusra, –
Erővel nem üthet mert az igaz jusra.
- 345 86. Boldog Isten, mit nem mível az bosszúság!...
Orrolván ezt Kassán az kamrás uraság,
Postán udvarhoz fut az hamis gyorsaság,
S bal-informatiót tesz az gyors hamisság:
- 350 87. Rebellált Bercsényi, levélben hirdetik,
Császár ellen hada, mondják, hogy gyűjtetik;
Udvarnál ezt pedig hamar elhitetik:
Mert a magyar hamar kétségben vétetik.
- 355 88. Írják: németséget bé nem eresztette,
Ungh-vára kapuit előttök bétette,
Az császár fiscusát onnét rekesztette...
Ezt soha még magyar meg nem mérészlette!
- 360 89. Puskás istrázsája mindenfelé áradt,
Széjjelhordat mindent, s pusztítja az várat,
Az tár- és sáfárház már miátta száradt,
Pincékbúl is immár az bor mind elnyáradt.
- 360 90. Ezeket s többeket az udvarhoz írták,
S gonosz-akarattal majd éppen elbírták,
Jó hírét az Grófnak majd töből kiírták,
S szép böcsülletétül ártatlanul nyírták.
91. Böcsülletében de hamar gyapjasodott,
Jó hírében ismént ugyan lombosodott,
Sok jóakaróin ottan sokasodott,
Hírében azelőtt az hol károsodott,

- 365 92. Mert némely baráti megküldték az Úrnak,
Mit az kamarások reá hánynak, túrnak,
S netalán tenyérrel se fedje, mit fúrnak,
Kit most hamarjában kis újjal beszúrnak.
- 370 93. Az gyors hamisság az lassúbb igazságot
Ha megelőzheti, mond sok hazugságot,
Formál, ír, practicál, s fundál álnokságot,
S azzal az igazon vesz hatalmasságot,
- 375 94. Mellyel magát egyszer ha béjelentheti,
Ott színes mondásit hamar hitetheti,
S az ártatlant olyan veremben ejtheti,
Melyből száz igaz is ki alig mentheti.
- 380 95. Ezt jól tudván az Úr, kapa paripákra,
Nem is vágyván számos kíséző szolgálakra;
Eperjesre érvén, üle az postákra,
S csakhamar haladva az bécsi utcákra,
- 385 96. Hol az nagyurakat eljárván egyenként,
Látja: mutat hozzá kiki ízetlen színt,
S kedvetlen tekintést reá mindenki hint, –
Szereznek Bercsénynek az mellyel bosszús kint.
- 390 97. Nézd, az gyors hamisság már is mit vitt végben, –
Hát ha még lett volna késedelmességben,
Félő, hogy ejthette volna oly mélységben,
Melyből nehéz volna mászni az mentségben.
- 395 98. Lévén feleleti de az Úrnak készen,
S megértvén mindenik dolgát jól s egészen:
Ott az gyors hamisság hamar caflást téssen,
S orca-pirúlva van szaladásra készen,
- 400 99. Igazságát látván mert Gróf Bercsényinek
S nagy közit Unghvárhoz kedves gyermekinek:
Engedének mindjárt igaz beszédinek,
S dicséretet tének cselekedetinek,
- 450 100. Mondván: kamarások ellen ha mit vétett,
S ha mi túrheterlen cselekedetet tett,
Még eddig hát megett kiről mit beszéllett –
Megmondja szemben is, bír oly természetet.

101. El nem tagad semmit senkitül féltében,
Fejért feketének nem mond ijedtében,
Vagyon állandóság, s volt is beszédében,
Bír ily jó erkölccsel jó természetében.
- 405 102. Mivel pedig Unghvár ötvezereknél,
Bár mind válogatott jó forint pénzeknél
Többet ér, – tudva van minden embereknél:
Illik többet adni hát érte ezeknél!
- 410 103. Vagyon is azalatt igen nagy böcsüben,
Mert forr az bosszúság az kamarás-szüben,
Noha titkon, mint az áspis sűrű fűben,
S mindennek az árát hármazzák bötűben.
- 415 104. Császárnál de az Gróf lévén tekintetben
S udvari uraknál méltó böcsületben,
Tudván sok érdemét: ifjúi életben
Mint forgott vitézi sok cselekedetben,
- 420 105. Érdemesen így az dologhoz szólának,
Kamara böcsével semmit gondolának,
Százhetvenöt ezer summára szállának, –
Császár az Urakkal abban megállának.
- 425 106. Így százhuszonötlet az több ezereket
Az Gróf Úr megtoldván, minden irigyeket
Elúze Unghvártúl, gonosz embereket,
Hallván végalkúrul mindenek híreket.
- 430 107. Az havazó téllel ezek meglevének.
Azonban Boreas Zephirus szelének
Engede, s az egek fénnel derülének,
S az nyugvó vizek is folyásra kelének.
- 435 108. Kedves zöldüléssel az egész föld borúl,
Az Nymphák feje is virággal koszorúl;
Mindenféle madár szól már, s nem szomorúl,
Még az kis nyű is már rejtekben nem szorúl.
- 435 109. Kikelt Bercsényi is homályos ködjébül,
A szomorú gyászna borúlt felhőjébül,
Csillámlik ruhája kívül szép színébül, –
Keserve ki nem ment de még is szivébül.

- 440 110. Látja, az tavasszal minden párosodik,
Fészkében madárka kedvén házasodik,
Párosan szelíd s vad állat sokasodik:
De ki vigasztalná őt, nincs oly második!
- 445 111. Fészket rak majd ő is – úgymond – Ungh-varában,
Vigasztalja magát kis palotájában,
De csak magát látja ha magas házában, –
Teljes kedv nem léssen úgy is ott laktában.
- 450 112. Az főispánsággal az híres Ungh-vára,
Mint azelőtt, most is együtt kele s jára,
Meg is tartaték ez az Gróf Úr számára,
S együtt az jószággal lett kívánságára,
- 455 113. Melyben hogy rendesen állhatna s mehetne,
S méltó böcsületben székében ülhetne,
Onnét sok irígyet méltán nevetetne,
Sok fondor neveket hamar megköthetne:
- 460 114. Számos, sok szolgálkkal Brunócrúl indúla,
Kiken az piros szín, vélnéd, hogy meggyúla;
Kit hallván az fiscus, halálra vajúla,
S sokszámú irígye féltében ájúla.
- 465 115. Parancsolatot már az császártúl vett vólt,
Egri püspök úrnak az mely iratott s szólt,
Öreg ember, de nem ragadt rá restes főlt, –
Mond: Ungh vármegyében majd jó főispánt ólt.
- 470 116. Mihelyt azért vette levelét az Úrnak,
Mellyel némely szolgálk Jászóra járúlnak:
Azonnal indúla Unghvár felé útnak,
S az Gróf Úrral egyben Nagy-Mihályban jutnak.
- 475 117. Örül szívében az Gróf ifjúságának,
Nagyra nőtte indúlt hogy méltóságának,
Akarja, hogy ebben fogadott fiának
Szolgálhat, s parancsolt ebben mint atyjának.
- 480 118. Egymással örömmel így kezeket fogván,
Szép köszöntést s áldást egyik másnak mondván,
Vocsorához ülnek s vannak nagy vígadván,
Trombita-harsogást, síp-sikoltást hallván.

- 475 119. Azon közben a nap az égről halada,
Fényes sугárral tengerben szalada,
Sötétes homály az föld színén támada,
Szemre álom hályog mely miátt akada.
- 480 120. Nyoszolyában kiki azért lenyúgodék,
Mint hogy rövid az éj, szem hamar húnýódék,
Az elme sem igen sokat gondolkodék,
S szokásaként mostan semmit sem álmodék.
- 485 121. Ragyogó fényével ismét kele az nap,
Serkentő sугárral ablakokon bécsap,
Melytúl, látom, minden csakhamar lábra kap, –
Szent miséhez is már felöltözött az pap,
- 490 122. A hol buzgó szívvel dícsírek az Istent,
A ki csudaképpen csinált s formált mindent,
Reményes zöldséggel most egész földet kent,
S egeket kékséggel homály nélkül béfent.
- 495 123. Az ég is ugyanis kedvez Bercsényinek,
Örülnek planéták ily előmentinek,
Felhős ellenzése nincsen fényeinek,
Elmúlt fúvása Eolus szeleinek.
- 500 124. Kedves napok járnak mindenenek kedvére,
Az félig hólnak is újulhat most vére,
Lehet mulatságban mindennek bő bére,
S az tavaszt töltheti kiki örömére.
- 505 125. Az friss, híves s kedves reggeli időben
A nap már hogy volna magasabb kelőben,
Megindulnak, s jutnak az nappal dellőben,
S nyúgosznak Szobráncon ők is ebédlőben,
126. Várja Feronia honnét kész szállással,
Zöldült fái között sátorvonatással,
Hol urak lehetnek víg vocsorálással,
Sok szép madárszó közt kedves meghálással.
127. Feronia, az ki az erdőségeknek,
Istenasszonya az zöld sűrűségeknek,
Mind termő s mind pedig gyümölcsteléneknek,
Ő megzöldítője, mondják, mindeneknek.

- 510 128. Németi falunál is tette lakását,
S rendelte némely fák szép ritkás állását,
Hol az Gróf teheti helyes megszállását
Sátoros ámyékban híves meghálását,
- 515 129. Hol a sok muzsika szép zöngése között
A síp és trombita Echóval küzdközött,
Elvocsorálák, mit a szakács jól főzött,
S ottan szemeikre éji álmat főzött.
- 520 130. Ragyogó sугárral másnap az nap fölkel,
Minden fűszálacska gyöngyöz s harmattal él,
Lassú fuvásával elszed melyet a szél,
Akkor kiki fölkel, álommal mert betél.
- 525 131. Németi falvához nincsen messze immár
Amaz árván maradt s ura-szakadt Unghvár,
Ki kedves vendéget házaiba most vár, –
Van is min örülni, nékem azt elhidd bár,
- 530 132. Mert megszűnik – tudja – majdan rongálása,
Az fiscusnak nem lesz rajta kapdozása,
Sok változó tisztnek hasznos praedálása, –
Jó úr szárnya alatt lesz már megnyugvása.
- 535 133. Négy szegletre épült erős, nagy bástyáin
S azok közé foglalt vastag kőfalain,
Négy felé strázsáló erős oldalain
S egeket érdeklő új, formás tornyain
- 540 134. Mennydörgő ágyúit azért is készíté,
Por-zsákos mozsárit renddel mind megtölté,
Melyekből rémítő füstöt hogy kiönté –
Szívdobbantó szóval vendégit köszönté.
- 540 135. Az vármegye is van nem kicsiny örömmel,
Mondván: azon leszek már minden erőmmel,
Ne bántsam főtisztem hogy soha ürömmel,
Melyet fölkeresnem illet hús körömmel.
136. Az úr hírit hallván, azért készülének,
Hamar minden rendek Unghvárra gyűlének,
Vice-ispányokkal lovakra ülének,
S az Gróf elejében menvén, örülének.

- 545 137. Köztök vice-ispánt híják Márton Pálnak,
Azzal a seregből némelyek kiválnak,
Orosz Zsigmond s Ádám Györggyel előtt állnak,
Kiktől sok szép áldó szók az Grófra szállnak.
- 550 138. Térdhajtó köszöntést midőn azért tének,
Hasonlót az Úrtúl ők is visszavének,
Friss lovakra ismét gyorsan fölülének,
S vármegye zászlóval elől-léptetének.
- 555 139. Az udvari sereg ezeket követte,
Ura tisztességét örülve növelte,
Az vársi rend is puskát vállra vette,
S nagy hosszan két sorban magát rendben tette.
- 560 140. A bíróval együtt több tiszt esküdtek
Urokhöz fő-hajtva ottan előgyültek,
S módjok szerint ők is szép üdvözlést tettek,
S jó földesuroknak szívből örvendettek.
- 565 141. A Gróf Úrnál is volt készen a felelet,
Megtisztelvén őket akkor, az mint illet,
Kívánatos válasz köszöntésekre lett;
Pattantyús is vigyáz már az bástyák felett.
- 570 142. Midőn az várasnak érének végére,
Ottan szelet fuva kanóczos tűzére,
Mellyel az ágyúnak gyújtójára ére,
S úgy némely köszöntést lánggal rájuk mére.
- 575 143. Váras közepére onnét hogy jutottak,
Házakból sok népek csudára futottak;
Pattantyúsok melyet bástyán hogy megtudtak,
Másodsor ágyúkon tüzeket gyújtottak.
- 580 144. Külső vár kapuján immár hogy bémentek,
S az második kapu hídjára érkeztek:
Harmadszor sok ágyút renddel kisütöttek, –
Kik víg dördüléssel szívökre ütöttek.
- 580 145. Fegyveres sok hajdú az kapukon álla,
Kiknek jó puskákkal van terhelve válla,
Kiket vörös s zöld szín két sorban ruhállá, –
Grádicsnál így az Gróf örömmel leszálla.

146. Fenessy Györggyel, jó fogadott atyjával,
Egri püspökségnek jó öreg urával
Fölmégyen, vármegye sok főbb-főbb tagjával,
Úgy számos és színes sok főrend-szolgával.
- 585 147. Magas házaiban megtelepedének,
Nyúgovó székekre az hol leülének;
Sok üdőt az órák de nem engedének,
Dolgokhoz rendesen azért is kezdének.
148. Egy virágos kertet Flóra itt épített,
Spaléros úttal melyet rendesített,
Ékes virágokkal táblákban szépített,
S a szem látására igen kedvesített,
- 590
149. Melynek egy hársfás szín közepette épült,
Feronia által árnyékosan szépült,
S most az vármegyéből sok emberrel népült,
S egy hosszú táblánál ott az főrendiség ült.
- 595
150. Az urak is oda azalatt jövének,
Kiknek minden rendek főhajtást tevének,
S ott nagy csendességben mindnyájan levének,
S az nagy püspök úrtól köszöntést vevének.
- 600
151. Vélnéd, hogy Tullius okos beszédjében,
Bölcs Aristotelest képez személyében,
Salamont érdekli nagy bölcsességében,
S van ékesen szólás öregült nyelvében.
- 605
152. Kegyelmes császára kegyes mandátumját
Mutatván: az Grófra nyújtogatja újját,
Mondván, hogy hazánknak ez jó magyar fiát
Úgy tisztelné kiki már, mint főispánját.
- 610
153. Kire üléséből minden rend fölkele,
De többek képében Gál Márton felele;
Dicsért jó hírével – mond – országunk tele,
Azért minekünk is csak ily főtiszt kelle!
- 615
154. Légyen azért élte, mint Nestornak, hosszú,
Tisztében ne érje köztünk semmi bosszú,
Irígyi gyökerét morzsolja el a szú,
Légyen minden dolga jó magvas kalászu!

- 620 155. Azonban palotán nagy hosszan terüle
Egy tábla, az melyet sok tányér kerüle,
Melynél az uraság s főrendség örüle,
S szörnyű vígasságban mindenik merüle.
156. Három mozsárágyú ablak alatt üle,
S jó köszöntésekre mindenkor kisüle,
Kik miatt siketült sokaknak az füle...
Vígan volt – hidd – Unghvártt akkor minden szüle,
- 625 157. Az nap ott jól kapott mert kiki az borban,
Ámbár az asztalnál nem ült is a sorban,
Jutott mindeneknek elég ott akkorban,
Hevert szédült fővel sok nemes az porban. –
- 630 158. Így juta Bercsényi híres Unghvárához,
Magyar, tót s oroszbul álló jószágához
S azzal az Ungh-megye főispánságához,
S Isten kegyelmébül így látá dolgához.
- 635 159. Fenessy György is így másnap elkészüle,
S úgy a vármegye is az nap széket üle,
Jó, gondos tisztekkal hamar megépüle,
Mint kert virágokkal, kikkel úgy szépüle,
- 640 160. Dolgait folytatja mert jól főispánja,
Az rendetlenséget közülök kihánja,
Sok nyomorúságát szegénységnek szánja, –
Noha dolgát némely hamis igen bánja.
161. Szomszéd urak sokan látogatni jönnek,
Az öröm s nagy vígság egy nap alig szűnnek,
Bercsényi gondjai de akkor sem szűnnek,
Elméje henyéltét mert ő tartja bűnnek.
- 645 162. Gondolkodik azon: miként gyarapítsa,
Mellesztett jószágát hogy s mint tollasítsa?
Tébolygó jobbágyit helyre mint szállítsa?
Unghvárt épségére miképen állítsa?
- 650 163. Melynek vásárlása került sok pénzében,
Bontakozás esett érette kincseben,
Sok fáradságos gond érte elméjében
S költséges utazás föl-alá mentében.

- 655 164. Ha az jövedelem kevesül, s nem épül,
Puszták sok faluja jobbággal nem népül:
Ott az birodalom csökkenik, s nem szépül, –
Veszik az országban csak csúfságos képül.
- 660 165. Tudja jól, sok helyen hogy már is nevetik,
Írígylő bumbákkal jó hírit lövetik,
Mondván: vásárlásban ötet nem követik;
Dolgát hol fölveszik, hol ismét levetik.
- 665 166. Ugyanis kinek van szerencséivel frigye:
Szaporán van, hidd el, annak az írígye,
Gyül s fakad ellenek az kiknek mirígye,
De mérgök nem árthat, kiki bár elhigyje.
167. Gróf Bercsényire is így nagy ártatlanúl,
Forgatják nyelveket nagy haszontalanúl;
De nem cselekedett – hidd el – oktanúl,
Nem lesz mert jó Unghvár már gyámoltalanúl!
- 670 168. Mert már is úgy kezdte forgatni dolgait,
Hogy látja épülni kiki jóságait;
Láthatja melyekben jó gondos szolgálait, –
Csikorgatja kiért már írigy fogait.

MÁSODIK RÉSZE

- 675 1. Azonban Vénus is kezdte gondolkodni,
Magános életén az Grófnak bánkódni;
Kikelettel szokott minden párosodni:
Meg kell az Grófnak is – úgy mond – társasodni!
- 680 2. Az föld már két ízben nyílt, kelt s virágzott,
Kétszer az erdő is zöldséggel ágozott,
Pomona is kétszer már gyümölcsöt hozott,
Míulta Bercséntül az tavasz átkozott.
3. Gyász színnel elsőben akkoron átkozta,
Társára hogy halál fujtó mérgét hozta,
Két páros gerlicét véletlen megosztta,
Vígásgtúl engem is s Hyment is megfoszta.

- 685 4. Mert fedte zokogva gyászos ágát Hymen,
Szánakodván, mint az egyes galambhímen;
Sok nyögés van költén s lefektén a szíven
Azért, az kivel élt szerelmesen s híven.
- 690 5. Látván, más tavasszal gyászát hogy letette,
Gondolám, sok gondját azzal levetette,
Szerelem a szívét ismét éllesztette,
S elméjét újabban hozzám gerjesztette:
- 695 6. Ugyan megörülék, s futamék Hymenhez,
A szíveket öszvefektető Istenhez,
Mondék, hogy vidúlna, s mennénk Bercsényihez,
Mert illik szerelem most felvett színihez.
- 700 7. Lángol piros színnel rózsaszín ruhája,
Hasonlóan virít udvari szolgálja, –
Szerelmet jelent ez szép libériája;
Siessünk hát, menj, jó Hymen, őhozzája!
8. Akkor is megcsala de vörös színével, –
Nem bírhaték semmit nagy gondos színével,
Cupidóm hibázott nyila lövésével,
Szerelmen gyötrelmet mert váltott kedvével.
- 705 9. De többször meg nem csal, mert már rakott fészket,
Híres Unghvárbán vett nyúgodalmas széket,
Cupidóm találhat hol már olyan éket,
Mellyel az bús gondtúl oszlasson elméket.
- 710 10. Siess azért, s kelj fel, Cupidóm, szárnyadra,
S úgy vigyázz tegzedbül ellövött nyiladra:
Azzal sok szíveket hogy fűzz pórázodra,
Hogy ne éljen tovább Bercsény csúfságodra!
- 715 11. Siess hamar, s járd el sebes Vág folyását,
Mely mellett találd egy árva szállását,
Ki bús füllel hallja Vág vize csurgását, –
Siess, s vigasztald meg szívének gyászlását!

- 720 12. Juttasd Gróf Bercsényit gondos elméjében,
Nyiss sebes nyiladdal oly sebet szívében,
Hogy soha ne vegyen mászt ő szerelmében;
Mondd meg, hogy s mint ült már készített fészkében.
13. Rajzold le csakhamar annak ékes képét,
Ird le jól s helyesen természetének épét,
Mellyel fölűlmúlja sok asszonyok népét,
Hévítsd meg ez által Bercsényi hűlt lépét!
- 725 14. Ha az nem kell: röpülj magas hegyeire,
Mídásnak arannyal bőves helyeire,
Arany-főveny hordó, vizes völgyeire,
S szállj le az legmagasb hegynek tetejire.
- 730 15. Szemlélj egy várasnak legékesb házára,
Röppenj onnét annak magas ablakára,
Tekints egy özvegynek ott is ajakára,
S vedd fel Apellesnek pennicillusára.
- 735 16. Hozd el, hozd ennek is személyét leírva,
De búsulta miatt ne rajzoljad sírva;
Mondd meg, gyászos gyapja le lesz majdan nyírva,
Bercsényinek szíve ha meg lehet bírva.
- 740 17. Ha e sem kell, menj el minden részeire,
S futoss az országnak minden helyeire,
Hol magyar Nympháknak találsz szépeire, –
Azoknak tüzesen üss bé szíveire.
18. Szíveket gyullaszd fel Bercsényi Gróf Úrra, –
Ne jussak miatta többbrül több bosszúra!
Magános élte már ne nyúljon hosszúra,
Mely miatt Hymen is kelt halálos búra.
- 745 19. Illyeket s többeket Vénus-asszony szólla,
Kit Bercsényi Miklós ott hamar meghalla;
Látván, hogy hiában illyeket koholla, –
Haragra borzada kis Cupido tolla.
- 750 20. Minden tehetségét az Grófra fordítá,
Még dühös Circét is ellene indítá,
Boszorkányságával az ki megbódítá,
Ulysses társait sertéssé fordítá,

- 755 21. Kiknek változásán Ulysses bánkódván
S jó társai után szíve szomorodván,
Mercuriushoz fut, s ott szép szókkal áldván
Molyi füvet kére; kit kezébe kapván,
- 760 22. Circére rohana kivont fegyverével,
S társait illetvén az molyi fűvével,
Helyre hozá ismét annak erejével,
Gyógyítván társait ily mesterségével.
- 765 23. Illy okos Ulysses Gróf Bercsényi is vólt,
Szívében Istenhez kísértetében szólt,
Bal-gondolatokat elméjében elólt, –
Kiért szégyenében Cupidó majd meghólt.
- 770 24. Nem használt körülé Circé varázslása,
Vénusnak ellene gondolt próbálása,
Cupidónak széjjel való vándorlása
S előtte némelyek képe mustrálása.
- 775 25. Nem telt kedve s még nem akadt meg senkiben,
Szárnya még nem ragadt akárki lépiben,
Válogatni nem vágy az Nymphák szépiben, –
Kedve telik végre, bízik Isteniben.
- 780 26. Ha még üdejében volt ifjúságának,
Amaz könnyen hajló kényes szabadságnak,
S nem járt útján még is szemtelen vakságnak:
Inkább jár ösvényén most az okosságnak!
- 785 27. Hallottam Clinias cselekedetéről,
Úgy Achillesnek is az ő életéről,
Mindkettőnek igen szép természetéről, –
Illik, szóljak kiknek hogy dícséretéről,
- 790 28. A kiknek elméjük midőn háborodott,
Haraggal másokra midőn káromkodott:
Akkor ő haragjok nem nőtt s szaporodott,
Kegyességre inkább szívök nyomorodott,
- 795 29. Mert olykor mindkettő kapván citheráját,
Pengeté azoknak húrján víg nótáját,
Azzal enyhítgeté szíve háborúját,
S csillapítá gyulladt elméje haragját.

- 790 30. Ilyen citherája volt Bercsényinek is:
Nem lett mert oly baja ő elméjének is,
Vagy oly titkon égő lángja szívének is –
Mértékét ne tudná hogy mindezeknek is.
- 795 31. Gyullaszthatta ugyan fiatal üdeje, –
Embernek leghévebb mert olykor tüdeje,
Frissül csontjaiban mindennek veleje,
Hús s harminc szám között ha van esztendeje.
- 800 32. Ebben az Gróf Úr is közelíte s ére,
Legjobb üdejében özvegységet mére,
De arra Istentül segítséget kére,
Hogy légyen egeből tartóztató bére!
- 805 33. Ha olyas gondolat ütközik szívében:
Citheráját ottan ragadja kezében, –
Országos gondokat vet s hány elméjében,
Olvasván azokról írt bölcsék könyvében.
- 810 34. Van is, látom, szükség most okosságára:
Gyűlt sok nép az extraordinariára,
Királyi Nagy-Szombat híres várassára,
S hivatott ő is azoknak napjára.
- 815 35. A septemviratus vagyon egy híjján még,
Gróf Bercsényi kire váratik immár rég,
Híres bölcsességgel mert elméje forr s ég, –
Az dolgokban lehet általa is jó vég.
- 815 36. Fölföldről azalatt ő is oda juta,
Szereszéjjel híre csakhamar elfuta:
Elgyütt Gróf Bercsény is már, kiki megtudta;
Nem érhetett előbb, mert volt hosszas úta.
- 820 37. A herceggel másnap azért táblát üle,
Hol bölcs beszédjével sokaknak telt füle;
Mihez hozzá fogott, hidd, benne nem süle;
Ki még nem ösmérte, rajta csak elhüle.
38. Volt többi közt itt egy nagyúri asszonyság,
Kire kétszer ütött már az bús gyászosság,
Titulussa ennek országbíronéság,
Melyért is személyén vagyon nagy méltóság.

- 825 39. Van dolga ennek is most itt az gyűlésben,
Mert volt édes fia véle versengésben,
Kirül az tábla is van vetekedésben:
Dolgát mint vehessék rendes végezésben?
- 830 40. Az septemviratus mit talált felőle,
S nagyobb versengés hogy ne légyen belőle,
Az igazságnak se lépnének mellőle,
Rá állna-é? illik, hogy kérdnék meg tőle.
- 835 41. Azért Gróf Bercsényit bocsájták követül,
Tudván, hogy az dolgot megkérldheti ettül,
Vészi követségét méltó böcsülletül,
S meg is tudja hozni: mit ad feleletül?
- 840 42. Így az Palatinus Úr ő Hercegsége
Indúltán mosolyga, s leve nevetsége:
„Vagyon mindkettőnek – úgymond – özvegysége:
Akarnám, ha lenne hasznos követsége!”
43. Vigyázz hát, Cupidó, s nyisd fel most szemedet,
Vedd kezedbe hamar lövő fegyveredet,
Puzdrádból oly nyíllal terheld meg tegzedet,
Hogy mint eddig, el ne hibázd lövésedet!...
- 845 44. Meg is sebesíté ottan az követet,
Úgy is bús szívére mérges nyilat vetett,
Gyógyító flastromot melyre későre tett;
Kis Cupidó mellyet titkon csak nevetett.
- 850 45. Eloszlék azonban onnét az uraság,
Az Palatinus s az septemviratusság.
Forgách Simon s Bercsény, két jó atyafiság
Még ott vannak, s vagyon köztök nagy mulatság.
- 855 46. Ott van az is, kihez követségben jára,
S megtudá Bercsényi, hogy készül útára
Ezennel indulni; ott paripájára
Kapa, mint erős sas midőn kél szárnyára...

---

841 nyisd [jav. ebből: *nyis*? Thaly szerint a 31a. lapon a 3. strófa 1. verssorában a *nyújs* szóhoz a *d* utólag pótolva; a szövegben sajnos a levéljelölést nem tünteti föl. Jegyzete valószínűleg e sorra vonatkozik, s clírás *nyis+d* helyett.]

- 860 47. Gróf Forgách Simon sem marada el túle,
Mint kedves bátyjának, jár frissen körül;
Bennök atyafiság mert egy szívet szüle,
S egyik szerencséjén másik is örüle.
48. A Grófné szállása felé léptetének,
S kíséző udvarlást böcsüllettel tének,
Várasbúl is messze véle kimenének,
S elbúcsúzván, ismét visszaröplének.
- 865 49. Visszaröplének, s egymástúl válának,
Ebédnél ugyan még Szombatban valának;
Kiktúl sok tréfáló s játszó szót hallának,
S Bercsényin mord kedvet akkor sem látának.
- 870 50. Nem látának ugyan változást színében,
De – hidd el! – titkon ég sebesült szívében,
Töpröng, buzog, forr s fő az gond elméjében, –
Mert kedve megakadt annak személyében...
- 875 51. Megakadt, de nem szól arról senkinek is,
Még sok titkát tudó kedves öccsének is;
Könnyebbsége volna noha szívének is,
Kínját kimondhatná ha bár csak egynek is!
- 880 52. Bár csak egynek ugyan, de ámbár csak annak,
Kinek tekinteti szívet gyújtogatnak,
Okos feleleti magokhoz vonhatnak,
S mint mágnes az vasat, hozzá szoríthatnak.
53. De haszontalanság, mert abban mód nincsen;
Nagy méltóság strázsál ott az szíves kincsen,
Annak gondolatja róla egy csepp sincsen, –
Hát nem szükség, feje hogy ily gondot hintsen!
- 885 54. Kis Cupidó ugyan erősen biztatja,
Erős esküvéssel szavát bizonygatja,
Érte az is hogy s mint sebes, mutogatja,
S van felőle most is szívbén gondolatja.
- 890 55. Azután is – úgy mond – orcáig piruljon,
Sebesítő nyila törjön s széjjelhulljon,
Nagy átok, minden szív túle bár fájuljon,
Ha úgy nincs, mint mondja, kedve hát újuljon.

- 895 56. Bercsényi ezeket de csak megnevette,
Bíztató Cupidó szavát nem hihette,
Kezdett gondolatit szívből kivetette,
S magától Cupidót messze elkergette.
- 900 57. Cupidó Vénusnak nagy hamar hírt vive:
Az Grófnak nem hajol hogy keményült szive,
Noha találkozott most egy kegyes hive,
Másodszor kit rág már az bús gyásznak nyive.
58. Ezen szép Vénus is igen szomorodék,
Kezdett vígassága hamar nyomorodék,
Bercsényiért baja ismét szaporodék, –
Hymen is kedvében igen komorodék.

HARMADIK RÉSZE

- 905 1. Virágok azonban már mind elmúltanak,
Ceres kalászi is lábrúl lehulltanak,
Pomonna fái is immár rázattanak,
Bachus hordói is széjjelkongottanak.
- 910 2. Préseket szürethez újíták s készíték,
Az átalagokat forrózák s öblíték,
A szőlőhegyeket foszták s szegényíték,
S az szomjú pincéket mind megrészegíték.
- 915 3. Fölföldre az Gróf is azért megindula,
Sok jó legíny véle Brunócról mozdula,
Túróc, Liptón, Szepsen hamar átrándula,
S Unghban sok hegyeket szőlőkből megdula.
- 920 4. Sok szép mulatsági az holott levének,
Sok főrendek gyakran hozzája jövének,
Múlató vígságot kik véle tevének, –
Az bús gondok rajta így erőt nem vének.
5. Fák vénült leveli azalatt elhulltak,
Zöldségtől dombhátak mind megkopaszútlak,
Az cserek és bikkék makkjoktól pusztútlak,
Mellyen sok vadkanok s medvék sokasútlak.

- 925 6. Fut, mint koporsóbúl kikelt, az erdőkrúl,
Az gerenyi hegyes és völgyes sűrűkrúl
Többi közt egy orosz, az ki hozá hirúl,
Hogy sok vadat látott előbb nem messzirúl.
- 930 7. Elrémúlt, s majd megholt nagy ijedtségétúl,
Úgy mond, azok között látott egy medvétúl,
Annak erős tagján felborzadt szőrétúl,
Kinek romlik s bomlik az gally lépésétúl. –
- 935 8. Ez hírt az puskások nagy örömmel hallák,
Vadászni mennének, az Úrnak javallák;
Az erdőt nagy messze hamar el is állák,
Hajtók is vígázva gyorsan meghajthatták.
- 940 9. Pattané azalatt az puska egy helyben,
De a miatt az vad nem esheték sebben,
Nagy erdőrontással szalad az sűrűkben
Egy kegyetlen medve az berkes völgyekben.
10. Így az egy puskásnak nem telheték kedve, –
Elmene seb nélkül mert az dühös medve;
Emlegetik zúgó futását nevetve.
„Az más hajtás jobb lesz!...” mondják nagy örvendve.
- 945 11. Ott azért nem késvén beljebb léptetének,
Az erdő-derékra s sűrűre menének,
Mint azelőtt, most is hosszan rendet vének,
Bagolyhuhogással hajtóknak jelt tének.
- 950 12. Hallatik az hajtó messzirúl fülheggely,
S nem elégszik most meg, mint azelőtt, eggyel:
Mert az hajtás bővül éppenséggel néggely,
Kik közül életben csak egyik sem megy el.
- 955 13. Pif-paf – szól az puska imitt is, amott is,
Csattan az tesény, stuc csakhamar másutt is,
Négy nagy öreg medve az hol elhullott is,
Medvére mindenik mert akkor kapott is.
- 960 14. Nem kis vígságára az Grófnak ez leve.
S mondják, megborslódott már az étkek leve,
S egy szép forráskútnál ottan az Gróf eve,
Mely forrásnak talán Animoné neve,

15. Az Satyrus erre minap kit kergetett,
Víg vadászásában erre üzöghetett,
Tüle Neptunustúl noha megmentetett –
De kiforró kúttá általa tétetett.
- 965 16. Itten az puskás is körültelepedék,
Beszédes multság köztük nevedék;
De egyik magában igen törekedék,
Amaz első medve hogy elverekedék.
- 970 17. Szomját a Gróf e szép kifolyó kútvízzel
Enyhíté, mert nem él más italú ízzel;
De az bor is köztük jár pohárral tizzel,
Kit az fáradt puskás kapkodott két kézzel.
- 975 18. Víg ebédlés után tekintnek egekre,
Látják, hogy a szép nap hajlott lemenetre,
S mondják: míg fényével nem ér tengerekre –
Még egyszer állanak rendben az lesekre.
- 980 19. Az hegy túlsó részét délután meghajták,
Hol sok erdeiek magokat mutatták,
S némelyek közülök fogokat ott hagyták,
Stucokkal puskások mert általfurdalták.
- 985 20. Ez nap négy nagy medve miáttok elesék,
Az vadkanokat is mindaddig keresék,
Végre azoknak is járását fölnyesék, –
Kikbül süttetének nagy pecsenyés vesék.
- 990 21. Szép vadászat vólt ez; s onnét megtérének,
Napszállat után az várban fölmenének,
Az hol víg vocsorát mindnyájan evének,
S másnaprúl tanácsot egymás között tének.
- 995 22. Eljött Prínyi Pál is azonban jó reggel,
Ki az medvék ellen tele van méreggel.
Megterhelte vállát egy stuccal, öreggel,
S megint kimenének sok puskás sereggel.
- 995 23. Volt ugyan az Grófnak, volt multságára,
Volt az első nap is nagy vígasságára:
De egy vad sem üte az Úr állására, –
Kiért neheztele hajtók hajtására.

- 1000 24. De másnapon bezzeg kiki ráakada;
Gróf Bercsényire is két medve szalada,
Kik közül egyiknek stuc-golyóbist ada,
Elesék sebével, – de tovább halada.
25. Csattog-pattog té-túl az puska mindenütt,
Hol vadkan s hol medve mert az puskásra üt;
Prinyi Pál is egyhez ott egy stuccot elsüt,
S két golyóbis után vére bőven kijött.
- 1005 26. Homloka közepét szintén találta volt,
Mely miátt az nagy vad ott szörnyű halált holt.
Ádám tizedes is azonban előlszólt,
Mondja: miáttá is esett egyen nagy folt.
- 1010 27. Jó stuccát jó módon hozzákészítette,
Oldala közepét – mond – sebesítette,
Ki miátt nagy tagját már csak alig vitte,
Nem mehetett messze, azt nyilván elhitte.
- 1015 28. Föltalálák azt is egy omlás fa között,
Halálos ágyában mert odarejtözött.
Itt-amott sok fajdtyúk akkoron röpdözött,
Kiket az jó puskás ott ellövöldözött.
- 1020 29. Polyák Jankó is jön egy jó tesinkával,
Mondván: annak kisded, gömbölyű lyukával
Egy medve oldalát átfúrta ólmával, –
Telik sok tarisznya majd kövér hájával.
30. Az hajtók azalatt ihol kurjantanak,
Mondván: Amott egy nagy sűrűben voltanak,
Rettentő nagy medvét az melyben láttanak
Sebben, de nem hóltan, kit is ott hagytanak.
- 1025 31. Az puskások gyorsan odafutamának,
A sűrűség mellé mind környül-állának –
Egyszersmind ketten is hozzá célozának,
Kit is mindaketten jól megtalálának.
- 1030 32. De nem halálosan: mert nagy dühösséggel
Kirohanván rajtok véres sebességgel,
Két lábra fölállván csapdos erősséggel,
Hol egyhez, hol máshoz rettenetességgel.

- 1035 33. Elveté lövéssel egyik az másikról,
Az harmadik is úgy, ám az negyedikről,
Meddig le nem hulla erős lábairól,
Sok vért kibocsátván sebes lyukaiból.
- 1040 34. Ez nap az erdőség szünetlenül zenge,
A sok puskázástúl völgy s hegytető penge,
Hajtó kiáltása ágak között csenge,
A sok vad-futástúl a föld ugyan renge.
- 1045 35. Itt múltattak nyilván vadász Diánnával,
Az Napaeák amaz friss Atalantával,
A ki egy nagy vadkant megöle nyilával,
Vadakat előzvéen futó gyorságával.
- 1050 36. Napaeák az erdők Istenasszonyai,
Kiknek az erdei vadak az nyájai;
Nyilván Gereny körül voltak hajlékai,
S azoknak voltak ma fölszentelt napjai,
- 1055 37. Mert sok vad sebesült, s sokan elhullának,
Medvék vadkanokkal ez nap meghalának,
Szekérre szarvasok s őzek rakatának,
Konyhára sok nyulat s madarat hozának. –
- 1060 38. Így tölté Bercsényi gyakrabban idejét,
Gonddal nem szárazstván csontjai velejét,
Így nem győzhető meg Vénus is elméjét,
Óván heveréstül most özvegylő fejét.
- 1065 39. Tudta, az heverés hogy ördög párnája,
Kinek vagyon abból rázott vánkoscájája,
Ott éleszt s gyújtogat az gonosz fáklyája,
Melybül kerekedik sok bűnnek formája.
40. Külső mulatsága hogyha nem lehetett,
Vadas hegyeiben vagy ki nem mehetett,
Mert az üdő ebben most gátlást tehetett,
S havas feryeteggel házban kergettetett:
- 1065 41. Talált mulatságot akkor is magának,
Házai üresen mert ritkán valának,
Sok urak s főrendek gyakran beszállának,
Kik víg mulatást ott hamar találának.

- 1070 42. De ha senki nincs is, mulatságot talál:
Mert sok bölcsek könyve véle egy házban hál,
Mellyekben elméje ha bocsátkozik s száll,
Akkor más gondolat – hidd – tüle távol áll.
- 1075 43. Gazdag volt másként is tél akkor havakkal,
Símúlt az egész föld csuszamós utakkal,
Kevélykedve kiki járt s röpült szánakkal,
Vidúlt Bercsényi is mellyért több urakkal,
- 1080 44. Mert gyakran szánkózék egyiktől másikhöz,
S víg kedvet magával hol mindenikhez hoz;
Gyúlnak sok főrendek mint főispánjokhoz,
Szíves kérésekkel híván őt magokhoz,
- 1085 45. Kik is egymás között ugyan versengének:
Legelsőbben vígan mellyiknél lennének?
Illik, ki közelbb van, hogy ahhoz mennének,
S másnál víg mulatást azután tennének.
- 1090 46. Leleszre Unghvárrúl azért elsőben is
Szánkóját csúsztatá, s onnét Zétében is;
Voltak nagy vígsággal mind az két helyben is,
S nagy jó kedvben mentek onnét Csicserben is.
- 1095 47. Mátyucra szánkóztak honnét csoportosan,
A hol körülültek egy táblát számosan,
Sikolt az muzsika az holott hangosan,
S ottan az ebédet tisztelték táncosan.
- 1095 48. Őrmező sem marad ki az vígasságbúl;
Kereknyére csúsztak egymásután abbúl, –
Hol senkinek szűki nem leve az táncbúl,
Sok jó köszöntés kélt ott sok tölt pohárbúl.
- 1100 49. Hátra van még Daróc, még ottan nem voltak,
Hol is az emberek jó kedvben nem holtak;
Ott sok víg tréfákat mulatás közt szóltak,
Világot világbúl meddig ki nem óltak.

50. Onnét Ungh-várában vígan szánkóznak,
Az hol nagy örömben merülve uszának,
S mindenféle rendek kedvben újulának;
Az farsangi napok most ott így mulának.
- 1105 51. Erősen tovább is tart vala még az tél,
Röpül az hó színyén, s üvölt az hideg szél,
Az vizek hátán is még az ember nem fél:
Jégen hol kedvelli, terhével ottan kél.
- 1110 52. Bír az holt Tisza is még nagy erősséggel,
Jege alá zárlott halbéli bőséggel,
A hová az Urat várják nagy készséggel
A salamoniak az egész községgel.
- 1115 53. Illik azért, az Gróf hogy oda szánkózzon,
Némely napig ott is vígan múlatozzon,
Sokszámú halakat jég alatt gyalmozzon,
S ottan szekereket terheljen s lajtozzon,
- 1120 54. Hol már az halászok az Tiszát lékellik,
Az holt vizet mintegy ugyan meglekellik,
De kezöket gyakran csapkodják s lehellik,
Mert az hideg szelet nem igen kedvellik.
- 1125 55. Az gyalom rúdját már előbb-előbb tolják,
Egyik lyukrúl az más lékre taszigálják,
Az halak járását füllel ugyan hallják,
Hogy lajtot készítsen, bírónak jovallják.
- 1125 56. Kivonának számos nagy öreg csukákat
S azokat felmúló nagyszámú harcsákat,
Mintegy ólban hízlalt szalonnás potykákat,
Sok kecségét, mintegy annyi malackákat.
- 1130 57. Ki számlálhatná meg itt a sok hal nemét,
Salamon nem tudná mind azoknak nevét,
A halász számatlant itt a sertésnek vét;
Az kivel tanálná másutt más úr kedvét.

1132 A melyekkel másutt találná úr kedvét [a sor javított szövege külön papírsíkon, jelzéssel betoldva. Thaly jegyzete]

- 1135 58. Ily s több mulatságok közt eltele a tél,
Jár levegő-égben már engedelmesb szél,
Mely miátt vizekből az fagyás majd kikél,
Az földből előgyün, hol mi kis állat él.
- 1140 59. Az quártélyos is már buzong az országban,
Gondolja: majd vég lesz az szép uraságban,
Az tyúk, lúd és pulyka s malac-konyhaságban, –
Lassabban is jár már az portiósságban.
- 1145 60. Kovácsoknál széjjel patkón az pőröly peng,
Rittmeister szállásán az pínzolvasás cseng,
A megindulásra az trombita már zeng;
Friss most a faluban, ki majd csak alig teng.
- 1150 61. Készül, mert az török forgatja csidáját,
Tisztítja tavali vértül a szablyáját,
Pallérozza jancsár rozsdásult puskáját,
Vezér is festeti mocskolt sátorfáját.
- 1155 62. Hírlelik, hogy vagyon már nagy készülettel,
Az császár maga is lesz most kijövettel,
Nem gondol véle, hogy sok népe veszett el,
Próbál, ha mit tehet, még e kikelettel.
- 1160 63. Az francia is van, mondják, nagy erővel,
Öltözött sokszámú hada vas merővel,
Semmit sem gondol az hideg napverővel,
Próbál jó idején az tavasz-üdővel.
- 1165 64. Juta Bercsényi is most Mársnak eszében,
Kit azelőtt tartott s nevelt kebelében,
Föl is nőtt vala jól jó híre-nevében,
Sokakat felmúlván jó vitézségében.
65. Gondolkodik: hová lett, hogy nem láthatja?
Hadai közt magát sohul sem mutatja,
Most az török ellen kardját nem forgatja,
Sátorát az Rhénus mellett sem vonatja.
66. Véli, Vénus-asszony magához hitette,
Mársot véle éppen csak meggyüöltette,
Minden eszét s kedvét szerelemben tette,
S fegyverét nyugalmas szegre függesztette.

- 1170 67. Tudnivaló pedig, hogy Márs sisakjában,
Galambok fészkeltek vasas pánczéljában,
Melybül is kitetszik, hogy barátságában,
Vagyon Vénus Mársnak hú társaságában.
- 1175 68. Rajta azelőtt is együtt megegyeztek,
Bercsényihez társot midőn köteleztek,
Akkor is egymással, tudja, úgy végeztek:
Egyik el nem rontja, a mit együtt kezdtek.
- 1180 69. De szép Vénustúl is magát hogy elvonta,
Látja, s Cupidót is annyira bosszonta,
S nyilas mesterségben minap úgy megronta,
Hogy reszketve kezd már hozzája újjontá.
- 1185 70. Tudja pedig: visel magános életet,
Három idén immár Vénust nem követett,
Márs után is nem járt, noha meglehetett; –
Hírt vinni császárhoz azért Márs sietett.
- 1190 71. Jöve is csakhamar decretum udvartúl,
Hogy fölmenne Bécsben Bercsényi azontúl,
Az dolgot megéri hol az Bellicumtúl,
S az császár szándékját meghallja azoktúl.
- 1195 72. Postai szárnyakra azért hamar kele,
S hamar Bécsben kapá az gyorsaság szele,
Hol az ministerek szemben lévén vele,
Látja, hogy mosolyog rajtok jó kedv jele.
- 1200 73. Hízlekedő szókkal kényszerítik Márshoz,
Úntatják, hogy menne Pálffy hadi társhoz,
Ezer friss s jó magyart készítsen föl ahhoz,
De erre késlelmet az üdő már nem hoz.
74. Ha oda nem tetszik: török ellen menjen,
Szablyát, mint azelőtt, azok ellen fenjen,
Pogány vért törére még tovább is kenjen,
Melyért böcsülleti hághat még nagy fennyen.

75. Ezer jó katonát oda is készítsen,
Hópénzt de azoknak magáébül hintsen,
S azzal nagy hírt s nevet magának készítsen,
S más több urakat is példájával intszen,
- 1205 76. Mert a király – úgymond – nem lesz feledéken,
Válthatnak jószágot így könnyen pínzeken,
De Bercsényi Miklós mosolyog ezeken,
S csudál ministerek ilyen elméjeken.
- 1210 77. Ugyanis oly boldog üdőben jutottunk,
Hogy régen bár mindennap törököt fogtunk,
Sok jancsárfejeket az fentőben raktunk, –
Böcsülletre azzal most nem igen kaptunk.
- 1215 78. Nem kell, ha magyar vagy, mostan vitézséged;
De ha sok pínzed van, vagyon emberséged,
Ne légyen bár hadhoz semmi oly készséged,
Legyen csak pínzed, lesz elég tisztességed!
- 1220 79. Hányd ki csak azonban amaz aranyokat,
Eleid kereste régi tallérokat,
Fizess s fogadj rajta sokszámú hadakat,
Ámbár ugyan szárnyon járó magyarokat:
80. Egy kis golyóbiska fejedben ütközik,
Melled s lányékokban távúlrúl érkezik, –
Hadad eleiben mindjárt amazt teszik,
Ki most az prófuntban másutt alig eszik.
- 1225 81. Akkor vakargatják gyermekid fejeket,
Sírván *emlegetik* régi elejeket,
S te mint vesztetted el szép keresményeket,
Hadfogadásoddal metszted gégéjeket.
- 1230 82. Udvarhoz, szegények, örömetst mennének,
Az kiadott pénzért jószágot kérnének,
Vagy bár csak hadnaggyá az hadban lennének –
Mellyet ő pínzeken csak nem rég szerzének:

1203 hírt s nevet [jav. ebből: *jószágot*. A sor a kézirat 1792–1823. sorait tartalmazó lapjai közötti papírcsíkron bctoldva. Thaly jegyzete] 1226 emlegetik 1227 vesztetted [jav. ebből: *veszted*. Thaly jegyzete]

- 1235 83. De még neveket is már alig ösmérik,
Az magok sajátját csak hiában kérik,
A kiadott summát soha bé nem mérik;
Jó atyjok volt, mondják, – s azzal csak beérik.
- 1240 84. Tudta Gróf Bercsényi, ez világ hogy így jár,
Kiváltképen pedig mi üdönkben most már;
Vitézséért előmentet hiában vár,
Mert az magyar annál jobb is, ha magyar kár!
85. Így azért mind Vénust s mind Mársot nevette:
Az ország dolgait inkább elővette,
Eszét s minden kedvét csak abban vetette,
S örült, szolgálatját ha kinek tehetette.

NEGYESZEDIK RÉSZ

- 1245 1. Negyedszer azonban virított már Flóra,
A midőn Bercsényi jutott olyan óra,
Melyben esze s kedve tért s fordult oly jóra,
Hogy társot keresni menjen, s üljön lóra.
- 1250 2. Cupidó mindaddig forgódék körül,
Hogy nyilatól szíve annyira sérüle:
Szerелеmben szintén fenékre merüle, –
Mellyen Vénus s Hymen igen megörüle.
- 1255 3. Megelégette már régi özvegségét,
Magános életben gondos egyességét,
S kéri azon az Úr-Isten ő Szentségét,
Hogy adja meg immár egyszer kettősségét!
- 1260 4. Mert jóllehet ugyan, hogy kedvét mutatta,
Gondos özvegségét múltatva futtatta,
Külső vígságokkal üdejét múltatta:
De belső fájdalmat senki nem tudhatta.
5. Jutottak keserven gyakorta eszébe
Kedves csömötéi, kiket gyengességben,
Szülőjök árvául hagyta kicsinységben,
Múlván ez világból egyik szülésében.

1241 [a *mind* szó és a strófa egy sora utólag pótolva. Thaly jegyzet]

- 1265 6. Láttá, anya nélkül miként neveltettek;
Rájok ugyan másként gondok viseltettek, –
De anyát, mint árvák, hogy nem szemléltettek,
Anyá nélkül sokszor sírván kesergettek,
- 1270 7. Kik is újították szívének fájalmát,
Titkos keservének nagyra rakták halmát,
Az éj sem engedte értek csendes álmát,
Hallván sokszor kedves gyermeki siralmát.
- 1275 8. Kikeltek ugyan már az csecsemősségből:
Lépett kis Bercsényi Lackó ötben négyből,
Jutott Zsuzsánka is háromban az kétből,
S nevednek szépen Isten kegyelméből.
- 1280 9. Ez szűz Szent-Orsolya pozsonyi házában,
Több úri gyermekkel rakott klastromában
Van jó gondviselő atyafiságában:
Nádasdy Francisca praefectaságában.
10. Amaz Gróf Esterhás Ágnesnél, ányánál,
Jó gondviselésben, mint édes anyjánál
Tartatik, Gróf Forgách Simon úr házánál,
Mint atyjának igaz s jó atyjafiánál.
- 1285 11. Vagyon bár jó helyen ugyan mind az kettő,
Istenfélőséget amaz ott nyerhető, –
Ez itt minden gonoszt távul kerülhető
S minden jó erkölcsöt magára vehető;
- 1290 12. Nincs kétsége, vagyon mindkettő jó helyben:
Ez kedves ányánál vagyon szeretetben,
Amaz az klastromban van mindennél kedvben
S apáca-asszonyok előtt tekintetben;
- 1295 13. De Bercsényi Miklós mind inkább szeretné,
Ha olyan anyának kezében ejthetné,
A ki szeme előtt őket nevelhetné, –
Bennek mind ő s mind az jó kedvét tölthetné!

- 1300 14. Édes anyjok helyett ha mást találhatna,
Kivel szíve, kedve s lelke megnyughatna,
Szárnya alatt mind ez s mind az maradhatna, –
Nagyobb boldogságra annál nem kaphatna.
15. De valjon hol vagyon az illy ez világon?
Illy madár ritkán száll s ül akármely ágon;
Nem adna bár illyet más nagy boldogságon
S elmúló világi kincsen s gazdagságon,
- 1305 16. Mert ha ki fiatal s kinyjén tartottat vész:
Ott hamar megbomlik, s balra hajol az ész,
Nem találod kedvét, ha gyermekidre nézsz,
Veszekedni véled miáttok ott lesz kész.
- 1310 17. Ha gazdagot vészesz és nagyúri asszonyt,
Azt mondják: nem szívet nézsz, hanem csak haszont,
Az illyen jóért is az rossz nyelv megbosszont,
S gyenge fátyolodból szőtet hetes vászont.
- 1315 18. Ha szegény sem léssen s nem is igen gazdag,
S egy kis csínosságra s ékességre ha ad,
Ott is az hamis nyelv hamar olytat farag:
Gyermek-üdőben jár, – s lesz érette harag.
- 1320 19. Ha jószága nem lesz, de sok pénze léssen,
Megmondják: csak erszényt szerzett ott egészen.
Így soha senkinek dolga nem lesz készen,
Ha csak azt nézi, hogy az nyelv, mint moly, észen.
20. Azalatt az üdő folyton foly, s csak eljár,
Az jószágokban is esten esik az kár;
Mert az úr jó gazda légyen, s vigyázzon bár:
De honnét most elment, szűnt ott az munka már.
- 1325 21. A föl s alá való sok járás sem használ,
Főként, ha gazdasszony nem maradt az háznál;
Lophat ott a farkas az álmos juhásznál,
Mert a gondviselő jól ivott most másnál.
- 1330 22. Ezeket Bercsényi mind jól megfontolván,
S régi egyes éltét magában gondolván,
Elméjérül minden bús gond eloszolván,
Egekre tekinte, szívében így szólván:

- 1335 23. „Deliberatum est; meg kell ennek lenni,
Ideje is társot már magamnak venni.
Istenem! de vajon hol kell szert rá tenni?...
Illik mert az jóért messze is elmenni.”
- 1340 24. Midőn azért az Gróf ilykép gondolkodék,
Szívűl az Istenhez égben fohászkodék,
Mennyűl a szívére válasz bocsátkodék,
Mintegy elájúlva mellyen álmélkodék:
- 1345 25. „Menj el, csak nem messze vagyon – úgymond – egy kép,
Kinek főtől talpig minden termete ép,
S olly asszony, kit tisztel mint Diánnát sok nép, –
Lakóhelye ennek az Dunákon túl: Vép.”
- 1350 26. Ezeket az Gróf Úr hallgatván fülelve,
S lévén az Istenhez szíve felemelve,
Mintegy mély álombúl újhodék fölkelve,
Mondván, hogy lovai legyenek nyergelve!
- 1355 27. Legyenek nyergelve, mert majd útra mégyen,
Kegyés Diánnának hogy udvarlást tégyen,
Áldást, s nem útálást az kitűl is végyen,
S adja Isten, holtig hogy ő társa légyen!
- 1360 28. Társa légyen?... Bezzeg megvan az kívánság,
De ki viszi végben, hogy ez nagy Asszonyság
Hozzája hajoljon? Az ily nagy méltóság,
Kinek minden dolga bölcsesség s okosság.
- 1365 29. Ki viszi végben? Mert csak magának menni
S hír nélkül s hertelen nála béjelenni,
Titkos szándékárúl ott jelentést tenni
Nem illik, ne kezdjen hogy ítílist venni.
- 1370 30. Bátorítja ugyan Cupidó, s bíztatja,
Mondván, hogy annak is szívit lángoltatja,
Titkon őhozzája régen gyújtogatja, –
De ezt az Gróf Úr csak hallja, s nem tudhatja.
- 1375 31. Jóllehet volt nála egykor követségben
Szombatban, s Pozsomban udvarlott más végben,
Harmadszor is szóllt s vólt véle szemben Bécsben,
S látta mindenütt az szokott kegyességben...

- 1370 32. Szíve mint dobogott, érzette magában:
Amannak nem látott de szívhajlékában;
Mit gondolt, ki tudja? tartotta magában
Akkor, mert szemérem szállt s vólt ajakában.
- 1375 33. Csak odarohanni hát nem bátorságos
Másként is, a személy minthogy méltóságos,
Hol nem lesz az ember ha udvariságos,
Félő, – dolga léssen megútált s csúfságos!
- 1380 34. Meg köll hát elsőben az útát jól nyesni,
Nehéz várással is oly üdőt rá lesni
S oly követet ahhoz találni s keresni,
Ki által kedvében lehessen beesni.
- 1385 35. De illy ember valjon holott születetett?
Érdemlene bizony nesztori életet,
Kinek az Gróf ilyen titkot jelenthetett,
S kiben bizodalmat s ily hitelt vethetett,
- 1390 36. Mert az igaz ember szúk most ez életben,
Titkos légyen főként az ily történetben,
S ne találjon gáncsot ki a szeretetben, –
Ritkán kél ily madár fészkes kikeletben.
- 1395 37. Tudják, az Grófnéért hogy vannak többen is,
Folytatják az dolgot immár előbben is,
Lehet, szándékjokat vitték már végben is, –
Pirúlnának azért ott az kezdőben is.
- 1400 38. Vannak itt is, s vannak mások is fölföldrül,
Az kik practicálnak, s gondolkodnak errül,
Forgódnak is érte, mint mondják, emberül,
S talán majd az madár kezökre is kerül.
- 1400 39. Ki fog hát óróra Vépre ily hírt vinni,
Gondolkodik, ebben kit kelljen meghinni?
Nem lehet akárkit erre mert rábími, –
Hát inkább szándékját csak meg fogja írni...
40. Nem írja: az írás mert gyakorta hibáz,
Írigység az után ólálkodva vigyáz,
Gyalázatot sokszor ember nyakában ráz,
Főképpen személye az hol csak oly, mint váz.

- 1405 41. Ha az írás mellett nem lesz szószólója:
Lehet a sok hamis ott mindjárt vádlója,
Kivált ha levélnek nem lesz titkolója, –
Ott böcstelenségnek nőhet vadkomlója.
- 1410 42. Vannak oly szolgálói, az kikhez bízhatna,
S kiknek ilyen titkot bátran megmondhatna,
Általok talán jó választ is várhatna,
S az odamenésre napot is kaphatna,
- 1415 43. De egyiknek sincsen ott ösmeretsége,
Kit ha meglátna az udvarlók népsége:
Nem lehetne olyan practicás mentsége,
Hogy ne lenne róla mindennek kétsége.
- 1420 44. Szívben rejtett titkát nyilván kitanálnák,
Hízelkedő szókkal tüle kitanúlnák,
Írügyek tábori mellyért körülszólnák,
S rontó minájokat alája áskálnák.
45. Így az Gróf magában midőn vetekednék,
Okos Salamonként bölcsen eszeskednék,
Történék: az Grófné akkor törvénykednék,
S Dunántúl másokkal méltán pörlekednék.
- 1425 46. Erre volt kihíva szintén az fölföldrűl,
Az ki ítéletet bölcsen tenne errűl:
Szirmay István, ki ítülömesterűl
Szolgált az országban sokat már emberűl.
- 1430 47. Sokszor szolgált immár Gróf Bercsényinek is,
Jóakarója volt mert eleinek is,
Erre ingerlője volt már szívének is, –
Illik hitelt adni bátran a kinek is.
- 1435 48. E nagyúri Asszonyt sokszor említette,
Életét mint tükört eleibe tette,
Természetét s dolgát előbeszéllette,
Jóságát, jószágát olykor elévette.
- 1440 49. Ébresztgette hozzá gyakran az Gróf szívét,
Okos beszédjével gyűjtogatta kedvét;
Bölcs jóvállásával – mond – az Grófnak nem vét,
Írhatja szívében bízást kedves nevét.

50. Előbbeni társa – úgymond – Krisztina volt,
Kit Szombatban elzárt tüle egy kriptabolt;
Isten tetszéséből ez már régen megholt,
Azúlta negyedszer kertész fiatalolt.
- 1445 51. Krisztina volt, ki holt: Krisztina, ím, ez is,
Kétszer özvegy lett az: másodszor, ím, ez is;
Nagy familia volt: nagy nemzet, ím, ez is,
Volt az okos, szép s jó: bölcs, szép s jó, ím, ez is!
- 1450 52. Volt annak, vagyon, nám, ennek is értékje, –
Meg is nyomhatja azt ennek az mértékje.
Minden jó erkölcsnek szerében van fékje, –
Nagy méltóságban is helyezettett székje.
- 1455 53. Országunk bírása meghagyott özvegyje,
S az jó özvegyiségnek válván igaz egyje,
Illik, hogy olly ember bús gyászát leszedje,
Kivel élte baját soha ne szenvedje.
- 1460 54. Nevelt szép erkölcsben kedves gyermekeket,
Kik anyjoktól vették drága szemérmeket,
Kívánva kellene keresni illyeket, –
Mellyért megtisztelni méltó személyeket.
55. Édes anyja lészen eő gyermekinek is:
Mert sok jóval vagyon idegeneknek is,
Drága sok jóságot ettől vehetnek is,
S öröme lészen most bús szívének is.
- 1465 56. Ideje, találjon csak illyen párijára,
Éltét vigasztaló s tápláló társára,
Álljon csak reája az ő tanácsára:
Meglátja, nem lészen Szirmay kárára!
- 1470 57. Ezeket s többeket némelykor szóllotta,
Mint eszes Tullius, híven jovallotta,
A Grófnak fülében sokszor súgallotta,
S mindeddig magában rejtve titkollotta.

1461 eő [jav. ebből: ó. Thaly jegyzete]

- 1475 58. Látván, hogy az Gróf Úr ezt mind elhallgatta,
S jó tanácslását csak magában faggatta,
Semmi jelenségét de arra nem adta, –
Azért akkor ő is eztet csak főnthadta.
- 1480 59. Illik illy emberre az dolgot rábízni,
Ki az Gróf gonosszán most nem szokott híznai;
Van is ott hitele néki nemcsak íznyi,
Sőt van böcsülleti Vépen nagy árvíznyi.
- 1485 60. Lóra kapa azért a Gróf, s Szirmayhoz
Mégyen, mint jó tanácsadó atyafihoz.
Elkezdett dolgából, tudja, sok jót kihoz, –
Bízik régen mondott s jóvaltt szavaihoz.
- 1485 61. Mondván: Úgy értette, az Dunán átmégyen,
Hogy némely pörökben igazítást tégyen;
Kéri, feledékeny őróla se légyen, –
Újulást általa hogy bús szíve végyen!
- 1490 62. Kéri, emlékezzék régi szavairúl,
Gyakorta őnéki tett jóvallásirúl,
Most már általlátott hasznos tanácsirúl, –
S nem lesz feledékeny jóakaratirúl!
- 1495 63. Immár elvégezte s rendelte magában,
Tovább hogy nem marad bús árvaságában,
Nem fogy, nem töpröng s vész magánosságában, –
Csak lehessen annak hú grátiájában,
- 1500 64. Annak, kirúl nála sokszor emlékezett,
Kedves névvel gyakran kit meg is nevezett;
Annak, kinek Isten sok jóval kedvezett,
S mindennémű virtus benne gyökerezett,
- 1505 65. Kirúl minapiban jelentést tett az ég,
Szíve sóhajtásit szánván az istenség,
Mondá: bús gondjában csak annál lehet vég,
Nincs is kötelezve szíve senkihez még.
- 1505 66. Ezért igazítá Dunákon túl, Vépre,
Hogy ottan találhat egy oly kegyes képre,
Nyilas Diánnához hasonlóra s épre,
Kinek sok jósága elterjedt sok népre.

- 1510 67. Fölindult szívében, azt meg kell vallani,
S örömet is menne oda udvarlani:
De illik elsőben tüle szót hallani, –
Ne köllessék nála hogy szégyent vallani!
- 1515 68. Az udvariság is magával azt hozza,
Üdejét és napját hogy megtudakozza,
Netalán olyankor más akadályozza;
Jobb hát, hogy előre útját kinyomozza.
- 1520 69. Jól vagyon; felelé az tudós Szirmay, –
Jól virradott az nap, mely volt talán mai.
Bár eddig is lettek volna olly álmai,
Jól járnának eddig kettősben jármái!
- 1525 70. Elmégyen ő – úgymond – ugyanis előre;
Juta is csakhamar Dunán az kelőre,
Onnét másfél napra Vépre ebédlőre,
Hol forog jó borral sok pohár s nem lőre.
- 1530 71. Kelnek köszöntések asztalnál urakért,
Iffiu és házas s úgy özvegy fiakért,
Némely úri árva s úgy kisasszonyokért
S nagy tisztekben lévő más méltóságokért.
- 1535 72. Gróf Bercsényiért is ott egy pohár kele,
Mellyet az pohárnok tölte szintén tele,
Jó emlékezetet mely róla emele,
S eltelék az asztal kerületi vele.
- 1540 73. De bezzeg Szirmay jobban emlékezett
Asztal után, midőn üdövel érkezett;
Mert elméje néki meg nem feledkezett, –
Töltvén pohárjában bor helyett főtt vizet.
- 1540 74. Azelőtt is ugyan gyakran említette,
Beszédje közt az Gróf életét fölvette,
S ez úri asszonynak eleibe tette:
De még ezt, az mint most, meg nem jelentette.
75. Megmondotta ugyan drága józanságát,
Azzal születettett eszét s vígasságát,
Természeti szerint vitéz bátorságát,
Szép keresményével együtt méltóságát,

- 1545 76. Mellyek rövid üdön nagyobbra emelik,
Az föld mindenfelül hírével mert telik;
Nagy tudományáért mindenek tisztelik,
Az ország népei böcsüllik, s kedvelik.
- 1550 77. Az Grófnének csak ily jó ember kellene,
Ki minden gondjának állhatna ellene,
S tüle minden búkat messze széjjellene, –
Illik hát, hogy csak ily személyt kedvellene!
- 1555 78. Nem sérténé ezzel semmi méltóságát,
Társa hogy viselte országbíróságát:
Mert ennek is látván virtusi sokságát, –
Éri, s halladhatja hasonlatosságát.
- 1560 79. Miklós volt az névvel, Miklós, nám, ím, ez is;
Nagy úr volt?... Nagy úr most, s nagyobb lesz még ez is!
Nagy nem volt? Nagy ágbúl származott, lám, ez is;
Deli s okos volt az? Bölcs s deli, ím, ez is!
80. Volt annak értékje? Vagyon, lám, ennek is,
Osztálya az kivel nincsen senkinek is;
Dicsíretes volta özvegységének is
Nagy, s vagyon szép híre teljes élének is.
- 1565 81. Kedves, szép gyermeki nőnek tisztességben,
Minden tagocskájok van rendes épségben;
Nincsenek is immár oly csecsemősségben,
Kik miátt az dolgot vehetné kétségben.
- 1570 82. Édes anyjok helyett fogják megtisztelni,
Kiket mint akarja, úgy lehet nevelni,
Mellyért dicsőséges, jó hírt fog viselni,
Istentül bő áldás értek rá fog kelni.
- 1575 83. Illyeket s többeket már azelőtt szóllott,
Szirmay István az Grófnének jovallott,
Szíves kívánsággal fülében súgallott, –
Mellyet titkon tartván, másutt ki nem vallott.
- 1580 84. Nem engede akkor a szemérmesség
S ez úri asszonyban született eszeség
Ollyat felelni, hogy ne lett volna kétség,
Köztök hogy lehessen valaha egyesség.

85. Fordítá azonban Szirmay szavait,
Mondván: Nyergeltette Bercsényi lovait,
Fölkészítette volt már minden szolgálait
Akkor, hogy házatúl ő kezdte útait.
- 1585 86. Az Duna innenső részét s határait
S annak hegyén s térsjén épített várait,
Ez földnek birtokos és lakos urait
Kívánja meglátni, híres lakásait,
- 1590 87. Mert soha életében e tájon nem volt még,
Noha nem nyugtatta az ifjú frissesség;
Tudom pedig, szíve most másképen is ég...
Adná Isten, lenne kinyában Vépen vég!
- 1595 88. Jelentette Isten mert álmában Vépet:
Itten hogy találhat egy eleven képet,
Minden természetben deliát s ily szépet,
Ki ő fogságára készített s hányt lépet.
- 1600 89. Isten akarata ellen hát ne járjon,
Illyen hű vendéget sőt szívesen várjon,
Ily nagy jó szerencsét magátúl ne zárjon,
Álljon jó válasszal, szíve s kedve tárjon.
90. Az eszes Krisztina ezt mind elhallgatta,
Szirmay mondásit magában faggatta;
Kit-kit szívesen lát – oly válaszát adta –,
Olyant főként, ki még Vépet nem láthatta.
- 1605 91. Nincsen senki előtt vépi háza zárva,
Böcsülletes rendnek áll ajtaja tárva;
Bercsényi is léssen jó szívvel bevárva,
Magát megalázza ha ott körüljárva.
- 1610 92. Kapá Szirmay is ott azért pennáját,
Szólítá magához egy hűtvös szolgáját,
Mondván: nyergelné meg hamar paripáját,
S nyargalná be frissen Pozsonyt s annak táját.
- 1615 93. Azalatt az Gróf is Pozsonyban érkezett,
Az jurátus véle a hol foga kezett,
Mondja: nagy sietve Dunán átevezett,
S urátúl magával egy levelet vezet,

- 1620 94. Mellyet az Úr fogva, titkos sóhajtással
Nézi, s olvasgatja szív-dobogtatással;
Pozsonyban mint járt már, tudja, egyszer mással, –
Noha azután élt híven azon társsal.
- 1625 95. Írja Szirmay, hogy látják nagy szívesen,
Szoktak új vendéget mint látni kedvesen;
Ne késsék, s ne gyűjjön azért kétségesen:
Őt is Vépen éri az Gróf, csak siessen!
- 1630 96. Jó ugyanis – mondja – a szíves látás is,
S lehet mindennemű jó kedvmutatás is:
Kellne Bercsényinek ahhoz de több más is, –
Hiszi Istent, száll rá ottan bővbb áldás is!
- 1630 97. Másnap azért, a nap hogy sűgárt emele,
Kitűl világodék az ablakok fele,
Végtére az ház is lőn fényével tele,
A Dunán az Úr is az hidasra kele.
- 1635 98. Mégyen s röpűl az híd az hajós kompokon,
Sok nyughatatlan ló dobogtat azokon,
Jár széjjel az Grófnak szeme az habokon,
S megtorpan elméje ily gondolatokon:
- 1640 99. „Az szegíny Leander régenten mint jára,
Tengerben uszkálván Héró fáklyájára,
Seston kővárának kit magas tornyára
Héró helyheztete éjjel ablakára, –
- 1645 100. Nagy bátran habok közt mindaddig uszkála,
Sokszor kedveséhez vizeken sétála,
Tenger fenekére végtére hogy szálla,
S kegyes Hérójátűl keservesen vála,
- 1645 101. Elaludt világa mert Héró tüzének,
Mély álom elnyomván földelét szemének;
Már közepén lévén tengerek vizének,
Nem tudhatá útját szerelme helyének...

- 1650 102. Az éjjeli habok addig taszigálák,
Kemény s bátor szívét nagy félelmek szállák,
S nagy bágyadozások karjait elállák, –
Seston partján tagját meghalva találák.
- 1655 103. Óh te, szerelemnek nagyhatalmú tüze,
Nyavalyás Leander kit ennyire üze,
Seston várának hogy szemedben tünt szüze,
S Párkák fonalárúl ilyképen lefüze,
- 1660 104. Boldogjabb lehattél te mégis nálomnál,
Voltál mert sem egyszer, sem kétszer Hérónál;
De én még nem voltam csak egyszer is annál,
Kinek égő tüze régen előttem áll,
- 1665 105. Melynek, ím, evezek világosságára,
Sok dícsíretinek számtalanságára,
Juthatok éltemnek hol boldogságára,
Szegíny Leanderként vagy romlottságára.
- 1670 106. Meg nem szűnik ugyan fáklyája égése,
Mert van rá szememnek már régen nézése, –
De úgy is éltemnek lehet végezése,
Személyemnek nem lesz ha nála tetszése.
- 1675 107. De mivel fáklyája nem áll olyan tűzbűl,
Mely porrá éget s ront mindent természetbűl,
Világossága sem öntetett oly mécsbűl,
Mely eloltathassék kicsiny lehelléstűl:
- 1675 108. Nem lehet hát szívem őróla kétségben,
Sőt vagyok s lészek is oly jó reménységben:
Nem marad sokáig késedelmességben!
109. Méltó is nagy jóért, méltó várakozni,
Embernek messzirűl futni s fáradozni,
Leanderként veszély között is habozni,
Dolgát csak lehessen kedves végre hozni.

1675 [„E vcrsszaknak utolsó sora a másolatból kimaradt, és bár utólag pótolni kívántuk volna, – haszttalanúl írtunk érte Varsóba.” Thaly jegyzete]

- 1680 110. Hiszem, Leandernél lesz boldogjabb sorsom:
Fénybűl mert nem szűnik én feltett lámpásom,
Nagyra nyó s terjed még most óltandó hársom,
S megadja Isten, lesz Krisztina én társom!”
- 1685 111. Átkele Dunákon ily gondolkodással,
Egekben bocsátott sok fohászkodással;
Vélnéd: ég az Nyúlas sebes lángolással –
Sokszámú szolgátúl gyulladt piroslással...
- 1690 112. Soprony városában jutván, megéjjele,
Van az Gróf orcáján hol nagy vígság jele.
Az vendégfogadó nagy örömmel tele,
S kiki másnap frissen jó reggel fölkele.
- 1695 113. Lemetélte volt már Ceres kalászeit,
Bérakta csűrökhöz teljes asztagjait,
De vélnéd, kinthagyta piros pipacsait,
Ha látnád mezőben most az Gróf szolgáit,
114. Az kiktől vereslett minden földek vége,
Az útnak hossza s néhullt téressége:
Piros szín volt mert az udvar ékessége, –
Kit csudált mentében sok falu népsége.
- 1700 115. Vígyáz az istrázsa Vépen is azonban,
Kapu felett épült jó magas toronyban,
Mondja: Sok lovast lát egy vörös csuportban,
Hintó, konyhaszekér mellyet követ nyomban.
- 1705 116. Két lovas közülük előre kifuta,
Míg hátratekinték, ím, kert alá juta,
Az kapun is bėjött, reményilem, azúta, –
Bezzeg, nem vonta meg még azt hosszú út!...
- 1710 117. Midőn az istrázsa toronybűl így beszél,
Ottan elfut Véprűl minden gondos veszély;
Fúj az udvariak között az kétes szél, –
Mert Bercsényi felűl ki egyet, ki mást vél.
- 1715 118. Azalatt az Úr is közelebb léptete,
Sok csudáló szemet magára vettete;
Lova ugrásával kit megneveltete,
S fényes öltözettel kit megkönyeztete.

119. Barna-fakó az ló, melyen az Gróf üle,
Egy hercegi bélyeg kinek farán süle,
Fején ide-oda mozog hegyes füle;
Látván vérben fordult szemét, félnél tüle.
- 1720 120. Madár-könnyűséggel rángatja elejét,
Fínyes kantárjában hányja-veti fejét,
Vélnéd, túrja száján az agyavelejét, –
Zabla-rágással úgy fújja tajték-tejét.
- 1725 121. Mídás csináltatta aranyas szerszámját,
Persiából hozták nyilván a formáját;
Merő szkófiummal tódzötték cafragját, –
Mellyen látni híres Arachne munkáját.
- 1730 122. Ékes ugyan a ló, s minden teteme ép,
De bezzeg Urának termett oly úri kép,
Oly deliség, s drága ruhája is oly szép,
Méltán csudálhatja hogy minden látó nép!
- 1735 123. Arany az ezüsttel vegyült ruhájában
Sokféle virágok vegyes állatjában,
Zöld szín járt selyemmel mellyeknek útjában,
S egy szép csoport darú strázsált kalpagjában...
124. Illett is ez a szín akkor őhozzája,
Az arany: mert igaz szerelem fáklyája;
Tökéletességnek az ezüst formája,
Az igaz hívségnek kikben áll summája.
- 1740 125. Azok közt elvegyült zöltség reménységet
Jelent, s nem is visel most szíve kétséget;
Az ég minap adott olyan jelenséget,
Hogy csak Vépen lehet kettős egyességet!
- 1745 126. Amaz híres Nyedám elől vezeték lett,
Bő arannyal varrott cafrag mellyen kéklett;
Szárnyas Pegázustúl, vélnéd, hogy e faj lett...
Ezen harcolt az Gróf némelykor, hol kellett.
- 1750 127. Sok törököt is ölt errül – hidd – azelőtt,
Kit hegyestörözött, kit vágott, s kit lelőtt;
Tipratott véle sok kopasz főből velőt, –
Tudta a Tiszán is sok helytt ez a kelőt.

- 1755 128. Ezt nyomban követte nyomban amaz Deres,
Kihez bár futásban hasonlót ne keress;
Ennek száras lába olyan inas s eres:
Vélnéd, föld alatta mindenütt sükeres.
129. Bellerophontúl e ló nyilván származott
Ída szigetében, vagy szelektől fajzott:
Mert senki oly lovat még elő nem hozott,
Futásban melly ettül el nem maradozott.
- 1760 130. Ezüst- s aranyfonal cafragját cifrázta,
Rózsaszínnel fecskefarkassan ruházta;
Haragossan magát ez ha neki-rázta, –
Rúgással az nézőt csak alig hibázta.
- 1765 131. Ezután kevélyen ment az fínyes Fakó;
Nyilván Ázsiában volt az faja lakó!
Átugrott oly hordót, melyben ment tíz akó;
Lábát fölrángatva volt az földre rakó...
- 1770 132. Haragosan széjjel orrát tárogatta,
Vérben vegyült szemét tétova forgatta,
Gyöpöt patkójával széjjelhasogatta;
Ki közel állt, – hamar lábbal támogatta...
- 1775 133. Farát vörös-bársony cafrag bétakarta
Vegyes szkófiummal; Flóra aztat varrta,
Nem igen ült erre, ki mikor akarta,
Szelíd vadságátúl mert hidd, kiki tarta!
- 1780 134. Nagy Barnát ezután az lovász vezette,
Fekete-bársony szín szőriben festette;
Lengyelországban ezt király neveltette, –
Deliséggel többi szűrit ki is tette.
- 1785 135. Rézdobverőt követ két első lábával,
Nagyon buffogatja földet patkójával;
Nagy szélesen hág ez erős hátuljával,
Kiforgatván lábát rövid csuklyójával.
136. Egy szép vörös jancsik hátulját fődözte,
Elnyúlt két ágával szügyét békötözte,
Arannyal az varró bőven ezüstözte,
Széleit el-vegyest gombkötő fürtözte.

- 1790 137. Ezek valának most az Gróf vezetéki;
Voltak ugyan Unghvártt többek is önéki,
De meghagyta, hogy csak ezeket szedjék ki;
Berillussal rakva van mindenik féki.
- 1795 138. Valjon ki írná le szép öltözetjeket,
Nagy mesterségesen mívelt nyeregjeket,
Oldalokrúl lenyúlt szál hegyestőröket, –
Míves kikre rakott sok drágaköveket?
- 1800 139. Ezeket követé nagy sereg csoportban;
Kik előtt léptettek főrendek egy sorban.
Alig látszik hátrúl némellyik az porban,
Kerekedett lóláb alatt melly akkorban.
- 1800 140. Vöröslík, mint olykor az ég napkelettel,
Napfínye borúlván ritkás felhőzettel,
Itt s amott sугári látszanak fínylettel, –
Volt e sereg akkor hasonló színlettel,
- 1805 141. Mert az nagy por köztök földrúl emelkedvén,
Hol ritkábban s hol meg sűrűbben széledvén,
S az nap ő fínyével a közé eredvén,
Vélnéd: egy felhő gyün, öszvekerelkedvén!
- 1810 142. Villámlík közöttök forgóknak sугára,
Kikben sasok szálltak sokak kalpagára;
Hágott tigris s párdúc némellyek vállára,
Vélnéd, hogy készültek mindegyik csatára...
- 1815 143. Van is ott nem kis harc, egymással hol két szív
Ellenben áll, s titkos gondolatokkal vív,
Légyen bár mindkettő tökéletes, szent s hív:
De míg egyé nem lesz – hidd –, mindkettő csak sív.
- 1820 144. Ilyképen jutának bé az kívánt Vépre,
Az ég igazítá az hol ollyan képre,
Ki szívét szívéhez ragasztja majd lépre,
S azzal együtt terjed jó híre sok népre.
- 1820 145. Égen az nap szintén már délre szalada,
Garádicson az Gróf midőn fölhalada,
Hol a Gróf-Asszonynek midőn kezét ada, –
Vélnéd, hogy az hajnal ott akkor támada,

- 1825 146. Mert miként az eget az nap pirosítja,
Midőn még sűgárit földszínre nem szítja,
Az kék eget mintegy meghalaványítja,
Csillagjait csak itt s amott világitja:
- 1830 147. Úgy Csáky Krisztina gyászöltözetében
Halványúlt, s mint hajnal, pirúlt személyében;
Csillagzott sok drágakő násfás mellében,
Fénylettek gyémántok szép fejkötőjében.
- 1835 148. Vegyűl piros rózsa mint az fejer között:
Az Gróf orcáján is vér oly szint öntözött,
Titkos tekintetek ha egyben-űtközött, –
Gondold, az két szív ott egyűtt mint küzdködött!
- 1840 149. Az Grófné házában egymást békövetvén,
Valának ideig egyűtt, beszélgetvén,
Titkosan egymásra olykor tekintgetvén,
Vélők Szirmay is, dolgokat nevetvén...
- 1845 150. Az asztal azonban palotán megterűlt,
Kit sok ezűsttányér nagy hosszan elkerűlt;
Senki azon napon Vépen nem keserűlt,
Sőt mindenféle rend nagy vígságban merűlt.
- 1850 151. Pohámoknak látszott itten frissesége,
Kezkenőkűből hajtott s formált mestersége
S minden cipó felett mívelt ékessége,
Kiknek volt szebbnél szebb különb-különbsége.
- 1855 152. Eztet mint pyramist magasan tornyazta,
Amazt mint haragos pókát fűltollazta,
Annak ellenében hasonlót borzaszta,
Szemek helyeire borsszemet ragaszta.
- 1855 153. Amott fűlemelte az kakas taréjját,
Ímitt rűpűlűoen hajtotta az hűjját;
Itten beszárnyazta az csirkés tyűk fűjút,
S amottan az réce nézte fia hűjút.
154. Az pávát egy helyen kevélyen hajtotta,
Argusszemű tollát kerékűben osztotta,
Nyűsténye más helyen farkát elnyűjtotta,
S engedelmessége magát meghajtotta...

- 1860 155. Amannak tányérját környűlkoronázta,
Ennek mintegy laurus-levéllel pártázta,
Az ég felé azt ott magasán pálmázta,
Terjedt violaként ezt itt megalázta.
- 1865 156. Az haragos csuka cipót amott marta, –
Gondolnád, hogy éppen elnyelni akarta;
Az tekenős-békát is reátakarta,
Vélnéd, hogy nem hajtás, hanem ugyan varrta!
- 1870 157. Pelikán ő mellét amottan szaggatta,
Fiacskái orrát ahhoz úgy aggatta:
Elhinnéd, hogy vélek ugyan kirágatta,
S mintegy röpdösőven szárnyokat forgatta.
- 1875 158. Egyes gerlicécskét többi között formált,
Míntha szomorkodnék, hogy társátúl megvált;
Más tányérra kettős galambocskát csinált,
Kiknek fejecskéjek öszvehajtatván állt...
159. Ez jutott az Grófné-Asszony elejében,
Amaz pedig akadt az Gróf szemeiben;
Pirosúlt mindkettő ott fejér színében, –
Mert titkos gondolat ütött bé szívében.
- 1880 160. Az abroszon látszott egy kert jelensége
S abban labirintus bolygó kerekésege;
Bolygott is az melyben sokak eszessége,
Lévén az Gróf iránt sokféle kétsége.
- 1885 161. Kétkeltek benne: látni mellyiket gyütt?
Eltitkolt szándéka s kedve mellyikre üt?
Billeget szívére mellyik személye süt,
S mellyikkel kívánna élni s halni együtt?
- 1890 162. Voltak az Grófnénak mert két szép ágai,
Mint ékes lilium fiatal szálai;
Nyíltak is már egynek immár virágai, –
Gátolták nyílását de halál horgai.

1888 [szép utólag beszúrva. Thaly jegyzete]

- 1895 163. Gróf Drasskovich Pálnak akadt volt kertjében,
S plántáltatott kedvén fiatal keblében,
Volt is foganatja már csemetéjében, –
Oltván Boriskáját nagyúri nemében...
164. De az irígy Párkák ennek kertészségét,
Hamar megírigylék ily gyönyörűségét,
Életének fonák hamar rövidségét,
S elszakaszták ily szép párnak kettősségét.
- 1900 165. Gróf Erdődy Margit asszony pirossága,
Ékes liliumán nyílt fejér hósága
Így változék, s megállt nőni indúlt ága,
S hulla hamar reá gyászos tél vadsága.
- 1905 166. Szép, fiatal személy, fínylik sok sűgárja,
Foly rá dícsíretes sok jóságnak árja;
Az Istentől vagyon jó szerencsét várva, –
Bizony szintén kár is, hogy élete árva!
- 1910 167. Béhúnyva vagyon még az másik virága,
Méltóságos anyja gyönyörű szép ága,
Kit még semmi baja életnek nem rága,
S minden ékességnek főbb helyére hága.
- 1915 168. Margit amaz, s ez az kegyes Juliánka,
Nem különb, mint kerti ékes tulipánka,
Minden jóságokkal rakott leányka,
Kit méltó, hordozzon merő arany-szánka!
169. Sok drága erkölcsöt jó anyjoktól vettek,
Nagy méltóságokban mert úgy szelidlettek,
Kitkit érdemesen hogy megböcsüllöttek,
Méltó dícsíretet mellyért ők is nyertek.
- 1920 170. El van ugyan ez is ígírve már másnak:
Méltóságos Úrfi Antal Eszterhásnak,
Igen hozzá illő szép fiatal társnak, –
Itt is némely elmék de hamar mást ásnak.
- 1925 171. Gróf Eszterhás Antal szeredi helyére
Az hír futamodék, s adá értésére,
Hogy ment Gróf Bercsényi most pompásan Vépre;
Mi szándékja? – senki nem tudja, s mi végre?

- 1930 172. Nem jó azért mostan Vépet távoztatni,
Sok vélekedést mert ebből kihozhatni;
Nem kell ugyan azért senkit kárhoztatni, –
De igaz úton is tud más nyomozhatni!
- 1935 173. Ezt hallván Antal Úr, az postára üle,
Szeredben még helye talán meg sem hüle,
Meddig, mintegy szárnyon, Vépre átrepüle, –
Bercsényi az kinek jöttén megörüle.
- 1940 174. Méltó tisztelettel kik is kezet fogván,
Nagy örömben vannak együtt nyájaskodván;
Hol az Gróf beszédit Esztrás Antal hallván,
Földerül elméje, kétsége oszolván.
- 1945 175. Az labirinthusban azalatt bolygottak,
Elméjekkel ide s oda csavarodtak,
Némelyek eszekkel mint szélvész forgottak,
S Gróf Bercsényi dolgán ugyan bosszankodtak.
- 1945 176. Már konyhán az ebéd elkészült azalatt,
Esnék is talán már ízint az jó falat,
Mert már délről égen az nap is elhaladt,
Csaknem fele-útján nyugtának leszaladt.
- 1950 177. Föladatá konyhamester az étkeket,
Asztalnok elraká rendben az mellyeket,
Az szakács megadta kiknek jó ízeket, –
Kívánva kívánnál enni csak illyeket.
- 1955 178. Jó móddal az levest főzte s készítette,
Gyenge tyúkfiait abban vegyítette,
S töltött borjúhússal aztat bővítette,
Tál szélit sokféle ízzel szépítette.
179. Sok apró madárka gyenge borjúmájjal,
Fiatal tehéntölgy s lépe rántva vajjal,
Számptalan borsófánk lepte mintegy rajjal, –
Jól járna, ki férne hozzá éhült szájjal!

1931 [nyomoz utólag beszúrva. Thaly jegyzete]

- 1960 180. Az puha tehénhúst megpetrezselymezte
Zöldjével, de bőven meg is gyökerezte, –
Benne forrván az bors, fölül gyömbérezte,
Kóstolván, mondhatnád, hogy jól megízezte!
- 1965 181. Egy torta-pástétom azt mindjárt követte,
Melynek az fedelét ott a ki levette,
Kedves jó illatát orra érezhette,
S válogatva abból falatját vehette,
- 1970 182. Borjúhúst csigákkal elvegyített melyben,
Rákok, tyúkfiak is öszvefőttek ebben,
Ha eszed, véled: jársz rozmaringos kertben, –
Ugyan mintegy frissít jó ízi az kedvben.
- 1975 183. Egy tálban ez után egy pár tyúk tétetett,
Kikre vékony tészta gyengén metéltetett,
Halomban mindkettő azzal temettetett,
Bó sáfránnyal íze s leve megfestetett.
184. Megöntve más pár is volt erős bosporral,
S tétetett több finom étek között sorral,
Melyből kellett enni fintorított orral,
S nem esett jóízűn, ha öntötték borral.
- 1980 185. A fejrpecsenyét szeletre metélték,
Nyers vöröshagymával bőven meghintették,
Az foghagymás kolbászt közben vegyítették, –
Dicsíretet tettek róla, kik ezt ették.
- 1985 186. Egy kövér kappan is bújt a káposztában
S annak szeletenként metélt hasájában;
Szokták vala főzni ezt így Kolozsvárban, –
Jóízűt ehetnél borsos falatjában!
- 1990 187. Kalerábéval is hoztak fel más ételt,
Az chartifiolos tyúk is jó tállal telt,
Kikhez cipójából ha ki falatot szelt,
Azután többet is jókedvűen elnyelt.
- 1995 188. Gyenge bárányhúst is adtak fel zsályával,
Kövér hízlalónak lábait tormával,
Pacalt is ispékben vagdalt szalonnával,
Azok közt töltött bélt tejes rizskásával.

189. Volt két szelíd kácsa főve tiszta borssal,
Több étkek között áll egyarányú sorssal,
Forgódott körül szakács kézzel gyorsan,
S hintette tál szélit apró kenyérmorzzsal.
- 2000 190. Egy öreg pástétom ezek között álla,
Kiben egy nagy túzok egészen bészalla;
Sokat fáradt ezért az puskásnak válla, –
Jó íziért mellyet senki sem ócsárla.
- 2005 191. Mondolás béles is sokszámú réjtével,
Malozsa s tengeri aprószőlőjével,
Rózsalktárium édes velejével, –
Jól tart sokakat nádmézes ízével.
- 2010 192. Ezek után hoztak egy szarvassült-címert,
Sűrűn szalonnával szakács kit általvert,
Igen jól sült, s azért nagy dícsíretet nyert;
Vélnéd, hogy az asztal lett most merő vadkert.
- 2015 193. Siket-fajdok húros- s császármadarakkal,
Sok kövér pacsirta örvös-galambokkal,
Zsíros réce amaz meghízott foglyokkal,
Valának megsülve nehéz vadludakkal.
194. Sok sármány s pintyőke kicsiny stiglicekkel,
Mellyeket madarász fogdosott lépekkal,
Hosszúorrú snepfek sok seregélyekkel
S más apró madárkák különböző nemekkel
- 2020 195. Kenyérmorzzsal hintve vajban megsüttettek,
Más pecsenyék körül az tálban tétettek,
Nagy pókakakasok megszefűveltettek,
Hízalt kappanokkal felpecsenyéltek.
- 2025 196. Tárkonyos malachús ezeket követte,
Sáfrányos levél ő magát köllette,
Az erdei kant is sok száj megízlette, –
Dicsíretét mellyért az jó szakács vette,
- 2030 197. Mert nyakon öntötte sűrű, édes lével,
Kit megmondolázott, malozsa szemével,
Megadta illatját törött szekfűvével...
Élhetnél, elhittem, ennek jó ízével!

- 2035 198. Némely borjúlábak vajban rántattanak,
Némelyek csak sóban megforraltattanak,
Melyre rózsacetet midőn ontottanak,
Több jó étkek közé asztalra hoztanak.
199. Tejfölben négy töltött galambfit főzettek,
Petrezselyem zöldjét kiben vegyítettek,
Konyhán bő sáfránnyal szakácsok festettek;
Jóízűn ebből is, kiknek köllött, ettek.
- 2040 200. Egy nagy pástétomot ezek közé tének,
Melyben nagy őzcímert pácoltan rejtének,
Künnálló körmei kit megjelentének, –
Ebben is sok vellát s kést hamar ütének.
- 2045 201. Sok vánkosfánk egy nagy öreg tálban álla,
Mellyet fejér nádméz hó gyanánt megszálla;
Mozog e miatt is, látom, sokak álla,
Kiknek el nem fáradt pohár miatt válla.
- 2050 202. Gyenge lúdhús is volt főve törött-lével,
Jó fűszerszámosan malac feketével;
Puha tehénhús is öntve kukrejtjével
El nem maradt, s töltött sok száját ízével.
- 2055 203. Volt egészen főve egy nagy vadkan feje,
Mellyen, azt gondolnád, nőtt puspáng erdeje,
Egy szép narancsot tart fogai eleje,
Kin elfáradt – hittem – az fogó ereje.
204. Ki számlálhatná meg más étkek summáját,
Sokszámú bélesek s fánkoknak formáját,
Munkás pástétomok cifra cirádáját,
Sokféle tortáták míves nagy pompáját?
- 2060 205. Mindezeket, mintegy jó sereghajtóul,
Káposzta követte, mely friss hússal újul,
Kövér sertés farka kiből innét kinyúl,
S amonnét jó széles szalonna van alúl.
- 2065 206. Ennyi sok étel közt mennyi pohár bor költ?
Kikbül mennyi és hány forma köszöntés költ,
Mely miatt az falnak hány úr és szolgál dölt?
S minémű vígasság minden rend között nyölt?

- 2070 207. Az égnek csillagit könnyebb megszámlálni,
Tenger fővénye hány, inkább kitalálni;
Felhőkbul mennyi csöpp szokott földre szállni,
Könnyebben meg lehet ezt, mint azt summálni!
- 2075 208. Kik közt az billikom „Jól gyöttél!”-pohára
Az asztalnál lévők között renddel jára;
Meg kellett innya, mert jó kívánság ára,
S Vépen ily vendéget szívesen is vára.
- 2080 209. Az sok étel után sok gyümölcs hozaték,
Sok cukker-confectum nagy hosszan rakaték,
Babilon tornyához majd hasonlították...
Átkozott, ki Vépen most jól nem lakhaték!
- 2085 210. Az cimbalom húrja itten verve penge,
Virgína lassúbban nyomogatva csenge,
Sok hangos hegedű jól megvonva zenge, –
Duda bordójátúl az kőfal is renge...
- 2090 211. Fölszedék az asztalt, s palota tisztúla;
Minden rendek szíve nagy vígsággal gyúla,
A sok néppel terhes hosszú ház tágúla, –
Hol sok változott tánc óránként újúla.
- 2095 212. Háromszor hajtá le nap égrül lovait,
Annyiszor gyújtá meg éj is csillagait,
Ily vígságban tölté hogy az Gróf napjait, –
Végben nem viheté de még szándékjait.
- 2095 213. Nem vett ugyan észre olly idegenséget,
Mely benne olthatná az jó reménséget,
Sőt tapasztalt ollyan szíves jelenséget,
Mely félénk szívében tett nagy mérészséget.

ÖTÖDIK RÉSZE

1. Pozsonyban azonban lett egy commissió
Az urak közt, melyben nem lenne semmi jó:
Mert mászott szívekben olyan mérges kigyó –
Ne lehessen köztök hogy az proportió.

- 2100 2. Így Véprül Pozsonyban Bercsény is siet,
Kit szívesen várt a fölföld sok követe,
Tudván: van önéki olyan természete,
Az igazat hogy kimondja, hol kellete!
- 2105 3. Elbúcsúzóék azért jó gazdasszonyátúl,
Amaz kegyes kedvű Csáky Krisztinátúl;
Sóhajtva távozóék Vépnek kastélyátúl,
Nem lesz elfelejtve – mondá – fogva mátúl!
- 2110 4. Az Grófné Asszony is sóhajtva szemlélte
Elmentét, megtértét noha ugyan vélte
Rövidnapon ismét Vép-re, jól remélte, –
De titkos szerelem szívében metélte.
- 2115 5. Nemkülönben, miként Pyramus Thysbével,
Kőfal hasadékján szólván szerelmével,
Az fal két felére búcsúvételével
Sok csókokat hánytak szívök szerelmével:
6. Úgy ezek között is erős kőfal lévén, –
Szemérem s böcsüllet mindkettőben élvén,
Vigyázva szerettek, senkitül sem félvén,
Titkos, szívben rejtett csókokat cserélvén.
- 2120 7. Az Nyúlas mezején hamar általkale;
Port hord lóláb alúl széjjel Eolus szele.
Hírével csakhamar Pozsony is bétele,
Hol sok vetekedést urak közt emele.
- 2125 8. Látja, privátumját hogy kiki szemléli,
Jószáginak súlyát mindenki beszéli,
Az országnak csak azt az részét metéli,
Végső pusztulását kinek majd reméli,
- 2130 9. Mert az olynak ottan nincs semmi jószága,
S nem bánja, ha mindjárt lesz is pusztúltsága,
Csak övének légyen maradandósága, –
Pusztúljon bár másnak minden jobbágysága!...
- 2135 10. De midőn a szomszéd háza tűzre lobban:
Óltsad, ha lehet, hogy ne gyulladjon jobban!
Mert hogyha kezd lángja terjedni nagyobbban,
Ottan az tiéd is porrá lehet nyomban!

11. Néki is jószága van az felföldségen,
Tudják: hercegséggel vetekedett régen;
De már pusztulása vagyon éppen végen, –
Illik könyörölni hát a szegénységen.
- 2140 12. De nemcsak az, hanem az egész felföldség
Oly emésztő tűzzel s lángokkal lobbant s ég,
Kin hogyha nem léssen semmi könnyebbültség:
Félő, végső tüze ide ne jusson még!...
- 2145 13. Illyeket s többeket Uraknak beszéle,
Elmés okoskodást köztök nem kíméle;
Nem is talált, látom, igen kedvet véle,
Sok szív mert felőle gonosszat ítéle.
- 2150 14. Az Dunántúl való föld ellen szól, hallják,
Dolgát magok között fő-rázva csúfolják;
Miért járt most Vépre, magokban gondolják, –
S mondják: talán Vépen nyert bosszúk unszolják?!
- 2155 15. Ily gondolatokra indíta sokakat,
Mind közrenden s mind főbb pólcon ült urakat,
Mondván, hogy kockája nyilván hozott vakot,
Hírrel futó lova nyert üzésben bakot.
16. Nem tudják pedig, hogy az első futásban
Mely győző ló csökken, újjít jobban másban,
Legelől jár, mint szél, harmad-próbálásban,
S az elsőket győzi hosszú nyargálásban.
- 2160 17. Így Bercsény lova is, ha most bár bakot nyert,
Máskor kezkenőre s gyűrűre téssen szert,
Harmadszor koszorút, kit nevelt Hybla-kert,
Nyér, – húséges szívvel most próbálni mert mert.
- 2165 18. Látván, hogy Pozsonyban semmit sem végeznek,
S talán ugyan semmi jót nem is éreznek,
Az ország urai hogy meg nem egyeznek,
Fölföldiek azért kérik, s esedeznek:
- 2170 19. Az Gróf hogy Budára követségben menne,
Híres Hajszler úr most mivel ottan lenne,
Az egész országban fölvetést hogy tenne,
S kérné, hogy az felföld pihenést hadd venne!

- 2175 20. A mennyire lehet, szánna pusztulását,
Naponként s óránként helyei romlását,
Sok városok s faluk népe eloszlását,
S rendelné kegyesen hadak rászállását.
21. Szirmay Istvánnal így felkészülének,
Pozsonyban csakhamar postákra ülének,
Elméjekben útról Vépre térülének,
Sok beszélgetés közt odaröpülének.
- 2180 22. Mint azelőtt, most is sokat szóltak Vépről
S annak kastélyában lakó úri népről,
Kiváltképen amaz vépi kegyes képről,
Mellyet már azelőtt mutattak az égről.
- 2185 23. Beszéd közt azalatt Budára jutának,
Mert mintegy szárnyakon lovaik futának;
Hajszler úrral bölcsen szóltak, mint tudának,
S dolgokat végezvén, ott nem múlatának.
- 2190 24. Eger táján az Gróf hamar áthalada,
Híres Unghvárában Budarúl szalada,
Megrémült hírért hol sok hegyek vada,
Köztök nagy háború mert hamar támada.
- 2195 25. Pomona gyümölcsét immár megszédte vólt,
S minden termő szálfa elhalaványúlt s hólt,
Sok csácsogó madár már megnémült, s nem szólt,
S látszik az vizeknek szélein jeges fólt.
- 2200 26. Az hegyek tetei már meghavasúltak,
S az erdők ágai zuzmarázosúltak,
Cser- s bikkek makkjai az fákról lehúlltak,
S avúlt sok levéllel föld színén borúltak,
- 2205 27. Termett nagy bőséggel mely most Unghvár körül,
Kinek mind erdei s mind szelíd kan örül,
Havasokrúl erre sok medve lekerül,
Kiket majd a puskás lödözhet emberül.
28. Ezekkel az Gróf is gyakorta múlatott,
Más dolgátúl midőn fölszabadúlhatott,
Nagy erdőzengéssel sok vadat hajtattott,
S egy hajtásban olykor öltet ötöt s hatot.

- 2210 29. Van hegyei közt egy kis patak csurgása,
Mellyet ereszt egy friss kútacska forrása;
Van e mellett vadak fel s alá járása,
S víg les is itt gyakran az leső várása.
- 2215 30. Ennek nevezeti „Szépasszony-pataka”;
Szakadt folyásában már sok vadnak nyaka,
E mellett Bercsényi gyakorta jól laka, –
Ebédlőben szakács hol jó tüzet raka,
- 2220 31. Hol ily gondolatok szállának szívében,
Szépasszony-pataka lehet ha kedvében:
„Csáky Krisztinának esem szerelmében,
S gyönyörködhetem ha Unghvártt személyében?”
- 2225 32. Sok más múlatást is az jó tél okozott,
Mert igen nagy havat föld hátára hozott,
Mellyen vígságosan az Gróf múlatozott,
Egyik barátjátúl máshoz ha szánozott,
- 2230 33. Hol minden muzsika s tisztes tánc is megvölt,
Mert – elhidd – az hol jár, ott bánatot nem ólt,
Megvidül övéle amaz félig meghólt,
Az irígység mellyért felőle sokat szólt.
- 2235 34. Szokása ugyanis ez az irígységnek,
Hogy bánója minden tökéletességnek,
Szánója az drága böcsülletességnek
S örülője az rossz embertelenségnek.
- 2240 35. Az bú nélkül való víg életet bánja,
Egymás között a szép egyességet szánja,
A rút gyűlölséget mindenütt kívánja,
S minden helyrül az jót, ha lehet, kihánja.
- 2240 36. Vépen is hazudva sokat fondorkodék,
Szűnetlen Bercsényi ellen patvarkodék,
Szép böcsülletéért igen bosszankodék,
S mint útáltassa meg? azon gondo/kodék.
- 2240 37. Jó híre-nevében hamissággal gázolt,
Drága erkölcsére, csuda, mit nem mázolt,
Mondván: istenesen egy napot sem gyászolt,
Feslett természettel éjjel-nappal házolt.

- 2245 38. Telekessy Pál ezt midőn meghallotta,
Ottan, mint vad tulkot, ugyan meghó-ltotta,
S a Grófné ajtaját ésszel megállotta,
S az illy irigy előtt kapuít zárította.
- 2250 39. Úgy kedves társa is mint eszes asszonyság,
Illyet hallván, mondá, hogy merő hazugság,
Ördögtől származott s fajzott rút hamisság
S fondor irigységtől kigondolt ravaszság.
- 2255 40. Ösmérte az Grófnak ő még eleit is,
Úri ágyból szállott s kelt jó őseit is,
Tudja mindeniknek nagy böcsülletit is
S országok hasznában tölt életeit is.
- 2260 41. Volt mindenikének mindenkor jó híre,
Az drága erkölcsnek kit rájok kent íre,
Egyet sem mocsokolt meg az rosszáság csíre,
Ezen is van – tudja – sok jószág fejíre!
- 2265 42. Nem kell hát helyt adni minden szó szelének,
Természeti mert ez az rossz irigységnek,
Hogy rontója az szép egyezett hűségnek
S plántálója az rút egyenlenségnek.
- 2270 43. De az irigy ámbár akármit míveljen:
Vénus csak azon van, hogy az Gróf nyergeljen,
Unghvárában soká ne késsék s teeljen,
Véprül irigységet hírével széjjeljen.
- 2275 44. Az farsangi üdő – úgymond – már béállott,
Cupidócska mostan minden helyt megszállott;
Víg örömmel teel, az ki hol jól nyárlott,
Nyári jó híre még néki is fönnáll ott,
- 2275 45. Hol búsúl Cupidó ajtó-föltt székében,
Fegyverét elhányta, s nincs semmi kezében,
Búsúl: mikor tűnik már az elejében,
Kiért nyilat lőtte Asszonya szívében?

46. Búsúl feje-hajtva, s vigyáz az ajtóra:
Ha nyílik-é? s lessz-é hamar olyan óra,
Az mellyen Asszonya jusson kívánt jóra,
S üljön még e télen párosan szánkóra?
- 2280 47. Ne késsék hát itten, sőt siessen Vépre,
Az hol mostan talál nagyvígságú népre,
S nézhet kedves szemmel amaz ígért képre,
S kívánt madárkáját kerítheti lépre.
- 2285 48. A Gróf Úrnak Vénus hogy ezeket szóllá,
A megindulásra tovább ott nem nó-llá,
Szánjában lovait mert csak meg sem hó-llá,
Brunóc kastélyában megnyugtát nem jóllá.
- 2290 49. De ott sem lehete semmi nyúgodalma,
Az szerető szívnek mert van aggodalma,
A bátor járásra ha nincsen hatalma,
Böcsületnek lévén nála nagy óltalma.
- 2295 50. Egy hű szolgát azért szólíta magához,
Kinek bízott igaz állandóságához;
Hagyván, hogy csak titkon készülne útjához,
S menne kedves Vépnek kegyes Asszonyához,
51. Egy kis levelecskét a kinek is vinne,
S ha lehet, maga is véle szemben lenne,
De arra hagyományt az Asszonytól venne, –
A nélkül az házbúl ki se lépne s menne.
- 2300 52. Vép városán is olly okossággal szálljon,
Szállására senki hogy rá ne találjon,
Az barátkozástúl mostan külön-váljon,
Sőt nagy csendességgel ott éjjeljen s háljon.
- 2305 53. Ottan de ne késsék, hogyha lehetséges;
Mert ottlétét ha megtudják, oly mélységes
Nem lehet meséje, olyan mesterséges,
Hogy ki ne találják, s ne légyen kétséges.
- 2310 54. Siessen, de útját senki meg ne tudja,
Álmát is kedvére most ki ne aludja,
Az napot éjjellel szaporítsa s toldja, –
Hamar járásának lészen hasznos zsoldja!

- 2315 55. Nem kétli, hogy vagyon azzal ösméreti,
Úsz Bálint a kinek az ő nevezeti;
Annak ott s hol létét titkon üzenteti,
S levélre válaszát az által veheti.
56. Megtértében lovát Bécs felé vezesse,
S azon légyen: ötet hogy megelőzhesse,
Kívánt jó válasszal hogy ottan lelhesse;
Meglássa, hogy kedvét örömmel tölthesse!
- 2320 57. A tél mostan magát erősen viselé,
Az utakat nagy hó mindenütt föltelé,
A Dunát is erős faggyal átjegelé, –
Vala csúszós útja száznak mindenfelé.
- 2325 58. Így Kőszeghy Pál is az parancsolatot
Jó urátúl hallván, otthon nem múlatott,
Éjfélrűl az hólđ le alig haladhatott,
Szánkójában midőn ő is befogatott.
- 2330 59. Virradtig Nagy-Szombat városába ére,
Az hol jó abrakot lovainak mére;
Eljuta Pozsonyban még az nap estvére,
S vendégfogadóban nyugovásra tére.
- 2335 60. Átügete másnap az Nyúlas mezején, –
Csikorog kis szánja az hónak tetején;
Harmadnap estére Vépre ér idején,
S megszállásrűl nem kis *gonda* nőtt a fején.
61. Rakva volt az váras mert sok vendégséggel,
Csaknem minden házak sok szolgarendséggel,
Telvén az kastély is szép úri népséggel,
Udvarolván Esztrás Antal ott hívséggel,
- 2340 62. Kire nézve bégyűlt sok úri méltóság,
Vépi kegyes házhoz tartó sok szomszédság,
Abbűl nőtt és terjedt úri atyafiség, –
Kiknél csengett-zengett az farsangi vígság.

- 2345 63. A sok szolga közzül olyan megláthatja,
A ki ráösmervén, többnek megmondhatja,
Hogy Bercsény szolgája magát itt mutatja,
S megkérdik: mit keres? s mi az akaratja?
- 2350 64. Találhatna ugyan az ember mentséget,
Mert eszes hazugság nem sért tisztességet;
Nehezen mondhatna de olyl eszességet,
Melybül ne vennének mindenek kétséget.
- 2355 65. Szerencse s történet egy pórázon járnak,
Köszeghynek itt most mindketten szolgálnak:
Szánjával lovai mert oly házhoz járnak,
Úsz Bálint lovai hol kvártélyban állnak.
- 2360 66. Az végtül ezen ház szintén harmadik volt,
Ki is jobb most Pálnak, mint az ormózott bolt:
Mint kívánta, titkon mert ott Bálinttal szólt, –
Fölvett szándékjában azért belé nem hólt.
- 2365 67. Grófnétül leve is jó reggel jó válassz;
Siess hát, Pál, ezzel, mert szégyent nem vallasz,
Jó Uradtül majdan dícsíretet hallasz,
S Vépen nemsokára nagy vígsággal dallasz!
- 2370 68. Megindúla azért, mihelyen virrada,
Sok marasztásra is ottan nem marada,
Az hó noha sűrűn nyakába árada, –
Hívsége azalatt de el nem fárada.
- 2375 69. Csuszamodék szánja Bécsben sietséggel,
Hol Urát találja nem kis kedvességgel;
„De ez még nem elég – úgymond – teljességgel:
Azért légy, jó szolgám, viszont jó készséggel!...“
- 2375 70. Rugaskodjál ismét Vépre, de titkosan,
Siess oda, s térj meg hamar, de hasznosan;
Ha szólítanak, menj bé, de alázatosan, –
Szólj levelem mellett, ha kell, de okosan!”
71. Másnap azért viszont jó reggel felkele,
Kis szánjában hamar lovakat fékele.
Viszi sietséggel az serénység szele,
S útjában virradtig sehol sem éjjele.

- 2380 72. Keresztúr s Füles közt van egy erdős liget,
Az melyben az Echó fülelvén, nem siket,
Felelgetésével tart itt akárkiket, –
Kiért lassan léptet ott Pál is, nem iget.
- 2385 73. Dalolván, hogy ő is azon általmenne,
Echótúl hangzással mintegy csúflást venne,
Gondolá, hogy tüle ilyen kérdést tenne,
S látná, mi válasszal s felelettel lenne:
- 2390 74. Ki vagy, ki távulról dalomra felellesz?
Echó hogyha te vagy, s itten te völgyellessz,
Bíztass, kérlek, s mondd meg, ugyan mit ítéllesz:
Lessz-é jártomban jó vég? mit reménylesz? Echó: Lessz!
- 2395 75. Bár lenne, s mentődnénk a sok fáradságtúl,
Szívünkben is belső nyughatatlanságtúl;
Jó Uram is régi bús magánosságtúl,
Járna távul s messze kínzó gondjátúl. Echó: Túl!
76. Túl járna bezzeg, ha lehetne amazé,
Ki valjon csókokat rá valaha ráz-é?
Sok idejársom valjon nem hibáz-é?
S lessz-é jó Uram az vépi házé? Echó: Azé!
- 2400 77. Azé? Ha már azé: szíve bár vígadjon, –
Tüle minden bús gond messzire szaladjon,
Régen várt öröme s kedve föltámadjon,
S elméje egekben fölhaladjon. Echó: Adjon!
- 2405 78. Adjon; s ád is, tudom, úgy hálát Istennek,
Ki öszveszerzője az igaz szíveknek
S megáldója minden hű szerelmeseknek,
S sok jót ád éltekben az jó jegyeseknek.
- 2410 79. Ily beszélgetés közt erdön áthalada,
S szavára Echó is több választ nem ada,
Melly után szívében ugyan bú támada,
S ily gondolkodásra magában fakada:

- 2415 80. Istenem, Echótúl tréfából kérdést tők,
S ha ugyan egymásé, mint mondá, lesznek ők:
Minden áldásokkal ah! bizony lesznek bők,
S folynak életjekben rájuk bő esztendők.
81. Úgy látom, jó Uram járna nemkülönben,
Mint Admetus, kirül poéták egy könyvben
Írják: Alcestissel oly hű szerelemben
Élt, hogy egykor esvén mérges mirigyekben, –
- 2420 82. Nem lehetett abbúl másként gyógyulása,
Míg egynek nem lenne érte meghalása,
Kinek is testébül friss vére folyása
Admetus éltének lesz helyreállása...
- 2425 83. De világban senki oly nem talállódott,
Egyedül Alcestis lett kész, s nem múlatott,
Halálra készséget uráért mutatott, –
Melly által ő társa életre juthatott.
- 2430 84. Az Istenek rajta de megkönyörültek,
Mert ily nagy szerelmén csudába merültek;
Vénus által azért tagjai frissültek,
S az hű Alcestisnek megelevenültek.
- 2435 85. Meghólt Uramnak is igaz szerelmében
S örökösen öszvekapcsolt hűségében
Krisztinája, mellyért keserűségében
Négy esztendőt tölte bús, gyászos életében.
- 2440 86. De így az Istenek bizonynal megszánnák:
Krisztináját ismét életbe állítnák,
S újobban melléje kedvesen szállítnák,
S érte búsúlt szívét nagy örömmre szítnák.
- 2440 87. Nem különben járna Csáky Krisztina is,
Prothesilausért mint Laodamia is,
Kinek nincs nyugtára csak egy órája is,
Míg eliben nem tün ha csak árnyékja is
- 2445 88. Urának, kit minap Trójánál megöltek,
Midőn Dardanussal ott egybenütköztek;
Laodamiának mellyel kint szerzetek,
Míg Istenek rajta nem könyörüllöttek,

- 2450 89. Kinek elejében tüntetvén árnyékját,
Prothesilausnak képzető orcáját –
Árnyékára veté gyenge fejér karját,
S ölelgetésében halva hagyá tagját...
- 2455 90. Csáky Krisztina is így megholt társának,
Jóemlékezetű jó Miklós urának
Nemcsak árnyékjára kapna orcájának,
S örülhetne sőt más igaz Miklósának,
- 2460 91. Kinek az ő kegyes ölelgetésében
S gyenge karjainak reávetésében,
Életet s nem halált ily illetésében
Találna, s vígadna megegyezésében.
- 2465 92. Ily gondolkodás közt Pál Vépre beére,
Előbbi szállásra az hol viszont tére,
Szemeit egekre vetvén, áldást kére,
Hogy odajöttének lenne hasznos bére!
- 2470 93. Ottlétérül hamar Úsz Bálintnak hírt ad,
Mondván: ez levelet, ím, ismét bízom rád;
Mit fog parancsolni jó Asszonyunk? megládd,
S akarnám, válasszát jó reggel kibírnád.
- 2475 94. Mond Úsz: Nem úgy köll most az dolognak lenni, –
Szükség magadnak is Asszonyomhoz menni,
Köszöntést legalább néki szemben tenni,
S lehet kastélyban is úgy választot venni!
- 2480 95. Nincs semmi idegen ember most házánál,
S nem ül semmi kétes irígy asztalánál,
Nincs egyéb köteles némely szolgájánál;
Van Uradhoz igaz szív – hidd – mindnyájánál!...
- 2485 96. Errül azért mindjárt hírt tön Asszonyának;
Az levélkét nyújtván nagy méltóságának,
Mondja ittenlétét megint szolgájának,
Ki által minap is leveli jutának.
- 2490 97. Kegyesen meghagyá: érte mindjárt menne,
Mert már most maga is véle szemben lenne, –
Nincs most oly, ki róla ítéletet tenne;
Választot jó reggel az levélre venne.

- 2485 98. Kész Pál erre, s örül az parancsolatnak
Jobban, mint vocsorán az ízes falatnak;
Látja, hogy az kockán fordul jele hatnak,
S nem vaknak, mint némely irigyek ugatnak.
- 2490 99. Gondolja: igaz lesz az Echó mondása
S az erdön tegnapi jó válasz-adása;
Véli: nem is léssen soká haladása,
S lesz Vépen Urának kedves nyúgovása.
- 2495 100. Csendes beszéd között az vocsora fölkölt,
Asszonya láttában Pálnak hol kedve tölt,
Jó válaszvétellel öröme nagyra nyólt, –
Siet mellyel Bécsben; szánja ugyan süvölt,
- 2500 101. Az hol Ura várja nagy szíve-dobogva,
Mondván: talán útját járta tébolyogva,
Hogy meg nem jött, immár harmadnap forogva, –
Azonban választot nyújt Pál mosolyogva.
- 2505 102. „Nehéz – úgymond – vámi az szerelmeseknek;
Egy nap is esztendő, úgy látom, ezeknek.
Várás után de ha jó véget lelhetnek:
Esztendőt is csak egy napnak ítílhettek!”
- 2510 103. Ha későcskén járt is, de jó válasszal járt;
Meglátja levélbűl, nem vallott semmi kárt,
A szépért s az jóért vámi s jámi nem árt; –
Jobb azért, szánkókat készítsenek mindjárt!
- 2515 104. Kinek az Gróf mondá: „De mi jót reménylesz,
Mosolyogva hozzám hogy most így beszéllesz,
Jó szólgám? – majd ugyan örömmre ingerlesz...
De ugyan Krisztina enyím-é, mit vélsz, lesz?”
- 2515 105. „Az lesz, az Echó is mert azzal bíztatott
Egy erdőcskén, nyelvem midőn dalolgotott:
Minden kérdésemre választ adogatott,
S felelgetésével örömmre izgatott.”
106. „Tehát készítsék el – mondá – szánjaimat,
Csörgössen hámolják abban lovaimat;
Hadd menjek enyhíteni titkos kínjaimat,
S töltssem Vépen vígan némely napjaimat!”

- 2520 107. Gróf Forgách Simon friss, víg és jókedvű úr,
Kinél nagy vígsággal peng mindenkor az húr,
A kedvetlen ember előtte csak mazúr;
Bátyja fejből is sok bús gondot kitúr.
- 2525 108. Bécsben vala ő is most szerencséjére,
Bercsényi Úrnak nem kicsiny örömére,
Fölkészüle ő is bátyja kérésére, –
S indulának együtt kívánt Vép helyére.
- 2530 109. Egy aranyas szánra csak ketten ültenek,
A síkos hó-úton ugyan röppültenek;
Lovokon sokszámú csörgők börgöttek,
S oldalán nagy lombos fürtök csüggöttek.
- 2535 110. Az lovat három nagy bokréta bojtotta,
Fejét, farát s hátát mellyekkel tomyozta,
Szélit környöskörül vörössen rojtotta, –
Nyilván Frankenfurtból valaki ezt hozta.
111. Ágaskodik az szán orrán nagy magossan
Szarvas unicornis mintegy haragossan;
Kettő kétfelül is strázsál oldalossan, –
Kiknek szemek vegyült vérben tajtékossan.
- 2540 112. Majd elúznak ezek Vépről írigységet,
Sok szívből öklelnek hamis nyelvességet,
Tesznek a szeretők között egyességet,
Miklós s Krisztina közt igaz egyezséget.
- 2545 113. Majd elállják ezek kastélya kapuját,
Csáky Krisztinának házai ajtaját,
Hogy bé ne bocsássák gonoszakaróját
Bercsényi Miklósnak s hamis elszólóját.
- 2550 114. Ugyanis mert azért visel címerében,
Ötös keresztjének által-ellenében
Unicornisot, hogy ki böcsületében
Gázol, – ott öklelje törrel azt szívében.

- 2555 115. (Nem bízná ugyan azt unicornisára,
Ha szólna valaki füle hallattára, –
Prókátorságának meglenne az ára,
S megütődnék, hittem, hamis lábaszára!)
116. Vépre azon közben már beszánkóznak,
Hol mindketten frissen leugrándozának,
S az Grófné-Asszonynek jó napot mondanak,
S nagy örömet Vépre magokkal hozának.
- 2560 117. Az egyik, mert kedves öccse s atyjafia,
Az másik titkosan szíve várát víjja,
Mely földadásának van már nem sok híjja, –
Általtörte falát mert Cupidó íjja...
- 2565 118. Kedves vendég vala azért mindazkettő,
De majd nem lesz – hittem – kettő, ki most kettő;
A kettő ugyanis mert ha lenne kétlő:
Úgy a kettő volna kettő, s nem is kellő.
- 2570 119. Sok napokat azért nagy vígságban töltnék,
Fekvéséből félig holtat is fölköltnek;
Sokféle muzsikák éjtnapot üvöltnek, –
Nincs itt most hatalma az keszöcés bőjtnek.
- 2575 120. Elmúltak ugyan már az farsangi napok –
De hadd bőjtöljenek klastromokban papok!...
Mostan Vépen kiki mondja: majd jól kapok!
Megszáradtak hol már sok hordókból csapok.
- 2580 121. Az nagy vígság tartja bőjtben majd két hétig,
Pohára mindennek az hol tölt teléig,
S addig nem nyughatott itt senki éjfélig...
Bőjtben bár másszor is siess tehát Vépig!
- 2585 122. Nincs ugyan Vép körül nagy vizek folyása,
Sem pedig oly tóknak nincs közel állása,
Az melyben lehetne halaknak ívása
S bőjtnapkor azoknak bőven halászása,
123. Halaknak de mégis volt most oly bősége,
Vélnéd, hogy itt van az Dunának mélysége,
Az halas Tiszának itt foly csendessége
S az bujdosó Vágnak bolygó sebessége.

- 2590 124. Rába, Rábca, Répce hogy itt foly, gondolnád,
Az Bodrog, Latorca nem messze, mondanád,
Az Balatony s Förtő, kik szélén nőtt sok nád,
Itt a Nyitra, Garany s az Cétény, azt tudnád.
- 2595 125. Vélnéd, van nem messze Hernád az Tárcaival,
Sajó, Körös, Maros az híres Drávával,
Az Tarna, Eszdöge, Berettyó tójával...
Bővelkedett most Vép mindezek halával.
- 2600 126. Nincsen szüki amaz síma angolnának,
Vagyon nagy bősége az húsos vizának,
Soksága mind az friss s mind száraz potykának
S ecettel, tormával jól készült csukának.
- 2605 127. Az tok, ponty sok vágó-, kövi- s kop-halakkal,
Sűgér, süllő, ökle tarka pisztrángokkal,
A kilenc szemű hal, márna kárászokkal,
Laszac, semling, sóreg, harcsa galócokkal,
- 2610 128. Az compó, sütő-hal hegyes kecségékkal,
Lepény-, zaphír- s menyhal amaz tergelyékkal,
Széles, lapos s vörösszármú keszegekkel
Itt voltak, s jól laktál volna mindezekkel.
- 2615 129. Bővült itt az asztal jó kövér jászokkal,
Különbféle lével készített csíkokkal,
Hólta után gyászbuli vetkőzött rákokkal, –
Bővelkedett most Vép, hidd el, mindazokkal.
- 2620 130. Nem volt semmi szüki az habarnyicának,
Olajjal s ecettel öntött lamprétának,
Bő citromnyal facsart ízes ausztrigának
S azzal atyafias gömbölyű csigának
131. Amaz húsos balin- s delfín-szeletekkel,
Az tunina, széles plataisz missilekkel,
Mind szárazon s nyersen készült héringekkel
Bőven volt, s nézhetted mindezt únt szemekkel.
132. Az narancs s citromnak volt itt oly bősége,
Cukor s confectumok cifra különbsége,
Sok lictáriumok kedves édessége,
Csinált gyümölcsöknek sok jófélesége.

- 2625 133. Mondhatom egy szóval, hogy az tenger mellett
Több különbségeket az föld már nem ellett,
A mennyivel mostan híres Vép vegyellett; –
Eleitül végig megvolt mind, mi kellett.
- 2630 134. De mind ennyi vígság s jólakás között is,
A szakács mind ennél bár többet főzött is,
Olaszország mindent ideküldözött is:
Tölt Bercsénnek kedve mindezek fölött is –
- 2635 135. Midőn Krisztinának lett hajlandósága
S gyűrűjének titkon elcserélt váltsága,
Kiben Gróf Forgáchnak közbenjárósága
Volt, s tölt Bercsényinek régi kívánsága.
- 2640 136. Röpdös kis Cupidó, s Vénusnak hírt tészén,
Hymenhez is fut, s mond: ágya légyen készen,
Melyben nemsokára két szív eggyé lészen, –
Sok bús gondok után nyugodalmat vészen.
- 2645 137. Jól tartta még az tél, s álla havazással,
Csikorognak utak széjjel száncsúszással,
Illik hát múlatni nyájas szánkózással,
Az üdő hogy teljék úgy is múlatással.
- 2650 138. Az Urak is azért egy estve kízülnek,
S aranyas szánakban friss lovak csördülnek,
Miklós Krisztinával egy szánkóban ülnek,
Csak ketten, kedvesen, – kin sokan elhülnek.
- 2655 139. Gondolák: elviszi majd jó Asszonyokat,
Mint régen némelyek elragadtak sokat, –
Mert az ló elkapá hertelen szánjokat,
S nézi gondolkodva sok szolgál nyomokat.
- 2655 140. Mondják, így kapta el a szép Ariadnát
Theseus s Páris is Trójából Helénát;
Megcsapta Bercsény is friss lovának inát –
S elragadá túlünk jó Csáky Krisztinát.
- 2655 141. Elvitte Telámon Hessio szép leánt,
Briseisnek is az Achilles ily lest hánt;
Szép Juliannával Eszterhás is így bánt,
Hozván most alája szárnyon járó kis szánt.

- 2660 142. Hercules így kapta el szűz Arcádiát,
Haragos Boreás kegyes Orytthiát,
Nessus Dejanirát s Pollux Ilériát...
Forgách Simon szánján Moës kisasszonykát.
- 2665 143. Pusztán maradt, látják, Vép ékes kastélya;
Mondják: ez dolognak nincsen csak kordélyja!
Ne félj, Bercsénynek mert nincs most ilyen célja,
Vépre zárván szívét Krisztina rostélyja.
- 2670 144. Megfordultak, s tértek; nagy világossággal
Lobog sok szövétnek köztök magassággal,
Mellyekkel sok lovas nyargal gyorsasággal, –
Ég az hó háta is utánok tüzlánggal...
- 2675 145. Phaëton járt régen, mondják, ily tüzesen,
Hordozván lovai szekerét sebesen.
Azonban béértek Vépre nagy kedvesen,
Miklós és Krisztina szánkózáván kegyesen.
146. Gróf Eszterhás Antal az Urat követte,
Ékes Julinkáját szánjárúl levette,
Gróf Forgách Simon Úr nyomban érdeklette...
Napjait Bercsényi Vépen így végzette.

HATODIK RÉSZE

- 2680 1. Ajtó felett ismét székében leüle
Vépi kis Cupidó főhajtva, s elhűle,
Hogy Bercsényi Véprül elmenni készüle,
S kell jó Asszonyának már is válni tüle....
- 2685 2. Most köttetett öszve szíve ő szívével,
Bizonyítván eztet váltott gyűrűjével
S szerelmesen öszvefoglalt jobbkezével,
Örök társaságra mutatott jegyével:
- 2690 3. Jegyesétül már is elmennie akar,
Mellyért nagy vígságot majd bánattal takar;
Cupidó azért is búsúl, s fejet vakar,
Mondván: Nem ezt jegyzé az most nyújtott jobb kar!

- 2695 4. De így kell meglenni most még az dolognak,
Némely napok meddig nem múlnak s forognak;
Elég, az irigyek hogy már nem morognak,
S az labirinthusban mások sem bolyognak.
5. Az szerelmeseknek nehéz ugyan várni,
Egymástúl főképpen távul lenni s járni,
Röpdös gondolatjok egymáshoz vizárnyi, –
S az elmébül éjjel sem lehet kizárni.
- 2700 6. Olly éj nincs, az melyben róla ne álmodjék,
Vagy oly szempillantás, hogy ne gondolkodjék,
Csak titkon is hozzá vagy ne fohászkodjék;
Nincs nyugta, bár úljön, sétáljon, s aludjék.
- 2705 7. Nehéz dolog bizony várni s el nem jünni,
Nem alunni, s puha jó ágyon fekünni,
Bőv étkű asztalnál ülni, de nem enni, –
Boldogtalan, kin ily nyavalya kezd lenni!
- 2710 8. Ellenben de az ki mihez nehezen jut,
S az hová járatlan, båtortalan az ut,
Mely pályát az ember nagy fáradsággal fut, –
Ahhoz jutván, felejt ott mindjárt minden bút.
- 2715 9. Úgy a mit az ember elnyér sok várással,
S mihelyt jut hozzá sok utazó járással:
Szája-íze telik mindjárt jólakással,
S nyújtózhatik ágyán csendes aluvással...
10. Így szegény Argírus, hogy sokat fárada,
Ördögfiak közt is osztályt hogy már ada,
Kívánt kegyesével végtére marada,
S ottan minden öröm szívére árada.
- 2720 11. Bercsényi Miklós is ily reménység alatt
Elbúcsúzó, tudván, hogy már meg nem csalat,
Eléri, ki eddig előtte elszaladt,
S megnyugszik jó ágyán, noha most elhaladt.
- 2725 12. Nehezen válának el ugyan egymástúl,
Mint az testben lévő lélek az test-társtúl;
Búcsúzik sóhajtvá ez is Krisztinátúl, –
Bánja amaz is, hogy elvál Miklósátúl.

- 2730 13. Elválának azért egymástúl, búcsúzva;
S már az föld fölfakadt, s nem megy a szán csúszva,
Sok bomlott patakon költöznek majd úszva, –
De még az nagy Duna nincs jegétül nyúzva,
- 2735 14. Mellyen általmenvén, Pozsonyban meghálnak;
S az két atyafiai egymás közt tréfálnak,
Sok víg mulatságot jóllehet találnak, –
De több gondolatjok Vépre visszazállnak.
- 2740 15. Nincsenek Vépen is ugyan elfelejtve,
Mert Bercsényt jegyese említi szeretve,
Jókedvű Forgáchot nevezi nevetve,
S mosolyog, sok nyájas dolgát emlegetve.
- 2745 16. Került asztalánál értek sok pohár bor,
Mellyért nem fintorúlt, mint azelőtt, már orr,
Sok irígyek között mint történt néhánykor,
Mellyért volt az olyan, mondhatom, méltán nor.
- 2750 17. Mert Istentül csak ily társot kívánhatott,
Gróf Csáky Krisztina csak ilyre vágyhatott,
Igazbbat s hűvebbet bizony nem kaphatott, –
Irígytül felöle noha mást hallhatott.
- 2755 18. Pozsonybúl indúltak, ülvén ott postára,
S Pálffyakhhoz mének jó Királyfalvára,
Hol is várák őket szíves vocsorára,
Eredvén asztalnál sok szép s víg tréfára.
- 2760 19. „Az kudli-mudli-puff” került ott, kacajjal,
Egy, két s három ízben té-túl, töröltt szájjal,
De mindannyiszor vett egy, két s három újjal,
Ki eltévesztette, kezdte pohárt újjal.
- 2760 20. Víg vocsora után ott megéjjelének,
Pálffy Miklós s János kit kedvesen vének;
Jó reggel másnapon ottan fölkelének,
S Galgóc jó várában örömmel érének.
- 2760 21. Itt sem múlattak el semmi vígasságot,
Találván magok közt minden mulatságot,
Vígásra ingerlék Ágnes asszonyságot,
Kivel Gróf Forgách tart örök társaságot.

- 2765 22. Kiknek látván Bercsény igaz szeretetét,
Egymás között gyakor csókos öleletét:
Nehéz fohászzkodás majd fujtá életét, –
Vágyván jegyesével, ah, illy eggyé létét.
- 2770 23. Hallja csendes éjjel Vág vize csurgását
Szállása ablakján, s gondolja: folyását,
Vajha elnyerhetné szünetlen járását, –
Érné úgy hamarébb Krisztinnal hálását!
- 2775 24. „Istenem, ez vízhez – úgymond – én sorsomat
Hasonlítsd, hogy vegyem ily gyors folyásomat,
Láthassam úgy hamar eljegyzett társomat, –
S lelhessem meg nála jó nyúgovásomat!”
- 2780 25. Másnap kedves öccse- s menyétül elvála,
S Brunóc kastélyában magánosan hála,
Hol némely napokig ízetlen tölt tála, –
Szíve nyúgodalmat mert ott sem találá,
- 2785 26. Nézvén félbenhagyott, ékes épületét,
Krisztina kedvéért mely vette kezdetét,
Kinek irígy halál elvénén életét, –
Csak félbenhagyatá rendes készületét.
- 2790 27. Az Isten már ugyan megszánta gyászlását,
Jó Asszonya után pusztán búsulását,
Krisztinnak rendelte itt megint szállását,
Hogy engedje hamar csendes meghálását.
- 2795 28. Ily gondolatokban tölt némely napokat,
S nyughatatlan észak követi azokat;
Azonban lát jünni némely lovasokat,
Jó Szirmay István érdesvén nyomokat.
- 2795 29. Kedves vendég vala, s látta nagy jó szívvel;
Ki újítá kedvét eszes beszédével.
Sok több más főrend is szolgálattal, hívvel
Udvarla az Grófnak ott jelenlétével.
30. Némely nap Szirmay azért ottan késék,
S elmentével az Úr ismét búban esék,
Nyughatatlansági ottan készen lesék,
S hasogatta szívét azonnal hegyes ék.

- 2800 31. Nincs s nem lehet nyugta, meddig nem láthatja,
Kegyes Krisztinának kezét nem foghatja,
Csókjait kedvesen néki nem adhatja,
S érte sok kínjait meg nem mutathatja.
- 2805 32. Parancsola azért: lovait nyergeljék,
Az galgóci posta felé felfékeljék,
Jó vezetékjét is csak könnyen terheljék,
Mert ül postára, hogy kedve hamar teljék.
- 2810 33. Így Galgóc várában lett ebéd-étele,
S még az nap a Dunán sietve átkele,
Más éjszaka híres Bécsben megéjjele, –
De kívánságában kedve ott sem tele,
- 2815 34. Mert volt már az Úrnak bizonyos hírével,
A mellyet Krisztina kegyes beszédével
Még Vépen jelentett: igyekezetével
Hogy Bécs felé vagon némely nap töltével.
35. Keresteti azért mindenütt szállását,
Szolgái hol tudták már gyakor állását,
De még nem vehetik semmi hírhallását, –
Hanem még másnapra értik ott hálását.
- 2820 36. Az mint el is jöve, s mindjárt együtt lének,
Üdvözlő köszöntést egymás között tének;
Nem kétlem, rózsákat egymásrúl szedének,
S titkon édes csókot helyekben hintének.
- 2825 37. Jó távúldon vala várasban szállások;
Égnek ugyan, égnek utcákon lámpások,
De nehezen esik együvé járások,
Mert csak szomszédban is lenniük igen sok.
- 2830 38. A Gróf azért mint sasszárnyon elröpüle,
S szálla csak harmadik házhoz mindjárt tüle,
Honnét jegyeséhez gyakorta kerüle,
S az két eljegyzett szív egymásnak örüle,
- 2835 39. Hol ájtatosan az böjtöt eltölték,
S az húsvéti bárányt ugyanott megölték,
S Vépen az babicát együtt úgy kötötték,
Hogy húsvét keddjére nyerő napját tötték.

40. Mondám, nincsen nyugta hogy az szerelmesnek...
Vigyázz jó Gróf, mert már ajtód előtt lesnek!
Az megszólításra majdan útat nyesnek, –
Van oly practicája, látom, az kegyesnek.
- 2840 41. Azonban már az ég lassanként fejrült,
Még csak halaványúlt finy az földön terült;
Jól látott álmának ágyán kiki örült,
Hajlott utszákon is még senki nem került:
- 2845 42. Jöve az Gróf-Asszony az Úr szállására
Akkor, s futamodék nyíló ajtajára,
Az melynek tekintvén az Gróf nyílására,
Kirül gondolkodék, néz Krisztinájára,
- 2850 43: Ki kegyesen nyelvét akkor megmozdítá,
S ékes szavaival az Urat szóllítá,
Személyével ugyan csudára indítá,
S szerelmét szívében azzal is jobbítá:
- 2855 44. „Enyim az nyereség, s az babica tiéd, –
Ebben azért, jó Gróf, ne fáraszd már elméd!...
Isten hozzád; mert én elsietek inned,
Nyúgodj, csendes álom talán még majd befed.”
- 2860 45. Igazán, jó Grófné, tiéd az nyereség:
Bercsényinek szíve mert érted lánggal ég,
Hozzád szerelmében nem léssen soha vég,
Éljen szerencsédre, tartsa az Istenség!...
- 2865 46. Az babica pedig, úgy látom, az övé:
Szívedet mert véle Isten öszveszövé,
S oly erős bátyája szerelemnek növé, –
Írigy tábor hogy azt csak híjában lövé.
- 2870 47. Azalatt dolgokat Bécsben már végezvén,
S az nap is már igen közel elérkezvén,
Antal s Juliánka mellyen megegyezvén,
Hymenhez mennének egy lepllel fedezvén:
- 2870 48. Szükséges az napra jól reá készülni, –
Sok méltóság akkor mert Vépre fog gyűlni,
A Palatinus is meg fogja böcsülni,
S ott jelenlétével vígságban merülni.

- 2875 49. Elsiete azért Krisztina is Bécsből;
Kegyesétül hogy elvál, bánja szívéből,
Eddig nyájaskodó öröm fogy kedvéből, –
Búcsúzik az Gróftúl igaz szerelméből,
50. Mellyel az Grófnak is szerze nem kicsiny kint;
Kegyes búcsúzással hogy szemében tekint,
Sok titkos sóhajtást szívéből reá hint,
S halaványít az két orcán pirosúlt színt.
- 2880 51. De mint mágnes vasat hogy magához szíjja:
Hozzákötötte úgy szerelem rabszíjja
Miklóst Krisztinához, s távozását ríjja,
Általverte szívét mert Cupidó íjja.
- 2885 52. Immár nagy nehezen egymástúl válának,
S az Grófné lovai előbb indulának
Már bécsi hóstátrúl ki is haladának, –
S Miklós kereki is utána forgának...
- 2890 53. Hová mégy? Nem arra Pozsony felé az út!
A világ előtted, úgy látom, megfordúlt.
Ne szerezz néki is immár több kínos bút,
Vettél hiszem Bécsben tüle szíves búcsút!
- 2895 54. Nincs haszna; lovai csak szaporán futnak,
A kegyes hintója mellé míg nem jutnak;
Hol egymásban ismét nagy szerelmet gyűjtnak,
S titkos sok sóhajtást egymás mellett nyújtnak.
- 2900 55. Minkendorfon van egy vendégház állása,
Melyben sok szobáknak van rendelt oszlása,
Lehet sok személynek ott külön hálása:
Lón az Grófnének is ottan megszállása,
- 2905 56. Hol beszélgetés közt víg vocsorát ettek,
Tisztességes tréfát asztal felett tettek;
Étel után álmod szemre eresztettek, –
Nyúgodalmat szívben de akkor sem vettek.
- 2905 57. Azonközben az nap az eget festette,
Az éjet finyével földrúl elkergette,
Csácsogó fecskéket házon fecsegtette,
S az tengerek mellől már megtérítette.

- 2910 58. Megrövidült az éj, s a nap idején kél,
Hév sугári előtt már elszaladt a tél;
Meghólt az Boreas, s fúj a Zephirus szél,
S minden némúlt madár már friss nyelvvel beszél.
- 2915 59. Az ősziült hegytetők már csurogdognak
S az nyugvó patakok frissen folydogálnak,
Nymphák bokkrétákat immár addognak,
Sokféle virágot öszvehordognak....
- 2920 60. Mindennemű állat már most párosodik,
Hímjével madárka fészkén társalkodik,
Magas kéményeken gólya házasodik,
Nyöstény vad is erdőn hímmel nyájaskodik.
- 2925 61. Mostan Cupidó is forgatta kézjáját,
Nyilaival sérti világ minden fiját,
Sok szeretetének meg is adja díját,
Ellenben búsul sok, látván annak híját.
- 2930 62. Van még egy kis híja Gróf szerelmének is,
S nincs haszna az tavasz jó üdejének is,
Bár minden állatok egygé légyenek is, –
Azzal nem használnak de ő kedvének is,
- 2935 63. Mert látja: egymástúl hogy csak el kell menni,
Nincsen bús lelkének egyebet mit tenni;
Felkél azért, s mégyen szíves búcsút venni,
S elvál kegyesétül, mert most úgy köll lenni.
- 2940 64. Így Csáky Krisztina Vép felé indúla,
Az Gróf szekere is Pozsonyban fordúla;
Mellyért bánatában ez is majd megfúla,
S amaz is – elhittem – szívében ájúla.
- 2940 65. Azalatt Bercsényi Pozsonynál átkele,
S útjában egekre szemeket emele,
Mondván: „Óh, Úr-Isten, ha tér kedvem vele,
Ki miatt alig él már szívemnek fele?”
- 2940 66. Ily gondolkodással Brunócra beére,
S ott sem nyughaték meg friss testének vére;
Jó Unghvára felé hamar útat mére,
S jó útazásáért ott Istent dicsére.

- 2945 67. Az egész felföldön széledt vólt oly hír már,
Hogy árva Unghvára rövid napon jól jár:
Gyün gondos Asszonya, minéműt régen vár, –
Készítse házait, s tartsa csinosan bár!...
- 2950 68. Friss szobáit el is rendelé, készíté,
Ékes kárpitokkal falait szépíté,
Rendes képírással itt s ott ékesíté,
S csinos készüléttel magát híresíté.
- 2955 69. De mit sietsz, kapdossz té-túl, jó Unghvára, –
Nem telik ki most még kívánságod ára!...
Asszonyod jöttének tovább még határa,
Noha már jó Urad érte sokat jára.
- 2960 70. Illik is a szépért s a jóért fáradni,
Bútúl bár kicsínnyé kelljen is száradni,
Mert azzal Istentúl sok jó fog áradni, –
Mellyért szentségének nagy hálát kell adni.
- 2965 71. Kell adni, mert habár mostan személyében
El nem jött is: de eljött Urad szívében,
Eljött ékes képe, rejtve kebelében, –
S gyönyörködik szíve titkos nézésében,
- 2970 72. Melynek mássát Unghvártt nagyobbra iratván,
Jó képírójával jól lerajzoltatván,
Ágya ellenében tevé, állíttatván, –
Személyét szünetlen előtte forgatván.
- 2975 73. De nem sok haszna van az iratott képnek,
Bár Apelles által rajzoltatott szépnek;
Az illyek csak szívben ingerelnek s tépnek,
Meddig oda, hol köll, elevent nem lépnek.
- 2975 74. Így az Gróf Úrnak is képe nézésében
Szerelmének s falra fölfüggesztésében,
Nem tölt teljes kedve jelengetésében,
Nem engedett üdőt sőt ott késésében.
75. Dolgaiban Unghvártt csakhamar vég is lón,
Az vármegyében is, mint kellett, rendet tón;
Eleiben ismét Bécs felé útát vön,
Mert Unghvártt kedvére nem sok vocsorát vön.

- 2980 76. Eperjesen kapa gyorsan az postára,
Még az nap érvén az köves Branyicskára,
Azután csakhamar az magas Tátrára
S onnét az fárasztó, hosszas oldalára.
- 2985 77. A szerelmes hol jár, nem sokat aluszik,
Nyughatatlansággal mert szíve vajuszik,
Elméje sok gondok tengerében úszik,
Ahhoz, az kit szeret, meddiglen nem csúszik.
- 2990 78. Bétért volt útjában Szepes-Váraljára
S ott az káptalonnak dombos állására,
Talál az országnak az hol bírójára:
Kedves Krisztinája szerelmes atyjára.
- 2995 79. Vala az nap szintén Úrnap vasárnapja,
Hol az káptalonnak prépostja s főpapja
Az urakat ottan nagy jó szívvel kapja,
S kezét örömeben gyakran öszvecsapja.
80. Szirmay István is más több főrendekkel,
Szepes-vármegyei urakkal s tisztekkel
Itt volt, hol az üdöt eszes beszédekkel
Tölték, szállítgatván egymást üvegekkel.
- 3000 81. Minthogy már Szirmay volt eszköz dolgában,
Isten által kezdett jó házasságában, –
Bízáván továbbá is jóakaratóban,
Kéré: segítené most is szándékában!
- 3005 82. Méltóságos öreg Csáky István Úrval,
Mostan az országban hasznos főbíróval
Beszélnének együtt, egyértelmű szóval,
Hogy most e dologban lenne minden jóval:
- 3010 83. Írna egy levelet kedves leányának,
Hogy halogatója jól kezdett dolgának
Tovább már ne lenne s öröme napjának, –
Ez az akaratja néki mint atyjának!
- 3015 84. Mint kívánja, arra ötet bár ne várja:
Mert messze Szepes-től Vépnek az határja;
Az ő szívét úgy is elég öröm járja,
Esett hogy harmadszor ilyen kívánt párja.

85. Ez levelet az Gróf kebelében tévé,
S jó ura-ipától búcsúzását vevé;
Szokott gyors járását ott viszont elévé,
S csak rövidnap Bécsben jó ebédjét evé.
- 3020 86. Nagy vígasság vala e napokban szintén
Vépen, Gróf Eszterhás Antal mert eggyé lén
Juliánkájával, s Istentől áldást vén; –
Hollétérül akkor az Gróf Úr is hírt tén,
- 3025 87. Nőtt mellyért az vígság Krisztina szívében,
Szünetlen forgatván gondos elméjében
Eljegyzett kegyesét, kinek személyében,
Nem gyönyörködheték most jelenlétében...
- 3030 88. De földerül majdan régen borúlt napja,
Elúzi majd gyászát Jázon aranygyapja,
Az Párisnak aranyalmáját elkapja, –
S ezért az irígy majd nyelvét elharapja.
- 3035 89. Aranyalmáját mert ha Vénusnak Páris
Istenasszonyok közt ítélte ámbár is:
De azt Krisztinának Miklós adta már is...
Kiki bár elhigyje, hogy bizony nem kár is!
- 3040 90. Addig hagyigálta szép aranyalmáját,
Dicséretes élte érdemes summáját,
Mutogatta deli s termetes formáját, –
Hogy elérte régen űzött Krisztináját.
- 3045 91. Győzte Hyppomenes így az Atalantát,
Elhányt almájával tartóztatván futtát,
Így nyerte meg végre az futozó csatát,
S vetett kockájának látta végre hatát.
- 3045 92. Máskép nem tehetvén szert szép mátkájára,
Acontius is ezt írta egy almára:
„Esküszöm Diánna szent áldozatjára,
Tiéd lészek, jutok míg éltem fogytára!”

- 3050 93. Mellyet *Cydippének* vetvén kebelében,
Az írást olvasá, forgatván kezében:
Nincs mit tenni, áll már az dolog hírében, –
S így lón Acontius részes szerelmében.
- 3055 94. Almáját Miklós is már odavetette
Krisztina keblében, s hív szívében tette,
Az mellyel szívéhez szívét egyeztette,
S elválhatatlanúl, holtig hitezette.
- 3060 95. Így azért sokáig Bécsben nem múlata,
Hintójában postalovakat fogata,
Sietéssel kiket gyakorta nógata, –
Kegyes jegyeséhez míg Vépre juthata.
- 3065 96. Víg Véprül az vendég szintén az nap oszlott,
Az muzsikák magas trónusa is bomlott, –
De kedvében bezzeg Bercsényi nem romlott,
Mert Hymen kedvesen néki már ágyollott.
- 3070 97. Mit mívelsz? Ne bánts az muzsika trónussát,
Bercsényi is tartja mert a tánchoz jussát!...
Láthatd majd néki is olyan triumphussát,
Mellyen fogja kézen Vépnek szép Vénussát.
- 3075 98. Kézen fogja, s vígan járja táncát véle,
Megtapodja búját, melyben eddig éle.
Lessz örömmel napja, este, költe s déle...
Muzsika pendüljön azért mindenféle!
- 3075 99. Ném volt soha háznak olyan áldottsága,
Mint most Vépnek történt hármass boldogsága:
Tegnap Julinkának mert lett párossága,
S Erdődy Margitnak ma van mátkasága,
100. Kit Gróf Kéry János magának megkére,
Pénteken, – hogy az Gróf postán Vépre ére, –
Jó öreg atyjával ő is odatére,
S lett kívánságának gyűrűváltó bére.

- 3080 101. Szombaton ezeknek szerelmes anyjával,
Méltóságos, kegyes Csáky Krisztinával
Megesküdt Bercsényi, s Isten áldásával
Takaródtak együtt Vénus paplanjával.
- 3085 102. Áldott hét az, melyben ily napok támadtak,
S Vépnek ablakira víg sűgárt gyűjtottak,
Mellyek előtt gyászos felhők elfutottak,
S csillagzó szép finyre Vép népi jutottak.
- 3090 103. Áldott péntek s szombat az múlt csütörtökkel,
Töltöttek hat szívet kik most örömmel;
Ne nőjjen ezekben az föld is ürmökkel,
Megtiszteltessenek sőt tömjénfüstökkel!
- 3095 104. Méltó bizonyyára őket megtisztelni,
Jó emlékezettel nagy vígan szentelni,
Méltó nagy örömmel ezeken bételni,
Vénusnak s Hymennek őket ünnepelni.
105. Nem sok szolga vala akkor túdós ebben,
Asszonyát vasárnap hogy lássa színletben,
Diánnát meggyőző drága öltözetben, –
Szemek eleiben gyűtt vasárnap melyben.
- 3100 106. Nézik álmélkodva hamar változását,
Ruháival vesztvén szemeik látását;
Nézik plánétáknak az fejin állását
S azok közt sok apróbb finynek csillagzását.
- 3105 107. Vélik, Ariadne csillagkoronáját,
Istenek egekről küldték le formáját
S az Grófné fejéhez illették kámváját,
Azzal is építvén s szépítvén orcáját.
- 3110 108. Minden drágakövek számtalan bősége,
Az rubínt s gyémántnak ékes különbsége,
Smaragd és onyxnak külön ékessége,
Rajta az berillus s zafir finyessége.
- 3115 109. Orientális szép öreg-szem gyöngyökkel,
Sok rendben fűzetett több apróbb szemekkel,
Drága függők, násfák kézi perecekkal
Ékesítették az Grófnét most finyekkel.

110. Mídás érte kézzel, gondolnám, ruháját,
Arachne varotta virágos munkáját,
Tyusból hozták volt szép matériáját, –
Pennám le nem írja ezek szép formáját.
- 3120 111. Bír Csáky Krisztina bőven mindezekkel,
Változó ruhája sok különbségekkel
Szemet csiklándoztat tündöklő színekkel, –
Bír de mindezeket győző erkölcsökkel.
- 3125 112. Semiramist győzte elmés özvegységgel,
Antiopát múlta kedves kegyességgel,
Csendes Eudoxiát szemérmességel,
Túdós Cornéliát bírta bölcsességgel.
- 3130 113. Nézze Hyppatia ámbár az egeket,
Tégyen Aspásia okos kérdéseket,
S tartson Constantia kész feleleteket,
Erinna s Corinna írjon sok verseket – –
- 3135 114. Mindezeket Csáky Krisztina felmúlta
Drága természettel, úgy látom, megdúlta;
Mert az jó Istentől naponként tanulta,
Élete világban tündöklök miúlta.
- 3140 115. Hogyha Sosipatrát Istenek nevelték,
Szép tudományáért Minervát tisztelték,
S azért magok közé irratták s emelték:
Krisztinát méltábban arra szentelheték.
- 3145 116. Boldog, kinek Isten ilyen társot adott,
S kinek keze közé ily asszony akadt,
S elválhatatlanul az kihez ragadt, –
Attúl minden bú s gond meszire szaladt.
- 3145 117. Jól mondta volt Pálnak az Echó, hogy adjon
Hálát az Istennek, s bú tüle szaladjon,
Szíve nagy vígsága egekig haladjon,
S ne féljen, éltere hogy bánat áradjon!...
- 3150 118. Azért ha valaha Vépen volt vígasság,
Illik: szaporodjon most minden nyájasság,
Az öröm hármazzon, ez is az igazság:
Mert hármasan szállott reá az boldogság.

- 3155 119. Sokféle hegedű húrja vígan pengjen,
Cimbalom s virgína rézfonala csengjen,
A síp és trombita dob hangjával zengjen, –
Szíves nagy vígságtúl föld is ugyan rengjen!
120. Gróf Eszterhás Antal mert Juliánkáját
Elvette, s bírja már mint saját mátkáját;
Kéry is elkérte kedves Margitáját,
S bírja Bercsényi is immár Krisztináját.
- 3160 121. Éljetek hát vígan teljes éltetekben,
Periklest követvén hű szeretetekben,
Írigyitek hogy meghaljanak mérgekben,
S dicsírijétek Istent együtt mindenekben!...

EPILOG

- 3165 1. Melynek ha ki vétket,
Mint ízetlen étket
Folyásaiban talál:
Gondolja, hogy ahhoz
Kedvetlenséget hoz
Az elme, ha jól nem hál.
- 3170 2. De bármint lött légyen,
S ítéletet tégyen
Rólam, ki mint akarja:
Elég, hogy én pennám
Minden erővel, nám,
3175 Az jót rájok takarja;
S tovább is kívánja
– Eb is, a ki bánja! –,
Hogy áldja Isten karja.

3164 [Egy levél hiányzik. Thaly jegyzete]

JEGYZETEK

BEVEZETÉS

Kötetünk a sorozat hagyományaihoz híven a szövegeket betűhíven közli. Igyekeztünk megőrizni a betűk paleográfiai változatait is. Ha ezt nem tudtuk megtenni, akkor az egyes betűk paleográfiai változatait a ma használatosakkal írtuk át, tehát $\beta = s$, $\beta = sz$, $\delta = \ddot{o}$, $\ddot{u} = \ddot{u}$, $\check{V} = \check{U}$, $\check{V} = \check{U}$, $\check{V} = \check{U}$, $\check{V} = \check{U}$, $\check{a} = a'$ stb. Az esetleges eltérésekről, valamint a szövegközlés egyéb problémáiról az egyes szerzőkről szóló jegyzetekben adunk számot.

A nazálisok, valamint a *-ban*, *-ben* és *-nak*, *-nek* ragok, az *I[ste]n* szó rövidítéseit föloldottuk és kurziválással jeleztük, de a szövegkritikai jegyzetekben nem tüntettük föl.

Nem tartottuk szükségesnek megőrizni a másolók és nyomdászok által alkalmazott központosítást, ezt a mai értelmezés szerint alkalmaztuk.

ROZSNYAI DÁVID

ÉLETE

Rozsnyai életének adatai (diplomáciai pályájának és a benne buzgó önmegörökítő vágnak köszönhetően) meglehetősen ismertek. Önéletírás-töredékét, naplóit, egyéb iratait l. Rosnyai Dávid, az utolsó török deák történeti maradványai. Kiad. SZILÁGYI SÁNDOR. Pest 1867. MHH II. 8. Számos rá vonatkozó okiratot tartalmaznak az EOE XIV–XVI. (Bp. 1889–1893) és a Török–magyarkori államokmánytár IV–VI. (Pest 1870–1871) kötetei.

Rozsnyai 1641-ben született, valószínűleg Marosvásárhelyen. Meglehetősen jó iskolázottságot szerzett, bizonyára Kolozsvárt. Családja marosjáromi előnevű székely nemescsalád; eredetileg Szabó nevet viseltek. Apja István, anyja Jenei Klára. Egy leánytestvéréről tudunk, aki Veresmarti Gáspár felesége lett: Veresmarti 1641-ben Marosvásárhely református papja volt, majd marosi esperes, 1648-ban Fogarasba került, 1650-ben Kolozsvárra, itt utóbb kolozs-kalotai esperes, 1661-től pedig Erdély püspöke.

Naplójának első bejegyzett dátuma a legelső bekezdés élén (1a.) 1660. május 22., II. Rákóczi György gyalui ütközetének időpontja, ezt azonban Rozsnyai nem egyidejűleg, hanem „emlékezetnek okáért” írta be, ugyanabban a bekezdésben megemlítve Rákóczi Váradra érkezésének (május 24.) és halálának (június 7.) dátumát is, ez tehát a bejegyzés idejéről nem árulkodik. (*Naplóját* l. OSZK FM 1/015.) A második egykorú bejegyzés, az 1661 júliusában fölvert leltár (2a.) arról tanúskodik, hogy szülei ekkor már nem élnek. A harmadik bejegyzés, az „Igaz Isten, kinek nagy hatalma fel neőt” kezdetű, Rimay és Szepsi Csombor Márton versceinek strófaiból összeállított vers, amely 1662. december 11-én került *Naplójába* („Scripta per me Dávidem Rosnay m. p. A[anno] 1662. 11. decembris.” 2a.), talán olyasféle Istennel való számvetésnek tekinthető, amilyent Balassi és Szepsi Csombor Márton életük nagy fordulói, nagy elszánásai előtt írtak. Körülbelül ekkor dönthette el ugyanis Rozsnyai, hogy udvari szolgálatot keres. Szándékának azonban csak attól kezdve maradt nyoma, amikor sikerrel járt, 1663 áprilisában Apafi udvarában: „Segesvárott lévén kegyelmes urunk Apafi Mihály önagsága, Kucsuk Mehemed nevű pasával in anno 1663 mense aprili; én is oda mentem vala kétfelé tekinteni, de azonban oly reménységgel, hogy talán az új és szűk udvarban valami szolgálatra én is beférkezhetem.” (Önéletrajza. SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 317–318.) Ekkor azonban még nem volt sem támogatója, sem határozott elképzelése a szolgálatról. Mindkettőt Csepregi Turkovics Mihálytól kapta meg, aki kolozsvári deák korában ismerte meg őt, s ismerte püspök sógorát is; 1665-ben Apafinak írott levele (Török–magyarkori államokmánytár. IV. 224–225.) szerint maga is szokott török ügyekben eljárni: „Isten rendeléséből török deákságomnak meg gondolója, első kimondója volt tiszteletes Kolosvári Turkevics (!) Csepregi Mihály.” (SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 317.) Csepregi ajánlotta őt Ghillányi Gergelynek; Ghillányi, Veresmarti püspök komája pedig a fenedelemnek. Apafi hajlandó volt török deákjává fogadni, de biztosítékul, hogy tanulása és szolgálata alatt nem lesz törökké, kezességet kívánt; ezt Veresmarti adta meg. Maga Rozsnyai április 28-át tekintette szolgálata kezdetének. Így török deákká lévén májusban elindult, hogy Daczó János követtel és Brankovics Györggyel, a török nyelvben már járatosabb másik török deákkal együtt Te-

mesvámál csatlakozzék Haller Gáborhoz, az Ali basához küldött követhet. Csalódottan vette tudomásul, hogy az adóval Eszékéről Konstantinápolyba induló Jankó Péter kapitihát nem ő, hanem Brankovics György kíséri el, de a táborozásban eltöltött idő utóbb nagyon hasznosnak és egész életére nézve döntőnek bizonyult. Panajot, a szultán főtölmácsa, akinek magyar írástudója nem volt, maga mellé vette: a mellette eltöltött hónapok alatt értékes személyes kapcsolatokat, tolmácsi és diplomáciai ismereteket szerzett. Vele ment Budára, majd Érsekújvárra, sőt ő írta meg Panajotnak Apafihoz szóló levelét is, amelyben a főtölmács azt tanácsolja, ha a fejedelem meg akarja tartani fejedelemségét, személyesen jelenjék meg Érsekújvár alatt a nagyvezér táborában; ugyanakkor biztosítja élete felől. Haller Gábor közelről látott sorsa, a kivégzése (nov. 16.) előtt vele együtt töltött nap pedig igen hamar bepillantást engedett neki a politika „hátszágába”, az intrikák közé, s gyorsan megnövelte óvatosságát, politikai tisztánlátását. Az erről szóló kesernyés megjegyzés azt mutatja: Rozsnyai minden bizonnyal lojális volt Apafihoz, de illúziói nem voltak felőle: „[...] ez fejedelemséget Haller Gábortól igen féltjük vala, mely tisztet valamely nehezen vállalánk fel a vásárhelyi mezőn Nyárádtőnél, százsor meg százsor nehezebben valánk arra valakinek aspirációját hallani, igen készek (ha valaki hazudja vala) hinni [...] Ezekből concludáljon, akinek kell, Erdélyben halt-e meg Haller Gábor vagy Törökországban.” (Apafi Mihály Érsekújvár alá való meneteli. Uo. 380–381.)

1663 decemberétől Nándorfehérvárott volt, s végre hozzáláthatott a török deákságra való fölkeszüléshez. December 11-én kezdte meg tanulását a török ábécé leírásával; 1664 májusában hodzsát fogadott az írás tanulására, augusztusban egy másikat a díváni írás elsajátítására. Szeptember 9-én vetette meg későbbi történetírása, dokumentumgyűjteménye alapjait azzal, hogy a hodzsától egy donatio-levelt vett. 1666. május 11-én, Drinápolyban, Alsó János kapitihának a nagyvezérnél tett bemutatkozó látogatásánál szerepelt először tolmácsként; 1667 októberében már a szultán előtt tolmácsolt.

Ez időtől fogva Rozsnyai, bár nem főszereplőként, részese volt az erdélyi fejedelemség valamennyi török ügyének, hol tolmácsként, hol fordítóként, hol követként. Egy rövid időt (1664. nov. 23.–dec. 31.) Erdélyben, majd három évet Konstantinápolyban és főként Drinápolyban töltött a követek mellett. (L. Hídvégi id. Nemes János naplója. 1651–1686. Közli TÓTH ERNŐ. TT 1902. 396–397., 532.) Az 1667–1668-as évek fő feladata Zólyomi Miklós fejedelmi aspirációinak, portai tevékenységének ellensúlyozása, igényeinek kivédése. A fennmaradt forrásokból úgy tűnik, mintha Rozsnyai elvállalta volna Zólyomi megmérgezését. (ZSINKA FERENC: Adalék Rozsnyai Dávid életéhez. Száz 1912. 605–607.) A részletes vizsgálat bonyolultabb képet mutat. Rozsnyai valóban elvállalt valamit, ami titkos volt, de azt nem tartotta becstelenségnek. („Amaz titkos dologban még semmi sem telheték, de megnyugodgyék Kegyelmed abban, bizonyos okokra nézve teljes tehetséggel rajta vagyunk, csakhogy igen titokban tartassék, jó igyekezetünkért ne legyen becstelenség jutalmunk.” Rozsnyai levele Telekinek. Drinápoly, 1667. szept. 7. Teleki Mihály levelezése. Szerk. GERGELY SÁMUEL. IV. Bp. 1908. 190. Kiemelés tőlem. S. S. M.) A végrehajtásban azonban nem mutatott buzgalmat, kibúvót keresett: attól félt, hogy ha végrehajtja a feladatot, s az kitudódik, neki el kell hagynia a Portát, s tanulása félben marad. (Uo. 205.) Székely László szerint „Dávid deák” egyezett meg Zólyomi embereivel, hogy a mérget uruk ételébe teszik; maga Rozsnyai arról tudósítja Telekit: Zólyomi tolmácsa, Örmény András, aki eddig örködött ura életén, most ötezer aranyért hajlandó elhagyni urát. (Uo. 484., 509.) De – mint már Zsinka Ferenc fölvetette – könnyen lehet, hogy Rozsnyai csak hitegette megbízóit, s valójában összejátszott Zólyomival. Titkos megbízatása semmiképpen nem volt erkölcsös, de annak bűnét Apafinak tulajdonította: az itt alkalmazott „fejedelmi többest” a fejedelem (illetve általában a felsőbbség) iránti gúnynak tartotta főt: „Ez holnaptul [1667 júliusától] fogva az esztendő végéig eléggé foglalatoskodván kegyelmes uram parancsolatjából holmi titkos dolgokban, melyben mivel Istentől nem kérdettünk volt tanácsot, frustráltattunk.” (Naplója. 21a. Ugyanígy fejedelmi többest használ II. Rákóczi Györggyel kapcsolatban is [„Itt a katonáember melléje áll vala a katonatanácsnak, ha Patakról mást ne izenjen anyánk, melyet meg is bánánk Gyalunál.” Történt dolgok. MTAK Kézirattár Tört. 2-r. 150. 99a.], a török intrikák esetében is [„Fővezérséget féltünk vala tőle.” Önéletírása. SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 329.].) Zólyomival való kapcsolata talán nem volt ellenséges, mert 1669 januárjában, amikor Gyulafehérvárra hazaindult,

Zólyominak öt embere tartott vele; négyüknek Apafi maga adott szolgálatot, az ötödiket, Gáspár kovácsot pedig Rozsnyainak adományozta.

Az év végén Rozsnyai újabb fontos utat tett: 1669 októberében indulva decemberben fölkereste Krétán a Kandia várát ostromló nagyvezért, hogy Apafi számára engedélyt nyerjen a Wesselényi-összeesküvés támogatására, román és török segédcsapatokkal együtt Magyarországra való indulásra s a fölfedezett összeesküvés menekülteinek befogadására. A sok veszély között, áldozatosan és igen sietve megjárt útról azonban március végén hazatérve csupa rossz hírt hozott: kérésük elutasítása mellett ő számolhatott be Kandia bevételéről, a Porta és Velence békekötéséről, valamint Zrínyi Péter követének, Bukováczy kapitánynak arról a nagyvezérnek tett ajánlatáról is, hogy Apafit elmozdítva helyezték vissza a fejedelemségbe I. Rákóczi Ferencet. ([KONCZ JÓZSEF] K. J.: Zrínyi Péternek a portával való alkudozásaihoz. HK 1891. 420. és Erdély története. Szerk. MAKKAI LÁSZLÓ, SZÁSZ ZOLTÁN. II. Bp. 1986. 853.) Így a követi beszámoló „némely részinek ő nagysága igen örül vala, de hogy fejedelemségét mások sollicitálták, azért haragszik vala” (SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 340.) Lehet, hogy a Rozsnyai Zólyomi-pártiságáról szóló gyanú már ekkor, 1670 őszén erős volt, s a Bornemisza Anna levelében bizalmatlanul, sőt becsmérőleg emlegetett tolmács Rozsnyai. (EOE XV. 154.)

Ez év őszén az adót vivő Rhédei Ferenc főkövet és Türi László kapitihá mellett Rozsnyai volt a tolmács; követségük – melynek fő célja a török által elfoglalt körösmenti falvak visszaszerzése volt – sikertelen maradt. Boér Zsigmond és Rhédei Ferenc ismeretlen időpontban tértek vissza Erdélybe, de amikor visszatértek, Zólyomi-pártisággal vádolták meg Rozsnyait. Rozsnyai az 1670-es évnél jegyzi föl: Boér „mihelyt udvarhoz érkezett, engemet annyira bevádolt (hogy én Zólyomihoz vonszok titkon), hogy ha az udvarnál jóakaróim ne találkozzanak, ő nagyságok közül megfogtak volna házamnál, és vasban vittek volna”. (SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 342.) Ez az időpont azonban alighanem téves. Boér valószínűleg 1671-ben tért vissza Erdélybe, mindenesetre csak 1671. július 8-án számolt el a kapott pénzekkel. (EOE XV. 207–210.) Rhédei Ferenc és Teleki Mihály szintén gyanakodott Rozsnyaira, s a jelek szerint valamiben félre is vezették őt; azt kell mondanunk, lehet, hogy Rozsnyai kijátszotta megbízóit, de azok is becsapták őt, talán éppen a Zólyomi-üggyel: „míg ezen dolgokon által nem esünk, diszgustálni nem jó Dávid deákat, sőt Kegyelmed mutasson igen jó kedvet, és beszélgessen familiariter vele” – adja tanácsul Telekinek Rhédei Feketehalmon, 1670. jan. 15-én kelt levelében. – „Ez Kegyelmed írását ugyan megmutatom neki, de bár levele formájában volt volna írva, mert hamis astutus [‘ravasz, fortélyos’] fiú, és soha ember hamarébb kisebb dolgokon is nem indulhat inkább meg, és nem conturbálhatja jobban magát. Azonban Kegyelmed csak azt mondja neki, hogy úgy mondották az étékfogók, urunk ellen is sokat panaszkodott, és gondolja ő nagysága, talám ő nagyságok méltóságok ellen is tanált volna valakinek írni; de Zólyomi felől való dolognak csak árnyékát se vegye eszében, mert ezekben ő semmit sem tud, az miket mű tudunk Boér urammal.” (Teleki Mihály levelezése. V. Bp. 1910. 456.) Miután 1671 novemberében Rozsnyai ismét visszatért Erdélybe (I. Nemes János naplója. 532.), az iránta megnyilvánuló bizalmatlanság miatt az 1671-es adót vivő követség, Szilvási Bálint, Brassai Frajner Péter követek, Gyulai Tamás kapitihá tolmács nélkül járta meg útját, de „hig válással” is volt kénytelen visszatérni. (SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 344.)

Rozsnyai, úgy látszik, tanult az esetből, s legközelebbi küldetésekor már a saját biztonságára is gondolt a haza szolgálata mellett: 1672. május 1-jén külön levélben biztosította őt hat főúr, Bánffy Dienes, Bethlen Farkas, Rhédei Ferenc, Haller János, Kormis Gáspár és Bethlen Gergely, hogy míg ő a Portán „serényen forgódik”, ők támogatni fogják a fejedelem előtt. (KONCZ JÓZSEF: Rozsnyai Dávid életéhez. TT 1884. 201–205.) Tagja volt az 1672 tavaszán Ali váradi pasa terjeszkedésének korlátozására, a határvonal megállapítására induló követségnek is, júliusban pedig a Portán volt Gyulai Tamás kapitihá mellett, innen azonban Baló László főkövet mellé rendelték, hogy a szultáni hadaknak Kamenicbe (Lengyelország) szállítandó 600 szekér élelmiszert elkísérjék Madarász Mátyás és Fodor Miklós kapitányokkal; a török hadat már Kamenicen túl, Podóliában, Bucsesnél érték utol. Onnan visszafordulva Moldvában csatlakozniuk kellett az ősszel adót vivő követséghez; ennek tagjaként értesült Rozsnyai arról, hogy készülődnek az Apafi által a határon (Hadad, Szilágycsehi,

Gyalu, Sebes táján) engedély nélkül emelt építmények felülvizsgálatára; Rozsnyai a török postát megvesztegette, hogy megelőzhesse. Így az 1673-ban kiküldött bilaterális bizottság már csak az építmények romjait találta. Rozsnyai tagja volt e bizottságnak is, és ugyanebben az évben ugyanez ügyben Szilvássi Bálint követtel is eljárta Portán.

1674 májusában ismét a török táborba élelmiszert szállító küldöttség tolmácsa volt Nalácsi István főkövet és Tötöri István kapitihá mellett. Ezen az úton alighanem a törökkel történt valami összeütközése. Nalácsi István „Kozákországból”, „a Brog vize mellől” ezt írja a fejedelemtől szeptember 4-én: jelentését inkább előszóban teszi meg, „mivel pennára nem igen merem bízni, lévén példa előttem. Rosnyai uramat elfogták volt, hatvan napig fogva volt, kibem semmit nem tudtam, midőn megtudtam, úgy küldtem a tihájához, de mégis a leveleket fel nem szaggatták.” (Bizonyára a Rozsnyainál lévőket.) Az események magyarázatára nincs semmi támpontunk. Ugyanezen a napon Rozsnyai is írt levelet Székely Lászlónak lengyel és orosz hírekről, a számára Székely által Erdélyben vásárlandó rabokról, de fogságáról egy szót sem ejt. (EOE XV. 392–394.) A levélszöveg ellenőrzésére nem volt módom, de föltételezem: a levélben nem „Rosnyai uramat”, hanem „Rosnyai uramét” állt, tehát – s ez könnyebben hihető – nem Rozsnyait tartották fogva hatvan napig úgy, hogy a főkövet nem is tudott róla, hanem csak a leveleit. Ez az értelmezés érthetőbbé teszi Nalácsi ózkdadását is a jelentés leírásától. 1675 májusában Apafi új instrukcióval küldte őt Drinápolyba, hogy a magyarországiak ügyét és Bánffy Dienes kivégzését megmagyarázza. (Török–magyarkori államok-mánytár. V. 336–337.) Az év szeptemberében kötötte házasságát Nagy Annával. Ebben az időben oly nagy becsben állt Apafi előtt, hogy a lakodalmat a fejedelem radnóti udvarában tartották, s arra Apafi maga hívta meg Bethlen Farkast és feleségét. („[...] tiszteltesség kegyelmeinek praesentiajával is megírt hívünk öröme napja.” Uo. 352.) A házasság és gazdaságának megalapozása bizonyára elvonta egy időre Rozsnyait a szolgálatától (1677-ben Nyárádton a kapott háztelkeken építtetett), csupán azt tudjuk, hogy 1677 őszén megfordult a Portán Buda János kapitihával. Rozsnyai egyébként, noha a fejedelemtől és pártfogóitól írt leveleiben és hátrahagyott följegyzéseiben sűrűn hangoztatja szegénységét, a szolgálattal járó sok költségét, idővel tisztas jómódra tett szert. Jóllehet járandóságát (ez 1669-ben 125 ft volt, hozzá az egyéb juttatások: 31 ft egyéb költségeire, textil, abrak, élelmiszer) nem kapta meg rendszeresen, s talán nem is mindig fizették ki teljesen, számos esetben kapott ajándékokat: tanulása idején több ízben pénzt (a gondosan vezetett följegyzés szerint 1663–1668 között összesen 1452 tallért), portai útjairt 100–100 aranyat (ezt 1673 után minden évben megkapta, függetlenül attól, járt-e a Portán), 1667-ben 850 aranyat, 1669-ben Zólyomi kovácsát s még három cigány jobbágyot, tíz emberből álló jószágot Magyarherepén, 1672-ben kétszáz tallért kameniki útjában esett kára megtérítéséül, 1675-ben a herepei tizedet; ha másoknak tett szolgálatot (Székely Mózes kapitihának vagy Debrecen városának), azok is megjutalmazták; 1702-ben II. Apafi Mihály adományozott neki Rusoron részbirtokot és jobbágyokat. Öröklött és szerzett birtokain lelkiismeretesen és szemesen gazdálkodott, több ezer forintnyi készpénzt kamatra adta ki, s a hasznát gondosan be is interestezte. (SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 307–308., 311., 425., 437. passim és BITTENBINDER MIKLÓS: Adatok Rozsnyai Dávid életéhez. ItK 1910. 338–348.)

Rozsnyai sem került el 1678-ban a Béli Pál ligájában való részvétel gyanúját. A Béliért 1674-ben 1000 ft értékben vállalt kezesség összegét is meg kellett fizetnie (csak 750 ft kifizetéséről maradtak fenn adatok okt. 25. és nov. 16. dátummal; EOE XIV. 625.), október 25-én pedig ő maga is a görgényi börtönbe került; 1680-ban Szamosújvárra vitték át. Fogsága körülményei meglehetősen szigorúak voltak; ekkor írt leveleiből kiolvasható szívós küzdelme a kisebb-nagyobb engedményekért. A szétosztogatott ajándékoknak s a felesége által végrehajtott aprólékos utasításoknak hála, a fogság szigora fokról fokra csökkent. Előbb az írásra kapott módot, aztán az olvasásra, török könyvek bevitelére. 1681. február 21-én a feleségestül tisztességesen megajándékozott Toldalagi János, a börtön főfelügyelője engedélyezte, hogy kijárhasson cellájából két örrel a templomba, az árnyékszékre; hogy inasa szabadon bejárhasson hozzá; hogy kolozsvári nagybátyja, Jenei Mihály meglátogathassa. Egyedül a török írásgyakorlás engedélyezését hátrította Toldalagi Apafira. (KONCZ JÓZSEF: Oklevelek Rozsnyay Dávid fogsága történetéhez. TT 1883. 155–169.) Szamosújvárt olvasta a *Horologium principumot*, Antonio Guevara fejedelmi tükrét, bizonyára Johann Wanckel többször

kiadott latin fordításában. (SIMONFI JÁNOS: Rosnyay Dávid naptári följegyzései. ErdMúz 1914. 108–126.)

Négyévi rabság után, 1682. okt. 19-én aláírta reverzálisát, s 25-én szabadon bocsátották; az erről szóló oklevél nov. 27-én kelt. Az érte kirótt 1000 arany kezességet 31 nemes vállalta. Apafi visszahelyezte őt tisztébe, és ötszáz arannyal, néhány ház jobbággal kárpótolta „méltatlan szenvedéseierért”

A fogság kényszerű tétlenségét Rozsnyai, akárcsak más fogolytársai, az irodalom, illetve a történetírás művelésére használta föl. Görgényi rabságában fordította magyarra azokat a török okmányokat, amelyek történetírásának gerincét alkották. (L. a *Történet dolgok* Nalánczi Györgynek és Kornis Zsigmondnak szóló ajánlásait.) Szamosújvárt a *Horologium turcicum* lefordításával foglalta toskodott.

Jogi értelemben Apafi vissza tudta helyezni őt „előbbeni helyére”, az a hely azonban immár soha többé nem volt ugyanaz, mint fogsága előtt. A nyolcvanas évek már a törökellenes nemzetközi koalíció, a balázsfalvi egyezmény és a fogarasi deklaráció évtizede. A török hatalom fokozatosan hanyatlott, az erdélyi politika pedig óvatosan a császári udvar felé orientálódott. A török deák tisztének értéke – a török kapcsolatok fontosságával párhuzamosan – rohamosan csökkent. 1687-ig még akadnak olyan török levelek, amelyeken Rozsnyai kézírása megőrződött. (Török-magyarokori államokmánytár. VII. 175., 222.) 1693-ig kapott fizetést, ettől kezdve azonban bizonyára csak helyell-közzel, mert 1699-ben a guberniumhoz beadott folyamodványára Nalánczi Lajos 1000 ft kifizetését rendelte el, azzal a záradékkal, hogy a többi iránt legyen türelemmel. (DEÁK LAJOS: Rozsnyai Dávid életéhez. TT 1884. 205–207.) Am a hátralékhoz aligha juthatott hozzá, mert 1702. január 23-án a gyulafehérvári káptalantól újra kérte 1698 óta elmaradt járandóságai kifizetését. (KONCZ JÓZSEF: Rozsnyai Dávid életéhez. TT 1884. 201–205.) 1711 februárjában Rabutin utalt ki neki pénzt (LUKINICH IMRE: Rozsnyai Dávid életéhez. ItK 1912. 121.), de 1712-ben újabb beadványval ostromolta a Regia Deputatiót. (SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 391–401.) Számítása szerint 1714-ben már mintegy hatezer forinttal adósa az állam. Özvegye még 1722-ben is kérvényezte férje elmaradt fizetéseinek kiutalását a guberniumnál.

1705. március 11-én Rozsnyai levélben ajánlotta föl szolgálatait és „hátramaradt kevés életét” II. Rákóczi Ferencnek. A levélre azonban ez van rájegyezve: „Nem szükséges válasz.” (THALY KÁLMÁN: Magyar történetírók életéhez. Száz 1874. 55.) Thaly föltételezése szerint azért, mert Rákóczinak megvolt a maga „török deákja”: Csúzy Jakab, s így nem volt szüksége Rozsnyaira. A valóságban azonban Csúzy Jakab csak 1707-ben kezdte tanulni a török nyelvet, hogy tolmács legyen, s 1710-ben, noha már tolmácsolt a tihájánál, még mindig tanult. (Pápai János törökországi naplói. Kiad. BENDA KÁLMÁN. Bp. 1963. [Magyar Századok] 227., 232., 317.) A válasz elmaradása nem vette el Rozsnyai kedvét, s júliusban elindult Rákóczi felvidéki táborába. Augusztus 14-én a Vág partján, Vécse-nél érte el a tábor, s 20-án Nyitrán sikerült beszélnie Rákóczival. A fejedelem meghallgatta őt, s mint Rozsnyai följegyezte, két helyre, Nándorfehérvárra és Temesvárra levelet is íratott vele. (SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 408., 455–457.) Valószínű azonban, hogy huzamos ideig nem foglalkoztatta. Utolsó éveit Rozsnyai minden bizonnyal családjá körében töltötte el, dokumentumgyűjteményét tökéletesítgetve. Ekkor már második feleségével, Fogarasi Rebekával és népes családjával élt (első feleségétől született gyermekei András, Rebeka és Zsuzsa, a másodiktól Sámuel, Anna, Klára és Sárka), de fia, Sámuel lassacskán felnőhetett a családfői feladatokhoz, mert 1708-tól kezdve ő is jegyezgetett a családi kalendáriumokba. Maga Rozsnyai két évfordulóról emlékezett meg minden alkalommal: szolgálata kezdetéről és kedves leánya, Sárka haláláról (1709). (SIMONFI JÁNOS: I. m. 12–18.) A kalendáriumba 1717. április 28-án írta be utolsó bejegyzését: „Istenem kegyelmes segedelméből ma 54 esztendeje, hogy ország szolgája vagyok.” Mint Sámuel följegyezte apja *Naplójának* végére: 1718. március 4-én halt meg. (24a.)

MŰVEI, IRATAI

Rozsnyai a jelek szerint már ifjan, talán iskolai tanulmányaitól indítva vonzódott a történetíráshoz: alighogy megkezdte török nyelvi tanulmányait, négy hónap múlva megvásárolta a hodzsától gyűjteménye első darabját, egy oklevelet. Emellett a régi emlékek szeretete és az önmegörökítés vágya is erősen munkált benne: mikor 1665-ben első konstantinápolyi útján először találkozott a nagyvárosban az évezredek egymás mellett élő emlékeivel, maga is igyekezett azokból részesülni vagy nyomot hagyni rajtuk: az Aja Szofiában megmutatták neki Noé bárkájának egy darabját, s abból ő is vajt magának egy szilánkot; az Anadolu Hisari ('anatoliai erőd'; az ázsiai parton emelt erődítmény) falainál tett kiránduláson pedig egy alabástromszoborra fölírta a monogramját. (*Naplója*. 12b–13a.)

Első művei emlékirás típusú följegyzések: napló, önéletírás. Már ekkor tudatosan gyűjtötte az anyagot egy történetírás megalkotásához (különösen a pécsi származású Zülfikár aga fiaival alakított ki jó kapcsolatot), ám a kényszerű alkalmat az oklevelek, iratok elrendezéséhez, lefordításához a görgényi rabság szolgáltatta. A történetírói följegyzésekben bővelkedő 17. században munkája sikerét a fölhasznált anyag adta: a török Portát érintő fejedelmi levelezés, athnámék és benyújtott panaszok. Ezt a forrást egyedül ő aknázza ki. Saját eredeti fogalmazványai főként a dokumentumokat bevezető, értelmező és összekötő kommentárookra korlátozódnak. Szamosújvári rabságában készült műve, a *Horologium turcicum*, a nemzetközileg ismert, indiai eredetű keleti mesegyűjtemény első magyar fordítása elsősorban fejedelemtükör; ebben megcsillanó vonzalmát a szentenciózus, bölcselkedő maximákhoz történetírása példányainak szennylapjain is kamatoztatta.

Családja meglehetősen jól megőrizte iratait, s azok a múlt század második felében meginduló szövegközlő sorozatokban hamarosan meg is jelentek. Ma főleg SZILÁGYI SÁNDOR kiadása hozzáférhető.

Jelenleg a következő műveiről van tudomásunk:

1. *Naplója*. 1660–1670 és 1705. július–augusztus.

Kiad. SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 263–313., 403–408. Részletei: Haldokló Erdély. 1662–1708. Bev. MAKKAI SÁNDOR. Bp. [1942.] (Erdély öröksége VI.) 83–125.

A kézirat Mikó Imre birtokában volt; PERÉNYI JÓZSEF szem elől veszítette (Rozsnyai Dávid. Kolozsvár 1895. 94.). Ma Erdélyi Múzeum 159.; OSZK FM 1/015.

2. *Önéletírása*. 1663, 1669–1673.

Kiad. SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 315–358.

A kézirat Cserei Farkas gyűjteményében volt (Erdélyi Múzeum).

3. *Apafi Mihály Érsekújvár alá menetele*. 1664.

Kiad. SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 359–385.

Kézirata: OSZK Fol. Lat. 1136. Csonka. A művet Benkő József is lemásolta (Erdélyi Múzeum).

4. *Szolgálatok lajstroma*. 1667. november. Törödéek.

Kiad. SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 387–390.

A kézirat Cserei Farkas gyűjteményében volt (Erdélyi Múzeum).

5. *Memorabilia Transilvaniae inde ab anno 1661. usque 1674. ungarica Lingua conscripta*. 1667–1674.

Másolat, OSZK Fol. Hung. 85. 22 (21+[1]) levél, 347×218 mm. Poss.: Eder J. K. (exl.). A másolat valószínűleg nem egybefüggő, hanem kisebb, nem összetartozó följegyzésekről készült, benne az évről nem folyamatos (1663–1672; 1666–1672; 1670). A sorrendi zavarra a másoló figyelmeztet (18b.). A 19a. lapon: „Végeztem 1724. die 4-ta 8-bris.” Ez lehet a másoló megjegyzése, de lehet Rozsnyai mondatának hibás másolata 1714 helyett. (Különösen a szöveg vége felé az évszámokat a

másolónak sokszor kell javítania.) A megszővegezés hasonlít a SZILÁGYI SÁNDOR által kiadott *Napló és Önéletírás* szövegére, de nem azonos azzal, talán a kötet utolsó részeit kivéve.

6. [...] *Történt dolgok* [...] Görgény, 1679–1680.

Kiad. Erdélyi történelmi adatok. Szerk. MIKÓ IMRE, SZABÓ KÁROLY. II. Kolozsvár 1856. 309–400.; SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 23–253.

Első ismert kézírata: OSZK Fol. Hung. 91. II. Apafi Mihálynak ajánlott példány. A mű föltehető szövegtörténetéről és példányairól l. Jegyzetek a versekhez.

7. *Napkeleti confessio*.

Rövid följegyzés az iszlámról és a keresztény hitről a *Történt dolgok* végén, valószínűleg azzal egy időben keletkezett.

Kiad. SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 254–255.

Kézírata: az Apafinak ajánlott példányban 115a–115b.

8. *Testamentum*.

Tanácsok a török ügyekkel foglalkozóknak a *Történt dolgok* végén, valószínűleg azzal egy időben keletkezett.

Kiad. SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 256–261.

Kézírata: az Apafinak ajánlott példányban 116a–118a.

9. *Horologium turcicum*. Szamosújvár, 1680–1682.

Kiad. DÉZSI LAJOS. Bp. 1926. 260 l.

Kézírata: OSZK Fol. Hung. 937.

10. *Folyamodvány a Regia Deputatiohoz*. 1712.

Kiad. SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 391–401.

Kézírata Mikó Imre tulajdonában volt.

11. *Imádság*. Nándorfehérvár, 1664. február 8.

Kézírata: a szegedi József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Irodalomtörténeti Intézete könyvtárának birtokában lévő Lobwasser-zsoltárkötet (VI. a. 4619.) utolsó üres levelén. A kötet 1634-ben Michael C. Czuzi birtokában volt.

Kiad. KAPOSÍ MÁRTON–KOVÁCS SÁNDOR IVÁN: Rosnyai Dávid kiadatlan kéziratosa imádsága. ItK 1960. 486–488.

Dézi Lajos a *Horologium turcicum* kiadásának jegyzeteiben fölvetette, hogy esetleg Rosnyai volna a szerzője a *Pasquillus de miserrima Patria nostra Transilvania* c. iskoladrámának. (Kiad. GYÁRFÁS TIHAMÉR. Gyoma 1909. L. továbbá SZIGETVÁRI IVÁN ismertetőjét és GYÁRFÁS választát, ItK 1911. 123–125. és 252–254.) A föltételezésnek nincs alapja.

JEGYZETEK A VERSEKHEZ

Rosnyai Dávid korai versei a kor szokásos bűnbánó és erkölcsbölcselelő verseinek mintájára, olykor mások verseinek, strófáinak fölhasználásával születtek. (1–3. sz.)

Versírói gyakorlatának másik iskolája a maximák, apoftegma, szentenciák műfaja, amelyhez láthatóan vonzódott. Művei autográf példányait kör alakba rendezett bölcs mondások seregével díszítette föl az első és utolsó leveleken, ezeket olykor a másolók is átvették. De ha a mű megengedte, a szövegbe magába is sűrűn beleillesztett bölcs mondásokat. Ezek alakja szentenciózus, sokszor vers jellegű. Ilyen pl. a *Testamentum* mottója (14a. sz.) és záróverse (14b. sz.). *Naplója* 3a. lapján

verses alakban közöl egy a korban hasonló formában ismert csattanós mondást: „Privatum Commodum / Occultum Secretum / Longum Consilium / Perdidit Regnum Hungarorum.” Szinte ugyanezt a vers jellegű mondást Szalárdi prózai formában használta föl: „Privatum commodum, religionis odium, longum concilium perdidit Varadinum.” (Szalárdi János Siralmas magyar krónikája. Kiad. SZAKÁLY FERENC. Bp. 1980. [Bibliotheca Historica] 628.)

A csattanós fordulatokhoz való vonzódását már VERES IMRE, a Szilágyi kiadásából kigyűjtött Rozsnyai-mondások közzétevője észrevette. (Szólásmódok. MNy 1877. 514–515.) Ifj. BITTENBINDER MIKLÓS a *Horologium turcicum* verses gnómáira figyelmeztetett. (A Humájun Náme első magyar származéka: Rozsnyai Dávid „Horologium Turcicum”-a. Bp. 1908.) Ez utóbbiak Dézsi Lajos említett kiadásában megjelentek. Ebbe a verscsoportba tartozik a prózai szöveggel szoros összefüggésben, sőt szemünk láttára keletkezett *Rex, rege cum Lege...* és *A Császárok mint Császárok...* kezdetű verse. (11. és 12. sz.)

Rozsnyai valóban költőinek tartható verstermése az a hét fejedelemportré, amelyeket a *Történt dolgok* szövegébe illesztett, s amelyek fejlődése szintén végigkövethető az első, még botladozó megszövegezéstől a csiszoltabb változat megszületéséig. E versek szövegtörténete elválaszthatatlan a *Történt dolgok* szövegtörténetétől és szöveghagyományától.

A *Történt dolgok* gerince az az okiratgyűjtemény, amelyet Rozsnyai török deáksága alatt összegyűjtött (legtöbbet, mint ajánlásaiban írja, „Bethlen Gábor Fejedelem idejébéli Portai fő Tolmácsnak, Pétsi Magyarbol lött Zölfikár Agának Fiaitol”; Zulfikár aga Kemény János szerint is – bár „főkéletlen, hamis ember” – kiváló információs forrás volt: „keze által forgának vala az egész kereszténységről portára menő levelek s expeditiók.” Kemény János önéletírása. Sajtó alá rend. V. WINDISCH ÉVA. Bp. 1959. [Magyar Századok] 139.), és görgényi rabságában magyarra fordított. Maga Rozsnyai az okiratokhoz csak bevezetőket, kommentárokat, összegzéseket írt, így munkája voltaképpen nem nevezhető történetírásnak. Az első, díszesen másolt és kiállított példányt „Ura parancsolattýra a Fejedelmi házba béis adta vala” (mint a Bethlen Miklósnak ajánlott példány bevezetőjében elmondja, MTAK Kézirattár Tört. 2-r. 101. 2a.); ezt II. Apafi Mihálynak ajánlotta 1691-ben. SZILÁGYI SÁNDOR föltételezte, hogy a fejedelmi házba beadott első példány elveszett, s a II. Apafi Mihálynak ajánlott példány már a második „redakció” (i. m. 16.); efféle „első példánynak” azonban nincs nyoma, s a II. Apafi Mihálynak ajánlott példány kidolgozatlansága nem engedi meg ezt a föltételezést. A következő években Rozsnyai az iratokat „ujjabb munkával transferálá, és az időkhöz képeest rendben vévén egynehány Mlgos régi jo Urai számára el készíté”: valószínűleg ezek a Szepesi Jánosnak, Vaji Mihálynak, talán a Sárosi Jánosnak ajánlott példányok. Ezt a változatot „némely observabilitásokkal ampliálván” ismét több jóakarójának, illetve azok fiainak ajánlotta, így Bethlen Miklósnak, Apor Istvánnak, Bánffi Györgynek, Pekri Lőrincnek, latinra fordítva Kornis Zsigmondnak, Nalácsi Györgynek, Marsiglinek, a hadimérmöknek stb.; munkája egy példányával igyekezett elnyerni II. Rákóczi Ferenc támogatását is. Az így rendre keletkezett kéziratokban az iratok száma, sorrendje, kommentárja kétszer sem azonos. Változik némileg a cím maga, néha érezhetően a címzett személyének, az ajánlás céljának megfelelően, és természetesen a mindig alkalomhoz szabott ajánlás.

Ezekben a szerzői változatokban a fejedelmekről írt versek sem maradtak változatlanok. A változtatások fő oka a versek csiszolatlansága. A II. Apafi Mihálynak ajánlott példány versei még nagyon darabosak: az egyébként gondosan készített kéziratban az író színes papírszeletkével ragaszt le a prózai szövegeket, sőt a vers legelső, szinte piszkozatszerű megfogalmazását, s a színes papírszeletekre írja a jobbik változatot. A kéziratok csak megközelítően rekonstruálható sorrendjében a versek fokozatosan csiszolódtak. Vannak verssorok, versszakok, amelyeknek megfogalmazása már elsőre olyan jól sikerült tartalmilag és formailag egyaránt, hogy a későbbiekben egy szót sem kellett rajtuk változtatnia. Ilyen pl. a Báthori Zsigmondról szóló vers 2., a Bocskairól szóló vers 3., a Báthori Gáborról szóló vers 3., a Brandenburgi Katalinról szóló vers 2. strófája. Voltak azonban sorok, amelyeket elsőre nem talált el megfelelően, s amelyeket a továbbiakban is minden alkalommal megváltoztatott. Ilyen pl. a Báthori Zsigmondról szóló vers 10. sora („Nyolczad fű Ármada”; „Még nagy Tüzes hadis”; „Még sok tüzes had is”); a Bethlen Gáborról szóló vers 2. sora („Nem láddé mi-

ként nyeg lator alatt”; „Nem látod, mikint nyég és mint sir”; „Vané hired benne, miként nyeg”; „nincsen hired benne, miként nyeg”; „Vané hired benne, Törvént kér”). Ez emlékeztet arra a folyamatra, ahogyan a közösségi költészet darabjai változnak, csiszolódnak vándorlásuk során, csakhogy itt maga a szerző végezte el a változtatás, csiszolás munkáját az egymást követő szövegvariánsokban. Ez azonban a fönmaradt példányok megosztása miatt erősen megnehezítette a főváltozat kiválasztását. Rozsnyainak a *Történt dolgokkal* kapcsolatos végső elképzelését bizonyára az utolsóként ajánlott példányok őrizték meg, ezekben azonban nincsenek versek. Sajátos módon azok a példányok viszont, amelyekben a versek csiszoltabb változatai szerepelnek, nem autográfok. Így közlésünk alapjául az alább 7/a. sz. alatt ismertetett kézirat szolgált. Szem előtt tartottuk azonban, hogy ez is másolat, ezért bizonyos szövegeltérések esetében nem a főváltozatot követjük. Így jártunk el, ha az autográf példány vagy a Rozsnyaihoz ugyancsak közel álló másolatok helyesírása, hangjelölése eltér tőle, mint a 4/4. sorban *helyt* (ezt tartalmazza az 1., 3., 4/a., 5/a., 6/a.), a 7/7. sorban *Lupuj* (ezt vagy a *Luppuj*, *Lúpúy* alakot tartalmazza az 1., 3., 4/a., 4/b., 5/a., 6/a., 7/b.), a 10/13. sorban *konty* (ezt vagy a fonetikailag vele egybeeső *konyty* alakot tartalmazza a 2., 3., 4/a., 4/b., 4/c., 5/a., 6/a.; az 1. kéziratban e strófa nincs meg). Így jártunk el, ha a később keletkezett 9/a. kéziratban megőrződött két vers tanúsága szerint Rozsnyai újra változtatott a szövegen, mint a 4/3. sorban *hopp itt, hopp ott* (ugyanígy az 1., 4/a., 4/b., 4/c., 5/a., 6/a. kéziratokban), a 8/12. sorban *ki csala* (ugyanígy a 2., 3., 5/a., 6/a. kéziratokban). Noha nem egyszer fordul elő, láthatóan másolói beavatkozás eredménye a 9. versben a 9. sorban *pénze* az értelemszerű *pénzed* helyén (ez utóbbi a 4/a., 4/b., 4/c., 5/a., 6/a. kéziratokban), a 12. sorban *Igy szegék meg* fordulat *Itt szegék meg* helyett (ez utóbbi a 2., 3., 4/a., 4/b., 4/c., 5/a., 6/a. kéziratokban), valamint a 8. sorban az amúgy is szótagszámromlást okozó *kivülis* alak a *külis* helyén (ez utóbbi az 1., 2., 3., 4/a., 4/b., 4/c., 5/a., 6/a. kéziratokban). Tekintve azonban a fennmaradt kéziratok sajátos összefüggéseit, valamennyi szerzői változat eltéréseit föltüntetjük, a másolatban megőrződötteket is beleértve. A változatok sorrendje, amennyire lehetséges, a kronológiai rendet követi. Ha a kézirat nem keltezhető, a sorrendben elfoglalt helyüket a szöveg fejlődése alapján próbáltuk meghatározni. A sorkezdetekben egységesen nagybetűket használtunk; a központozásban a mai helyesírási szabályokat alkalmaztuk.

Bonyolítja a *Történt dolgok* és a fejedelmversek szövegahagyományozódását, hogy az amúgy is népszerű és sokszor másolt művet a jelek szerint még egy író magáénak tekintette: Thordai Sámuel. Kilitét nem sikerült kiderítenem. Bizonyos, hogy létező személy volt, tehát nem Rozsnyai viselte ezt a nevet írói álnévként. Az is bizonyos azonban, hogy nem azonos azzal a Tordai Sámuellel, aki 1731 és 1801 között élt Erdélyben, és prédikációi mellett Gellert-, Bunyan-, Rambach- és Beaumont-fordításaival örököltette meg a nevét, s akinek Szinnyei, Danielik nyomán, kételyét is kifejezve, a *Történt dolgokat* tulajdonítja. (SZINNYEI JÓZSEF: Magyar írók élete és munkái. XIV. Bp. 1914. 308–310.) A szóban forgó Thordai Sámuel kortársa volt Rozsnyainak; egyik másolatát Fogarásban keltezte 1704-ben. Neki kezébe került egy Rozsnyai-kézirat (mégpedig az Apor Istvánnak ajánlott példány), s a továbbiakban maga is több ajánlással ellátott másolatot készített belőle: Szász Jánosnak, Haller Istvánnak, II. Rákóczi Ferencnek. Hogy munkája bémásolás volt-e (mert tagadhatatlanul igen szép, rajzokkal díszített kéziratot tudott készíteni) vagy plágium, minden adat híján csak hipotetikusán lehet eldönteni. Annak alapján azonban, hogy Rozsnyai ajánlással kombinált címközleményeiből minden esetben elhagyta a Rozsnyai közreműködésére utaló mondatokat, s maga ajánlotta jóakaróinak a munkát, tevékenységét még ebben az írói tulajdon iránt kevésbé érzékeny korban is plágiumnak tarthatjuk. Másolatainak jellegzetessége, hogy míg Rozsnyai a maga címközleményeivel alkotó módon bánt, a címet variálta, a versek és iratok sorrendjét változtatta, Thordai kezén a mű megmerevedett: címe mindig azonos (csak az ajánlása más és más), az iratok és versek sorrendje mindig egyforma (kivéve a II. Rákóczi Ferencnek ajánlott példányt, amelybe – úgy tűnik – az I. Rákóczi Györgyről szóló verset először bele sem vette, s csak a prózai szöveg teljes lezárása után írta be). Az ő kezén a versek sem formálódtak tovább, eltekintve a másolás – egyébként szintén árulkodó – hibáitól; kivétel a II. Rákóczi Ferencnek ajánlott példány, ahol ő is megküzdött azzal a feladattal, hogy a két Rákóczi Györgyről írt versek tiszteletlen kitételeit megszelídítse, és meg kell val-lanunk, elegánsabban oldotta meg, mint maga Rozsnyai (pl. „Ki vont két Császárra kardot...”);

Rozsnyai csupán elhagyta a versek többségét. Thordai kéziratáról szintén számos másolat készült a 18. században. A múlt század második felében fölmerült a gondolat, hogy tőle származik a *Horologium turcicum* kézírata is (Rozsnyai Dávid *Horologium Turcicum*. MKsz 1879. 350–351.), ám a ránk maradt kézirat írása (OSZK Fol. Hung. 937.) nem egyezik meg a Thordai Sámuel-től fennmaradt példányokéval, s valószínűleg későbbi másolat.

A fennmaradt példányok sajátos megoszlása miatt Thordai másolatainak figyelembevételétől nem tekinthetünk el, szöveghelyesítésünkben tehát az általa másolt kéziratok változatait is föltüntettük.

Rozsnyai *Történi dolgok* címen ismert munkájának jelenleg a következő példányairól van tudomásunk:

0. *őspéldány

Rozsnyai kezében kellett hogy legyen a dokumentumok magyar nyelvű, kommentárokkal ellátott változatának egy példánya, amelyről az újabb és újabb változatokat elkészítette. Minthogy később az iratok számát, elhelyezkedését állandóan változtatta, ez valószínűleg nem folytatódólagosan másolt, egybefüggő kézirat volt, hanem különálló lapokból összeállított irategyüttes. Bár családjá minden egyéb iratát meglehetősen gondosan megőrizte, ennek az őspéldánynak ismeretlen a sorsa.

1. II. Apafi Mihálynak ajánlott példány. 1691.

OSZK Fol. Hung. 91.

121 levél. 310×200 mm.

Poss.: II. Apafi Mihály, Batsányi János. A szennyapon: „Rosnai Dávid: Erdély országnak története. 1691.” Fölötte más kézzel: „Donavit Concipista Camerae Aulicae Vienensis Batsányi Joannes.”

Címe: (3a.) „Török, s Német Császárok, Magyar, Lengyel, Cseh, és Svéczi Királyok, Herczegek, Fejedelmek, s kiválképpen [!] Erdélyi Fejedelmek, Bátori Sigmond, Bocskai István, Rákoczi Sigmond, Bátori Gábor, Betlen Gábor, I, és, II, Rákoczi György Fejedelmek dolgainak, Törökből Magyarra fordittatások. Edgy Űgye-fogyott Török Déák által, in Anno 1691.”

Ajánlása: (2a.) „Erdély Országának minden Fejedelmei felett hoszszab uralkodással dicsekedhető nagy Méltoságu Apaffi nagy Háznak, régi és nagy hirű Törökén, alig akadt s Istenre maradt edgy árva Ágacskájának, agonizáló Erdélynek talám utolsó reménségének, Istentől kivánt Fejedelmi qualitasokkal meg jegyeztetett iffiu Apaffi Mihálynak, mint jo Fejedelmének, s reménsége szerent valo jo kegyelmes Úrának számára, sok hánykodási között jo készíté s ajánlá alázatossan e' kis munkát, a' boldogtalanságnak szemét dombján heverő, imez méltatlan Török Déákja és alázatos szolgálja, R[ozsnyai] D[ávid].”

Autográf. Két különböző írást használ benne, egy álló, kalligrafikus, nagyobb betűs írást a címek, ajánlás, maximák, olykor a szövegben lévő tulajdonnevek esetében és egy gyors kurzív írást a szöveg lejegyzésében. A szövegezés még meglehetősen kialakulatlan. A kéziratban színes papírszeletek vannak beragasztva. Ezek néha már beírt (hibásan másolt?) szövegeket takarnak el. A színes papírszeleteken olvashatók a versek. A Bethlen Gáborról írt 7. sz. vers esetében látható, hogy a beragasztott papír az első, még kialakulatlan, szinte fogalmazvány jellegű megszövegezést fedí el.

Tartalmazza a *Történi dolgok* iratainak törzanyagát, benne a 10., 4., 5., 7., 8., 9. sz. versek 2–3 versszakát (a Báthori Gáborról szóló 6. sz. verset, ha már megvolt is, bizonyára nem tartotta az akkor 15 éves ifjú címzett kezébe valónak), a *Napkeleti Confessiót* (115a–115b.), a *Testamentumot* a török ügyekkel foglalkozóknak, annak végén a 11. sz. verset (116a–118a.); végül még két iratot. A kézirat első és utolsó leveleit kör alakba rendezett maximák díszítik. A dokumentumok sorrendje ekkor annyira kialakulatlan volt, hogy még a saját maga által elképzelt sorrendet sem tudta megvalósítani, két ízben megjegyzéssel utálja az iratot a maga helyére. („Haec Epistola erat anteposenda” (14a.); „Ezt a Géczi András levelét [...] a maga fellyebb való levele mellé kellett volna írni.” (25a.)

A kézirat sorsa: Rozsnyai azt hitte, kézírata elveszett. A Bethlen Miklósnak dedikált példány ajánlásában a következőt írja: az iratokat „Magyarra fordítván Ura parancsolattýára a Fejedelmi házba béis adta vala, de egy felyebb elő Praepotens valaki azt onnan ki vévén” újabb lefordításokra kényszerült. (MTAK Kézirattár Tört. 2-r. 101. 2a. A II. Apafi Mihálynak ajánlott példány szövege valóban erősebben eltér a többi példányétól, semhogy az eltérés másolás közben születhetett volna.) Nem valószínű, hogy művének két példányát készítette volna el az Apafi ház részére, ahogy SZILÁGYI SÁNDOR föltételezte (i. m. 16.), így megjegyzése erre a példányra kell hogy vonatkozzék. Ezt a kéziratot használta SZILÁGYI SÁNDOR a *Rosnyai Dávid, az utolsó török deák történeti maradványai* kiadásakor. (MHH II. 8. Bp. 1867.)

2. Szepesi Jánosnak ajánlott példány. 1695 után.

Tiszánineni Ref. Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei. Sárospatak. Kézirattár 108. (MTAK Mikrofilm A 1563/II.) Leírása: BÖRZSÖNYI JÓZSEF: A Tiszánineni Református Egyházkerület Nagykönyvtárának (Sárospatak) kéziratkatalógusa. Bp. 1986. (Magyarországi egyházi könyvtárak kéziratkatalógusai 4.) 39. l. 103. tétel.

131 számozott lap. 310×200 mm.

Poss.: a címlapon könyvtárosjegyzés: „A' S. Pataki anyaoskola könyvtárának ajánlja I. Ist. 1834. Apr. 3-dikán jegyzette N[...]”

Címe és ajánlása két nagy kör formában elrendezve.

Címe: (2a.) „A' néhai Dicsősséges és Felsőges I Ferdinánd Romai Császármak, VI László Budai Magyar Királynak, és Constancinápolyi Szultán Bájezid Khán Török Császármak idejektől fogva, a' Felsőges és nagyhatalmu I. Leopold Romai nagy Császármak, Constancinápolyi Szultán Mehemed Khán Török Császármak, II Rákoczy György Erdélyi Fejedelemnek idejekig, a Világnak négy plagáin, haj borzaszto irtozással folyt, nevezetes és méltóságos Asztalokra méltó, s nagy Haza Fiait, Haza szolgálattýára oktato nagy dolgok.”

Ajánlása: (uo.) „MELLYEKET, Constancinápolyban laktában kölcséges fáradással, a' régi Ministerek Házaiból kezéhez keritgetvén, és sok álmatlansággal, a' keresztyénség hasznára, Törökből Magyarra fordítván, némely méltóságos jo Urainak, in Anno 1695 ki adogata; hasonlo haszonnak jo reménsége alatt ugy ezt is, edgy néhai, s edgy són 's kenyéren sokat bujdosó régi nagy jo Ura Fiának, jo reménségű Tekintetes Nemzetes Szepesi János Uramnak, az Erdélyi Királyi Guberniumnak érdemes Posta-Mesterének, bizott s boldogult édes Attyáról le szállott fiduciaival való nagy jo Urának, hiven ajánlá, edgy ő kglme edgyügyű méltatlan régi szolgálja, a' két Magyar Hazában majd holág ['holtág'] csak nem héában vánszorgó Török Deák Rosnay Dávid.”

A címlap autográf, a szöveg maga viszont aligha az, még akkor sem, ha föltételezzük, hogy Rozsnyai hivatásos íródeák lévén különböző írásmódokat tudott produkálni. A szöveg két különböző írásképet mutat, a címek, a fejezetzáró sorok és a versek írása nagyobb betűs és alig kötött, de Rozsnyai címírásánál döltebb és kötöttebb; a szöveg írása kurzív, de Rozsnyai kurzív írásával szintén nem azonos. A versek szövegében igen sok a betűtévesztés, ezeket részben javította a másoló maga. Az I. Rákóczi Györgyről írt 9. sz. vers sorainak sorrendjét egy helyütt eltévesztette: ezt a verset úgy írta le, hogy minden sorba a vers két sorát írta, tehát az 1–2., 3–4. sorok olvashatók vízszintesen, a 2. strófa sorait azonban 1–3., 2–4. sorrendben írta, ezek tehát függőlegesen olvashatók. Szembeszökő tévesztése a Bocskai Istvánról írt 5. sz. vers 9. sora. Ebben valószínűleg eredetileg a helyes „Kátainak mérge” állt, de valamiért az *i-t d-re* javította, s a két szó közé beszűrt egy icipici *a'* betűt. Ugyanez a tévesztés nem javítás formájában előfordul a 3. sz. alatt ismertetett, Vaji Mihálynak ajánlott példányban is. A kéziratban későbbi kéz kisebb magyarázatokat, utalásokat helyezett el, pl. a címlapon a VI. László után beszűrta: „választott”, a 9. sz. vers „dúráló” szava mellé bejegyezte: „(durans)”, az „Igy bánál te ketszer, mind kontyal, kalappal” sorhoz megjegyezte: „konty Török, kalap Német Tsászárt jelent”, a II. Rákóczi Györgyről írt 10. sz. vers után bejegyezte: „Lásd az utolsó levelet – 130. lapon” (itt a Báthori Zsigmondról írt 4. sz. vers olvasható). A szöveg maga a 3. sz., Vaji Mihálynak ajánlott példánnyal van szoros rokonságban, de közel áll a 6. sz., Sárosinak ajánlott példányhoz is.

Tartalmazza az iratokat és a fejedelmverseket 7., 8., 9., 10., 4., 5., 6. sorrendben, az utóbbi három a teljes prózai szöveg lezárulta után, „Három Erdélyi Fejedelmekről [!] Constáncinápolyban így Versificálnak” címfelirattal.

Sorsa: valószínűleg erről készült a 3. sz. alatt ismertetett, Vaji Mihálynak ajánlott példány. Erről a kéziratról ír GULYÁS JÓZSEF (Történeti tárgyú kéziratok teljesebb szövege a sárospataki könyvtárban. ItK 1939. 67.), megemlítve, hogy több verse a *Horologium turcicum*ban is szerepel.

3. Vaji Mihálynak [és Kendefi Gáspárnak] ajánlott példány. 1695–1703.

OL Forgách cs. lt. (P 1890) Vegyes iratok I. cs. 6. tétel.

103 levél ([3]+1+[2]+1+[2]+93+[1]). 310×200 mm.

Poss.: Dobai Székely Sámuel, 1731. A külső borítón: „Davidis Rosnjai Interpretis Turcici Constantinopoli collecta diversa Diplomata, Tractatus Pacificationes, et correspondentiae inter Romanorum et Turcarum Imperatores, ac diversos Principes Transylvaniae, Historiam Hungariae ab Anno 1440 ad 1650. Haec Secreta et Anecdota dicenda. Sam. Székely de Doba.” A címlap verzóján (7b.) Dobay Székely címere beragasztott címkén. A 76b. lapon, Rozsnyai szövegének végén: „Samuel Székely de Doba Pesthini die 15. April. 1731.” Dobai Székely Sámuel (1707–1779) katonatiszt volt és szenvedélyes iratgyűjtő; kéziratunk a legkorábbi szerzeményei közé tartozhatott.

Címe és ajánlása két nagy kör formában elrendezve, mint a 2. sz. alatt ismertetett, Szepesi Jánosnak ajánlott kéziraté.

Címe: (7a.) „A' néhai Dicsősséges és Felséges, I. Ferdinánd Romai Császárnak, VI. László, Budai Magyar Királynak, Constancinápolyi Szultán Bájezid Khan Török Császárnak idejektől fogva; a' Felséges és nagy hatalmu I. Leopold Romai nagy Császárnak, Constancinápolyi Szultán Mehemed Khán Török Császárnak, II. Rákoczy Györg [!] Erdélyi Fejedelemnek idejéig, a' Világnak négy Plágáin, haj borzaszto irtozással folyt nevezetes és nagy Asztalokra méltó s tanító dolgok.”

Ajánlása: (uo.) „MELLYEKET, Constancinápolyban laktában, kölcséges fáradsággal, a' régi Ministerek házaiból kezéhez kérítgetvén, és sok álmatlansággal, Törökből Magyarra forgatván, a' Keresztényének hasznára in Anno 1695, némely méltóságos jo Urainak ki adogatván; ezt is hasonló haszonnak jo reménsége alatt, igaz Magyarságu s Hazáj<ok>a javát kíváno Tekintetes <két> Urak<nak> [az *Ur* és *ak* betűk között beszúró jel; maga a hiányzó *n* nem került beírásra], Tekintetes Nemzetes Vaji Mihály <és Kendefi Gaspár> nagy jo Uranak [jav. ebből: *Urainak*] ő Kigyelmenek [jav. ebből: *Kigyelmeknek*] alázatossan ajánlá, edgy ő kglmek régi méltatlan alázatos szolgája [jav. ebből: *szolgájok*], Erdélyben már régen csak nem haszontalanul vánszorgo Török Deák, Rosnay Dávid.”

A címlap autográf, a kézírás a 2. sz. alatt ismertetett, Szepesi Jánosnak ajánlott példány kézírása, bár annál kissé reszketegebbnék vagy sietősebbnek látszik. A szöveg is annak pontos mása, a kisebb másolási hibáktól eltekintve. A versek jellegzetes hibái azonosak („Katadnak a' merge”, „Nincs véték nélkül”, az I. Rákóczi Györgyről szóló vers sorainak párhuzamos, a 2. strófában függőlegesen olvasandó írása). A példányok egyéni eltérései (tölled~tülled, Taborban~Taborba, helylyt~helyt, fűte~fűjte stb.) nem adnak módot arra, hogy eldöntsük, melyik példányt másolták a másiktól, bár kétségtelen, a Szepesinek ajánlott példány sok kis betűtévésztsége inkább arra mutat, hogy az volt az elsőként másolt kézirat.

Az eredetileg kettős ajánlás oka az, hogy Vaji Mihály a felesége, Kendefi Kata révén sógora volt Kendefi Gáspárnak, így a két rokon egy példánnyal megtisztelhető volt. A Kendefinek szóló ajánlás nyilván a címzett időközben bekövetkezett halála miatt veszítette el érvényét; sajnos ennek időpontja nem ismert. Az bizonyos, hogy még 1703 előtt kellett történnie, mert Vaji Mihály Rabutin fogságába került, s kiszabadulása után hamarosan, 1707-ben meghalt.

Tartalmazza az iratokat, benne a fejedelmverseket 7., 8., 9., 10., 4., 5., 6. sorrendben, ugyanazon beosztásban, mint a 2. sz. alatt ismertetett példány, tehát az utolsó három verset egy közös cím alatt. Rozsnyai szövege a 75b. lapon végződik, a további leveleken más kéz írásával latin és magyar versek, valamint latin prózaszöveg olvasható.

Sorsa: a 15. sz. alatt ismertetett töredék szintén Dobai Székely tulajdonában volt. Annak possessorbejegyzéseit mérlegelve föltehetjük: ha Székelynek nem volt két teljes főlíó formátumú példánya

Rozsnyai művéből, akkor az általa említett „totum opus” ezzel a példánnyal azonos. (A további lehetőségeket lásd ott.)

A példányra Jankovics József és Szelestei Nagy László hívták föl figyelmemet.

*4. Apor Istvánnak ajánlott példány. 1697.

Az eredeti kézirat sorsáról nincs tudomásunk, de a ránk maradt másolatok tanúsága szerint Rozsnyai ajánlásával léteznie kellett. Ez a példány még romlatlan állapotban kellett hogy tartalmazza mindazokat a szövegrészeket, amelyek a belőle származó másolatokban (4/a., 4/b., 10/j.=4/c., Thordai Sámuel kéziratai) esetenként már megváltoztak. (L. 4/4. sor: „hol testel s hol”→4/b. s hiányzik; 5/3. sor: „bé hághatnak”→4/a. „be Léphetnek”; 5/6. sor: „Be”→4/a. „De”; 5/10. sor: „Nemzetét”→4/a. „Nemzetet”; 9/6. sor: „Haza s nemzet”→4/a. „Haza, Nemzet”, I. „Haza ’s Német”, II. „Haza s Némzet” stb.) A 10. sz. alatt ismertetett, Kornis Zsigmondnak ajánlott kézirat jegyzetírójának megjegyzéseit a meglévő példányokkal összevetve úgy tűnik, a 4. sz. kézirat a jegyzetíró által gyulafehérvárnak nevezett kézirrattal azonosítható; a föltételezés ellenőrzésére egyelőre nem volt módom.

4/a. Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár. Ms. 350. Leírása: BOROS ISTVÁN: A Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár kéziratkatalógusa. Bp. 1989. (Magyarországi egyházi könyvtárak kéziratkatalógusai 7.) 74. l. 341. tétel.

218 ceruzával számozott lap. 310×195 mm. Az elülső kötéstábla és a szennylap között egy becsúztatott levél, 18. századi írás, latin nyelvű. A kézirat tartalmát foglalja össze: „Hoc volumine comprehensa Illustrissimo Dno Comiti Stephano Apor de Also-Torja obtulit Anno 1697.” A szöveg a 216. lapon végződik, az utolsó két lapon kör alakba rendezett maximák.

Címe és ajánlása két nagy kör formában elrendezve, mint a 2. és 3. sz. alatt ismertetett kéziratoké.

Címe: (1.) „A Néhay Felséges és Dicsőséges Első Ferdinánd Romaj nagy Császárnak, Hatodik László Budaj Dobsa Királynak, és Constancinapolyi második Szultán Bájezid, Khán Török Császárnak jdejektől fogva, a’ nagy Hatalmú Fényes, és Felséges ELSŐ LEOPOLD Romaj nagy Császárnak ő Felségének, és ugyan Constancinapolyi negyedik Szultán Mehemmed, Khan Török Császárnak, Erdélyi Fejedelemnek méltóságos II. Rákóczy Györgynek igaz magyar nélkül szükölködő igaz Magyarok idejekig, nap keleti, s nyugoti, Déli, s Eszaki Plágákon foljt, s Nemzetek Qualitasit igen ki adó nevezetes nagy dolgok, vagy csúdnák.”

Ajánlása: (uo.) „MELLYEKET Constancinapolyban Laktában kölcséges munkával edgyűnnes is masunnanis Török írásban kezéhez keritgetvén Törökből Magyarra fordított, és a’ keresztényeknek közönséges hasznokra a’ jo Isten segítsegevel ebben sok idők alatt munkakodván [!] ez jelen valo 1697 esztendőben kjis bocsattott, es Méltóságos mulatságul mint reménsége szerént való régi jo Uranak a’ Meltosagos Gróff Urnak Tekentes Nagjságos Also-Torjai Apor István Uramnak ő Nacságának Király Urunk eő Flge Erdélyi Meltóságos Guberniumaban Erdemes Tanács Ur hívének; Országos Fő komornikjának etc. igen alázatosan ajánlá edgy ő Nga régi meltatlan alázatos szolgája, Magyar Nemzetnek agonizáló beregje Erdellyben vanszorgo Török Déák Rosnyaj David.”

Annak ellenére, hogy a címlap pontosan utánozza az autográf címlapokat, s a versszöveg mentes a nem autográf példányok jellegzetes másolói hibáitól, a kézirat írása nem egyezik meg sem az 1., valamint a 10. sz. alatt ismertetett autográf kéziratok, sem a 2. és 3. sz. alatt ismertetett kéziratok írásával: az alsó és felső vonalközökben a 18. századi írásokra jellemzően diszes, röpködő hurkokkal teli, erősen dőlt írás. Sok betűformája megegyezik az 1. sz. alatt ismertetett, autográf példányával (j, st), bizonyos, arra jellemző betűformákat azonban nem használ (A; a -ban, -ben ragok rövidítése), az ö és ü mindig ö és ü alakú; az abban gyakori j=y hangjelölés helyett a j hangot általában j betű jelöli; erősebb benne a hangsúlytalan helyzetben való o-zás (várakot, városokot). Sajátos hibajavítása, hogy Bocskai hitlevelének dátumát először 10605-nek írja, majd a fölösleges első nullát át-húzza. Az iratok sorrendje még ebben a változatban sincs kiigazítva, Géczi András reverzálisa után ott áll: „Haec lamentatio erat antepenenda.” I. Rákóczi György 1643. januári levelének kelte tévesen július. A versszövegek csaknem hibátlanok, egyéni eltérései jobbra nyelvjárási jellegűek (kuldulás,

Borazda, Pénzünköt, nyugutt, kalpognál). Az eltérések egy része a másolás irányát tekintve nem perdöntő (4/8. sor: „el mulatál” *el mulattál* helyett; 5/6. sor: „De” *Be* helyett; 6/2. sor: „rendén” *rendin* helyett; 7/7. sor: „a’ szerént” *e’ szerént* helyett stb.), kettő azonban kizárja, hogy ezt a kéziratot azonosnak tekintsük a Rozsnyai által Apor számára készített/készíttetett kézírral, s feltételezzük, hogy ez szolgált volna az Apor-példánytól származó másolatok őseiül: az 5/3. sorban: „be Léphetnek” *bé hághatnak* helyett; az 5/10. sorban: „Nemzeted” *Nemzetét* helyett. (Ez utóbbi hiba az összes változat közül az I/b. és az arról másolt I/c. kéziratokban fordul elő, de ott mint újrakeletkezett másolási hibát kell tekintenünk.)

Tartalmazza az iratokat és a fejedelemverseket 8., 9., 10., 4., 5., 6., 7. sorrendben. Bocskai István athnáméja után ott áll az a bekezdés, amelynek hiánya miatt MIKÓ IMRE a 8. sz. alatt ismertetett, Pekrinek ajánlott példány autográf voltában kételkedett: „Ez Athnemet ilyen csőtől botlo Magyar versiora, hihető valami véghbeli kortsos Török fogta volt transferalni, melly nékem is így kerülvén kezemre, hogy a terminussoknak jobbitásával vagy együtt vagy másutt sensust ne láttassam változtatni, én az Originalt úgy tottem le, a mint találtam.” (I. m. 194.)

Sorsa: ezt a példányt is használta KATONA ISTVÁN a *Historia critica Regum Hungariae, stirpis Austriacae* több dokumentumának közlésekor. (XXVIII. 419., 705.; XXIX. 337., 412., 414., 498., 510., 521., 591., 629.; XXXI. 575.; XXXII. 182., 194., 236., 246., 298., 301.)

4/b. Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár. Mss. IV. 2.

16°, 18. századi jegyzőkönyvecske, amelybe tulajdonosa egyéb vallásos és világi énekek közé bemásolta a fejedelemverseket 8., 9., 10., 4., 5., 6., 7. sorrendben.

A kézirat eredete nem állapítható meg, mert a jegyzőkönyvecskén olvasható jelzetre vonatkozó iratok egy 1475-ből származó kéziratot (*Defensio Regis Matthiae Corvini*) írnak le.

A verssorrend és a szövegek szerint szoros rokona a 4/a. sz. alatt ismertetett kézirathoz, de annak másolata nem lehet, mert noha az eltérések kettő kivételével csak nyelvjárási vagy másolási jellegűek, az a kettő (5/3. sor: „be Léphetnek”~”bé hághatnak; 5/10. sor: „Nemzeted”~”nemzetét”) kizárja a másolást: ilyen szövegeltérést a másoló nem javíthatott az eredetire vissza. A másolás a Rozsnyaitól származó, 4. sz. kézitről kellett hogy készüljön.

A példányra Stoll Béla hívta föl a figyelmemet.

4/c.(=10/j.) MTAK Kézirattár Tört. 2-r. 150. (Díszművek 333. MTAK Mikrofilm A 118/V.) jegyzetei.

A 10. sz. alatt ismertetett, Kornis Zsigmondnak ajánlott autográf kézirathoz, mint ott leírjuk, közreműködött egy jegyzetíró, aki összevetette az általa ismert Rozsnyai-kéziratot a nyomtatásban megjelent dokumentumközlésekkel, s mivel a Kornis Zsigmondnak ajánlott kézirat a fejedelmportrékat nem tartalmazza, ezeket is bemásolta hol a kézirat megfelelő helyére (70b., 88b.), hol a kézirat végén üresen maradt lapokra (99a–100b.). Mint ő maga följegyzi, a verseket az Apornak dedikált példányból vette; a versszövegek tanúsága szerint e minta nem a 4/a. sz. alatt ismertetett másolat volt (noha a jegyzetíró azt is ismerte), hanem valószínűleg az eredeti Rozsnyai-kézirat.

5. *Bethlen Miklósnak ajánlott példány. 1696–1704, valószínűleg 1697.

Az eredeti kézirat sorsáról nincs tudomásunk, de a ránk maradt másolatok szerint annak Rozsnyai ajánlásával, címlapjával léteznie kellett. Már MIKÓ IMRE és SZILÁGYI SANDOR az arról készült Benkő-féle másolatot (l. 5/b.) használták kiadásaikhoz.

Mínt hogy a másolatok szerint a szerző az ajánlásban Bethlent grófnak és kancellárnak nevezte, 1696 után, de még Bethlen rabsága előtt kellett keletkeznie, nagy valószínűséggel az Apornak és a Sárosinak ajánlott példányokkal egy időben, tehát 1697 körül.

5/a. MTAK Kézirattár Tört. 2-r. 101. (K. 448.)

154 levél. 360×220 mm. (MTAK Mikrofilm A 875/II.) 1a. lapján könyvtárosbejegyzés: a Thordai Sámuel által Szász Jánosnak ajánlott példány és a róla készült másolatok (l. I., I/a., I/b.) ajánlása és címe „In altero exemplari” megjegyzéssel.

Címe és ajánlása: (2a.) „A NÉHAI Felséges és Ditsőséges I FERDINÁND Romai Császárnak Constánczinápolyi SZULTÁN BÁJEZID KIIÁNNAK VI LÁSZLÓ. Budai Magyar Királynak idejektől fogva A Felséges I LEOPOLD Romai Nagy Császárig [2b.] Constánczinápolyi SZULTÁN MEHEMED KHÁMIG II RÁKOCZI GYÖRGY Erdélyi Fejedelmig [!] Napkeleten 's Napnyugoton, Délen, 's Északon folyt haj borzasztó kétfelé nezni Tanító, két két [!] Nemzetéhez ragasztó Vallásnak, Nemzetnek, 's hazának haszonnal szolgálni oktató, Németes Magyaros, Törökös, Lengyeles, és több szomszedcságbéliekkel elegyes, nevezetes Császári, Királyi, és Fejedelmi asztra méltó nagy dolgok, melyeket Constantzinápolyban laktában költséges, de Nemzetét szerető nyughatatlansággal egyszeris, mászoris Török írásban kezéhez keritgetvén, és a felyebb valo időkben a kereszténynek hasznára Magyar- ra fordítván Ura parancsolattýára a Fejedelmi házba béis adta vala, de egy felyebb elő Praepotens valaki azt onnan ki vévén, ujjabb munkával transferála, és az időkhöz képepest rendben vévén egynéhány Mlgos régi jo Urai számára el készíté. Ezt pedig némely observabilitásokkal ampliálván, Istenben boldogult néhai Jo Ura, Mlgos fiának, Mlgos Groff Tektetes Ncsgos Bethlen Miklos Urnak ő Ngának ő Felsége nagy Tanácsu Hivének. Erdélyi Érdemes, Nagy Cancelláriussának, Maros Vrgye hivséges Fő Ispánnýának etc. mint nagy bizodalommal való méltóságos nagy jo Urának ő Nacságának alázatosson ajánlá egy ő Nacsága régi méltatlan és alázatos szolgálja. ROSNAI DÁVID Erdélyben már régen haszontalan vánszorgó Török Déák.”

A mű tehát ekkorra már három munkafázison ment át: egyszer a magyar fordítást elkészítette a fejedelmi háznak, egyszer ezt átdolgozta néhány régi jó urának, majd az anyagot kibővítette: ezt a stádiumot rögzíti a Bethlennek ajánlott példány. Ennek ellenére az iratok címei sokszor az 1. sz. alatt ismertetett kézirat szövegezésével azonosak vagy ahhoz közeleiek.

Írása végig azonos, kurzív, de lassú tempójú, kissé dőlt betűs írás. Vonalvezetése közelebb áll Rozsnyaiéhoz, mint a század második felében gyakori írókéhoz. Az iratok, versek címében, a fejezetzáró sorokban nagy, különálló betűket ír. A lapokat széles keretbe foglalja, az egyes részeket sokszor vízszintes vonallal választja el. Betűtúvésztései, javításai nincsenek, de néhány egyéni másolási hibát elkövet („bátor Bátor Tábor”, „Csinczing”, „Meg kina”).

Tartalmazza az iratokat (a Bocskainak adott athnámé után az ún. „csetlő-botló” bekezdést is), közöttük a 12. sz. verset; a fejedelemverseket 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10. sorrendben (a 4. sz. előtt: „Bátori Sigmondnak így Versificálának Constánczinápolyban”, 28b.), valamint négy verset még egy példányban (l. 5/j.). Ez az egyetlen kézirat, amelyben a verssorrend a fejedelmek uralkodási sorrendjével megegyezik.

5/j.(=I/c.) A kézirat 142b. lapján a Bocskainak adott athnámé szövegével, az ún. „csetlő-botló” bekezdés, egy rövid megjegyzés („Senkihez többhez, ilyen Athnáméját a Törököknek nem láttam”) és három bekarikázott latin mondás után az 1. kéz munkája véget ér. A még általa bekeretezett 143a. lapon, valamint a következő lapokon más kéz folytatta a munkát, dőltebb, kurzív, mázolt írással. Bejegyezte az 5. verset, Báthori Gábor és Bethlen Gábor athnáméját a hozzájuk tartozó 6. és 7. verssel, majd I. Rákóczi György athnáméját. A 154a. lapon, úgy látszik, bevégezte munkáját, a lap fele üres. Valószínűleg pótlólag jegyezte be a 154b. lapra a 9. sz., I. Rákóczi Györgyről szóló verset „Sequentes versus pertinent ad finem Historiae Georgii Rakoczi Imi” felirattal. A vers odatartozását az I. Rákóczi Györgyről szóló rész végén későbbi kéz jelzi. (100b.) E négy vers tehát már duplumként került be a kéziratba. A versszövegek hibái arra vallanak, hogy a verseket éppúgy, mint az 1a. lapon olvasható címet és ajánlást, az I. sz. alatt ismertetett, Thordai Sámuel által Szász Jánosnak ajánlott példány családjának egyik tagjáról másolták; a Szász Jánosnak ajánlott példány valóban az „Idősbik Rákóczi György Fejedelem idejebéli dolgoknak vége” bejegyzés után tartalmazza az I. Rákóczi Györgyről írt, 9. sz. verset. Rokonságuk miatt e verseket I/c. jel alatt ismertetjük.

5/b. A Bethlen Miklósnak ajánlott példányt Benkő József is lemásolta; másolata Lázár Miklós birtokában volt. Ezt a másolatot használta szövegkiadásában mind MIKÓ IMRE (i. m. 312.), mind SZILÁGYI SÁNDOR; Szilágyi innen vette a mű címét is (i. m. 19.).

6. *Sárosi Jánosnak ajánlott példány. 1697–1710, valószínűleg 1697.

Az eredeti kézirat sorsáról nincs tudomásunk, de a ránk maradt másolat szerint annak Rozsnyai ajánlásával, címlapjával léteznie kellett.

Mintthogy az ajánlásban a szerző Sárosit ítélmesternek, generalis commissariusnak nevezte, a kézirat 1697 és 1710 között kellett hogy keletkezzék (Sárosi 1710-ben halt meg). SZILÁGYI SÁNDOR, aki a kéziratnak mindkét, közlésünkben 6/a.-val és 6/b.-vel jelölt másolatát ismerte, azt írja, „A Sárosynak ajánlott példányban e szavak is benn vannak: »ez jelen való 1697 esztendőben ki is bocsátott.«” (I. m. 26.) Mintthogy a 6/a. másolatban e szavak nincsenek meg, a 6/b.-ben kellett lenniük, ellenőrzésükre azonban nem volt módom.

6/a. OSZK Fol. Hung. 86.

124+[2] levél. 387×245 mm.

Poss.: Koppi Károly (exl.), Széchényi Ferenc.

Címe és ajánlása két nagy kör formában elrendezve; egész elhelyezésével pontosan utánozza a 2. és 3. sz. alatt ismertetett kéziratok címlapját.

Címe a helyesírási különbségektől eltekintve pontosan megegyezik a Bethlen Miklósnak ajánlott, 5/a. másolat címével, itt azonban helyesen „kit kit Nemzetéhez ragasztó” szerepel.

Ajánlása: (uo.) „Mellyeket Constancinápolyban laktában, Költséges, de nemzetét szerető nyughatatlansággal edgyszer-is, mászor-is Török írásban kezéhez keritgetvén, és a fellyebb való időkben a keresztyének hasznára magyarrá fordítvan, Ura [jav. ebből: *Ujra*] Parantsolattyára a Fejedelmi házba bé-is atta vala, de egy fellyeb élő praepotens valaki, azt onnan ki vévén, ujjabb munkával transferálá, és az időkhöz képest rendben vévén, edgynéhány méltóságos régi jó Uraimik számokra el-készítvén; Ezt pedig a Méltóságos Urnak Tekintetes Kis Sárossi, Sárossi János Uramnak, ő Felsége Tanáts Úr hívének, Küköllő Vármegyének érdemes feő Ispányának, Erdélyi ő Felsége Generalis Commissariussának, Ország Fő-Ítéző-Mesterének ez nagy bizodalommal való, méltóságos régi nagj jó Uramnak ő Kegyelmének igen alázatosan ajánlá, edgy ő Kglme régi méltatlan, alázatos szolgája Rosnai Dávid. Erdélyben már régen haszontalanul vánszorgó Török Deák.”

Alatta: „descripsi 1780 Claudiopoli.”

Végig egy kéz írása, gyors kurzív írás. A címek, tulajdonnevek írásában utánozza Rozsnyai nagy betűs írását, de saját írása akkor is kötött. Alig vét betűhibát, de néhány jellegzetes másolói tévesztést elkövet („fől tött Bialidnak”, „s am veszénk Gyulana!”, „sebes s boros két jo hőződ”). A Rákóczi által 1643 januárjában írott levél tévesen júniusban datálva. A *Puncta lamentabilia contra Gabrielem Báthori* végén bejegyzí: „Quidam in mspto adjectit: Hazud Kglmed, Géczy Uram, mert nem Erdélynek minden lakossy, hanem a szászok.” (25a.) Gusztáv Adolf levelének végén: „Ennek Magyarra való translatióját, a David Török Deák fordításában vagon.” (62b.)

Tartalmazza az iratokat és a fejedelemverseket 7., 8., 10., 4., 5., 9., 6., 10. sorrendben, a 10. sz. verset tehát kétszer. (Ezt a jegyzetekben 6/a.I-gyel, ill. 6/a.II-vel jelöljük.) A Bocskai Istvánról írt, 5. sz. vers előtt: „Az Erdélyi fejedelmek aránt így versificálnak.” (108a.) Az iratok címe már csiszoltabb formában szerepel, Bocskai István athnáméja után ott van az ún. „csetlő-botló” bekezdés.

Sorsa: SZILÁGYI SÁNDOR ezt a példányt is használta a főszoveg megállapításához.

6/b. A Sárosinak ajánlott példánynak volt egy csonka 18. századi másolata az Erdélyi Múzeumban, amelyet SZILÁGYI SÁNDOR szintén használt kiadásában. (I. m. 19.)

7. *Bánffy Györgynek ajánlott példány. 1696–1708.

Az eredeti kézirat sorsáról nincs tudomásunk, de a ránk maradt másolat szerint annak Rozsnyai ajánlásával léteznie kellett.

Mintthogy az ajánlásban a szerző Bánffit grófnak nevezi, a kézirat 1696 és 1708 között kellett hogy keletkezzék (Bánffy 1708-ban halt meg). A munka abba a fejlődési sorba illeszkedik, amelynek során Rozsnyai előbb a címet, majd magát a művet is latinra fordította.

7/a. OL Károlyi cs. lt. (P 1512) Vegyes iratok 3. cs. (1544–1648)

85 levél. 2°.

Címe ovális, ajánlása négyszögletes keretben. Mindkét díszítmény, de különösen az ovális dísz igen hasonló a Thordai Sámuel által alkalmazott díszítményekhez.

Címe: (1b.) „Vicissitudines Rerum formidabilium, etc. à Seculo Augustissimi quondam Imperatoris, beatae memoriae Ferdinandi primi, Ladislai sexti Regis Hungarorum, in Occidente, Szultani Bajezetis in Oriente, ad Secculum usque praesens Sacratissimae, Augustissimae, Fortunatissimaeque Majestatis Magni Romanorum Imperatoris LEOPOLDI primi, et Georgium Secundum Rákócziium Transylvaniae Principem in Occidente, Szultanum Mehemmed Constantinopolitanum in magna Orbis Plaga miraculosē et truculenter continuatarum, delineatae.”

Ajánlása: (2a.) „Quibus In Annis, pronuper Constantinopoli peractis, Turcico in Characterē per tenuem P[...] Transylvaniae Interpretem Davidem Rosnai sedulo congestis, et in communem Christianitatis commodum Hungarico idiomate Translatis Excellentissimo Domino Domino Comiti, Georgio Bánffy de Losoncz, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliario Intimo, Inclyti Transylvaniae Regni Gubernatori eminentissimo, meritissimo, Comitatum Colos, et Doboka Comiti, Civitatis Claudiopolitano Capitaneo, ubique Supremo dignissimo, uti Domino Domino Protectori, ac Fautori gratiosissimo, benignissimo humillimē offert et porrigit, Interpres praefatum servum Servorum Suae Excellentiae obsequentissimus.”

Alatta: „Josephi Baló.”

Írása apró betűs, gyors kurzív írás. Az iratok címe, olykor a szövegben szereplő tulajdonnevek a nyomtatott betűket utánzó írással. Betűformái, egyes szavai, olykor sorai is rendkívül hasonlóak a zayugróci, Hallernak ajánlott példány írásához, az íráskép maga, a helyesírás, hangjelölés azonban nem azonos. Tartalmazza az iratokat a Sárosinak ajánlott példányhoz hasonló sorrendben (a szöveg a zayugróci, Hallernak ajánlott példány szövegének szoros rokona), valamint a fejedelmverseket 8., 10., 4., 5., 6., 7., 9. sorrendben.

A példányra Jankovics József hívta föl a figyelmemet.

7/b. OSZK Quart. Hung. 1054.

[30]+130+[9] levél. 275×215 mm.

Poss.: Waltherr László (exl.).

Címe és ajánlása két nagy kör formájában elrendezve; szövege apró helyesírású különbségektől eltekintve megegyezik a 7/a. másolatával.

Írása 18. századi apró betűs, gyors kurzív írás. Az iratok címei, olykor a szövegben szereplő tulajdonnevek nyomtatott betűket utánzó írással.

Tartalmazza az iratokat a 7/a. másolatával azonos sorrendben, valamint a fejedelmverseket 8., 10., 4., 5., 6., 7., 9. sorrendben.

Feltűnő, hogy a 10. vers 16. sorában itt is, mint a 6/a.I. versnél, *Gyulánál* olvasható. Emiatt s egyéb másolási hibák miatt úgy véljük, a 7/a. és 7/b. másolatokat egymásról nem másolhatták, a 7/b. minden bizonnyal a Bánffy gubernátornak ajánlott eredetiről készült.

8. Pekri Lőrincnek ajánlott példány. 1695 után.

ErdMúz.

Poss.: Kemény József, ErdMúz.

Mínt hogy Pekri Lőrinc a Felvidékről 1695-ben költözött vissza Erdélybe, az ajánlás ez után keletkezhetett. Címe latin, így a munka abba a fejlődési sorba illeszkedik bele, amelynek során Rozsnyai előbb a címet, majd magát a művet is latinra fordította.

Sorsa: MIKÓ IMRE ezt a kéziratot is használta szövegkiadásában, bár autográf mivoltát az ún. „csetlő-botló” bekezdés hiánya miatt kétségbe vonta. (I. m. 312.) Ennek az érvek azonban nincs bizonyító ereje, mivel e bekezdés nincs meg minden Rozsnyaitól származó kéziratban. SZILÁGYI SÁNDOR ezt a példányt választotta főszövegnek. (I. m. 18–19.)

9. II. Rákóczi Ferencnek ajánlott példány. 1705.

A mű létezéséről Thaly Kálmán adott hírt. ([THALY KÁLMÁN] T. K.: Rozsnyai Hédervárott. MKsz 1868. 345–347.) Ekkor a mű eredeti, autográf, 1705. május 5. előtt született kézírata a hédervári Viczay-gyűjteményben volt. A leírás szerint a kézirat ívrét, 280 lap, diszes, kalligrafikus; a kötéstáblák belső oldalain „szironyszerű fényes török papiros-szeletké” török írással. A cím és az ajánlás itt is két nagy kör formában elrendezve.

Címe és ajánlása (Thaly leírása szerint): „[a felső körben] NAPKELETEN Constáncinápolyban szultán Bajezid khán török, – napnyugoton I. Ferdinánd római császároknak és VI. László magyar királynak idejektől fogva, nem régen letétezt és negyven esztendeig egymásután következt két aviticum consiliummal boldogul császárkodó szultán Mehemmedig, mostani I. Leopoldus római császárig, boldogemlékeztető s vitézséggel nagyhirű méltóságos II. Rákóczy György fejedelemig, világnak némely plágáira terjedt, s hajborzasztó formában viselt törökös, németes, magyaros, lengyeles, olaszos, svéczes és tatáros dolgok, mellyeket a portai régi török deákoknak s kivált amaz híres *Zilfikár* agának, pécsi magyarból lött töröknek, dicsősséges fejedelemségű, a töröknél [az alsó körben] fogyatlan emlékeztető Bethlen Gábornak titkos barátjának, végre II. méltóságos Rákóczi György munkája által amaz híres jedikulai tömlöczben Luppuy vajdával együtt raboskodónak maradtól, a közelebb Istenben boldogult, jóemlékeztető I. Apafi Mihály fejedelemnek ő nagyságának akkor Constáncinápolyban tanuló méltatlan török deákja *Rosnai Dávid*, elég munkával, török írásban kezéhez kerítgetvén, nem régen, édes magyar nemzete hasznára magyarra fordított, s közelébb ez alkalmatossággal, az időnek s abban a mostani dolgoknak exigentiája szerént a méltóságos fejedelemnek, Felső-Vadászi méltóságos *Rákóczi Ferencz* jó kegyelmes urának ő nagyságának igen alázatosan ajánlott, könyörögvén Istennek: segítse ő nagyságát, maga és édes nemzete hasznával olvashassa, dicsősséges nagy eleinek methodussával practizálhassa, a mostan Isten nevében felnött magyar ügynek tapasztalható progressussára, Amen.”

(IV. Mehmed szultán 1687-ig, I. Lipót 1705-ig uralkodott.)

Thaly szerint a kézirat a SZILÁGYI SÁNDOR által kiadott szöveghez képest csak kisebb sorrendi és stílus különbségeket mutat. Csak azt jegyzi meg, hogy a címzettre való tekintettel hiányoznak belőle az I. és II. Rákóczi Györgyről írott versek; a többi vers meglétéről vagy hiányáról nem szól. A kézirat további sorsáról nincs tudomásunk.

9/a. Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár. Kézirat XVIII. sz. Tit. III. d. (MTAK Mikrofilm A 6738/II.)

302 számozott lap Rozsnyai szövegével, utána Homonnai Bálint diáriuma. 320×220 mm.

Címe és ajánlása két nagy kör formában elrendezve. (1a.) Szövegük a helyesírási, hangjelölési különbségektől eltekintve pontosan megegyezik a 9. sz. alatt ismertetett kézirat Thaly által leírt címével és ajánlásával.

Két (esetleg három) kéz műve, közülük az egyik jellegzetesen 18. századi írás.

Tartalmazza az iratokat az 1. sz. kézírathoz hasonló szerkezetben, valamint a 8. és 4. verseket.

10. Kornis Zsigmondnak ajánlott példány. 1714.

MTAK Kézirattár Tört. 2-r. 150. (Díszművek 333. MTAK Mikrofilm A 118/V.)

101 levél. 325×190 mm.

Címe és ajánlása két nagy, diszesen körülkeretezett körben. A két kötéstábla belső lapjain pirossal bekarikázott, diszesen írt latin maximák.

Címe és ajánlása: (1a.) „Hatodik LÁSZLO MAGYAR KIRÁLY idejétől fogva második, RÁKOCZI GYÖRGY ERDELYI FEJEDELEMNEK idejeig EUROPÁBAN Napkelet és Nap-nyugott között CSASZAROK, KIRÁLYOK, és FEJEDELMEK, által irtoztato, de ellemen tanulságra folyt, nevezetes és nagy dolgok, gyakrabban KERESZTÉNY KERESZTÉNY ellen mint minnyájan ők a’ TÖRÖK ellen, Mellyeket Török Országban a’ Meltoságos első APAFI MIHALY ERDELYI FEJEDELEMNEK jo Kegyelmes Urának promotio-jából elsőben BUDAN, az után NANDORFEJÉRVARATT, az után DRINAPOLYBAN, végre CONSTÁNCI-NAPOLYBAN sokáig laktában, TÖRÖK DEÁKSÁG tanulásának alkalmatosságával, a’ nagy emlekeztető

BETHLEN GÁBOR Ditsősséges FEJEDELEM idejebeli PORTAI FŐ TOLMACSNAK, PÉCSI Magyarbol lött ZÖLFIKÁR AGÁNAK Fiaitól nemelly részeit s' nemelly részeit penig edgyünneis, másunnanis nem kevés Curiositással, nemis kölcség nélkül, Török irasban kezéhez kerigetvén, szomorú és hoszszas rabságában GÖRGÉNY várában, Nemzete s' edes Hazája hasznára M.VÁSÁRHELLYI ROSNAI DÁVID Magyarra fordítván Méltóságos ERDÉLYI érdemes GUBERNÁTOR irgalmas lelkű Urunknak Méltóságos, GROFF KORNIS SIGMOND jó Urának ő EXCELLENTIÁJÁNAK, igen alázatosan ajánlott a' végre, hogy országos haszonnal, nézhesse, olvashassa ő EXCELLENTIAJA itt le tött s, csudáson folyt Keresztények és Pogányok okoskodásokat, s, talám bolondoskodásokat, mellyeknek summája ez: Nocumenta Documenta. Anno 1714."

E sajátos „Nocumenta documenta” kifejezés szerepel az I. sz. alatt ismertetett, II. Apafi Mihály-nak ajánlott példány egyik dokumentumának, a *Testamentum seu ultima voluntas agonizantis Reginae Candiának* latin szentenciái között (109b.), valamint a *Horologium turcicum* (80a.).

Autográf, latin nyelvű. Írása mind az iratok címében, mind szövegében egyforma, lassú, álló díszírás. Az iratcímek és kiemelni kívánt tulajdonnevek nagyobb betűkkel. Rozsnyai mellett egy későbbi jegyzetírő is jegyeztetett a kéziratba. (L. 10/j.)

Tartalmazza a dokumentumokat latin nyelven, valamint a II. Rákóczi Györgyről írt, 10. sz. vers utolsó versszakának önálló, 6 soros variánsát. (98/b.) A strófa különállása miatt vélte PERÉNYI JÓZSEF, hogy még kiadatlan versre bukkant, s közölte mint önálló verset. (I. m. 108.)

10/j.(=4/c.) A fenti kéziratban közreműködött egy gondos jegyzetírő, aki a kezében lévő példányt összevetette egy Apornak dedikált Rozsnyai-kézirattal, valamint Katona István, Pray György, Kazy Ferenc történetírásaival. Tudott a kalocsai és az egri, Thordai nevével jelzett kéziratról is, s a történetírók dokumentumközléseiből következtetéseket vont le e példányok tartalmára vonatkozóan. Az általa használt Apor-féle kéziratot talán a 79b. lapon említett gyulafehérvári kézirattal azonosíthatjuk: a föltevés ellenőrzésére egyelőre nem volt módom. A jegyzetírő bejegyezte a Katona által fölhasznált iratok lapszámát, a kéziratból hiányzó szövegrészek címeit, keltét, az egri példány alapján Katona által kiadott ún. „csetlő-botló” bekezdést, valamint a fejedelemverseket. (70b., 88b., 99a–100b.) A jegyzetírő közlése és a versszövegek tanúsága szerint ezek mintája egy általunk ma nem ismert Apor-féle kézirat volt, valószínűleg a Rozsnyai által készített eredeti példány. Rokonságuk miatt a verseket 4/c. jel alatt ismertetjük.

11. *Naláczai Györgynek ajánlott példány. 1714. aug. Fogaras.

A eredeti kézirat sorsáról nincs tudomásunk, de a másolat szerint annak Rozsnyai címlapjával léteznie kellett.

11/a. MTAK Kézirattár Tört. 2-r. 125. (Díszművek 341. MTAK Mikrofilm A 608/IV.)

101 levél. 345×200 mm.

Címe (1a.) a 12. sz., Kornis Zsigmondnak ajánlott példány címével megegyezik.

Ajánlása: (uo.) „Melyeket Méltóságos első APAFI MIHÁLY ERDELYI MELTOSÁGOS FEJEDELEM jó Kegyelmes Ura promotiojából ISTEN után Török Déákságnak tanulásának alkalmatosságával CONSTANCINAPOLYBAN laktában, Török characterben, a Nehai nagy emlekezetű BETHLEN GÁBOR FEJEDELEM idejébéli PORTAI FŐ TOLMÁTSNAK, Pécsi Magyarbol lött ZÖLFIKÁR AGÁNAK, Fiaitól, és egyébünneis is, a'honnan lehetet kezéhez kerigetvén [!] költséges curiositással GÖRGÉNYI hoszszas rabságában Hazájja 's Nemzete hasznára Magyarra fordítot M.VÁSÁRHELLYI ROSNYAI DÁVID, és ajánlotta, régi igen jó Ura, Mélt. Nehai Urnak Méltóságos NALÁCZI ISTVÁN Urnak ő Kigyelmének egyik Kedves fiának, Tekintetes és Méltóságos NALÁCZI GYÖRGY Urnak ő Kigyelmének, alázatosan, mellyet engegyen ISTEN haszonnal olvasni ő Kigyelmének. Hazájja 's Nemzete hasznára 's jóvára. Anno 1714 Mensis Augusti Fogaras.”

18. századi kurzív kézírás.

Latin nyelvű, verseket nem tartalmaz. A közölt iratok szövege és sorrendje a 10. sz., Kornis Zsigmondnak ajánlott példányával egyezik meg, de a *II. János Szulimánhoz menetele c.*, Bánffi

Gergelynek tulajdonított emlékiratot is tartalmazza; ezt korábbi munkáiba sem minden alkalommal iktatta be.

12. *Bethlen Lászlónak ajánlott példány.

Az ajánlásról csak SZILÁGYI SÁNDOR előszavából van tudomásunk. (I. m. 15.)

13. Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár Batthyány-gyűjteménye. 104. Adm. III.e. Leírása: BEKE MARGIT: Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár Batthyány-gyűjteményének katalógusa. Bp. 1991. (Magyarországi egyházi könyvtárak kéziratkatalógusai 9.) 50. l.

A leírás szerint az 1–302. lapokon *Compilatio Davidis Rosnay Rerum memorabilium sui temporis*. Több kéz másolata. A fejedelmekről írt verseket nem tartalmazza. Maga a kézirat az adott számon nem volt megtalálható.

14. L. F. Marsigli olasz hadmérnöknek ajánlott példány. 1701.

Bologna, Egyetemi Könyvtár, Marsigli-könyvtár, 103. A 390–489.

Latin nyelvű, a fejedelmverseket nem tartalmazza.

Noha a kéziratot leíró Veress Endre szerint a szóban forgó mű Rozsnyainak a *Siralmas panasza* c. műve, a cím szerint a *Történi dolgok* egyik példányáról van szó. (VERESS ENDRE: A bolognai Marsigli-iratok magyar vonatkozásai. MKsz 1906. 223; LUDOVICO FRATI: Catalogo dei manoscritti di Luigi Ferdinando Marsigli conservata nella Biblioteca Universitaria di Bologna. Firenze 1928. L. még SZILÁDY ÁRON. MTA Ért. 1868/II. 139.

A példányról Nagy Leventének köszönhetően szereztem tudomást.

15. Dobai Székely Sámuel által másolt töredék.

OSZK Fol. Hung. 656.

3 levél. 330×195 mm.

Poss.: Dobai Székely Sámuel, Jankovich Miklós.

Az 1a. lapon Dobai Székely bejegyzése: „Rosnjai David Török Déák Constantzinapolyban öszveszedett és irott Magyar országi Historiának elleje. Notandum. Totum opus reperitur in Collectione mea in theca rubra in folio. S. Székely de Doba.”

A 3b. lapon Jankovich Miklós bejegyzése: „NB. Dobai Székely Samú nem gondolván, hogy az eredeti példányt Rosnai Történeteinek magának tulajdonithattya, azt le irni elkezdé, de alig ezen ennyihány leveleket abból le ira; azonnal meg egyezett annak tulajdonosával, és maganak szerezven azt többi eredeti írásaival Zbisko Pétsi puspoknak eladta. N. Jankovich.”

Amennyiben Jankovich jól értesült a történetekről, az események kétféleképpen értelmezhetők. A valószínűbb lehetőség szerint Dobai Székelynek volt egy teljes példánya a vörös könyvszekrényben Rozsnyai művéből, de egy másik változatról értesülve elkezdte azt másolni, majd hamarosan megvásárolta, és továbbadta Zbiskónak. Ez esetben ésszerű föltételezés, hogy az általunk 3. sz. alatt leírt Dobai Székely-példány származik a vörös könyvszekrényből, és Zbisko példánya még lappang, vagy az azonosíthatatlan provenienciájú másolatok egyikével azonos. Ám úgy is értelmezhető a szöveg, hogy Dobai Székelynek még nem volt Rozsnyai-kézirata, egy ilyent kölcsön kapván elkezdte másolni, majd megszerezte a tulajdonjogát; a kéziratot előbb besorolta kéziratái közé a vörös könyvszekrénybe, majd eladta Zbiskónak. Ez esetben a 3. sz. alatt leírt Dobai Székely-példány egy ideig Zbisko birtokában volt.

Egyéb példányok

a.) Az Erdélyi Múzeum elején, közepén, végén csonka autográf példánya, amelyet SZILÁGYI SÁNDOR használt kiadásához. (I. m. 19.)

b.) A Kolozsvári Ref. Kollégium Könyvtára 33. sz. kézirata, egy cím nélküli példány, amelyet MIKÓ IMRE főszövegnek választott. (I. m. 312–313.)

c.) A gyulafehérvári kézirat, amelyet a Kornis Zsigmondnak ajánlott példány jegyzetírója még látott, és az összevetéshez fölhasználta, amennyiben nem az autográf, Apornak ajánlott példányról van szó. (L. 10/j.)

d.) A Szilágyi Sándor birtokában volt, szerinte egykorú másolat. (I. m. 19.)

e.) SZILÁGYI SÁNDOR a műnek 4 latin nyelvű fordításáról tud (i. m. 19.); ezek közül ma mindössze kettő ismert.

Az Erdélyi Múzeum példányainak egyike Cserei Mihály, majd Cserei Farkas birtokában volt. (L. az 5. sz. vers jegyzetei.) Az erdélyi kéziratok jelenlegi sorsáról egyelőre nincsenek ismereteim.

Thordai Sámuelről származó kéziratpéldányok

Az ismeretlen Thordai Sámuelnek a 4. sz. alatt ismertetett, Apor Istvánnak 1697-ben ajánlott példány került a kezébe. Három kéziratot készített belőle: Szász Jánosnak 1703 előtt, II. Rákóczi Ferencnek 1704-ben és Haller Istvánnak 1708–1710 között. Mindhárom kézirat (és természetesen a belőlük készült másolatok) az Apor-példány iratainak és verseinek sorrendjét követik, s nem változtatnak a versszövegeken sem, eltekintve persze a másolási hibáktól, valamint a II. Rákóczi Ferencnek címzett példány kényszerű finomításaitól.

A mintául szolgáló kéziratból, amelyet Thordai talán a maga számára készített, a 4. vers 12. sorának egy szava kimaradhatott, így valamennyi Thordai nevével jelzett másolat hiányosan tartalmazza e sort, „de addig ki s bé” alakban, kivéve a II. Rákóczi Ferencnek címzett példányt, amelyben hibásan kiegészítette („de addig járál ki s bé”); a 10/3. sorba értelemváltoztató hiba csúszott bele („töllök s tölled”; a III. és III/a. kéziratokban „tölled s töllök”). Közös hibák az iratokban is előfordulnak, pl. a *Hispaniai Király levele a Török Császárhoz* c. irat kelte *ab egressu Mahomede 1060* helyett 1660, Bocskai István levelének kelte 1605 helyett 10605, e hibák hasonlóképp már az Apor Istvánnak ajánlott kéziratban is benne voltak, a kalocsai példányban (4/a.) az utóbbi hibás dátum főlegesen nullája áthúzva.

I. Szász Jánosnak ajánlott példány. 1703 előtt.

MTAK Kézirattár Tört. 4-r. 106.

110 (108+[2]) levél. 230×190 mm.

Címe: (1a.) „A' Néhai Felsőes és Ditsösséges első Ferdinánd Romai nagy Császárnak, hatodik László Budai Dobsa Királynak, és Constánczinápolyi második Szultán Bajezid Khán Török Császárnak idejektől fogva, a' nagy hatalmú Fényes és Felsőes első LEOPOLD Romai nagy Császárnak ő Felsőségének; és ugyan Constánczinápolyi negyedik szultán Mehemed Khán Török Császárnak, Erdélyi Fejedelemnek, Méltóságos második Rákóczi Györgynek idejekig, Napkeleti, 's nyugóti, Déli, Eszaki Plágákon mind jó, 's mind rossz formában elme irtoztatással folyt -s- Nemzetek Qualitássit igen kiadó nagy Dolgok, vagy CSUDÁK.”

Ajánlása: (uo.) „ROMAI CSÁSZÁR Kegyelmes URUNK EŐ FELSEGE Erdélyi Regium Guberniumának edgyik Belső TANÁTS UR Hivének MELTOSÁGOS URNAK SZASZ JANOS Uramnak, az Tekintetes SZASZ Nationak választott, és Confirmaltatott FŐ KIRÁLY Birájának, nékem Erdemem kívül való nagy jó Uramnak ő Kegyelmének ez munkát alázatossan ajánlya THORDAI SAMUEL”

Álló, apró betűs, nem kötött írás. Díszítményeket nem alkalmaz. A kézirat jellegzetes hibája a 4. vers 2. sorában az *s* hiánya; a 7. vers 11. sorának szórendje („Egyebet felölled nem tudunk”); a 8. vers 2. sorában a *hogy* hiánya; a 9. vers 8. sorának szótagszámhibája („Successio kivülis”), a 9. sor „pénze fiadnak” szerkezete, a 12. sor „Igy szegék” fordulata. E hibák az I/a., I/b., I/c. és I/d. másolatokban is benne vannak.

A kéziratnak 1703 előtt kellett keletkeznie, hiszen Szász Jánost 1703-ban kivégezték.

Tartalmazza az iratokat (az ún. „csetlő-botló” bekezdés nélkül), a fejedelmverseket 8., 9., 10., 4., 5., 6., 7. sorrendben.

Sorsa: minden bizonnyal erről készült az I/a. sz. alatt ismertetett kézirat.

I/a. Ráday-Gyűjtemény K. 1.8.

504 számozott lap. 220×175 mm.

Poss.: Szemeriai Szász Károly (1820–1905); Görzsönyi Vargha Zoltán (20. század). A szenny-
lapon Vargha Zoltán és Benda Kálmán bejegyzései. (1904 körül; 1955.)

Címe és ajánlása (2.) a helyesírási, hangjelölési különbségektől eltekintve pontosan megegyezik
az I. sz. alatt leírt kéziratéval. Az ajánlás alatt: „Írattott pedig le Alamoron 1767 Esztendőben.”

Írása szálkás, erősen dőlt, a felső vonalközben jellegzetesen egyforma, balra tendáló díszítme-
nyeket alkalmaz (d, D, B). A kéziratot minden valószínűség szerint az I. sz. alatt leírt kézitról má-
solták, az abban előforduló jellegzetes hibák és hiányok ebben is előfordulnak. Egyéni másolási hi-
bája a címben előforduló Bajezid név *Bajtzéd* írása, az 5/2. sor betűhibája („Ictavi”), a 6/4. sor
sajátos fordulata („Igazán volt ennek”), a 6/8. sor szótagszámhibája („Felségek”), a 9/11. sor betűki-
esése („Ajának”), a 10/21. sor sajátos alakja („Isten nekünk”). Emiatt nehéz föltételeznünk, hogy az
I/b. kéziratot erről másolták volna, noha vannak közös sajátságai (7/7. sor: „e’ szerint”; 7/9. sor:
„rollad szolni”).

I/b. OSZK Fol. Hung. 89.

177 ([2]+172+[3]) levél. 350×230 mm.

Címe (2a.) és ajánlása (1a.) a helyesírási, hangjelölési különbségektől eltekintve pontosan meg-
egyezik az I. és I/a. kéziratokéval. A Thordai Sámuel név alatt könyvtárosbejegyzés: „rectius:
Rosnai Dávid.” (1a.)

Írása lassú, nagy betűs kurzív írás.

Ez a másolat, valamint az I/d. egy közös ösre megy vissza; a közös öst talán az I/a.-ról másolták.
Közös szövegromlásuk a 6/4. sor szótagszámhibája („Igazán volt Batori”). A másoló nyelvjárása és
helyesírási szokásai nem egyeznek meg a mintául vett kéziratéval (erőteljes a-zás, az ö hang eő be-
tűkkel való írása). Egyéni másolási hibája a 4. vers soraink fölcserélése (1-2-5-6-3-4-7-8), az 5/10.
és 5/11. sorok sajátos szóalakjai („Nemzeted”, „sirótt”), a 6/10. sorban az *otthon* torzítása *Athanra*,
a 7/6. sorban a *hogy* hiánya, a 8/4. sor „Gazdag is” tévesztése, a 9/4. sor szótagszámhibája („réánk”),
a 9/17. sor nyelvjárási alakja („Harczalál”). A Bajezid névnek az I/a. kéziratban előforduló, eltorzult
Bajtzéd alakját *Bajczidnak* írja.

Az 5/a. sz. alatt ismertetett másolat jegyzetírója ebből a példányból másolta az 5., 6., 7., 9. sz.
verseket kézírata végére. (L. I/c.=5/j.)

I/c.(=5/j.) MTAK Kézirattár Tört. 2-r. 101. (K. 448.) 143a–154b.

Az 5/a. sz. alatt ismertetett másolat jegyzetírója, mint fentebb jeleztük, a más kéz által írt kéz-
iratba pótlólag bejegyezte az 5., 6., 7., 9. sz. verseket három fejedelmi athnáméval együtt. A máso-
lás eredetét a dokumentumokból kiszakítottak lévén csak a versszövegek rokonságának vizsgálatá-
val kísérhetjük meg meghatározni. A versek jellegzetes hibái az I. sz. alatt ismertetett, Szász
Jánosnak ajánlott kézirat családjáéival egyeznek meg (7/11. sor: „Egyebet felölled nem tudunk”;
9/8. sor: „Successio kivül”; 9/9. sor: „pénze fiadnak”; 9/12. sor: „Igy szegék”), közelebbről az I/b.
másolattal való szoros rokonságra vallanak, pl. I., I/b., I/c. sorrendben:

5/6. végződik; végződék; végződék

5/10. nemzetét; Nemzeted; nemzeted

5/11. sirat; sirótt; sirótt

6/4. volt néki Báthori; volt Batori; volt Báthori

6/6. család meg, elhidgyed; család meg öt, hidgyed; család meg öt, hidgyed

6/8. rá; Réá; reá

6/12. miá; mián; mián

7/6. Igaz, hogy lehoztál; Igaz, lehoztál; Igaz, lehoztál

7/9. rollad sokat szólni; rollad szolni; rolad szolni

9/4. ránk; réánk; reánk

9/17. Hartzolál; Harczalál; Hartzalál stb.

Két esetben az I. sz. kéziratéval azonos a szóalak, ezek azonban pusztán nyelvjárási egyezések.

A szoros rokonság ellenére az I/c.(=5/j.) sz. kézirat verseit nem másolhatták az I/b. kézitről (l. 6/10. sor: „Athan” *othon* helyett), hacsak nem fordult elő az a nem lehetetlen, de meglehetősen ritka eset, hogy a másoló az előtte lévő, hibás szöveget az eredeti, helyes változatra javította vissza.

I/d. OSZK Fol. Hung. 2214.

114 levél. 360×220 mm.

Poss.: Nagy Iván. Címe: „Rosnyai Dávid’ Magyar Históriaja 1544–1697. Leírta Thordai Sámuel. 1763 körül.” A cím két-két sora között más kézzel, folyó írással bejegyezve: „Rosnyai David Magyar / 1544-től fogva / Copíralva Thordai Samuel által.”

A szennylapra Nagy Iván 1892. jan. 26-i keltezéssel beírta az 1731–1801 között élt Tordai Sámuel életrajzát.

18. századi kézírás. A megnevezett Tordai Sámuel kezétől származtatni nincs okunk, a cím a századfordulón működött Thordai Sámuel nevére utal, az 1763. évszám az újabb másolás éve lehet.

Egyéni másolási hibái (5/4. sor: „mind sodor s orja”; 10/13. sor: „kalapnál”; 10/16. sor: „Gyulánál”; 10/18. sor: „Szepelts s Homon”) kizárják, hogy bármelyik ma ismert másolatot erről másolták volna. Van az I/b. másolattal közös jelentős szövegromlása (a 6/4. sor szótagszámhibája: „Igazán volt Báthori”), de annak egyéb egyedi hibáit nem tartalmazza. Így, bár ez az eredeztetés sem megnyugtató, föltételezem, hogy ezt és az I/b. másolatot egyazon szövegről másolták, e közös ős pedig az I/a. kéziratból származott.

II. II. Rákóczi Ferencnek ajánlott példány. 1704.

OSZK Fol. Hung. 1130. 1704.

78+[8] levél. 315×195 mm.

Poss.: Edelenyi Sándor (Tata). A szennylap verzóján: „Edelenyi Sándor uradalmi tiszt ur ajándéka Tatáról. 1890. aug. 15én.” Az 1b. lapon ovális keretben Erdély címere.

Címe ovális keretben, ajánlása oszlopos építmény négyszögében.

Címe: (2b.) a helyesírási különbségektől eltekintve megegyezik az I. sz. alatt ismertetett Thordai-kéziratéval, csupán két helyütt mutat némi változtatást: „második Rakoczi Györgynek, igaz MAGYAR nélkül szükölködő igaz MAGYARNAK idejekig [...] folyt [...] nevezetes nagy dolgok vagy csudák”. Ajánlása: (2a.) „AZ MELTOSAGOS II. RÁKOCZI FERENCZNEK Szencsés Romai Imperium és Erdély Országá választott Fejedelmének, Magyar Ország Erdélyhez tartó Részének Urának, és Székelyek Ispánnyanak, az Szabadságért Confoederalt Nemes Magyar Ország Statusinak, ugy Munkácsnak és Makoviczának Herczegének, Nemes SÁáros Vármegyének örökös Ispánnyanak, SÁáros Pataknak, Tokajnak, Regécznek, Ecsednek, Sómlyonak, Ledniczének, Szerencsnek, és Onadnak örökös Urának, Nékem Klms jó Uramnak ö Nganak alázatossón ajánlottott ES; [alatta külön táblácskán:] IRATTATOTT FAGARAS VARABAN Thordai Samuel által 1704 esztendőben.”

Írása ceruzával keretezett laptükörben apró nyomtatott betűs írás. Bizonyos sormintái nyomdai díszeket utánoznak. Rendkívül díszes, rajzokkal ékesített, jól tagolt kézirat. Sajátos stilisztikai változásokat eredményezett a szövegben a II. Rákóczi Ferencnek való ajánlás: a 8. vers 4. sorában „csak egy bitang”→„egy idegen”; a 9. vers 15. sorában „Ki vont két Császárral ujjat”→„Ki vont két Császárra kardót”. Különösen a 10. sz., II. Rákóczi Györgyről, a nagyapáról írott, nem túl hízelgő vers változott erősen. (L. 2. és 5. strófa.) Előfordulnak nem stilisztikai célú, de csak e kéziratcsoportra jellemző változtatások is, pl. a 7. vers 6. sorában „Lompostól”→„Némettől”; a 9. vers 6. sorának sajátos, átmeneti megoldása: „Haza s Német”→„Haza s Némzet”; a 20. sorban az s hiánya; a 10. vers szórendi cseréje: „két jó hősöd”→„jó két hősöd” Egyéni változata a romlott szótagszámú „De addig ki s bé” sor (4/12.) téves (és ugyancsak rossz szótagszámú) helyreállítása „De addig járál ki s bé” alakban; 8/3. sor: „fenig” a Thordai-másolatokban másutt szereplő „fening” helyén. Egyéb szótagszámhibákat is elkövet: 4/11. sor: „Mint te szál kardai”; 9/4. sor: „Marada röllad réánk”; 10/4. sor: „De contrat fuva” A Brandenburgi Katalinról szóló 8. sz. vers strófáit számozza: „Első vers”; „Második”; „Harmadik” A II. Rákóczi Györgyről szóló 10. sz. vers strófáinak sorrendje hibás. (1., 3., 2., 4.)

Tartalmazza az iratokat és a fejedelmverseket 8., 10., 4., 5., 6., 7., 9. sorrendben. A 9. vers a prózaszöveg teljes lezárása után következik, mintha pótlólag írták volna a kéziratba.

Sorsa: noha a kéziratban ennek nincs nyoma, valószínűleg egy ideig a pesti pálosok birtokában volt. (L. II/c.) Erről másolták a II/a. és II/c. sz. alatt ismertetett kéziratokat.

II/a. Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, Batthyány-gyűjtemény. *Sine categoria et titulo* 414a. (E.40.) (MTAK Mikrofilm 6735/III.) Leírása: BEKE MARGIT: I. m. 143. l. 414/a. tétel.

[2]+302 számozott lap. 280×170 mm.

Címe, ajánlása, az alkalmazott díszítmények (bár ügyetlenebb kivitelben) pontosan megegyeznek a II. sz. alatt ismertetett példányéival, de a külön keretbe írt „IRATTATOTT FAGARAS VARABAN Thordai Sámuel által 1704. esztendőben” hiányzik.

Végig egy kéz írása, gyakorlatlan, kiegyensúlyozatlan kurzív írás. A II. sz. alatt ismertetett kéziratról másolták, tartalmazza annak jellegzetes hibáit, de elkövet újakat is, pl. 4/10. sor: „halhata”; 6/12. sor: „Gyilkós kész”; 9/3. sor: „Ki hordát” Legjellegzetesebb a *sodor* 'sonka' félreolvasása és *fodor* alakban történő írása. E sajátos tévesztés miatt tudjuk, hogy a II/b. sz. alatt ismertetett kézirat, amelyet Sinay Miklós diktált a Batthyány-könyvtár egy kéziratáról, s amelynek egy versét THALY KÁLMÁN közölt (Adalékok a Thököly- és Rákóczi-kor irodalomtörténetéhez. [a továbbiakban: Adalékok.] I. Pest 1872. 285–286.), erről a példányról kellett hogy készüljön.

Tartalma és sorrendje a II. sz. alatt ismertetett kéziratéval pontosan megegyezik.

II/b. Sinay Miklós diktálata. 1793.

Tiszántúli Református Egyházkerületi és Kollégiumi Nagykönyvtár. Thaly közlése szerint a mű Sinay Miklós kéziratgyűjteményének „in quarto II-ik (egészen véve XII-ik) kötetében” található, a 408., 421. és következő lapokon. (THALY KÁLMÁN: Adalékok. I. Pest 1872. 285–286.; [THALY KÁLMÁN,] RÉVÉSZ IMRE: A Rákóczi-Rozsnyai ének s egy általános történelmi napló tervezete. Száz 1872. 197–199.) A Nagykönyvtár közlése szerint a kézirat jelenleg lappang.

Thaly szerint tartalmazta az 5., 6., 9. sz. verseket, az 5. számút két példányban.

Sorsa: a kéziratot Sinay Miklós 1793-ban Pesten, gr. Batthyány József könyvtárában diktálta, a szóban forgó helyeket az *Extractus ex protocollo originali, sub Principe Transsylvaniae Sigismondo Bathori de Somlyó confecto et in usus publicos adornato, sub cancellariis diversis* c. kéziratból (az ebből származó utolsó szöveg az 5. sz. vers első közlése a 408. lapon), valamint *Ex volumine manuscripto... subtitulo: Articuli Hungarorum in Carponensi etc. continetur, documenta sequentia ad diem 18. febr. A. 1793.* (a 409. laptól, így ebből származott a három versközlés). A kéziratokat Révész Imre használta, s az ő közlése nyomán publikálta a Bocskairól szóló, 5. sz. verset THALY az *Adalékokban*, a szerzőséget Sinay–Révész nyomán tévesen II. Rákóczi Ferencnek tulajdonítva. Az igazításra még ugyanezen évben sor került. (– r.: Idősb Rákóczi György születési éve s a Bocskairól szóló ének. Száz 1872. 56. L. még az 5. sz. vers jegyzeteit.)

A kézirat hiányában az *Adalékok* versközlésében előforduló *sodor*→*fodor* tévesztés alapján a II/a. kéziratot tekinthetjük a diktálat mintájának.

II/c. Egri Főegyházmegyei Könyvtár Qq. VIII. 14. (-E.) 1782. Leírása: IVÁNYI SÁNDOR: Az Egri Főegyházmegyei Könyvtár kéziratkatalógusa. Bp. 1986. (Magyarországi egyházi könyvtárak kéziratkatalógusai 5.) 72. l. 161. tétel. Részben Horváth Özséb másolata 1782-ből. Iványi Sándor úgy véli, a másolás az eredeti kéziratból készült, ez azonban csak annyiban igaz, amennyiben Thordai kéziratát eredetinek tekintjük.

[2]+194 számozott lap. 235×185 mm. Az első, számozatlan levélen szentenciák. A hátsó szennylapon: „Testor hunc ex Authographo manuscripto, ex Transylvania allato, et in Bibliotheca Paulinorum Pestinensium asservato, fideliter transcriptum, et quoad fieri potuit, etiam comportatum esse per me Fratrem Patrem Eusebium Horváth Sac. Ordinis Praedicatorum p.t. Pestini Existented. mpria. Anno 1782.”

Címe és ajánlása (1.) a helyesírás különbségektől eltekintve pontosan megegyezik a II. sz. alatt ismertetett kéziratéval.

Két kéz írása, a 62. lapig szálkás, apró betűs, onnan nagyobb betűs kurzív írás. A szöveg ceruzával kétoldalt megmargózott lapokon. A II. sz. kéziratról másolták, tartalmazza annak jellegzetes hibáit, de elkövet újakat is, pl. 5/4. sor: „mind sódórja s orja”; 5/8. sor: „Már mi tsak sohajtyuk”; 7/5. sor: „A pénz sem szeretted”; 9/7. sor: „pontens” Sajátos törekvése, hogy mintájának szótagszámhibáit javítsa: 4/11. sor: („Mint te egy száll kardal”→) „Mint te száll kardal”→„Mint te száll kardoddal” (*dod* utólag beszúrva); 9/4. sor: („Marada rollad ránk”→) „Marada rollad réánk”→„marad rúlad réánk”; 10/4. sor: („De contrát fuva ki”→) „De contrát fuva”→„de a contrát fúvá” (*a* utólag beszúrva).

Tartalma és sorrendje a II. sz. alatt ismertetett kéziratéval pontosan megegyezik.

Minthogy a másolat a II. sz. kéziratot követi, hacsak nem kerül elő olyan kézirat, amely a kettő közé beilleszkedik, föl kell tételeznünk, hogy a II. sz. kézirat (OSZK Fol. Hung. 1130.) a pesti pálosok birtokában volt. Katona István több dokumentumot e kézirat nyomán közölt. (I. m. XXIV. 207.; XXVIII. 419.; XXIX. 504., 510., 617.)

III. Haller Istvánnak ajánlott példány. 1708–1710.

Szlovák Központi lt. Zayugróci lt. Baloghov elenchus II. 136.

86 levél. 290×190 mm.

Címe négyszögletes, ajánlása ovális keretben. Ez utóbbi a II. sz. alatt ismertetett kézirat Erdély-címerének belső keretével azonos formájú.

Címe (1b.) a II. sz. kézirat címével pontosan megegyezik, kivéve: „Első LEOPOLD ROMAI nagy Felsőgü Császárnak...” Alatta: „Nagyságod alázatos Szólgája. Thordai Samuel.”

Ajánlása: (2a.) „BARO STEPHANUS HALLER DE HALLERKÖ. Sacrae Coesarae Regiaequae Majestatis Excelsi Regii Gubernii Transylvanici Consiliarius, Intimus, STATUS Incltyi Regni Transylvaniae PRAESIDENS. et Comitatus Thordensis Supremus COMES.”

Írása gyors, kurzív 18. századi írás. A cím, ajánlás, iratcímek és versszövegek írása nyomtatott betűs. Minthogy az ajánlás Hallert bárónak és a rendek elnökének nevezi, a kéziratnak 1708–1710 között kellett keletkeznie. (Haller 1708-ban lett a rendek elnöke, 1710-ben meghalt.) Jellegzetes hibái és változtatásai: a 7/8. sorban: „Világ szerte szélylyel töttél jo tétémént”; a 8/3. sorban: „E fogya”; a 9/11. sorban: „holt lelke Apádnak” Efféle jellegzetes hibát az iratokban is elkövet, pl. Bethlen Gábor levelét és az erdélyiek instanciáját *1023 a Mahomede* helyett 1623-ban keltezi.

E kéziratról másolták a III/a. kéziratot.

A példányra Jankovics József hívta föl a figyelmemet, és ő bocsátotta rendelkezésemre a kézirat fénymásolatát.

III/a. OSZK Fol. Hung. 90.

59 levél. 321×203 mm. A szennylapon egy darab töredékes, ollóval kiegyengetett régi papír be ragasztva. Rajta Rozsnyai kézírásával: „Amaz gonosz Vezeték nével Szelim tulaidon nével Szultán Khán midön Császárkodnék, így folynak vala a' Dolgok.” (Ez a legelső dokumentum címe.) Az 1a. lapon nem Rozsnyai s nem a kéziratíró írásával, barna tintával ugyanez a dokumentumcím, alatta ugyanazon írással, de fekete tintával: „meg-irta Thordaj Sámuel”. A 2a. és 59a–b. lapokon kör alakba rendezett bölcs mondások.

Címe kör alakba rendezve.

Címe és ajánlása (2b.) a helyesírási különbségektől eltekintve megegyezik a III. sz. alatt ismertetett kézirat címével és ajánlásával.

A III. sz. alatt ismertetett kéziratról másolták, tartalma és sorrendje azzal pontosan megegyezik.

Írása gyors, kurzív, szálkás, apró betűs írás. Föllelhetők benne a III. sz. kézirat sajátosságai, de újak járulnak hozzájuk, pl. a 4/10. sorban: „hadha”; az 5/2. sorban: „Hevenyék”; a 8/1. sorban: „sánta szólgá”; a 9/3. sorban: „ki hortad”, a 9/7. sorban: „szomszédot”; a 10/2. sorban: „két jó hüssöd”, a 10/18. sorban: „Selepcs [!] 's Homonn: alsó első”

1.

Kézirata: **Naplója 2a.** – Utána: „Scripta per me Dávidem Rosnay m.p. A[nn]o] 1662. 11. decembris.”

Kiad.: SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 266–267.; PERÉNYI JÓZSEF: I. m. 98.; ELEKES MIHÁLY: Rozsnyai Dávid. Szeged 1905. 100.; KAPOSÍ MÁRTON–KOVÁCS SÁNDOR IVÁN: I. m. 486–487.

Mint már DÉZSI LAJOS utalt rá (I. m. 250.; l. még KAPOSÍ MÁRTON–KOVÁCS SÁNDOR IVÁN: I. m.), a vers két költemény strófáiból van összeállítva. Az 1. versszak Rimay *Legyen jó idő csak...* kezdetű versének 6. strófája (Rimay János összes művei. Kiad. és bev. ECKHARDT SÁNDOR. Bp. 1955. 34. sz. 80. l.; a versnek ezt a változatát nem ismeri), a 2., 3., 4. versszak Szepsi Csombor Márton *Mellyet irtam bűnöm boczanattyaert* c. versének 9., 10., 7. strófája. (Szepsi Csombor Márton összes művei. Kiad. KOVÁCS SÁNDOR IVÁN és KULCSÁR PÉTER. Bp. 1968. (RMPE 1.) 284–286. és RMKT XVII/8. 62. sz.) Ez utóbbi nyomtatásban megjelent az *Evropica varietas* kiadásában (Kassa 1620), majd az *Istenes énekek* kiadásában, az 1635–40-es bártfai kiadásban a 226–232. lapokon. (A bécsi kiadás ezt a Szepsi Csombor-éneket nem közli.) Tartalmazza a *Mátrai-kódex* és a *Bocskor-kódex* is, de Rozsnyai minden bizonnyal az *Istenes énekek* kiadásából ismerte.

2.

Kézirata: **Naplója 2b.**

Kiad.: SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 267.; PERÉNYI JÓZSEF: I. m. 98.; ELEKES MIHÁLY: I. m. 100–101.; DÉZSI LAJOS: I. m. 250. – A végén csonka.

6 Nyegedes – negédes: büszke; humor – testnedv; kedély

9 vitium – hiány; vétek, bűn.

3.

Kézirata: **Naplója 4a.**

Kiad.: SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 268–269.; ELEKES MIHÁLY: I. m. 101.; DÉZSI LAJOS: I. m. 251. – Az 1663. aug. 13. és 14-i bejegyzések között.

Már Dézsi fölvetette, hogy „valamely énekeskönyvből vett idézet lehet”. (Uo.) Forrását egyelőre nem ismerem.

4.

Kéziratai: 1. OSZK Fol. Hung. 91. 98b.; 2. Tiszáninneri Ref. Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei. Sárospatak. Kézirattár 108. 130.; 3. OL Forgách cs. lt. (P 1890) Vegyes iratok 1. cs. 6. tétel. 75a.; 4/a. Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár. Ms. 350. 186.; 4/b. Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár. Mss. IV. 2. 73a.; 5/a. MTAK Kézirattár Tört. 2-r. 101. 28b.; 6/a. OSZK Fol. Hung. 86. 108a.; 7/a. OL Károlyi cs. lt. (P 1512) Vegyes iratok 3. cs. (1544–1648) 73a.; 7/b. OSZK Quart. Hung. 1054. 218.; 9/a. Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár. Kézirat XVIII. sz. Tit. III. d. 268.; 10/j. MTAK Kézirattár Tört. 2-r. 150. 100a.; I. MTAK Kézirattár Tört. 4-r. 106. 92b.; I/a. Ráday-Gyűjtemény K. 1.8. 422.; I/b. OSZK Fol. Hung. 89. 149b.; I/d. OSZK Fol. Hung. 2214. 99a.; II. OSZK Fol. Hung. 1130. 68a.; II/a. Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, Batthyány-gyűjtemény. Sine categoria et titulo 414a. 257–258.; II/c. Egri Főegyházmegeyi Könyvtár Qq. VIII. 14. 148.; III. Szlovák Központi lt. Zayugróci lt. Baloghov elenchus II. 136. 71b.; III/a. OSZK Fol. Hung. 90. 51a.

Kiad.: Erdélyi történelmi adatok. Szerk. MIKÓ IMRE. II. Kolozsvár 1856. 320–321. (ismeretlen szerzőnek tulajdonítva); DÉZSI LAJOS: I. m. 246. – A vers hőse Báthori Zsigmond (1572–1613) fejedelem.

Az erdélyi fejedelmekről szóló versek s az erdélyi emlékiró-irodalom összefüggéseiről I. S. SÁRDI MARGIT: Történelem lírában. Rozsnyai Dávid fejedelemportréi. In: Tarnai Andor-emlék-könyv. Szerk. KECSKEMÉTI GÁBOR. Bp. 1996. 223–236.

1 Polycrates – Polükratész, i. e. 537–522 között Szamosz türannosza. A hagyomány hírhe-dett szerencséjéről s az elkerülhetetlen sorsfordulásról szóló példázatot fűz a nevéhez.

6 Mons Haemus – Balkán-hegység. A célzás bizonyára a Szinán pasa seregei fölött 1595. okt. 18-án Gyurgyevónál aratott győzelemre, a „Dunán tul” kifejezés talán Szinán pasa 1594-es du-nántúli hadjárata vonatkozik, amelyhez Báthori Zsigmond is kényszerült támogatást adni.

5.

Kézirata: 1. 101b.; 2. 131.; 3. 75b.; 4/a. 194.; 4/b. 73b.; 5/a. 28b–29a.; 5/j. MTAK Kézirattár Tört. 2-r. 101. 143a.; 6/a. 108a.; 7/a. 76a.; 7/b. 228.; 10/j. 100b.; I. 96b–97a.; I/a. 441.; I/b. 155a.; I/d. 103a.; II. 70b.; II/a. 268.; II/c. 160.; III. 74b.; III/a. 53a.

Kiad.: MIKÓ IMRE: I. m. 328. (ismeretlen szerzőnek tulajdonítva); THALY KÁLMÁN: Adalékok. I. 285. (II. Rákóczi Ferencnek tulajdonítva); FERENCZI ZOLTÁN: Cserei Mihály néhány ismeretlen verse 1690–98-ból. ItK 1891. 455. (Cserei Mihálynak tulajdonítva); DÉZSI LAJOS: I. m. 246–247. – A vers hőse Bocskai István (1557–1606) fejedelem.

Mikó Imre Rozsnyai történeti munkájának közlésekor az athnámék között az első fejedelem-vershez elérkezve a következő megjegyzést tette: „Az általam használt egykorú kéziratban minden Athnámé után néhány pongyola egyszerűségű, de igen érdekes vers levén: jónak láttam azt is közzé tenni. Szerzőjököt megnevezni nem tudom – kétségkívül valamelyike azoknak, kik legelőbb fordíták le vagy állították össze ezen eredetileg török nyelven szerkesztett megerősítő okmányokat. Későbbi nyomozásaim vagy tán egyik-másik történetbúvárunk felvilágosíthatnak eziránt engemet, mind az olvasó közönséget.” (I. m. 320.) Thaly e közlésre nem emlékezett az *Adalékok* közzétételekor, ő Révész Imre 1868. márc. 13-i levelére támaszkodva járt el. Révész Imre Sinay Miklósnak a Batthyány-könyvtárban lediktált kéziratában talált rá e versre. (L. a II/b. sz. alatt ismertetett kéziratot.) Egy -r- névbetű alatt rejtőző szerző figyelmeztette Thalyt, hogy mind az OSZK-ban, mind az Erdélyi Múzeumban Rozsnyai kézírásában van meg a vers; emlékeztette Mikó kiadására is. (Idősb Rákóczi György születési éve s a Bocskairól szóló ének. Száz 1872. 56.) Thaly a Századok ugyanezen évfolyamában védekezésül ismertette a Révész Imrétől kapott újabb levelet. (Száz 1872. 197–199.) Ebben Révész azt írja, a Sinay-kéziratban két helyütt találta meg ugyanezt a verset, a 408. lapon „Második Rákóczi Ferencnek Bocskay István fejedelemről íratott versei”, a 421-en „Rosnyai Dávidnak Erdély országának némely fejedelmeiről való versei” cím alatt. Emiatt Révész annyit fönntartott véleményéből, hogy II. Rákóczi Ferencnek *valami* köze volt a vershez; ez természetesen mindössze annyi, hogy egy Rákóczinak ajánlott kéziratból származik.

A versszerző kiléte körüli huzavona még ezzel sem zárult le. Ferenczi Zoltán, a vers szerzőségéről folyó vitáról nem tudva, 1891-ben közzétette azokat a verseket, amelyeket Cserei Mihálynak az Erdélyi Múzeum birtokában lévő kalendáriumában talált. *Az idő ósága*... kezdetű versről fölismerte, hogy Rimayé, a többi azonban, köztük a Bocskai Istvánról és Bethlen Gáborról szóló fejedelem-verset (5. és 7. sz.), Csereinek tulajdonította. Tévedését BALLAGI ALADÁR igazította helyre. (Cserei-vagy Rozsnyai? ItK 1892. 70–71.)

2 Iktári Gábor – Bethlen Gábor (1580–1629) fejedelem.

4 sodor – sódar: sonka; orja – sertésgerinc.

9 Kátainak mérge – Mint közismert, Kátay Mihályt (†1607), Bocskai katolikus kancellárját a Bocskai halálán elbúsult hajdúk a fejedelem megmérgezésével vádolták, és fölkoncolták. Az eset legrészletesebb beszámolóját SZEPSI LACKÓ MÁTÉ adta. (Tűzpróba. 1603–1613. Szerk. MARKAI LÁSZLÓ. Bp. [1942] [Erdély Öröksége III.] 111–113.)

12 tarde' – lassan, késlekedve. Tarde fabulare: késő bánat.

6.

Kézirata: 2. 131.; 3. 75b.; 4/a. 202.; 4/b. 74a.; 5/a. 38a.; 5/j. 147a.; 6/a. 108b.; 7/a. 79a.; 7/b. 238.; 10/j. 100b.; I. 101a.; I/a. 461.; I/b. 162a.; I/d. 107b.; II. 73a.; II/a. 279.; II/c. 172–173.; III. 78b.; III/a. 55a.

Kiad.: MIKÓ IMRE: I. m. 335–336. (ismeretlen szerzőnek tulajdonítva); DÉZSI LAJOS: I. m. 247. – A vers hőse Báthori Gábor (1589–1613) fejedelem.

6 supplicans – kérelmező.

6–8 Báthori Gáborról az a pletyka terjedt, hogy „kijáróul” nem a férjeknek, hanem a feleségeknek kell hozzá folyamodni. (Vö. Kemény János önéletírása. Sajtó alá rend. V. WINDISCH ÉVA. Bp. 1959. [Magyar Századok] 85–86.)

9 incompábilis – hasonlíthatatlan.

10 probabilis – hiteles; tetszetős.

11 horribilis – rettentő.

11–12 Minthogy borívó társai, Szilasi János és Nadányi Gergely gyilkolták meg a fürdőbe (sétálni, kocsikázni) menet, Báthori valóban gyanútlan és fegyvertelen lehetett. (L. Kemény János: I. m. 87.)

12 lamentabilis – siralmas.

7.

Kézirata: 1. 103a.; 2. 68.; 3. 43a.; 4/a. 209.; 4/b. 74b.; 5/a. 76b.; 5/j. 151a.; 6/a. 42b.; 7/a. 82a.; 7/b. 247.; 10/j. 100b.; I. 105a.; I/a. 479.; I/b. 167b–168a.; I/d. 111a–11b.; II. 75b.; II/a. 289.; II/c. 184.; III. 82a.; III/a. 57a.

Kiad.: MIKÓ IMRE: I. m. 342–343. (ismeretlen szerzőnek tulajdonítva); FERENCZI ZOLTÁN: I. m. 454. (Cserei Mihálynak tulajdonítva, I. az 5. sz. vers jegyzeteit); DÉZSI LAJOS: I. m. 247–248. – A vers hőse Bethlen Gábor.

1 Bethlent a beszercebányai országgyűlés 1620. aug. 25-én királlyá választotta.

7 A Györgyre és Lupujra való célzás arra az eseményre vonatkozik, amikor I. Rákóczi György „az havaselji állapotban kezdé magát egyvelíteni magános haszonért... [Ti. a két havasalföldi fejedelem, a török által beiktatott Vasile Lupu (ur. 1634–1653) és a trónkövetelő Matei Basarab (ur. 1632–1654) viszálykodását a saját hasznára fordította.] Ez császárszakkállában kapás és privatum commodum lőn kezdeti és fundamentuma az mi veszedelmünknek.” (Kemény János: I. m. 213.) Rozsnyai, aki a *Horologium turcicum*-ban, valamint naplójában (3a.) szintén elítélte a privatum commodum üzését, a jelek szerint mind Rákóczi, mind Vasile Lupu törekvését úgy ítélte meg, hogy a maguk haszna érdekében kockáztatták a köz javát.

12 ki vajni – kivájni, ti. a sírból.

8.

Kézirata: 1. 105b.; 2. 72.; 3. 45a.; 4/a. 90.; 4/b. 71a.; 5/a. 79b.; 6/a. 63a.; 7/a. 43b.; 7/b. 120.; 9/a. 157.; 10/j. 70b.; I. 43b.; I/a. 198.; I/b. 76b.; I/d. 47b.; II. 38b.; II/a. 140.; II/c. 54.; III. 35a.; III/a. 27a.

Kiad.: SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 133.; PERÉNYI JÓZSEF: I. m. 90.; ELEKES MIHÁLY: I. m. 101–102.; DÉZSI LAJOS: I. m. 248. – A vers hőse Brandenburgi Katalin (1604–1649), Bethlen Gábor felesége.

1 Sütve tévé alád – A szólás értelme nem világos, de a Tótfalusi Kis Miklós által használt „Sütve tészik alám a makkot” valószínűleg ’befütenek nekem’ jelentést hordoz.

Balling – Balling János (†1645), fogarasi, Brandenburgi Katalin idejében munkácsi kapitány. A fejedelemasszony kívánsága ellenére nem bocsátotta be Csákyt a munkácsi várba.

2 Csáki – Csáky István, körösszegi, gr. (1603–1662), István erdélyi hadvezér és Wesselényi Anna fia. Bethlen Gábor alatt Kolozs vármegye főispánja, utóbb Szendrő főkapitánya, Szepes vár-

megye főispánja, 1644-től tárnokmester, tanácsos és kamarás. Brandenburgi Katalin kegyenceként a katolikus párt és a Habsburg-orientáció híve. Miután sikertelenül próbálta megszerezni a fejedelmi trónt, a királyi Magyarországra távozott.

Farmatring – farszj; büntetőeszköz, korbács.

3 fenig [...] selling – pfennig és schilling, azaz kis és nagy pénz.

4 czvincing – A szó azonosítása nem sikerült, értelme bizonyára 'bitang, senkiházi'

6 Gustavus Adolphus – II. Gusztáv Adolf (1594–1632) svéd király.

8 Svecus Legatus – svéd követ.

9 Bethlen – Bethlen István, iktári, gr., id. (158?–1648), Farkas és szárhegyi Lázár Druziánna fia, Bethlen Gábor fejedelem öccse. Máramaros és Hunyad vármegye főispánja. Bátyja magyarországi hadjárata idején, majd halála után Erdély kormányzója. 1630-ban rövid ideig fejedelem.

11 oldal tanács – a latere: tanácsadó, bizalmas ember.

9.

Kézirata: 1. 108a.; 2. 93.; 3. 55b.; 4/a. 119.; 4/b. 71b–72a.; 5/a. 97a.; 5/j. 154b.; 6/a. 108b.; 7/a. 85a.; 7/b. 255.; 10/j. 88b.; I. 57b–58a.; I/a. 261.; I/b. 101b.; I/d. 61b.; II. 78a.; II/a. 299.; II/c. 194.; III. 46a.; III/a. 33b–34a.

Kiad.: MIKÓ IMRE: I. m. 348–349. (ismeretlen szerzőnek tulajdonítva); SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 167.; ELEKES MIHÁLY: I. m. 102.; DÉZSI LAJOS: I. m. 248–249. – A vers hőse I. Rákóczi György.

3 Patakra s Munkácsra – az utalás a 7. vers jegyzeteiben már említett esemény, a két havasalföldi fejedelem ügyeibe avatkozás idején gyűjtött pénzre vonatkozik. Mint Kemény írja, „Ez vajdának idejében többet százezer forint dutkánál feje a fejedelem; egy részét ideig Fogarasban tartván megüvendölte vala Serédi István, hogy annyi pénzt s olyan erősséget nem fognának sokáig én kezem alatt Erdélyben tartani; s úgy is lön, hogy ottan hamar kihordák, takaríták több Erdélyben gyűjtött kincssel együtt Patakra s azután Munkácsra.” (Kemény János: I. m. 213.) TÓTH BÉLA szerint Erdélyben szállóige keletkezett az eseményből („Elvitte pénzünket a patak ['Patak']”), de csak Losontzy István *Hármas kis tükrét* említi előfordulási helyként, lapszám nélkül. (Szájrul szájra. Bp. 1901. 37. Reprint Bp. 1994.)

7 potens – hatalmas, uralkodó; durál – kitart, megmarad.

8 Successio – sorrendi következés; külis – kívül is; Praetendál – igényel.

10 Fia Fiadnak – ti. I. Rákóczi Ferenc.

12 Bial – bivaly; töltött Bial – bivalybőrbe varrt pénz. A jelek szerint a 17. század közepén a pénz e tárolási módja még használatos volt. (Hermányi Dienes József szépprózai munkái. Sajtó alá rend. S. SÁRDI MARGIT. Bp. 1992. [RMPE 9.] 386.)

15 Ki vönt két Császárral ujjat – Rozsnyai az I. sz. alatt ismertetett, II. Apafi Mihálynak ajánlott példányban így összegezte I. Rákóczi György uralkodását: „Illyen György vagy nincs, vagy mi nem találunk, ki hol edgyik s hol másik Császár szakállába kapvais, földét csak edgy talpalatnival is nem csak nem fogyatta, sőt mindenik Császárnak impedimentumával is szaporította Országátis, s Tárházátis. Nagy Fösvént soha ennél több jo végüt nem olvastam.” (65b.) A 6/a. sz. alatt ismertetett, Sárosi Jánosnak ajánlott példányban hasonló megjegyzés olvasható: „Ilyen György kellene sok kinek mind két Porta lévén ellensége soha hostiliter edgyikkel sem tapodtatta határát.” (121a.)

19 Kontyal, kalappal – A 2. sz. alatt ismertetett, Szepesi Jánosnak ajánlott kézirat jegyzete szerint „konty Török, kalap Német Tsászárt jelent.” (93.) Vö.: „Maradjon hát az kalap németnek, kalpag az magyarnak.” (Gr. Károlyi Sándor *Önéletírása*. Kiad. SZALAY LÁSZLÓ. I. Pest 1865. [MHH II. 4.] 57.) L. még: „kalpag szab rendet a kalapnak.” (Gyöngyösi István: *Thököly Imre és Zrinyi Ilona házassága*. In: *Összes költeményei*. Kiad. és bev. BADICS FERENC. II. Bp. 1921. 41. vsz.)

Kézirata: 1. 70b.; 2. 103.; 3. 60b.; 4/a. 125.; 4/b. 72a–72b.; 5/a. 104b–105a.; 6/a.I. 88b.; 6/a.II. 109a.; 7/a. 58b.; 7/b. 168.; 10/j. 99a–99b.; I. 60a–60b.; I/a. 271.; I/b. 105a.; I/d. 63b–64a; II. 51b.; II/a. 186.; II/c. 83.; III. 47b.; III/a. 35a.

Kiad.: SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 173.; ELEKES MIHÁLY: I. m. 102–103.; DÉZSI LAJOS: I. m. 249–250. IMRE SÁNDOR *A néphumor a magyar irodalomban* c. kötetében említi a verset. (Bp. 1890. 94.) – A vers hőse II. Rákóczi György.

A 10. sz. alatt ismertetett, Kornis Zsigmondnak ajánlott autográf kéziratban a vers utolsó strófája hatsorosra bővített változatban, önálló versként szerepel (98/b.): „Meg kínálta Isten tégedet háromszor, / Szelepcs s Homonn által első indulatkor; / Az után khán által haza szaladáskor, / Végre Vezér által Váradon létedkor. / Igazán mondgya azt a’ Török, hogy mikor / Arczul csap az Isten, szemet bé köt akkor.” Ezt a hatsoros változatot kiadta PERÉNYI JÓZSEF. (I. m. 108.)

II. Rákóczi György uralmát és bukását Rozsnyai minden kéziratváltozatban hasonló szövegezésben összegezte, az 5/a. sz. alatt ismertetett, Bethlen Miklósnak ajánlott példányban így:

„Bizonyos Hallomással had Concludályam e szegény igaz Magyarnak dolgát.

Hogy a többit el halgassam, mikor ez a szegény Fejedelmi Vitéz Ember, mind a két Császártól szó fogadatlanágért egyszer ’s mind üldöztetnek, ’s Váradon commorálna, akkor a nagy fogu Fő Vezér Boros Jenőt vitattya vala, e Casusba e két nagy és egymás ellen halalosan ellenkező, de egymástól csak hat mély földnyire lévő erős és erőtelen Emberek nem tudva egymásfelől különböző képpen gondolkodnak vala. Rákoczi György azon, hogy erőtlen erővel, ígérati szerént, maga kockáztatásával is a Török Táboron magát vagy valami jo válagatot hadát által vágvais Jenőnek, hogy már succurályon, ’s a már réa haraguvó Császárt annális inkább gerjessze. A nagy fogu Vezér ellembe azon [haereal], hogy a vétett Fejedelmet Urával Császárával, mint gratiáztathassa meg, e végre Rakoczi Györgyöt Jenő alá Táborra hivattya obsequiumra. Ezt a hust sok féle Levél főzik Váradon, ’s Patakon, de senki nem vetet jobb borsot belé, mint ama Extraneus Barkoczi László, ki tanácsa melle életét ígérve javallya vala a szegény Fejedelemnek a Gratiáért a Török Császár köntöséhez valo personalis adhesiot, de a Pataki Annyai, es a Váradi Fiui mutua relatio meg nyomván a hasznos Tanácsot a jo alkalmatosságnak Váradon el mulatását, a fületlen, es Farkatlan reluctantiának Continuátioja ugyan Váradon veres viasszal petsétlé bé; erre minthogy sokan vagy erzik vagy tudgyák nem kel Tanu.

De minthogy erről a nagy birodalmok közöttis sok szo volt, ide kel tennem, a mit énis az Orientalis Plágán ott laktomban tulajdon Fülellem hallottam, ’s szemeimmel néztem a beszélő szájokból felöle; Mikor az akkori Portai Fő Talmács Zolfigár Aga nevő Török Déákja a Császárnak (ki hazája szerént Pécsi Fiu vala) Betlen Gábornak leg kedvesebb, és igen meg hitt a két Rákocziaknak is qualitercunque baráttyok vala, ugyan ezen II. Rákoczi György miá suspitiora Luppúj Vajdával edgyütt, amaz hires Jediculai Tömlöczben raboskodnék, ezen Fő Talmácsnak Fiai attyokhoz bé járván, Luppúj Vajdával való beszélgetések közben, ilyeneket hallottak Attyoktól, melyeket Nekemis a Portán laktomban, kivált képpen a Nagyobbik Fia Mehemed Aga így referált.

Hallottam az Attyámtól Luppúj Vajdának beszéllyi vala, hogy ő néki a Nagy Fogu Vezér mondotta Jenő alatt, hogy ha Rakoczi György magát meg alázván; Jenő alá hivatatasakor, oda ment volna; ’s Hatalmas Császár számyai alá önként hajlott volna, a Lengyel országi szo fogadatlan siralmas expeditiois el felejtődött volna, ’s a Fejedelemség is reconduktatott volna, melyet így akart moderálni, hogy Rákoczi Györgyöt fogja, magával együt Portára vigye, és ott Urával a Császárral leg nagyobb frequentíaju solennitással szembe jutatván, azt mutassa meg szegénynek, a mit az elöt Ura felöl csak hallot, ’s nem hitt, és midön meg láttya hogy az Ura csak vadászni is többed magával megyen, mint [ő] a hadban, becsüllye nagyobbra azután azt, a mit látott, annál a mit az elöt a susurans hazugoktól csak hallot. Ez így [meglévén] szegényt ujjabb Confirmatioval haza késérték volna a Fejedelemségre, ha vagy a sok féle tanács, vagy az Annyai relatio nagyobbban meg [ne] ejtette volna annál, a mitől felették. Ez elötte hűti szerént így beszéllyette az az akkori Fő Talmácsa a Császárnak mellyeket akár hidgyünk, akár ne, el hittük a keserves consequentiát.

Igy jár az a szegény Fejedelem a kitül el vivén Isten, nincsen elég fontya a sok féle Censurának fel serpenyözésére.

Ez a szegény jo de fősvény Magyar, nem ada a kérőnek a Fejedelemségért, még az uton vala, harminc ezer Tallért, az üdő után a nyujto száz ezereknek kínálásával sem huzhatta viszsza a mit el mulatta.

A Lengyel Országból haza szaladás után ottan, mingyárt Szamos Ujvárra érkezvén Tatár követ meg magyarázza ezt a misteriumot a ki fel keresi." (103b–104b.)

A 10. sz. alatt ismertetet, Kornis Zsigmondnak ajánlott autográf kézirat egyetlen magyar nyelvű prózaszövege ugyanezt az összegzést tartalmazza, de az összes többi kéziratból eltérő szövegezésben:

„Itt fülle hallott ilyen dolgot mondok: Constancinapolyban laktomban, a' Bethlen Gábor idejébéli, fellyebb említett Fő Tolmács Fia Mehemmed Aga, nékem azt beszéli vala: hogy mikor az ő Apja Zölfikár Aga és amaz régi Moldovai hires Luppuy Vajda Rákoczi György miá, amaz hires Jedikulai Tömlöczbe tartattak volna; Eő, mint Fia, Apjához minden nap bé járván, a' többi között edgyszer, ebéd felett szomorú sorsokrol beszélgetvén, azt beszéli volt azon Fő Tolmács Luppuy Vajdának, hogy mikor Boros Jenő alatt volt, s akkor meg is vőtte a' Fő Vezér, hogy alázza meg magát s hajcsón fejet Uranak a' Török Császárnak, és jól léssen dolga. Itt Barkoczi László, ott lévén akkor Rákoczi Györggyel, eléggé sarkantyúzta a' Fejedelmet, hogy mennyenek el, s proballyanak edgj Isten atta szerencsét a' Török hütire, ha Pogan is, megbecsülli magát csak szégyenletibe is; lám ő nem Erdélyi ember s mégis melléje áll in omnem eventum a' Fejedelemnek. Itt a' katona ember, melléje áll vala a' katona Tanácsnak, ha Patakról mást ne izennyen Anyánk, mellyet megis bánánk Gyalunál. Ugy mondgia volt osztán a' Fő Vezér, Istenre s Vallására esküvén, hogy ha akkor Rákoczy György szót fogadjjon, magával a' Portára bé vivén, a' leg nagyobb dicsösségű fényességes pompával juttatta volna szembe a' Török Császárral, hogy látta volna ki az Ura, melyet az előtt csak hallott s nem hitt. Ez ezek meg lévén, fenyessebben ültesse bé az Erdélyi Székbe, maga akarván crealni, de nem magáért Rákoczi Györggyért, hanem hogy az hamar következett Német ellen valo hadi Expeditióban a' Török, ezen Fejedelemnek elöl járásával és Censurájával éllyen, mint élt volt az Apjájával is az előtt. Melly dolognak noha hasznosabb vége a' Törökre laczott ugjan, de bizony Erdélynek s a' Tiszáig valo Plagának is nagy két haszna forog vala benne, mert a' már ekkor Tatár kézben lévő, huszonkét Ezerből álló szineis a' Magyarsagnak, könyebben szabadul vala, az utánis száz Ezeret nem visznek vala el. Melly számot a' Portán fülemmel hallottam a' Conscriptorok szájokból. Ezért mondgyák volt a' Váradia, hogy Angyali lélekreis, sok volna edgjre." (99a.)

2 Sebes s Boros – Sebesi Miklós (†1662), Zaránd vármegyéből származó székely nemes, gyalogkapitány; Boros János (†1656), Bihar vármegyéből származó, Kornis Zsigmond udvarában hadi tapasztalatokat gyűjtő közrendű katona. Mindketten közismerten II. Rákóczi György bizalmas emberei.

4 Célzás II. Rákóczi György gyalui elvesztett csatájára és halálos sebesülésére.

13–15 potiorb – hatásosabb; a' konty a' kalpagnál – Ez esetben a konty az anyai tanácsot, a kalpag Barkóczi László javaslatát jelképezi.

18 Szelepcs: s Homonn – A lengyelországi hadjárat előtt a császár Szelepcsényi György és homonnai Drugeth György által próbálta rávenni a fejedelmet, hogy álljon el szándékától.

11.

Kézirata: **OSZK Fol. Hung. 91. 118a.**

Kiad.: SZILÁGYI SÁNDOR: I. m. 261.; BEÖTHY ZSOLT: Rosnyai és a Horologium Turcicum. Száz 1886. 804.; ELEKES MIHÁLY: I. m. 103.; MOLNÁR ISTVÁN: Rosznyai Dávid török deák. Bp. 1909. 128. – A vers a *Testamentum* c. írás *Conclusióját* zárja le.

A fejedelmeknek szóló intés számtalan Rozsnyai-maximával mutat párhuzamot. A követi megbízást teljesítőkről sem volt jó véleménnyel, a nekik szóló első punctumban ezt vallja: „Bizonyal irom, negyven követ közül edgynél több én tudomra érdemes rá nem volt” (ti. a követi címre, 117a.).

1 Rex, rege cum Lege – Király, törvénnyel kormányozz.

2 Legate – követ. – A követeknek szóló intések között így: „Instructiotokhoz semmit se ragaszszatok, benne ha káros is el se hadgyatok [...] ha Instructiotok ellen nagy jot reportaltok is, lesz a' ki bal felől tégye. Erre is példát, vagy érzettem, vagy láttam.” (117a.) A kapitiháknak adott intésekben: „Principalistoknak mikor irtok, igazat irjatok.” (117b.)

3 A fejedelmeknek szóló részben így: „Zálagnak külgyetek Oratorot, ne kufárt, udvarit, ne Rétit, e' vetkezé le mint fősvény időnek Kufár zálagja, nemzetünkre vagy érdem vagy reménséghe fölött adatott kettős ruhának edgyikét, mellyet, mindazoltais, eléghe kárunkra, soha sem recuperahatánk.” (116a.) A kapitihákhoz intézett intésekben: „Ha kik penigh érdem szerént vagy a' nélkül el küldettek, kérlek, légyetek Oratorok, ne Korcsmárosok.” (117b.)

4 A postáknak adott tanácsokban így: „Posták nem vattok, ha a' zürzavarban, Constanciánápolyly s Gyula-Fejérvár közi, nem hét nap nállatok.” (118a.)

12.

Kézirata: **MTAK Kézirattár Tört. 2-r. 101. 134b.**

A strofa prózai változata számos és az idők folyamán egyre dagadó szövegezésben szerepel a kéziratokban. Legkorábbi és legrövidebb változata a 2. és 3. sz. alatt ismertetett, Szepesi Jánosnak, illetve Vaji Mihálynak ajánlott kéziratokban olvasható (130.; 75a.):

„Akár Császár, akár Királyly, akár Fejedelem, s akár Ur Légy a' becsületben tied csak annyi menyit igazán benne szerez.”

A 4. sz. alatt ismertetett, Apor Istvánnak ajánlott példányban (valamint az ezt követő, Thordai Sámuel-től származó kéziratokban) a szöveg a következő:

„A Császároknak, mint Császároknak, a királyoknak mint királyoknak, a' Fejedelmeknek mint Fejedelmeknek, az Uraknak mint Uraknak csak kellene szeretni a becsületet, megis elegendni azzal; de ó világ veszedelmere meg rőgzött mételly, a' miért sorsot meg nem üsmerhetőség, hogy az Urak Fejedelmi, a' Fejedelmek királyi, a királyok Császári, a' Császárok Sándori Polczra iparkodva, oh vallyon s ab initio rerum hányszor törtött 's törék törtön a' Lajtorja s még sem hiszik, hogy non datur, quod non promittitur. Rex bene regit, qui regitur a' Deo.”

A 6/a. és 7/a. sz. alatt ismertetett, Sárosi Jánosnak, illetve Bánffy Györgynek ajánlott példányokban (105b.; 71a.) a bekezdés szövege kissé eltérő:

„A Császároknak mint Császároknak, a Királyoknak mint királyoknak, a fejedelmeknek mint fejedelmeknek kellene szeretni s meg elegendni a becsülettel, De oh Világ veszedelmének meg gyonyulhatatlan fenéje, hogy a fejedelmek királyi, a királyok Császári becsületre vágynak a Császárok penig neha, csak fejedelmi szelidségre is condescendálnak.”

13.

Kézirata: **OSZK Fol. Hung. 937.** A kéziratot kétféle számozás kíséri, egy gépi, amely az előzéklapot és a beiratlan leveleket nem számozza, s egy kézi, amely minden levelet számoz; én ez utóbbit tüntetem föl.

Kiad.: DÉZSI LAJOS: I. m.

a.

Kézirata: **Uo. 8a.**

Kiad.: **Uo. 55.**

securus – gondtalan.
multus – tetemes, hosszú; stultus – ostoba.

b.
Kézirata: Uo. 9a.
Kiad.: Uo. 56.

c.
Kézirata: Uo. 9b.
Kiad.: Uo. 57.
Ne intende – Ne fenyegetőzz!

d.
Kézirata: Uo. 10a.
Kiad.: Uo. 58.
Umbraculum – ernyő.
seremet – talán török-arab szermed: örökkévaló, tartós.

e.
Kézirata: Uo. 10b.
Kiad.: Uo. 60.
readdál – visszatérít.

f.
Kézirata: Uo. 11a.
Kiad.: Uo. 60.

g. Kézirata: Uo. 12a.
Kiad.: Uo. 63.

h.
Kézirata: Uo. 12a.
Kiad.: Uo. 63.
Amat sed se ipsum – De önmagát szereti.
Homo homini lupus – Ember embernek farkasa. (Plautus: *Szamárvásár* 495.)

i.
Kézirata: Uo. 12a.
Kiad.: Uo. 63.
Sceptrum Regni, Virtus amicorum – Az ország jogara a barátok erénye.

j.
Kézirata: Uo. 12b.
Kiad.: Uo. 63.
Vigilandum Medico – Ügyelj az orvosra!

k.
Kézirata: Uo. 12b.
Kiad.: Uo. 63.
Vitae Sapientia Custos – A bölcsesség az élet őre.

l.

Kézirata: Uo. 12b.

Kiad.: Uo. 64.

Ratio praesit, appetitus obtemperet – Járjon elől az értelem, az étvágy kövesse.

m.

Kézirata: Uo. 12b.

Kiad.: Uo. 64.

hostis – ellenség.

desperál – reménytelenségre jut; Machiavellus – Niccolò Machiavelli (1469–1527) firenzei államférfi, *A fejedelem (Il Principe)* írója; az erős központosított állam érdekében megengedhetőnek tartotta a ravaszkodást és erőszakot is.

Ingenuum si intenderis, valet – Érvényesül a tehetség, ha irányítod.

n.

Kézirata: Uo. 13a.

Kiad.: Uo. 64.

honorál – tisztel.

trudál – taszigál.

Ne crede colori – Ne higgy a látszatnak.

o.

Kézirata: Uo. 13a.

Kiad.: Uo. 64.

Nemo sine crimine vivit – Senki nem él bűn nélkül.

p.

Kézirata: Uo. 13a.

Kiad.: Uo. 65.

Inter utrumque tene – Tartsd magad a kettő között.

q.

Kézirata: Uo. 13a.

Kiad.: Uo. 65.

Contentum propria vivere dulce fuit – Édes volt a sajátjával megelégedve élni.

r.

Kézirata: Uo. 13a.

Kiad.: Uo. 65.

durál – kitart; tollerál – tolerál, eltűr.

floreál – virágzik; murmural – morog.

Summa Victoria sui – az önmagunk fölötti győzelem a legnagyobb.

s.

Kézirata: Uo. 13b.

Kiad.: Uo. 65.

Incola – telepes, lakos.

Fallacia violentia... – Csalárdság, erőszak; az erőszak sosem véd meg.

t.

Kézirata: Uo. 13b.

Kiad.: Uo. 65.

Virtus gloriae... – Az erény a dicsőség anyja, a munka az apja.

u.

Kézirata: Uo. 14a.

Kiad.: Uo. 66.

contental – megalégít.

Munerum vires – Az adomány hatalma.

v.

Kézirata: Uo. 14b.

Kiad.: Uo. 67.

Votum – kívánság, óhajlás; üszögében marad – kifejezetlenül marad (üszög: korcs magzat a méhben).

Mortuo ordine, occubuit res – Ha megszűnik a rend, elbukik az ügy.

w.

Kézirata: Uo. 15a.

Kiad.: Uo. 69.

importunus – kíméletlen.

In labore fructus – Munkában a haszon.

x.

Kézirata: Uo. 15b.

Kiad.: Uo. 70.

vale – búcsúzás, Isten veled.

y.

Kézirata: Uo. 16a.

Kiad.: Uo. 71.

denegat passum – megtiltja a továbbjutást.

Magnus ubique labor... – Mindenütt nagy a baj, mindenütt nagy a félelem.

z.

Kézirata: Uo. 16b.

Kiad.: Uo. 72.

Meg fogó mag – csalétek, lép.

2a.

Kézirata: Uo. 17a.

Kiad.: Uo. 73.

Nullum jus Camelus – Semmi joga a tevének.

2b.

Kézirata: Uo. 18a.

Kiad.: Uo. 75.

2c.

Kézirata: Uo. 18b.

Kiad.: Uo. 76.

Azon bakot nyúzza – L. „Czak azon bakot nyúzza” BARANYAI DECSI JÁNOS: Adagiorum. Bártfa 1592. Chil. I. Cent. IV. Dec. II/8. (Reprint: Bp. 1978.) Értsd: csak azt hajtogatja.
korlá, korlá – kár, kár.

2d.

Kézirata: Uo. 19b.

Kiad.: Uo. 78.

kostal – olv.: kosztal.

2e.

Kézirata: Uo. 20b.

Kiad.: Uo. 80.

2f.

Kézirata: Uo. 22a.

Kiad.: Uo. 83.

Privatum – személyes haszon; immunis – mentes.

à Superis – az égiektől.

2g.

Kézirata: Uo. 23a.

Kiad.: Uo. 85.

2h.

Kézirata: Uo. 25a.

Kiad.: Uo. 89.

2i.

Kézirata: Uo. 25a.

Kiad.: Uo. 90.

2j.

Kézirata: Uo. 25b.

Kiad.: Uo. 90.

2k.

Kézirata: Uo. 25b.

Kiad.: Uo. 91.

Plusquam perfectum – régmúlt.

2l.

Kézirata: Uo. 27a.

Kiad.: Uo. 93.

2m.

Kézirata: Uo. 27a.

Kiad.: Uo. 94.

Credo – hitvallás.

2n.

Kézirata: Uo. 27b.

Kiad.: Uo. 94.

Martzapánt – marcipán.
zákány – üledék.

2o.

Kézirata: Uo. 28a.

Kiad.: Uo. 95.

Libere vadát – szabadon járhat.

2p.

Kézirata: Uo. 28a.

Kiad.: Uo. 95.

2q.

Kézirata: Uo. 28a.

Kiad.: Uo. 96.

Canon – törvény.

Expiral – kileheli lelkét; sequens – következő.

2r.

Kézirata: Uo. 28b.

Kiad.: Uo. 97.

2s.

Kézirata: Uo. 28b.

Kiad.: Uo. 97.

2t.

Kézirata: Uo. 29a.

Kiad.: Uo. 98.

2u.

Kézirata: Uo. 29a.

Kiad.: Uo. 98.

pésma – átható szagú anyag, illatalapanyag.

2v.

Kézirata: Uo. 29b.

Kiad.: Uo. 99.

2w.

Kézirata: Uo. 29b.

Kiad.: Uo. 99.

2x.

Kézirata: Uo. 30a.

Kiad.: Uo. 99.

Sobrius – józan; Cautus – elővigyázatos.

certus – bizonyos; Innel certus – értelme: bizonytalan, meghatározatlan.

2y.

Kézirata: Uo. 30a.

Kiad.: Uo. 100.

2z.

Kézirata: Uo. 30b.

Kiad.: Uo. 101.

Ganéjuz – trágyáz; iterál – ismétél.

Kalongya – a szálás gabona mezei tárológysége és mértéke, 14–44 kévéből álló gabonakereszt.

3a.

Kézirata: Uo. 30b.

Kiad.: Uo. 101.

3b.

Kézirata: Uo. 31a.

Kiad.: Uo. 102.

3c.

Kézirata: Uo. 31b.

Kiad.: Uo. 102.

3d.

Kézirata: Uo. 31b.

Kiad.: Uo. 103.

3e.

Kézirata: Uo. 32a.

Kiad.: Uo. 104.

3f.

Kézirata: Uo. 32a.

Kiad.: Uo. 104.

oriál – keletkezik, származik.

3g.

Kézirata: Uo. 32b.

Kiad.: Uo. 105.

3h.

Kézirata: Uo. 32b.

Kiad.: Uo. 105.

3i.

Kézirata: Uo. 33a.

Kiad.: Uo. 106.

3j.

Kézirata: Uo. 34a.

Kiad.: Uo. 109.

3k.

Kézirata: Uo. 34b.

Kiad.: Uo. 109.

3l.

Kézirata: Uo. 35a.

Kiad.: Uo. 110.

condolens – vigasztaló.

3m.

Kézirata: Uo. 35b.

Kiad.: Uo. 111.

3n.

Kézirata: Uo. 35b.

Kiad.: Uo. 111.

3o.

Kézirata: Uo. 36a.

Kiad.: Uo. 113.

3p.

Kézirata: Uo. 36b.

Kiad.: Uo. 113.

3q.

Kézirata: Uo. 36b.

Kiad.: Uo. 114.

3r.

Kézirata: Uo. 37a.

Kiad.: Uo. 114.

3s.

Kézirata: Uo. 37a.

Kiad.: Uo. 115.

Fons – forrás.

Ross – nedvesség.

3t.

Kézirata: Uo. 37b.

Kiad.: Uo. 116.

3u.

Kézirata: Uo. 37b.

Kiad.: Uo. 116.

Res – ügy, dolog.

3v.

Kézirata: Uo. 38a.

Kiad.: Uo. 117.

triumphál – győzedelmeskedik.

occumbál – aláveti magát.

3w.

Kézirata: Uo. 38a.

Kiad.: Uo. 117.

avidus – kapzsi.

Fraudus – csalárd.

3x.

Kézirata: Uo. 38b.

Kiad.: Uo. 118.

Héraklész Iphitosz megölése miatt arra kényszerült, hogy Omphalé lüdiai királynét szolgálja; Omphalé rokkához ültette a hőst. (Apollodorosz 2,6,1–3.)

3y.

Kézirata: Uo. 38b.

Kiad.: Uo. 118.

3z.

Kézirata: Uo. 38b.

Kiad.: Uo. 118.

4a.

Kézirata: Uo. 39a.

Kiad.: Uo. 119.

4b.

Kézirata: Uo. 39a.

Kiad.: Uo. 119.

4c.

Kézirata: Uo. 39b.

Kiad.: Uo. 120.

4d.

Kézirata: Uo. 40a.

Kiad.: Uo. 121.

4e.

Kézirata: Uo. 40b.

Kiad.: Uo. 122.

körmörlés – karmolás.

4f.

Kézirata: Uo. 40b.

Kiad.: Uo. 123.

4g.

Kézirata: Uo. 41a.

Kiad.: Uo. 123.

4h.

Kézirata: Uo. 41a.

Kiad.: Uo. 123.

4i.

Kézirata: Uo. 41a.

Kiad.: Uo. 124.

Julius – Iulius Caesar; célzás az „Óvakodj március idusától” figyelmeztetésre.

4j.

Kézirata: Uo. 41b.

Kiad.: Uo. 124.

reves – pudvás; romlott; visszataszító.

4k.

Kézirata: Uo. 41b.

Kiad.: Uo. 124.

usuál – használ.

Purgatio – hashajtás.

4l.

Kézirata: Uo. 41b.

Kiad.: Uo. 125.

4m.

Kézirata: Uo. 42a.

Kiad.: Uo. 125.

4n.

Kézirata: Uo. 42b.

Kiad.: Uo. 126.

4o.

Kézirata: Uo. 42b.

Kiad.: Uo. 126.

4p.

Kézirata: Uo. 42b.

Kiad.: Uo. 126.

4q.

Kézirata: Uo. 42b.

Kiad.: Uo. 127.

4r.

Kézirata: Uo. 43a.

Kiad.: Uo. 127.

4s.

Kézirata: Uo. 43a.

Kiad.: Uo. 128.

4t.

Kézirata: Uo. 43b.

Kiad.: Uo. 128.

4u.

Kézirata: Uo. 43b.

Kiad.: Uo. 128.

4v.

Kézirata: Uo. 43b.

Kiad.: Uo. 129.

Hajdu Rosmarin – csalán.

4w.

Kézirata: Uo. 44a.

Kiad.: Uo. 129.

4x.

Kézirata: Uo. 44a.

Kiad.: Uo. 129.

fel huzalkodik – felnőtt.

4y.

Kézirata: Uo. 44a.

Kiad.: Uo. 130.

Longurio – langaléta; dombol – tombol.

4z.

Kézirata: Uo. 44b.

Kiad.: Uo. 130.

5a.

Kézirata: Uo. 44b.

Kiad.: Uo. 130.

czimer – kisállat negyedrésze, főleg combrésze.

5b.

Kézirata: Uo. 44b.

Kiad.: Uo. 131.

genus – faj, fajta.

5c.

Kézirata: Uo. 44b.

Kiad.: Uo. 131.

Értsd: a gyanakvó ember az árnyéktól is tart; a menekülőket segíti is, nem is.

5d.

Kézirata: Uo. 45a.

Kiad.: Uo. 131.

5e.

Kézirata: Uo. 45a.

Kiad.: Uo. 132.

Értsd: az udvari léhűtők kétszínűek.

5f.

Kézirata: Uo. 45b–46a.

Kiad.: Uo. 133.

5g.

Kézirata: Uo. 46b.

Kiad.: Uo. 135.

5h.

Kézirata: Uo. 47a.

Kiad.: Uo. 135.

tu Sardanapalé – te, Sardanapal. A Szardanapálról szóló példázatot a protestánsok is fölhasználták műveikben. Vö. DÖMÖTÖR ÁKOS: A magyar protestáns exemplumok katalógusa. Folklor Archivum 1992/19. 84.

Dispar est ratio tua – Különbözik a te elméd.

Szent Pálié – Szent Pálé. (A név egybeesése a Szentpáli családdal valószínűleg véletlen.)

5i.

Kézirata: Uo. 47b.

Kiad.: Uo. 136.

5j.

Kézirata: Uo. 47b.

Kiad.: Uo. 136.

5k.

Kézirata: Uo. 48a.

Kiad.: Uo. 137.

5l.

Kézirata: Uo. 48b.

Kiad.: Uo. 138.

5m.

Kézirata: Uo. 48b.

Kiad.: Uo. 139.

Fustél – fustély: furkósbot.

5n.

Kézirata: Uo. 48b.

Kiad.: Uo. 139.

5o.

Kézirata: Uo. 49b.

Kiad.: Uo. 141.

Lacedemon – Lakedaimón, Spárta.

5p.

Kézirata: Uo. 49b.

Kiad.: Uo. 141.

Vont lyuku – jó puska.

5q.

Kézirata: Uo. 49b.

Kiad.: Uo. 141.

Caput dum est sine Cullo – a fej fejfedő (?) nélkül

Caput in Collo – feje a nyakán, azaz a helyén.

5r.

Kézirata: Uo. 50a.

Kiad.: Uo. 142.

Nos [...] quid sumus – mi mik vagyunk.

Non querimus nos rem – nem siránkozunk a dolgainkon.

5s.

Kézirata: Uo. 50b.

Kiad.: Uo. 143.

arra dobló – rávevő.

5t.

Kézirata: Uo. 50b.

Kiad.: Uo. 143.

5u.

Kézirata: Uo. 50b.

Kiad.: Uo. 143.

5v.

Kézirata: Uo. 51a.

Kiad.: Uo. 144.

5w.

Kézirata: Uo. 51a.

Kiad.: Uo. 145.

5x.

Kézirata: Uo. 51b.

Kiad.: Uo. 146.

5y.

Kézirata: Uo. 52a.

Kiad.: Uo. 146.

Incurabilis Mors – gyógyíthatatlan halál.

5z.

Kézirata: Uo. 52b.

Kiad.: Uo. 147.

6a.

Kézirata: Uo. 52b.

Kiad.: Uo. 148.

6b.

Kézirata: Uo. 53b.

Kiad.: Uo. 149.

hostis – ellenség.

6c.

Kézirata: Uo. 53b.

Kiad.: Uo. 150.

6d.

Kézirata: Uo. 54a.

Kiad.: Uo. 151.

6e.

Kézirata: Uo. 54b.

Kiad.: Uo. 151.

firreg – surrog, süvít.

6f.

Kézirata: Uo. 54b.

Kiad.: Uo. 152.

6g.

Kézirata: Uo. 54b.

Kiad.: Uo. 152.

6h.

Kézirata: Uo. 55a.

Kiad.: Uo. 153.

Tutor – gyám.

Obscuritas – homály, ismeretlenség; Lumen – fény.

6i.

Kézirata: Uo. 55a.

Kiad.: Uo. 154.

6j.

Kézirata: Uo. 55b.

Kiad.: Uo. 154.

Milvus Murem solvit – A kánya elereszti az egeret.

Pislen – csirke.

6k.

Kézirata: Uo. 56a.

Kiad.: Uo. 155.

6l.

Kézirata: Uo. 56a.

Kiad.: Uo. 155.

Praebenda – élelem.

utrumque perdideris – mindkettőt el fogod veszteni.

6m.

Kézirata: Uo. 56b.

Kiad.: Uo. 156.

6n.

Kézirata: Uo. 56b.

Kiad.: Uo. 156.

Mi nem – egyáltalán nem.

6o.

Kézirata: Uo. 57a.

Kiad.: Uo. 157.

6p.

Kézirata: Uo. 57a.

Kiad.: Uo. 158.

cum dextris – jobbal.

In nostro seculo utere sinistris – Századunkban használd a bal.

6q.

Kézirata: Uo. 57b.

Kiad.: Uo. 158.

Rex – király.

obstal – megakadályoz; Lex – törvény; Regnum – birodalom.

6r.

Kézirata: Uo. 57b.

Kiad.: Uo. 159.

vas sulyom – lovasroham megakasztására szánt, csillag alakú vastüske.

6s.

Kézirata: Uo. 58a.

Kiad.: Uo. 159.

hörtsökös – hörcsökös: mérges.

6t.

Kézirata: Uo. 58a.

Kiad.: Uo. 160.

6u.

Kézirata: Uo. 58b.

Kiad.: Uo. 160.

poszog – pöfög, szellent; dajnál – gajdol, kornyikál.

6v.

Kézirata: Uo. 58b.

Kiad.: Uo. 161.

amari à multis – sokaktól szerettetni.

nec vitae nec Mortis – sem élő, sem holt.

6w.

Kézirata: Uo. 59a.

Kiad.: Uo. 161.

Sobrak – zsobrák: fõsvény.

6x.

Kézirata: Uo. 59a.

Kiad.: Uo. 162.

toborzik – toborzó tánc.

áfácé – A szó azonosítása nem sikerült.

6y.

Kézirata: Uo. 59b.

Kiad.: Uo. 162.

6z.

Kézirata: Uo. 59b.

Kiad.: Uo. 163.

7a.

Kézirata: Uo. 59b.

Kiad.: Uo. 163.

Dic Album, fac Nigrum ut voceris Tarka – Mondd fehérnek, tedd feketének, hogy tarkának nevezd.

7b.

Kézirata: Uo. 60a.

Kiad.: Uo. 163.

7c.

Kézirata: Uo. 60a.

Kiad.: Uo. 164.

7d.

Kézirata: Uo. 60b.

Kiad.: Uo. 165.

7e.

Kézirata: Uo. 60b.

Kiad.: Uo. 165.

kabla – kabala: kanca.

7f.

Kézirata: Uo. 61a.

Kiad.: Uo. 165.

7g.

Kézirata: Uo. 61a.

Kiad.: Uo. 166.

7h.

Kézirata: Uo. 61b.

Kiad.: Uo. 166.

linea – egyenes.

süketnek két Misét mondani – értsd: hiábavalóságot cselekedni, l. BARANYAI DECSI JÁNOS: I. m.
Chil. I. Cent. III. Dec. VIII/2.

7i.

Kézirata: Uo. 61b.

Kiad.: Uo. 167.

7j.

Kézirata: Uo. 61b.

Kiad.: Uo. 167.

habebis Tantalum – bírni fogod Tantaloszt.

fuisti scandalum – botrány voltál. Értsd: holnap mosakodhatsz, ha ma botrányosan viselkedtél.

7k.

Kézirata: Uo. 62a.

Kiad.: Uo. 167.

Tanais – Don.

7l.

Kézirata: Uo. 62b.

Kiad.: Uo. 169.

7m.

Kézirata: Uo. 62b.

Kiad.: Uo. 169.

Nolens, tace, non dat – Nem akarva hallgass, nem ad.

7n.

Kézirata: Uo. 62b.

Kiad.: Uo. 169.

Dat Deus quantum vult – Ad az Isten, amennyit akar.

7o.

Kézirata: Uo. 63a.

Kiad.: Uo. 170.

7p.

Kézirata: Uo. 63b.

Kiad.: Uo. 171.

7q.

Kézirata: Uo. 63b.

Kiad.: Uo. 171.

describál – leír, illusztrál.

7r.

Kézirata: Uo. 64a.

Kiad.: Uo. 172.

7s.

Kézirata: Uo. 64b.

Kiad.: Uo. 173.

7t.

Kézirata: Uo. 64b.

Kiad.: Uo. 173.

7u.

Kézirata: Uo. 64b.

Kiad.: Uo. 173.

7v.

Kézirata: Uo. 65a.

Kiad.: Uo. 174.

Tam docens in Caula... – Ahogy az akolban tanult, úgy iszik az udvarban.

Lupus in Fabula – Farkas a mesében, értsd: amiről beszéltünk, jelen van. (Terentius: *A testvérek*.

IV. 1. 21–22.)

7w.

Kézirata: Uo. 65a.

Kiad.: Uo. 174.

Leo, disponente Deo – oroszlán, Isten igazgatja.

Dicit nunquam reo... – Soha nem vádol, [azt mondja,] megszánom az enyémet.

7x.

Kézirata: Uo. 65a.

Kiad.: Uo. 174.

dolor – fájdalom.

honor – becsület.

7y.

Kézirata: Uo. 65b.

Kiad.: Uo. 175.

Riaszkodik – kiabál.

7z.

Kézirata: Uo. 65b.

Kiad.: Uo. 175.

8a.

Kézirata: Uo. 66a.

Kiad.: Uo. 176.

Justum – jog.

Raptum – rablás.

8b.

Kézirata: Uo. 66b.

Kiad.: Uo. 177.

8c.

Kézirata: Uo. 66b.

Kiad.: Uo. 177.

dum jacet in fossa – míg az árokban fekszik.
adsint quamvis ossa – amíg bármi csont van ott.

8d.

Kézirata: Uo. 67a.

Kiad.: Uo. 178.

8e.

Kézirata: Uo. 67b.

Kiad.: Uo. 179.

8f.

Kézirata: Uo. 67b.

Kiad.: Uo. 179.

Mi nem – hiszen nem.

8g.

Kézirata: Uo. 68a.

Kiad.: Uo. 180.

8h.

Kézirata: Uo. 68b.

Kiad.: Uo. 181.

8i.

Kézirata: Uo. 68b.

Kiad.: Uo. 181.

8j.

Kézirata: Uo. 69a.

Kiad.: Uo. 182.

8k.

Kézirata: Uo. 68a.

Kiad.: Uo. 182.

8l.

Kézirata: Uo. 69a.

Kiad.: Uo. 182.

8m.

Kézirata: Uo. 69b.

Kiad.: Uo. 183.

8n.

Kézirata: Uo. 69b.

Kiad.: Uo. 183.

8o.

Kézirata: Uo. 69b.

Kiad.: Uo. 183.

8p.

Kézirata: Uo. 70a.

Kiad.: Uo. 184.

8q.

Kézirata: Uo. 70a.

Kiad.: Uo. 184.

8r.

Kézirata: Uo. 70a.

Kiad.: Uo. 184.

8s.

Kézirata: Uo. 70b.

Kiad.: Uo. 184.

8t.

Kézirata: Uo. 70b.

Kiad.: Uo. 185.

A példázatot nem sikerült megtalálnom.

8u.

Kézirata: Uo. 70b.

Kiad.: Uo. 185.

8v.

Kézirata: Uo. 70b.

Kiad.: Uo. 185.

8w.

Kézirata: Uo. 71a.

Kiad.: Uo. 186.

L. 1Sám 19,1–7.

8x.

Kézirata: Uo. 71b.

Kiad.: Uo. 187.

bitang – zsákmány, gazdátlan (esetleg lopott, rabolt) jószág.

Samáriai Péter – Bár ezekben az évtizedekben élt Erdélyben Samarjai Péter (Keresztúri Pál tanítványa, Bethlen Miklóst tanította írni, l. Kemény János és Bethlen Miklós művei. Kiad. V. WINDISCH ÉVA. Bp. 1980. [Magyar Remekírók] 534.), a betétversek névanyagát, asszociációs mezőit tekintve valószínűbb, hogy itt egy Samáriai Péter nevéhez fűzőtt, a bitangban szerzett jószágról való példázatról van szó.

8y.

Kézirata: Uo. 71b.

Kiad.: Uo. 187.

8z.

Kézirata: Uo. 71b.

Kiad.: Uo. 187.

Julius – Iulius Caesar.

Pompejus – Gnaeus Magnus Pompeius (i. e. 106–48), Caesarral együtt az első triumvirátus tagja, majd Caesar ellenfele.

9a.

Kézirata: Uo. 72a.

Kiad.: Uo. 188.

Polükratészról l. a 4. sz. vers jegyzeteit.

9b.

Kézirata: Uo. 72b.

Kiad.: Uo. 188.

9c.

Kézirata: Uo. 72b.

Kiad.: Uo. 189.

Drákuly – ördög; meg tokmál – megalkuszik.

9d.

Kézirata: Uo. 73a.

Kiad.: Uo. 189.

Meg nyom [...] a' fontba – nagyobb súllyal esik a latba.

9e.

Kézirata: Uo. 73a.

Kiad.: Uo. 190.

tört fazaka – rossz lelkiismerete.

9f.

Kézirata: Uo. 73b.

Kiad.: Uo. 190.

9g.

Kézirata: Uo. 73b.

Kiad.: Uo. 191.

9h.

Kézirata: Uo. 73b.

Kiad.: Uo. 191.

9i.

Kézirata: Uo. 74b.

Kiad.: Uo. 192.

9j.

Kézirata: Uo. 74b.

Kiad.: Uo. 192.

Finumos liga – jó szövetség.

9k.

Kézirata: Uo. 74b.

Kiad.: Uo. 193.

9l.

Kézirata: Uo. 75b.

Kiad.: Uo. 194.

9m.

Kézirata: Uo. 76a.

Kiad.: Uo. 195.

dészeg – makacs, büszke.

9n.

Kézirata: Uo. 76a.

Kiad.: Uo. 195.

9o.

Kézirata: Uo. 76a.

Kiad.: Uo. 195.

Turpis – rüt.

9p.

Kézirata: Uo. 76a.

Kiad.: Uo. 196.

Interim – eközben.

9q.

Kézirata: Uo. 76b.

Kiad.: Uo. 196.

monyatlan harang – ütő nélküli harang.

9r.

Kézirata: Uo. 77a.

Kiad.: Uo. 197.

9s.

Kézirata: Uo. 77a.

Kiad.: Uo. 198.

9t.

Kézirata: Uo. 77b.

Kiad.: Uo. 198.

9u.

Kézirata: Uo. 78a.

Kiad.: Uo. 199.

9v.

Kézirata: Uo. 78b.

Kiad.: Uo. 200.

Csipik – hegyes.

Choré – Kóré, Korah, Jichár fia, föllázadt Mózes ellen a pusztai vándorlás során. (2Móz 6,21–24; 4Móz 16,1; 1Krón 6,37)

9w.

Kézirata: Uo. 78b.

Kiad.: Uo. 200.

Vakot vetett kockánk – A kocka hat és vak dobása a jó és a rossz szerencsét jelképezte. Így fordul elő Kohárynál (I. kötetünkben 52. sz. 179–187. strófa; 74. sz.) Petrőczy Kata Szidóniánál (104. sz. 2. strófa), Kőszeghynél (6. sor) is. Vö. RMKT XVII/3. 59. sz. 98.

9x.

Kézirata: Uo. 79a.

Kiad.: Uo. 201.

tágit – eltávoztat.

9y.

Kézirata: Uo. 79a.

Kiad.: Uo. 201.

9z.

Kézirata: Uo. 79b.

Kiad.: Uo. 202.

linea – határ.

Reversalis – kötelezvény; horgas – gáncs, csel.

10a.

Kézirata: Uo. 80a.

Kiad.: Uo. 203.

10b.

Kézirata: Uo. 80a.

Kiad.: Uo. 203.

10c.

Kézirata: Uo. 80b.

Kiad.: Uo. 204.

10d.

Kézirata: Uo. 81a.

Kiad.: Uo. 204.

versutus – ravasz.

10e.

Kézirata: Uo. 82b.

Kiad.: Uo. 207.

Unita Virtus – ritka erény.

10f.

Kézirata: Uo. 83a.

Kiad.: Uo. 208.

10g.
Kézirata: Uo. 83b.
Kiad.: Uo. 209.
subscriptum – aláírás.

10h.
Kézirata: Uo. 84a.
Kiad.: Uo. 210.

10i.
Kézirata: Uo. 84a.
Kiad.: Uo. 211.

10j.
Kézirata: Uo. 84b.
Kiad.: Uo. 212.

10k.
Kézirata: Uo. 85a.
Kiad.: Uo. 212.

10l.
Kézirata: Uo. 85b.
Kiad.: Uo. 213.

10m.
Kézirata: Uo. 85b.
Kiad.: Uo. 214.
czondora – condra: rongyos, durva felsőruha.

10n.
Kézirata: Uo. 86b.
Kiad.: Uo. 215.
saniorb – egészségesebb.
securálás – biztosítás; Retracta – visszavonás; Certior – biztosabb.

10o.
Kézirata: Uo. 87a.
Kiad.: Uo. 216.
Desperalt – reményvesztett.

10p.
Kézirata: Uo. 87b.
Kiad.: Uo. 217.
süti a' makkot – értsd: gubbaszt.

10q.
Kézirata: Uo. 87b.
Kiad.: Uo. 218.

10r.

Kézirata: Uo. 88a.

Kiad.: Uo. 218.

10s.

Kézirata: Uo. 88b.

Kiad.: Uo. 219.

Gratias ago – köszönetmondás, hálaíma.

10t.

Kézirata: Uo. 88b.

Kiad.: Uo. 220.

10u.

Kézirata: Uo. 89a.

Kiad.: Uo. 221.

10v.

Kézirata: Uo. 89a.

Kiad.: Uo. 221.

batka – fillér.

dutka – négykrajcáros.

10w.

Kézirata: Uo. 88b.

Kiad.: Uo. 222.

10x.

Kézirata: Uo. 90a.

Kiad.: Uo. 223.

horgast hánni – gáncsot vetni.

10y.

Kézirata: Uo. 90b.

Kiad.: Uo. 224.

post festum – ünnep után, később.

10z.

Kézirata: Uo. 90b.

Kiad.: Uo. 225.

11a.

Kézirata: Uo. 91a.

Kiad.: Uo. 225.

11b.

Kézirata: Uo. 91b.

Kiad.: Uo. 226.

11c.

Kézirata: Uo. 92a.

Kiad.: Uo. 227.

11d.

Kézirata: Uo. 92a.

Kiad.: Uo. 228.

11e.

Kézirata: Uo. 92b.

Kiad.: Uo. 229.

Kamenicz – I. Rozsnyai életrajzát.

11f.

Kézirata: Uo. 93a.

Kiad.: Uo. 230.

sugorgás – tengődés; kéregetés.

11g.

Kézirata: Uo. 94b.

Kiad.: Uo. 233.

11h.

Kézirata: Uo. 94b.

Kiad.: Uo. 234.

Absque – anélkül.

11i.

Kézirata: Uo. 95a.

Kiad.: Uo. 234.

11j.

Kézirata: Uo. 95b.

Kiad.: Uo. 236.

11k.

Kézirata: Uo. 96b.

Kiad.: Uo. 238.

ásit – áhit.

11l.

Kézirata: Uo. 97a.

Kiad.: Uo. 239.

14.

Kézirata: **OSZK Fol. Hung. 91.** Az a. vers a *Testamentum* mottója (116a.), a b. vers a *Testamentum* utolsó részének, a *Conclusión*nak zárása (121b.).

KOHÁRY ISTVÁN

ÉLETE*

1649. március 12-én született Csábrág várában. (Toldy Ferenc, majd nyomában mások március 11-ét jelölték meg születése napjaként, ez azonban saját följegyzéséből ismert adat, így nem vitatható. L. THALY KÁLMÁN: Gr. Koháry István naptári jegyzeteiből. TT 1878. 400.) *Apja báró K. István honti főispán és Fülek várának kapitánya.* E tiszteket 1658-tól, illetve 1657-től töltötte be; 1647-től szécsényi főkapitány. (L. ILLÉSY JÁNOS: Gróf Koháry István élete és munkái. Karcag 1885. 4.) *Anyja báró Balassa Judit. Koháry 1712. évi naptári jegyzeteiből tudjuk az ő és testvérei születésének pontos időpontját. A jegyzetek szerint szülei 1648 januárjában kötöttek házasságot, lakodalmukat Biccscén rendezték. Hat gyermekük született: elsőként István (1649), majd Judit (1650), Imre (1652), Farkas (1654), János (1657) és Gábor (1659).* (THALY KÁLMÁN: I. m. TT 1878. 400.) Hogy az idősebb Koháry Istvánnak lett volna második felesége Újfalussy Judit személyében, mint NAGY IVÁN (Magyarország családai. VI. Bp. 1860. 289., 292.) és nyomában mások állítják, tévedés éppúgy, mint az, hogy anyjának ez nem az első házassága volt. (L. ILLÉSY JÁNOS: A költő Koháry szüleiéről. Figy 1887. 319–320. L. még a család genealógiai táblázatát, OSZK Quart. Hung. 2056. 228a.)

Koháry a jezsuiták nagyszombati kollégiumában kezdte tanulmányait. Az ELTE rektori levéltárban őrzött anyakönyv szerint 1660-ban iratkozott be: „Anno Dni 1660., 22. martij sequentes inscripti sunt: [...] Stephanus Kohary L. Baro principista.” (Közölte GÁLOS REZSŐ: Adat Koháry István életrajzához. ItK 1934. 195.) Nagy Iván szerint 1661. március 22-én, Vékony István szerint 1662-ben elnyerte a honti főispánságot. (VÉKONY ISTVÁN: Koháry István gróf élete, tekintettel a kecskeméti kegyesrendi társház és gimnázium alapítására. Kecskemét é. n. 3.) *Tanulmányait a bécsi egyetemen folytatta: bölcseletet, teológiát tanult. 1663-ban Zrinyi Miklós meglátogatta az egyetemet, s az intézet nevében az ifjú Koháry köszöntötte.* (KOMÁRIK ISTVÁN: Gróf Koháry István élete. Kálcsa 1891. 6.) Mindkét helyen együtt tanult testvéreivel, Farkassal, Imrével és talán Jánossal. (Imrét Nagyszombatban, Farkast Bécsben maga említi leveleiben, l. THALY KÁLMÁN: Koháry István tanuló-kori leveleiből. Száz 1876. 386., 388. Jánost ILLÉSY JÁNOS nevezi meg, i. m. 9.) A tanulás nem kevés költségbe kerülhetett, annál is inkább, minthogy az ifjú Koháry igencsak ügyelt rá, hogy ruházatában, fölszereltségében el ne maradjon a vele együtt ott tanuló főúri ifjaktól. 1664-ben Nagyszombatban paripákat kért maguknak húsvétra apjuktól, mivel az ott időző Zichy, Erdödy, Pethő fiúknak is van: „ha Ngod nekünk nem küld: csak magunknak kell az több úrfiak mellett lokajokká lennünk. [...] ha önekiek békességes földön (Dunántúl és Kassa táján) neveltetteknek vagyon paripájok: sokkal illendőbb, hogy nekünk, szegény pusztaiaknak légyen.” Bécsi disputációjára „szép és böcsületes köntöst” kér édesanyjától: „hogy mind ő Fölsége s mind több itt lévő nagy grófok s hercegek előtt böcsülettel compareálhassak, s magamnak böcsületet, mind nevernem akarván

---

* Elhunyt kollégánk és barátunk, Komlövöski Tibor még meg tudta írni a Koháry-életrajz egy részét. Az általa írt teljes szöveget becépítettük a jegyzetekbe, s dőlt betűs szedéssel jelcztük.

nyerni, ne essek gyalázatba.” Másutt is igényli a rangos ellátást: „minthogy immár bizony az gyermeki esztendőkből kiköttem: többet reám, hogysemmint eddig, költeni ne nehezteljen”; „Az kardot az lódinggal és szablyát tarsollyal együtt Ngodnak alázatossan megköszönvén, meg igyekezem szolgálni, és hogy rólam el nem feledkezzvén, négy aranyat is küldött, alázatossan köszönöm Ngodnak; csakhogy bizony Ngod az négyhez bár még négyet tett volna: mert bizony mint mégyen itt Bécsben embertül az pénz, csak az tudja, az ki próbálja s próbálta! [...] Ngod azért ennekutánna ne vonja meg magát annyira tölem, hanem gyakrabban látogasson, s 20 s 25 tallérocskát méltóztatás-költségünkre küldeni.” (THALY KÁLMÁN: I. m. Száz 1876. 385., 387.)

Koháry apja 1664-ben Léva mellett egy törökök ellen indított (egyébként sikeres) rohamban életét vesztette. (Július 19-én; KOMÁRIK ISTVÁN i. m. 7. szerint ez akkor történt, amikor fia 19 éves volt, ez azonban tévedés.) Koháry 1713-ban kápolnát emeltetett apjának mind a sebesülése, mind a megtalálása helyén. (HAICZL KÁLMÁN: A garamszentbenedeki apátság története. Bp. 1913. 76.) Hat nap múlva, 1664. július 25-én Lipót a tizenöt éves fiút apja helyére kinevezte füleki várkapitánynak; tanulmányai idejére Unger Márton a helyettese. (ILLÉSY JÁNOS: I. m. 10.) Ugyanezen 1664. év októberében hűgát, Juditot Széchy Mária férjhez adta Barkóczy Györgyhez. Bizonyára ekkortájt Koháry Szécsény kapitányságát is megörökölte apjától, bár erre vonatkozó adatunk jóval későbbi. (1690. február 17-én Szécsény várkapitányaként ír levelet. [KÖNIG KELEMEN: Hatszázéves ferences élet Szécsényben. 1332–1932. Vác 1931. 191.])

Az egyetemi évek alatt több disputációt tartott. Teológiából megszerezte a licenciátusi fokozatot. Első disputációját személyesen adta át I. Lipótnak. Erről 1666. augusztus 20-án anyjának írt levelében így számolt be: „Az disputatióm pediglen minthogy ma egy hete, Istennek hála, elég szerencsésen, dob- és trombita-szó alatt végben ment: nem akartam elmúlatni, hogy Ngodnak is emblémámmal ne kedveskedném, ő Fölségének is magam bevittem s magam praesentálam, – melyet ő Fölsége tülem kedvessen vévén, kiváltképpen való gratiájában hogy meg fog tartani, megigérte, és ha Ngod gratiájából karácsonyra az egész metaphysicát is defendálhatnám: egy szép aranyláncsal bizonyos dolog, hogy megajándékozna; s így, az mint irtam volt Ngodnak, s mind magam is megmondottam: az reménység meg nem csalt, mert az mit kívántam, csak Ngod akarja, megleszen.” (THALY KÁLMÁN: I. m. Száz 1876. 390.) *A második disputáció is hamarosan elkészült, azt is Lipótnak ajánlotta, s még 1666-ban megkapta az annyira óhajtott, 200 aranynál is súlyosabb aranyláncot.* (A már idézett levélben így érvelt anyjának: „kévánja-é ezen következő tisztességemet és együtt hasznomat is? Mert az minemű aranyláncokat szokott ő Fölsége azoknak adni, kik néki kétszer offerálnak theseseket: 200 aranynál is többet nyomnak. Igaz dolog, hogy bizony most is kívánnék Ngodtúl száz aranyat, mindazonáltal az én gratiámért resolválja Ngod magát, és ha tisztességemet nagyobbra böcsüllí száz aranynál: többet ne írjon választúl levelemre, hanem hogy: kérésednek eleget teszek.”)

Koháry Bécsben figyelemmel kísérte az udvari életet, de nem nézte jó szemmel a külsőségekben bővelkedő szórakozásokat. I. Lipót kedves téli szánkázásairól így számolt be 1667 januárjában anyjának írt levelében: „[...] itt csak az nagy szánkázásoknak adták magokat, s ő Fölsége is gyakran szánkázik, hol hetven s hol nyolcvan szebbnél szebb szánkákkal, s az császárnét, maga személye szerint hajtván az lovakat, utszárúl utszára hordozza, azonképpen az két hűgait mindenkor utána viszik más, imperiumbeli hercegek, s azok után az udvarbéli fraicimmerek vitetnek mind az grófok által, kiváltképpen felcífrázott szánkákban; az bizonyos dolog, hogy méltó nézésre, s kívánnám, hogy Nagyságodnak úgy megírhatnám, az mint vagy az dolognak mivolta; de minthogy csak ki se tudnám Nagyságodnak magyarázni az sok szánka s paripák ékesítő szerszámot: egyebet Nagyságodnak nem írhatok, hanem hogy csak az sok csörgő hangja miá sem tud ember mire figyelmezni, s éppen nem tudja: az tollakkal felékesített lovakat nézze-é, avagy az szánkán levő szép, mesterséges inasokat, avagy az szánkában levő fraicimmereket, szép köntöseit? Én mindazáltal ezeket immáron éppen az jó Béccsel együtt megútván, Nagyságodat kérem alázatossan, várjon maga szolgálatjára!” (THALY KÁLMÁN: I. m. Száz 1876. 395.)

1667 novemberének elején Unger Márton meghalt. Koháry 1667-ben befejezte tanulmányait a bécsi egyetemen, s hazatért. Lipót Fülek várának főkapitányává nevezte ki. 1671-ben a vár megerő-

sítésére a haditanácstól kért segítséget. A kamara 1672-ben 1500 forintot utalt ki erre a célra. (NAGY IVÁN: I. m. VI. 291.)

Fülek kapitányaként hősi halált halt apját követve következetesen és sikeresen harcolt a török ellen, bár az udvar és Esterházy Pál nádor is mérsékletre intette. A bécsi udvar elkötelezett híve volt. Thököly Imre 1678-ban több ízben is hiába igyekezett ügyének megnyerni. I. Lipót ezért 1678. december 13-án írt levelével s egy aranyláncon függő arcképével ajándékozta meg. (NAGY IVÁN: I. m. VI. 291.) Ez évben Thököly ostrom alá vette Füleket – az ekkor a Felvidék kulcsfontosságú végvára volt –, de utóbb elvonult. (ILLÉSY JÁNOS: I. m. 16.)

1675–1678 között elkísérte római útjára Pongrácz György váci püspököt mint kíséretének (Pongrácz Imre és Ferenc, Esterházy Károly és mások) tagja. Az utazásról Pongrácz Imre írt latin nyelvű beszámolót. (Egyetemi Könyvtár G. 179. A kéziratot SZELESTEI N. LÁSZLÓ ismertette, közölve egy részletét: Pongrácz Imre leírása a Vatikánról az 1670-es évek végén. Vigilia 1985. 623–630.) Az úton szerzett élmények erősen befolyásolták Koháry verseinek képi világát.

1681-ben tanácsos, majd ezredes; a soproni országgyűlés idején kamarási kinevezést kapott. (KOMÁRIK ISTVÁN: I. m. 8.; VÉKONY ISTVÁN: I. m. 5.) Ezen az országgyűlésen, ahol Imre öccsével együtt jelent meg, Füleket egy építendő protestáns templom színhelyéül jelölték ki.

1677-től kezdve próbálta Füleket újra erősíteni az erdélyi fejedelmi csapatok, majd 1682-től a diadalmasan előrenyomuló Thököly ellen. A várban tapasztalt fogyatkozásokra és hadai „fűzetlenségére” azonban több ízben is panaszkodnia kellett. (Például 1660 és 1669 között a füleki katonák mindössze egyszer kaptak zsoldot. L. PALMÁNY BÉLA: Végvárak Nógrád vármegyében a török kiűzése és az újratelepítés korszakában (1663–1703). Salgótarján 1986. [A Nógrád megyei múzeumok évkönyve XII.] 42.) Valószínűleg nem sok segítséget kapott; ráadásul több ízben összeütközésbe került a vár életében érdekelt Heves és Nógrád vármegyei nemességgel, sorozatosan megsértve azok nemesi jogait. (Koháry István levelei Esterházy Pál nádorhoz. Közli MERÉNYI LAJOS. TT 1903. 67–82., 232–252.; PALMÁNY BÉLA: I. m. 43.) Feszült volt a viszonya a protestáns nemességgel és katonasággal is.

Az egyesült seregek 1682. szeptember elején kezdték meg az ostromot, miután 2-án Apafi az erdélyi hadakkal megérkezett. A török hadakat Ibrahim budai pasa vezette. (KOMÁRIK ISTVÁN i. m. 9. szerint az ostrom augusztusban, VÉKONY ISTVÁN i. m. 8. szerint augusztus 22-én kezdődött.) Füleket ekkor négyezer magyar és német zsoldos védte. Szeptember 4-én háromnapos fegyverszünetet kötöttek; ezt Koháry többször is megsértette. Koháry anyja és sógornője, Koháry Farkasné (Hohen)Rechberg Mária Lujza igyekeztek rávenni Strassoldót, hogy mentse föl a várat, de sem ő, sem Caprara nem mozdult ki Zólyomból, az Esterházy nádor által meghirdetett nemesi fölkelés eredménytelen maradt, s anyja nem tudta rávenni a saját jobbágyait sem, hogy segítsék meg. A várvédők hajlottak az egyezkedésre, a vár föladására, s ezt 8-án egy református pap útján megüzenték Apafinak. Szeptember 10-én Koháry tudta és akarata nélkül létrejött az egyezés. Az őrség (még a Thökölyhez nem csatlakozó része is) szabad elvonulást nyert, s elvihette értékeit, a várat azonban földülták és fölrobbantották. Thököly a török bosszújától megmentette Koháryt azzal, hogy a pisztolyos-karabélyos főurat a tihája kíséretében maga vezette ki a várból; ám ezzel megkezdődött Koháry három évig tartó raboskodása. (ANGYAL DÁVID: Késmárki Thököly Imre. Bp. 1888. 272–275.)

A szakirodalom néhol felcserélte Koháry raboskodása színhelyeinek sorrendjét. Egyesek szerint Fülek eleste, Thököly kezére jutása után Koháryt megbilincselve Munkács várába vitték, s később került Regéc várának börtönébe. Raboskodása színhelyeinek sorrendjéről maga Koháry is beszámolt, amikor szabadulása után, 1685-ben lefestette magát. A festményt, amely Koháryt a börtönfalra akasztott rabvasával ábrázolja, a következő képaláírás kíséri: „In foelici sorte captivitatis in pane et aquae perpressae in arcibus Regéc, Munkács, Tokaj, Patak, Ungvár triennio ulterius graviter pressus, non vero supressus, Stephanus Koháry.” (Idézi THALY KÁLMÁN: Adalékok a Thököly- és Rákóczi-kor irodalomtörténetéhez. Pest 1872. I. 198. A festmény a szentantali kastélyból került a Magyar Nemzeti Múzeumba.) Koháry raboskodásainak színhelyei kronológiai rendben: Regéc, Munkács, Tokaj, Sárospatak és végül Ungvár.

Gyöngyösi István Rózsakoszorúját (Lőcse 1690) Koháry Istvánnak ajánlotta. Az ajánlólevélben Gyöngyösi érzékletesen számolt be Fülek várának eleséről, Koháry raboskodásának körülményeiről:

Fülek vára „az országnak egy erős bástyája, az vitézség’ és törvényes Tudomány Pályáját üzö Iffiaknak nevezetes Oskolája; egynehány nemes vármegyéknek székes helye, sok Uri Fő és nemes rendeknek kedves hazája vala, és ez, az egyenletlenségnek gonosz férge miatt, illy véletlenül elvesze, porrá ’s hamuvá léve. Ez aránt lévő Nagyságod fájdalmas keserősége ág-bogosodhatott abbúl is, hogy midőn mások, az Várnak Condiitiós fel-adása után békességesen maradnának, Nagyságodnak annak lobogó üszögét jól meg sem engedék nézni, hanem szomorú szemlélésétül el-ragadván, elsőben Regécz, az-után Munkáts, Tokaj és Ung-váraiban vivék; és azokban esztendőöknél tovább terjedő hólnapok alatt, minden Társaságtúl magányosan rekesztő; konyhai mosadékra hozatott zavaros vízzel, Lovászok’ praebendájára süttetett száraz kenyérrel sanyargató az mindenek szolgálattjára teremtetett napfényének világossátül el-fogó: sovány ebédjét és tisztuló szükségét egy helyben végesztető: az levegő Égnek tikkanó rekségébül, az régi szemétnék nedves penyészszébül származott dohossággal szédelegető, és ugyan abból szaporán tenyésző szöke és barna Hangyáknak gyakor serkengetésekkel nyughatatlanító, végre majd halálos betegséget nemző, és másféle sok nyomorúságokkal tellyes Rabságban tarták Nagyságodat. Az mellyben sok vólt ugyan ennyiképpen lévő kesergetésének Tövis; de talám az sem vólt a többinél gyengébben sértő, hogy azon kénos remeteségében az külső dolgokban, (a’ kiknek folyásátül függghetet szabadulásának reménsége), semmit sem lehetet érteni Nagyságodnak.” (Gyöngyösi István összes művei. Kiad. BADICS FERENC. Bp. 1935. III. 12–13.)

Fülek után Sztitnya és Csábrág is Thököly kezére került. Thököly megpróbálta a maga hűségére téríteni Koháryt, sikertelenül. Regécen Szirmay Miklós volt a kapitány, s a szakirodalomban hagyományozódó megható leírás szerint meglehetősen szigorúan bánt vele; maga Zrínyi Ilona 1682. szeptember 27-i levelében kíméletre és illendő ellátásra szólította föl Szirmayt. (Késmárki Thököly Imre napló, leveleskönyvei. Közli THALY KÁLMÁN. Bp. 1873. [MHH II. 24.] 59.)

Valószínűleg 1683 őszén Koháry rávette öreit, hogy vele együtt szöjjenek el; négy nap bolyongás után azonban egy Thököly-párti faluban újra elfogták őket. Segítőjeként a szakirodalom Tokaji Nagy Ferenc gyaloghadnagyot nevezi meg, aki később, 1697-ben a felkelés résztvevőjeként június 1-jén csellel elfoglalta Tokajt és Sárospatakot, utóbb azonban fogságba esett, és halálra ítélték; ekkor Nagy Ferenc Koháryhoz fordult segítségért, emlékeztetve őt Regécen nyújtott segítségére. A bizonyítékként használt levélszöveg interpretálása azonban kérdéses. A szóban forgó részlet így szól:

„Jusson az Méltóságos Gróffnak kegyelmessen esziben: a midőn Ngod Regic várában lévén fogva, én voltam akkor az vár kapuján lévő gyalogságnak hadnagya, mely Ngodat vigasztaltam, és muzsikáltattam; megszabadulásának is én voltam oka, mely emberemet küldvén Ngodhoz, hogy Ngod órája már elérkezvén: szabadon bocsáttatassék le az várbúl. Emlékezzék meg én rólam is kglmes Úr, és ne felejtkezzék el rólam szegény szolgáljárúl, végyen emlékezetben. Ha pedig len valaha miben megbántottam Ngodat: légyen olly irgalmas és kegyelmes, bocsásson meg! várván én is mindennap az én kegyelmes császárunk ő Fölsége kegyelmes gratiáját és megszabadulásomnak napját, ki ennekelőtte is nem lévén ő Fölségének ellensége, sött ezután is kész vagyok életemet halállal megváltoztatnom. Kérem mindenek fölött Ngodat: tekéntsen szegény fogolyra, mively bizonyomra mondom – kit nem szükség Ngodnak eleiben terjesztenem – tudja Ngod, mint légyen az szegény rabnak állapotja; legyen valamel segítséggel – mert szegény vagyok – ezen emberem által [...]” (THALY KÁLMÁN: Adalékok Koháry István fogságának történetéhez. Száz 1870. 652–653.) A szakirodalom ezt úgy magyarázza, hogy Tokaji Nagy Ferenc segített neki megszökni fogságából, s azzal egészíti ki, hogy valószínűleg Koháry eszközölte ki számára Bécsben a kegyelmet azzal a feltétellel, hogy katolizál. („S Tokaji Nagy nem is csalatkozott, Koháry Bécsbe sietett, életét kikönyörögte [...]” ILLÉSY JÁNOS: I. m. 26–27.) Ám a szoros olvasás pusztán ennek a levélnek a szövegéből azt a következtetést sem engedi levonni, hogy Nagy Ferenc segítette volna megszökni Koháryt, azt pedig, hogy az életéért fordult volna Koháryhoz, egyenesen kizárja. A levél szövege csak annyit árul el, hogy Nagy Ferenc, aki Kohárynak rabságában muzsikával kedveskedett, saját

embere révén értesítette őt a szabadulás bekövetkeztéről. A levél írásakor azonban a levélíró már várja a királyi kegyelmet, s Koháryhoz szegénysége miatt fordul „valamel segítségért”

A szökési kísérlet után, 1683 decemberében Koháryt átszállították Munkácsra. A hagyomány szerint sorsa ekkor fordult igazán rosszra: Radics András kapitány vasra verette, föld alatti tömlőc-ben őriztette, egy ideig kenyéren és vízen tartotta, nem kapott ruhát, nem beszélhetett senkivel, még pappal sem; az általa annyira kedvelt dohányzást is csak akkor engedélyezte, amikor az orvos úgy nyilatkozott, hogy annak elvonása megölné a rabot. Csupán Zrínyi Ilona próbált gondoskodni róla.

Anélkül, hogy kisebbiteni akarnánk Koháry kitarásának értékét, lebecsülni átélt szenvedését, a szakirodalmat tanulmányozva látnunk kell, hogy az e század eleji szakirodalom olyan legendát formált Koháry élete és rabsága körül, amelynek csak bizonyos elemeit igazolják az egykorú források. (L. például VÉKONY ISTVÁN, KOMÁRIK ISTVÁN, de főleg KÖNIG KELEMEN: Koháry István (1649–1731). *KatSz* 1942. 266–271. Vö. THALY KÁLMÁN: Koháry István rabsága történetéhez. *Száz* 1872. 238–259.) Ennek egyik öröklődő eleme a regéci szenvedés, Szirmay kegyetlensége. Koháry azonban 1690. január 12-én kelt levelében, amelyben fölöttébb udvariasan visszakéri tőle a fogságban tőle elkobzott 200 aranyát, egy ezüst- és egy rubinkövekkel ékesített aranyóráját, megjegyzi: százvalahány forintjának a százon felül eső részét nem kéri vissza, mivel abból Szirmay valamennyit számára kifizetett; emellett megköszöni „rabságában hozzá mutatott jóakarátját”: „Én ugyan, megvallom, inkább kívánok szolgálnom, mintsem kegyelmed kezénél maradtott jóvaim végett alkalmatlanságot szerzenem kegyelmednek [...]” (THALY KÁLMÁN: I. m. *Száz* 1872. 256.) Mind Regécen, mind utóbb szabad volt levelet írnia, édesanyjának, bátyjának és másoknak írt levelei, illetve az azokra küldött válaszlevelek szép számmal fennmaradtak. (THALY e két közleményében a következő levelek érintik őt magát: 1682. nov. 2-án Regécéről írt anyjának; 1684. ápr. 25-én anyja írt neki; 29-én Radics átadta neki anyja levelét, s megküldte Thökölynek felülvizsgálatra hűgát és Kürtösyét, valamint Koháry válaszlevelét anyjának s a sajátját Koháry anyjának; 1685. jan. 11-én Koháry írt a kecskemétieknek; ápr. 4-én Sándor Gáspár megküldte, 12-én Koháry Farkas megkapta bátyja leveleit; máj. 11-én megérkezett Farkas levele bátyjának Munkácsra, az válaszolt; máj. 13-án Munkácsról Koháry levelet írt válaszul Esterházy Zsigmond febr. 10-i levelére; jún. 17-én és 20-án ifj. Zichy István írt neki levelet.) Hasonlóképpen nem igazolható pletyka, hogy Thököly meg akarta gyilkoltatni. (A regéci bánásmód valójában emberségesebb jellegére s a költői szerepjátszás imázsformáló hatására már VARGA IMRE figyelmeztetett: *Megjegyzések Szigeti Csaba „Appendix Balassiana” c. dolgozatához.* *ItK* 1986. 96.)

Thököly helyzete 1685-ben megnehezült; a szakirodalom szerint ekkor kisebb enyhítéseket tett Koháry rabsága feltételeiben (levétette a bilincset, engedélyezte a meleg ételt, a beszélgetést, a levelezést – mint láttuk, ez utóbbi nem kötődik 1685-höz), és hajlandónak mutatkozott szabadon bocsátani is, cserébe nyolc kuruc fogolyért. Koháry Farkas Bécsben, Lipótnál eszközölte ki a fogolycserét. A fölajánlott szatmári cserefoglyok azonban nem elégítették ki Thökölyt, a nagyobb biztonság végett Tokajba, szeptember közepén Sárospatakra, október 25. körül Ungvárra vitette át előkelő foglyát. Ekkor már vendéget is fogadhatott. A váradi fogság megrendítette Thököly helyzetét, s hívei tömegesen tértek át a császár hűségére. A Caprara tábornok által körülzárt Ungvár védői nem tartottak ki; maga Koháry közvetítette a megegyezést Caprarával folytatott levelezésében. November 6-án a vár császári kézre került, és Koháry végre kiszabadult. János öccse, aki ugyancsak mintegy három évet töltött el Thököly rabságában Makovica (Makovice, Mákos, Sáros vm.) várában (THALY KÁLMÁN: *Adalékok*. I. 192.), a vár október 13-i elfoglalásával szabadult ki. Szabadulásuk emlékét közös festmény örökölte meg. (THALY KÁLMÁN: Koháry-műemlékek a szent-antali kastélyban. *Száz* 1871. 57.)

Kiszabadulása után Koháry Bécsbe ment. Lipót, aki július 15-én grófi címmel ruházta föl a testvéreket, Fülek várát örökös jogon Kohárynak ajándékozta. XI. Ince pápa dicsérő levéllel, diszkalappal és teljes búcsút adományozó brevével méltatta helytállását.

Ettől kezdve pályája gyorsan ívelt fölfelé. A dunáninnyi részek és a bányavárosok altábornoka; Székesfehérvár mellett sikeresen ütközött meg a törökkel. 1686 augusztusától 2200 fős csapattal részt vett Buda visszafoglalásában Lotharingiai Károly mellett, s egy ideig a vár 2000 főnyi magyar

őrségének parancsnoka volt (a 4000 főnyi német őrség parancsnoka Beck főrmester, I. VÉKONY ISTVÁN: I. m. 20; ILLÉSY JÁNOS: I. m. 38.). Az ostromra Farkas öccse vezette a Nógrád és Hont vármegyei nemességet. Novemberben részt vett Eger ostromában. Itt súlyos sebesülés érte: jobb karcsontja szétroncsolódott. Sebe rosszul gyógyult, s a bécsi műtét közben az orvos a mozgató ínt is átvágta, így jobb karja egész életére megbénult.

Katonai pályafutásának vége szakadván egy ideig a gazdálkodás nyugalmas feladatával foglalkozott; 1690-ben hozzákezdett a háborúkban elpusztult Szécsény, Balassagyarmat és Fülek visszatelepítéséhez. (PÁLMÁNY BÉLA: I. m. 71., 72.) 1703-ban a Haditanács újra igénybe vette tanácsát és szolgálatkészségét: Koháry egy „magyar nemzeti militia” föllállítását javasolta a Felvidéken gyülekező lázadók ellen. I. Lipót rendelkezése nyomán a Haditanács augusztus 6-án megbízta a Nógrád, Heves és Hont vármegyei verbuválással. Augusztus 30-án altábornagyi rangot kapott. Anyagi hiányában azonban a toborzás lassan haladt. Október elejére Szécsény vára, majd sorra a csábrági, szitnyai, füleki uradalmak is kuruc kézre kerültek. Az összegyűjtött csapatokkal Koháry a Vág környékére vonult, ám Forgáchcsal együtt Zólyom mellé szorult, és november 15-én Bercsényi Miklós és Károlyi Sándor vereséget mértek rájuk. Ettől kezdve nem töltött be nagyobb hadi irányító szerepet, inkább a békekötésen fáradozott. 1704 októberében a selmecbányai tárgyaláson Lipót biztosa volt Széchényi Pál kalocsai érsek, Lamberg Zsigmond, Szirmay István, Okolicsányi Pál és Viza János mellett. Emellett tetemes összegeket kölcsönzött a királynak a háború céljára, huszárcsapatot szerelt föl a maga költségén. A kuruc előretörés érzékeny veszteségeket okozott neki, az 1707. évi ónodi országgyűlés után birtokait szétszórták, Csábrág vára Bercsényi, Fülek Esterházy Dávid kezébe került. (Csábrágot Pálffy János foglalta vissza csellel 1709-ben.) 1709–1710-ben Esterházy Pál javaslatára Lékán élt. (THALY KÁLMÁN: I. m. TT 1878. 400.) 1711-ben Hont vármegye örökös főispánja lett, a Nógrád vármegyei főispánság pedig, amelyet 1665 óta birtokolt, családjában örökletesé vált. A trónra lépő III. Károly szintén sietett kimutatni királyi háláját: 1712 végén – elpusztított birtokaira való tekintettel – teljes főtábornoki fizetéssel biztosította nyugdíját.

A következő éveket a közigazgatásban való részvétellel töltötte. 1714. október 18-án a pozsonyi országgyűlésen titkos tanácsossá, december 29-én pedig a nádorságban Esterházy Pált követő Pálffy Miklós helyére országbíróvá nevezték ki. Minthogy azonban jobb keze bénulása miatt aláírásával nem tudta hitelesíteni az okiratokat, külön törvénycikk hatalmazta föl arra, hogy aláírás helyett névbélyegzőt használjon az okiratokon. (CZOBOR ALFRÉD: Az első hazai hivatalos névbélyegző. MKSz 1926. 133–138.) 1715-től tagja annak a bizottságnak, amely a protestáns vallásgyakorlás jogtalan kiterjesztését ellenőrizte; elnöke annak a Morva vidéki küldöttségnek, mely az ország határvonalát volt hivatva helyreállítani; részt vett a német katonaság elleni panaszokat vizsgáló, a politikai, katonai, gazdasági ügyeket intéző bizottságokban. 1720-ban a Rákóczi-szabadságharc idején nyújtott kölcsöneiért megvásárolhatta a murányi várat és uradalmat. A húszas évektől azonban fokozatosan visszavonult a közügyektől; művei rendezgetésével, kiadásával foglalkozott, a szentantali kastélyt és kápolnát építtette, egyházi intézményeket pártolt és istápol; a katolikus egyház (szerzetek, iskolák) támogatására mintegy 600 000 forintnyi összeget fordított. (VÉKONY ISTVÁN: I. m. 27–28.) Egyebek közt a kecskeméti piarista gimnázium alapítója, a váci ferences kolostor építtetője, a nagyszombati iskola, a debreceni piarista convictus pártfogója. Adományaiából főként a bencések, a ferencesek és a piaristák részesültek.

Vallásos buzgósga a protestáns felekezetek vallásgyakorlásának korlátozását is magában foglalta. Az artikuláris helyként megnevezett Füleken, ahol a reformátusok 1693-ban megengedték a visszaköltöző ferenceseknek, hogy azok az ő, sikerrel megóvott harangjaikkal harangozzanak, Koháry a ferenceseknek fogta pártját, amikor azok maguknak követelték e harangokat. A két fél huzavonájának, pereskedésének az vetett véget, hogy Koháry 1702-ben királyi jóváhagyást szerzett ahhoz, hogy a harangokat a szerzeteseknek adja; a két protestáns egyház prédikátorait templomaikból kiűzte. Egyikük, a református Veresmarty Miklós Budára került fogságba. Balassagyarmaton az evangélikusok 1701-ig szabadon gyakorolták vallásukat, s a Rákóczi-szabadságharc alatt saját adományaikból emeltek maguknak templomot, azt azonban a két földesúr, Koháry és sógornője, Jakussith Kata 1712-ben a katolikusoknak adta. (PÁLMÁNY BÉLA: I. m. 90., 93–94. Hogy Koháry

„buzgó katolikus létére türelmes és belátó a református vallás híveivel szemben”, ahogy VÉKONY ISTVÁN állította [i. m. 31.], éppúgy a legendás aurea része, mint a jobbagyainak atyaian gondját viselő földesúr patriarkális idillje, amely a Tokaji Nagy-epizód interpretálásában is megmutatkozott.)

Utolsó éveit jobbra Csábrágra élte le, öregségével és betegeskedésével küzdve. Rokonai sora elhaltak mellőle: 1691-ben János, 1704-ben Farkas öccse, 1711-ben anyja, 1718-ban Judit húga. 1716-ban, 1717-ben és 1719-ben rendre elesett vagy meghalt Farkas öccsének három fia is. Mint-hogy Gábor öccse ferences szerzetes lett, a Koháry nevet csak Farkasnak András nevű fia tartotta fenn (1694–1757), aki őt a Hont vármegyei főispánságban követte is. Utolsó heteinek leírását Judit húga vejének, Károlyi Sándornak köszönhetjük, aki leveleiben, valamint naplójában beszámolt állapotának romlásáról, a halála és temetése körül tett intézkedésekről, s végrendeletének végrehajtója is volt. 1731. március 29-én jegyezte be naplójába: „méltóságos Judex Curiae gróf Koháry István déleesti egy s két óra tájban holt meg életének 83. esztendejében.” (Gróf Károlyi Sándor önéletírása és naplójegyzetei. Kiad. SZALAY SÁNDOR. II. Pest 1865. [Magyar történelmi emlékek 5.] 12–13.) A családját rendkívüli módon szerető és kiválóan összetartó Károlyi megütközve jegyezte meg fiának írt levelében: „De bizonyára álmétkodásra való, 12 napig agonizálván már, ma hatod napja, hogy megholt, mai napig is se egy jóakaró, de egy atyafi meg nem jelent [...]. Tegnap az sógor Koháry András is elmene, egy fia s egy leánya változással lévén, maga sem szintén jól. A testamentum istenes, s mint szent István királyról mondgyák, jó király vala, csak hogy lelkében igen pápistás. Ez is csak az, kit notáltam, reá megyen pia fundatiókra, pium legatumokra egy millióra az dispositio, Familiájára pedig s Attyafiaira alig megyen 140 ezer forintra.” Gazdálkodására is tesz némi megjegyzést: „az jószágok iránt is sok homályt tött”; a hagyatéokra is: „Koháry András sógor [...] már szabadon mehet bele, s egész üresen nem találja, mert Pipát, Dohányt, Csizmát, Bocskort, Képet, Könyvet eleget talál benne.” Nincs jó véleménnyel a végrendeletben említett káptalanról sem: „Az olvasón való imádságtok legyen kedves Isten előtt, kit is continuálylatok, mert még relatio sem tétetődött az Cáptalanban s mind eddig sem intimáltatott az legatariusoknak, hogy imádkozzanak, az penig bizony intimatióra sem imádkozik, ha csak pénzt nem lát, azt pedig esztendeig nem lát, mert azt az Capitalissoknak interessét ez esztendőre András sógornak rendelte szegény Úr és így csak imádkozzatok!” (ÉBLE GÁBOR: Koháry István gróf végnapjai 1731-ben. ItK 1895. 466–468.)

Április 11-én Garamszentbenedeken temették el a bencések templomában lévő sírboltban. A MTAK Kézirattára őrzi egy róla írt latin nyelvű gyászbeszéd kéziratát. (*Dictio brevis funebris Honori et laudi concinnata Excellentissimi ac Illustrissimi Domini Domini Comitiss Stephani Kohari Regiae Regni Hungariae Curiae pie in Domino Defuncti Supremi Iudicis*, Vegyes 2° 19/I. 4° 2 levél.) Sírjáról képet közöl HAICZL KÁLMÁN (i. m. 34. képmelléklet).

MŰVEI

Koháry István valószínűleg a fogságban érett költővé. Miután raboskodása idején szerzett verseit ciklusokba rendezte és lejegyezte, illetve leíratta, időről időre írt költeményeket. Ezek egy részét füzetek formájában kiadatta, más része kéziratban maradt. Számos kisebb verse, versrészlete őrződött meg egyéb formában (festmény felirataként, szobái falán bekeretezett bölcsességként stb., l. THALY KÁLMÁN: I. m. Száz 1871. 58.).

A Koháry élete körül kialakult legendás aurea elemei közé tartozik, hogy műveit fejben kellett megalkotnia, mivel nem kapott az íráshoz papírt. Már az is valószínűtlen, hogy ekkora terjedelmű versszövegeket egy nem szájhagyományozó kultúrában felnőtt ember fejben tarthat, de maga Koháry egyik versében ezt írja: „minthogy az papirost szűken s-ritkán kaptam” (51. sz. vers 14. vsz.); azaz ha szűken és ritkán is, de kapott.

Koháry kijelentéseit nem szabad túlságosan komolyan vennünk. A versek datálásakor pedig éppenséggel nem. A börtönének alatt készült versek tematikája, frazeológiája, képzetkincse, hangvétele, hangulata elválaszthatatlan a fogság éveit „környezeti” hatásaitól. A versek tematikája is az elszigeteltség által meghatározott. Ezért nemigen tarthatjuk indokoltnak a börtönéneket idéző

versekkel kapcsolatban, hogy azok keletkezésének idejét a nyomtatásban való megjelenés évéhez kössük. (SZIGETI CSABA tett erre kísérletet: Appendix Balassiana. ItK 1985. 677–678.) A Thököly-fogságában töltött időszak és a versek megjelenése közötti idő negyven év! Negyven éven át emlékezetben őrizni betű szerinti pontossággal az olykor igen terjedelmes versek szövegét, nem túlságosan valószínű. Börtönvevei alatt (ha nem is a fogság kezdetén) leveleket írhatott családtagjainak, jobbágyainak, de másoknak is. A levelek írásához pedig papír és tinta is kellett. Varga Imre véleményét kell osztanunk, aki szerint Koháryt minden bizonnyal költői szerepjátszása ihlette a papíros és tinta nélkül szerzett versek elméjében való megőrzésének fikciójára. Nehezen képzelhető el ugyanis, hogy negyven év távolában, egy teljességgel más élethelyzet körülményei között írta (vagy diktálta) volna le a nyolcvanas évek börtönlakójának magányos lelkivilágát oly érzékletesen idéző verseket. A versek tematikája, jellege, hangulata, sajátos álomvilága az 1720-as években már teljességgel időszerűtlen, érthetetlen és (főként) értelmetlen lett volna. (L. VARGA IMRE: I. m. ItK 1986. 96.)

Művei egy részének kiadásáról maga gondoskodott. A sajtó alá rendezéskor kéziratos verseit átszerkesztette: megváltoztatta a címet, kicserélte a cím alá rendelt verset, meglévő versszövegeket kiemelt, összevont vagy szétválasztott, ajánló verseket írt a kegyes olvasónak. Sajátos módon a kronosztichonokat kedvelő és fölös számban író költő az akrosztichon megőrzéséhez nem ragaszkodott.

Életében kinyomtatott magyar nyelvű művei a következők:

1. Sok ohaltás közben Inség VlseLésben éhség szenVeDésben keserVes rabságban MVnkáCs köVárában szerzet Versek. H. n. 1720.

A kronosztichon értéke 1683. A címet záró kétsoros vers szövegében 1720-at ír, de kronosztichonja 1718-at ad. A nyomtatvány öt füzetből áll:

A. [ÜDönk MÚLására bÜnk táVoztatására VerseInket kohoLLYVk.] Az első címlevelekkel együtt A4–G4.

A kronosztichon értéke 1682. A nyomtatványban ez a cím az *Untalan sohajtvja s-Istenhez ohajtvja enyhicsük sorsunkat...* kezdetű vers címének látszik; a nyomtatvány verseinek lajstroma sem a címet, sem a 0-val jelzett lapon álló verset nem tartalmazza. A füzet többi verscíme azonban nem alkot kronosztichont, s azok kurzív betűkkel vannak szedve. Az alább ismertetendő, a szerzőtől származó, OSZK Fol. Hung. 151. jelzetű kéziratban ez a cím a ciklus címeként szerepel, s a kézirat ezt a verset nem is tartalmazza. Ez megengedi azt a föltételezést, hogy Koháry eredetileg cikluscímnek (füzetcímnek) szánta a címet, s szándékát a nyomtatvány előkészítéskor változtatta meg.

A füzet 27 verset tartalmaz (kötetünkben: 15–41. sz. versek) az A2v–G3v (0-tól 50-ig számozott) lapokon. (Egy füzetet alkot az előző levelekkel a 41. versig bezárólag.)

B. Az bÜ enYhőDésére, terhénekIs könnYebeDésére, à VagY, eL keserÜLt s-eL epeDet szIVnek plhenésére, szerzet Versek. A2–F2.

9 verset tartalmaz (42–50. sz. versek) az A1v–F2a (1-től 21-ig számozott) lapokon. A lajstrom csak a füzet címét tartalmazza „másodszori fol. 1.” megjelöléssel. A kronosztichon értéke 1681. Az 1. füzethez hasonlóan a Fol. Hung. 151. jelzetű kéziratban a cím cikluscímeként áll, s a nyomtatványt bevezető, *A' kegyes olvasóhoz* című vers nem szerepel benne, az csak a nyomtatványhoz készülhetett.

C. A' Meg gYÜkerezett rabságos bánatnak keserVes bVsVLással eLterleDet ágaIn ki-nött fÜzfa Versek. A4–G4, H2.

3 verset tartalmaz (51–53. sz. versek) a [4]+1–54.-ig számozott lapokon, az ivjelzés folyamatos. Voltaképpen a *Vasban Vert rabnak [...] sétáLását* közli egy, a kegyes olvasónak címzett bevezető verssel, ezt egészíti ki az *EgYik része harMInCz ött esztenDőVeL ezeLött Irt fÜzfa Verseknek*. A lajstrom csak a *Vasban vert rabnak versekben vet sétálása* címet tartalmazza „harmadszori fol. 1.” megjelöléssel. A füzetcím kronosztichonjainak értéke 1684, 1681, 1680; a verscímeik kronosztichonjai azonban 1682-t, 1685-öt, 1718-at adnak.

D. [Némely Istenes könyörgések.] A2–C2.

9 verset tartalmaz az 1–11.-ig számozott lapokon (54–62. sz. versek). A füzetnek a nyomtatványban nincs címe, a fenti címet a lajstrom tartalmazza „negyedszeri fol. 1.” megjelöléssel.

E. KesereDet rabnak bÚban ÚszVa, s-annak terhét hÚzVa ébren aLVVa Látot álLma. A4–C4.

4 verset tartalmaz (63–66. sz. versek) a [4]+1–19.-ig számozott lapokon, az ívjelzés folyamatos. A kétrészes álmod egy ajánlólevél és *A' kegyes olvasóhoz* címzett vers vezet be. A lajstrom a rövidített füzetcímet tartalmazza „ötödszöri fol. 1.” megjelöléssel. A kronosztichon értékei [1]685; 1682. (Az álom második része, a 66. sz. vers a kézírathoz képest jelentősen módosult!)

E füzet végén következnek a tartalomjegyzék *RöVID LaIstroMa bÚban ohaltVa, sohaltVa kohoLt s-LeIrt Űszfa Verseknek* címmel, ennek kronosztichonja 1685.

2. **Üdö mulatás közben Szerzett Versek.** H. n. é. n.)(4, A4–G4.

5 verset tartalmaz [8]+1–57.-ig számozott lapokon (67–71. sz. versek). A fő közleménynek, a 12 részre osztott elmélkedő sétálásnak nincs külön címe.

3. **Sok féLe kereszteL EL-kesereDet eMbernek kI-kohoLt Verse.** H. n. é. n. A4–B4.

4 verset tartalmaz a [2]+1–12.-ig számozott lapokon (72–75. sz. versek), az ívjelzés folyamatos.

4. **ELVénŰLt eMbernek bŰsŰLó gonDoLatI VagY hogY Inkáb, éLetének VégérŰL eLMéLkeDésI.** H. n. é. n. [1]+4 levél.

4 verset tartalmaz (76–79. sz. versek). A fennmaradt példányok nyomtatása nem teljesen azonos, a címlapvers is különbözik; a mű két egymáshoz nagyon hasonló, de mégis eltérő kiadásban jelent meg. (L. a 76. sz. vers jegyzeteit. A nyomtatványok problémáiról l. Vizkelety Andrásné Ecsedy Judit közleményét alább.) A nyomtatványról kézírásos másolat is készült,ilyent tartalmaz az OSZK Fol. Hung. 1486. jelzetű kolligátum a 71b–73b. lapokon, a metszetek rajzaival együtt.

5. **DesCrIptI VersVs eX fragMentIs In otlo sCrIptIs. HóL egYszer s'-hóL Maszor kI-faragot s'-öszVe szeDet, rongYabVL Le-Irt fŰz-fa Versek.** H. n. é. n. A4–B2.

Csak a *DeVs VblqVe ConserVator proteCtor meVs* c. verset tartalmazza (90. sz.).

Emellett számos kézíratos gyűjtemény tartalmaz több-kevesebb Koháry-verset, részben a nyomtatványokból ismerteket, részben kiadatlanokat. A legfontosabbakat e helyütt ismertetjük.

1. **OSZK Fol. Hung. 151.** Kohári István' Füzfa-Versei 1683. 43 f. 330×205. Poss.: Koháry-család levéltára, Jankovich Miklós [1800].

A címlapon Jankovich kézírásos bejegyzése:

„MMSS. Autographum Non manu Autoris, is enim ad Agriam in conflictu cum Turcis inito manum amisit, sed manu fr. [egy szó helye üresen hagyva] Capellani Domestici exeratum. Obtinuit ex Archivo familiae N. Jankowich de W. 1800.”

A kézirat a *Sok ohaitás közben...c.* nyomtatvány 37 versét tartalmazza, az 1. füzet verseit más sorrendben, kötetünk versszámozása szerint a következőképp:

[1. füzet] 18., 17., 20., 21., 19., 22–27., 40., 28–39., 16., 41.

[2. füzet] 43–50.

[4. füzet] 58–59.

[5. füzet] 65. (csonkán)

A verseknek nemcsak a sorrendje, a tördelése, hanem egy-két esetben a címe is eltér a nyomtatványétól.

A 39b. lap őrszava: *Hoszszu.* A 40a–43a. lapokon azonban *Az halálnak horgával... c.* vers utolsó kétharmada helyezkedik el. A 18b. lap alján, a 29. (cikluszáró) vers után is, mintha őrszó volna, a *kilentzvenkilentz* szó áll. A 19a. lapon azonban a 30. vers kezdődik.

A kézirat két kéz írása, az 1a–37b. az első, a 39a–43a. lapok a második kézi, nyelvi-helyesírási szokásaik, betűformáik azonban nem különböznek lényegesen, csupán abban, hogy a második kéz kurzív írást használ. A kézirat lapjai végig ceruzával vonalazva; az 1. kéz által írt részben az akrosztichonok kezdő (mindig verzál) betűi a margón túlra vannak írva, emiatt az akrosztichon jól látható és

olvasható (a nyomtatvány kisbetűs sorkezdetre és sortördelésre az akrosztichonokat elmossa). A 28b. lapig a szóhatárokat számozza, és szaggatott vagy rövid hullámvonallal jelzi. A második kéz által írt részben csak a strófakezdő betűk kerülnek ki a margóra. A versek bejegyzése után az 1. javító kéz sötét tintával átjavította a verseket. Pótolta a hiányzó betűket (fejem→fejmemnek, 19b.), törölte a fölöslegeseket (engemet→engem, 19b.), kijavította a hibás szavakat (ebben→egyben, tengődgen→tengődgien, végett→véget, hálál→halál, tálál→talál, 19b.). A diftongusokat következetesen jelzi: réá→rêá, eleiben→elêiben. A rossz helyre beírt sorokat törölte és javította: a 19b. lapon a 4. strófa végére a másoló az 5. strófa utolsó sorát írta. Ezt az 1. javító kéz áthúzta, s beírta a helyeset. Egy piros írónt használó javító aláhúzta a címeket, csillaggal vagy vonalkával jelezte a margón az akrosztichon szóhatárait. A fakó tintát használó 2. javító kéz a kéziratot összehasonlította a nyomtatvánnyal, beírta, melyik vers melyik nyomtatott lapon áll, s jelezte, ha a nyomtatványban más vers következett. Olykor bejegyezte, ha a nyomtatványban egy sor más szöveggel olvasható (23a.). A lapok aljára jegyezte az akrosztichonok megfelelő darabjait. A kronosztichonok mellé évszámokat írt, ezek azonban nem mindenütt felelnek meg a betűk összértékének. E javítások származhatnak egy igen értelmes másolótól, illetve lejegyzőtől, de pl. határozottan szerzői jellegű a 29. vers végén álló, kronosztichonos szöveg (Az Rabság terhe könnYebeDésére...) javítása: <ADgYa az>engeD, különösen az OSZK Quart. Hung. 4159. kézirat 194b. lapjának azonos javítását figyelembe véve. Emiatt e kéziratot a szerzőtől származónak, a verseket a nyomtatványt megelőző változatoknak tartjuk, s a nyomtatványtól való eltéréseit kiadásunkban föltüntetjük, kivéve a helyesírási különbségeket.

2. OSZK Quart. Hung. 4159. 240+[7] levél.

Nyomtatvány több kéztől származó kéziratossal. Az 1a. lapon későbbi bejegyzés: „Curculus vitæ Autorum / Laureati Poëtæ Ungari; / Comitiss Stephani condam Koháry / pro Usu Francisci Joichith deserviens, / propter Styli excellentiam. 1789.” (A Joikits család tudomásom szerint ma Erdélyben él, s önmagát délszláv területéről odaszármazottnak tudja.)

Az 1b. lapon kézírással, ceruzával húzott vonalokon a 63. vers, tehát a *Keseredet rabnak...* versfüzet ajánlólevele, végén más kézírással: 1685. A versszöveg teljesen azonos a nyomtatványéval. A 2. levél be van ragasztva. A 2a., ugyancsak ceruzával vonalazott lapon Koháry Andrásnak szóló ajánlás (82. sz.). Ezt a nyomtatványok korpusza követi (15–75. versek, itt 3a–133b.), ezt tehát a szerző *egy egységnek* és *végleges változatnak* szánta. A címlap és az első nyomtatott vers között, a 6a. lapon ceruzával húzott vonalakra írva az *Est dolor atque labor...* kezdetű latin vers és egy kronosztichon (értéke 1672), mellette az 1672. évszám. A füzetcímei, verscímei, kronosztichonok mellett kézzel, ceruzával írott évszámok, melyek nem mindenütt egyeznek meg a kronosztichonértékekkel. Ezt harmadik egységként a *Salictum Heliconis* (Buda 1725) c. nyomtatvány követi (134a–166b.). Negyedik egységként kézírásos rész csatlakozik a nyomtatványokhoz (167a–194b.). Tartalma: 80., 81., 39., 41. versek; a 29. sz. vers végén álló kronosztichon (Az Rabság terhe könnYebeDésére..., l. a 29. vers jegyzetét). Az ötödik egység ismét nyomtatványokból áll (196a–228b.). Tartalma: az *Antidota melancholiae* címlap (vagy mottó) után *Quædam Chronographica* (1706. a címlap kronosztichonjai mellett kézzel: 1706), *Inter CVras InterCVrrentes MeDiatlones* (1714–1720, a cím mellett kézzel: 1714), az *Elvénült embernek búsuló gondolati* (76–79. sz. versek, 1721), a *DesCrIptl VersVs eX fragMentIs In otIo sCrIptIs* (90. sz. vers, a címlapon kézzel 1726; 1726). A hatodik és egyben utolsó egység (229a–240a.) ismét kézírásos, tartalma: *In festivitate sancti Gregorii* (1728), a 83. sz. vers, az *In festivitate sancti Gregorii* 1. és 2. verse (*Quid faciam... és Est dolor...*), a 83. sz. vers más kézírással, 84., 85., 92., 93., 95., 86–88., 94. sz. versek.

A Koháry Andrásnak szóló beragasztott ajánlás miatt a kéziratot a szerzőtől származónak kell tekintenünk, noha a kézírásos 6. egység határozottan töredékes és rendezetlen: a 83. vers, a *Quid faciam...* és az *Est dolor...* kezdetű versek kétszer szerepelnek, a 238b–240a. lapokon a 87., 88., 94. sz. versek semmilyen módon nincsenek egymástól elválasztva. Több vers esetében fölmerül a kétség, hogy nem töredékes-e. Talán e helyütt a szerző „összesöpörte” rendelkezésre álló kisebb kéziratokat, de nem rendezte el őket a szokott módon.

3. OSZK Quart. Hung. 981. Fragmenta Operis Koháriani Impressi Füzfa versek. 18. sz. 51 f.

Különböző nagyságú kézírásos és nyomtatott részek kolligátuma. Vegyes jellegének megfelelően több kéz írása. Az 1. levél talán későbbi eredetű, rektóján prózai írás része (*Észrevedő Figyelem*), verzóján *Kohári Istvan Versei* cím alatt egy tartalomjegyzék, benne az OSZK Quart. Hung. 145. kézirat címei más sorrendben; a hozzá tartozó kéziratot eddig nem sikerült megtalálnom. (L. az OSZK Quart. Hung. 145. kézirat ismertetését.) A 2. levél szintén negyedrért, de összehajtvá, haránt fekvésben van beillesztve, rektóján a *Szigeti veszedelem* egy sora prózai információval, verzóján a sorhoz fűzött háromstrófás parafrázis (88. sz. vers).

A 3a–11a. leveleken a *Sok féle keresztesel...* füzet néhány verse (73–75.), nem pontosan a nyomtatványban szereplő címeikkel. A 11b–12a. üres. Utána a 92. vers (12b.), majd egy sajátos kézirat-rész: a *Keseredet rabnak...* 4. és 5. részének részlete (121–156. strófák) *fordítva befüzve*, tehát a helyes sorrend: 15b.–15a.–14b.–14a.–13b.–13a.; az őrszavak is így helyesek. A jelenleg látható három verzó (tehát 15b., 14b., 13b.) tetején a b., c., d. betűk az eredeti sorrendet jelzik; a 15b. lap első fele ceruzával áthúzva; ez talán az észlelt hibát jelzi. Ezt a 80. sz. vers követi, utána 3 levél kivágva, majd a 83. vers (25a–25b.). Ez után áll a 100. vers, amely a jelenlegi 90. és 78. sz. versek strófáit tartalmazza vegyesen, más sorrendben, néhol kissé más szövegezésben: a 26a. és 26b. lapok második fele (amelyekből a 78. sz. vers lett) soronként ceruzával áthúzva. Ez utóbbi verset az elvetett változatok között közöljük.

Ezt nyomtatványok korpusza követi: a *Keseredet rabnak...* egy része (63., 64. vers, a 65. csonkán, az A2–3. leveleken); az *Üdö mulatás közben* 70. sz. versének egy része (9–16.-ig és 25–48.-ig számozott lapok) *korrektúrajelekkel*, utána ugyanezen nyomtatvány címlapja és *A kegyes olvasóhoz* c. ajánlás (67. sz. vers); az 1–5. füzetek lajstroma a nyomtatvány végétől; az *Üdö mulatás közben...* egy része (68., 69. versek) *korrektúrajelekkel*.

A kolligátumnak ez a része s így maga a kolligátum mindenképpen a szerzőtől származik, és a korabeli nyomdai munkálatok szövegformáló technikájára, szokásaira nézve hallatlanul érdekes és értékes információkat tartalmaz. Ahol e „korrektúrapéldányban” javítás van, azt a nyomtatvány végleges szövege javított formában tartalmazza, de pl. a nagybetűs sorkezdet kisbetűsre javítását a korrektúrázó ritkán kérte, a nyomda azonban módszeresen elvégezte. A szövegek korrektúra előtti állapotát azonban kiadásunkban fölöslegesnek tartottuk föltüntetni, mivel a szerző utolsó akarataként éppen az e javításokat érvényesítő nyomtatványt kell elfogadnunk, az eltérések pedig nem olyan mérvűek, hogy előző, elvetett változatnak minősíthetnénk.

A kézirat részek gondozása a Fol. Hung. 151.-hez hasonló: a versek sötét tintával javítva, a diftongusokat jel jelöli (réâ). Nyelvjárása a kézírásban fennmaradt versszövegekével egyezik meg (tanáлом, póc stb.).

Általában is azt tapasztaltam, hogy a másolói munka kisebb eltérései ellenére a szerző környezetéből fennmaradt kézírásos szövegek alapvetően azonos nyelvjárásra, minden bizonnyal Kohári nyelvhasználatára engednek következtetni (tanál, reménl, tanítanyi); a nyomda ezt a nyelvjárást egy másikra, a mai köznyelvhez közelebb állóra írta át, noha a transscriptio természetesen nem tökéletes.

4. OSZK Quart. Hung. 193. Gróf Kohári István Füzfa versei. 102 f. Poss.: Jankovich Miklós, 1830.

A cím a kézirat elé kötött második üres levél rektóján. Alatta: MSS Synchronum.

Tartalma: *A meg gyükerezett rabságos bánatnak...* nagyon töredékes, kézzel írt címlapja (1a.), ezt azonban a 2. füzet, *Az bí enyhődésére...* versei követik (43–50. sz. versek). Ezután a [*Némely Istenes könyörgések*] füzet versei következnek (54–62. sz. versek, az 58–59. számúak közös *Jesus Maria* cím alatt, egyváltéban). A 62. sz. vers után az a kronosztichon áll, amely a nyomtatványban a 41. verset követi (*Olykor üdőt nyerve...*). Az üresen hagyott 25b. lap utáni rész nem egyezik meg pontosan a kiadott nyomtatványok verseinek rendjével, szövegével, bár alapvetően az 5. füzetrel rokon. A 26a. lapon a füzet cím (*Egy kesergő [k]eseregyve [...] ébren aluva látott álma*) a nyomtatvány füzetcímétől eltér, csak a cím magja, az *ébren aluva látott álma* közös. Ezt követi a 63. sz. vers, amelynek záró kronosztichonszövege a nyomtatványétól különbözik (27a.; l. a versek jegyzeteit).

Ezt *A kegyes olvasóhoz* [...], tehát a nyomtatványétól eltérő cím alatt az 51. sz. vers második feléből származó kétszer három strófa követi (27b.; 85. sz. vers). Utána *Akaram továbbba* [...] cím alatt az 51. vers első 6 strófája (28a.; 86. sz. vers). Ezután a 64. sz. vers (*Okat s-fel tet czéllyat* [...]) cím alatt, 29a–29b.); a nyomtatványban ez viseli *A' kegyes olvasóhoz* címet), majd a 65. sz. vers, a nyomtatványtól kissé eltérő cím alatt (29b–42a.). Az ezt követő vers sajátos konglomerátum. Első 4 strófája a 66. versének változata; utolsó soraiban az eltérés egyre nagyobb. Ezután 4, ott nem szereplő strófa következik, utána pedig az 52. vers 3. strófájától folytatódik. A verskonglomerátum a 66. vers címe alatt szerepel (42a–83b.; közlésünkben 87. sz. vers).

A kéziratot a *Quaedam chronographica* (85a–101b.) és a 89. sz. vers zárja (102a.).

A kézirat Jankovich Miklós megállapításának megfelelően valószínűleg egykorú, és a költő környezetéből származik.

Ezt a szöveget tehát a szerzőtől származó, a nyomtatványt megelőző, ill. elvetett vagy átdolgozott változatnak tekintjük. Ahol az eltérés nem nagy, a megfelelő vers jegyzetei tartalmazzák az eltéréseket, a többi változatot az elvetett versek között közöljük (97., 98., 99. sz.).

5. OSZK Quart. Hung. 2056. 234 f., különböző nagyságú levelek. Poss.: Thaly Kálmán.

Koháry István vegyes iratai Thaly gyűjtéséből. A kézirat legnagyobb részét egy számadási könyv teszi ki (1703–1711; 1–224.). Ehhez egy levél, egy családfa, egy leltár és a balogi dominium számadása járul egy-két leveles ívken. Az iratsomó egy latin (*Pertransierunt Dies mei*, 1697, 226a.) és egy magyar (86. sz.) verset tartalmaz. Az iratsomó származása miatt a vers szövegét a szerzőtől származónak kell tekintenünk; kiadásunkban ezért ezt tekintettük főváltozatnak.

6. A Somogyi Könyvtár H. e. 772. jelzetű Koháry-kolligátumának (*Sok ohaitás közben...*) utolsó, B4. levelére és a hátsó szennylapra ismeretlen kéz bemásolta az *Elvénuilt embernek búsuló gondolati* c. nyomtatványban szereplő verseket (76–79. sz.). A másolat eredete ismeretlen; a szöveg nem a nyomtatványról készült. Helyesírási eltéréseit, az adott címeket tekintve nem lehetetlen, hogy a költő környezetéből származik. (A versek fénymásolatáért, egyéb adataiért Csúri Károlynénak, a Somogyi Könyvtár gyűjteményi osztályvezetőjének tartozom köszönettel.) A kézirat létezéséről SZIGETI CSABA számolt be (A Balassi-vers dekomponálásának költészettörténeti folyamata a XVII–XVIII. században. Kand. dissz. 10.) Ő hívta föl a figyelmet a kötetünkben 67. és 77. számmal szereplő versek egy-egy strófájának egyezésére; arról, hogy a kézirat az *Elvénuilt embernek búsuló gondolati* másolata, nem tett említést.

A további kézirat szövegek figyelembe vétele nem látszik szükségesnek, mert vagy a nyomtatványok szövegéről (OSZK Fol. Hung. 1486., Quart. Hung. 194., Quart. Hung. 195., Quart. Hung. 196., Oct. Hung. 280.), vagy másik másolatról készültek (a Quart. Hung. 792. az Oct. Hung. 280.-ról).

Az OSZK Quart. Hung. 145. kézirat *Kohári István Versei* cím alatt sajátos kivonatokat közöl Koháry verseiből, s a versek bizonyos részeit külön címekkel látja el:

Tündér Lakozás – a 23. vers 1–42. strófái

Kártyázás – az 52. vers 349–368. strófái

Példás Vadkert – az 52. vers 78–91. strófái

Türedelem – 26. vers

Mesterséges Forrás – az 52. vers 92–117. strófái

Szerencse – a 16. vers 1–9. strófái

A kéziratot a kéziratáros bejegyzése szerint valószínűleg Jankovich Miklós számára másolták Kékkón, mivel a neki ugyanott másolt Balassi-verskézirathoz volt mellékelve, s ugyanazon kéz készítette. Ez azonban több mint valószínű: ugyanezen címekkel írta le Toldy Ferenc Jankovich egy kéziratát (MTAK Kézirattára Tört. 4° 24/IV), nyilvánvalóan ugyanezt. Ezek a címek kezdő és utolsó sorokkal szerepelnek az OSZK Quart. Hung. 981. 1b. lapján, de más sorrendben, későbbi bejegyzésként, tehát valószínűleg volt még egy, más verssorrendű másolata. Minthogy azonban e kézirat-

változat legfőbb Koháry utóéletéről szolgáltatna valamelyes adatokat, földéretésére és tisztázására nem tettem erőfeszítéseket.

Itt jegyzem meg, csupán az érdekesség kedvéért, hogy Jankovich Miklós gyűjteményében megőrződött Koháry István kéziratos imakönyve, amelyet a bécsi domonkosok Rosarium-imáiból fordítottak magyarra (OSZK Duod. Hung. 17. [2]+33+[3]).

Koháry válogatott verseinek latin fordítását SZTRAKOS ALBERT nógrádi plébános készítette el és tette közzé *Salictum Heliconis* (Buda 1725) címmel.

Koháry számos latin nyelvű művet is írt; ezek egy részét ugyancsak kinyomtatta. E kiadások a következők:

1. QVæDaM ChronographIca * BVDæ Læto Labore CoMposita * sIne otIo, In teMporIs tædIo ConCinnata * FVrente BeLLonæ Marte DesCrIpta * In honoreM patronI, SANCTI STEPHANI REGIS DICata. H. n. é. n. [Pozsony 1722. Royer, I. Petrik 7. 270.] A2–F2.

Az OSZK példányában a cím mellett ceruzával: 1706. Az OSZK Quart. Hung. 4159. jelzetű kéziratban, amely e nyomtatványt is tartalmazza (196a–209b.), számos helyen kézzel beírva ugyanez a dátum. Valamennyi kronosztichonérték ennyi. Itt egy metszet (az Úr, Jézus egy halandót támogatva, egy angyal létrás kereszttel, felirata: ERIT DEVS IPSE CORONA) és az *Antidota melancholiæ* mottó áll az elején; a címlapon minden kronosztichon mellett, tehát öt ízben kézzel: 1706. Az *Antidota melancholiæ* kronosztichonjai mellett kézzel: 1722; 1722.

Kézirata: OSZK Quart. Hung. 193. 85a–101b., a cím kronosztichonjai mellett hasonlóképp öt ízben ceruzával: 1706.

2. Inter CVras InterCVrrentes MeDItatIones. H. n. é. n. A4–B4.

Az OSZK példányában a cím mellett ceruzával: 1714. A cím kronosztichonértéke ennyi. A záró kronosztichon értékei: 1721; 1721. Az OSZK Quart. Hung. 4159. jelzetű kézirat is tartalmazza a nyomtatványt, itt az utolsó kronosztichon mellett kézzel szintén: 1721.

Kézirata: OSZK Fol. Hung. 1486. 66a–71a.

3. VoLat fortVna VarlabILIs VeLVtI LVna VoLVbILIs LVbrICa InConstans neC oMnIbVs Vna. [Nagyszombat 1712. Akad.]

A *Pótlások Petrik Géza Magyarország bibliographiája c. művéhez* (Bp. 1989. VII.) még h. n. é. n. megjelölést közöl. 1 ívrét levél. (Horváth József, Bp.) A kronosztichon 1714-et ad.

Latin nyelvű kéziratos művei:

1. Est dolor atque labor vitam me ducere mortis (1672). OSZK Quart. Hung. 4159. 6a.

2. Pertransierunt Dies mei quasi Naves Poma portantes. Jobi Cap. 9. v. 26. (1697). OSZK Quart. Hung. 2056. 226a.

3. In festivitate sancti Gregorii (1728). OSZK Quart. Hung. 4159. 229a–232b. Első verse (Quid faciam...) a 235a.-n is, második verse (Est dolor atque labor misero mihi vita superstes) a 235b.-n is.

4. Quid faciam senio [...] Amisi dextram, nilque sinistra valet, az előző műben említettel csak első sorában egyező verset közöl KÖNIG KELEMEN (Hatszázéves ferences élet Szécsényben. I. m. 391.) a váci kolostor ebédlőjének Koháryt ábrázoló festményéről. Ennek kronosztichonja 1745-öt (!) ad.

Számos latin nyelvű kronosztichont és verset őriznek Koháry naptárai; közöttük lappanghatnak Koháry-alkotások. THALY KÁLMÁN a Bezerédy Imre halálára írt sírversben gyanította Koháry művét. (I. m. TT 1878. 399.)

Annak ellenére, hogy a bibliográfiák egy *Antidota Melancholiæ* c., hely és év nélküli (1722; 4°, 3 levél és 20 lap. PETRIK GÉZA: Magyarország bibliographiája. 1712–1860. Bp. 1888–1892. 424.) művet is tulajdonítanak neki, ilyen című alkotása nem volt. Az ANTIDOTA MELANCHOLIÆ ABSQVE NAVSEA EXOPERATA * AC DIVERSIS VICIBVS SINE TÆDIO ADHIBITA mindössze egy különböző művei elé beragasztott előzéklap, amely talán mottóként funkcionált. Kronosztichonja 1722-t ad. Ez ideig a következő helyeken találtam meg:

Az OSZK 195.113. jelzetű nyomtatvány a *Sok ohaitás közben...* c. mű előtt két beragasztott levelet tartalmaz, az elsón a pecsétnyomójának képét ábrázoló, másutt is előforduló metszet (kétfejű sas, korona, Madonna, kisdud Jézus SVB HIS AVSPICIIS felirattal), a másikon: ANTIDOTA MELANCHOLIÆ [...].

Az OSZK 237.114. jelzetű nyomtatvány a *Keseredet rabnak [...]* álma c. mű előtt tartalmazza címlap gyanánt beragasztva.

Az OSZK 816.150. jelzetű nyomtatvány a *Quaedam Chronographica* c. nyomtatvány előtt tartalmazza beragasztott levélen. Így szerepel a Quart. Hung. 4159. kéziratban is, amelyben Koháry-nyomtatványok találhatók kézírásos részekkel vegyesen (197a.). Itt az ERIT DEVS IPSE CORONA feliratú metszet után áll.

Ilyen, mottóként funkcionáló levél az *ADVerte qVæso, sIC eVanesCImVs * aDeoQVæ præsentIs anni DeCVrsV, HOC Debes obserVare* is az *Elvénuilt embernek [...]* egyik kiadása előtt beragasztott levélen (OSZK 816. 150.; mellette ceruzával: 1722, a kronosztichonok értéke valóban ennyi).

Vizkelety Andrásné Ecsedy Judit (aki az *Adverte quæso* hasonló jellegére fölhívta a figyelmeztet) a következőket állapította meg a Koháry-nyomtatványokról:

Kohárynak minden ma ismeretes nyomtatványa saját nevének feltüntetése és kiadási hely, év, nyomda jelzése nélkül jelent meg. Nyomtatási helyük meghatározásánál csak a kiadványok tipográfiai jellemzőire lehetett hagyatkozni, datálásuknál pedig az évszámot elrejtő kronosztichonokra, ez utóbbiak azonban többször különféle értéket adnak ki.

A tipográfiai jellemzők alapján a következők állapíthatók meg:

Bécsben, Ignaz Dominik Voigt egyetemi könyvnyomtatónál jelent meg:

– Sok ohaitás közben, inség viselésben [...], A–E. füzetek

– Üdö mulatás közben szerzett versek

– Sok féle keresztel el-keseredet embernek ki-koholt verse

I. D. Voigt 1711–1723 között vezette a Voigt-műhelyt, ebből az időből származó nyomtatványait összevettem Koháry említett műveinek nyomdai jellemzőivel; teljesen azonosak a 13×13 mm-es iniciálék, a záródíszek közül a 68×85 mm-es barokk virágváza, a 15×43 mm-es hurkolt záródísz és az ugyancsak hurkolt, de nagyobb méretű, 23×42 mm-es záródísz. A Koháry-művek betűi is pontosan megfelelnek a Voigt-nyomdában használtaknak.

A pozsonyi Royer-nyomdában jelent meg:

– az *Elvénuilt embernek búsuló gondolati mindkét változata* (tehát mind a *Ha ide tekintesz*, mind az *Ez új esztendőben* előzéklapú)

– *Quædam chronographica*

– *Antidota melancholiæ*

– *Adverte quæso*

A nyomtatványokban előforduló betűk és a díszek a pozsonyi Royer-nyomda korai kiadványaira vallanak (1718-tól működött).

A nagyszombati Akadémiai nyomdában készült:

– *Volat fortuna* (Petrik [VII. 270] még ismeretlen kiadási helyűnek tartotta).

JEGYZETEK A VERSEKHEZ

A leghitelesebb szöveg kiválasztása ezúttal különlegesen nehéz feladat volt, mivel autográf kéziratra a Koháry sebesülése utáni időből nem számíthatunk. (Bár nem tudni, nem Koháryé volt-e az a fakó tinta, a „2. javító kéz”, amely a legtöbb kéziratban közreműködött, idő jártával öregesen reszketeg írást produkálva. Koháryval kapcsolatban oly sok volt az irodalomtörténeti babona: hátha azért egy javító bejegyzésre futotta a képességeiből?)

A kérdést két kéziratot és nyomtatványt vegyesen tartalmazó, kétségtelenül Kohárytól származó kolligátum döntötte el. Az OSZK Quart. Hung. 981. jelzetű kézirat, amelynek kézíratos része az egyik versfüzet verseinek első változatait, valamint átdolgozott és elvetett versváltozatokat tartalmaz, nyomtatott része pedig a végleges nyomtatás előtti „korrektúrapéldány”, kétségtelenül Kohárytól származik, s azt bizonyítja, hogy a nyomtatványok szövege a költő szerzői akaratát tükrözi. Az OSZK Quart. Hung. 4159. jelzetű kézirat-nyomtatvány kolligátum pedig, amely beragasztott levélen tartalmazza a költő kézírásos ajánlását egyetlen még élő közeli rokonának, Koháry Andrásnak, bizo-

nyítja, hogy az ott egy tömbben helyet foglaló nyomtatványokat (15–75. versek) a szerző *egy egységnek és végleges változatnak tekintette*. Ezeket a verseket tehát mi is megszakítatlan sorban közöltük. A költő kikövetkeztethető logikáját követve ez után helyeztük el a hasonló módon sajtó alá rendezett *Elvnuült embernek búsuló gondolati* négy versét, majd a kéziratban maradt, de önállóan megkomponált verseket; ezt követi a minden bizonnyal utolsóként keletkezett, 1723 és 1726 között folytatólag írt 90. sz. vers, amely még nyomtatásban is megjelent (*Descripti versus ex fragmentis [...] füz-fa versek*). Ez után foglalnak helyet a nagyobb kompozícióból kiemelt strófaból képzett versek és a töredékek (91–96. sz.), majd az átdolgozott és elvetett változatok (97–100. sz.).

Szövegközlésünk alapját a nyomtatványok képezik, azok szövegét csak ott javítottuk a kéziratok alapján, ahol az értelem ezt megkívánta. A kéziratban fennmaradt versek esetében, ha több változat is rendelkezésre állt, a szerzőhöz legközelebb álló kézirat szövegét tekintettük főváltozatnak.

Minthogy e szövegek egyike sem autográf, a javításokat és rövidítéseket általában nem jeleztük, csupán érvényesítettük, illetve föloldottuk (pl. forgá<d>sát, athatta→atjárta, tábor→zápor, I. OSZK Quart. Hung. 193. 56a., 55b., vagy pl. an[n]ak→annak). A javítás tényére csak olyankor hívjuk fel a figyelmet, ha ennek az értelem szempontjából szerepe van. A nyelvi jellegzetességek megőrzése mellett nem tartottuk meg az egykori központosítást, amely (különösen a nyomtatványokban) nem a nyelvi, hanem a verstani tagolást szolgálja, ponttal a strófacát, vesszővel a periódusokat különítve el. Megőriztük azonban a mellékjeles betűket, amelyeknek láthatóan jelentőségük volt: az *ä* betűt, amely többnyire az *a* névelőt jelzi, s emiatt az *é* és *ü* betűket is, habár ezek valószínűleg csak a korlátozott betűkészlet miatt kerültek használatba, fonémaértékük és az *ä*=*a* azonossághoz hasonló szerepük nincs. Természetesen megőriztük azokat a sorkezdő csillagokat, amelyek a nyomtatványok némelyikében az akrosztichon szóhatárait jelzik.

A kéziratokban nagy következetességgel diakritikus jel jelöli, ha a magyar szavakban két egymás mellett álló magánhangzót egy szótagos diftongusként kell értelmezni, pl. *rëám, mïért*. A nyomtatványok ezt kevésbé következetesen vették át, ezekben gyakrabban fordul elő, hogy a jel elmarad a diftongus fölül, vagy ellenkezőleg, oda kerül, ahol valójában nem diftongus, hanem két külön szótagot alkotó magánhangzó olvasandó. A következetlenség ellenére a jelet a szöveghez híven megőriztük. (A latin szavakban alkalmanként előforduló diftongusokat, pl. *laurus* két szótagként, nem jelzi jel.)

15.

Nyomtatott kiadása: **Sok ohaItás közben Inség ViseLésben éhség szenVeDésben keserVes rabságban MVnkáCs köVárában szerzet Versek**. H. n. é. n. A2b. Kiad. Magyar költők. XVII. század. Kiad. JENEI FERENC. Bp. 1956. (Magyar Könyvtár) 275–276.; Magyar költők. 17. század. A kuruc kor költészete. Kiad., szöveggond. és jegyz. KOMLOVSZKI TIBOR. Bp. 1990. (Magyar Remekírók) I. 585–586.; A XVII. század költői. Kiad. és utószó KOMLOVSZKI TIBOR. Bp. [1995.] (A Magyar Költészet Kincsestára 30.) 312–313.

Az OSZK Fol. Hung. 151. kéziratában az *Üdönk mulására* cím a ciklus címeként szerepel, melllette a 2. javító kéz bejegyzése: 1683; ez pirossal áthúzva, melllette: 1686. E verset a kézirat nem tartalmazza, a címet a 16. sz. vers követi. A cikluscím alatt: Az aLáb köVetkezenDő szoknak bötÜbÜL faragIVk VnaLMas VerseInket. (Szinte ugyanezen bejegyzést I. OSZK Quart. Hung. 4159. 178b.) Melllette a 2. javító kéz bejegyzése: 1683. A kronosztichon értéke valóban ennyi.

Az I. füzet élén a nyomtatványban így nincs cikluscím, de a szerző akarataként kell elfogadnunk a változtatást.

A címlap kronosztichonjai: 1683; 1718.

A verscím kronosztichonja: 1682.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. **OSZK Fol. Hung. 151.** 28a. Itt a címet a 2. javító kéz adta; az akrosztichon alcímként a cím alá szorítva. – Az 1–9. strófák az OSZK Quart. Hung. 145. jelzetű kéziratban is *Szerencse* címmel (20a–21a). Ugyanezen cím az OSZK Quart. Hung. 981. kézirat 1b. lapján lévő lajstromban is szerepel, a lajstromhoz tartozó kézirat azonban eddig nem került a kezembe.

II. **Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek.** 1–2. Kiad. THALY KÁLMÁN: Adalékok a Thököly- és Rákóczi-kor irodalomtörténetéhez. I. Pest 1872. 183–185.; Magyar költők. XVII. század. 277–279.; Magyar költők. 17. század. I. 586–588.; A XVII. század költői. 313–315.

A vers akrosztichonja: KOHARJ JSTVAN MAGA MOSTOHA SORSAT KÉSERGI.

A szerencse-versek toposzairól I. S. SÁRDI MARGIT: Petrőczy Kata Szidónia költészete. Bp. 1976. 59–66.; Uő: A költő nő szerepe és társadalmi lehetősége a XVII–XVIII. században. In: Hagyományos női szerepek. Szerk. KÜLLÖS IMOLA. Bp. 1999. 135–149. L. még UJVÁROSSY SZABÓ GYULA: A magyar verses oktató költészet története 1772-ig. Bp. 1910.

6 Vö. Petrőczy Kata Szidónia 108. sz. versének 8. strófájával: „Kinek jóvát osztja, szabadságtul fosztya...”

35 Gyámoltalan vagyok, s bánatim is nagyok – I. „Boldogtalan vagiok, mert kinaim nagiók”, Czerey János-énekeskönyv és Szentsei-daloskönyv, RMKT XVII/3. 706–707.; XVII/9. 183/3. vsz. 487.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. **OSZK Fol. Hung. 151.** 3b–4b.

II. **Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek.** 2–4.

A vers akrosztichonja: VRAM JESVS SEGJLI VIGASZTALJ MEG ENGÉM OLTALMAZ NÉHAGIEL VISELD GONDOMAT EN RABSAGOMBA. (A kéziratban a cím: *rabságomban*, az akrosztichonnak ez nem felel meg.)

12–15. vsz. – Parafrázis a 148. zsoltár 4–10. verseire.

35 rēa – Mind a nyomtatványokban, mind a kéziratokban az *e* vagy *a* betű fölött látható diakritikus jel mutatja, hogy a két magánhangzó diftongusként, egy szótag gyanánt olvasandó.

60 légyén – értsd: légy én.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. **OSZK Fol. Hung. 151.** 2a–3b.

II. **Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek.** 4–6.

A vers akrosztichonja: FÖLSEGES JSTÉNNÉK BÖLCS RÉNDELESEN SÓRSVKNNAKJS FÓLJASAN MÉGKEL EMBÉRNÉK ELMEJÉT NJVGTATNI.

5 csakla – csáklya.

41 elvéve – elvétve.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. **OSZK Fol. Hung. 151.** 7b–8b.

II. **Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek.** 6–8. Kiad. THALY: Adalékok. I. 185–189.; A kuruc küzdelmek költészete. Kiad. VARGA IMRE. Bp. 1977. 242–247.; Magyar költők. 17. század. I. 606–613.

A vers akrosztichonja: MJNDENÉK FÖLÖT EMBÉRNEK ELSÖBÉNLELKERE ANNAKV TANNA BÓCZÜLETIRÉ KEL IOGONDOT VISÉLNI.

59 kordélyban – vaktában, haszontalanul, hiábavalóan.

20.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 5a–6a.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 8–11. Kiad. THALY: Adalékok. I. 178–183.; Magyar költők. XVII. század. 286–291.; A kuruc küzdelmek költészete. 237–242.; Magyar költők. 17. század. I. 598–605.; A XVII. század költői. 322–325.

A vers akrosztichonja: MAGIAR ORSZAGNAK ÉLVESZET SZABADCSAGAN STÖRÖK IGÁIABAN ÉSET SORSAN IAI IGEN MELTO KESERÉGNEM.

46 Beslia – török zsoldoskatona; Bulyok Pasa – csapatparancsnok.

47 Eming – a török hódoltsági bérletek felügyelője.

48 Ispaia – lovas katona; Zahin Csorbasia – zahin csorbadszia: előkelő török lovaskapitány.

52 dagály – gög, kevelység; negédség – büszkeség, fennhéjázás.

21.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Quart. Hung. 151. 6b–7a.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 11–12. Kiad. THALY: Adalékok. I. 189–192.

A vers akrosztichonja: ELMEIE EMBERNÉK NÉM NIVGSZIK VISAGRA ÚAGIODIK FVTIA ÚILAG HATARIT. Ennek mintája Beniczky Péter *Közönséges magyar példabeszédeinek* 5. darabja: „Az elme nem nyugszik, / Ujságra vágyodik, / Futtya világ határit...” (RMKT XVII/12. 140.)

10 salvus Passus – menlevél, oltalomlevél.

16 csida – dzsida.

24 naplás – időtöltés.

28 Anyja, Balassi Judit B. Imre és Bosnyák Judit lánya (1630 k.–1711).

38 Imre öccse (1654–1685) pályafutásáról nem maradtak adatok. Talán a török kiűzésében vett részt a Dunántúlon, s ott vesztette életét.

40 Öccse, Farkas (1654–1704) bátyjával együtt tanult Nagyszombatban és Bécsben. 1683-ban részt vett Bécs védelmében. 1686-ban Buda ostromára ő vezette a Nógrád és Hont vármegyei nemesiséget. Honti főispán. Felesége (Hohen)Rechberg Mária Lujza. 1704-ben a horvátországi zavargások lecsendesítésére rendelték; ott, Dubravában halt meg. Gábor (1659–?) ferences szerzetes lett.

46–47 János (1657–1691) bátyjához hasonlóan három évet töltött Thököly rabságában Makovica (Makovice, Mákos, Sáros vm.) várában. Részt vett Buda ostromában. Felesége Jakussith Polixéna.

49 Húga, Judit (1650–1718) Barkóczy György felesége.

22.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Quart. Hung. 151. 8b–9a.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 12–13.

A vers akrosztichonja: VALAKJ ISTENBEN BIZIK AZSOHA MEGNEM CZALATIK.

1–5 Vö. a 30. sz. vers 25. sorával: „Lehet méltósága, kincse, gazdagsága...” A típus Petröczy Kata Szidóniánál is előfordul, l. a 129. sz. vers jegyzeteit.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. **OSZK Quart. Hung. 151.** 9a–12b. – Az 1–42. strófák az OSZK Quart. Hung. 145. jelzetű kéziratban is *Tündér Lakozás* címmel (3a–9b.). Ugyanezen cím az OSZK Quart. Hung. 981. jelzetű kézírata 1b. lapján lévő lajstromban is szerepel; a lajstromhoz tartozó kézirat eddig nem került a kezembe.

II. **Sok ohaItás közben [...] szerzet VerseK.** 14–19.

A vers akrosztichonja: EMBERNEK ÉTÉLEBÉN MÉRTÉKLETESNEK KEL LENNJ NEMJS JO MAGUNKAT TERHELNI TOBZÓDVA DŐSÖLNÜNK MJVÉL EGESÉGÜNKNEK LELKÜNKNEK JS ÖLJKOR SERELMEVEL VAGJON LEG GIAKÓRTAB MAJDAN INKAB MJNDENKOR NAGI VJG LAKASVKNNAK VÉGÉ.

A versről I. KOVÁCS SÁNDOR IVÁN: „Ételt az asztalnok s italt az pohárnok...” Holmi 1992. 1268–1285.

11 fölöstököm – reggeli.

21 pánkétom – bankett, az ol. banchetto 'kis étkezőasztal, lakoma' átvétele német, valószínűleg bajor-osztrák közvetítéssel. A szóvégi *-om* latinosítás eredménye. Kovács Sándor Iván fölvetette, hogy a szó rokonságban áll a pancotto, panata (száraz kenyérből olajjal, sajttal, paradicsommal, fokhagymával, babérlevéllel készült tápláló leves) szóval. (KOVÁCS SÁNDOR IVÁN: I. m. 1278.)

25 póka – pulyka.

26 ártány – (herélt) kandisznó.

32 sordély – kölesmadár.

34 húros madár – rigóféle.

35 ispékelve – spékelve, szalonnával tüzdelve.

36 snepf – szalonka.

40 Anguilla – angolna.

41 szaibling – semling, lazacféle hal (Salvelinus fontinalis); galócsa – galóca: nagyfejű hal (Hucho hucho). (A halnevek azonosításához lásd: RÁCZ JÁNOS: A magyar nyelv halnevei. Bp. 1996. [A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 205.])

43 Söreg – söreg: hegyesfejű hal (Acipenser stellatus); habarnicza – polip.

44 kophal – gobhal (Gobio gobio).

45 austriga – osztriga; miserli – azonosítása nem sikerült, talán kagylóféle.

55 zellyés szék – zselyés szék: karszék.

58 Confect – édesség, cukrozott gyümölcs.

59 lictariom – gyümölcsíz; marczipán szelt – marcipánszelet.

60 Pomagránát – gránátalma.

64 Bagócza borsó – bagolycsa borsó: bagolyborsó (cicer).

66 óltott barkócsa – berkenyefajta.

68 velencei metczet kristály üveg tetczett Uraknál – A kristályüveg elterjedéséről beszámol Apor Péter a *Metamorphosis Transylvaniae* 3. cikkelyében. (Magyar emlékirók. 16–18. század. Kiad. BITSKEY ISTVÁN. Bp. 1982. [Magyar Remekírók] 596–597.) L. még Hermányi anekdotáját: Hermányi Dienes József szépprózai munkái. Kiad. S. SÁRDI MARGIT. Bp. 1992. (RMPE 9.) 237.

71 czapa – szemcsés, rücskös, domborműves; rendeket ejcsenek – sorba állítsák.

74 lotombergi – lauterbourgi, 'rajnai' (Lauterbourg Alsó-Elzász fővárosa. I. KOVÁCS SÁNDOR IVÁN: I. m. 1280).

75 Vernacza – vernaccia: tüzes, erős, száraz olasz bor (KOVÁCS SÁNDOR IVÁN: I. m. 1280).

76 örvényes Bazinji – örvénygyökérrel, örvényfűvel ízesített bor (KOVÁCS SÁNDOR IVÁN: I. m. 1280., 1285); Bazin – Bazing, Pozsony m.; Tarczal – hegy Tokaj mellett.

77 Keresztúr – Sajókeresztúr; Szent Péteri – Borsod vm.; Mézes mál – a Tarczal déli lejtője (KOVÁCS SÁNDOR IVÁN: I. m. 1281).

80 gyülep – jülep; főzet, szirup, hűsítő ital.

88 újságnak zengéje – friss termés, primőr.

95 paxaméta – passamezzo: kétütemű tánc, a régebbi pavane változata (KOVÁCS SÁNDOR IVÁN: I. m. 1279); a németből vagy olasz nyelvjárási alakból származó szó a magyarban elhasonuláson ment át.

96 lárma – riadó; (zenében) tus.

117 tázca – tálca; tál, mosdótál.

131 Elcsapont – megcsappant.

178 specialé – speciale: fűszer, fűszerkülönlegesség (KOVÁCS SÁNDOR IVÁN: I. m. 1279).

24.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 12b–13a.

II. Sok ohaItás közben [...] szerzet Versek. 19–20. Kiad. Magyar költők. XVII. század. 280–283.; Magyar költők. 17. század. I. 589–591.; A XVII. század költői. 315–317.

A vers akrosztichonja: VALAKJ KARDOT KÖT OLDALARA VASAT VARHAT AZ LABARA.

4 fűrészni – fűrjészni.

6 stucz – rövid puska.

25.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 13a–15a.

II. Sok ohaItás közben [...] szerzet Versek. 20–24.

A vers akrosztichonja: ALDGI MEG FÖLSÉGES VRJSTEN BEKÉSSÉGES TŰRESSEL TE SZENT NÉVÉDERT HITÉM MÉG ALLASAÉRT VJSELIEM CZÉNEDESSEN KÓPLALTATO INSEGGÉL TÉLLJÉS RABSAGOMAT.

82 el vélve – elvétve.

26.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 15a–16a. – Megvan az OSZK Quart. Hung. 145. jelzetű kéziratban is *Türedelem* címmel (14a–16b.). Ugyanezen cím a Quart. Hung. 981. (OSZK) kézirat 1b. lapján lévő lajstromban is szerepel; a lajstromhoz tartozó kézirat eddig nem került a kezembe.

II. Sok ohaItás közben [...] szerzet Versek. 24–25.

A vers akrosztichonja: ÁMJVEL KENTELENEK VAGIVNK ÖRÖMEST SJO SZJÚVÉL CSELÉKEGJÜK.

27.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 16a–17a.

II. Sok ohaItás közben [...] szerzet Versek. 25–27.

A vers akrosztichonja: NEHADGJVK MAGVNKAT MIND HALALIG VIGAN JNKAB BANATBAN MJNT SEM ELLIÜK NAPJANKAT.

7 peszér – pecér.

13 stucz – rövid puska; palaczk – kulacs; lőportartó; valaska – vadásztőr.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 18a–18b.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 27–28.

A vers akrosztichonja: ELMVLIK VJLAGBAN MINDEN HIVSAGOK HIVSAGA.

A vers végén: Amen.

11 táskát forgat – koldul.

24 kéntet – kénytelenít.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 18b.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 28. Kiad. THALY: Adalékok. I. 193. (A vers végi kronosztichonsorokból az első három, de a kronosztichon kiemelése nélkül.)

A vers végén, a verzó alján: „Az rabság terhe könnYebeDésére / szerzet Verseknek Vége, / De nInCs az rabságnak Vége, / EngeD, Vr Isten, LegYen annakIs Ió Vége.”

A kéziratban: <ADgYa az> engeD; Légyen. Mellette a 2. javító kéz bejegyzése: 1683, s mintha őrszó lenne, a jobb sarokban: kilentzvenkilentz. Ez a szöveg szerepel a Quart. Hung. 4159. kézirat 194b. lapján a 41. sz. vers után, pontosan ugyanezekkel a javításokkal. A sarokban: 1683. Alatta: Hoc Cronographicum spectat ad folium <49>28. A kézirat e része azonban ma az eredetileg 79-től számozott lapokkal kezdődik (ez ma a 167a.).

A kronosztichon 1681-et ad. A vers maga 1683 karácsony hetében íródott.

A füzetcím kronosztichonja: 1690.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 19a–19b. A 2. javító kéz bejegyzése: 1684.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 29–31.

A vers akrosztichonja: IOB RÉSZÉT KÉNIERÉMNEK MJVEL JMMAR MÉG ETTEM MELTO HALALÓMAT NÁPONKÉNT ELVÁRNOM. A záróstrófa szerint 1684 vízkeresztjének hetében, Munkácson kelt.

25 Lehet méltósága, kincse, gazdagsága – Vö. a 22. sz. vers 1., 4–5. soraival s a hozzájuk fűzött jegyzetekkel.

46 há – ha.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 20a–20b.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 31–32. Kiad. Magyar költők. 17. század. I. 594–597.; A XVII. század költői. 319–322.

A vers akrosztichonja: EZ VILAGOT SENKJ ALTAL NEM ELTE SEM KEDVÉRÉ MINDENKOR BV NÉLKÜL NÉM ELTE.

Elemzését I. JELENITS ISTVÁN: Koháry István: Ez világot senki által nem élte, sem kedvére mindenkor, bú nélkül nem élte. In: A régi magyar vers. Szerk. KOMLOVSZKI TIBOR. Bp. 1979. 351–364.

26 allegatio – párbeszéd.

34 kajtor – haszontalan, mihaszna; falánk.

32.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 20b–21b.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 32–34.

A vers akrosztichonja: MJNDÉN VILAGI IOKAT FELJÜL HALAD LELKÜNK JSMERETINÉK CSENDSESGÉ.

15 képesint – lehetséges, alkalmas módon.

17 hanem – értsd: ha nem.

33.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 21b–22b.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 34–36. Kiad. THALY: Adalékok. I. 193. (14 strófa).

A vers akrosztichonja: JGÉN SZEP DÓLÓG MINDEN FÉLÉLÉM NELKÜL JSTENT SZÓLGALVAN NIVGO-DALOMBAN LENNI.

34.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 22b–23a.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 36–37.

A vers akrosztichonja: MJNDÉN ALKALMATOSSAG ÁLKÁLMÁTLANSAGGÁL EGIELEDJK.

31 pipessen – kevélyen, cifrán.

33 kordélyban – vaktában, haszontalanul, hiábavalóan.

35.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 23a–24a.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 37–39. Kiad. THALY: Adalékok. I. 196–200.

A vers akrosztichonja: HAJ KI BANAT ELŐL IÜT ÁZ FARSANG MAJD VJGAN LAKJVNK MÓSTAN MAR KÉDVÜNKRE.

A szöveg szerint Munkácson keletkezett, tehát 1683 decembere után, nyilván 1684 farsangjában.

36.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 24a–25b.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 39–43. Kiad. THALY: Adalékok. I. 200–203. (24 strófa).

A vers akrosztichonja: HAMVAS SZERDAT ERÚE HAMVAT AMBAR FEJÉMRÉ NÉMVEVE MARÉLHJTEM HÁMÚVA ÉS PORRA ÚALIK TESTEM NÉMKELEL TEHAT HJZLALNOM SÖT BÖTÖLESRE KÉLFOGNÓM AMEN AMÉN AMEN. A kéziratban a MAR hiányzik; a versben ez a strófa nincs meg. A nyomtatványban a címben ELHITTEM; az akrosztichon szerint az egyik T fölösleges.

2 Farsang farka – a farsang vége.

37.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 26a–26b.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 43–44.

A vers akrosztichonja: ELŐL IÜT AZ HUSUÉT ÖRÜLIUNK VIGADGIVNK HALAKATIS ADGIÚNK ISTÉNNÉK.

38.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 26b–27a.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 44–46.

A vers akrosztichonja: HVSVÉT VTÁN NÉM SOKÁRA MAJD ÉLÖL VÉTÖDIK PIROS PÜNKÖSD NÁPJA.

A vers szövege szerint két éve raboskodik.

39.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 27b.

II. OSZK Quart. Hung. 4159. 193a–194a. Mellette más kézzel: *Nyomtatásban [!] is meg vagyon.*

III. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 46–47.

A vers akrosztichonja: MINNIÁJVKNKNÁK MÉG KÉL EGISZER HALNVNK.

10 érdegél – újra és újra elér.

18 nyomoz – nyomon követ.

40.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 17b–18a.

II. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 47–48.

A vers akrosztichonja: MÉG KÖNNJEBÜLT MAR VALAMENTIRÉ TÉRHÉ KÉSERSVES RÁBSAGOMNAK.

41.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 28b. Itt a vers végén: Az feLÍrt Verseknek Itten VagYon Vége, InségeM eL-SzenVeDésénekIs Lészen blzonY Vége. A 2. javító kéz bejegyzése: 1684; a kronosztichon azonban 1682-t ad.

II. OSZK Quart. Hung. 4159. 194a–194b. Mellette más kézzel: *Nyomtatásban is meg vagyon.*

III. Sok ohaltás közben [...] szerzet Versek. 49.

A vers akrosztichonja: JGEN KESERVÉS DOLOG EMBÉRNÉK [MIANI?].

A vers végén álló szöveg kronosztichonja: 1711. Ennek kézirata: Uo. 37b. (mellette a 2. javító bejegyzése: 1685) és OSZK Quart. Hung. 193. 25a. (végén ceruzával: 1685).

29–30 ki futva pályámat [...] várom koronámat – „Ama nemes harcot megharcoltam, futáso-mat elvégeztem, a hitet megtartottam; Végezetre eltétetett nékem az igazság koronája...” 2Tim 4,7–8; „Légy hív mindhalálig, és néked adom az életnek koronáját.” Jel 2,10.

42.

A füzetcím kronosztichonja: 1681. Az OSZK Fol. Hung. 151. jelzetű kéziratban a füzetcím megvan (29a.), a vers azonban nincs meg. A füzetcímbe VagY <nagY>. Mellette a 2. javító kéz bejegyzése: 168<5>4.

Nyomatott kiadása: **Az bŰ enYhődésére, terhénekIs könnYebeDésére, à VagY, eL keserŰLt s-eL epeDet szIVnek pihenésére, szerzet Versek.** A 1b.

43.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. **OSZK Fol. Hung. 151.** 29a–30a.

II. **OSZK Quart. Hung. 193.** 1b–3b.

III. **Az bŰ enYhődésére [...] szerzet Versek.** 1–4. Kiad. THALY: Adalékok. I. 204–205. (7 strófa).

A vers akrosztichonja: AZ SZABADTSAG MJNDENNÉL KÉDÚÉS. Ennek mintája Beniczky Péter verse: *Hogy az szabadságnak méltósága mindeneknél kévanatos* (RMKT XVII/12. 75. sz. 120.).

41 A'ztattya orczáját sűrő könyvhüllással – Vö. Petrőczy Kata Szidónia e sorával: „agyamat asztatom köny hullatasimmal” (kötetünkben 140. sz.) és Mikes 105. levelének versbetétjével: „ásztatni kel gyakran sok köny hullatással.” (Mikes Kelemen összes művei. Kiad. HOPP LAJOS. I. Törökországi levelek és missilis levelek. Bp. 1966. 195.) L. még Petrőczy Kata versének jegyzeteit.

44.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. **OSZK Fol. Hung. 151.** 30b–31a.

II. **OSZK Quart. Hung. 193.** 3b–5a.

III. **Az bŰ enYhődésére [...] szerzet Versek.** 4–6.

A vers akrosztichonja: JSTENEM SZABADJCS MEG.

45.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. **OSZK Fol. Hung. 151.** 31a–32a.

II. **OSZK Quart. Hung. 193.** 5a–6b.

III. **Az bŰ enYhődésére [...] szerzet Versek.** 6–8. Kiad. THALY: Adalékok. I. 205–206. (6 strófa); Magyar költők. XVII. század. 283–285.; Magyar költők. 17. század. I. 591–593.; A XVII. század költői. 317–319.

A vers akrosztichonja: AZ RAB VASAT PENGET. Vö. *A jó reménységűrül c.*, legkorábban a *Szentseidaloskönyvben* (1704) csonkán fölbukkanó, utóbb számos változatban ismert vers 6. strófájával: „Noha a' rabokis vasakat pöngetnek...” (RMKT XVII/14. 183. sz. 649–653.)

46.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. **OSZK Fol. Hung. 151.** 32a–34a.

II. **OSZK Quart. Hung. 193.** 6b–10a.

III. **Az bŰ enYhődésére [...] szerzet Versek.** 8–13.

A vers akrosztichonja: SZENVÉDESINK ALTAL BOLDOGVLASÚNK NIÚITATIK.
A vers írásakor 16 éve szolgál; szolgálata kezdetének talán 1667-et tekintette.

47.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 34a–35a. Itt a címben: VÉGE VAN; maga az akrosztichon jó.

II. OSZK Quart. Hung. 193. 10a–12a.

III. Az bŰ enYhőDésére [...] szerzet Versek. 13–16.

A vers akrosztichonja: ÜDÖVEL VEGE ÚÁGJON MJNDENNÉK.

1–8, 65–72 Üdövel–üdövel – A forma őse Balassi *Idövel paloták*...kezdetű verse (Balassi Bálint versei. Kiad. KÖSZEGHY PÉTER és SZENTMÁRTONI SZABÓ GÉZA. Bp. 1993. [Régi Magyar Könyvtár. Források 4.] 93.), de mások is fölhasználták ezt az ismétlést az idő múlásának érzékeltetésére, mint pl. az Illésháznak tulajdonított *Ferendum et sperandum* (RMKT XVII/1. 80. sz.); Gyöngyösi: *Murányi Vénus* II. 200–202 (GYÖNGYÖSI ISTVÁN: Márssal társolkodó Murányi Vénus. Kiad. és jegyz. JANKOVICS JÓZSEF, NYERGES JUDIT. Bp. 1998. [Régi Magyar Könyvtár. Források 8.]).
63 csapantó – csappantó.

48.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 35a–36a.

II. OSZK Quart. Hung. 193. 12a–13b.

III. Az bŰ enYhőDésére [...] szerzet Versek. 16–19. Kiad. THALY: Adalékok. I. 206–208. (14 strófa).

A vers akrosztichonja: NVLLA CALAMITAS SOLA 'a baj nem jár egyedül' A 14. strófa szerint a vers Imre öccse és anyja halála (1711) után íródott.

44 hasonló esete János ráb öcsémnek – L. a 21. sz. vers jegyzeteit.

49.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 36a–36b.

II. OSZK Quart. Hung. 193. 14a–15a.

III. Az bŰ enYhőDésére [...] szerzet Versek. 19–20.

A vers akrosztichonja: IESVS LEGI VÉLEM.

A vers végén: AMEN.

9 fertelmes rútságát – a szókapcsolat őse talán Balassi Bálint *Bocsásd meg, Úristen, ifjúságomnak vétkét* kezdetű versének 1. strófája: „undok förtelmességét, Töröld el rútságát” (Balassi: I. m. 66.).

50.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 36b.

II. OSZK Quart. Hung. 193. 15a–15b.

III. Az bŰ enYhőDésére [...] szerzet Versek. 21.

A vers akrosztichonja: AMÉN.

A vers végén: „It az kohoLt Verseknek Vége, / ohaItok Istenhez, / hogY rabságoMnakIs / LégYen VDöVeL Ió Vége.”

Az I. kéziratban: *Légyen*; a 2. javító kéz bejegyzése. Mellette: 1682. A kronosztichon 1682-t ad. Ezt a kronosztichonszöveget THALY is közölte (Adalékok. I. 209.), de a kronosztichon kiemelése nélkül.

51.

A füzetcím kronosztichonjai: 1692; 1691.

Nyomtatott kiadása: **A' Meg gYÜkerezett rabságos bánatnak keserVes bVsVLásSaL eLterleDet ágaIn kl-nött fÜzfa VerseK.** A1b–A2b. A lajstromban ez a füzet magának a versnek (*Vasban vert rabnak... sétálása*) a címét viseli.

A verscím kronosztichonja: 1684.

Korábbi, elvetett változata: 97. és 98. sz. versek.

A *fűzfaversek* kifejezés a költő megfogalmazása szerint is azt jelenti a poézishez képest, mint amit a fűzfásip a nemes hangszerekhez képest; a szó értelmét ma a fűzfapoéta kifejezés őrzi.

1 A mondás latin eredetije: Num et Saul inter Prophetas, 'Ki hüüné hogy Antalis böytölylen' BARANYAI DECSI JÁNOS: *Adagiorum*. Bártfa 1592. (Reprint Bp. 1978.) *Chil. II. Cent. I. Dec. VI/10.*

9 Vö. Igen túd Haydu harangot önteni. BARANYAI DECSI JÁNOS: I. m. *Chil. I. Cent. II. Dec. VII/2.*

37 Hippocrene kútja – mesés hírű forrás a Helikónon, a hagyomány szerint a Pégaszosz patkója nyomán fakadt; a műzsák ihlető forrása. (Ovidius: *Átváltozások* 5, 255–263.)

48 kalafa – talpbotozáshoz használt kaloda.

52.

Nyomtatott kiadása:

A' Meg gYÜkerezett rabságos bánatnak [...] ágaIn kl-nött fÜzfa VerseK. – Bizonyos részei megvannak az OSZK Quart. Hung. 145. jelzetű kéziratban is: a 349–368. strófák *Kártyázás* címmel (10a–11b.); a 78–91. strófák *Példás Vadkert* címmel (12a–13a.); a 92–117. strófák *Mesterséges Forrás* címmel (17a–19b.). Ugyanezen címek az OSZK Quart. Hung. 981. jelzetű kézirat 1b. lapján lévő lajstromban is szerepelnek más sorrendben; a lajstromhoz tartozó kézirat eddig nem került a kezembe. – Kiad. Magyar költők. XVII. század. 292–302. (részletek).

Latin fordítása: ANONYMI CUJUSDAM, IN CAPTIVITATE ANIMI LIBERTAS. In: *Salictum Heliconis*. Buda 1725. B3a–G2b. A verscím kronosztichonja: 1685.

A vers végén: „AZ fÜzfa VerseKben LeIrt / sétáLásnak Vége, / InségeM szenVeDésénekIs / eLérkezIk kIVánt Vége.”

A kronosztichon 1685-öt ad. Megelőző, átdolgozott változata: 99. vers. Értelmi javításaink ennek alapján történtek.

11 Ivolya – viola.

12 Spikinárd – levendulafajta.

13 Gelzamin – jácmin.

15 Hyacinthus – jácint.

16 Pésma – liliomféle növény; csodabogyó, egértövis (Komlövöszki Tibor szerint: boglárkaféle).

21–22 Vö. Ovidius: *Átváltozások* 8, 157–175.

51 cifra olasz fokra – szép pártázatosan.

52 stukatura – stukkódísz.

54 Apelles – Apellész (i. e. 4. sz.), Nagy Sándor udvari festője, az ókori görög monumentális festészet legkiemelkedőbb alakja.

55–60 Vö. Ovidius: *Átváltozások* 8, 183–235.

68 pézsma orrú tengeri kácsa – talán pézsmaréce (*Crairina moschata*).

69 galócza – nagyfejű hal (Hucho hucho). A halnevek azonosításához l. a 23. vers 41. sorához írt jegyzetünket.

70 angvilla – angolna.

- 71 pozár – ponty; söreg – hegyesfejű hal (*Acipenser stellatus*).
- 72 Jászhal – igen szálkás pontyféle; czompó – apró édesvízi hal.
- 74 hebánymfa – ébenfa.
- 81–84 Aeolus, Zephirus, Eurus, Boreás – a négy fő szél.
- 100 Pomagranát – gránátalma.
- 153 Menyhal – édesvízi hal (*Lota lota*); kophal – gobhal (*Gobio gobio*).
- 154 kövihal – valószínűleg köihal (fenékjáró hal).
- 184 speciale – fűszer, csemege.
- 199 irányozás – célzás.
- 200 tárgy – cél.
- 255 de a' teher alatt... – Sub pondere crescit palma: 'súly alatt nő a pálma'
- 370 ki-pallérozt – csiszolt, díszített.
- 385–386 Diána és Actaeon – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 3, 2. rész.
- 393 Arion – Vö. Hérodotosz II, 23–24.
- 409 Tantalus almája – Vö. Homérosz: *Odüsszeia* 11, 582 skk.; Horatius: *Szatirák* 1, 1, 68; Ovidius: *Átváltozások* 4, 459.
- 410 Tytius kányája – Vö. Homérosz: *Odüsszeia* 11, 576; Vergilius: *Aeneis* 6, 595; Ovidius: *Átváltozások* 4, 457.
- 411 sisyphusnak köve – Vö. Homérosz: *Odüsszeia* 11, 593–600; Vergilius: *Aeneis* 6, 516; Ovidius: *Átváltozások* 4, 460.
- 412 Galateá – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 13, 6; Biblis – Ovidius: *Átváltozások* 9, 5.
- 415 lajhásztat – valószínűleg: csendesen, szemerkélve esik (lajha, lajhó: 'rest, tunya'). A 99. sz. versben ugyanitt *lágvasztattak*.
- 418 Concha – kagylóhéj; garádics formára csinált Concha – lépcsőzetesen egymás fölé helyezett, kagyló alakú kávék.
- 423 esdekve – le-leesve.
- 461 Orpheus – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 10, 1–85.
- 473 puszta malomban [...] hegedülni – hiábavalóságot cselekedni.
- 494 éröven – érintőleg.
- 496 Medea – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 7, 1–424.
- 557 Kesergő Nymphára van nékem szükségem – Az utalás talán Gyöngyösi *Kesergő nimfájára* (1681) vonatkozik.
- 596 Barát táncz-nótája – A Mikes által többször is emlegetett barátánc „általában a béketúrést jelentette”. (RÉTHEI PRIKKEL MARIÁN: *A magyarság táncai*. Bp. 1924. 253.)
- 719–756 A kocka hat és vak dobásáról l. a 13/9w. vers jegyzeteit.
- 767 kordélyban – hiábavalóan, vaktában, haszontalanul.
- 773 Pikét – pike: kártyajáték (ZOLNAY VILMOS korában még ismert, magyarázatra nem szorul, l. *A magyar kártyáról*. MNy 1934. 83.); Somogyi Béla szerint két játékos által magyar kártyával játszott játék (Koháry kártya-szakkifejezéseit SOMOGYI BÉLA külön csoportban gyűjtötte össze, l. *A magyar kártyanyelv szókincse*. Bp. 1990. [NytudÉrték 131.] 10–13.); sajnos művelődéstörténeti értelmezésükkel nem foglalkozott. L. még: *Kártyások könyve*. Szerk. BEREND MIHÁLY. Bp. 1984. 69–77); Quindeci – ZOLNAY VILMOS szerint a huszonegyeshez hasonló kártyajáték, amelyben a 15 a cél. (Uo.)
- 774 gazda – a máriáshoz hasonló játék; lengyel – lengyel eredetű kártyajáték, a máriás őse (ZOLNAY VILMOS: I. m. 81–83.); pás – (fr. vagy ném. eredetű) kocka- vagy kártyajáték; a szó ilyen értelmű használatára a TESZ csak 1863-ból hoz példát.
- 775 brunyi, lepszompres – nem azonosítható kártyajáték.
- 779 à négy igyenesre – egyenes: a jó lapok bemondása (SOMOGYI BÉLA: I. m. 65.).
- 783 pásol – passzol, lemond a licitálásról.
- 785 Trizák – tersék, pókerszerű játék vagy huszonegyesféle; a whist (és így a bridzs) őse (spanyol tressillyo, l. ZOLNAY VILMOS: I. m. 84).
- 804 felfordult kártya – fölfordított lap; Lysimachus – talán pénzdarab, mint a mellette előforduló tallér, poltúra, arany.

- 814 Tullius – Marcus Tullius Cicero.
 820 Pánfilius – szerencsés kártyajárás (ZOLNAY VILMOS: I. m. 82).
 824 Canisfilius – kutyafi, ebszülte; rossz kártyajárás (gyökere a római kockajáték legrosszabb dobása, a canis).
 830 szem – kártyaszem: a kártya színét és értékét jelző alakzat.
 900 raritás – ritkaság; gyaránt – a *gyanánt* elhasonulással és l→r fejlődéssel keletkezett alakváltozata.
 901 suporlát – superlát: függöny, kárpit, baldachin.
 903 skófiom – aranyoszlop.
 909 Prothogenes – Apellész társa és vetélytársa, Rhodoszon működő festő (i. e. 4. sz.).
 913 Protheus – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 2, 9.
 935 kapronczai – a szó maga nem ismert; jelentése: gyenge lap.
 975 klopce – hlopce, hlopec: a kártyajátékban a felső (ZOLNAY VILMOS szerint őse a lengyel chlop, cholop. I. m. 80.).
 976 öszve kártyáznak – összekevernek.
 995 térdet-fejet hajtunk – Bár a fordulat őse bizonyára Balassi Bálint *Ez világ sem kell már nékem* kezdetű versének utolsó előtti sora („Térdet-fejet neki hajték” I. m. 80.), l. még hozzá Thordai János zsoltárparafraízisát: „Előtted térdet és fejet szoktak hajtani”, valamint változatait: „Te előtted térdet fejet...”; „Előtted es térdet fejet...” (RMKT XVII/4. 45., 66. sz. I–VI.)
 1133 A’ reménység tehát egy felöl táplállya – Vö. a *Reménység az embert gyakorta táplálja* kezdetű, legkorábban a *Szentsei-dalokönyvben* csonkán fölbukkanó (1704) verssel. (RMKT XVII/14. 183. sz. 649–653.)
 1203 máza – mázsa, 100 font (54–73 kg); lat – 1,5–1,9 dkg; font – 32 lat (0,49–0,61 kg).
 1241 tők – itt: tökből készült edény, vö. Addig jár a tők a lékre, hogy beszakad; Addig úszik a tők a vizen, míg elmerül.
 1257 A szólás értelme: a kutya is komisz másokhoz, de hozzá is komiszak mások.
 1282 kauff labét – ZOLNAY VILMOS szerint jól fölismerhetően a ferbliről van szó (i. m. 83).
 1289 Az Occasio-ábrázolásokról I. KNAPP ÉVA: Az irodalmi hagyományozódás rétegei Rimay János Fortuna-Occasio-versében. ItK 1997. 470–507.
 1393 Vö. Beniczky Péter *Közönséges magyar példabeszédeinek* e soraival: „Mások veszedelmén, / Botlásán, s’ el-estén / Boldog szokott tanulni.” (RMKT XVII/12. 83/90. sz. 166.)
 1401–1404 Sokkalis job addig à kásatis fűjni – Vö. Beniczky Péter idézett művének e soraival: „Kásat addig fujjad, / Mig meg nem ég szájad...” (RMKT. XVII/12. 83/60. sz. 157.)
 1404 tarló – tarhó: aludtjej, illetve a belőle készült túró vagy sajt.
 1448 reánk – Bár a diftongust jelző diakritikus jel hiányzik, egy szótagként értelmezendő.
 1496 vártás – őrszem.
 1549 Meg portáz – megportyáz: csatározik, földerít, kikémlél.
 1564–1566 Üdővel-üdővel – L. a 47. sz. versről írt jegyzetet.
 1604 együtt – egy helyütt.

Nyomatott kiadása: Uo. 52–54.

A verscím kronosztichonja: 1723.

A vers akrosztichonja: MJNT FÜST MJNT PARA MINT ELENJESZŐ ARNJEK MJNT POR ES HAMÚ MJNT LÉKAS[...] A vers áthelyezésekor az akrosztichon befejezéséről a költő nem gondoskodott. A vers végén: VÉGE.

A vers 1–19. szakaszai a 80. vers első 19 stórfáját, a 20–21. szakaszok az utolsó 2 stórfáját adták.

22 képlag – látszólag (kép: látomás, elképzelés, látszat).

35 farkas kaszája – A szólást Faludi is használja a *Nemes úrfiban*: „ugy vagyon dolga, mint a’ Fabula mondgya a’ bárányrúl, melly a’ szükséges óltalmon kiadot, és a’ farkas hűségére bizván ma-

gát, kaszája alá került.” Följegyezte *Jegyzőkönyvében* is („Farkas kaszára vetni”), itt a jegyzetíró ’elprédálni’ értelmet ad neki. (Faludi Ferenc prózai művei. Kiad. VÖRÖS IMRE. Bp. 1991. [RMPE 8.] 223., 290.) Pázmánynál a kifejezésnek tragikusabb az értelme: „Mohácsnál a’ nemesség színe farkas kaszára vetteték.” (Igasságra vezérlő kalauz. Nagyszombat 1766. 541.)

58 Vö. a *Lelki fegyvertartó ház* (H. n. [1688–1697]) címlapjának verzőján megjelent vers 1–3. soraival: „Életem folyását, / Sorsom változását / Im elődben terjesztem.” (RMKT XVII/14. 162. sz. 586.)

54.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Quart. Hung. 193. 15b–16b.

II. [Némely Istenes könyörgések.] 1–2.

A verscím kronosztichonja: 1694.

55.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Quart. Hung. 193. 17a–17b.

II. [Némely Istenes könyörgések.] 2–3.

A verscím kronosztichonja: 1683.

56.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Quart. Hung. 193. 18a–18b.

II. [Némely Istenes könyörgések.] 3–4.

A verscím kronosztichonja: 1687 vagy 1688 aszerint, hogy a szíVeL szó *i*-je részt vesz-e a kronosztichonban.

8 esztrenga – juhfejőrekesz a karámban.

57.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Quart. Hung. 193. 19a–20a.

II. [Némely Istenes könyörgések.] 4–5.

A verscím kronosztichonja: 1688.

58.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 37a.

II. OSZK Quart. Hung. 193. 20a–20b. Mindkét kéziratban az 59. sz. verssel közös, IESVS MARIA cím alá vonva.

III. [Némely Istenes könyörgések.] 6.

A vers akrosztichonja: IESVS.

59.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Fol. Hung. 151. 37a.

II. OSZK Quart. Hung. 193. 20b–21a. Mindkét kéziratban az 58. sz. verssel közös, IESVS MARIA cím alá vonva.

III. [Némely Istenes könyörgések.] 6–7.

A vers akrosztichonja: MARIA.

60.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Quart. Hung. 193. 21a–21b.

II. [Némely Istenes könyörgések.] 7.

A verscím kronosztichonja: 1692.

17–18 Vö. Balassi Bálint *Hymnus secundus*ának utolsó sorával: „Kik zászlód alatt járnak.” (I. m. 170.)

61.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Quart. Hung. 193. 22a–24a.

II. [Némely Istenes könyörgések.] 8–10.

A verscím kronosztichonja: 1683.

5 Pádvai – Itt s alább mindenütt v-vel olvasandó, tehát *Pádvai* 3 szótag, *Pádvaiak* 4 szótag.

62.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Quart. Hung. 193. 24b.

II. [Némely Istenes könyörgések.] 10–11.

A verscím kronosztichonja: 1694.

63.

A füzetcím kronosztichonjai: [1]685; 1694. Az *álma* szó M-je a nyomtatványban nincs kiemelve, így ott a kronosztichon hibás.

A II. kéziratban a füzetcím:

EGY KESERGŐ [mellette más kézzel, kurzív írással: *egy kesergő*] SESEREGVE[!], VNTIG ÉS FARATTIG HENYELŐ S-HENYÉLVE REGTŰL FOGVÁST SINLŐ, SOK BVVAL S-NAGY BÁNATTAL KeserVessen [sin]Lő, A'VAGY VGYAN INKÁB EPPEN ELHOLT, ÚGYE FOGYOT RABNAK ÉBREN ALVVA LATOT ÁLMA, MELLYET HEVERTEBEN ÉS SZVNNYADOZASÁ Közben RABSÁGOS ÚGYEBEN LE [más kézzel a margón jellel beszúrva: *is Ugyan*] IRA VERSEKben KOHARY ISTVÁN [a név ceruzával áthúzva] A KESERVES ÉS SANYARV RABSÁGNAK EYIEL NAPPAL BEZÁRT FOGHAZABAN, BVbanatnak VntaLan fent forgó HoLnapIaban, KESERŰSÉGNEK heVerVe s-henYÉLVE farasztó s-bagYasztó, Io keDVet eLbonto s-eLrontó, szŰnteLenŰL foLYó napIan, NagY HoszŰ Inségnek szIVet eLkeserető [a 4. e ceruzával I-re javítva] s-eLepesztő ESZTENDEIEBEN.

E cím kronosztichonjai a hibák javításától függően: 1677 vagy 1678; 1681; 1678 vagy 1679.

A vers kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Quart. Hung. 4159. 1b. (A vers végi kronosztichon-sorok is.)

II. OSZK Quart. Hung. 193. 27a. Mellette ceruzával: 1685, alatta: 1684. Végén: kér erre CZEKELY VERSEI ÁLTAL TEGEDET TISZTELŐ s-böCsÜLLö, sanYarV s-nagY hoszV rabságot ViseLő ALAZATOS SZOLgád. E kronosztichon értéke 1681.

III. KesereDet rabnak bŰban ŰszVa, s-annak terhét hŰzVa ébren aLVVa Látot áLma. A2a. Az *áLma* szó M-je nincs kiemelve, így kronosztichon itt hibás.

A verscím kronosztichonja: 1685.

A hosszú vers 4. és 5. részét az OSZK Quart. Hung. 981. jelzetű kézirat is tartalmazza (13a–15b., 1. a kéziratok leírását).

A vers végén: „Erre kér tégeDet, / s-ezt szlVessen kéVánnYa tŰLeD / szentséges VóLtoDnak / bŰban keseregVe tiszteLőIe.”

E kronosztichon 1684-et ad. Az OSZK Quart. Hung. 4159. jelzetű kéziratban, valamint a Quart. Hung. 981. 28a. lapján e vers végi kronosztichon után kézzel bejegyezve: 1685.

64.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Quart. Hung. 193. 29a–29b. Címe itt: OKAT S-FEL TET CZÉLLYAT CSEKÉLY VERSEIMNEK HOGY AKÁRKIIS ERCSE, EZ ENNYHANY ARRAVALÓ NEZVE IRT VERSET TEKINCSE. Mellette ceruzával: 1685. A kronosztichon értéke 1675.

II. KesereDet rabnak [...] áLma. A2b.

65.

Kéziratai és nyomtatott kiadása:

I. OSZK Quart. Hung. 193. 29b–42a. Címe itt: NAGY SOKAT HEVERVE S-IGEN SZVNNYADOZVA LÁTOT ÉS VERSEKBEN VETT ALOMNAK ELSŐ RÉSZE. Mellette ceruzával: 1685.

II. OSZK Fol. Hung. 151. 39a–39b. (Csonka, 18 strófa van meg.) Mellette a 2. javító bejegyzése: 1683.

III. KesereDet rabnak [...] áLma. 1–16. Az *áloznak* szó L és M betűi a nyomtatványban nincsenek kiemelve, így ott a kronosztichon hibás.

A verscím kronosztichonja: 1683.

Az OSZK Quart. Hung. 981. jelzetű kéziratban, amely e nyomtatványt is tartalmazza, a cím mellett kézzel: 1685 (29a.); az *áloznak* szó l és m betűi kézzel verzálra javítva.

90 supplicál – kérelem.

114 meg kolompoz – meg ver (kolomp: dorong, fütökös; kalapács).

136 s-kösziklák közt fel-nőtt, tövises sűrűre – A sor őse bizonyára Balassi Óh, *magas kösziklák, kietlenben nőtt fák* kezdetű verse; rokona pedig a „Magos kösziklának oldalából nyílik...” sor gazdag rokonsága. (L. RMKT XVII/3. 604–605.)

142 sikeres – sükeres: termékeny.

181 vajudik – kínlódik, szenved.

207 enyeleg – dadog, össze-vissza beszél. A sor értelme: amikor ő gyengélkedik, én hebegek.

263 jótúl kiüresült – l. Rimay *Ez világ mint egy kert...* kezdetű versének 1. versszakában: „Jóktúl üresült rekesz” (Rimay János írásai. Kiad., utószó és jegyz. ÁCS PÁL. Bp. 1992. [Régi Magyar Könyvtár. Források 1.] 105.)

472 Evet – mókus.

474 dagály – góg, kevélység.

Nyomtatott kiadása: **Uo.** 17–19.

A verscím kronosztichonja: 1688.

A vers végén: VÉGE; majd az öt füzet tartalomjegyzéke.

Megelőző változatát l. 99. sz. vers.

A címlap versében (1a.): Érkezhén az tavasz Gergely gólyájával – „Szent Gergely meghozta nagy orru gólyát” (Zrínyi Miklós: *Fantasia poetica* 4. vsz.); „Kétszer rakott fészket Gergely gólyája is” (Gyöngyösi István: *Igaz barátságna* [...] *tüköre* – ÖM. I. Bp. 1914. 255. – Gergely napja márc. 12., Benedek márc. 21. Az 1. strófa szerint egri sebesülése (1686) után keletkezett.

Nyomtatott kiadása: **Üdö mulatás közben Szerzett Versek.** H. n. é. n.)(1b).

13–16 Mint álom, mint árnyék – A strófa a 78. sz. vers 9. strófájának változata.

Nyomtatott kiadása: **Uo.**)(2a–)(3a. Kiad. Magyar költők. XVII. század. 302–304.

A verset Eger alatti sebesülése után, de még bénulása véglegessé válása előtt írta.

A szerenceversekről l. a 16. sz. vers jegyzeteit.

1 reá – Annak ellenére, hogy a diftongust jelölő diakritikus jel hiányzik, egy szótagként értelmezendő.

Nyomtatott kiadása: **Uo.**)(3a–)(4a.

Nyomtatott kiadása: **Uo.** 1–57.

A vers végén: VÉGE.

A versről l. GYÖRI ORSOLYA: A Gyöngyösit imitáló Koháry István. Az „Üdömulatás közben szerzett versek” kompozíciója és rímélése a „Csalárd Cupido” tükrében. *Iris* 1996/1–2, 70–75.

27 véltem Perseusnak az ő szárnyajrúl – Perszeusz szárnyas sarut kapott a Graeáktól, hogy a Gorgót megölje. L. Ovidius: *Átváltozások* 4, 616–734.

33 Vulcánus mive – Perszeusz harcához megkapta Hadész sisakját és Hermész sarlóját is.

37 Laurus – Az *au* diftongus, 1 szótagnak olvasandó.

44 Sárának Isákrúl jövendöt szállának – 1Móz 17, 16–19.

45 Ez lehetett egyik Jákobnak álmában – 1Móz 28, 12.

49–50 Thobiás társa [...] kivel Gábelushoz Ráchesbe mehetet – Tóbiás könyvének második részében (3–12) az ifjabb Tóbiás Ragesbe indul, hogy visszaszeresse az atya által Gábelusnak nyújtott kölcsönt; útján egy ifjú képében Rafael kíséri.

101 Vö. Petrőczy Kata Szidónia következő sorával: „Akar Űlök, járok...” (L. kötetünkben, 117. sz. 6. vsz.)

117 Vö. Gyöngyösi: *Porából megéledett Főnix* III. II. 62.: „Farka elvágását kígyó nem felejtí.” (GYÖNGYÖSI ISTVÁN: *Porából megéledett Főnix*. Kiad. és jegyz. JANKOVICS JÓZSEF, NYERGES JUDIT. Bp. 1999. [Régi Magyar Könyvtár. Források 10.]) A szólás Aiszóposz egyik meséjéből (Pesti Gábor fordításában 172. sz.) ered. (Esopus fabulái. Vál., szerk. ÁCS PÁL. Bp. 1980. [Magyar Hírmondó] 186–187.)

125–128 Vö. Gyöngyösi *Murányi Vénusának* következő soraival: „Rózsát visel Vénus [...] / [...] / Mert egyszer sétálván, lábát megsértette, / s abból cseppent vérét veszni nem engedte, / Rózsát nevelt róla, s címerül azt vette.”(III. 232., 233.)

133–134 Adónis véréből [...] ékes Tulipán szál – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 10, 730–739.

264 nyivé – értsd: nyüve.

265 L. a 31. vers akrosztichonját.

307 egy elsőben – először.

330 semlyék – vizenyős, mocsaras hely.

343 Nódit – nógat.

357 Apollón megölte Pythont, a sárkányt, amely Héra parancsára anyját üldözte. Vö. Ovidius: *Átváltozások* 1, 434–444.

384 gyaránt – a *gyanánt* elhasonulással és *l*→*r* fejlődéssel keletkezett alakváltozata.

397–398 Vö. Dániel 6,16–23.

421 Chloris – a 'viruló', görög Hora istennő; a római mitológiában utóbb Florával azonosították.

437 Proserpina – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 5, 390–424.

441 Euridice – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 10, 10.

461 Acteon – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 3, 2. rész.

495–496 Adonis [...] Venus – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 10, 7. rész.

540 faggatva – szagatva , tépve.

565 gyanóság – gyanakvás.

569 Cephalus ö kedves Társával – Procrisszal. Vö. Ovidius: *Átváltozások* 7, 7. rész.

575 keserve sorsához – Mai nyelvérzékünk a *keserves sorsához* formát igényelné, de így fordul elő a 74. sz. vers 13. sorában is, így föl kell tételeznünk, hogy esetleg valóban birtokos szerkezetről van szó.

641–642 Pyramus [...] Thisbé – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 4, 2. rész.

664 jettében – értsd: ijedtében.

709 Sámson Dalilával – Vö. Bír 13,1–16,31.

727 hálál – hál.

760 kótyavetye – árverés.

785 Circe – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 14, 1. rész; Homérosz: *Odüsszeia* 10–11. rész. Bár szövegszerű hasonlóság nincs a két hely között, megjegyzem, hogy Gyöngyösi a *Murányi Vénusban* e két esetet, Sámson és Kírkét ugyanebben a sorrendben emlegeti. (III. 119–121.)

813–824 Vö. 1Móz 39.

841 Magán – egyedül, külön.

852 ragadomány – zsákmány.

857 Párhosok modgyára – A parthusok valószínűleg turáni eredetű lovas nép, harcmódoruk nagy hasonlóságot mutatott a hun, avar és magyar lovas szokásokkal.

863 meg vetség – megvetettség.

957 Caunus Biblist – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 9, 5. rész.

961 Hyppolitus – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 15, 3. rész.

965–967 Narcissus és Echo – Ovidius: *Átváltozások* 3, 5. rész.

1001 Bár hasonló értelmű szólások Baranyai Decsi Jánostól kezdve (I. m. Chil. V. Cent. III. Dec. III/2.) sűrűn fölbukkannak a szólásgyűjteményekben, hasonló formájúakat csak MARGALITS EDE ismer Dugonits Andrástól (Ritka madár az igazi barát, 1820) és Erdélyi Jánostól (Ritka madár a jó barát, 1851). (Magyar közmondások és közmondásszerű szólások. Bp. 1897. 43. Reprint: Bp. 1990.) L. még Gyöngyösi: *Porából megéledett Főnix* II. IX. 2. Ősök: Sir 6,14–15.

1005–1006 A'rgus [...] Mercurius – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 1, 7. rész.

1017–1018 Oresztész és Püladész barátságáról mind Szophoklész és Euripidész Élektra-dramái megemlékeznek, mind Homérosz az *Odüsszeiában* (2, 3. rész).

1021 Nisus Eurialust – a barátság példaképei, vö. Vergilius: *Aeneis* 5; 9.

1025–1026 Theseus [...] Piritous – Thészusz és Peirithoosz. Vö. Héraklész-mondakör, 10–11. kaland.

- 1041 Castort Pollux – Kasztór és Polüdeukész: a Dioszkuroszok. Vö. Homérosz: *Odüsszeia* 11, 29; Ovidius: *Átváltozások* 8, 300–301.
- 1147 gordó – Azonosítása nem sikerült.
- 1152 tromba marina – Trumscheit, vonós hangszer olasz neve.
- 1155 bondézok zúgása – Esetleg a *bordó* 'síp' szóval hozható összefüggésbe.
- 1226 Tevének tö fokán könnyeb ált bújása... – Vö. Mt 19,24.
- 1240 L. az 52. sz. vers 1203. sorának jegyzetét.
- 1268 Vö. Lk 16,19–31.
- 1305–1306 Polymnestor[...] Polydoros – Polümesztor és Polüdórosz. Priamosz a legifjabb fiát, Polüdóroszt Polümesztor trák királyra bízta, hogy elmenekítse, de az megölte, hogy kincseit elvehesse. A tengerparton bolyongó Hekabé rátalált a holttestre, s bosszúból megölte Polümesztor két fiát. Más szerkesztésben Polümesztor felesége, Ilioné, Priamosz lánya elcserélte a gyermekeket, s Polümesztor a saját fiát ölte meg. Polüdórosz és Ilioné bosszúból megölik a királyt (Horatius: *Szatírák* 2, 3, 61; Ovidius: *Átváltozások* 13, 429–438, 527–575).
- 1342 kajtor – haszontalan, mihaszna; falánk.
- 1360 Titius kányája – Vö. Homérosz: *Odüsszeia* 11, 576; Vergilius: *Aeneis* 6, 595; Ovidius: *Átváltozások* 4, 457.
- 1371 kép – szobor.
- 1385 Hippodámia – Hippodameia: Oinomaiosz és Szteropé lánya, Pelopsz felesége. Pelopsz kegyetlen kocsiversenyben nyerte el apjától (Pindarosz: *Olimpiai ódák* 1, 87).
- 1387 Atalanta – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 10, 8. rész.
- 1391 Daphne Phaebusnak – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 1, 452.
- 1392 Andromeda – Képheus és Kassiopeia lánya; a Poszeidón büntetéseként érkező tengeri szörnynek akarják áldozni, de Perszeusz megmenti (Ovidius: *Átváltozások* 4, 670 skk.). Pelopsz Hippodameiát kocsiversenyben, Hippomenész Atalantát futásban nyerte el.
- 1417 Mert az ő lovai széltül fogantattak – Vö. *Szigeti veszedelem* I/80. vsz., továbbá Gyöngyösi: *Porából megéledett Főnix* I. II. 37.; III. III. 42.
- 1441 Pelops – a Pelopidák mítoszát l. Ovidius: *Átváltozások* 6, 405–410.
- 1446 verset futni – versenyt futni.
- 1495 csuportos – göröngyös, csomós.
- 1533 Vö. 1Sám 19,1–7.
- 1534 Achates Aeneasnak – Vö. Vergilius: *Aeneis* 1. rész.
- 1566 Lachesis – a három párka egyike, feladata az életfonal elvágása.
- 1595 falastrom – flastrom.
- 1600 gondos – gonddal terhelt.
- 1633 Hippocrates – Hippokratész: a Kósz szigetén működő orvosi iskola vezetője (i. e. 460–377).
- 1634 Aesculápius – Aszklépiosz: a monda szerint Apollón fia, az orvoslás istene (i. e. 9. sz.).
- 1637 Galenus – Galénosz: pergamoni orvos (130–200), 163-tól Róma legkeresettebb orvosa.
- 1703 A kolkhiszi gyapjúról l. Iaszón és az argonauták mítoszát, Ovidius: *Átváltozások* 7, 1. rész.

71.

Nyomatott kiadása: Uo. 58. Kiad. THALY: Adalékok. II. 205. (4 strofa); A kuruc küzdelmek költészete. 632–633.; Magyar költők. 17. század. I. 614.

Csábrág várát a kurucok 1703. nov. 3-án foglalták el; Rákóczi az elavult erősség falait leromboltatta. Pálffy János foglalta vissza 1709 nyarán.

15–16 Gyöngyösi is „elrongyolott első írásainak töredékiből” alkotta újjá a *Porából megéledett Főnixet*, mint a címben írja. (I. m. 5.)

A füzetcím kronosztichonja: 1706. Az **OSZK Quart. Hung. 981.** jelzetű kézirat e füzetcím (3a.) után a 73. sz. verset közli.

Nyomatott kiadása: **Sok féLe kereszteL EL-kesereDet eMbernek kI-kohoLt Verse.** H. n. é. n. A1b. Kiad. THALY: Adalékok. II. 111–112. (4 strófa); A kuruc küzdelmek költészete. 566.; Magyar költők. 17. század. I. 613.

Latin fordítása: *Salictum Heliconis.* Buda 1725. G3a, külön cím nélkül a **MENS PONDERE PRESSA CRVCIS** cím alatt. A cím mellett kézzel: 1706. A kronosztichon értéke is ennyi.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. **OSZK Quart. Hung. 981.** 3a–4b. Itt címként a füzetcím áll.

II. **Sok féLe kereszteL EL-kesereDet eMbernek kI-kohoLt Verse.** 1–3.

Latin fordítása: *PIa DoLorIférI AnIMI ConsoLatIo.* *Salictum Heliconis.* Buda 1725. G3b–G4b. A cím mellett kézzel: 1706. A kronosztichon értéke is ennyi.

A záróstrófa szerint 1706. böjtmás havának első napján keletkezett.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. **OSZK Quart. Hung. 981.** 4b–6b. Címe itt: *KereszteL kohoLt MegÍrtt Versek toLDA Léka.*

II. **Sok féLe kereszteL EL-kesereDet eMbernek kI-kohoLt Verse.** 3–5. Kiad. THALY: Adalékok. II. 109–111.

Latin fordítása: *ConstantIssIMæ sortIs InConstantIæ IDæa.* *Salictum Heliconis.* Buda 1725. H1a–H2b. A cím mellett kézzel: 1706. (A kronosztichon értéke is ennyi.)

A záróstrófa szerint Budán, a Vízivárosban keletkezett a békekötés idején.

2 A kocka vak dobásáról l. a 13/9w. vers jegyzetét.

13 L. a 70. sz. vers 575. sorának jegyzetét.

33 Üdövel à fecske még házamra szállhat – L. Rimay *Legyen jó idő csak, fecske száll házamra* kezdetű versét. (I. m. 119.)

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. **OSZK Quart. Hung. 981.** 6b–11a. (cím nélkül). Ugyane kézirat a 4b. lapon *KereszteL kohoLt MegÍrtt Versek toLDA Léka* cím alatt a 74. sz. verset közli.

II. **Sok féLe kereszteL EL-kesereDet eMbernek kI-kohoLt Verse.** 6–12. Kiad. THALY: Adalékok. II. 198–204. (36 strófa); A kuruc küzdelmek költészete. 616–620.

Latin fordítása: *CoroLLa geMebVnDI.* *Salictum Heliconis.* Buda 1725. H2b–I1b. A cím mellett kézzel: 1706.

A verscím kronosztichonja: 1708. A vers akrosztichonja: KOHARI JSTVAN VERSEJ; nincs sem szakra tagolva, sem kiemelve a kéziratban sem.

A vers végén: „KéreM azért / az FöLsleges Istent, / LéGyen hazánknak CsenDessége, / s-rontásának Vége. / VÉGE”

E kronosztichon 1711-et ad; ha a VÉGE V betűje is része a kronosztichonnak, 1716-ot.

18 Turnus – Vö. Vergilius: *Aeneis* passim.

25 Icarus – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 8, 183–235.

- 33 Phaëton – Vö. Ovidius: *Átváltozások* 2, 1–332.
 37 Oriások – a gigászok. Vö. Lucretius 5, 119. skk; Ovidius: *Átváltozások* 1, 151–162.
 49 Vö. 2Sám 18,6–17.
 86 lapát – szerencse lapátja, kereke.
 88 asag – zsarátnok; tűzpiszkáló rúd, átv. boszorkányeszköz.
 93 A' támadás előtt valyon ki adózott – ti. a Rákóczi-szabadságharc előtt.
 94 repartitio – a császári katonaság ellátására bevezetett adó.
 95 porció – a Habsburg-kormányzat által bevezetett hadiadó; a parasztok a hozzájuk beszállásolt katonaság ellátását levonhatták a pénzben fizetett hadiadóból.
 96 quartel – kvartély, a beszállásolt katonaság ellátása.
 105 Arany, ezüst pénze már rézzé változott – Utalás a II. Rákóczi Ferenc által bevezetett rézpénzre, a libertásra.
 122 Aesón – Aiszón. Médeia azt állította magáról, hogy a megvénült Aiszónt megifjította, ezzel Péliasz lányait rávette apjuk megölésére, l. Ovidius: *Átváltozások* 7, 159–349.
 153 Achelous – Akhelóosz: folyamisten, Héraklészsel küzdött meg Déianeira birtoklásáért, l. Ovidius: *Átváltozások* 9, 1–97.
 165 Marsyas – Marsziasz: Apollónnal vetekedő phrügiai szatír, l. Ovidius: *Átváltozások* 6, 383–400.
 187 Bellerofont – Bellerophontész: a Pégaszosz gazdája, l. Homérosz: *Iliász* 6, 152 skk.

76/I. és II.

Nyomatott kiadása: **ELVÉNŰLT eMbernek bŰsŰLÓ gonDoLatI VagY hogY Inkáb éLetének VégérŰL eLMéLkeDésI.** H. n. é. n. 1a. Fölötte a metszeten: homokóra, koponya kalászkokkal, kialakító gyertya, törött kard és papírlap, rajta: SIC VANESCIMVS.

A címlap a nyomtatvány 2a. lapján. Kronosztichonjai: 1721; 1719.

Sajátos módon a kiadvány két különböző változatban létezik, amelyek az első, egystrófás vers-től és egy nyomdai záródísz-től eltekintve azonosak.

76/I. Nyomatott kiadása: **OSZK M. 816 150–816 152. all. 3. és 201 163. all. 1.** Ezt a nyomtatványt tartalmazza a Quart. Hung. 4159. (OSZK), itt a címlap kronosztichonjai mellett kézzel: 1721; 1721.

76/II. Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. **Somogyi Könyvtár H. e. 772. B4a.** Címe itt: MORS. Tartalmazza az OSZK Fol. Hung. 1486. is (71b.), de a másolás a nyomtatott változatról készült a metszet rajzával együtt, így figyelembevétele nem szükséges.

II. **OSZK 816 152. all. 3.**

77.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. **Somogyi Könyvtár H. e. 772. B4a.** Semmilyen módon nincs elválasztva a folytatólág másolt 78. verstől. Címe itt: MÁS. Tartalmazza az OSZK Fol. Hung. 1486. is (72a.), de a másolás a nyomtatott változatról készült, így figyelembevétele nem szükséges.

II. **OSZK 816 152. all. 3. 2b.**

78.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. **Somogyi Könyvtár H. e. 772. B4a–B4b.** és hátsó szennylap rektó. Semmilyen módon nincs elválasztva az előtte másolt 77. verstől. Tartalmazza az OSZK Fol. Hung. 1486. is (72a–73a.), de a másolás a nyomtatott változatról készült, így figyelembevétele nem szükséges.

II. OSZK 816 152. all. 3. 3a–4b.

A 30. sor szerint a vers írásakor 73 éves, tehát a vers 1722-ben keletkezett.

33–36 Mint álom, mint árnyék – a strófa a 67. sz. vers 4. strófájának változata.

55 Iffjat – *iffiamak*, három szótagúnak olvasandó.

79.

Kézirata és nyomtatott kiadása:

I. **Somogyi Könyvtár H. e. 772.** hátsó szenny lap verzó. Címe itt: Calvaria Mortis. Tartalmazza az OSZK Fol. Hung. 1486. is (73b.), de a másolás a nyomtatott változatról készült a fölötte lévő metszet rajzával együtt, így figyelembevétele nem szükséges.

II. **OSZK 816 152. all. 3. 5a.** Fölötte a metszeten koponya két keresztbe tett lábszárcsonttal.

80.

Kéziratai:

I. **OSZK Quart. Hung. 4159.** 167a–178b. A cím mellett: 1685.

II. **OSZK Quart. Hung. 981.** 16a–24a. A címben *bágyasztiVa*; a cím mellett valószínűleg ugyanavval a kézzel írva 1683 áll.

III. **OSZK Fol. Hung. 151.** 40a–43a. Töredék, csak a 166. sortól a végéig terjedő rész van meg. A vers háromsoros Balassi-strófákra van osztva.

A verscím kronosztichonja 1689-et ad.

A vers első 19, valamint utolsó két strófája alkotja az 53. sz. verset.

A vers akrosztichonja – néhány hangjelölési különbségtől eltekintve – áll a vers előtt argumentum gyanánt.

Főváltozatunk, az I. kézirat egyes betűformáit át kellett írunk. Az *y*-t *y*-nal írtuk át, kivéve, ha *i*+*j*-nek (*kézija*, 3.) vagy *ii*-nek (*miis*, 223.) olvasandó. Az *ã* betűt szerepe szerint *a*' vagy *á* helyettesíti. A bizonytalan hosszúságú *õ* betűket csak akkor írtuk *õ*-nek, ha az ékezet mindkét eleme vonal alakú.

58 gunio – gunyhó.

94 suppicall – kérelmez.

96 præsentall – bemutat; ajándékoz.

104 Jubilér – ékszerész.

105 kép faragó – szobrász.

106 kolompar – bádogos, üstkészítő.

110 Gyalom – zsákos kerítőháló.

118 trombamarinás – tromba marina: vonós hangszer (Trumscheit) olasz neve.

124 Landkocsis – fuvaros.

131 Serha – hóhérsegéd; Prófoz – profosz: börtönfelügyelő.

152 medencze – tál.

157 lárma – riadó.

166 Telekes bocskor – parasztlábbeli, a hajdúk rendes ruházatának tartozéka; Loding – löporzacsó.

168 Aba – durva posztó; salavárdi – lábbeli; harisnya; nadrág.

172 Ziros tasko – Baranyai Decsi János több hasonló szólást sorol föl, pl. „Soha nem hünnéd, mely háios táskából esik ki gyakran a 'béles' („szép síros pogácsa”); Chil. I. Cent. IV. Dec. VII/7; Chil. II. Cent. III. Dec. X/5; Chil. III. Cent. VII. Dec. III/9.); de a szólás értelmére valószínűleg a következő világit rá legjobban: „Vay ki hituán táskából esik ki az síros pogácsa” (Chil. III. Cent. X. Dec. III/3.), azaz 'koldustarisznya' a szó értelme.

- 173 tanysztra – tanisztra, szörtanisztra 'tarisznya'
 182 czafrag – díszes nyeregtakaró.
 189 esztrenga – juhfejőrekesz a karámban.
 232 ort – irt.
 235 tenkely – tönköly.
 236 Ortván – irtvány; Ortván föld – irtásföld.
 237 lednek – bükköny.
 239 pohanka – hajdina, tatárka.
 267 meg kaidúl – megbolondul.
 288 veslén – vesling: sajtocska; Lágy veslén túro – fiatal, kevéssé érett sajt.
 296 tarho – aludttejből készült túró vagy sajt.
 302 eme – koca.
 326 Pacza – pálca.
 371 fent heaszik – fennhéjázik.
 382 Votivum – fogadalom; offertorium – felajánlás.
 384 Custos – őr.
 442 Exceptio – kivétel, kifogás; Allegatio – érvelés.

81.

Kézirata: OSZK Quart. Hung. 4159. 178b–193a. Mindkét címfél mellett 1685.

Az első kronosztichon 1691-et ad, a második kronosztichon értéke valóban 1685.

A Fol. Hung. 151. kézirat 2a. lapján az *Üdönk mulására* cikluscím és az elsőként közölt 18. sz. vers között csaknem ugyanez a második kronosztichon áll, l. a 15. sz. vers jegyzeteit. Megjegyzem, hogy ezt a kéziratban maradt verset már MÁTYÁS FLÓRIÁN fölhasználta a *bonta* szó adatolásakor. (Nyelvtörténeti Szótárkísérlet. Bp. 1868–1871.)

23 Rátka, hargicsa stb. – A hegyek és erdők azonosítására nem vállalkozhattunk, a vers megértéséhez azonban ez az információ nem sokat adott volna hozzá. Az azonosítható helynevek megoszlása a következő:

Gömör-Kishont vm. Feledi járás: Balogfalva, Béna, Csomatelke, Guszóna, Sőreg

Gömör-Kishont vm. Putnoki járás: Kánó

Gömör-Kishont vm. Rimaszombati járás: Klenóc, Osgyán, Rimaráhó, Tiszolc

Borsod vm. Edelényi járás: Hegymeg

Sáros vm. Héthársi járás: Daróc

Nógrád vm. Balassagyarmati járás: Szele (Erdőszele)

Nógrád vm. Sziráki járás: Garáb

Nógrád vm. Füleki járás: Füleksávoly, Bozita

Nógrád vm. Losonci járás: Bolyk, Pinc, Poltár, Terbeled, Uhorszka (Ipolymagyari),

Videfalva.

48 valaska – vadásztőr.

49 flastrom – itt: fojtás.

51 stucz – rövid puska.

57 Csillapjában – csendesen.

58 Basty – A családnév kiolvasása bizonytalan, különböző helyeken való előfordulásaiban olvasható Barsy, Bassy is, de előfordul Bazty (150.) és Barci (392.) is. Basi előnevű Basy család létezett Zemplén vármegyében; az ó- és egyházas-básthi Básthy család Gömör vármegyében honos. Ez a család azonban a 17. század végén, a 18. század elején a nemesi ellenállásnak volt részese, s tagjai közül csupán László tért át a császár hűségére 1710-ben, nem bizonyos tehát, hogy Koháry vadászott-e együtt bármelyikükkel. A különböző szóelőfordulásokat ennek ellenére a leggyakrabban előforduló Basty formában egységesítettük.

- 76 Berek farka – berek vége, alja.
 80 iranzok – célzok.
 86 bokrosával – párosával.
 130 farsató – puskaalkatrész.
 136 evetke – mókuska.
 176 húros madár – rigóféle.
 177 zolna – zsolna; harkály. A TESZ első adata 1759-ből való.
 200 fiatal – sarjadék, fiatal fa.
 222 bonta – két színnel foltos.
 276 marja – az állat két lapockájának köze; hamarja – a nyúl lábának csuklócsontja.
 295 polyhak – rövid csöví lengyel puska.
 299 kereti – értsd; keréti, keríti.
 324 czimer – kisebb állat negyedrésze, combrésze.
 363 Tárgy – cél.
 381 reteszt vet – csütörtököt mond.
 438 Tudom, Basty János, s hogy szóm nem héanos – Vö. MÉREI MIHÁLY Nepomuczeni Szent Jánosnak élete, halála, tisztelete [...] (Nagyszombat 1716) c. imakönyvének első sorával: „Óh, Szent János, én, héjános bűnös hozzád fordulok [...]” Ugyanilyen kezdősorral Amadé László is írt verset Szent Jánoshoz (Várkonyi Amadé László versei. Kiad., bev. és jegyz. NÉGYESY LÁSZLÓ. Bp. 1892. [Olcsó Könyvtár 821–830.] 411. és 415. A szerzőség kérdéséről: A[LSZEGHY] Zs[OLT]: Egy állítólagos Amadé-versről. It 1942. 49–50.
 448 Drómó – ördögnév; itt a puska neve.
 463 slékt – sleht, selejt.
 535 Sneller – puskaalkatrész.

82.

Kézirata: Uo. 2a. (A nyomtatvány elé ragasztott két levél egyikén.)

4 Koháry András – Koháry Farkas és (Hohen)Rechberg Mária Lujza fia (1694–1757), a költő unokaöccse; tábornok, honti főispán. Felesége Maria Margareta Thavonat.

83.

Kéziratai:

I. Uo. 232b–233b.

II. Uo. 236a–236b. (más kézírással).

III. OSZK Quart. Hung. 981. 25a–27b.

1–4 Aldassék szent neve az élő Istennek – Vö. a 10. strófával és a 90. sz. vers 4. strófájával.

84.

Kézirata: OSZK Quart. Hung. 4159. 237a.

Szövege sorról sorra párhuzamos a 85. sz. verssel.

85.

Kézirata: Uo. 237a.

Szövege sorról sorra párhuzamos a 84. sz. verssel.

Kéziratai:

I. Uo. 238a–238b.

II. OSZK Quart. Hung. 2056. 227a.: összehajtogatott kisleveles ív, alatta kék írónnal: (Koháry).

Kézirata: OSZK Quart. Hung. 4159. 238b–239a. Előtte: „X nisi sis gratus, bis pulcher terneque fortis, / Quat sapiens, quin dis, sex sanctus, postea nil fis.”

Kiad. THALY KÁLMÁN: Koháry-műemlékek a szent-antali kastélyban. Száz 1871. 58.; ILLÉSY JÁNOS: Gróf Koháry István élete és munkái. Karcag 1885. 74. (THALY közlése nyomán).

Vö. Foktövi János *Az embör életének ideje részeiről* írott prédikációjának szövegével: „Valaki húsz esztendő koráig meg nem nőhet, harminc esztendő koráig meg nem eszösödik, negyven esztendő koráig meg nem gazdagodik, arról azután kevés reménség vagyon, hogy nőjön, eszös és gazdag legyen.” (OSZK Oct. Hung. 380.) Foktövi itt Musculusra hivatkozik. Musculus (Wolfgang Müslin, 1497–1563) 1599-ben jelentette meg *Loci communes*-gyűjteményét.

A vers a 17. század végén, a századfordulón másutt is fölbukkan. Fölhasználta Técsi S. János a Bocskai István zempléni főispán (†1673) temetésén elmondott beszédben:

„Decennis tu sis gratus, bis pulcher, ter quoque fortis
Quot sapiens, quin dis, sex sanctus, postea non sis.

Magyarul így esik:

Tíz esztendő korban ki nem lött kedvessé
Vagy husz esztendőre nem lehetett széppé,
Harmincz esztendőre, hogy ha nem erőssé
Vagy negyven keresztre nem lett még böltsé.
Ötven esztendőre kinek pénze nem bü
Hatvan esztendőre, ki nem szent életü
Reménségtül bár ott el-bucsuzzék a' szü
Mert ebben csak edgy-is oda viszzá nem jü.”
(RMKT XVII/11. 71. sz. 201.)

Bethlen Miklós is utal rá egy levelében: „amaz Vers gjakran jut eszembe Sex Sanctus...” (1702) (Bethlen Miklós levelei. Kiad., bev. és jegyz. JANKOVICS JÓZSEF. Bp. 1987. II. [RMPE 6.] 916–917.) A szöveg hely értelmezése körül támadt vita érveit KECSKEMÉTI GÁBOR rendezte, kapcsolatot teremtve a Bethlen-levelelrészlet és a Técsi-vers között (Quin dis. In: Jankovics József 50. születésnapjára. Bp. 1999. 3–4.).

Anélkül, hogy az eredetit (legyen az Musculusé vagy sem) föl tudnám mutatni, jelzem, hogy a Kohárynál följegyzett latin kétsoros – ellentétben Técsiével – szabályos hexameter, csak a sorkezdő X egy szótagként, *ix*-nek olvasandó.

Kéziratai:

I. Uo. 239a.

II. OSZK Quart. Hung. 981. 2b. A többenél kisebb méretű, haránt befűzött levél. A 2a. lapon: „Néhai Méltóságos Gróff Zrini Miklós, / Szigethi vitézeinek, ki-nyomatot Historiája / negyedik ré-

szében, Folio 33 fel tett Extractussa. / MINÉKÜNK MEG HALNUNK KEL EBBEN AZ HELYBEN." A verssor a *Szigeti veszedelem* V. éneke 33. strófájának 3. sora.

89.

Kézirata: OSZK Quart. Hung. 193. 102a.

90.

Nyomtatott kiadása: *DesCrIptI VersVs eX fragMentIs In otlo sCrIptIs. HóL egYszer s'-hóL Maszor ki-faragot s'-öszVe szeDet, rongYabVL Le-Irt fÜz-fa VerseK.* H. n. é. n. A2a–B2b. Kiad. THALY: Adalékok. II. 403–406. (20 strófa).

Az OSZK Quart. Hung. 4159. részeként megőrződött példányban mindhárom cím mellett kézzel: 1726. A kronosztichonok értéke azonban 1727; 1732; 1726.

A verset szövege szerint Koháry 1723 és 1726 között folytatólag írta. A 26. strófa írásakor 75 éves; a 27. versszakot 1723-ban írta; a 28. szerint 3 hónap híján 75 éves; a 31.-ben magát 76 évesnek mondja; a 35. strófa 1725-ben keletkezett, 77. életévében; a 36. szerint elkezdte 78. évét, s a 40. szerint elmúlt Gergely napja (márc. 12.).

L. még a 91. vers jegyzeteit.

13–16 Mellyért adok hálát az élő Istennek – A strófát vö. a 83. sz. vers 1. és 10. strófájával.

25–26 A balogvári uradalmat Koháry egri sebesülése után, 1686-ban szerezte meg.

37 gondos – gondterhelt.

93–94 Vö. Zsid. 11,16.

91.

Nyomtatott kiadásai:

I. THALY: I. m. Száz 1871. 58–59. (a szentantali kastély falán tölgyfa ráámában függő, díszes példányról);

II. BOROVSZKY SAMU: Gömör-Kishont vármegye községei. Bp. é. n. 46. (a balogi kastély kápolnájának 4 bibliai képet ábrázoló festményéről, mintegy azokat illusztrálják);

III. BENEDEK: Adatok a garamszentbenedeki Múzeum létesítéséhez. Esztergom 1911. 13. (ugyanazon képeket tartalmazó bibliai festményt ír le a garamszentbenedeki apátságából, amely eszerint két, egymáshoz igen hasonló példányban létezett);

IV. HAICZL KÁLMÁN: A garamszentbenedeki apátság története. Bp. 1913. 147–148. (ugyanazon festményről; közleménye BENEDEK szövegének átvétele).

A vers az 1723–1726 között folytatólag íródott 90. vers első hat strófájának kiemelése.

A bibliai festmény címe (Deus ubique conservator...) és latin feliratai (Ionas In Ventre CetI ILLæsVs In portVM eVaDít; Insontes Vero IVVenés In fornaCe arDentI ILLæsI ManserVnt) 1726-ot adnak; a *Gömör-Kishont vármegye községei* egy helyütt kissé eltérő szöveget (arDent ILLæsI perManerUnt) és 1725-ös évszámot közöl.

CSANDA SÁNDOR értesülése szerint „a kép már nincs meg a kastélyban”. (Koháry István füleki kapitány börtönverseinek keletkezése. In: *Uó: Szülőföldünk* régebbi irodalmi hagyományai. Pozsony 1986. 131.)

Hogy a képeket Koháry maga festette volna (BOROVSZKY SAMU; BENEDEK; HAICZL KÁLMÁN már kérdőjellel), teljesen légből kapott állítás. L. még a 90. sz. vers jegyzeteit.

E vers esetében három egyenértékű előfordulásról van szó; közülük a III. számút tekintjük főváltozatnak, mert nyelvi-helyesírási tekintetben Benedek közlése látszik a leghívebbnek.

Kéziratai:

I. OSZK Quart. Hung. 4159. 237b.

II. OSZK Quart. Hung. 981. 12b.

Bár mindkét példányban mindkét címfél után 1726 van más kézzel, pótlólag beírva, ez csak az első címfél esetében helyes, a második címfél kronosztichonja 1724-et ad.

Annak ellenére, hogy két azonos másolatban maradt fenn, töredéknek látszik. (L. a 93. sz. vers jegyzeteit.)

5 Az *almával* szó itt talán az alom 'fedél, tető, mennyezet' ragozott alakjaként értendő. Vö. az ál-Károlyi István (Nagy Gergely) halotti búcsúztatójának 5. strófáját: „Többit én el hagyván a bölcs Socrateshez / Állok, s hasonlítom világot tengerhez, / És az embert teszem hajo menéséhez, / Mellynek minden utya hasonló semmihez.” (RMKT XVII/14. 349.)

Kézirata: OSZK Quart. Hung. 4159. 238a. Mellette más kézzel: 1727.

A vers 1727-ben keletkezett.

A verset a másoló csonkának ítélte. A jelenlegi első sort csupa verzállal írta, így faragott belőle címet; mellette: *hic desunt versus 2*; a 2. strófa mellett: *hic deest versus 1*. Elképzelhető, hogy az előtte álló 92. sz. vers része volt, de esetleg a 90. sz. vers mintájára egy folytatólag írt vers része is lehetett. A másoló ennél és csak ennél a versnél a címet piros ceruzával aláhúzta, a következő, 95. sz. verstől piros vonallal elválasztotta.

Annak ellenére, hogy a másoló hiányolta a négysoros strófák szabályosságát, nem lehetünk biztosak abban, hogy nem három-, illetve ötsoros strófákkal van-e dolgunk, így közlésünkben hiányt nem jelöltünk.

Kézirata: Uo. 239a–240a.

Cím nélküli mivolta miatt esetleg az elején csonka. A kézirat e részében egymást követő 87., 88., 94. sz. versek semmilyen módon nincsenek elválasztva egymástól.

25 enyelgő – dadogó, hebegő, zavartan összevissza beszélő.

Kézirata: Uo. 238a. Ez az egy vers a megelőző 93.-tól piros vonallal elválasztva.

Kiad. THALY: I. m. Száz 1871. 61. (Felirat Koháry arcképe alatt a szentantali kápolnában.)

A strófa a 80. sz. vers utolsó versszakának variánsa.

Kézirata: OSZK Quart. Hung. 193. 27b–28a. Mellette ceruzával: 1685.

A verscím kronosztichonja: 1696.

A vers az 51. sz. vers elvetett változata, annak 7–9. és 15–17. sz. strófáit tartalmazza. L. annak jegyzeteit.

98.

Kézirata: Uo. 28a–28b. Mellette ceruzával: 1685.

A verscím kronosztichonja: 1691.

A vers az 51. sz. vers 1–6. strófáit tartalmazza. L. annak jegyzeteit.

99.

Kézirata: Uo. 42a–83b. Mellette ceruzával: 1685.

A vers a 66. és 52. sz. versek megelőző, elvetett változata, az 1–4. strófák a 66. sz. vers 1–4. strófáit adták, az 5–8. strófák nem kerültek át egyik versbe sem. A 9. strófától az 52. vers 3. strófájával kezdődő szöveg következik egészen az 52. vers utolsó előtti, 407. versszakáig. A következő három strófa nem került át a nyomtatott versbe. A verset záró strófát valaki tintával olvashatatlanná tette: „Eger Vára allat karom sebesülve, / Faidalmim arjában éppen elmerülve, / Töltvén napjaimat hol fekve, hol ülve, / Mostoha [?sorsomat éltem?] keserülve.”

Alatta: „VIR ab aLIIs DesertVs / soLo Deo proteCtore / non se Deserat.”

Mellette ceruzával: 1713. A kronosztichon értéke valóban ennyi. A szövegben egy javító halvány tintával jegyezgetett, főleg ékezeteket.

L. az 52. sz. vers jegyzeteit.

43 Meg vita – olvasd: megújítá.

57 A sor 11 szótagból áll.

302 fászkodás – fohászkodás.

100.

Kézirata: OSZK Quart. Hung. 981. 26a–27b. A 27b. lapon csak az utolsó strófa más kézírással.

A vers a 90. és 78. sz. versek strófáit tartalmazza a következő sorrendben: 90/12–13., 78/4–6., 90/15–14., 78/1. (3. és 4. sora nem azonos), 78/8., 78/15., 90/7, 90/9., 90/8., 90/10–11., 90/11. (az előző strófa változata).

L. a megfelelő versek jegyzeteit.

PETRŐCZY KATA SZIDÓNIA

ÉLETE

Petrőczy Kata Szidónia életéről – nő lévén – kevés közvetlen adat tanúskodik, élete eseményeit inkább főrangú rokonságának s rokonai történelmi szerepének köszönhetően tudjuk rekonstruálni.

Petrőczy Kata valószínűleg 1662 januárjában vagy februárjában született a család otthonában, Kaszaváron. (Kasova; I. BETHLEN JÁNOS: *Historia rerum Transsilvanicarum*. II. Bécs 1783. 59–60.) Apja id. Petrőczy (II.) István (1621 u.–1678), Petrőczy (II.) Miklós (†1647e.) és Mérey Zsófia (†1661) fia, a felvidéki protestáns nemesség egyik vezéralakja; anyja Thököly Erzsébet (1628–1662), Thököly (II.) Istvánnak (1623–1670), Árva vára urának húga. A házaspárnak ekkor már három fiacskája is volt: Miklós, István és Imre. Közülük Miklós volt a legidősebb, és Imre a legfiatalabb. (Miklós saját kezű levelei. OL Kamarai lt. Arch. Fam. Petrőczy, 2. cs. 1. t.; Lipóczi Keczer Ambrus naplója. 1663–1669. Bp. 1894. [MHH II. 33.] 131., 203.) Fabricius Miklós gyászversének (Trencsén 1662. RMK II. 1001.) néhány félreérthető kitétele ugyan ikerszüléseket sugallana („Bis geminae lugete animae”, A3b., „Bis bino felix partu, quem viva reliquit”, B3a.), s ez a szakirodalomban sokáig öröklődött is, de mind Keczer Ambrus világosan megkülönbözteti az „örögbik” Petrőczy fiút, Miklóst, mind Miklós az „öccseurat”, Istvánt és „kis öccseurat”, Imrét, akik az eperjesi kollégiumban más és más osztályban is tanultak. (Leveleit I. S. SÁRDI MARGIT: *Három főúri ifjú az eperjesi kollégiumban*. 1667–1670. MPed 1991. 231–242.)

Fabricius Miklós gyászverséből tudjuk, hogy Thököly Erzsébet 1662. márc. 22-én elhunyt. Az árvák egy ideig apjuk mellett maradtak. Már ekkor szoros kapcsolatot tartottak unokatestvéreikkel, Thököly Imrével (1657–1705) és lánytestvéreivel, Katával (1655–1698 u.), Máriaival (1656–1697 u.) és Évával (1659–1716): a nagyobbak leveleznek egymással, vendégül látják, megajándékozzák egymást. (Keczer Ambrus naplója. 131., 138., 228.) 1667 augusztusában a három Petrőczy fiú megkezdi tanulmányait az eperjesi kollégiumban (1668 januárjában Thököly Imre is követi őket), Kata azonban Kaszaváron marad: apjuknak Kasza várába címzett leveleiben Miklós rendre köszönti kisaszony hűgát is, Ostrosith Mátyás pedig együtt hívja Illavára lakodalomba az apát és leányát 1667. nov. 10-én és 1670. jan. 17-én. (OL uo.)

Id. Petrőczy István 1647. jún. 12-én, a pozsonyi „koronázat” alkalmával feleségével együtt megkapta a liber bárói címet (KEMPELEN BÉLA: *Magyar nemes családok*. VIII. Bp. 1914. 299.), ám úgy látszik, nem vonakodás nélkül vette föl: Ostrosith Pál 1648. máj. 26-i levelében figyelmezteti: „en nem javalom kd bezületére nézve hogi kd tovább ottan hevertesse az [Magnificentiarul valo] levelet”. (OL uo.) A hatvanas évekre pedig már a Wesselényi-összeesküvés egyik tevékeny részese: Vitnyédi Istvánnal együtt tervezgetik, hogyan fogják el és tartásuk fogva Kasza várában I. Lipót királyt a rendi szabadságjogok biztosításáig, illetve hogyan foglalják el Trencsént. (PAULER GYULA: *Wesselényi Ferenc nádor és társainak összeesküvése*. 1664–1671. Bp. 1876. I. 108–110., 206., 213., II. 167.) Az összeesküvés kapcsán fölvetett vallomásokból, valamint a család fennmaradt levelezéséből kiténik, hogy id. Petrőczy István a legszorosabb kapcsolatot sógorával, Thököly Istvánnal tartot-

ta; sűrűn érintkezett a távoli rokon Jakusith Imrével és Ostrosith Mátyással, továbbá az Illésházy családdal, Wesselényi Ferenc nádorral és fiával, Lászlóval, de Pálffy Miklóssal is.

A politikai kapcsolatokon túl id. Petrőczy István mint a felvidéki evangélikus egyház támogatója is kialakított maga körül egy kört az evangélikus értelmiségből. Nyilvánvalóan lekötelezettjei közé tartozott a Thököly Erzsébet gyászverseit megíró Fabricius Miklós, a 60-as években illavai rektor (talán annak a Fabricius Sebestyén ev. lelkésznek a fia, aki illavai és pratovici lelkészkedés után 1651-ben Ostrosith Mátyásné udvari papja volt) és Koch János, ugyancsak két gyászvers írója, aki patrónájának nevezi az elhunytat (talán Koch Tamás evangélikus lelkész rokona). Respondensként neki ajánl egy-egy művet Lani György (Juraj), Trencsén vármegyei származású, pártfogók költségén külföldön járó evangélikus diák (Wittenberg 1667. RMK III. 2409.) és Parschitz Kristóf, a Liptóból származó tanuló, majdani történetíró (Wittenberg 1668. RMK III. 2465.; az ajánlás id. Petrőczy Istvánon kívül Thököly Istvánnak és Ostrosith Mátyásnak szól). Amikor az ifjú Petrőczy Miklós 1668 áprilisában respondensként szerepel az eperjesi kollégium tanárának, a sziléziai származású Samuel Pomariusnak egy művével, a szerző és a respondens közösen ajánlják a művet id. Petrőczy Istvánnak, az apának, illetve a jótevőnek. (Lőcse 1668. RMK II. 1146.) Az evangélikus egyház támogatását a család más tagjai is kötelességüknek tartották. (L. S. SÁRDI MARGIT: I. m. 231., 239., 240.)

Id. Petrőczy István nemcsak sűrűn levelező, hanem olvasó ember is volt: a *Horologium principum* egy példányát úgy kéri vissza Ordódy Lászlótól, mint sajátját: „Tellyességgel semmi mulatásghom nem lévén, olvasássall keöill mulattatnom magham. De mivelhogy arra való könyvem s nintsen, szeretettel kérem, kgldnél lévő *Horologium principum*ott külgye megh, elegeth tanulhatott kgd beleöle eddigh énis akarok tanulnom.” (1665. márc. 11-i levele. OL uo. Talán Antonio Guevara fejedelmi tükrének Johann Wanckel által készített, Németországban többször kiadott latin fordításáról van szó.) Ez a felvidéki nemesi társaság kényelvű volt: Jakusith Imre id. Petrőczy Istvánnak szóló leveleiben szlovákul írott félmondatok bukkannak elő (OL i. h. 1. cs. 1. t.), Thököly István pedig 1663. júl. 6-án keltezett levelében ezt írja: „Az minemű magjar *Apologiat* nalam hagjott volna Kegldt azt volvalvan, tanalam ez oda küldet totul irott két verceskét mellj ha Kegldet concernálná, adgia Isten szive nyugodalmaival.” (OL i. h. 3. cs. 1. t. A szóban forgó *Apologia* azonosítása eddig nem sikerült.)

Ebben az író-olvasó, az egyház és a haza ügyeivel telített közegben 1670-ig tartott Petrőczy Kata Szidónia gyermekkorra. A Wesselényi-összeesküvés bukása szétzilálta a család életét. Esterházy Pál 1670. nov. 1-jén kapta meg a parancsot id. Petrőczy István és Ostrosith Mátyás elfogására, javaik elfoglalására. Nov. 16-án megszállta Kaszavárát, 17-én pedig Illavát; Ostrosith Mátyást őrizetbe vette. Id. Petrőczy István azonban készen állhatott a menekülésre, hiszen Jakusith Imre 1670. jún. 22-én Bécsből írott levelében már értesítette Tattenbach sorsáról: „tudvan hogy meg köl halni, az mint mar degradaltak, többeket vallot ki. kgdis chak perseverallion az ö Fölseghe hívségében, iot ad Isten, én is azonban maradok.” (OL i. h. 1. cs. 1. t.) Id. Petrőczy István tehát leányát és kincses ládáját (nyilván a visszatérés reményében) az összeesküvéstől magát távol tartó Wesselényi Lászlóra és feleségére, Bakos Zsuzsannára bízta, s Sztrecsénybe (Strečno) küldte, ő maga pedig fiaival együtt a Partiumba menekült. (SZÁDECZKY LAJOS: Pekry Lőrinc levéltára. Száz 1908. 321–322. A szakirodalomban PAULER GYULA [i. m. II. 418.] nyomán többször fölmerült, hogy Petrőczy Katát esetleg Jakusith Imre és felesége nevelte, ez azonban csak félreértésen alapulhat, bár igaz, hogy a Jakusith házaspár igen szerette a leánykát, l. Jakusith Imre 1666. jan. 26-án kelt levelét Petrőczy Istvánhoz. OL uo.)

1671 tavaszán a bécsi udvar a hozzátartozókra is kiterjesztette a vádat. Petrőczy Katát megfosztották örökségétől, javaitól. (BETHLEN JÁNOS: I. m. uo.) Április 20-án kezdődött a per az elhunyt nádor fia, Wesselényi László ellen. Ő, bár – mint képviselője, Nozdroviczky István útján kifejtette – nem akart perelni a királlyal, ekkor már lengyelországi birtokain tartózkodott, s személyesen a per folyamán meg sem jelent; mint magát mentegette, az árvizek miatt. (PAULER GYULA: I. m. II. 317.) Ekkor tehát már Petrőczy Kata is Lengyelországban élt. Minthogy Lengyelországban a Wesselényi-birtokok központja Gedow volt (Wesselényi László végrendelete. RADVÁNSZKY BÉLA: Magyar csa-

ládélet és háztartás a XVI–XVII. században. III. Bp. 1879. 337.), itt tölthette el Petrőczy Kata első bujdosása csaknem egy évtizedét.

A katolikus Wesselényi László, korábban szendrői főkapitány közvetített a kapcsolatot kereső lengyel és magyar politikai csoportok között. Politikai tervei előbb Stanisław Lubomirski főudvarmesterben, a 13 szepesi város főkapitányában találták meg céljukat és védnöküket, utóbb Sobieski Jánostól és annak XIV. Lajoshoz fűződő kapcsolataitól várta a Partiumba, illetve Erdélybe menekült bujdosók támogatását. 1674-ben lelkes, kiáltványszámba menő levélben jelentette be a bujdosóknak: „bizony oly módot mutatok, hogy soha magyar német iga alól való felszabadulására jobb s csendesebb mód nem volt talám, ha ezt elbocsátjuk, soha nem is lesz.” (EOE XV. Bp. 1892. 409–410.) Ugyanebben a levélben érdeklődött id. Petrőczy István sorsáról, aki ez időben a bujdosók választott vezére és követe volt, s akit Apafi 1673. jan. 10-től nyárig, majd októbertől kb. 1674 augusztusáig fogságban tartott fiával, Miklóssal együtt. (SZILÁGYI SÁNDOR: Erdélyország történelme. Pest 1866. II. 325–326; DEÁK FARKAS: A bujdosók levéltára. Bp. 1883. 13., 22., 28; TRÓCSÁNYI ZSOLT: Teleki Mihály. Bp. 1972. 140., 142., 144.) Wesselényi László följajánlotta közbenjárását id. Petrőczy István kiszabadulása érdekében, találkozni kívánt vele, s talán a gyermek Petrőczy Katát is meg akarta mutatni az apának: „bizony Isten kegyelméből tanálok módot megszabadítására, ha pedig szabad, Istenért s jó szerencsééért kérem, jöjjön bé csak az határban, értésemre adván az holt és napot, hogy tudjam utomat alkalmaztatni, Istennel bizonyítom, meg nem bánja, s kívánt örömét is, Isten úgy segítjen, meglátja.” (Uo.) A lengyel kapcsolatoknak, Wesselényi közbenjárásának, illetve Teleki Mihály erősödő francia orientációjának köszönhetően id. Petrőczy István hamarosan kiszabadult. (ANGYAL DÁVID: Késmárki Thököly Imre. Bp. 1888. I. 88.)

A lengyelországi Wesselényi-udvarról, Petrőczy Kata Szidónia itt töltött éveiről nincs ismeretünk. Valószínű, hogy politikai gondolatoktól hasonlóképpen telített, de kevésbé irodalomkedvelő légkör vette körül, mint Kaszaváron; Wesselényi mindenestre nehézkes írású, kevesebbet és kisebb gyakorlattal levelező ember volt, mint id. Petrőczy István. Nevelőanyjához nem fűzte Petrőczy Katát sem bizalom, sem hála: sosem bocsátotta meg neki, hogy a rábízott Petrőczy-javakból egyet-mást kivett és elzalogosított. Nyilván az ifjúkori sértettség ösztönözte még 1694-ben is, hogy – biztos hatalmat tudva a háta mögött – pert indítson az immár másodszer is megözevgyült Bakos Zsuzsanna ellen, s azt több mint egy évtizedig folytassa. (SZÁDECZKY LAJOS: I. m. 321–322., 419.) Van rá adatunk, hogy a költőnő még 1705-ben is kapott levelet a krakkói „kapitolumbéli notárius” feleségétől, de azt nem tudjuk, honnan származott az ismeretségük. (RÁDAY PÁL Iratai. Bp. 1955. I. 288.) Ő maga bizonyosan megfordult Krakkóban. (Aranyműveik 1698. jún. 1-jei leltárában 4 tételnél jegyezte föl: „Magam csináltattam/vettem Crakkóba”, OSZK Analekta 4848.) Valamilyest megtanult lengyelül is: 1686 előtt összeírt, nem autográf, de Petrőczy Kata által diktált leltárakban több helyütt vannak lengyel szavak, bejegyzések. (OL Teleki cs. lt. 14. cs. 3191. 630b., 633a., 634a. Ebben a leltárban, amelyet 1686-ban, „Pekry Lőrincz meg fogasakor levelei közzül kiszedett levelekkel” együtt koboztak el, s amely ettől kezdve a Teleki-levéltárban volt, szerepel a következő tétel [628b.]: „Egy Ezüst Palasz Aranyos a kit czereltem Béczben, azon a Palaszkon, a kit velem adtak.” Petrőczy Kata esetleges bécsi utazását sem más forrásból megerősíteni, sem idejét, célját tekintve elhelyezni nem tudjuk.) Későbbi élete szempontjából az volt döntő fontosságú, hogy Wesselényi László közvetlen kapcsolatot tartott fenn unokatestvérével, Wesselényi Pállal, Béli Pál vejével, akit 1673 októberében a bujdosók vezérékké választottak, valamint Teleki Mihállal (Teleki kezdeményezésére, 1675 őszétől); sőt 1677 szeptemberében a francia segélypénzen fogadott hadakkal ő maga is Erdélybe érkezett. (ANGYAL DÁVID: I. m. I. 157; TRÓCSÁNYI ZSOLT: I. m. 218.) Ezek a csatornákon kaphatott ugyanis híreket az immár ifjú leánnyá serdült Petrőczy Katáról Thököly Imre és ifj. Petrőczy István, valamint a körükhöz tartozó fiatal erdélyi nemes, Pekri Lőrinc.

Pekri Lőrinc Pekri Ferencnek (†1661 e.) és fricsi Fekete Klárának (†1682 u.) fia, Bethlen Jánosnak (1613–1678), a művelt, kollégiumalapító, egyházat támogató kancellárnak és történetírónak mostohafia volt. 1656-ban vagy 1657-ben született. (DEÁK FARKAS: I. m. 355.; DANIEL GÁBOR: A vargyasi Daniel-család eredete. Bp. 1896. 360.) Az enyedi kollégiumban tanult, Letenyey Pál volt a tanítója, aki utóbb évekig az udvarhelyi kollégium rektoraként működött. (JAKÓ ZSIGMOND–JUHASZ

ISTVÁN: Nagyenyedi diákok. 1662–1848. Bukarest 1979. 97.) Itt alapozta meg tartós barátságát Thököly Imrével (MHH II. 24. II. 626.) és Pápai Páriz Ferencsel, akinek egy művéhez 1674. jún. 1-jén latin nyelvű üdvözlő verset írt. (Basel 1674. RMK III. 2649.) 1675. jan. 30-án búcsúzott ki a kollégiumból. (MHH II. 35. 4.) Ugyanebben az évben feleségül vette Hedri Katót, Hedri Benedeknek, Thököly István egykori plenipotentiáriusának, a bujdosók ügyében Bécsben megfordult erdélyi követnek a lányát. (A szakirodalomban NAGY IVÁN VII. 82. nyomán többször fölmerült, hogy Pekri első vagy második felesége Csorbássi Judit volt; ezt semmilyen adat nem támasztja alá. Hedri Benedekné halotti verse [RMKT XVII/11. 171. sz. 506–507.] Pekritől mint vőtől és Petrőczy Katától mint „idvezült leánya helyett való leányától” búcsúzik. KÖVÁRY LÁSZLÓ [Erdély nevezetesebb családai. Kolozsvár 1854. 203.] szerint Pekrinek Petrőczy Kata előtt Csókási Judit volt a felesége.) Politikai és személyes kapcsolatai tehát a török segítségre való támaszkodással és a bujdosók nyílt támogatásával szemben bizalmatlan Béli Pál csoportjához fűzték; ám ő maga Teleki Mihály bizalmi köréhez igyekezett csatlakozni, s az ő révén pályát befutni. (DEÁK FARKAS: I. m. 36–39.) Valójában Béli Pál és a Thököly családdal való kapcsolatai (SZÁDECZKY LAJOS: I. m. 316.) eleve lehetlenné tették, hogy Telekinek valóban bizalmas, belső embere legyen. Kétirányú elkötelezettsége pedig az erdélyi politika változásával nagyon hamar összeegyeztethetlenné, sőt veszélyesnek bizonyult. 1676 tavaszán, amikor Béli Pál és Bethlen Miklós a fogarasi várbörtönbe, Bethlen János pedig keresdi udvarházában házi őrizetbe került, Pekri is súlyos gyanúba keverte magát (MHH III. 18. 549.), s mivel mostohaapját mindvégig mentegette (levelei Teleki Mihályhoz, 1676. ápr. 26. és 1676. dátum nélkül; 1678. febr. 24., ápr. 7. OL Teleki cs. marosvásárhelyi lt. Teleki Mihály gyűjt. 2. és 3. d.), még évekig volt kénytelen magyarázkodni Teleki előtt, egyébként hiábavalóan (levelei 1679. jan. 29., 1682. dec. 5., 1684. nov. 21. Uo. 4., 6., 8. d.).

Miután Hedri Kató 1681. január végén meghalt (Teleki febr. 6-i levelét idézi JENEI FERENC: Petrőczy Kata Szidónia. PIM Évk. 7. 1967. 39; a levelet nem sikerült megtalálnom), Pekri igen hamar, ugyanazon év júliusában vagy augusztusában feleségül vette Petrőczy Katát. Kata már mint Pekri felesége utazott Lengyelországból Feláramoson át Erdélybe. (DEÁK FARKAS: I. m. 198–199., 355.)

Az 1670-es évtized második felében Petrőczy Kata gyors egymásutánban veszítette el hozzátartozóit. Az eminens tanuló, ifjú Imre talán már az Erdélybe való menekülés közben meghalt, az ő neve föl sem bukkan az iratokban. Brankovics György 1673. okt. 22-én „az Petrőczy két fiainak portára való jövelekről” tudósította Apafit. (Török-magyarokori államokmánytár. Szerk. SZILÁGYI SANDOR. XV. Bp. 1892. 337.) (A szakirodalom egy ideig e harmadik fiútestvért vélte fölfedezni Petrőczy Jánosban, aki 1678. dec. 6-án halt meg Sárospatak és Lelesz között „lóval megesvén”; a neki állított „státuát” a II. Rákóczi Ferenc kíséretében lévő Beniczky Gáspár 1707-ben még látta, bár a betűk addigra már lekoptak, l. Beniczky Gáspár naplója. In: THALY KÁLMÁN: Rákóczi-tár. I. Pest 1866. 24–25. Egyéb adatok híjjan vagy azt kell föltételeznünk, hogy ez a Petrőczy nem a petrőczy és kaszavári családból származott, vagy azt, hogy nem János volt, hanem Imre, csak a koptott betűket olvasta ki rosszul Beniczky Gáspár, s Petrőczy Kata ekkor veszítette el legifjabb bátyját.) Id. Petrőczy István 1678 elején hunyt el (ANGYAL DÁVID: I. m. I. 284., jegyzet), Miklós az 1679. nov. 3-i szikszói csatában kapott halálos sebet (DEÁK FARKAS: I. m. 275–276.). Az évtized végén (1678 u.) meghalt Wesselényi László is. Így Petrőczy Kata támasz nélkül maradt, nem lévén más élő férfi rokona, mint unokatestvére, a gyors katonai és politikai sikereket arató Thököly Imre és bátyja, az ifjabb Petrőczy István, aki 1678-tól a Felvidéken harcolt Thökölyvel együtt. (ANGYAL DÁVID: I. m. 179–180. és pass.)

Petrőczy Kata tehát alighanem a vagyoni-személyi biztonságot, a gyámleány kiszolgáltatott helyzetéből való szabadulást kereste házasságával. Pekri választásában egybeeshettek a politikai, személyes és gazdasági megfontolások. A Petrőczy-sógorság ugyanis egyszerre jelentette a Teleki által éppen preferált politikai irányvonalat és Thököly ígéretes rokonságát, emellett Petrőczy Kata a már említett leltárak és a birtokvásárlási iratok szerint jelentős hozománnyal és vagyonnal rendelkezhetett. (SZÁDECZKY LAJOS: I. m. 317.) A politikai helyzet gyors változása miatt azonban mindkettejüknek csalódnuk kellett várakozásaikban.

A házaspár Alsó-Fehér vármegyében telepedett meg, leveleiket legtöbbször Ozdon és Kutyalván, olykor Keresden (Ozd; Cuci; Criş) keltezték. Udvari papjuk a református Gönczi István,

egykori enyedi deák volt; korábban Béldi Kelemen tanítója, egy ideig marosvásárhelyi rektor. (JAKÓ ZSIGMOND–JUHÁSZ ISTVÁN: I. m. 100.) Petrőczy Kata nehéz gyermekszülei miatt azonban – Pápai Páriz Ferenc orvoslása ellenére – nem kísérte szerencse (11 gyermeke közül csupán öt leánya érte meg a felnőttkort), s maga is sokat betegeskedett. Talán az erdélyi közállapotokról táplált hitében is csalódott: 1683-ban két levélben kérte Telekit, engedélyezze számukra a Magyarországra való áttepedést. (L. levélközléseinket.) Thököly már 1682 januárjában azzal az okkal (ürüggyel?) hívta magához Pekrit, hogy tárgyaljanak Petrőczy Kata és a Thököly leányok elkobzott javainak visszaszerzéséről (Török–magyarkori államokmánytár. VI. Pest 1871. 201.); Pekri és ifj. Petrőczy István 1685-ben ugyanerről, valamint a Wesselényi-összeesküvésben résztvevők leszármazottai számára a királytól kieszközölendő kegyelemről leveleztek (Pekri levele Telekinek, 1685. nov. 21. és Petrőczy Istvánnak, nov. 29. OL Teleki Mihály-gyűjt. 9. d.).

A Thökölyvel és körével való kapcsolat valódi politikai tartalmát nehéz kikövetkeztetni, az azonban bizonyos, hogy miután 1681 tavaszától kezdve az erdélyi fejedelemség és Thököly viszonya egyre feszültebbé vált, a velük való kapcsolattartás mind nehezebb helyzetbe hozta a házaspárt, elsősorban Pekri Lőrincet. 1682 végén egy időre fogságba is került (talán Thökölyvel való kapcsolata, talán az utóbb is gyanakvással szemlélt máramarosi tartózkodásai – lengyel kapcsolata? – miatt), de Thököly közbenjárása ekkor még hatásosnak bizonyult. (Török–magyarkori államokmánytár. VI. 299.) Az évtized második felére azonban Thököly hatalmi bázisa erősen leszűkült, s a törökbarát körök befolyása megrendült. Az 1686 júniusában Apafi és Lipót között született titkos megegyezés után a fejedelmi udvar megpróbált leszámolni Thökölyvel. Thököly júliusban csapataival együtt elhagyta Erdélyt; augusztusban az erdélyi országgyűlés Pekrit Thökölyvel való összejátszással vádolta, s vétkesnek találta felségsértés bűnében. Pekri csak novemberben kapta vissza szabadságát, valószínűleg a lengyel király közbenjárására (MHH III. 18. 549., 558.; MHH I. 15. 21–22.), ám vagyonában erősen megfogyatkozva (SZÁDECCZY LAJOS: I. m. 318., 321–322.). Szabadságáért – Pekri reverzalisa szerint – Petrőczy Kata is „sokat törekedett”. (MHH I. 15. 19.)

1686. nov. 14-én Gyulafehérvárott, férjével egyazon napon Petrőczy Kata is reverzalist irt alá, amelyben megfogadta, hogy sem Thökölyvel, sem táborá tagjaival nem levelez, nem is üzen; engedély nélkül más országba nem megy ki, levelet sem küld; senkivel nem tractál. (Pekri reverzálisának tartalma ugyanaz. Uo. 16–20.) Petrőczy Katát tehát a fejedelmi udvar e gyanúsnak és veszélyesnek tekintett viszonyban szintén cselekvő részesnek ismerte. Ő maga azonban (férjével ellentétben) nem igyekezett betű szerint betartani fogadalmát. (Pekri, ifj. Petrőczy István és Teleki leveleiről I. S. SÁRDI MARGIT: Petrőczy Kata Szidónia költészete. Bp. 1976. 20–21.)

Küszködésük Erdélyben a rájuk háruló gyanúval s megromlott anyagi helyzetükkel 1689-ig tartott. (Pekri levelei Telekinek. 1687. márc. 31., 1688. jan. 16., jún. 14., aug. 3. OL Teleki Mihály-gyűjt. 12. d.; SZÁDECCZY LAJOS: I. m. 318.) Az 1688-as balázsfalvi egyezmény és a fogarasi nyilatkozat, valamint Erdély német megszállása után a fejedelmi udvar s maga Teleki óvatosan a császári hatalomhoz való csatlakozás legjobb kimódolásán fáradozott. Ekkor Telekinek kapóra jöttek Pekri, illetve Petrőczy Kata felvidéki birtokügyei, valamint rokonsága az Esterházyakkal. (Thököly Kata 1670-ben gr. Esterházy Ferenchez [†1683] ment feleségül, Éva 1682-től hg. Esterházy Pál felesége.) Petrőczy Kata 1689 augusztusában kapott kedvező híreket öröksége visszaszerezhetőségéről nevelőanyjától, Bakos Zsuzsannától, aki ekkor már csömöri Zay András özvegye. (Pekri levele Telekinek. 1689. aug. 24. OL Teleki Mihály-gyűjt. 14. d.) A házaspár négy leánykájával együtt 1689 őszén Teleki jóváhagyásával elindult a Felvidékre, színlag a birtokgyarapítás szándékával; Pekri azonban mint Teleki útjának egyengetője, egy új politikai irányvonal képviselője tudósította Telekit az eseményekről, hírekről, a Teleki nevével fogadó hangulatról. Decemberben Nagybányán és Kassán, 1690 februárjában Teplicén (Stubnyafürdő; Turóteplíc; Turčianske Teplice), márciustól júniusig Bécsben keltezte leveleit (S. SÁRDI MARGIT: Petrőczy Kata Szidónia költészete, i. m. 21–22.); Petrőczy Kata azonban májusban is Stubnyáról írt Ostrosith Mátyásnak s az ő révén férjének Bécsbe, ő tehát ideiglenesen meg is telepedett itt. (L. levélközléseinket.)

Teleki a Thököly ellen vívott zernyesti csatában aug. 21-én elesett. A házaspár ekkor teljesen a rokonság másik ágának, Esterházy Pál nádornak a pártfogása alá helyezkedett. Pekri katolizált, és

gyors karriert futott be: 1690. ápr. 15-én báró, aug. 8-án tanácsos, 9-én kapornaki kapitány, 1691. aug. 10-én visszakapta 1686-ban elveszített ludasi birtokát, 1692. aug. 8-án gróf. A török elleni harcban az általa Erdélyből már ismert Badeni Lajos parancsnoksága alatt vett részt; érdemeiről utóbb Batthyány Ádám horvát bán, dunántúli főkapitány tanuskodott. Petrőczy Kata 1690. jún. 30-án és júl. 15-én kapott kárpótlásul, anyai öröksége részeként a császártól 15 300 rh. forintot. (SZÁDECZKY LAJOS: I. m. 318–320., 416.)

A házaspár csaknem egy időben döntött úgy, hogy megpróbálnak elégtételt kapni korábbi sérelmeikért. Pekri 1693. dec. 9-én indított pert Teleki özvegye, Vér Judit ellen, hogy fogsága idején kicsikart vagyonát és jószágait visszaszerezze (a per 1696 januárjáig tartott); Petrőczy Kata pere Bakos Zsuzsanna ellen 1694-ben kezdődött, s 1707-ben még folyt. (Ekkor már bátyja, István is csatlakozott hozzá.) A két egyszerre folyó per kapcsán Petrőczy Katának hol Erdélybe kellett utaznia, hol Pozsonyba. (KOVÁCS SÁNDOR: II. Petrőczy István és Révay Erzsébet levelei. Pozsony 1916. 26.; SZÁDECZKY LAJOS: I. m. 321–322.) 1695-ben Bécsbe is készült menni. (L. Thököly Máriának írott levelét.) Valószínűleg Erdélyben is megfordult, amennyiben a czegei Vass György által följegyzett, 1692. márc. 8-án Örményesen lakodalmazó „Pekri Lőrinc uramék” kifejezés az ő jelenlétére utal. (Czegei Vass György Naplója. Közli NAGY GYULA. Bp. 1896. [MHH II. 35.] 144.) Huzamosabb ideig lakott Vágbesztercén vagy a szemközt, a Vág túlsó partján fekvő Vágváralján (Považská Bystrica; Považské Podhradie), ám végleg nem szándékozott itt letelepedni. Előbb a lubnicei birtokot, majd Ostrosith Mátyástól a blatnicai várat igyekeztek megszerezni, mindkettőt sikertelenül. (Pekri levele Okolicsányi Pálnak és Ostrosith Mátyásnak. 1694. aug. OL. Nádasdy cs. levelezések. A. 171. és 365. [4. és 9. cs.] L. még levélközléseinket.)

Trencsén vármegyében a költőnő új, mozgalmas s számára addig ismeretlen világgal találkozott: Esterházy Pál nádornak és körének barokk környezetével, a főúri költők csoportjával. Kapcsolatot tartott sógornőjével, Révay Erzsébettel, valamint unokatestvéreivel, a Bécsben lakó Thököly Évával; Máriával, gr. Nádasdy István özvegyével; Katával, aki ekkor gr. Jörger Maximilian (†1698) felesége. Ismerte Bercsényi Miklóst, aki mind a Petrőczy, mind a Pekri családdal rokonságban állt, 1692-ben éppen Pekri Lőrinc segítségével tett lépéseket idegen kézre jutott erdélyi birtokai ügyében (THALY KÁLMÁN: A székési gróf Bercsényi-család. I–III. Bp. 1885–1892. II. 59., 96.), s többre tartotta Petrőczy Kata, mint férje kvalitásait. (1704 szeptemberében így írt Rákóczinak: „Pekrin valóban búsulok, noha ebségít nem tudom; de talán lehet oly reménység utolsó hozzája: felesége, ki regnál rajta, okos, jó asszony, s jó lelkű, s jó magyar, én tudom, fordít rajta.” Archivum Rákócziánium. I/IV. Bp. 1875. 159.) Maga Stubnyafüredő, ahol egy ideig élt, fürdőéletével a főrangú társaság egyik találkozóhelye volt. (KOVÁCS SÁNDOR: Két vértanú a XVII. századból. Bp. 1910. 24.; Beniczky Gáspár naplója. In: THALY KÁLMÁN: Rákóczi-tár, i. m. I. 140.) E környezet hatása Petrőczy Kata költeményeinek stílusán, szóanyagán, kompozícióján is megmutatkozik.

Mínthogy a Felvidéken nem sikerült megtelepedniük, a Vér Judit elleni per azonban láthatóan megfelelő anyagi, a guberniummá szervezett Erdély pedig nagyszerű politikai hátteret biztosított, Pekri Lőrinc 1694-ben visszatért Erdélybe. (Czegei Vass György 1694. febr. 14-én találja szemközt Désről Cegére jövet Pekrit a szekereivel, i. i. m. 180–181.) Más forrás szerint 1695-re tehető visszaköltözése. (KOVÁCS SÁNDOR: II. Petrőczy István és Révay Erzsébet levelei, i. m. 42., 62–63.) 1694-ben Lipót Szörényi vármegye főispánjává nevezte ki; mivel azonban a szörényiek nem akarták elfogadni, helyette Alsó-Fehér vármegyei főispánságot kapott; 1699-ben udvarhelyszéki főkapitány. Birtokait, vagyonát mind ő, mind Petrőczy Kata eredményesen gyarapította. (SZÁDECZKY LAJOS: I. m. 321–324.; I. még Petrőczy Kata végrendeletét kötetünkben.)

Az anyagi biztonság ellenére a család élete nem volt boldog. 1697-ben meghalt Gábor fiuk. (Várfalvi Pálfi Zsigmond mondott fölötte halotti beszédet. L. KÉNOSI TÖZSÉR JÁNOS: De Typographiis et Typographis Unitariorum. Kiad. FÖLDESI FERENC. Szeged 1991. [Adattár 32.] 105.) 1700 márciusában legidősebb leányuk, Pekri Klára Szidónia férjhezment a nemrég katolizált Révai Imréhez, úgy tűnik, Petrőczy Kata rosszallása ellenére; az év júliusában meghalt egyetlen még élő kisfiuk. (ORBÁN BALÁZS szerint e fiú, Imre egy vadászaton, mocsárban lelte halálát; látta is kopott feliratú sírkövét Kutyfalva fölött. [A Székelyföld leírása. V. Pest 1871. 53.] Mínthogy azonban

1694-ben Petrőczy Katának csak lányai voltak [KOVÁCS SANDOR: I. m. 26.], s a végrendelet írásakor már ismét nincs fia, ez az értesülés csak téves szájhagyományon alapulhat.) Ez mind Pekri Lőrincet, mind Petrőczy Katát végrendelet írására ösztönözte. (Júl. 20. és aug. 3., illetve júl. 28.) Pekri végrendeleteiből kitűnik, hogy a kisfiú halálát bünei, mégpedig „simulált pápistasága” büntetésének tulajdonítja: „noha az Isten és keresztyén lelkitanítók bizonyosságim, hogy mindjárt megbántam és visszatértem volna és publice az pápista vallásra való tántorodásomat retractáltam volna, de az pápista vallásnak mostani virágzó állapotja és annak oltalmazó nagy rendeitől való félelem miatt az test az lelkemen erőt vévén, nem engedte meg eddig; mindazonáltal hiszem az én jó Istenemet, még minke-előtte meghalnék, mutat utat abban, hogy szent Péterrel az én Istenemhez, akit megtagadtam, bátor-ságosan visszatérhetek, és az én eltévelyedésemről az én Istenemet megkérlelhetem, és igaz aposto-li hitemről, akit elhadni simuláltam, professiót is teszek.” E nyílt vállalásig feleségét kéri, őrizze meg a gyermekeket protestáns hitükben. (SZÁDECZKY LAJOS: I. m. 323–324.) Petrőczy Kata végren-deletében nincs nyoma férjével szemben fenntartásnak vagy idegenkedésnek; tudta és méltányolta tehát férje belső megtérését. Kiolvasható viszont belőle a Pekri Klára iránti neheztelés, a félelem, hogy gyermekei elhagyják evangélikus hitüket; valamint az, hogy még mindig *idegen* Erdélyben.

Pekri kétes értékű császárpárti karrierje a Rákóczi-szabadságharc kitöréséig tartott. A gubernium 1703. dec. 12-én Balászfalva védelmére rendelte ki Pekrit; ugyanekkor Rabutin kezesül Szebenben visszatartotta a magyar kapitányok hozzátartozóit. Guthi István kuruc kapitány dec. 21-én (23-án?) elfogta Pekrit, s tisztsíjével együtt Rákóczihoz küldte. (SZÁDECZKY LAJOS: I. m. 310., 418.) Pekri átállt Rákóczi hűségére, s visszatért református vallására. Rákóczi, bár idegenkedett a sok hitet próbált, állhatatlannak, cselszövőnek és kétszínűnek tartott főúrtól, elismerte hadi tapasztalatait, s generálisává nevezte ki őt. (II. Rákóczi Ferenc Emlékiratai. Bp. 1978. 330., 339.) Emiatt 1704 januárjától Petrőczy Kata – és vele lévő négy leánya – szebeni tartózkodása házi őrizetté változott. Rabutin, talán a gutaütésben sínylődő költőné ingóságaira számítva, ahogy Pekri föltételezte (THALY KÁLMÁN: Irodalom- és műveltségtörténeti tanulmányok a Rákóczi-korból. Bp. 1885. 147.), nem engedte őt szabadon még akkor sem, mikor májusban Bercsényi Miklós érte cserében elbocsátotta az elfogott Fürtenberg (Fürtenburg) ezredet, sőt a haditanács júliusban hozott kicsérélési rendeletét is sokáig semmibe vette. (A Petrőczy Kata kiváltása ügyében készült iratokat I. OL Radvánszky cs. lt. 36. cs. [III. o. XLIII. cs.] 7–17. sz.)

A rabságból novemberben kiszabadult család Besztercére (Bistrița) húzódott. Itt keltezte Petrőczy Kata köszönő levelét Rákóczinak nov. 24-én, az események iránt érdeklődő Thökölynek pedig 1705. jún. 26-án. (Thököly szept. 13-án halt meg. Petrőczy István 1704 folyamán Thököly neheztelése ellenére visszatért a Felvidékre, hűgával azonban valószínűleg már nem találkozhattott.) Ekkor jelentette meg fogsága idején készített Arndt-fordítását, *A Kereszt nehéz terhe alatt el-bágyatt sziveket élesztő jó illatu XII. Liliomot* (Kolozsvár 1705), amelyhez a régi jó barát, Pápai Páriz Ferenc és Nagyenyedi Püspöki Péter (1671-től enyedi deák, tehát Pekrinek szintén tanulóútarsa, I. JAKÓ ZSIGMOND–JUHÁSZ ISTVÁN: I. m. 101.), Fejér vármegye főbírája készített üdvözlő verseket.

1705 szeptemberében Pekri „feleségestől és egész cselédestől, urunkhoz akarván kimenni”, útnak indult; 24-én Kékesen volt, útnan Bethlen felé. (Czegei Vass György: I. m. 465.) A novemberi zsigói csatavesztés után Rabutin hadai elfoglalták a Maros–Aranyos vidékét s a csekély francia csapattal védett Besztercét; az ozdi családi kastélyt 1706 elején fölégették. A Rákóczihoz hű erdélyi családok, köztük Petrőczy Kata is, Moldvába menekültek; magukkal vitt lábasjóságaiuk még 1709-ben is ott voltak. (A vargyasi Daniel-család közpályán és a magánéletben. Kiad. vargyasi id. DANIEL GÁBOR. Bp. 1894. 888–892.) Rákóczi a menekülők rendelkezésére bocsátotta Máramaros vármegyét. Petrőczy Katának, aki korábban Lengyelországba szándékozott volna menni, Husztot rendelte szállásul. (Archivum Rákóczianum I/1. Pest 1873. 467.)

1706 júliusában Pekri (ekkor már Erdély főgenerálisa) csapataival együtt újra Erdélyben volt, s Petrőczy Kata egy időre visszatérhetett Kutyfalvára. 1707. máj. 13-án Kemény László (†1734) udvarhelyszéki főkapitány, Thököly egykori bujdosótársa eljegyezte leányukat, Katát. (Esküvőjükre 1708 áprilisában került sor.) Októberben azonban a labanc támadás elől újra menekülni kényszerültek; Petrőczy Kata visszatért Husztra. Itt, „a magyar nemzet ellensége előtt való immár negyedszeri bujdosásában” fordította le a másik Arndt-válogatását, a *Jo illattal füstölgő Igaz Szivet*. (Lőcse 1708.)

1708 tavaszán már Husztot sem érezte biztonságosnak. Az „ellensegnek ide jövő szándikanak hirere nevez” levélben kért újabb menedéket Krucsai Mártontól, Rákóczi prefektusától. Betegsége súlyosbodását mutatja, hogy ez az egyetlen levele, amelyet nem saját kezűleg írt. A fejedelem beregszentmiklósi kastélyát kapta meg. Veje, Kemény László kísérte őt új szállására, ám neki magának vissza kellett térnie Máramarosba. (PAP JÓZSEF: Adalékok Máramaros történetéhez. Máramaros-sziget 1909. 314–315.) Petrőczy Kata itt töltötte utolsó hónapjait, s itt halt meg 1708. okt. 21-én, férje, a hűséges idősbik Váczi Ilonka asszony és szolgálója, Kása Erzsók körében. Pénzhagyatéka még ebben a menekülő állapotában is 2433 magyar forint és 83 dénár volt; Kása Erzsókra bízott mellrelvalójába bevarrva külön őrzött 180 aranyat a cselédek számára s mellette (férjének címezve) a hagyakozó rendelkezést. (SZÁDECZKY LAJOS: I. m. 419–420.)

December 23-án, Huszton temették el ideiglenesen. Pekri Lőrinc nem sokkal utóbb, 1709. márc. 6-án Homonnán hunyt el; Petrőczy Katát május 26-án temették férje mellé ugyancsak Huszton. (Ifj. Teleki Mihály, II. Rákóczi Ferenc főtisztjének naplója. Bp. 1960. 75., 92.) A sír mai megléte kétséges. Nem tudott róla már PAP JÓZSEF sem (I. m. 315–316.), s Fabiny Tibor levelezése visszaemlékezéssel, illetve a huszti ref. lelkésszel ugyancsak eredménytelen maradt. (Fabiny Tibor közlése.)

VERSEI

A 17. század végén, Petrőczy Kata Szidónia életének közegeiben a verses önkifejezés (legalábbis alkalmi, műkedvelő szinten) meglehetősen gyakori volt, úgyszólván hozzátartozott az igényesebb műveltséghez, illetve társasági viselkedéshez. Valószínű, hogy a magyar *Apológiában* felejtett „totul irott két versecske”, amelyet Thököly István visszaküldött sógorának, azért „concernálja” id. Petrőczy Istvánt, mert ő írta; s talán azért „adgia Isten szive nyugodalmaival”, mert egy évvel azelőtt elhunyt felesége halála táján írhatta őket önnön vigasztalására. (L. az előző fejezetet. Ennek ismeretében érdemes újra végiggondolni, hogy gróf Balassa Bálint *Botlik az széréncse* kezdetű verse, amelyet PETROCZY ISTVÁN versfökből dolgozott át a maga nevére, s amelynek szólamkincse sokban rokon Petrőczy Kata szerencseverseivel, vajon nem mégis Petrőczy István költeménye volt-e eredetileg. L. RMKT XVII/12. 758., 761.) Fia, ifj. Petrőczy István verses leveleket váltott feleségével (I. KOVÁCS SÁNDOR: II. Petrőczy István és Révay Erzsébet levelei, i. m.), s a költőnő verseiből kiolvashatóan Pekri Lőrinc is meg-megírt egy-egy verset, ha udvarolni akart. (L. kötetünkben a 125. sz. verset. *Szemfény vesztő versekre való Repplica*: „Tudom, e versed is nem én reám esik”; „Biszony másra czilyoz szóddal e versedbe.”) Petrőczy Kata születésének és részben működésének színhelyén, a Felvidéken a nő-kortársak között több is akadt, aki egy-egy (egy-két) vers írásával megpróbálkozott: sógornőjén, Révay Erzsébeten kívül Thököly Mária, Széchy Mária, Erdődyne Rákóczi Erzsébet, Bercsényiné Csáky Krisztina és Vayné Zay Anna. (L. S. SÁRDI MARGIT: Nőköltőink első generációja: a főúri költőnők. In: Szerep és alkotás. Szerk. NAGY BEÁTA és S. SÁRDI MARGIT. Bp. 1997. 41–50.) Petrőczy Kata költői életművének jelentőségét nem is a tőle fennmaradt versek nagyobb száma, hanem a költőnőnek a versíráshoz való, minőségileg más viszonya adja – hagyományosan ezért is tartjuk őt az első magyar költőnőnek –, ő ugyanis nem „alkalmilag” verselt, egy-egy levelet vagy imát rímekbe szedve, hanem önmagát kifejezve, egyéni érzelmeit megvallva, mondhatni szubjektív lelki kényszerből; konvencionális anyagon alapul, de saját maga által kicsiszolt formakincsel. (L. S. SÁRDI MARGIT: A költőnő szerepe és társadalmi lehetősége a XVII–XVIII. században. In: Hagományos női szerepek. Szerk. KÜLLÖS IMOLA. Bp. 1999. 135–149.)

A 45 versből álló költői életművet egyetlen, részben autográf kézirat őrizte meg. Ez az ozdi kastéllyal és könyvtárral került Radák Ádámné Pekri Erzsébet Terézia révén a Radák család birtokába; 1864-ben Radák Istvánné Rhédei Klára juttatta el Gyulai Pálhoz. A kézírral foglalkozó Thaly Kálmán könyvhagyatékában rejtőzve került a MTA könyvtárába, s ott sokáig lappangott; 1952-ben egy leltározás során bukkant elő újra. Ekkor restaurálták, és eredeti kötéstábláját megőrizve újrakötötték. (MTAK Kézirattár K 97.) Valószínűleg ekkor levélszámozták is.

A kézirat jelenlegi 1a–44a. lapjain található Petrőczy Kata Szidónia versei. Ez a kéziratrészt több kéz műve. Az I. kéz az 1–36. (kötetünkben: 101–136.) sz. verseket írta be; ezt a részt egy javító gondosan átjavítgatta. (L. Jegyzetek a versekhez.) Csupán a 37–45. (kötetünkben: 137–145.) sz. verseket jegyezte be maga Petrőczy Kata. Ebben a részben sincs költői javítás (betűhiba javítása is alig), tehát ez is a fogalmazványokról készült tisztázat.

A szakirodalom korábban Thaly Kálmán nyomán úgy tartotta, hogy a kézirat első része őrzi a költőné kézírását; az utolsó 9 verset bénulása után diktálásra írta be valaki, mégpedig Pekri Polixéna, minthogy a költőné végrendeletében őra hagyta ezüst tintásládácskáját. Az eredeti kéziratot előkerülése után elsőként tanulmányozó JENEI FERENC szögezte le először, hogy a kéziratnak csupán e második része autográf. (I. m. 48.; S. SÁRDI MARGIT: Petrőczy Kata Szidónia költészete, i. m. 29–30., 38–42.)

A könyvecske tehát nem volt a költőné által folyamatosan vezetett lírai napló; maguk a versek azonban megőrizték keletkezésük sorrendjét. Petrőczy Kata versei nem datálhatók pontosan (akrosztichont alkalmaz ugyan három izben, de záróstrófát soha), ám sorrendjük és a költőnéről kialakítható, sajnos nem hézagatlan életrajz állomásai fedik egymást, pl.:

104. vers – házasságkötése, 1681 után;

105. vers – 1686, Pekri rabsága idején;

120. vers – 1690–1694 között, a felvidéki barokk főúri udvarok hatása;

131–135. versek – 1695 után, a pietizmus hatása;

138. vers – 1704, Szebenben átélt agyvérzése.

(Az egyes versekben előforduló, az életrajzhoz köthető utalásokról s a versek kronológiájáról l. S. SÁRDI MARGIT: Petrőczy Kata Szidónia költészete, i. m. 37–52.)

Abból, hogy a költőné egy bizonyos ponttól maga folytatta az elkészült versek bemásolását, következik, hogy a másoló is Petrőczy Kata számára, az ő utasítására másolta a megelőző részt, s a költőné akkor vette át e munkát, amikor a hivatásos másoló valamiért már nem állt rendelkezésre. Ennek körülbelüli időpontja meghatározható. A másoló által bemásolt versek közül utoljára a 133. számút köthetjük időhöz. Ez Pekri hitehagyását emlegeti egy Istenhez szóló könyörgésben („Aki oka bumnak, gyakor siralmomnak, Fordicsad annak szívét Hozzad, hogy megterjen [...]”), tehát Pekri bűnbánó morális végrendelete, 1700 júliusa előtt keletkezett, de 1695 után, mint a 131–135. imák egész sorozata. Az autográf versek közül a 138. az első, amely pontosan datálható: 1704-ben, Szebenben átélt agyvérzése után, fölépülésekor szerezte; de nagyon valószínű, hogy a protestáns-üldözésről, a nemzet elnyomásáról szóló 137. vers is már a Rákóczi-szabadságharc idején íródott. Bár nincs elegendő ismeretünk Pekri Lőrinc és Petrőczy Kata házanépéről, egy emberről tudjuk, hogy éppen ebben az időközben, 1701-ben hagyta el Pekri szolgálatát: a „Bars vármegyebéli becsületes nemes ember gyermekéről”, „nemes Kosztoláni Andrásról”, aki „öt esztendei szolgálatja után, maga hazájában, házához s szüleihez redeálni igyekezvén kívánta maga viseléséről s alkalmaztatásáról” Pekri tanúsítványát. (Székely Oklevéltár. IV. Kolozsvár 1895. 346–347.) Minthogy azonban Pekri csak asztalnoki szolgálatáról emlékezett meg, nem tudhatjuk, valóban ő volt-e Petrőczy Kata verseinek első másolója.

Az utolsó autográf vers (45.; kötetünkben 145.) egyetlen Balassi-strófából áll, ám költői kérdése, lassú üteme miatt olyan, mintha egy hosszabb versnek volna az első szakasza. Egystrófás verseit egyébként a költőné általában ennél feszelesebb költői szerkezetben, felező 12-es versformában írta. (Csupán a 113. vers áll egyetlen Balassi-strófából.) Könnyen lehet, hogy a költőné az ozdi családi kastélyból való elmenekülése miatt hagyta félben verse bemásolását. A fogalmazványok sorsáról semmit nem tudunk.

Nem tudunk arról sem, hogy Petrőczy Kata életében megosztotta-e valakivel a verseit, vagy megtartotta őket magának. A *Jó illatu XII. Liliom* elé írott üdvözlő versében Pápai Páriz Ferenc ugyan elsorolja életének minden nagyobb eseményét, Nagyenyedi Püspöki Péter pedig a „tudós” jelzővel is kitünteti, ám költői tevékenységéről egyikük sem tud: elismerésüket a prózafordítással vívta ki. Úgy tűnik, Petrőczy Kata maga sem tartotta még a szűkebb baráti kör nyilvánossága elé valónak sem legbensőbb érzéseiről valló verseit. Nem említi versei létezését veje, vargyasi Daniel (II.)

István (1684–1774; 1706-tól Pekri Lőrinc hadsegéde; 1709-ben, már a házaspár halála után kérte nőül Pekri Polixénát a leányok gyámjától, Kemény Lászlótól), valamint unokája, Wesselényi Istvánné Daniel Polixéna (1720–1775) sem, holott prózafordításairól mindketten megemlékeznek. Hogy a kegyességi művek fordítójaként ismert Petrőczy Kata verseket is írt, arról a verskézirat előkerülése után TOLDY FERENC számolt be először nyomtatásban. (A magyar költészet története. 2. kiad. 1867. 301.) Első – s nagyon szuggesztív – pályaképét THALY KÁLMÁN jelentette meg, sok és hosszú idézettel. (Az első magyar költőnő, báró Petrőczy Kata Szidónia gróf Pekry Lőrincné élete és versei. 1658–1708. Ath 1874. 1681–1691., 1739–1755., 1809–1822., 2507–2521., 2641–2658. és Irodalom- és műveltségtörténeti tanulmányok a Rákóczi-korból. Bp. 1885. 117–210.) Mind Thaly, mind Toldy lemásoltatta a kéziratot. (Toldy másolata: MTAK Kézirattár RUI 4° 24.) 1897-ben Thaly példányáról készített másolatot Kovács Sándor pozsonyi evangélikus teológiatanár a maga számára; az ő révén került be Petrőczy Kata néhány éneke az evangélikus gyülekezeti énekkincsbe. Toldy példányát Benczúr Gyuláné másolta le.

Mínthogy Thaly halála után a kéziratot könyvecske lappangott, 1915-ben HARSÁNYI ISTVÁN és GULYÁS JÓZSEF Thaly és Toldy másolataiból adta ki a verseket. (ItK 1915. 190–206., 311–327., 445–457.) Immár az eredeti kézirat alapján jelentette meg bő válogatását JENEI FERENC, 33 verset modernizált helyesírásban. (Magyar költők. XVII. század. Bp. 1956. [Magyar Könyvtár] 307–366.)

PRÓZAFORDÍTÁSAI

Petrőczy Kata Szidónia életében két fordítását jelentette meg a saját neve alatt:

1. A' Kereszt nehéz terhe alatt el-bágyatt sziveket élesztő jó illatu XII. Liliom. Kolozsvár 1705. [28]+188 l. (RMK I. 1704.) A műhöz Pekri Lőrinc egykori enyedi iskolatársai, Pápai Páriz Ferenc és Nagyenyedi Püspöki Péter írtak üdvözlő verset.

2. Jo illattal füstölgő Igaz Sziv. [Lőcse] 1708. [7]+103+1 l. [hibás számozás] (RMK I. 1747.) Mindkét kiadvány a reformortodoxia írója, Johann Arndt (1555–1621) *Vier Bücher vom Wahres Christentum* (1610) c. művének egyes részeiből készült fordítás.

Hozzátartozói – veje, vargyasi Daniel István és unokája, Wesselényiné Daniel Polixéna – szerint Petrőczy Kata Szidónia nevéhez *három* fordítás fűződik. (Daniel II. István önéletírása. In: DANIEL GÁBOR: A vargyasi Daniel-család eredete. Bp. 1895. 360. és DANIEL POLIXÉNA: A keresztyén etikának summás veleje. Kolozsvár 1752. A5a.) BOD PÉTER úgy tudta, ez a harmadik mű a következő:

A Papista Vallasra Hajlott Lutheranusok Lelkek isméretinek kinnya. H. n. 1690 és Frankfurt 1692. (RMK I. 1399., 1424.) (Magyar Athenas. Nagyszében 1766. 222.)

Ez a mű Johann Friedrich Mayer hamburgi lelkész, grimmei szuperintendens vitairatának (Hamburg 1688) fordítása, egy három részből álló kiadvány harmadik tagja, előtte:

1. Catholicus Valasz az Esaviták Eretnek kérdésére: Hol volt Lutherus előtt az igaz Vallás avagy Anya Sz. Egyház? Az Pápiriták között szorongatásban lévő minden Evangelicus keresztyéneknek Ao. 1627. ki adatott MEISNER BOLDISÁR a Sz. Írás Doctora, és Wittenbergai Professor által. Mostan penig Az Ecclesia nyomorúságin keserves könyveket hullató egy nevezetlen személy nemzetének hasznára, s az, veszedelemben tántorgó lelkek javára Magyar nyelvre Németből fordítván nyomtatásban ki adott. H. n. 1690 és Frankfurt 1692. (RMK I. 1397. és 1422.)

2. Roevind és Fundamentomos Tracta, Mellyből a Romai és Evangelica Ecclesiákról itiletet tehet. Isten igéjéből elő adatott NICOL. HUNNIUS D. és Lübecki Superintend: által. H. n. 1690 és Frankfurt 1692. (RMK I. 1398. és 1423.)

Bod és nyomában SÁNDOR ISTVÁN (Magyar könyvesház. Győr 1803. 60.) a Mayer-mű címlapján előforduló, az eredeti mű kiadási helyét jelölő Hamburg nevet a magyar kiadvány helyének vélte, tévesen. Valószínű, hogy a második kiadás nyomdamegjelölése hamis, és áltatásul szolgált. (SÓLYOM JENŐ: Petrőczy Kata Szidónia életrajzához. ItK 1960. 358–359.)

A szakirodalom SZÁDECCZY és THALY közleményeitől kezdve elfogadta ezt az adatot, magyarázatul fűzve hozzá, hogy a fordítás motivációjául Pekri katolizálása szolgált, a névtelenséget pedig a

katolikus hatalomtól való félelem indokolta. (Ezt a magyarázatot ugyan épp a *Catholicus Valasz* előljáró beszéde utasítja vissza: „Hogy pedig nevetem ide nem teszem, kegyes olvasó, azt [ne] félelemre magyarázzad mert bizony, boldog volnék, ha szenvednék az igasságért hanem azért cselekedtem, hogy nem kivanok világi ditsiretet [...]” A3a–b.)

A mű maga azonban kételyeket ébreszt afelől, hogy e fordítás Petrőczy Kata munkája volna. A költőné életének egyetlen közeli tanúságtévője, Daniel István szerint mindhárom fordítása egyenmű kegyességi mű volt: „Az általa német szövegből magyarra fordított és a gyakorlati hittanra és az élet szentségének befejezésére igen hasznos három könyve is az ő dicséretit eltörölhetetlenné teszi.” (I. m. 360.) Mayer műve műfaja szerint vitairat, egész érvkészlete, gondolatmenete a hitvitákéval azonos, példáit a sajátos német helyzetből veszi. A fordító rövidke, névtelen, személytelen előszava igen erős Jézus-misztikát, Jézus-szerelmet árul el. Petrőczy Kata ezekben az években a pietizmust vagy a reformortodoxiát valószínűleg még nem ismerte, versei ekkor éppen a nádori udvar ízléséhez való igazodás szándékát mutatják. Névvel kiadott két munkájának hangja, előszava, kiadáshoz való előkészítése pedig szembeötlően más. Ezekre önértetes írói tudat, nevének büszke használata jellemző; a mű létrejöttét hosszán, alaposan indokolja, történelmi példákkal, bibliai idézetekkel támogatja, saját életével való összefüggését magyarázza; védelmezi jogát, hogy nő létere irodalmi művel lépjen a nyilvánosság elé; sőt amikor tehetette, a tudós kortársak tekintélyét is fölhasználta a kiadványhoz, mozgósítva férje kapcsolatait.

Legfőképpen ellene mond Petrőczy Kata fordításának az, amit a költőné műveltségéről tudhatunk. Petrőczy Kata tudott szlovákul, lengyelül, élete vége felé németül is, de hogy latinul tudott volna, arra semmi sem utal életművében; még a kor művelt köznyelvében mindennapos latin szavak is hiányoznak verseiből, fordításaiból, leveleiből. A Mayer-műben terjedelmes latin szövegek terpszkednek, sokuk lefordítatlanul, de van héber idézet (155.), görög passzus (216.) is; és ez a fordító ugyancsak értette, mit ír, ha latinul írt is. „De elég erőll” – jegyzi meg lefordítatlan latin szöveg után (191.); zárójelben latinul cáfol (228.), sőt szeméremből nem fordítja magyarra a latin szöveget: „De jaj irtozom amaz Sodomita kérdéseket ide írni, es azoknak elő számlálásával senkinek botránkozást nem teszek” – írja a gyónás kérdésein háborogva, majd a latin fölsorolás után: „Az Ur fedgyen meg tégedet Sátán!” (283–284.) A gyónás leírása másutt is latin nyelvű eufemizmusra kényszeríti: „a Pápista gyóntató Paterek az Asszonyok gyónásának halgatásában gyakorta (kegyes Olvasó hidd el, hogy ezen fertelmességnek írásában a te szemérmertesegednek az enyim előtte járt és véle tusakódot. Mellyre nézve is, hogy tiszta egyigyű szemeket meg ne szomorítsak, annak magyarázattyát el titkolom) pollutionem patiantur.” (228.) (Egyéb példákat l. S. SÁRDI MARGIT: Petrőczy Kata Szidónia és a pietista nőcszmeny. In: A nő az irodalomban. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság vándorgyűlése. [Zalaegerszeg 1984.] 29–32.)

Mindezek miatt azt kell mondanunk: fölöttébb kétséges, hogy a meg nem nevezett harmadik fordítás a Mayer-mű volna.

A Daniel család könyvtárának jegyzéke a három fordításból álló, folyamatos lapszámozású könyv első részének címét közli, s mellette tünteti föl Petrőczy Kata nevét: „54. Catholicus Wálasz, melyet fordított magyar nyelvre Néhai Groff Pekri Lórintzné, Petrotzi Kata Sidonia.” (Vargyasi id. br. Daniel István vesszősi könyvtárának jegyzések. Vesszős, 1758. nov. 1. In: Újabb adattár a vargyasi Daniel család történetéhez. Kiad. KELEMEN LAJOS. Kolozsvár 1913. 309.)

Az előbb fölsoroltak alapján az *egész mű* fordítója aligha lehetett Petrőczy Kata. Azt, hogy az első részként szereplő Meisner-műnek ő a fordítója, sokkal inkább megengedi a fordítás nyelvi, műveltségi, stilisztikai jellege: a latin kifejezések kis száma és rövid volta, a Mayer-műben túltengő német történelmi példák hiánya, a mű egyöntetű magyarossága. Előszava bátorságról és felelősségtudatról tanúskodik, olyan szóképet használva, amely a 137. versben azonos formában szerepel: „Senki írásival támogatni, sem biztatni nem meri az együgyű juhokat, kik a kegyetlen juh-ruhában járó farkasok előtt elszéledtenek, kit világi szeretet s előmenetel tartóztat, ki pedig féltében talentomát az földbe ásván felebarátjának javát nem munkálkodja.” A jezsuita térítés leggyakoribb érveit cáfoló mű egyébként éppúgy lehet válasz Pekri katolizálására, mint a Mayer-fordítás; és éppúgy ért-

hetővé teszi, hogy a nagyanyja műveit felsoroló DANIEL POLIXÉNA a harmadik művet miért nem nevezi meg. („Vagyon még egy, melyet bizonyos okokra nézve nem említék.” Uo.)

A Daniel család könyvtárának bejegyzése és a művek jellege miatt tehát úgy gondoljuk, a kiadvány három darabja közül nem a harmadik, hanem az első származik Petróczy Katától.

ESZE TAMÁS fölvetette azt a lehetőséget, hogy Petróczy Kata munkája volna az Ébresztő Kakas Szó ([Löcse] 1707. RMK I. 1736.) c. kiadvány. (A kolozsvári nyomda II. Rákóczi Ferenc szolgálatában. MKsz 1955. 281–295. A kiadás helyéről I. BELICZAY ANGÉLA: Hol jelent meg az Ébresztő Kakasszó? In: Ráday Pál. 1677–1733. Bp. 1980. 147–156.) Könnyen meglehet, hogy a barátságról szóló kis könyv nőíró alkotása; nők körében kedvelt is lehetett, pl. a Ráday Gyűjteményben lévő unikum-példányt éppen a Pekri-házaspár leánya, Kata ajándékozta barátságuk jeléül a versíró Kajali Klárának. Arra azonban, hogy a mű Petróczy Katától származna, a könyvecskében semmi nem utal. Az alábbiakban a névvel kiadott két mű előljáró beszédeit közöljük, tekintettel gazdag életrajzi vonatkozásaikra.

A' Kereszt nehéz terhe alatt el-bágyatt sziveket élesztő jó illatu XII. Liliom
Elöl-járo beszéd

Noha sok rendbéli és sok féle neveket találunk a' szent Írásban, mellyek az istenfő emberek szorongatásit jelentik; de a' többi között leg nevezetesebb 's emleketesebb a' KERESZT neve: mellyel noha sem a' Próféták az O, sem az Evangelisták az Uj Testámentomokban nem éltenek; de az Ur J. Christus az ő tanításiban sokszor említi 's hozza elő. *A'ki akar én utánnam jöni, tagadgya-meg magát, és vegye-fel az ő keresztjét, és kövessen engemet:* Sz. Máth. 16. Rész. 24. vers. *Valaki engemet akar követni, tagadgya-meg magát, vegye fel az ő keresztjét, és úgy kövessen engemet.* Sz. Márk. 8. Rész. 34. vers. *Ha valaki akar engemet követni tagadgya-meg magát, és minden napon vegye-fel az ő keresztjét, és kövessen engemet:* Sz. Luk. 9. Rész. 23. vers. *Jere kövess engemet fel-vévén a' keresztet:* Sz. Márk. 10. Rész. 21. vers. *És valaki nem hordozza az ő keresztjét, és nem követ engemet, nem lehet én tanítványom:* Sz. Luk. 14. Rész. 27. vers.

Olvassuk az Uj Testamentomban, hogy mikor a' mi Megváltónkat sok tsufoltatási, keserves szenvedési 's ostorozási után, a' Sidók a' feszítésnek helyére vitték volna, találták elől a' Cirenebéli Simont, és kénserítették hogy vinné a' keresztfát, Sz: *Máth. 27. Rész. 32. vers.* És az el-bágyadt Ur Jésusnak segítsen, ki már nem bírta a' keresztfát, a' sok kín, ártatlan Sz: vére hullása, és sz. testén lévő számtalan sok seb miatt, reszkettenek szentséges térdei, és minden ereje elszakadt volt, (Oh édes Jásus mit nem szenvedtél azokért, kik ottan ottan bosszúsággal illetünk téged!) Illyen Simonokká kell mind azoknak lenniük, a'kik az ő tanítványinak akarnak hivattni, és az ő ábrázattyához hasonlókká lenni: *Rom. 8. Rész. 29. vers.* Valamit e' világon szenvedünk a' Christusért (:mivel az ötet követő úton annak meg-kell lenni:) ő abban segít, velünk együtt emeli a' keresztet, sőt a' nehezebb részt ő viszi, mi hátul követtyük ötet, Sz: *Máth. 10. Rész. 38. vers.* mi a' vékonyabb és könnyebb felit viszszük; de kereszt nélkül semmiképpen nem követhetjük ezt a' mi édes szabadítónkat; mert ő maga mondotta, *A'ki én utánnam akar jöni vegye-fel keresztjét.* Ne vélje azt senki, hogy ezt tsak a' Sz: Apostoloknak mondotta volna, és nekünk inkább kedvezne, avagy annál valamit kedvesebbet ígért volna. Mert mondotta azt-is: *A' mellyeket pedig néktek mondok, mindenkinek mondom:* Sz: *Máth. 13. Rész. 37. vers.* Az Isten félök mint valami élő kövek lelki háznak építetnek, *1 Pét. 2. Rész. 5. vers.* valamiképpen a' köveket, a' mellyekből a' Salamon Király Templomot épített elébb meg-faragták, és egészen mind meg-simitották, úgy annyira hogy sem fejszének, sem verőnek, sem valami egyéb vas szerszámnak pengése nem hallott a' háznak fel-építésében, *1 Király. 6. Rész. 7. vers.* Ugy kell ebben az életben a' híveknek meg-faragtattakká és meg-simúltakká lenni a' kereszt által, hogy az utolsó ítéletnek napján alkalmazatosoknak találtassanak arra, hogy belőlök építessék-fel a' Lelki Templom. Gondold-meg kérlek, melly sok jó tselekedetekkel, és tsuda tételekkel ékesítette-meg a' keresztet a' mi Megváltónk. Mikor ezt a' világot mint valami világos égő szövetnek meg-akarta világosítani szent születésével, a' Betlehemi istállóban a' kereszt volt a' böltsője: mikor mi érettünk szüntelen munká-

lódott, fáradt, nem lévén anyyija, a' hova fejét hajthatta volna, a' kereszt volt az ő szállása: mikor magát érettünk az ő sz: Attyának akarta fel-áldozni, a' kereszt volt az ő óltára: mikor a' mi életünkért, idvességünkért, meg-akart halni, a' kereszt volt az ő ágya: mikor az egész világ bűneit, és a' maga elég-tételét, érdemét akarta az Isten igaz itélő széki eleiben állítani, a' kereszt volt az ő mérő serpenyője: mikor mint Királyoknak Királya, vötte mind mennyen mind földön az hatalmat, a' kereszt volt az ő Királyi széke és Tronusa: mikor az Anyaszentegyházat eljegyzette magának, a' kereszt volt jeggyűrűje: mikor a' mi rettenetes kegyetlen ellenséginken győzedelmet vett, a' kereszt volt az ő fegyvere; és mint hatalmas Király kereszt által szabadított-meg az ördögtől, és az halál hatalmából bennünket.

Az Historicusok írják, hogy mikor a' hatvan harmadik Római Császár Heraclius, a' meggyőzetett Persáktól a' keresztfát (mellyen a' mi Üdvezítőnk halált szenvedett:) vissza nyerte, és azt maga akarta nagy pompával Jerúsálembe, maga vállain, Királyi köntösében lévén fel-öltözve, vinni, a' ki-nyilt kapu magától záródott-bé; osztán a' Jerúsálemi Patriarchától Zakariástól, avagy a' mint némellyek vélekednek Angyal által intetvén-meg, a' királyi ékességet és köntöst le-tötte, és mezítelen lábbal, (előtte a' kapu magától ismét meg-nyilván) vitte-bé a' keresztfát. Ekképpen mind azok, a' kik a' reájok mért keresztet vállokra akarják venni, a' világi gyönyörűségnek pompás köntösit vessék-le, fel-öltözvén a' helyett a' fiúi engedelmességnek 's békeséges türesnek ruháját, és azt viseljék e' világon éltekben, békeséges türessel várván a' Christus drága érdemével nyert 's megékesítettet királyi köntöst, melly készítetett nekünk a' rothadatlan koronával együtt.

Nagy nyomorúságnak és szorongatásnak keresztét hordozta JOHANNES FRIDERICUS a' Saxoniai Elector, ki meg-vetvén a' ki-adatott *pro Interim* tanitást, az igaz hithez álhatatos volt, és azért őt esztendeig viselt keserves szomorú rabságot, de azt a' keresztet nagy békeséges türessel 's alázatossággal szenvedte, gyakran jutván eszébe, hogy születésekor arany színű kereszt látszot a' hátán, mellyről még akkor jövendölt egy öreg Pap, mondván: Ez a' kis Gyermeke mind az egész világ szemé láttára keresztet fog hordozni, ez hátán lévő kereszt azt jegyzi; melly bé-is tölt.

Constantinus Magnus-is nagy kereszt viselés, háborúság, és szenvedés alá vetett ember volt, mikor az ő leg-közelebb való rokonától-is üldöztetett. Üldözte őtet *Maximianus* az ő Ipa; üldözte *Licinius* az ő Sógora; hadakozott ellene *Diocletianus*, és *Galerius*, vérszerint való Attyafiai; hadakozott ellene *Maxentius* az ő Sógora avagy Feleségének bátyja: óh minden keresztet felett való kereszt volt ez, hogy nem tsak idegenek háborgatták, hanem még a' maga vérszerént való Attyafiai-is és Rokoni reá támadtanak, a' melly szorongatásában az istenfélő Császár nem tudta mit tselekedgyék. De a' kegyelmes Isten tsudálatos jel által meg-jelentette nékie a' győzedelmet, és hogy tetszett Istennek az ő szenvedése: mert éppen délben mikor az Ég tiszta volna, sok udvara népével 's véle valókkal együtt, látott az égen egy szép fényes keresztnek hasonlatosságát, körülötte lévő betűkkel, e'szerint: *Ebben lész győzedelmes*. Ezzel jelentette-meg nékie az Isten, hogy az ő sok szenvedése 's békeséges türese által fog győzedelmeskedni; mellynek emlekezetire az után való hadakozásiban 's harcaiban mindenkor a' keresztnek hasonlatosságát hordozta zászlóján. Nem nagy győzedelem volt-é ez? mikor ez a' Császár minden ő ellenségein győzedelmet vött, midön hat Tyrannust (kik a' kereszttyénségnek rettenetes ellenségi vóltanak) meg-vert, 's meg-győzött; melly győzedelmével a' kereszttyénségben nem tsak a' világi renden, de az Ecclesiának-is nagy nyugodalmat szerzett.

Ha azért mind ezeket a' példákat akarja valaki követni, akarván igaz kereszttyén lenni, azokat pedig a' mellyek az igaz kereszttyénhez illendők, nem tudgya és nem érti, vegye eleiben elsöben-is a' kereszt terhe alatt el-bágyatt sziveket élesztő tizenkét Liliomok közzül az elsőt, melly *1 Tim. 4. Rész. 8.* verséből szakaszatott, azzal törölgesse-meg az ő elméjének homályos szeméit, és mindgyárt lát ott egynehány hasznos regulákat, mellyekből meg-tanúlhattya, miképpen éljen kereszttyénül és Istenesen ez árnyék világban.

Ha nehéz kereszt alatt nyög, mellynek terhe alatt ugyan tántorog; ne féljen, legyen bátor, és nyúljon a' másik Liliomhoz, melly a' Sidok 3. Rész. 10. vers. termett, nézze azt szorgalmatosson, és meg-láttya a' rajta való ékességben, hogy a' békeséges türes által mindennémü keresztet meg-győzhetni, és a' meg-ígért bődökságot el-érhetni.

Ha kételkedik abban, hogy az ő békeséges türese a' kereszt viselésben valamit használhasson, ne hadgya szívét el-foglalni a' kételkedésnek, hanem hamar vegye elé az harmadik Liliomot, melly

a' szent Jak. 3. Rész. 5. versiből szakasztott, 's meg találja benne, mely sok hasznai legyenek a' keresztnek, és mely sok okok, melyek a' békeséges türésre indíthatnak bennünket.

Ha az ő természetinek gyarlósága, vagy elméjének jóra való tompasága miatt ezt meg-nem foghatná; ne üljön sokáig e' tudatlanságban, hogy annál-is nagyobb nyavalyája ne következék abból, hanem siessen a' negyedik Liliomhoz, mely az Apost. tsel. 14. Rész. 22. versében találtatik, azzal illesse az ő nehéz elméjét, és meg-esméri az abban lévő sok szép példait, bizonyosságát a' békeséges türésnek, 's azokból származott vigasztalást.

Ha pedig a' kereszt a' testnek igen nehéznek 's el-viselhetetlennek látszik, 's a' negyedik Liliomban lévő példaktól akarná el-vonni, és a' világi gyönyörűséget javallaná; ne engedgyen a' testnek gyözedelmet venni a' lelken, hanem az ötödik Liliomra vesse szemeit, mely a' Sz: Jak. 1. Rész. 12. verséből szakasztott: és meg-látta abban, hogy az Isteni vigasztalás szerez szívében békeséges türest, azért tusakodgyék a' testnek kényessége és e' világi gyönyörűsége való vágyódási ellen.

Ha a' kételkedésnek mérge még-is forr szívében, ne engedgye ott meg-gyökerezni; hanem az ő reszkető kezével illesse a' hatodik Liliomot Sz: Máth. 10. Rész. 38. versében: és könnyen ki-tanúlhattya a' keresztnek titkait, és miképpen vonatattunk az által Istenhez, és el-múlik az ő szívét fojtogató kételkedésnek mérge.

Ha igen szorongattatik, és meg-utáltatott a' kevély világtól, úgyannyira hogy semmi vigasztalást nem lelhet, ne essék kétségben; hanem siessen a' Sz: Irás kertiben, Sidok. 12. Rész. 3. versiből szakaszsa-el a' hetedik Liliomot, és tegye azt az ő szomorú szívére, 's mindgyárt meg-vigasztalódik, látván hogy a' mi édes Megváltó Urunk annál sokkal több és nagyobb gyalázatot 's meg-utalást szenvedett: és hogy ő általa kell minékünk meg-gyöznünk minden mi gyalázatinkat és háboruságinkat, nyilván meg-látta.

Rettentí-é az ő meg-félemltet szíve azzal, hogy semmi reménsége a' meg-szabadulásnak sem keresztviselésiben való vigasztalásnak nintsen, álljon ellene annak, vegye kezében a' nyolczadik Liliomot, mely a' 2 Cor. 1. Rész. 2. versiben vagyton, 's mutassa-meg az ő szívének, hogy nintsen semmi olyan nagy szorongatás, nyomorúság, melyben az Isten ne rendelt volna vigasztalást, és hogy mindenkor nagyobb a' mindenható Isten vigasztalása a' mi nyomorúságinknál.

Ha a' türehetlenség még-is kételkedésre nógattya 's kétségben akarja ejteni az Isten vigasztalása és szabadítása felől; üzze-ki a' szívéből a' kilenczedik Liliommal, melyet talál a' Micheás 7. Rész. 7. versében: és meg-látta, hogy az Isten igaz igéreti, fogadási meg-másolhatatlanok, hiba nélkül valok, és meg-nem tsalják, 's ez indítsa ötöt a' békeséges türésre.

Ha mégis sokalja az emberi gyarlóság a' szenvedést, és azt veti szemére, hogy mások felett szenved, ne hidgyen annak; hanem nyuljon a' tizedik Liliomhoz, mely a' Sz: Luk. 24. Rész. 26. versében virágzik, 's annak erejével élcszse gyarló vóltát, 's a' szentek példáiról vesse szemeit a' mi Megváltónknak maga szenvedésére, és nézze a' Christus nagy békeséges türésit, és a' következő örök dítőséget, mely által minden kereszt meg-könnyebbítettik, akarmelly nehéz légyen-is az.

Ha még ezen sem nyugszik-meg az ő szíve 's elméje, hanem többet akarna még érteni; vegye hitinek két kezében a' tizedik kettős Liliomot, mely a' 85. Soltár 6, 11. verseiben termett, 's azzal illesse bünei miatt bézároltatott szívének ajtaját, 's annak erejével meg nyílik: a'hova ne késsék az Istent bé-botsátani, és beszéllgessen véle, mint hívő lélek, 's meg-esméri mely gyönyörűséges a' hitnek az Isten irgalmasságával való beszéde, 's vigasztalást véssen szívében.

Ha sokáig tartó sulyos keresztet hordoz, a' mely feletté nyomja, úgy hogy tsak nem kétségben esik alatta; ne keressen egyéb könnyébséget, hanem siessen a' szent Irás drága kertében, és ott a' tizenkettődik Liliomot a' 86. Soltár 5. verséből szakaszsa-le, és a' hitnek arany sinórával kösse szomorú szívére, 's meg-látta az okokat, melyekre nézve az ő kiáltásit, sohajtásit, 's nyögésit az UR Isten minden kétségnélkül meg-hallgattya, ezt bizonyossan hidgye, és tellyes bizodalommal kiáltsonfel Dáviddal: *URam te jó vagy, és kegyelmes, és sok irgalmasságú azokhoz kik segítségül hívnek; figyelmezzél URam az én könyörgésemre: és hallgasd-meg az én könyörgésemnek beszédét:* a' 86. Solt. 5,6. vers.

Ez ilyen kereszt viselésnek példait forgattam elmémben, ki az 1704. esztendőben méltatlan sullyos szomorú fogságot szenvedtem Szebenben, tiz egész hónapig és tiz napig, midőn az én édes

Férjem Gróf PEKRI LŐRINCZ Uram a' Balás-falvi pusztá kastély őrzésére (mint egy mészár-székre) kedve ellen, kevés számú fegyvertelennel küldetett, a' melly helyet ostrommal és tüzzel megvévén a' magok szabadságának helyre állításáért fegyvert kötött Magyarok meg-fogták, 's fogva viték Magyar országba, nem akarván senki azok közül szabadulását, kik abban segíthették volna, az ő nagy szegénységében-is (mivel a' vitézekből mindenétől meg-fosztatott) semmi szükségére valókkal nem engedték nyomorúságában segítenem; hanem engemet mint szabadulásában munkálódó eszközt, ok nélkül való gyűlölkönczök erős őrizet 's rabság alá vetettek, négy ártatlan gyermekimmel együtt: melly noha szállásomon ment végbe; de tömlötczel vetekedett, az egy házban lévén rekesztve, úgy hogy ablakon sem volt szabad embert látnom; melly nyomorúságból igen súlyos betegségem származott: de ezzel sem elégedvén-meg sok féleképpen ijjesztéssel nyomorgattak és gyötörték, senki siralmomra nem hajtott. Ez el-hagyatott gyámoltalanságomban csak az egy Isten volt gyámolom, 's reménségem. És mint hogy szabadulásomhoz nem bizhattam, adtam magamat könyvek olvasására, és e' kereszt viselés példáival, el-bágyatt szivemet, mint egy élesztő jó Balsamummal orvosoltam, és valósággal tapasztaltam-is, hogy az ilyen orvossággal lelki és testi sebeink meg-gyógyúlhatnak: mellyre nézve vöttem előmben e' kis munkátskát, mellyet, ARND JÁNOS a' Luneburgumi Fejedelemségben való Püspök *az igaz keresztyénségről* irt könyvéből válogatván-ki sorsomhoz képest tizenkét Részeket, azokhoz való Imádságokkal együtt, Német nyelvből Magyar nyelvre fordítottam, azzal vizsgáltván magamat gyámoltalanságomban. Nem akarván azért e' vizsgálatásra való eszközt csak félre tenni, hanem inkább a' nehéz kereszt terhe alatt nyögő felebarátimmal közölni, kiknek e' keresztnek nehéz terhe alatt el-bágyatt sziveket élesztő tizenkét jó illatú Liliommal, mellyek a' Sz: Irásnak gyönyörűsége kertében nevedtek, akartam kedveskedni.

Tudom lesznek olyanok, kik gyalázní 's oltársólni fogják e' kis munkámat; mert nintsen Ég alatt semmi a' mi egyaránt tessék mindennek, annál-is inkább, hogy Aszszony ember munkája: de nem bánom, tudván azt hogy derék bölts tudós emberek munkájiban-is talált gántot Mómus; sőt még a' Sz: Irásnak-is vannak vissza értői 's magyarázóí, kissebbitői 's meg-vetőí. Kérem azért a' K. Olvasót, ha mi hiba esett a' fordításban, fedezze-el keresztyéni szeretetnek palásttyával, 's ne tulajdonítsa vétkül; mert a' melly sok felől illettettem keserűséggel, ha hibáztam is, nem tsuda; mivel a' bús elme nem lehet tsendes, midön minden felől ostromoltatik a' bánat szeleitől. Reménlem mindazáltal, ha szintén a' szüntelen örömben élőknek nem fog is tetszeni e' kis munkátskám; de a' kik kereszt viselés alatt nyögnek, 's abban könnyeséget 's vizsgálatást ohajtanak, nem vetik-meg. Azoknak Istentől lelki testi vizsgálatást kívánok. Tégedet pedig K. O. kérek, ne nézd a' munkának tsekély voltát, hanem azt, hogy Istennek Sz: igéjéből vagyton, 's olvasd lelkednek épületire 's vizsgálatására kívánom.

G. PETRÖCZI KATA Szídonia

Jo illattal füstölgő Igaz Sziv
Elöl-járo beszéd

A' Sziv minden tagok között leg-nemesebb tag az emberi testben, mert abban van az élet, és a' nélkül senki nem élhet, mivel akármelly tagon essék-is seb, kevés korig ugyan csak élhet, de ha a' szivét éri seb, azonnal élete nélkül marad az ember. Leg nemesebb, mert a' Szivből származnak minden gondolatok, és annak akarattját követni kell mind a' több tagoknak. Nem szólok az olyan szivekről, mellyekből minden gonoszság forr, fészke a' bűnnek, és műhelye a' Sátánnak, melly miatt az olyan gonoszságban meg-átalkodott sziv, kalauzza a' testnek lelkestől az örök kárhozatra, hanem szólok az olyan szivről, melly az ő Teremtőjéhez engedelmes. És valaminthogy a' gonosz szivből minden gonoszság, úgy az jó szivből minden jó gondolat származik, melly Temploma a' Szent Léleknek, lakó és műhelye, melly tündöklök minden jóságos tselekedetekkel, mellyeknek véghez-vitelére a' Sz. Lélek teszi alkalmatossá.

Es valaminthogy a' sziven esett seb meg-gyógyúlhatatlan és halálos, úgy lelkiképen-is ha sebe-sül a' sziv a' világ 's maga szeretetivel, Istenhez való engedetlenséggel, a' Szent Lelket magától ide-

geníti, munkájában akadályoztatta, Istentől el-pártolván, ez tselekedetiben meg-átalkodván, minden kétség nélkül követi az örök halál.

Mikor az Isten Mósesnek parantsolt a' Gyülekezet Sátorának tsináltatása felől, a' több Templo-mi eszközök között parantsolta, hogy egy jó illat tételre való Oltárt tsináltasson Sittim fából, azt borítsa bé tiszta arannyal, mellyet a' bizonyosság-tételnek ládája előtt való superlát eleibe, a' Kegyelem Táblájával által ellenben hagyta helyeztetni, ezt mondván: *Hogy ott Áron drága állatokból való illatot tegyen azon minden reggel, mikor a' Szövetnekekhez lát akkor szerezze a' jó illatot. Azonképen, mikor az Áron a' két estve között meg-gyűjtja a' szövetnekeket, szerezzen jó illatot szüntelen való illat-tétel légyen az UR előtt, minden Nemzetségek között. Egyéb idegen illatot ne te-gyetek azon. Ehez hasonló illatot magatoknak ne tsinállyatok, mert ez az Urnak szenteltetett. Valaki hasonló illatot tsinál ehez illatozásra, ki-gyomláztatik az ő Népei között.* 2 Mós. 30:7,8,9,37,38.

Melly tisztán parantsolta ezt az Oltárt tartani az Ur Isten, imé láttyuk, és melly kedves volt előtte ez a' jó illat áldoztatta. De sokkal inkább kívánnya a' szívnek tisztaságát. *Bóldogok a' kiknek szívek tiszta, mert ők az Istent meg-láttyák.* Sz. Mát. 5:8. A' Szívnek jó illatya kedvesebb ő előtte minden áldozatnál, mert midőn a' Sidók töle el-szakadván, idegen Istenekhez ragaszkodtak, azoknak áldoztak, a' szegényeket, özvegyeket, árvákat nyomorgatták, 's egyéb gonoszságokat követtek-el, jöllehet az Istennek-is áldoztak, de az ő szíveknek gonoszságáért meg-útálta az Isten az ő áldoztatyokat, mellyről szól Esaiásnál. *A' jó illat tétel útálatos én előttem.* 1. rész. 13. vers. *Es E' nép tsak szájával közelít, de szível távol van tőlem.* Esa. 19:13. Ezekből ki-tetszik, hogy tsak a' szívnek jó illatját kívánnya tölünk, és ha az Arany Oltáron meg-tiltotta az idegen illatot, mennyivel inkább kívánnya a' mi szíveinknek Oltárán, hogy idegen illat ne tétessék, az-az, a' világ, magunk, és a' múlandóknak szereteti; Meg-tiltotta azt-is az Isten, hogy az Arany Oltáron való jó illat szerzéshez hasonló illatot magoknak ne tsinállyanak, hogy egészen, minden, együtt az Oltárral, Istennek szenteltetett légyen. Ugy a' mi szíveinknek Oltárán-is tsak az Istent illeti a' jó illat, hogy azon tegyünk ő nékie jó illatot azokból a' szerekből, mellyeket szeret, és magának választott, t. il. ezek: Hit, reménység, szeretet, alázatosság, békeséges türes, és a' töredelmes buzgó könyörgés, több jóságos tselekedetekkel együtt, mellyek mint a' lántz szemek egymástól függnek: *Közel vagyon az Ur a' töredelmes szívek-hez.* Sólt. 34:19. *Az Isten előtt kedves áldozat a' töredelmes lélek, a' töredelmes és keserves szívet nem útálad-meg.* Sólt. 51:19.

Minthogy pedig ezen Jóságos tselekedeteknek, mind a' Szent Lélek munkája által a' szívből kell származni, és azon kell e' jó illat áldoztatyának véghez menni, neveztem e' kis Könyvetském, *Jó illattal füstölgő igaz Szívnek.* Adná az Ur Isten, hogy követnök és hagynók-el a' magas helyeken-va-ló illatozásokat, ne bizakodnánk emberi segítségben, *Ésa. 3:1.* és magunk igen erőtlen erejében, ha-nem Szent Dáviddal emelnök szemünket a' hegyekre, az Urtól várván segítséget, ki teremtette a' mennyet és a' földet, *Sólt. 121:2.* és tennék jó illatot Isten előtt kedves áldozatot a' mi szíveinknek Oltárán, mert szintén ideje, ilyen veszedelemben forogván a' Magyar Izrael. Az Arany Oltáron parantsolta Isten, hogy Áron minden reggel, és a' két estve között tegyen jó illatot. Annakokáért mi-is, ha a' reggeli jó illat tételt el-múlattuk, és noha igen igen későn keressük az Istent, de igen irgal-mas a' mi Istenünk, nem útállya-meg a' két estve között való jó illatozásinkat-is, azért most estve keressük az Urat, és meg-változtatta az Esaiás által ki-mondott kemény sententziát: *Hogyha pedig nem akartok engemet hallgatni, és ellenem jártok, fegyver emészt-meg benneteket.* Esaiás 1:20. Ha-nem a' szíveket egységre hajtja, és a' mikor nékie tetszik, egy szempillantásban ellenséginket barátinká tész, mint a' meg-haragutt Esaut Jákóbnak. *1 Mós. 27:41. és 33:4.* Mert a' Szívek az ő ha-talmában vannak, és bír azokkal: *Az Uré a' föld, és minden ő tellyessége, a' földnek kereksége, és annak minden lakosi.* Sólt. 24:1. *Az ő lakó Házának székiből néz a' földnek minden lakosira, ki te-remtette a' szíveket, és érti minden ő tselekedeteket.* Sólt. 33:4. El-veszi az Ur Isten a' bűnért való méltó ostorát rólunk, mellyet bő mértékben eresztett reánk; mert hol lehet keservesebb nyomorúság, mint a' téli futás, mellyel már harmadszor látogat bennünket, és a' kegyetlen ellenség miatt kellett Hazánkból mindenünk el-hagyásával ki-bújdosnunk, soknak tsak egy napig való meg-nyúgovásra helye nem lévén, utolsó pusztulásra jutottak, sokan pedig az ellenség tömlőztében óhajtvá várják a' szabadulást, sok atyánkfiai fegyver miatt hullottanak-el, kinn Keresztyén embernek szíve méltán

meg-eshetik, és könyves szemmel Dáviddal mondhatjuk: *Isten el-vetettél vala minket, el-szélesztettél vala minket, meg-haragudtál vala, térj-meg mi hozzánk*, Sólt. 60:1. és *Teremts én bennem tiszta szívet Isten, és az erős Lelket újítsd-meg én bennem*. Sólt. 51:10.

Mint hogy pedig e' keserves bújdosást meg-vallom igen szomorú szível viselem, hogy bánatomat enyhítem, és a' felette való gondolkodást (nem lévén semmi haszna) el-kerülhessem, fogtam e' kis munkámhoz, Arnd János, a' Luneburgumi Fejedelemségben lévő Püspök, az igaz Keresztynségről Német nyelven irt Könyvéből válogatván-ki egynéhány részeket a' jóságos tselekedetekről, fordítottam Magyar nyelvre, gondolván, hogy ez most leg-szükségesebb, és mivel hogy ez a' szenyvedésnek ideje, 's a' keresztyn embernek gyakrabban keresztet kell viselni, tettem ugyan azon Könyvből, fordítván két kereszt felől két részt azokhoz, melyeket minden keresztnek felett-való nehéz keresztnek ítéltem lenni, úgymint a' lelki kísértetek, és a' rágalmazók miatt való szenyvedésről. A' kísértet olyan, hogy ha maga az Isten nem támogatná, kétségbe esnék az ember, a' rágalmazó gonosz nyelvek pedig, melly keserves fájdalmas sebeket ejtenek, minden, ki magán, ki felebarátyán tapasztalhatta, mert az a' miye e' világon leg-drágább van embernek, úgymint betsületitől 's barátitól megfoszttya, éppen a' földhöz paskolván méltatlan az embert. Melly ritka a' fejér holló, és felette szűk kints légyen az hiv barát, meg-irta Bölts Sirák: *Embernek hiv barátja erős óltalom, mellyet valaki meg-nyér, kintset talált. A' hiv barátságosnak nintsen árta, mellyen el-váltassék, és semmi olly mérték nintsen, melly meg-nyomná ennek szépségét*. Sirák. 6:14, 15. *Annak el-veszése pedig el-felejthetetlen kár. Nemde halálíg való szomorúság-é mikoron társod és barátod ellenségeddé válik*. Sirák. 37:7. Ezt pedig a' gonosz rágalmazók szokták gyakrabban véghez vinni. Kivántam azért ez egynéhány részből álló kis munkámmal, a' mint az idő engedte, 's búsult elmémről telhetett, a' jóságos tselekedeteknek gyakorlására serkenteni, a' világ szeretetiben szunnyadozó szíveket. *Serkenny-fel te ki aluszol, és kelly fel a' halálból, és meg-világosodik néked a' Christus*. Efés. 5:14.

Jóllehet mondhatná valaki, hogy nem illik hozzám az intő irás, de mint hogy a' szenyvedésben, úgymint még gyermek koromban kezdvén az idegen országban való bújdosást, tíz esztendeig-való ott lakásom, ez előtt három esztendővel méltatlan szomorú rabságom, azolta pedig ez harmadszori keserves bújdosásom által, bő mértékben részes vagyok a' szenyvedésben, és más Keresztyn Atyafiakkal együtt, óhajtvá várom a' Hazámba való vissza-térést, és békeséges lakást, senki nem ítélhet-meg, hogy ezeket irtam, ha tsak nem akar a' Tsüfolóknak székebe ülni. *Sólt. 1:1*.

Tégedet pedig Kegyes Olvasó kérek, tekints keresztyn szeretettel e' kis munkámra, ne vesd-meg azt, hanem olvasd lelkednek épületire, szivednek vigasztalására, kívánom!

GRÓF PETRÓCZI KATA SZYDONIA

LEVELEI, IRATAI

Petróczy Kata Szidónia olyan családból származott, amelyben az irás az élet természetes velejárója volt nők számára is: saját kezével írta leveleit nagynénje, Petróczy Ilona és nagyanyjuk sógor-nője, özvegy Mérey Imréné; unokatestvérei, Thököly Katalin, Mária és Éva pedig – Petróczy Katához hasonlóan – egész életükben szorgos levélírók voltak. Maga Petróczy Kata kiírt írással, megállapodott levélírói stílussal és szokásokkal rendelkezett, tehát bizonyára sűrűn levelezett ismerőseivel, rokonaival. Sajnos a különböző családi levéltárakban szétszóródott leveleiből eddig kevés bukkant föl. Egy levelét az életrajzát is megíró RIMEG ÖDÖN tette közzé (Gróf Pekry Lőrincné báró Petróczy Kata Szidónia élete és költészete. Marosvásárhely 1905. 36–37.), egyet pedig SZÁSZ BÉLA (Petróczy Kata Szidónia és Dálnoki V. Gerzson levelei. EPHK 1908. 246–247; egyik levél eredetijét sem sikerült megtalálnom). Az általam megtalált kilenc levélből ötöt HARGITTAY EMIL közölt. (Régi magyar levelestár. XVI–XVII. század. Bp. 1981. [Magyar Hírmondó] II. 448–449, 477–479, 489–493, 505–507.)

E szórványos közlések ellenére fontosnak tartottuk, hogy Petróczy Kata jelenleg ismert leveleit e helyütt összegyűjtve közöljük, részben életrajzi vonatkozásokban való gazdagságuk, részben a

költőny nyelvjárásí, nyelvhasználatí jellegzetességeire nézve belőlük levonható tanulságok miatt. Ugyancsak életrajzi jelentősége miatt közöljük Petrőczy Katának a gyulafehérvári káptalan előtt tett végrendelete magyar nyelvű részét.

1. Teleki Mihálynak

1683. február 15. Keresd

[Külcím:] Tekintetes Urnak Telekj Mihalj Uramnak bizodalmas nagy jo akaro Uramnak ökgmének

Mint bizodalmas nagy jo Uramnak ajánlom bötsülettel valo szolgalatomatt kgmednek.

Isten kgdet jo szerentsés élettel algya meg kivanom. Batjam Uram szolgaja érkezővén bé ujobban, értem Isten engedelmebül holmi karonkért valo joszagnak adását, kiért is Thököli Uram parantsollja ha jövendöbéli káromot nem kivanom Urammal ö kgmével edgyöt menjek ki. Edes Uram kgd jobban tudgya mint ém én, hogy az Özvegy Aszonj itten az Uraébül Ura halala utan mingjart ki üzetetik, ez irant hogj én az Uraméra nézve az magamétul el essem kgd bölcz s Istenes itiletire hagyom kihez képest edes Uram mivel Isten utan énnékem szeginj idegennek ebben az házába gyamolom, és bizodalmom töb néntsen kgmednél, Istenért, és jo szerentséért kérem kgdet Te-kintse az Istent az én gyámoltalan alapotomat ne tartson ellent a kimenetelbe hanem szerezen ki bennünket, Isten ugy algyon meg Kgdnek haladatlan nem lészek, söt mind Uram s mend Batjam Uramék kgd az irant valo jo akaratjaért hogy igaz szolgai legyenek igyekezem, ha Isten bennünket boldogit kgnek köszönnjük, ha penig Isten büntetésül veti reank ez utunkat magunk bünökéért valo büntetésnek tulajdonitjuk. Kire nézve mégis az Elö Istenért kérem emlékezzék meg Szép gyermekirül s tegyen jot velem szeginj gyamolaltan idegennel, kiért Isten kgdet algja meg s ellenséghi ellen egész házával edgjöt viragoztassa, szivböl kivanom.

Kgnek bötsülettel szolgal

Petrőczy Kata Szydonia

Kézirata: OL Teleki cs. marosvásárhelyi lt. (P 1238) 7. d. Saját kezű, eredeti.

Kiad.: HARGITTAY EMIL: I. m. 448–449.

ém – ím.

2. Teleki Mihálynak

1683. március 17. Ozd

[Külcím:] Tekintetes Urnak Telekj Mihalj Uramnak nékem bizodalmas nagy jo akaro Uramnak ökgnek

Mint bizodalmas nagy jo akaro Uramnak kgnek ajánlom bötsülettel valo szolgalatomat.

Isten Kgdet sok jokkal szerentsés napokkal algya meg szivböl kivanom. Szintén az estve érkezék Kvasaj Péter, és Szabo Istvan batjam uramtul Hertnekrül ugy tudom ö kgme kgnek is irt, ö kgme mostanis a mi ki menetelünkrül ir, halvan sokaktol az én sok busulásomat, mivel Uram csak az Isten tudgya az én alapotomat s ö kgme, kirem azért az elő Istenért kgdet tekintse az Istent, s az én szeginj idvezült Atjam Uram igaz kghez valo attjafisaghat, hogy Isten kgd edes gyermekiben kgdet örvendeztesse meg, szerezen kj bennünket, ne valljak enis kárt, bizonyitam Istennell nem fizetek haladatlansaghal kgd jo akaratjaért kit meg tapasztal. Uram ö kgme it hon nintsen most ment az Aszonjhoz nem irhatot kgnek, noha ökgme mar az ki menetelről el vette volt szándékát s elméjét mostan, latvan hogy semmi képen passust nem szerezhettet, de ha meg jön s az dolgot meg ielentem tudom ö kgme is nem léssen haladatlan Kgd jo akaratjaért, ne gondolkozzék kgd ugy az mint Segesvárat ö kgnek mondta volt Kgd, mert bizonyj afféléknek nem oka, söt az utanis az Arnjikat is aféle dolognak bizonyjol igyekezi kerülj. Kérem még is bizodalmasson Kgdet kötelezzen mind ba-

tjam Uramot s mind Urammal ő kgmével engemet is ez irant valo jo akaratjaval maga, és egész háza szolgálatjara bizonj meg tapasztallja kgd hogy nem lészünk haszontalanok kgnek. Ezzel Istennek ajanlom kgdet.

Kgnek bötsülettel szolgai

Petrőczy Kata Szjdonia

Kézirata: OL Teleki cs. marosvásárhelyi lt. (P 1238) 7. d. Saját kezű, eredeti.

3. Thököly Imrének

1686. március 12. Szeben

[Külcím:] Méltóságos Thököli Imre Magyar Orszagi Feiedelem jo kegyelmes Uramnak ő Nganak

Méltóságos Feiedelem nékem jo kegyelmes Uram.

Isten Ngodat előtte álló dolgaiba boldogicza emberi reménség felet ellenséghin gyözedelmessé tegye szívből kivanom. Az Ngod én előttem igen örvendetes levelét nagy alazatosan vettem kiből örömmel értem hogy Isten Ngodat veszedelmes állapotjából ki szabadította, és dolgaiba szerentséltetni kezdette. Isten továbbrais hogy Ngod job keze felöll álván szerentséltesse ő Szent Fölséghét kérem. En Ngodnak tsekéljes együgyő alapotomhoz képest egyébbel kedveskedni nem tudván, költem három abroszt három kendőt tizen két asztal keszkenőt, egy Párnazákba hálo szerszámot s egy pinczetok aqvavitát, másik Pincze tokba is lévén Kende Clára Aszonj Aqvavitáia Ngod szölgai ki töltötték s aztis magam kiszitet aqvavitával meg töltöttem három Mizes Pogácztát s három sak feiér lisztet, Ngodat alazatosan követem hogy nem Ngod Méltóságához illendök az feiér ruhák de hirtelen szebbeket nem kiszithettem, mint hogy minden egyet másom az rosز hirekre nézve szélljel van el téve. Az melj pinze Ngk nállam volt abban mennji és hova költ Ngk ez Inklusában le irván el költem, az előt parantsólta volt Ngod Urk hogy pogánj Pinzes edénjeket, és pogánj Numismákat szerzezen, szerzetis ő kglme, de mivel itten hozzájok nem férhetni nem tudhatom mennji arrut vett ő kglme, kihez képest azt fel nem irtam, maradt meg itten egy kevés pinz de Uram ő kglme nem engedj hogy most el kölgym mivel Mikes kelemen szekeres lovaj, és Paripái közzöl Ngod számára akar venni valami szép lovakot s arra kivantatik de ha azzal bé nem érné ő kglme töldani fogia, a minapis költem bé peczételve teriéket Ngod számára de Kende Clára Aszonj m[a]gánál tartván peczétemet fel szakasztotta már elnem mertem azt köldeni, de mivel hogy még nála van ha szintén Ngk el köldi is véle ne álljen mivel én mást költem Ngodnak adgya Isten ne kívántassék. kérem alazatosan Nagodat Ngod ne feletkezzeék rölunk, Istenis Ngodat minden dolgaiban boldogítja. Ezzel Istennek ajanlom Ngodat, és maradok

Ngod alázatos szolgálóia

Petrőczj Kata Szjdonia

Kézirata: OL Teleki cs. marosvásárhelyi lt. (P 1238) 10. d. Saját kezű, eredeti.

Kiad.: HARGITTAY EMIL: I. m. 477–479.

pinczetok – borospalack szállítására szolgáló tartóedény.

aqvavita – pálinka.

Mizes Pogácsa – tepsi nagyságú lepény, az élelmezés szokásos módja Erdélyben; mikor 1672-ben Rozsnyai Dávid Baló László oldalán 600 szekér élést vitt a török táborba, a szekereken „szép öreg mézes pogácsák” is voltak. (MHH II. 8. 348–349.)

inclusa – boríték.

Numisma – pénzérme.

teriek – állati méreg ellen használt szer.

4. [Teleki Mihálynak]

Dátum és hely nélkül

Külcím hiányzik

Tekintetes Ur, Nékem Bizodalmas jó Uram!

Le nem írhatom, mely nagy szívem keserűségére eset az szegény uram véletlen fogsága. Istenért, a Christus vére hullásáért [...] haláláért, szent érdeméért. Akiben kegyelmed is bizik. Tekintsen [...] szegény idegen árvát ne bántassa. Urunk önagyságának szolljon, tudom, ha törekszik, haszna léssen.

Kegyelmedet Isten gyermekekkel áldotta meg, hogy Isten azokat kegyelmeddel együtt tartsa meg, áldja, sokáig éltesse szerentsésen. Szánnjon meg [...] kigyelmed szive rajtam. Sok rendben monta kigyelmed jó akarója az én szegin édesatyámnak, most mutassa meg árvájához való jó akaratját, ne sanyargassák szegint. Cselekedjék irgalmasan, hogy Isten is irgalmas legyen kegyelmed lelkinék.

Kegyelmedtől jó választ várok, mint jó Uramtól, kegyelmed alázatos szolgálója

Petrőczy Kata Szidonia

Kézirata: Teleki cs. marosvásárhelyi lt.

Kiad.: SZÁSZ BÉLA: I. m. 246–247. (A kéziratot nem sikerült megtalálnom. A szövegekölzés Szász Béláét követi.)

5. Ostrosith Mátyásnak

1690. május 23. Stubnyafürdő

Külcím hiányzik

Mint bizodalmas Batjám Uramnak kgnék ajánlom nagy bötsülettel valo szolgálatomat.

[Isten kgd]et szerentsés bóldog étellel meg algya szívem szerint [jav. ebből: *szerentsen*] kívánom. Az Aszonjnal ökglnél levő kg jámbor szolgáiatul Ertettem [jav. ebből: *na*] hogy kg szent Janos felé menni fog e jövő héten, melj utazást engedjen Isten ő szent [jav. ebből: *F*] Felsége kgnék szerentsésen kedves jo egésségben vighez vinnj szívem szerint kívánom. Uram ő kglme levelét vettem tegnapi napon meljben parantsollja ő kglme hogy egyik Paripáit kölgyem ő kglme után, mint hogy penig hallom igen fosztogatnak egyedül el küldeni bátorsagosnak nem itilem, kgdet azért alazatosan kérem ha kgnék nehességere nem léssen ne neheztellje hogy kgdel együt járhasson, hogy batorsagossan el mehessen, melj kgd jo akaratját Grátiaját minden adando alkalmatossággal meg szolgálni el nem mulatom nagy bötsülettel, szerentsémnek tartván ha kgnék szolgálhatok. Ezzel kgdet Istennek oltalma ala ajánlom.

[Kgnék] bötsülettel valo kész szolgálója

Petrőczj Kata Szjdonia

Kézirata: OL Nádasy cs. levelezések (P 507) A. 191. Saját kezű, eredeti.

6. Ostrosith Mátyásnak

1690. május 26. Stubnyafürdő

[Külcím:] Tekintetes Ngos Giletinczi Ostrosith Mátjás Uramnak nékem bizodalmas kedves Bajtám Uramnak ökglnék bötsülettel adassék.

Mint bizodalmas kedves Batjám Uramnak kkgk ajánlom nagy bötsülettel valo szolgálatomat.

Isten minden dolgaiba szerentséltesse jo egésséges hoszu étellel s utazásinak szerentsés véghez menetelivel meg álgya szívem szerint kívánom. Az kgd jo akaratjában [*ban* jav. ebből: *biz*] és

igiretiben bizván köldettem az Uram ö kglme Paripájával egy szolgálómat kgdhez, kérem azért bizodalmasson kgdett ne neheztelje hogy az kgd szolgálóival járion, és mint hogy esz nélkül szükös az leveleket kérem vétesse el tőle és csak akkor adassa kérem kezebe amikor béczbe boczáttja kgd. ez az utat nem tuga havalami jo alkalmatossággal mehetne bé igen akarnám mert az Uram ö kglme szá-lását sem fogia meg találhatni melj kgd érdemetlen szolgálóiohaz mutatot jo akaratját Isten éltetvén meg szolgálni el nem mulatom, szerentsemnek tartván ha miben szolgálhatok kgnék. Angyom Aszonjnak mint nékem bizodalmas jo Aszonjornak ö kgg ajánlom nagy bötsülettel valo szolgálátomat, Istentől sok jokat jo egésséget meg adadni kivanok ökglnek. Ezzel az kgd Gratiájában ajánlván magamot maradok

kgg bötsülettel valo szolgálója

Petröczj Kata Szjdonia

Kézirata: OL Nádasdy cs. levelezések (P 507) A. 191. Saját kezű, eredeti.

7. Ostrosith Mátyásné Révay Kata Szidóniának

1694. szeptember 15. Vágbeszterce

[Külcím:] Tekéntetes Ngos Ostrosith Matjás Uram kedves házas társának Tekéntetes Ngos Révaj Kata Szjdonia Aszonjnak nékem bizodalmas Angyom Aszonjnak ö kgg adassék bötsülettel.

Mint bizodalmas Angyom Aszonjnak kgnék ajánlom nagy bötsülettel való szolgálátomat.

Noha a minapiban udvaróltam vala levelemmel kgnék, de az mint írják Bétsbül, az Solicitátorunk már három hete miolta Morvába ment az Camora parantsolatyából, az ő levelében lévén pedig levelem bé csinálva kgdhez nem ment, kire nézve ujjolag kötelességem szerint kivántam kgnék udvarólnom, kivánván Istentől talallya kgdet szerentsés órába s jo egésségben. Amellet édes Angyom Aszonj az előbenni levelemben irtam vala kgg, hogy Isten négy leánykával meg áldot, az kiket ha Istennek is ugy tetszik magam hitemen akarok nevelni, Erdélybe pedig vighez nem vihetem, mivel ottan az én hitemen való az százszokon kivöl senki néntsen, ittis Camorától vött Jóságunk lévén csak magam gyonásomra való Predikator hivatallyátis ellenzik, hanem értem hogy kgd Blatnicza Várát s Jóságát ez előtis el akarta vólna adni, ha kgd atyafiságos jo akaratya járulna hozzáms s el adná, azon hely fel tett szándékomnak véghez vitelére igen alkalmatos vólna, ot minden háborgatás nélkül Isten dicziretére magam hitemen nevelhetném leánkaimat. Ugyanis édes Angyom Aszonj job ha kgd nékem kgdért imádkozó, s mindenkor kglmedhez igaz szivel lévő atyafiának agya, mint sem másnak, én valamibe meg alkhatom kgdel bötsülettel meg adom, a mellet kgdet Istenis meg álgya érette ha illjen szent igyekezetem véghez vitelében jo akaratyát mutatja, énis még élek megszolgálni elnem mulatom kgg ez iránt az kgd válaszáat el várom. Ajánlván magamot az kgd atyafiságos szeretetibe maradok

kgd kész szolgálója

G. Petröczj Kata Szjdonia

Kézirata: OL Nádasdy cs. levelezések (P 507) A. 344. Saját kezű, eredeti. Ostrosithné Révay Kata Szidónia válaszfogalmazványa ugyanott.

Kiad.: HARGITTAY EMIL: I. m. 489–491.

Solicitátor – adóbehajtó; káptalani gondnok.

8. Ostrosith Mátyásné Révay Kata Szidóniának

1694. október 21. Vágbeszterce

[Külcím:] Tekéntetes Ngos Ostrosith Matjás Uram kedves házas társának Tekéntetes Ngos Révaj Kata Szydonia Aszonjnak, nékem bizodalmas kedves Angyom Aszonjnak ö kgnek bötsüettel adassék.

Mint bizodalmas jo akaró Angyom Aszonynak kgnek ajánlom nagy bötsüettel való kész szolgálatomat.

Kgmed Posonbul nékem irt bötsületes levelét, igen kedvessen és bötsüettel [és bö jav. ebből: ve] vettem, mely büil kgd utolsó akaratyát Blatnicza iránt meg vallom nem érhettem, ha tudni illik vané kgnek el adó szándéka néntsené, mint hogy penig ha az nem vólna másut kel keresnünk valami alkalmas jószágot, kgdet kérem ezen emberem által maga akaratyáruil vólta képen tudositani méltoztassék, ha el agyaé kgd nemé, ha el adó szándéka léssen kgnek kérem ezen embertöl méltoztassék kgd imi Blatniczai Tisztartóiának hogy Uramnak ö kgnek mind a várat s mind a Jószágot engegye meg nézni, hogy osztán meg látván azonnal ö kglme kgd udvarlására fel megyen, és az áraruil alkudni fog, ha kgd hozzám igaz szölgálójához jo akaratyát mutatja (énis meg adván az árát mint más) Istenis érette kgdet meg álgya, énis tehetségem szerint meg igyekezem még élek kgnek szölgálni. Ezzel kgdet az Ur Istennek ajánlom magamot penig az kgd Gratiájába, maradván még Isten éltet.

kgnek Igaz atyafia s kész szölgálója

G. Petröczy Kata Szydonia

Kézirata: OL Nádasyd cs. levelezések (P 507) A. 344. Saját kezű, eredeti.

9. Nádasyd Istvánné Thököly Máriának

1695. január 16. Vágbeszterce

[Külcím:] Néhai Méltóságos Groff Nadasdi István Uram özvegyének, Tekintetes Ngos Groff Thököly Maria Aszonjnak nékem kedves jo akaró Néném Aszonjnak ö kgnek szeretettel adassék.

Mint kedves jó akaró Néném Aszonjnak kgnek ajánlom szeretettel való szölgálomat.

Ez Uj esztendönök minden riszeit Isten ö szent Fölséghe tegye kgnek szerentséssé, és boldogga, töb sok számuknak is el töltésével meg álgya tiszta szivböl kívánom. Ily bizonyos alkalmatosságom adatván elnem mulathattam hogy kgdek ez kis írásom által ne udvarólnék kívánván levelem talllja kgdet kedves jo egésségbe. én édes Néném Aszonj igen gyarló egésségbe vagyok a jövő hólnapba béczbe igyekezném menni a Doctorok kedvéjrt ha végbe vihetném, de mivel hogj mindenbe szerentsetlen vagyok tartok attol hogy abba is nem telik kedvem, noha nem annyira az Curaért kívánkozom oda mint azért hogy az Herczeg Aszonjal szembe lehetnék, mivel ez el mult hólnapba irt ö Herczegsége hogy szembe akarna velem lenni, valamit akarván nékem meg jelenteni, ugy látom magába szölot látván hogy ok nélkül bizonj ok nélkül neheztelt reám, Uramra ökgltre neheztelt de bizonj felettéb is igaz völt ö Herczegségéhez s hiszem Istent hogy aztis meg esmerteti ö Herczegségével, mert hogy szembe nem löt ö Herczegségével oka az sok szó, s bötsületessebb ha el kerülük egy mást, mint hogy a bötsüillet drágáb az életnélis. Kgdet kérem édes Néném Aszonj (ha Februariusnak két első hetibe fel nem találnék menni) menjen vigire ö Herczegségétöl czak mind egy magátul, miért akart velem szembe lenni, és mi völt az a mit akart jelenteni, mert bizonj az ölta hogy azon levelét vettem bumba nem tudok mit tenni hogy hamar meg nem tudhatom, sok képen hány van elmémet, engemet penig kérem tudosiczon kgd. Mely kgd jo akaratyát meg szölgálni el nem mulatom. Ezzel az kgd atyafiságos szeretetibe ajánlom magamot, maradok még élek

kgd Igaz atyafia szölgálója

G. Petröczj Kata Szydonia

Kézirata: OL Esterházy Pál nádor iratai (P 125) 673. cs. 6418. sz. Saját kezű, eredeti.

Kiad.: HARGITTAY EMIL: I. m. 491–493.

10. II. Rákóczi Ferencnek

1704. november 24. Szász-Beszterce

Külcím nincs

Méltóságos Erdélyi Fejedelem! Jó Kegyelmes Uram!

Igen alázatos hálaadottsággal és köszönettel említem, ezen alázatos levelemmel udvarolván, Nagyságod fejedelmi kegyelmességét, mellyel terhes s országos gondjai között is róllam méltatlan, alázatos szolgálójáru, úgy velem együtt keserves rabságot szenvedő szegény gyermekimről megemlékezvén, az én szebeni nyomorúságos, súlyos rabságombul való kiszabadulásomra, annak kivált örvendetesen tapasztalt kimenetelével méltóztatott fejedelmi kegyelmességét fordítani. Melynek is alázatos engedelmisséggel való megszolgálására csekély házammal együtt alázatosan kötelezem magamat s életem fogytaig kívánom s Istenemet kérem, hogy az Nagyságod fejedelmi székét tegye állandóvá, s erősítse édes Hazánk s elfogyatkozott nemzetünk örömére, s életét hosszú időkre terjessze, sok hasonló nyomorúságban levő igaz hiveinek oltalmokra, vigasztalásokra; – én pedig míg élek, maradok Nagyságodnak, mint jó Kegyelmes Uramnak

méltatlan alázatos szolgálója

Petröczy Kata Szidónia

Kiad.: RIMEG ÖDÖN: I. m. 36–37. (A kéziratot nem sikerült megtalálnom. Szövegközlésünk Rimeg Ödön közlését követi.)

11. Krucsai Mártonnak

1708. május 31. Huszt

[Külcím:] Tekintetes Nemzetes Kruczai Márton Uramnak, Kglmes Urunk ö Felsege Jozsági Praefectussának nekem becsulettel valo jo akaro Urk ö kglk adassék.

Ajánlom kglk [mint jó]karó Uramnak becsulettel való szolgálatomat [Isten kg]ldt sok jokkal áldgya meg kívánom.

Az szüntelen valo lar[...] ellensegnek ide jövő szándekának hirere nezve [melyet] bizonyosan hirdetnek, nagy felelemben leven, eng[...] hogy itt meg maradhassak sött inkább remen[lem] csak hamar innen valo ki bontakozásomat. Igaz [hogy] Uram ö kigyelme innen valo el menetelekor bizt[atott] hogy kglmes Urunktol ö Felsegetöl Commissiot [szer]ez, es kezemhez kuldi, hogy ha innen ki kelne bontokoznom rendeltessék oda ki subsistentiara valo alkatmatossagom, es helyem mellyet minden órán várok is, de hogy ha addig minekelotte az ö Felsege Commissioja érkeznek, az ellensegtol valo felelemnek miatta ketelenettetném innen ki mozdulni, mellyet is inkább remenlek, kerem kgltd becsulettel rendellyen számomra bizonyos helyet, az hol subsistalhassak, mint hogy pedig sok loval es vono marhaval vagyok, kerem azon, legyen bö fuvelo hely, hogy lovaimat es marhaimat legyen hun tartanom. melly dologban valo joakarattyat kglk várván kerem becsulettel ezen levelemre minel hamarab választ tenni ne terheltessek. had tudhassam magamat mihez tartani. kglđ jo akarattyat igyekezem kglk meg szolgálni. Ajanlom Isten oltalmaban kgltd.

kgnek bötsülettel szólgál

G. Petröczy Kata Szidonia

Kézirata: OL Rákóczi lt. (G 26) IV.2.a. Levelek a felkelés idejéből. Csak a búcsúzó formulája és aláírása saját kezű. Eredeti.

Kiad.: HARGITTAY EMIL: I. m. 505–507.

subsistentia – megélhetés.

12. Végredelele

Atyának, Fiunak és Szentlélek Ur Istennek nevében. Amen. Minthogy a mindeneket bíró, szabadosan uralkodó igaz Isten mindeneket mulandó- s halandóság alá vetett, de végső óráját senki nem tudhatja, melyet is senki el nem kerülhet: ezen halandóság által levén én is köttetve, akartam rendelőst tenni kevés javaimról is, és minthogy a lelki dolog legelső, kötöm a szegény gyermekeimet az ő édes atyjok uram ő kegyelme lelkére, rá emlékeztetvén ő kegyelmét erős hittel tett szó- és írásbeli fogadására, hogy azon igaz vallásomban fogja nevelni s neveltetni minden gyermekimet isteni félelemben. A testiekről sem feledkezik ő kegyelme meg, és sem feleségéhez sem senkihez való szereteteért az őket illető jószágocskákat s belső értékecskét tőlök el ne idegenítse, hanem szaporítsa és nevelje mint igaz apához illik. Ha ő kegyelmének házassághoz kedve nem lesz s meg nem házasodik, hagyom mindenütt levő jószágocskámat ő kegyelmének egész életéig; szabad legyen ő kegyelme azzal, ha kiházasítja is leányaimat, adni vagy nem adni nekik, a míg ő kegyelme él, az én jószágomból, minthogy ő kegyelme futott, fáradott értem az engem illető javaim megszerzésében a felséges udvarnál. Mindazonáltal úgy, hogy semmit el ne adjon, zálogosítson, cseréljen vagy ajándékozzon benne, kivéven (kitől Isten oltalmazzon) a rabságból való menekedést s élete megmaradásáért való eladását, mert úgy magoknak is kellene az édes atyjokért adni minden javukat. Ha pedig Isten rendeléséből más feleséget venne ő kegyelme, mint jó lekiismeretű atya nem kívánhatja, a szegény gyermekimet illető jószág jövedelmét a mostoha anyjok költse s ők távolról nézzék, tehát hagyom az édes uramnak életeig a kutyfalvi portiómat és Vesszőst, férjhez adván valamelyik leányomat, a többit osztassa fel közöttök, kiadván az ő részét, és ha ő kegyelmének halála történnék is, addig a míg mind kiházasítja őket ő kegyelme, ne lehessen veszekedés közöttök, tudhassa mindenik, mi illeti őt az anyémből; ha Isten fiuval megáldana, és maradna fiam, annak hagyom az osztózáson felül a Kutyfalván vett portiómat, uram ő kegyelme halála után. Minthogy pedig nekem ő felsége az én részem helyett adott volt jószágot tizenötezer háromszáz rhénens forintban, melyet ugyanazon áron adtam el, a mely teszen tizennyolcezer háromszáz hatvan magyar forintot, s mivel azon pénzből interesre adtam volt ezer magyar forintot s azzal együtt tizenkilencezer háromszáz hatvan magyar forintot: azért a mennyi gyermekem marad, osszák fel közöttök a tizenkilencezer háromszázhatvan magyar forintot, vagy ezen vett jószágot igazán, a Révainé részét pénzü kiadván, ki is felvett már abból a pénzből kétszázharminczhat magyar forintot kimenetelekor. Ha életemben ki nem adhatnám, igyekezővén mindenképpen azon, ha Isten éltetne, a míg a tizenkilencezer háromszázhatvan magyar forinton feljül több jószágot is szerezhetnék, abból része ne legyen Révainének, hanem oszolja az több s jó intésimet követő gyermekim közé. Ha pedig hamar kiszólna Isten e világból, van még egy néhány ezer forint a ládámban, melyet én magam szerzettem; Istenért kérem uramat ő kegyelmét, ne költse el a szegény gyermekimtől, hanem fordítsa hasznokra, kiadván abból cselédimnek, a kinek mit hagyok. Ezeken kívül a szegény Zaynéval perelvén eltékozott portékáimért, ítél nekem a k. kamara a nyert summából (kivevén az idős három bátyjaim részeket) hatezer rhénens forintokat, de minthogy a jószág árából sokat kellett költenem erre a törvényre, Pozsonyban is a miatt mulatván, ezen nyert pénzből pótoltam ki a jószág árát, a maradékból költött ur ő kegyelme a maga szükségére nyolczszázötvenhárom magyar forintot s ötvennégy pénzt s a jószág árából háromezerszáz forintot nyolczvannolcz pénzt. Kérem azért ő kegyelmét, ne kívánja nekik károkat, hanem vegyen annyi érő jószágot számokra, és minthogy Lapádot, Rákost, Batizházát én vettem, a Pekri uraméktól vett kutyfalvi jószágért is én adtam négyezerharminczhat magyar forintot – flor. hung. nro 4036 – úgy Vesszősért is auctiót háromezerhatszáz magyar forintot – flor. hung. nro 3600 – , kérem ő kegyelmét, a káptalan előtt az iránt tett fassióját meg ne változtassa, s mint igaz atya gyermekitől el ne idegenítse; és ha más feleségtől gyermeke maradna is ő kegyelmének, tegye le azon gyermekim pénzét, ha osztozni avagy Kutyfalvát bírn akarja. Interessén Bonogli nevű göröggnél és másoknál hol s mennyi vagyon, a contractusok megmutatják. Azon szerelmes idős bujdosó bátyámnak hagyom emlékezetre a pecsét nyomó gyűrűmet, azzal ő felsége ellen nem vét, a ki kezéhez szolgáltatja; mert a vér vizzé nem válik, had viselje emlékezetemre. A köntösimet, tudja ur ő kegyelme, melyiket hoztam és csináltattam a magam pénzemen, úgy a jegybe uram ő kegyelme ne-

kem adott sima veres bársony szoknyát közöttök ossza fel Révainén kívül, mivel ő a becsökből kivette részét eladásakor. Hasonlóképpen az arany művet is és az ur ő kegyelme nekem jegybe adott arany művel együtt ossza fel közöttök, hogy ki ki tudhassa, mi jut nekie az enyéből, s álljon pecsét alatt. Az egyéb portékámat, ménesemet, marhámat hasonlóképpen ossza fel közöttök, hogy hasznuk lehessen belőle. Nevezet szerint hagyom nekiek emlékezetre ezeket: Klárának az asztali órát, hogy megemlékezzék minden órában az én anyai intésimről, azokat kövesse s az Istent félje; Katizának hagyom a nagy Scrib-Tischomat az üvegen belől való egyetmással, a halott fejr órát, az ivó poharamat és az ezüstös legyezőmet; Sophinak hagyom az ezüst mosdó medenczemet s a kijáró ezüst nyelű késemet kalánostól; Polixenának hagyom az ezüst tentás ládácskámat, a magyar bibliámat; Theresiának adom a Nactzejchomat minden benne valóval és a Tökölyi uram adta órácskámat. A melyik németül fog tudni, a német könyveimet adják annak. – Mindazáltal úgy, ha valamelyik az én gyermekeim közül az én vallásomon nem volna, vagy ha azon volna is, de feslett erkölcsű volna, semminemű javaimban része ne legyen, sem jószágomban, sem annak árában; mivel azt én szereztem, és csak az ő felsége kegyelmességéből sok költséggel, uram ő kegyelme fáradsága által szerzettem; átkozott legyen a ki részt ad a nemzet gyalázó és intésemet nem követő gyermekemnek, és ha rész elvétele után hagyná el vallását, avagy feslett életet élne, ezen testamentumomnak erejével vehessék vissza tőle az én gyermekim. – Az én régi igaz szolgálómnak Vátzi Illonkának hagyok, ha még él addig, száznyolczvan magyar forintot – flor. hung. nro 180 –, a zafiros, körül rubintos gyűrűmet s viselő ezüstös késemet, viselő mentémet. A kisebb Vátzi Illonkának, ha még nálam lesz, hagyok százötven magyar forintot – flor. hung. nro 150 –, egy derekaljat, két párnát, a viselő szoknyámat, vállamat. Suskának is, ha itt lesz még nálam, fiával együtt száz magyar forintot – flor. hung. nro 100 –, kik is ha ki akarnak menni, ne tartóztassa uram ő kegyelme őket, hanem az én ménesemből vagy lovaim közül négyet hámostól s egy kis szekeret és uti költségre ötven forintot adjon nekiek. Ha inasom lesz, ki még a harmadik esztendejét ki nem töltötte s oda ki való lesz, lovasítsa meg uram ő kegyelme annak rendi szerint jó lóval, fegyverrel, lóhoz való szerszámmal együtt s ereszsze el, ha ki akar menni, egy új fain landis dolmánt adván nekie; a ki pedig oda ki való és csak esztendeig vagy másfélíg szolgálna s nem akarna maradni, egy tizenyolcz forintos lovat és uti költséget adjon neki uram ő kegyelme; ha pedig a három esztendeje eltelnék némelyiknek s meglovasítottam volna már, ha fizetése lesz hátra, a fizetését s uti költséget harmincz forintot adjon nekie, ne mondjon átkot reám. – Ezeket pedig azért írom, hogy van a ládámban annyira való, ezek is, temetésem is kitelhetik, marad is. Kérem azért Istenért is uram ő kegyelmét, fordítsa szegény gyermekeim hasznokra, mivel ha nem jószág ára is, de magam szerzettem; ki miből jött? a czédula megmutatja. Szerezzen a gyermekimnek, hogy Kláránál kevesebb belső portékájok ne legyen szegényeknek. – Ha pedig semmi gyermekem nem maradna, hagyom mindenemet uramnak ő kegyelmének, mindazáltal úgy, hogy ha azon bujdosó bátyám haza jőne, annak adja ő kegyelme a lapádi, rákosi jószágomat vagy azoknak árát. Ha pedig Klára megmaradna, a többi elhalván, ne tartozzék nekie többet adni csak felit pénzül az én jószágomból s annak árából; de a cselédemnek, a mit hagytam, megadja ő kegyelme, kérem, mert hiven szolgálnak; Isten is megboszulná, ha rövidséget tenne nekiek. Az Isten nevében való buzámon kívül adjon uram ő kegyelme az én buzámból száz köblöt Isten nevében ispotályoknak küldje el ő kegyelme; nekem pedig pompás temetést ne csináljon az édes uram, arra ne költsön; chartára, cimerre ne vesztegessen, hanem a koporsómon legyen két címer, hogy lássák, nem voltam pór, mert idegen vagyok. Temettessen az én édes fiaimnak kedvéért az otdi templomba az édes Sámuel és szerelmes édes Lórintz fiaim közé. Ha megengedik, a háznál prédikáljon a luteranus prédikátor, s úgy a templom előtt; ha pedig meg nem engedik, senki se; temessenek harang szóval estve, mint az én szerelmes édes fiamat temették. – Ha ezeket meg cselekedí mind az édes uram, az Istennek bőv áldását veszi, hogy sok keserves szenvedésem után ez utolsó kérésemet meg nem veti; ha gyermekeimet hittel tett fogadása szerint vallásomon neveli s tanítja, az igaz Isten jutalmaztassa meg ő kegyelmének a jövőndő életben meghervadhatlan koronával, hogy együtt örvendezvén dicsérhessük együtt a mi jó Istenünket örökön örökké Amen.

Kutyfalva, 1700. július 28.

Kiad.: KIS BALINT: Gróf Pekri Lőrincné végrendelete. TT Bp. 1895. 730–737. (A kézirat ekkor a Zeyk levéltárban volt. Szövegközlésünk Kis Bálintét követi.) A közölt magyar nyelvű rész a 733–737. lapokon.

interes – kamat.

fassio – vallomás.

contractus – szerződés.

Srib-Tisch – Schreibtisch: íróasztal.

Nactzejch – Nachtzeich: hálószerszám.

fáin landis – finom angol posztó.

charta – egyleveles halotti nyomtatvány.

NYELVE, HELYESÍRÁSA

Petrőczy Kata kézírása apró betűs, gyors tempójú, dőlt folyóírás; rövidítéseket alig használ. Hangjelölése megállapodott: a palatálisokat a gy kivételével csaknem mindig mássalhangzó+*j* alakban írja. Az *sz* jelölésére a *ß*, a *ss* jelölésére a *t* betűt alkalmazza; olykor-olykor előfordul a két ponttal ékezett *y*, *i* hangértékben. Az *á*, *é* többnyire ékezettel, az *ö*, *ú*, *í* pont alakú ékezettel szerepel. Az *ó* hangot rendszerint *o* jelöli, kivéve az *ol* hangkapcsolatot. Könnyen olvasható, ritkán javít. Helyesírása, központosági szokásai nem állnak nagyon távol a maiaktól.

Nyelvjárására jellemző a nyílt ejtési tendencia. (Pl. *ém 'ím'*, még *'míg'*, néntsen; esmerteti, mend; mastan, Segesváratt, bizonyítam; egyött, köldi, bünönkert, együgyó, nélkül.) Ellenkező irányú hangváltozásra is akad példa (magátul, árarul).

Anyanyelvjárása közepesen *i-ző* (ítiletire, szegíny, mizes, pinz), de egy levélen belül is ingadozhat (víghez~véghez). Tendenciaszerűen érvényesül benne az a helyetti *o-zás* (uramot, osztán, bizodalmom) és az *l* előtti *ó-zás* (vólt, tóldani, szólgál, utólsó). Ez utóbbit nem mindig jelöli, de ejtette, erre mutat a túlkompenzált hólnap, azóltá alakok megjelenése. Ezenkívül enyhe *ö-zés* (lött, vött, böcsület) és depalatalizáló ejtismód (reménség, leánkáim, Posonbul) jellemzi.

Szókészletében nyelvjárási jelenségek nincsenek; szintaktikai értelemben a levelekben *s* a versekben egyaránt előforduló kettős birtokos személyragozás (magam hitemen, magam gyónásom, emberek törekedések) minősíthető nyelvjárásinak.

A költő tehát jól kiírt írással, jórészt megállapodott helyesírással írt; írásában egy nyelvjárási jelenségeket kevésbé mutató regionális köznyelvet használt, szóejtése azonban meglehetősen ingadozott. Ebben része volt nyilván főként annak, hogy huzamos ideig tartózkodott különböző nyelvjárási területeken, de talán annak is, hogy ejtismódját valószínűleg tudatosan igyekezett hozzáigazítani az általa műveltnek, előkelőnek tartott emberek beszédéhez. Akár ezért, akár a rímfogalom nagyobb rugalmassága miatt Petrőczy Kata Szidónia verseiben a rímshavak hangzómegfelelésében vannak nyíltabb-zártabb párok (*e~é*; *é~í*; *o~a*) és labiális-illabiális párok is (*e~ö*).

JEGYZETEK A VERSEKHEZ

Petrőczy Kata verseit a MTAK Kézirattárában őrzött, részben autográf kézirat alapján közöljük.

A kézirat könyv alakú, nyolcadrét (139×90 mm), papír. Belső, 17. századi kötéstáblája puha, színes (piros-fekete mintás) papírkötés, új kötése félbőr. Bizonyos helyeken megperzselődött; a sérült részek többségét az újrakötéskor levágták. Jelenleg 81 levélből áll. Elején csonka, legalább egy levél hiányzik, ennek verzóján állhatott az első (101. sz.) vers 18 sora (négy és fél strófa, az akrosztichonból hiányzó PETRŐ kezdőbetűk); a rektón vagy a kézirat címe állt, vagy egy másik vers, s az esetben akár több levél is kiszakadhatott. Hiányzik továbbá a 12. és 13. levelek közül (legalább) két levél, az egyiknek a rektóján a 110. versnek további öt négy soros strófája állt, verzóján még egy vagy két strófa, a 111. vers címe és első két hatsoros strófája (az akrosztichon P és E betűs strófái),

a másikon az akrosztichonból hiányzó strófák ([.].JKRI LÖRI[.]) 20-20 sora. (A rektón K(6)+R(6)+I(6)+L(2) megoszlásban, a verzón L(4)+Ö(6)+R(6)+I(4) megoszlásban.) A 13. és 14., valamint a 21. és 22. levelek között még (legalább) egy-egy levél hiányzik. Az újrakötéskor a levelek sorrendje megbomlott, az 5. levelet a 12. és 13. levelek közé kötötték vissza. A versszövegek más szempontból is csonkák: a negyedik (104. sz.) vers a 4a. lap alján, a 14. strófa első sora után megszakad, noha a levél verzója üres; a 129. vers után, a 29b. levél verzóján pedig egy *Vers* feliratú, három Balassi-strófából álló költeményt valaki fekete tintával gondosan olvashatatlanná tett. Jakab Sámuel 1984-ben többféle fény és megvilágítás alkalmazásával megpróbálta föltárni a tintával lefedett réteget, sajnos sikertelenül, így e verset egyelőre elveszettnek kell tekintenünk.

A kézirat több kéz bejegyzéseit őrzi.

A kötetábla belső oldalán fekete tintával írt bejegyzés áll: „Petrotzi Kata Sidonia tulajton kezevel irt Enekei.” E bejegyzés írója a kéziratban közreműködők egyikével sem azonosítható.

Petróczy Kata Szidónia versei két kéz írásában maradtak ránk, 36 vers az 1. kéztől (1a–36b.), 9 vers pedig a költőné saját kézírásában (36b–44a.). A további lapokra még három kéz jegyeztetett: az egyik néhány lap kihagyása után egy rövid ájtatos szöveget, a másik kettő (szintén női versírók) több átlagos minőségű, a népszerű költészet, valamint Petróczy Kata szófordulatait használó verset. (Vö. RMKT XVII/14. 186. sz. IX.) Az utolsó előtti kéz 1796 és 1808 között csaknem minden esztendőtt verssel búcsúztatott, illetve köszöntött.

A másoló, aki Petróczy Kata első 36 versét bejegyezte, fakó színű tintát használt. Írása álló, lassú, kalligrafikus könyvírás, betűi nagyalakúak, gömbölyűek, erősen díszítettek. Őrszavakat (akár-csak Petróczy Kata) nem használ. A palatálisok jelölésére legtöbbször a mássalhangzó+y betűkapcsolatot használja (gy, lly, ny), az i hangot sokszor j-vel, a j hangot olykor y-nal írja. A c hangot cz, a cs hangot legtöbbször cz jelöli, de előfordul cs és ts is. A magánhangzók ékezteit nem minden esetben teszi ki (fizettel, kulom[b]nek), és az ékezetek hosszúsága nem releváns (helyből, itilöt; gyötör, ügyembe). Sokat rövidít (Jes[us], -nak, -nek ragok, nazálisok). Feltehetően „hivatásos író” (írnok vagy deák), de nem túl gondos és nem eredeti gondolkodású másoló. Hibái között van olyan, amely a másolás automatizmusából fakad (*szabulni* szabadulni helyett; *Akar ülők <akar> járok; Emlekezzel <meg> kérlek*), és van olyan, amely a másoló figyelmetlensége miatt került a szövegbe (*siratván* siratom helyett, *valamit* valakit helyett, *mert* még helyett); előfordulnak kétszer leírt szavak, sőt sor is (106. vers 28. sor; 108. vers 31. sor). Sokszor elrontja a sorok szótagszámát (*szemembül* szemeimből helyett), legtöbbször azért, hogy az *és*, illetve *s* kötőszavakat nem a megfelelő alakban használja. Emellett nem tudhatta jól elolvasni a költőné kézírását, fogalmazványait: szavakat, egész kifejezéseket nem írt le, vagy rosszul írt le (101. vers 15. sor; 106. vers nótajelzés és 28. sor; 128. vers 8. sor; 129. vers nótajelzés, 43. és 47. sor; 130. vers 54. sor). Nyelvjárása nem volt azonos a költőnéével, s ez megmutatkozik a versek szóalakjainak erős ingadozásán (szívibe~szívébe, víre~vére, segítségem~segítségét, szilvész~szelek, czerili~czeréli, nints~néntsén, végbuczu~vig-tére, -tül~töled, -rül~--röl).

Az 1. kéz által másolt részben sok a javítás. Maga a másoló is sűrűn javította önnön hibáit, rajta kívül pedig egy, az övétől elütő, fekete színű tintát használó kéz is számos javítást tett. E javító kéz gondosan kiigazította a megromlott szótagszámokat, pótolta a hiányzó kifejezéseket, törölte a kétszer írt szavakat, kijavította az értelemzavaró hibákat, sőt olyan esetekben is javított, amelyekben sem tartalmi, sem szótagszámromlás nem állt fent. E javítások eredete, bejegyzője, kora tisztázatlan. A pótlások közül néhány származhat a költőnőtől (106. vers nótajelzés és 28. sor), valamennyi azonban nem. A pótlások egy része ugyanis olyan betűformákat, betűkapcsolásokat (122. vers 12. sor; 133. vers 54. sor; 129. vers nótajelzés) és olyan hangjelölést (palatálisok mássalhangzó+y alakban) mutat, amelyeket Petróczy Kata nem használt, illetve olyan nyelvjárára enged következtetni, amely a költőnéével nem azonos. (Pl. az a helyetti o-zás eseteit rendre átjavította.) Helyesírása tudatosabb, mint a korszak íróié: sok helyütt átírta az i betűket j-re (sóhait→sójajt), a mássalhangzó+j betűkapcsolatot pedig mássalhangzó+y-ra (mirigjim→mirigyim). Többször az elfakult vonalakat is megerősítette. Ez inkább amellet szól, hogy e javítások nem egykorúak a kézirat keletkezésével.

A kézirat autográf részében a javító nem javított, igaz, itt nem is volt rá szükség. Petrőczy Kata maga néhány másoló típusú hibát elkövetett, ezeket azonban csaknem mindig azonnal javította. Csupán egy-két esetben feltételezhetjük, hogy a bemásolás közben megtalált jobb költői megoldás készítette javításra (139. vers 38. sor; 141. vers 47. sor(?); 144. vers 30. sor).

A versek szövegét betűhíven, de mai központozással közöljük, megtartva a kis- és nagybetűhasználat, egybe- vagy különírás egyedi jelenségeit, kivéve a költőnő kézírásának egy-két helyét, ő ugyanis éppen írása gyorsaságánál fogva nem mindig emelte föl eléggé a tollat két szó között; ezeket a vonal folyamatossága ellenére két külön szónak értelmeztük és írtuk. A betűk paleográfiai változatait a megfelelő betűkkel helyettesítettük (β=sz, †=ss). A sorkezdő betűket a másoló kevés kivétellel nagybetűvel írta, ezért mi a kevés kivételt is nagybetűre javítottuk külön jelzés nélkül. Petrőczy Kata azonban sorkezdő nagybetűket nem alkalmazott, az ő kisbetűs sorkezdését híven követtük.

A másoló által bejegyzett versszövegeket a javító által javított alakban közöljük, föltüntetve természetesen a javítás tényét. Nem jelezzük azonban, ha a javítás a hiányzó ékezetek kitévéséből és az elfakult betűk megerősítéséből állt: az egyiket bizonytalannak, a másikat szükségtelennek ítéltük. A versek gazdag és sokrétű összefüggésben állnak a főúri verselők költeményeivel, valamint a népszerű szerelmi líra darabjaival szókészlet, toposzkincs, rímzavak tekintetében. Az egybeesések rokonsága szerzteágazó; közülük csak azokat tüntettük föl, amelyek szövegszerű hasonlóságot is mutatnak. (Az egyéb egyezések példaanyagát l. S. SÁRDI MARGIT: Petrőczy Kata Szidónia költészete, i. m. 60–66., 69–75.; Uő: Nőköltőink első generációja: a főúri költőnők. 46–49.; Uő: A költőnő szerepe és társadalmi lehetősége a XVII–XVIII. században. In: Hagyományos női szerepek. Szerk. KÜLLÖS IMOLA. Bp. 1999. 135–149.)

101.

Kézirata: **MTAK Kézirattár K 97. 1a–2a.** – Elején csonka. Végén: Amen.

Kiad.: HARSÁNYI ISTVÁN–GULYÁS JÓZSEF: Petrőczy Kata Szidónia versei. ItK 1915. (a továbbiakban: HARSÁNYI–GULYÁS) 197–198.

A versfők: [PETRŐ]CZI KATA SZIDONIA.

9 Penitentia – bűnbánat, vezeklés.

51–53 Vö. Nyéki Vörös Mátyás *Paenitentia*ra való könyörgés és kegyelem kérés c. versének 6. strófájával: „[Sok ingerlő bűn /] Az kiknek félelmes mélységéből kiáltok, / Kemény köteliből szabadulást kívánok, Lássad mint nyavalygok, irgalmat csak várok...” (RMKT XVII/2. 79.sz. 119.)

102.

Kézirata: **Uo. 2b.**

Kiad.: HARSÁNYI–GULYÁS, 198.

A sor eleji szóismétléssel keltett gondolatpárhuzam eszközt a költőnő többször fölhasználta. L. 103., 117., 143. sz.

103.

Kézirata: **Uo. 2b.**

Kiad.: THALY KÁLMÁN: Irodalom- és műveltség-történeti tanulmányok a Rákóczi-korból. Bp. 1885. (2. kiad. 1889; a továbbiakban: THALY) 172; HARSÁNYI–GULYÁS, 199.; Magyar költők. XVII. század. Kiad. JENEI FERENC. Bp. 1956. (Magyar Könyvtár) 307.; Magyar költők. 17. század. A kuruc kor költészete. Kiad. KOMLOVSZKI TIBOR. Bp. 1990. (Magyar Remekírók) 618.; A XVII. század költői. Kiad. KOMLOVSZKI TIBOR. Bp. [1995.] (A Magyar Költészet Kincsestára 30.) 302.

I Vö. Dobai István e sorával: „Siralmas volt nekem Világra születnem [...]” (RMKT XVII/14. 186. sz. 665.) A verset tartalmazta a *Szentsei-daloskönyv* (1704) és a *Thoroczkaie-ének* (1695 u.); egészen a 19. század végéig igen elterjedt volt.

Kézirata: Uo. 3a–4a. – Végén csonka.

Kiad.: THALY, 173–174. (9 vsz.); HARSÁNYI–GULYÁS, 199–200.; Magyar költők. XVII. század. 307–309; Magyar költők. 17. század. 618–620.; A XVII. század költői. 302–303.

A nótajelzéseként megadott sor a *Vásárhelyi-dk.* egyik éneke (*Mint az törben kérétted árva mardár*, RMKT XVII/3. 140. sz. 247.). Előfordul a *Kelecsényi-ék.*-ben is, 17. századi eredeti nyomán. (Uo. 619.)

7–8 A kocka hat és vak dobásáról I. a 13/9w. vers jegyzeteit.

18 el bagjottam – értsd: elbágyadtam.

44 Vö. a *Thoroczkai-ék. Napom s orám az elöt ez vala* kezdetű énekének 8. strófájával: „Egy irigem [...] / Azon jár, hogj halojaban ejtsen, / Vagj irigjek nyelvere kaphasson.” (RMKT XVII/3. 111. sz. 185.) Megvolt a *Vásárhelyi-dk.*-ben is. (uo. 607. A *Bathó-ék.*-ben való fölbukkanása későbbi.)

50 Vö. a *Vásárhelyi-dk.* és a *Petrovay-ék. Sokan szolnak most én réám nagy artatlanul* kezdetű énekének e sorával: „Kegyo modra sokan funak követ ellenem”. (RMKT XVII/3. 116. sz. 7., ill. 6. vsz. 199. A *Komáromi-ék.* és a *Szentsei-dk.* is tartalmazza, 1701-ből, ill. 1704-ből.) A vers kezdősora Petrőczy Kata 118. sz. versének nótajelzése. – A középkori hiedelmen alapuló szólás értelme a 16. századtól: fondorkodni, ármánykodni. (L. KERTÉSZ MANÓ: Szokásmondások. Bp. 1985. 91–92.)

Kézirata: Uo. 5a–7b.

Kiad.: THALY, 174–176. (16 vsz.); Kis énekeskönyv. Szerk. KOVÁCS SÁNDOR. Pozsony 1901. (további kiadásai: 1907, 1910.) 33–34. (itt megadott dallama: Oh én reménytelen); HARSÁNYI–GULYÁS, 200–202.; Magyar költők. XVII. század. 310–314.

A vers 1686 augusztusa és novembere között, Pekri raboskodása idején keletkezhetett, a benne névtelenül ábrázolt hatalmasság valószínűleg Teleki Mihály. (L. 5–14. vsz.)

33 Az *oszt-foszt* rímleleményt használta Rimay és Koháry is; Petrőczy Kata az Illésháznak tulajdonított *Ferendum et sperandum* szövegében találkozhatott vele: „Mert a mint rám osztá tőlem ugy el-fosztá szerencse adományát.” (RMKT XVII/1. 80. sz. 3. vsz. 354.) Koháry versét I. kötetünkben a 16. sz. alatt.

49 Vö. a *Ferendum et sperandum c. vers e* soraival: „Hatalmas emberek / Mindenütt üldöznek” (RMKT XVII/1. 80. sz. 7. vsz. 355. Az *Istenes énekek* kiadásában megjelent.) A vers kezdősorát Petrőczy Kata 107. és 130. sz. versében nótajelzéseként alkalmazta.

71–72 Vö. a *Vásárhelyi-dk.* és a *Petrovay-ék. Sokan szolnak most én réám nagy artatlanul* kezdetű énekének e sorával: „Hálot hantak, de meg eddig mind el kerültem.” (RMKT XVII/3. 116. sz. 7., ill. 6. vsz. 199.) A vers kezdősora Petrőczy Kata 118. sz. versének nótajelzése.

73 Vö. Szenci Molnár Albert 35. zsoltárának 4. strófájával: „És azon hálóban akadgyon, / Kit nékem vetött, hogy megfogjon. / Essék bé azon árokban, / Kit nékem ásott utamban.” (RMKT XVII/6. Ps. 35,4. 90–91.) L. még a *Thoroczkai-ék.* azonos kezdetű énekének e sorait: „Napom s orám az elöt ez vala, / Hogy szerelmem, akadhas halomban”; „Nekem asot veremben be esnek.” (RMKT XVII/3. 111. sz. 185.) Megvolt a *Vásárhelyi-dk.*-ben is. (Uo. 607. A *Bathó-ék.*-ben való fölbukkanása későbbi.)

Kézirata: Uo. 7b–8b.

Kiad.: THALY, 176–177.; HARSÁNYI–GULYÁS, 202–203.; Magyar költők. XVII. század. 314–315.

A nótajelzés eredetijéről szolgál vers ismeretlen.

Alaphelyzetét, szövegezését tekintve a vers erős hasonlóságot mutat az önmegszólító és panaszversek némelyikével. (Pl. Wathay Ferenc: *Ohh the en Bolond Elmem*, RMKT XVII/1. 45. sz.

211–213., valamint RMKT XVII/3. 26. sz. [Balassa-k.], 113. sz. [Vásárhelyi-dk.], 278. sz. [Soly-mosi-ék.]) L. még a 118. sz. vers jegyzeteit.

107.

Kézirata: Uo. 8b–9a.

Kiad.: THALY, 178–179. (mintegy 4 vsz.); HARSÁNYI–GULYÁS, 203–204.; Magyar költők. XVII. század. 316–317.; Hét évszázad magyar versei. Bp. 1966. I. 551.; Magyar költők. 17. század. 620–621.; A XVII. század költői. 304.

A nótajelzésként megadott vers az Illésházy Istvánnak tulajdonított *Ferendum et sperandum* c. vers kezdősora. („Forog a szerencse mit bizunk ö benne semmiben nem állandó”, RMKT XVII/1. 80. sz. 354.) A 130. sz. vers nótajelzése ugyanez. A vers hatására már Thaly Kálmán fölhívta a figyelmet. (THALY, 178.)

I Sebes árvizeknek – Vö. Szenci Molnár Albert 42. zsoldtárának 5. strófájával: „Sebessége árvizednek...” (RMKT XVII/6. 110.)

108.

Kézirata: Uo. 9a–10b.

Kiad.: THALY, 179–180. (mintegy 5 vsz.); HARSÁNYI–GULYÁS, 204.; Magyar költők. XVII. század 317–319.

A nótajelzés vagy Balassi Bálint azonos kezdetű énekéből, vagy a költőnő által ismert Nyéki Vörös Mátvás *Minden-napi könyörgése* *Lelkemnek* c. verséből származik. („Minden-nap jó reggel, serényen s' jo kedvel, / Hogy te hozzád feol kellyek”, RMKT XVII/2. 77. sz. 114.)

A szerencseversekről l. a 16. sz. vers jegyzeteit.

33 ápolgatás – apolgatás, csokolgatás.

43 Vö. Koháry István *A szerencse forgandó voltárúl* c. versének 2. strófájával: „Jovait ha osztya, azokat el fosztya [...]” (Kötetünkben 16. sz.)

109.

Kézirata: Uo. 11a–12a.

Kiad.: THALY, 180–181. (10 vsz.); HARSÁNYI–GULYÁS, 205–206.; Magyar költők. XVII. század. 320–322.

A nótajelzés eredetije ismeretlen. A 114. sz. vers nótajelzése ugyanez.

110.

Kézirata: Uo. 12a–12b. – Végén valószínűleg csonka.

Kiad.: THALY, 182. (3 vsz.); HARSÁNYI–GULYÁS, 311–312.

Nótajelzése azonosíthatatlan. L. még SZABOLCSI BENCE: A XVII. század magyar főúri zenéje. In: A magyar zene évszázadai. I. Bp. 1959. 235.

A vershelyzet és szövegezés rokonságáról l. a 106. sz. vers jegyzeteit.

1–5 E strófa esetében kivételesen utóéletére, más költőnél való ismertségre utalhatunk. Vayné Zay Anna *Orvoskönyvének*, ill. *Nyomoruság oskolája* c. imakönyvének egyik verse, a *Bűban el lankadt szívnek jajgatása* hasonló sorokkal kezdődik:

1. Bóldogtalan szörnyü keseredet sorsom
Mellyben immár léssen hóltig maradásom
Mint tengernek habja olyan én forgásom
Szerentse kerekén nő sok változásom.
2. Óh jaj melly kinosan emésztődik szívem...
(OSZK Quart. Hung. 3296. 32a.)

5 Titius – Titüosz, l. Homérosz: *Odüsszeia* 11, 576; Vergilius: *Aeneis* 6, 595; Ovidius: *Átváltozások* 4, 457.

10 Véletlen – váratlan; eset – esés.

111.

Kézirata: Uo. 13a. – Elején csonka.

Kiad.: THALY, 184. (15 sor); HARSÁNYI–GULYÁS, 312.

A versfők: [PEKRI LŐRINC].

A vers (s a vele azonos élményből fakadt 112., 117., 122., 125. sz. versek) megírására férje hűtlensége adott alkalmat a költőnőnek. Petrőczy Kata első monográfusa, ANTALFFY ENDRE Apponyi Miklósnéban fedezte föl a végzetes asszonyt (Petrőczy Kata Szidónia élete és munkái. 1664–1708. Bp. 1903. 52.), bizonyásgul Pekrinek egy 1690. május 19-én kelt levelét idézve. A levelet nem sikerült megtalálnom. Feltűnő azonban, hogy sem Apponyiné neve, sem az Apponyiakkal való rokonság ténye nem bukkan föl a házaspár irataiban, míg Petrőczy Kata azt állítja 117. sz. verse argumentumában: „maga közel valo víre miát szenvedet elviselhetetlen sulyos kerezetet.” Petrőczy Kata 1695. jan. 16-i levelében unokatestvérével, Esterházyné Thököly Évával kapcsolatban utal a férjével kapcsolatos szóbeszédre.

A vers mindezek alapján 1690 első hónapjaiban keletkezhetett.

112.

Kézirata: Uo. 13a–15b. – Közepén csonka.

Kiad.: THALY, 184–187. (25 vsz.); HARSÁNYI–GULYÁS, 313–314.; Magyar költők. XVII. század. 322–326.

A nótajelzés eredetije a 17. századból nem ismert; 1719-ben jelent meg nyomtatásban (Cantionale catholicum. Csik 1719. 169.) „Új ének” jelzéssel, dallama pedig Bozóki énekeskönyvében (Katolikus kar-béli kótás énekeskönyv. Vác 1797. 159.). Dallamát l. RMDT II. 152–153.

A vers 1690 első hónapjaiban keletkezhetett, l. a 111. sz. vers jegyzeteit.

13–16 Vö. az *El kel valnom, latom, tölled, edesem* kezdetű ének e strófájával: „Azert kerlek, maradgy megh hüsegemert, / Hozzad valo allando szerelmemert, / Ne utaly megh bár akarki kedveiert, / Fely Istentöl szamos fogadasodert.” (*Kádár-ék. és Vásárhelyi-dk.* RMKT XVII/3. 49. sz. 5. vsz. 90.) A hang igen erős hasonlósága miatt l. még a *Vásárhelyi-dk.* e versszakát: „Ez valae nem rég neked fogadasod? / Igy allode meg te hüttel tött mondasod? / Igy szánsze engemet, ki voltam titkosod?” (RMKT XVII/3. 113/4. vsz. 191.)

53 kályhás kemencze – cserépkályha, csempével borított kályha.

63 óhajt – ohajt: sirat, panaszol.

77 halotom – hallottam, általam hallott.

Kézirata: Uo. 15b.

Kiad.: THALY, 187.; HARSÁNYI–GULYÁS, 314.

1 Vö. a *Boldogtalan vagiok, mert kinaim nagiok* kezdetű ének e sorával: „Igaz Isten te vagy türesre erőt adgy...” (Czerey János-ék. RMKT XVII/3. 706–707.; RMKT XVII/9. 183. sz. 3. vsz. 487. Előfordul a *Szentsei-dk.*-ben is.)

Kézirata: Uo. 15b–16b.

Kiad.: THALY, 188. (5 vsz.); HARSÁNYI–GULYÁS, 315.; Magyar költők. XVII. század. 326–328.

A nótajelzés eredete ismeretlen. A 109. sz. vers nótajelzése ugyanez.

25–28 Vö. a *Vásárhelyi-dk.* e kezdőstrófájával: „Minap kezemben vöm musikámot, / El penitém keserves notámot, / Meg ujtettá az én bánatimot [...]” (RMKT XVII/3. 125. sz. 226.)

41 Vö. a *Czerey János-ék.* már említett énekének e sorával: „Az szokatlan dolgot nehéz már meg szioknom [...]” (RMKT XVII/3. 706–707.; RMKT XVII/9. 183. sz. 2. vsz. 487. Előfordul a *Szentsei-dk.*-ben is.)

Kézirata: Uo. 17a–17b.

Kiad.: HARSÁNYI–GULYÁS, 316.; Magyar költők. XVII. század. 328–330.

Dallammintája a nótajelzés szerint a 109. és 114. sz. versekével azonos, de ismeretlen.

Szövegezése kimutatható szövegegyezés nélkül is erősen emlékeztet a *Komáromi-ék.* egyik kezdő strófájára: „Már könyeznek bánat miat szemeim, / Ejel napal tsak ujulnak gyötrelmim, / Tagaimtul jaj távoznak örömmim.” (RMKT XVII/3. 28. sz. 39.)

Kézirata: Uo. 17b–18a.

Kiad.: HARSÁNYI–GULYÁS, 316.; Magyar költők. XVII. század. 330.

1 Vö. Koháry István *Kereke forgását* kezdetű versével: „Alhatossága s-ő tulajdonsága álhatatlanságban.” (Kötetünkben 16. sz. 2. vsz.) L. még Szörös Erzsébet halotti búcsúztatójának e sorait: „Álhatatlan világ [...]”; „Alhatatlansága de bár ám maradna, / Állandóságával tsak ne csalagatna [...]” (RMKT XVII/14. 45. sz. 79–80. vsz. 150.)

2–3 Vö. Beniczky *Ugyan azon szerencsének álhatatlanságáról* c. versének e sorával: „Nem tudgyák rabsággal orczázott hogy kincse, / Be-buritva fekszik, alatta bilincse.” (RMKT XVII/12. 77. sz. 2. vsz. 125.)

Kézirata: Uo. 18a–18b.

Kiad.: HARSÁNYI–GULYÁS, 317.; Magyar költők. XVII. század. 330–332.; Magyar költők. 17. század. 621–622.; A XVII. század költői. 305.

A vers 1690 első hónapjaiban keletkezhetett, l. a 111. sz. vers jegyzeteit.

5 Vö. Nyéki Vörös Mátyás *Tintinnabulumának* 280. strófájával: „Átkozott az Óra, melyben fogantattunk!” (RMKT XVII/2. 93. sz. 206.) A strófa ugyanolyan sor eleji szóismétlődésen alapuló gondolatritmust tartalmaz, mint Petrőczy Kata versének 1. strófája. L. még Rákóczi Erzsébet e sorát: „Átkozott az óra, mikor erre jöttem”. (RMKT XVII/11. 73. sz. 2. vsz. 202.)

10 Kilis – kelés.

21 Vö. Koháry következő sorával: „Vagy fekszem, vagy ülök, vagy állok, vagy járok [...]” (Kötetünkben 70. sz. 26. vsz.)

118.

Kézirata: Uo. 18b–20b.

Kiad.: THALY, 190. (9 vsz.); HARSÁNYI–GULYÁS, 317–319.; Magyar költők. XVII. század. 332–335.

Nótajelzése a *Vásárhelyi-dk.* és a *Petrovay-ék.* egyik verséből származik. („Sokan szolnak most én réám nagy artatlanul”, RMKT XVII/3. 116. sz. 199. A *Komáromi-ék.* és a *Szentsei-dk.* is tartalmazza, 1701-ből, ill. 1704-ből.) Dallamát a *Vietorisz-k.* őrizte meg. (RMDT II. 218.)

A vers alaphelyzetét tekintve erős hasonlóságot mutat az önmegszólító versek némelyikével. (Wathay Ferenc: *Werben be borult szivem, myerth haborgatsz*, RMKT XVII/1. 38. sz. 171–173. L. még a 106. vers jegyzeteit.)

1 Vö. a *Vásárhelyi-dk.* egyik énekének következő sorával: „Bágyadt lelkem, mit remenlhez tovább magad felől [...]” (RMKT XVII/3. 118. sz. 205.)

9 Vö. a *Cantio jucunda de Helena Horvát* e soraival: „Senki nincsen ki engemet már megvigasztaljon, / Hogy énnékem én szívemben vídámságot adjon [...]” (RMKT XVI/6. 316–317. 3. vsz.)

33 Orfeus – L. Ovidius: *Átváltozások* 10, 1. rész.

37–40 Vö. a *Vásárhelyi-dk.* következő kezdőstrófájával: „Jelen vagyon már az üdö, / Meg fuvallat az szép széllö, / Erdő, mező szép zöldellö, / Az is nekem csak but szerző.” (RMKT XVII/3. 33. sz. 53. Már a *Borbély-k.* használja nótajelzésként.) Nyéki Vörös Mátyásnál is előfordul hasonló gondolat, szerinte három dolog „vigasztalást, szerez vídamb látást” a bús embernek: a tükör, a „zöld pázsit” és a „szép forrás kút, avagy víz folyás” (RMKT XVII/2. 88. sz. 132.)

41 Vö. a Szenci Molnár Albert zsolttárkiadásainak függelékében megjelent *Mindennemű háborúság ellen* c. vers 5. strófájával: „Gyakran elszakasztja álmodat [...]” (RMKT XVII/6. 153. sz. 341–342.) L. még Solymosi Nagy Mihály e sorát: „Sokszor szakasztottad értem almaidat [...]” (RMKT XVII/14. 118. sz. 13. vsz. 420.)

119.

Kézirata: Uo. 20b.

Kiad.: HARSÁNYI–GULYÁS, 319.; Magyar költők. XVII. század. 335.

9 Vö. a Baranyai Decsi által közölt szólással: „Bódog ember, a ki másnak nem adós.” (BARANYAI DECSI JÁNOS: *Adagiorum*. Bártfa 1592. [Reprint: Bp. 1978.] *Chil. II. Cent. VII. Dec. VIII/5.*)

120.

Kézirata: Uo. 20b–21b. – Végén csonka.

Kiad.: THALY KÁLMÁN, 191–192. (4 vsz.); HARSÁNYI–GULYÁS, 319–320.; Magyar költők. XVII. század. 336–337.; Hét évszázad magyar versei. I. 549–550. Nótajelzésének eredetije, az *Az Musák szállási, nymphák hüs forrasi* kezdetű vers megjelent az *Istenes énekek* bártfai, 1635–1640-es kiadásában. (261.) Rimay is használta nótajelzésként *Jöjj mellém szent Isten* kezdetű versében. (Rimay János írásai. Kiad. ÁCS PÁL. Bp. 1992. [Régi Magyar Könyvtár. Források 1.] 137.) A 129. sz. ének nótajelzése ugyanez. L. még RMDT II. 149., 151.

11 A 128. sz. vers 19. sorában: „Felleg szaporito gjakor sóhajtásim”; vö. Zrínyi *Idilliumainak* e soraival: „Neveld az vizeket könyv hullatásiddal, / Sürösis folyhököt sok sohajtásiddal” (Adriai tengernek syrenaia. Bécs 1651. Hasonmás kiadása: Bp. 1980. Utószó: KOVÁCS SÁNDOR IVÁN.

I. Idillium. 69. vsz. B2b.); továbbá Esterházy Pál e sorával: „Neucllyem az uizet, könyuemet hullasam, / Böuitsem az fölyhöt sziuemet ohaiczam.” (RMKT XVII/12. 136. sz. 133. vsz. 575.)

13 Vö. az Illésházy Istvánnak tulajdonított *Ferendum et sperandum* c. vers e sorával: „Iszszonyu kö-sziklák, erdök, széles puszták fejemet lappangattyák [...]” (RMKT XVII/1. 80. sz. 8. vsz. 355.) A vers kezdősorát a 107. és a 130. vers nótajelzésként alkalmazza. L. még *Györi Gyurkó* énekét a *Vásárhelyi-dk.*-ben: „Nosza ti sötétes völgyek, / Erdök, mezők, magas hegyek, / Szannatok meg folyo vizek, Azokban kik kedven élnek.” (RMKT XVII/3. 97. sz. 10. vsz. 130.)

19 Vö. ugyancsak a *Ferendum et sperandum* c. vers e sorával: „Röpüllő madarak őszszel ha távoznak [...]” (Uo. 14. vsz.)

25–31 A sárkányok, oroszlányok és cethalak felsorolását l. Kanizsai Pálfi János 148. zsolttárának 4. strófájában: „Barlangok fenekén nyugovo mérges Sárkányok, / Sötét havasokon lakozo vad Oroszlánok, / Tiis, iszszonyu nagy Czet halak [...]” (RMKT XVII/8. 55. sz. 4. vsz. 182.)

37 Orfeus – L. Ovidius: *Átváltozások* 10, 1. rész.

49 A vers bizonyára úgy folytatódott, mint a *Komáromi-ék*. egy 1617-ből keltezett éneke: „Nomár velem ti szép musák seregi, / Venus anyám viragozo leanyi, / Jajgassatok és sirgyatok, leányi.” (RMKT XVII/3. 28. sz. 4. vsz. 39.) L. még Zrínyi [...] *Euridicet* [...] *igy siratta Orfeus* c. versének 13. strófáját: „Sirjatok énevem ti is, o, szép Musák [...]” (Qq2a.)

121.

Kézirata: Uo. 22a. – A 120. és 121. versek között egy levél hiányzik, így lehet, hogy a 121. vers nem ezzel a strófával kezdődött, ámbár jelen formájában kerek egészet alkot.

Kiad.: THALY, 192. (4 vsz.); HARSÁNYI–GULYÁS, 320–321.

11 ha – vajon; mikor.

13–20 A halálhívogató versszakokhoz l. a *Chariclia* II. részének 15. és 17. strófáját: „Ó, te útálatos, halhatatlan halál!”, „Mit késel de halál, hogy nem jössz ezennel? / Avagy, ti istenek, mit múltattok evvel! / Hozzá, kemény Pluto, hol vagy? Mondok: Jöjj el [...]” (CZOBOR MIHÁLY(?): *Theagenes és Chariclia*. Kiad. KÖSZEGHY PÉTER. Bp. 1996. [RMKT XVI/10.] 127.) L. még a *Ferendum et sperandum* e sorát: „Ellyeké nem tudom mert késik halálom...” (RMKT XVII/1. 80. sz. 9. vsz. 355.) Ennek leszámazottja Dobai István következő sora: „Elek é, nem tudom; / Ha késik halálom...” (RMKT XVII/14. 186. sz. 3. vsz. 665.)

20 A sor jelen formájában egy szótaggal hosszabb a többinél; de mivel az egyébként aprólékosan dolgozó javító kéz ezt nem javította, mi sem módosítottuk.

122.

Kézirata: Uo. 22a–23a.

Kiad.: THALY, 193–194.; HARSÁNYI–GULYÁS, 321.; Magyar költők. XVII. század. 338–339.

Keletkezéséről l. a 111. sz. vers jegyzeteit.

13–16 Vö. a *Vásárhelyi-dk. Bágyadt lelkem, mit remenhetcz tovább magad felől* kezdetű énekének e sorával: „Oh mely nehez, ki kit szeret, annak tavozása, / Egy mástól válása, / Csak egy szempillantásigis annak nem látása, / Halál bucsuzása.” (RMKT XVII/3. 118. sz. 2. vsz. 205–206.)

123.

Kézirata: Uo. 23a.

Kiad.: HARSÁNYI–GULYÁS, 321–322.; Magyar költők. XVII. század. 339–340.

Kézirata: Uo. 23b.

Kiad.: HARSÁNYI–GULYÁS, 322.; Magyar költők. XVII. század. 340.

Kézirata: Uo. 23b–24b.

Kiad.: THALY, 194–195; HARSÁNYI–GULYÁS, 322–323.; Magyar költők. XVII. század. 340–342.

Keletkezéséről l. a 111. sz. vers jegyzeteit. A vers válasz Pekri elveszett, nyilvánvalóan nem a feleséghez írott versére.

1 Gismunda és Guisquardus említése valószínűleg nem Enyedi György széphistóriájának ismeretén alapul, a költőnő mindössze megismétli a népszerű szerelmi lírában sűrűn használt állandó fordulatot. Petrőczy Kata versét megelőzően a *Vásárhelyi-dk.*-ben és a *Mátray-k.*-ben fordul elő. (RMKT XVII/3. 99./I. sz. 15. vsz. 138. és 203./I. sz. 6. vsz. 340.)

31 Vö. Pécseli Király Imre *El jö még az idő, tsillagom fel-támad* kezdetű versének első sorával. (RMKT XVII/2. 7. sz. 18.)

Kézirata: Uo. 24b–25a.

Kiad.: HARSÁNYI–GULYÁS, 323.; Magyar költők. XVII. század. 342–343.; Magyar költők. 17. század. 623–624.; A XVII. század költői. 306.

A nótajelzés eredeti je ismeretlen.

Kézirata: Uo. 25a–26a.

Kiad.: THALY, 196. (4 vsz.); HARSÁNYI–GULYÁS, 324.; Magyar költők. XVII. század. 344–345.

Nótajelzése nem azonosítható; formáját tekintve megegyezik Balassi két török nótára készült versével, a *Minap mulatni mentemben* és az *Ez világ sem kell már nekem* kezdetűekkel.

4 Vö. Dobai István e soráival: „Bánótim ujlnak, Siralmim nem mulnak [...]” (RMKT XVII/14. 186. sz. 12. vsz. 667.)

13–14 HOPP LAJOS (Mikes Kelemen összes művei. I. Törökországi levelek és missilis levelek. Bp. 1966. 627.) e sorokat idézi a Mikes egy fordulatának („egy kevés sirás. könyveknek forrása”) mintájaként szolgáló, az *Istenes énekek* függelékében található egyik ének párhuzamaként. („Könyvem forrása Áradási Induljatok!”) Ez az ének megvan a *Kádár-ék.*-ben, a *Mihál Farkas-kódex*-ben, az OSZK Oct. Hung. 482. sz. kéziratban is, valamint a *Zengedező mennyei kar* első löcsei kiadásában (1696). (STOLL BÉLA: A magyar kéziratos énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája. 1565–1840. Bp. 1963. 74., 103.) Szerzője valószínűleg Körösi István kisalföldi rektor. Petrőczy Kata Szidónia sorainak hasonlósága azonban meglehetősen távoli.

25 Vö. Beniczky Péter *A' szerencsének tündéres mi voltárúl* c. versének 1. strófájával: „Ohajtással zokogással folynak oráim.” (RMKT XVII/12. 76. sz. 123.)

37 Vö. a *Balassa-k. Czudalatos nagi banattia sziuemnek* kezdetű énekének 6. strófájával: „Veget vettek siralmas panaszmoknak, (uagi szomznak)” (RMKT XVII/3. 26. sz.), valamint Beniczky Péter *Bé-fejezése ez verseknek* c. versének 1. strófájával: „Veget vetek immár csekély rithmusimban” (RMKT XVII/12. 86. sz. 216.)

Kézirata: Uo. 26a–27b.

Kiad.: THALY KÁLMÁN: Adalékok a Thököly- és Rákóczi-kor irodalomtörténetéhez. Pest 1872. II. 194–196.; HARSÁNYI–GULYÁS, 324–325.; Magyar költők. XVII. század. 345–347.

A nótajelzés eredetijéül szolgáló ének valószínűleg nem maradt fenn. Az általunk ismert, fennmaradt szövegű, Kemény János nevéhez kapcsolódó énekek közül egynek a versformája sem egyezik meg Petróczy Kata e verséével, sem a valóban Kemény által írottaké, sem a halála alkalmából keletkezetteké (JANKOVICS JÓZSEF: *Kemény János versei és a halálával kapcsolatos alkalmi költemények*. ItK 1985. 101–115.), sem a *Kemény János éneke* címmel ismerté (RMKT XVII/9. 158. sz. 402–407.), sem pedig a Kemény János énekét nótajelzésként használó, a Péro-felkelésről szóló éneké (KOZOCSA SÁNDOR: *Rebellis-ének a Péro-lázadásról*. ItK 1929. 470.); ezek Balassi-strófában, 4×12-es, ill. 4×6-os versszakokban íródtak. Petróczy Kata 6+6+12+12 osztású strófája egy ezektől eltérő ütemezésű vers létezésére utal.

19 L. a 120. sz. vers 11. sorát és a rá vonatkozó jegyzetet.

37–39 Vö. a *Vásárhelyi-dk.* e kezdőstrófájával: „Keserves panaszim mi haszna, hogy tészem, / Ha én kenaimban senki nem szán engem, / Mi haszna gyödrödnöm [!; ...]” (RMKT XVII/3. 150. sz. 260.)

49–52 Vö. a *Vásárhelyi-dk.* e strófájával: „Talám mégh, tudom, él s könyvben fordult szemmel keserves verseimet / Kezdi tekinteni, magában így szolni: Oh Ur Isten, hogy szegent / Mégh nem szántam akkor, mikor láttam sokszor ertem szenvedni sok kent?” (RMKT XVII/3. 193. sz. 6. vsz. 313.)

Kézirata: Uo. 27b–29b.

Kiad.: THALY, 197–198. (mintegy 5 vsz.); HARSÁNYI–GULYÁS, 325–327. – A vers után egy három Balassi-strófából álló vers tintával törölve, előtte: „Vers.”

Nótajelzéséről l. a 120. sz. vers jegyzeteit.

1 Vö. Beniczky Péter *Az közönséges magyar példa beszédekrül* c. művének 27. sz. darabját: „Mint az vízben haló, / S' Lelkét ki ajánló, / Kénszerit habhoz kapni [...].” (RMKT XVII/12. 147.)

19–20 Vö. Rimay *Bünbocsánatért esedezik* c. versének 9. strófájával: „Világnak szépségét, tetsző ékességét néki kedven ajánlja” (l. m. 181.), továbbá Beniczky Péter *Vélekedés az ékességről, az melly tulajdonittatik az rosanak* c. versének 1. strófájával: „Világ ékessége, / Mibül ál szépsége [...]” (RMKT XVII/12. 79. sz. 128.), valamint az Illésházy Istvánnak tulajdonított *Ferendum et sperandum* c. vers 2. strófájával: „E világi sok kincs, mellyben semmi jó nincs, mulhatik szerencsétül, / Tündöklő uraság, tisztbéli méltoságh függ ennek erejétül [...]” (RMKT XVII/1. 80. sz. 354. Ennek kezdősorát Petróczy Kata 107. és 130. sz. versében nótajelzésként alkalmazta. Vö. Koháry István 22., 30. sz. verseinek jegyzeteivel.)

55 Vö. Beniczky példabeszédeinek 74. sz. darabjával: „Az álhatatlan sziv / Magának is nem hiv [...]” (RMKT XVII/12. 83. sz. 161.)

61–64 A szókép őse talán Balassi *Nő az én gyötrelmem* kezdetű versének 7. strófája: „Tigris nemen termett, párdüctéjjel nevelt, mire nem szánsz éngemet?” (Balassi Bálint versei. Kiad. KÓSZEGHY PÉTER és SZENTMÁRTONI SZABÓ GÉZA. Bp. 1993. [Régi Magyar Könyvtár. Források 4.] 47.) Vö. a *Vásárhelyi-dk.* e soraival: „Az fene vadaknál, tigris, oroszlanál kegyetlenb természeti, [...] / De szerelmem nékem az én sok gyötrelmem vidám orcával nézi.” (RMKT XVII/3. 193. sz. 2. vsz. 312.)

76–77 Vö. ugyancsak a *Ferendum et sperandum* c. vers e soraival: „Ellyeké nem tudom mert késik halálom [...]” (RMKT XVII/1. 80. sz. 9. vsz. 355.) L. még a 121. vers jegyzeteit.

Kézirata: Uo. 30a–31b.

Kiad.: THALY, 199–200. (kisebb kihagyásokkal); HARSÁNYI–GULYÁS, 445–446.; S. SÁRDI MARGIT: Petróczy Kata Szidónia: Világi sok búba... In: A régi magyar vers. Szerk. KOMLOVSZKI TIBOR. Bp. 1979. (Memoria Saeculorum Hungariae) 365–367. (a vers elemzésével); Magyar költők. 17. század. 624–626.; A XVII. század költői. 307–309.

A nótajelzésről l. a 107. sz. vers jegyzeteit.

A vers alapötlete mind Beniczky példabeszédeinek 202. sz. darabjával rokon (a beteg meggyógyul, a rab kiszabadul, „De rögzött bánatbul / S’ bolond szerelembül / Ritkán észre hozatnak”, RMKT XVII/12. 83. sz. 199.), mind Esterházy Pál *Egy ártatlan ifjúnak panasza Cupidóra* c. versével (RMKT XVII/12. 135. sz. 567–570., l. S. SÁRDI MARGIT: Nőköltőink első generációja: a főúri költőnők, i. m. 46.)

55 Vö. a *Ferendum et sperandum* c. vers 15. strófájának e sorával: „Csak én szegény lélek sirok és kesergék [...]” (RMKT XVII/1. 80. sz. 355.)

Kézirata: Uo. 31b–32a.

Kiad.: THALY, 200.; HARSÁNYI–GULYÁS, 447.; Magyar költők. XVII. század. 348.

Kézirata: Uo. 32a.

Kiad.: THALY, 201.; HARSÁNYI–GULYÁS, 447.

Kézirata: Uo. 32a–34a. – Végén: Amen.

Kiad.: THALY, 201. (4 vsz.); Kis énekeskönyv, 19–20. (itt megadott dallama: *Oh én reménytelen*); HARSÁNYI–GULYÁS, 447–449.; Magyar költők. XVII. század. 348–351.

Az ének a gyülekezeti énekeskönyvek állandó darabja. Dallama mindenütt: *Eltévedtem mint juh*. Szerepel a következő kiadványokban: Keresztyén énekeskönyv. Kiad. a Dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerület. Bp. 1911. (49. kiad. [1949.]) 382. sz.; Evangélikus keresztyén énekeskönyv. Kiad. a Szarvasi ág. hitv. ev. egyházközség. Szarvas 1937. (3. kiad. 1944.) 661. sz.; Énekeskönyv református keresztyének számára. Kiad. a Jugoszláv Királyság Ref. Keresztyén Egyháza. Szabadka 1939. 70. sz.; Békéscsabai evangélikus énekeskönyv. Békéscsaba 1940. (16., átdolg. kiad.; 17., bőv. kiad. Bp. 1960.) 116. sz.; Keresztyén énekeskönyv. Új rész a Dunántúli ev. énekeskönyv rövidített kiadásához. Bp. 1955. 382. sz.; Keresztyén énekeskönyv. A Dunántúli ev. énekeskönyv rövidített kiadása új résszel. Bp. 1955. (7. kiad. 1976.) 382. sz.; Evangélikus énekeskönyv. Bp. 1982. (5. kiad. 1990.) 350. sz. (Az evangélikus énekeskönyvek föl kutatásában nyújtott segítségért H. Hubert Gabriellának tartozom köszönettel.)

A vers nótajelzéséül szolgáló vers legkorábbi nyomtatott kiadása: Három szép új világi énekek. [Vác] 1768. 3. sz. Egy változatát kiadta THALY KÁLMÁN: Régi magyar vitézi énekek és elegyes dalok. II. Pest 1864. 10. 1800-ból származó kézirata az OSZK-ban (Quart. Hung. 2910. 93b–94a).

7 Vö. Balassi *Hymnus secundus*ának e sorával: „Tehozzád kiáltok, ki katonád vagyok [...]” (I. m. 169.)

39 Vö. Nyéki Vörös Mátyás *Minden-napi könyörgése Lelkemnek* c. versének e sorával: „Te felséged nélkül kichinségem el dül [...]” (RMKT XVII/2. 77. sz. 5. vsz. 115.) Talán e vers kezdősora szolgált Petrőczy Kata 108. sz. versének nótajelzéséül.

61 Vö. Pécseli Király Imre *El jö még az idő, tsillagom fel-támad* kezdetű versének 18. strófájával: „Szintén így szent Jobnak békeség türesét, / Abraham atyánknak hitit, reménséget [...]” (RMKT XVII/2. 7. sz. 20.)

134.

Kézirata: Uo. 34a–34b. – Végén: Amen.

Kiad.: Kis énekeskönyv. 95–96. (itt megadott dallama: *Mit bizik e világ*); HARSÁNYI–GULYÁS, 449.

135.

Kézirata: Uo. 34b–36a.

Kiad.: HARSÁNYI–GULYÁS, 449–450.; Magyar költők. XVII. század. 352–355.; Magyar költők. 17. század. 627–629.; A XVII. század költői. 309–311.

A nótajelzés Szepsi Csombor Márton *Mellyet irtam jo ki mulasomért* c. (az *Oh ki későn futok lelkem orvosához* dallamára íródott) versének kezdősora. Nyomatásban az *Evropica varietas* kiadásában (Kassa 1620), majd az *Istenes énekek* kiadásában jelent meg, az 1635–1640-es bártfai kiadásban a 233. lapon. (Szepsi Csombor Márton összes művei. Kiad. KOVÁCS SÁNDOR IVÁN és KULCSÁR PÉTER. Bp. 1968. [RMPE 1.] 286. és RMKT XVII/8. 63. sz. 198–199.)

A versfők: PETRŐCZI KATA SZIDÓNIA.

17 Vö. a *Vásárhelyi-dk.* többször is előforduló sorával: „Erős kötellekkel kötözik (kötözték) Sámsomot.” (RMKT XVII/3. 142. sz. 3. vsz. 250.; 148/I. sz. 4. vsz. 257.)

21–22 Vö. Pécseli Király Imre *El jö még az idő, tsillagom fel-támad* kezdetű versének 8. strófájával: „Sok féle tsapások Dávidot jobbiták, / Manasses Királyt-is Istenhez fordíták [...]” (RMKT XVII/2. 7. sz. 19.)

136.

Kézirata: Uo. 36a–36b. – Végén: Amen.

Kiad.: THALY, 202.; HARSÁNYI–GULYÁS, 451.; Magyar költők. XVII. század. 355.

137.

Kézirata: Uo. 36b–38a. – Végén: Amen.

Kiad.: THALY, 203–204. (8 vsz.); HARSÁNYI–GULYÁS, 451.; Magyar költők. XVII. század. 356–358.; VARGA IMRE: A kuruc küzdelmek költészete. Bp. 1977. 164–166. (Petrőczy Kata szerzőségét valószínűtlennek tartja).

A nótajelzés a *Cantus catholici* egyik énekéből való. ([Lőcse] 1651. 248–249.) Megjelent a szlovákok számára szerkesztett *Cantus catholici*-kiadásokban is, ott latin nyelven. ([Lőcse] 1655. 312. és Nagyszombat 1700. 318.) L. még RMDT I. 188/I.; II. 134–135.

A vers gondolatait és szövegezését tekintve hasonlóságot mutat Szegedi Gergelynek a 71. zsolnárból készített parafrázisával (RMKT XVI/6. 230–233.), valamint B. Almási Péternek a sárospataki kollégium kiűzetetéséről írt versének 8–10. strófájával. (RMKT XVII/14. 76. sz. 232.)

Kézirata: Uo. 38a–39a. – Végén: Amen.

Kiad.: THALY, 205–206. (4 vsz.); Kis énekeskönyv. 28–29. (itt megadott dallama: *Óh én bűnös, jaj, mit tegyek*); HARSÁNYI–GULYÁS, 453.

Az ének a gyülekezeti énekeskönyvek állandó darabja, dallama mindenütt, mint a Kis énekeskönyvben. Szerepel a következő kiadványokban: Keresztyén énekeskönyv. Kiad. a Dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerület. Bp. 1911. (49. kiad. [1949.]) 411. sz.; Békéscsabai evangélikus énekeskönyv. Arad [1944.] (2. kiad.; az 1. kiadást nem sikerült megtalálnom) 411. sz.; Keresztyén énekeskönyv. Összeáll. Porkoláb János. München 1953. 236. sz.; A Román Népköztársaságban lévő zsinat-presbiteri ág. hitv. ev. egyház énekeskönyve. Kolozsvár 1955. (3., megújított kiad.; az 1. kiadást nem sikerült megtalálnom) 304. sz.; Keresztyén énekeskönyv. Új rész a Dunántúli ev. énekeskönyv rövidített kiadásához. Bp. 1955. 411. sz.; Keresztyén énekeskönyv. A Dunántúli ev. énekeskönyv rövidített kiadása új résszel. Bp. 1955. (7. kiad. 1976.) 411. sz.; Evangélikus énekeskönyv. Bp. 1982. (5. kiad. 1990.) 373. sz.

A nótajelzés a *Cithara Sanctorum* egyik énekéből (Kiad. *Tranoscius György [Tranowsky, Girjk; Třanovský, Jiří]*. Lőcse 1696. 695. *Z hlubokosti srdce mého*) származik. Itt megadott dallama: *Ach cas smutny* (uo. 177.); 1. még RMDT II. 164.

A vers 1704-ben keletkezhetett, a költőnőt szebeni rabságában ért gutaütést követően.

Kézirata: Uo. 39a–40b. – Végén: Amen.

Kiad.: THALY, 204–205. (8 vsz.); HARSÁNYI–GULYÁS, 454.; Magyar költők. XVII. század. 359–361.; Hét évszázad magyar versei. I. 552–553.; VARGA IMRE, 166–167. (Petrőczy Kata szerzőségét valószínűtlennek tartja).

A nótajelzés a *Cithara Sanctorum* egyik énekéből való. (Uo. 288–289.) Megjelent a Szőlősy Benedek-féle *Cantus catholicus*ban is. (Lőcse 1655. 201–202. és Nagyszombat 1700. 185.) Itt megadott dallama nem azonos az RMDT II. 89. sz. dallamával (245.), sem a sormutatóban azonos címmel jelzett, de az énekközlésben *A na zemi pokog Lidem* sorral kezdődő dallammal (Lőcse 1655. 121. és Nagyszombat 1700. 105.).

A vers gondolatait és kisebb mértékben szövegezését tekintve hasonlóságot mutat Radán Balázs *Háborúságnak idején való könyörgésével*. (RMKT XVI/5. 3–4.)

Kézirata: Uo. 40b.

Kiad.: HARSÁNYI–GULYÁS, 454.; Magyar költők. XVII. század. 361.

3 Vö. a 120. sz. vers 11. sorának jegyzetével.

4 Vö. Nyéki Vörös Mátyás VI. zsoltárának 4. strófájával: „[...] Mert éjenként ágyam, / Nyugodalmam házam / Azik sok siralmimtúl.” (RMKT XVII/2. 59. sz. 92.) Ez a vers is szerepelt a *Cantus catholici* versei között. ([Lőcse] 1651. 165.) Mikes 105. levele hasonló versbetétet tartalmaz: „ásztatni kel gyakran sok köny hullatással.” (Mikes Kelemen összes művei, i. m. I. 195.) Vö. még Koháry István *Az szabadság mindennél kedves* c. versének 41. sorával: „A'ztattya orczáját sűrű könyvhuállással.” (Kötetünkben 43. sz.)

141.

Kézirata: Uo. 40b–42a.

Kiad.: THALY, 206–208.; Kis énekeskönyv, 65.; HARSÁNYI–GULYÁS, 455–456.

A gyülekezeti énekeskönyvek egy része a vers egy másik fordítását közli, de annak 8 versszakához Petrőczy Kata utolsó strófáját csatolja kilencedikként: Békéscsabai evangélikus énekeskönyv. Békéscsaba 1940. (16., átdolg. kiad.; 17., bőv. kiad. Bp. 1960.) 280. sz.; Keresztyén énekeskönyv. Új rész a Dunántúli ev. énekeskönyv rövidített kiadásához. Bp. 1955. 546. sz.; Keresztyén énekeskönyv. A Dunántúli ev. énekeskönyv rövidített kiadása új résszel. Bp. 1955. (7. kiad. 1976.) 546. sz.; Evangélikus énekeskönyv. Bp. 1982. (5. kiad. 1990.) 510. sz.

A vers eredetije Michael Franck (1609–1667) szerzeménye. (Evang. Gesangbuch. Berlin 1899. 586. sz.; Evang. Kirchengesangbuch. Kassel [1958.] 379. sz.) Más fordítását Aách Mihály tette közlé a *Zengedező mennyei kar* kiadásában. A 14. strófa Petrőczy Kata hozzátoldása.

142.

Kézirata: Uo. 42a.

Kiad.: THALY, 208.; HARSÁNYI–GULYÁS, 456.; Magyar költők. XVII. század. 362.

11 Vö. az Illésházy Istvánnak tulajdonított *Ferendum et sperandum* c. vers 10. strófájával: „Noha kereszt által keservesen probal [...]” (RMKT XVII/1. 80. sz. 355.)

143.

Kézirata: Uo. 42b.

Kiad.: THALY, 208.; HARSÁNYI–GULYÁS, 456.; Magyar költők. XVII. század. 363.

144.

Kézirata: Uo. 42b–44a.

Kiad.: THALY, 209. (10 vsz.); Kis énekeskönyv, 91.; HARSÁNYI–GULYÁS, 363–365.

A vers eredetije Martin Behm (1557–1622) népszerű egyházi éneke. (Evang. Gesangbuch. Berlin 1899. 618. sz.; Evang. Kirchengesangbuch. Kassel [1958.] 391. sz.) Dallamát I. RMDT II. 182–183. Egy fordítását Aách Mihály tette közzé a *Zengedező mennyei kar* kiadásában; egy másikat Torkos András az *Engesztelő áldozat* kiadásában; I. még RMKT XVII/14. 6. sz. 15–16. Az eredeti 6. versszakát Petrőczy Kata két versszakban fordítja. Dallama: RMDT II. 182–183.

61 Vö. Nyéki Vörös Mátyás Tintinnabulumának 365. strófájával: „Oh mely nagy örömben léznek ott a’ Szentek” (RMKT XVII/2. 93. sz. 216.)

145.

Kézirata: Uo. 44a. – Végén csonka.

Kiad.: THALY, 209.; HARSÁNYI–GULYÁS, 457.; Magyar költők. XVII. század. 366.

KÖSZEGHY PÁL

ÉLETE

Köszeghy Pált THALY KÁLMÁN fedezte föl az irodalom számára mint Bercsényi Miklós familiárisát és életének megéneklőjét. (A székesi gróf Bercsényi-család. I–III. Bp. 1885–1892. II. 95–96., 102.; Rákóczi-émlékek Törökországban. Bp. 1893. 102–111.; Bercsényi házassága. Történeti ének 1695-ből. TT 1894. II. 193–219. Önállóan: Bp. 1894. 7–26.) Az általa összegyűjtött kevéske adatnál több az azóta eltelt évszázad alatt sem bukkant föl a költőről.

Származása, családjá s kapcsolatai szerint Köszeghy a felvidéki, familiáris szerepköréből épp e generációtól kezdve lassan kiszabaduló, kuruckodó köznemesség képviselője. Apja, Köszeghy György (1640 k.–1711) nógrádi származású; 1678-ban kapott nemességet a karánsebesi Bobik (Dobik?) családból származó feleségével együtt. (Az okirat február 1-jén kelt, s július 4-én hirdették ki Füleken.) Ekkortájt homonnai Drugeth Zsigmond vagy id. Bercsényi Miklós szolgálatában állt. (THALY 1893-ban mindkét változatot lehetségesnek tartotta; 1894-es kiadványaiban már csak a Bercsényi családhoz való tartozásáról beszél. Az azonban, hogy a Drugethek kihalta előtt egyik Köszeghy neve sem bukkan föl a Bercsényiek mellett, valamelyest valószínűbbé teszi, hogy korábban a Drugethek familiárisai voltak.) Működése 1691-től kezdve ismert; a Drugethek férfiágának kihalása (Zsigmond †1684, Bálint †1691) után ugyanis ifj. Bercsényi Miklós, aki Drugeth Krisztinától született fia, László nevében jogot formált az ungvári uradalomra, őt tette meg ungvári tisztartójává. Az ekkor már özvegy Köszeghy György itt, Ungvárt kapott Bercsényitől házat és szőlőt, s itt vette feleségül a Máramarosból származó Nagy-Iday Zsuzsannát. Vagyonát ezután is gyarapította. 1695-ben uradalmi pénztárnok lett, 1703 után az ungvári vár és helyőrség éléstárnoka is. 1711. január 12-én már nem élt. Mindkét fia Bercsényi mellett futotta pályáját: Imre katonatisztként (adatok 1704-től 1710-ig), Pál titkárként.

Ifj. Bercsényi Miklós (1665–1725) már ekkor Észak-Magyarország egyik legnagyobb méltósága: ezredes, bányavidéki helyettes tábornok, Szeged főkapitánya, Ung vármegye főispánja, a tizenhárom vármegye főkövete, királyi kamarás és tanácsos, a hétszemélyes tábla bírása. Vagyonát tovább gyarapította 1688-ban kötött házassága Drugeth Krisztinával (1655–1691), aki már két férjet temetett el: gr. Forgách Andrást és gr. Pálffy Ferencet.

Köszeghy Pál neve először 1693-ban tűnik föl Bercsényi mellett: augusztus 12-én Körmöcbányán előttemezi Bercsényi egy iratát. Ekkor már jogi tanultsággal és (mint művéből kitűnik) meglehetősen jó klasszikus latin műveltséggel rendelkezett, valószínű tehát, hogy 1665 körül született, s jogi tanulmányokat végzett. Ettől kezdve rendre ismétlődik a neve Bercsényi iratain, de minden személyes vonatkozás nélkül. Vele együtt megfordul Pozsonyban, Nagyszombatban, Bécsben; 1694–1695 telén ura megbízásából kétszer is jár Vépen a szintén kétszeres özvegy Csáky Krisztinánál, aki 1694 októberétől Bercsényi jegyese. 1695-ben, *Harmadik könyve* megírásakor már nős, családos. 1698-ban Csáky Krisztina megbízásából 4000 forintnyi pénzt és drágaságot visz Temetvényből Ungvárra. Életéről az utolsó adat 1703-ból való. (THALY a Bercsényi-monográfia megírásakor még úgy vélte, Köszeghy Pál is elkísérte Bercsényit a bujdosásba, l. i. m. II. 95., későbbi művei-

ben azonban ezt az elképzelést föladta.) Ez idő tájt a felesége is meghalhatott, mert két gyermekük a Bercsényi-udvarban nevelkedett, János (1693 k.–1752 e.) apródként, utóbb étékfogóként, Zsuzsi (1700 k.–1750) Csáky Krisztina udvarhölgyeként. A házaspárral együtt mindketten Rodostóba kerültek. Itteni életüket Mikes *Törökországi leveleiből* ismerjük. Csáky Krisztina 1723 tavaszán meghalt. Zsuzsi októberben feleségül ment az ekkor már beteges Bercsényihez. Bercsényi 1725 októberében hunyt el. Zsuzsi ekkor Csáky Krisztina másik udvarhölgyével, Kajdacs Péternével együtt vagy negyvenedmagával Lengyelországba költözött. (HOPP LAJOS: A Rákóczi-emigráció Lengyelországban. Bp. 1973. 179.) Bátyja, János Rákóczi fegyverhordozója lett; Mikes leveleiben békétlenségével jegyeztette meg magát. Népes családja leszármazottai ma is élnek Törökországban. (Mikes Kelemen összes művei. Kiad. HOPP LAJOS. I. Törökországi levelek és missilis levelek. Bp. 1966. 729.)

MŰVEI

Köszeghy Pál költői életművét jelenlegi ismereteink szerint az a verses trilógia képezte, amelyet pártfogójáról, Bercsényi Miklósról írt, s amelynek csak a harmadik része maradt fenn. Ennek Csáky Krisztinának szóló ajánlását az alábbiakban közöljük, minthogy belőle értesülünk az első két könyv tartalmáról és sorsáról. (A szövegekzlés elveit l. a Jegyzetek a vershez alfejezetben.)

Méltóságos grófné asszonyom!

Olvasom az régiek írásiban Sosipatra nevű asszonyállatot oly mély tudománnyal és az következő dolgoknak valóságos megjövendölésével bírónak lötnök lenni, hogy azt az Istenektől származottnak és azok által felneveltetettnek ítélnék s mondanák mindenek, el nem hitethetvén magokkal, hogy földi embertől származottban s születettben – bár tudós Plátó és Aristoteles, bölcs Demosthenes és Isocrates praeceptorsága alatt is – olyan bölcsesség és tudomány találatihassék. Hasonlóan tartották s tartják az poéták Minerváról is, az Istenasszonyok köriben és az azoknak érdemes lajstromában nem egyébért vétetettnek s irattatottnak lenni, hanem hogy nagy mélységes tudománnyal, mindennemű szép és jó, hasznos és tisztességes mesterségeknak tudója volna és mesterasszonya. Ezek ugyan, Méltóságos Asszonyom, csak amaz találmányos régi görög poétáknak találmányi s fabulái; de szabad legyen énnékem az deákok mondásaként azokból affabulálnom és azokat nemcsak mesézó s fabulázó, de már ugyan valóságos értelemmel Nagyságod méltóságos személyére fordítanom. Mert ugyanis kinek azelőtt dicséretes jó hírét-nevét sok méltóságos emberektől, főbb és alacsonyabb rendektől csak hírrel hallottam, mindennemű jó erkölcsökkel teljes virtust csak távolról csudáltam: most már azokat az jó Istennek kegyelméből szemeimmel láthatom s tapasztalhatom kezimmel. Látván ugyanis bölcsességét, tudományát, olvasván asszonyemberek elméjét felmúló írását Nagyságodnak: hízkelés nélkül mondhatom Nagyságod felül azt, hogy ha amaz Semiramis özvegy királyné sok esztendőig bírta és igazgatta az persákat eszességével, Nagyságod az, a ki azt s annál nagyobbakat is fogyatkozás és vétek nélkül végben vihetné. Látom ezeket szemmel s tapasztalom kezimmel híres Arachne mívét felmúló mesterséges munkáit, gyenge kezeinek ékes varrogatásit és egyéb sok úriasszonyokhoz illendő tisztességes s mesterséges csinálmányit; ugyan annyira, hogy Nagyságod felül mondhatnák méltábban az régiek, s mondhatják a mostaniak is, hogy már nem Sosipatrát nevelték s tartották az Istenek, hanem Nagyságodat; nem Minervát iratták magok isteni lajstromában, hanem az Nagyságod Méltóságát; mellyeket is tudni és mívelni ugyanis az jó Isten adta Nagyságodnak.

De mind ezek között is vettem észre az magyar rythmusokban való gyönyörűséges tudományát Nagyságodnak, melyben amaz versszerző híres Erinna s Corinna poéta-asszonyokat is fölmúlja; s megösmérem abból, hogy ha azokban nem gyönyörködnék Nagyságod: az rendes szókknak utolsó, megegyező betűinek, mint annyi levelei között elrejtőzött tavaszi, illatos violácskákknak, keresgetésében s öszveszedetésében kegyes elméjét nem fárasztaná. Ez indíta azért engemet is, hogy ezen csekély munkámhoz kezdenék, és együgyű verseimmel – mint Isten által már jó Kegyelmes Asszonyomnak – Nagyságodnak kedveskedném. Melyekben is vígságos és örvendetes dolgokról akarván

verseskednem: hogy a szomorú halálról kezdem írásomat, nem kell csudálni; mert az deákok mondása szerint: post nubila Phoebus – az ködök után szép napfény szokott következni; úgy verseimnek szomorú kezdetit is vígságos öröm követi. Okozta egy részént ez is, hogy azon senkinek sem kedvező halál Nagyságod virágzó életének fiatal sугári fényeskedését is már két ízben behomályozta, s úgy mostani szerelmestársát is első kedves párjától hamar megfosztván, már egyszer az szomorú gyásznak fölhöivel elburitván, megszomorította; de most újonnan Nagyságodat az ő Nagysága szerencséjére, úgy ő Nagyságát az Nagyságod gyönyörűségére az mennyei kertész özveplántálván, régi, köddel homályosult s szomorú felhőkkel borult égét vígságos sугárral tündöklő napokkal megfényesítette.

Irtam vala az előttiben is egy első könyvemet (az mennyire csekély elmémmel fölérhettem) Méltóságos Uramnak ő Nagyságának ifjúságában tett vitézi magaviseléséről, s azután következett istenes házasságáról Méltóságos Gróf Homonnai Drugeth Krisztinával – kinek lelke nyugodjék az örök életben! Azután szedegtettem össze azon boldogemlékeztű Asszonyommal való istenes életéről, és ugyanannak istenes haláláról második könyvemet. Kit, mint azelőttit, elkértevént tülem Méltóságos győri Generálisné Asszonyom, Méltóságos Gróf Milith Mária Asszony ő Nagysága – levén nagy gyönyörűsége ő Nagyságának is az versek olvasásában –, sok kérésemmel is kezemhez nem keríthettem; már most pedig ő Nagysága is azon kegyetlen halál hálójában akadván, annál is inkább nem bizom hozzájutásomhoz. Mivel pedig azon második könyvemet a szomorító halállal végzettem vala, akarván ezen harmadikat is azzal öszvefoglalnom: úgy költetek az következő vígságot az szomorú halálról való versekkel kezdenem. Kérem azért mint jó Kegyelmes Asszonyomat Nagyságodat, ha hol mi hibát és vétket tanál csekély munkámban, és ha mind úgy nem történtenek volna is az dolgok, az mint mit magokban foglalnak verseim: azért meg ne ítélje balgatag szolgáját, hanem tulajdonítsa együgyűségemnek! Elég, ha bár mind másként lett is az dolog, hogy Nagyságodat Isten az én Méltóságos jó Urammal ő Nagyságával öszveplántálta; kivel is hosszú, egészséges, szerencsés, boldog, dücsőséges s világ példájára való életét kívánván ajánlja Nagyságod úriasszonyi kegyelmességében magát hozzá tartozandóival együtt,

Nagyságodnak mint Kegyelmes Asszonyomnak

legkisebbik alázatos szolgája
Köszeghy Pál, m. k.

post nubila Phoebus – A mondás eredeti alakja: Post maxima nubila Phoebus (Alanus ab Insulis, 12. sz.), értelme: borúra derű.

Köszeghy Pál trilógiája tehát a következő művekből állt:

1. [Első könyv] – ez tartalmazta Bercsényi élete eseményeit ifjúkori haditetteitől Drugeth Krisztinával kötött házasságáig;
2. [Második könyv] – ez tartalmazta Bercsényi első házassága történetét Drugeth Krisztina haláláig;
3. Harmadik könyv – ez tartalmazza Bercsényi özvegysege eseményeit Csáky Krisztinával kötött házasságáig.

Sajnos, Bercsényi *incuriosus* lévén a személyének szóló dicsőítés iránt, nem gondoskodott a trilógia megőrzéséről, netán kinyomtatásáról. A *Harmadik könyv* is kalandos úton, a véletlennek s a Bercsényi-feleségeknek köszönhetően őrződött meg. (A kéziratban talált selyemszálak, selyem- és hímzésdarabok női olvasókra utalnak, l. Jegyzetek.) Az ajánlás címzettje, Csáky Krisztina minden bizonnyal magával vitte a kéziratot bujdosásába, amely Jarosláwból Brezánon és Lvovon át vezette őt Rodostóba. Innen a költő leánya, Köszeghy Zsuzsi vitte vissza Jarosláwba. Halála után ingóságait bizonyára barátnöje, Kajdacsi Péterné örökölte, aki az egész jaroslawi emigrációból utolsóként halt meg. (THALY KÁLMÁN: Kosztolányi Jávorka Ádám ezredes s a gr. Forgách- és Rákóczi-levéltár. Bp. 1888. 81–94.) Holmija (a kézirat bejegyzése szerint) a lvovi ószeres zsidóhoz került. Innen 1816-ban vásárlás útján jutott a Krasziński-könyvtárba. (L. DIVÉKY ADORJÁN: A lengyelországi könyv- és levéltárak magyar vonatkozású kézirati anyaga. Ltári Közl. 1927. 27–58.

A Krasínski-könyvtárról: 45–47. A mű kéziratáról: 46.) A kézirat a Krasínski-könyvtár jelentős részével együtt a második világháborúban megsemmisült. (HOFF LAJOS Tanulmányútja Lengyelországban. ItK 1962. 267.)

A mű létezésére elsőként Rómer Flóris hívta föl THALY figyelmet. (Nevezetes kéziratok Varóban. Száz 1874. 591. Rómer Flóris az *Epilog* versformájából arra következtetett, hogy az egész mű Balassi-strófában íródott; e tévedés először Thalynál is megjelenik a Bercsényi-monográfiában. L. i. m. II. 96.) Thalynak hosszú, majd két évtizedes diplomáciai erőfeszítés után, 1890-ben sikerült másolót küldenie Varsóba. (Kilétét nem ismerjük.) A mű szövege ma már csak az ő kiadásában hozzáférhető. (TT 1894. II. 220–308.; Bp. 1894. 27–140.) Thaly megpróbálta fölkeresni a Zichy Istvánné Melith Mária kezén elkallódott első két könyvet is, ám az oroszvári, zseléi, ciféri, vedródi, palotai stb. Zichy-kastélyokban folytatott nyomozása eredménytelen maradt.

A mű megítélése Gyöngyösi értékelésének hullámveréseként változott. Miután Gyöngyösinek Kőszeghyre tett hatását már Thaly fölfedezte, az első ismertetések hajlottak rá, hogy a művet kevésbé értékes Gyöngyösi-utánzatként fogják föl. (VÁCZY JÁNOS: Bercsényi házassága. Száz 1894. 350–354.; GAGYHY DÉNES: A Rákóczi-kor elbeszélő költészete. Bp. 1904. 50–59.; BAJZA JÓZSEF: A kuruc elbeszélő-költészet ismertetése. Bp. 1906. 18–23.) SCHÖNER FERENC, aki elsőként alkalmazott elemző és összehasonlító módszereket a mű értékelésére, tanulmányában azt bizonyította, hogy a *Harmadik könyv* Gyöngyösitől való függése korántsem annyira szoros, mint korábbi ismertetői látták; eltéréseit Gyöngyösitől mint mintától (pl. lineárisabb szerkesztés, kevesebb kitérő, kisebb mitológiai apparátus, kevésbé túlzó jellemzés, valószerűbb cselekmény és hősök), némi tagadhatatlan elfogultsággal, mindig pozitívan értelmezte. (Kőszeghy Pál. A bp.-i X. ker. áll. főgimnázium értesítője 1911/12. 3–34. Klny. is.) Értékelését a kritika Gyöngyösi védelmében gyorsan és kissé gorombán visszautasította. (KIRÁLY GYÖRGY: Schöner Ferenc: Kőszeghy Pál. EPhK 1913. 779.; JANKOVITS JÁNOS: Gyöngyösi hatása Kőszeghy Pálra. A jászberényi reál-gimnázium értesítője 1927/28. 3–19. Klny. is.) Munkájában Jankovits számos egyezést sorol föl Kőszeghy és Gyöngyösi művei között (egyebek közt azt, hogy mindketten uruk házasságáról írnak, s mindkettejük hőse özvegy), a szövegyszerű egybeesések száma azonban valójában csekély, az egyezések elsősorban epikus természetűek.

JEGYZETEK A VERSHEZ

A kézirat (lemásolója följegyzése szerint) 4° (19×16 cm) papírkötet volt, egykorú barna bőrkötésben. A kötéstábla belső oldalán: „29. Maja 1816. Lvow, od Zsida, 120 gr. 3 1/3.” Eredetileg a címlappal együtt 106 számozott levél alkotta; a 104. és a 106. levél hiányzott. Élvtágása a szöveg beírása után készült, emiatt egyes betűk a sorok végéről hiányoztak. Tartalma: címlap (1a.), a Bercsényi és a Csáky családok címerei szív alakú rajzba befoglalva, fölötte: „AZ MÉLTÓSÁGOS, TEKINTETES ÉS NAGYSÁGOS KERESZTSZEGI GRÓF CSÁKI KRISZTINA ASSZONYNAK Ő NAGYSÁGÁNAK, AZ IGAZ SZÍVEKET VEZÉRLŐ ISTENTŰL, SZERELMESTÁRSÁVAL EGYÜTT SZERENCSES ÉS BOLDOG, HOSSZÚ ÉLETET!” (1b.), ajánlás (2a–4b.), a vers szövege (5a–105a.). A 105. levél aljából egy darab levágva, a szöveg azonban itt sértetlen. A kéziratban 9 helyen selyemszálak, hímezés- és selyemdarabok, színes selyempapír feküdtek.

Végig egy kéz (valószínűleg a költő) írása. Láthatóan nagy gonddal készült, díszes munka, bizonyos helyeken azonban másolási hibákkal (ezek utólag javítva, ill. pótolva). Két helyütt (1132., 1203.) a sor újabb, javított változata külön papírcsíkon mellékelve. E papírcsíkok egyike a másolás idején rossz helyre volt becsúsztatva, a rím alapján azonban a rendelt hely megállapítható.

Thaly a versszöveget a maga kora nyelvi normáihoz igazítva adta ki, így Kőszeghy Pál nyelvjárásáról és helyesírásáról kevés megállapítást kockáztathatunk meg. Valószínűleg jellemző volt rá az *i*-zés (*fínylik, igir, itül, enyim, szeginy*) és talán a magánhangzók megnyúlása az első szótagban (csinosság, nyúgóság, mültság, sűgár), valamint *l* előtt (*körül, közül, fől, borúl, szünetlenül*). A diftongusokat a szótagszám igényeinek megfelelően hol egy, hol két szótagként értelmezte (Eolus 2 vagy 3 szótagként, Laodamia 4 vagy 5 szótagként, Eudoxia 4 szótagként).

Kiadásunkban az eredeti hiányában Thaly idézett kiadását követjük (Bp. 1894), beleértve a szókezdő nagybetűk használatát. A középpontozást azonban modernizáltuk; nem őriztük meg a Thaly által használt kettős hosszú mássalhangzókat (*nyny, gygy, lyly stb.*), valamint a *cz* alakban írott *c-t*. Nem tartottuk meg az *y* betű használatát sem, minthogy nem fonéma értékű: egyaránt előfordul az *y* jelzésére (Bercseny, Bercsenyít, Bercsenynek olyan helyzetben, ahol *n+i* szótagszámromlás volna), valamint *i* hangértékben (Cýrus, Nýmphák, Satýrus, Ulysses). Minthogy teljes biztonsággal nem tudjuk megállapítani, hogy a sajtóhibának látszó betűeltérések az eredetiből, a másolatból vagy csak a nyomdász tévedéséből erednek-e, ezeket is fölvevük jegyzeteinkbe. Thaly kiadásának kurziválásait – mivel azok valószínűleg nem a költőtől, hanem a kiadótól származnak – nem vettük át. A szövegmagyarzatokban fölhasználtuk Thaly jegyzeteit.

A Hatodik rész és az Epilog végén: ÁMEN.

Kiad.: THALY KÁLMÁN: Bercsenyi házassága. Történeti ének 1695-ből. TT 1894. II. 220–308. és önállóan: Bp. 1894. 27–140; Hét évszázad magyar versei. I. Bp. 1966. 546–549. (részlet); Magyar költők. 17. század. A kuruc kor költészete. Kiad., szöveggond. és jegyz. KOMLOVSZKI TIBOR. Bp. 1990. (Magyar Remekírók) I. 521–541.; A XVII. század költői. Vál. és utószó KOMLOVSZKI TIBOR. Bp. [1995.] (A Magyar Költészet Kincsestára 30.) 263–278. (részletek).

6 vakra fordul – a kocka hat és vak dobásáról l. a 13/9w. vers jegyzetét; kettős három – hat. 12 napverő – verőfény.

36 paszkóc – paszkonca: hímkender.

46 kullat – kullog.

53–76 A halállajstromokról l. LUKÁCSY SÁNDOR: Ubi sunt. ItK 1989. 217–241. Számos irodalmi mű, halotti búcsúztató élt ezzel az eszközzel; közülük a felsorolt ókori és bibliai nagyságok neve és sorrendje tekintetében Nyéki Vörös Mátyás *Tintinnabulumának* 4. paragrafusára áll legközelebb Kőszeghyéhez:

52. Hol most Antiokus Királynak haragja?
A' vagy Sennakerib vér-szopó zászlója?
Hol vagyon káromló Rabsaces-nek szája;
Nyelve Nicánor-nak; és chalárd jobb-karja?

53. Hol SÁul, Jónathás, Sidók ékessége?
Hol Abner, Amasa, hadak dichősege?
Egy szem-pillantásban minden díszessége
Le-romlik Világnak, 's álnok fényessége.

56. [...] Hol Demosthenes-nek elmés okos feje,
'S Pláto mézzel-folyó nyelvének ereje?

57. Hol Apiczius-nak sok-féle tál-étke?
Es Fenicopterus-nyelvel hizlalt lelke?

A hazai hírességek közül Nyéki csak Salamont, Hunyadi Jánost, Mátyást és Báthori Zsigmondot nevezi meg. (RMKT XVII/2. 93. sz. 52–62. vsz. 181–183.) L. még Esterházy Pál: *Az világnak mvlando voltarol*, XCV–CXXXVII. (RMKT XVII/12. 123. sz. 503–511.) E szöveg szintén *Apicusnak* írja Apicius nevét.

53 Abner – Saul hadvezére. Utóbb Dávid mellé állt, de Joáb megölte (1Sám 14,50; 2Sám 2,8–3,30).

Amasa – Absolon lázadó seregének fővezére. Szintén Joáb ölte meg (2Sám 17,25; 20,4–12).

57 Antiochus – III. Antiokhosz (i. e. 242–187) szír uralkodó; előbb sikeres hadjáratok révén jelentősen megnövelte birodalmát, utóbb Rómával folytatott háborúit elvesztette, s tartományai egy részéről le kellett mondania.

58 Senacherib – Szanherib: Asszíria királya (i. e. 705–681); megtámadta Júdát, serege azonban gyorsan, valószínűleg járvány miatt megsemmisült (2Kir 18,13; 2Mak 9,4).

59 Rabsaces – Rabszaké: Szanherib főpohárnoka, követe. A vele tárgyaló zsidó főemberek kérése ellenére a köznép előtt hangosan kikiáltotta ura fenyegető üzenetét (2Kir 18, 26–31; Ésa 36,2–20).

60 Nicanor – vagy Nagy Sándor hadvezére, akinek i. e. 312-ben Szeleukosz elől kellett elmenekülnie, vagy Nagy Sándor hajóhadának parancsnoka, akit i. e. 318-ban Cassander parancsára kiégeztek, vagy Antiokhosz hadvezére, aki csatát veszített a zsidók ellen (2Mak 15,33).

61 Tullius – Marcus Tullius Cicero (i. e. 106–43).

63 Crispus – valószínűleg C. Sallustius Crispus (i. e. 86–39), író, történetíró.

65 Origenes – Origenész (185–254) egyházatya, bibliamagyarázó.

66 Affrus – talán szent Ágoston beszélgetőtársa. (L. *Vallomások* XI. könyv XII. feje)

67 Calarus – azonosítása nem sikerült.

68 Hosus – talán Hósz városról van szó (Józs 19,29).

69 Phoenicopterus – flamingó; Apicius – Apicius: ingyencsészeről és tékozlásáról ismert gourmand Augustus és Tiberius idején. Szakácskönyve tartalmaz flamingóból készült ételreceptet. (MARCUS GRAVIUS APICIUS: Szakácskönyv a római korból. Szerk. ORLOVSZKY GÉZA. Bp. 1996. 116.)

71 Alcinous – Alkinoosz, a phaiákok királya.

72 Lucullus – Lucius Licinius Lucullus (i. e. 117 k.–56), fényűzéséről ismert római hadvezér, műgyűjtő.

99 köldöklő – középső alkatrész (l. köldökvas). A sor értelme: a pogánysággal erős pajzsként szembebeszegülő.

117 Újlaky Lőrinc – Miklós bosnyák király fia (†1524), 1516-ban országbíró, szerémi herceg.

125 Tersaczi – A család előneve tersaczi.

143 Drugeth Bálint – homonnai, gr. (1653–1691), György és Esterházy Mária fia, Bercsényi sógora. Esztergomi kanonok, majd korbaviai püspök. 1691. május 26-án halt meg.

149 A hét seregély a Drugethek családi címerében szerepel, l. 135. sor.

162 Trebosztó – Kistorboszló, Turóc vm. (Trebostovo).

168 azontúl – azonnal.

194 Drugeth György – homonnai (1633–1661), János és Jakusith Kata fia. 1659-ben Felső-Magyarország főhadvezére. Gyermekai: Zsigmond, Bálint, Krisztina. Ezek elháltával a Drugethek családi fészke, Ungvárra az unokák tarthattak igényt, köztük azonban csak egyetlen fiú volt, Bercsényi Miklós és Drugeth Krisztina fia, László.

201 carbunculus – a vörös színű drágakövek (rubin, gránát, spinell) összefoglaló neve.

207 Drugeth Zsigmond – homonnai (†1684), ugyancsak Bercsényi sógora. Keglevich Teréziától származó leányai: Klára (Zichy Péterné), Borbála és Julianna (Althann Mihályné, majd Pálffy Miklósné).

212 Bercsényi Lackó – Bercsényi László, székesi, gr. (1689–1761, Hopp Lajos szerint 1778), Miklós és Drugeth Krisztina fia. Forgách Simon udvarában nevelkedett. 1712-ben francia szolgálatba lépett, ő hozta létre Franciaországban az első huszárezredekot. Felesége Anne Catherine Gérard. Franciaország marsallja lett.

Zsuzsánka – Bercsényi Zsuzsanna, székesi, gr. (sz. 1691), Miklós és Drugeth Krisztina lánya. Pozsonyban, az orsolyák klostromában nevelkedett. Gr. Zichy Péter felesége lett. – A Drugeth György örökségéért folyó perrel l. THALY KÁLMÁN: A székesi gr. Bercsényi-család, i. m. II. 10–13., 60. skk.

219 veszettség – veszedelem.

227 Phaëton – L. Ovidius: *Átváltozások* 2, 1. rész

232 eltérték – elkerülték.

- 242 Árgirus álomhozó szele – I. GERGEI ALBERT: Árgirus históriája. Kiad. STOLL BÉLA, bev. NAGY PÉTER. Bp. 1986. 61.
- 253–259 Mint a Kőszeghy művéről írt bevezetőben jeleztük, számos látszólagos egyezés akad a *Bercsényi házassága* és Gyöngyösi művei, elsősorban a *Murányi Vénus* között. E sorok és a *Murányi Vénus* III. 324. vsz. között az egybeesés az, hogy mindkét porkolábnak gondja van a várkulcsokkal; e gondok azonban merőben eltérők, s a szövegezés sem mutat hasonlóságot.
- 256 hibálás – itt: hiány.
- 270 ormozott – ormóztott: csúcsos, oromzatos.
- 277 Radics András – 1685–1688 között Munkács kapitánya, 1699-ig Bercsényi Miklós udvari kapitánya és jószágkormányzója, utóbb Rákóczi brigadéros. 1706-ban Kassa kapitánya.
- 290 hiteket letették – fölesküdték.
- 300 letének – letettek.
- 302 Krajnyaság – Ruska Krajna, Ruténia.
- 316 marc – méhsőr.
- 317 Vas Gáspár – a szepesi kamara foglalásra kiküldött tanácsosa. (L. THALY KÁLMÁN: A székesi gr. Bercsényi-család, i. m. II. 38–43.)
- 322 kelő – rév.
- 335 prófunt – katonakenyér.
- 337 husz funt – húsz font: a *huncfut* tréfás népetimológiája.
- 342 kamrás uraság – kamara.
- 356 elnyárad – elnyárjad: nyálkássá, nyúlóssá válik.
- 374 színes – színlelt.
- 391 caflás – cáfolás: helytelennek bizonyulás, visszavonás, hátrálás.
- 405 L. a 49–53. strófákat. Az összeg a leányágnak engedélyezett százezer forint fele; a másik felét Drugeth Zsigmond leányai kapták.
- 411 áspis sűrű fűben – I. Anguis in herba, Vergilius: *Eklogák* III. 19.
- 418 A kamara által becsült összeg 334 650 ft volt.
- 426 Boreas Zephirus szelének – az északi szél a langyos nyugati szélnek.
- 453 Brunóc – Nyitra vm. (Brunovce).
- 454 Bercsényi udvarnépe piros ruhát hordott.
- 455 vajúl – gyengül, kínlódik.
- 458 Az egri püspök Fenessy György (†1699), Heves és Külső-Szolnok vármegye főispánja, Bercsényi fogadott apja.
- 462 Jászó – Abaúj-Torna vm. (Jasov).
- 464 Nagy-Mihály – Zemplén vm. (Mihalovce).
- 492 Eolus – Aeolus: Aiolosz, a szelek királya.
- 499 dellő – delelő.
- 500 Szobránc – Ung vm. (Sobrance).
- 501 Feronia – termékenység-istennő; közép-itáliai eredetű kultuszához hozzátartozott a gyümölcsök és a termés zsengeinek bemutatása.
- 516 töz – tűz.
- 532 érdeklő – érintő.
- 545 Márton Pál – ungi alispán.
- 547 A csicséri Orosz család tagjai; Zsigmond (Pál és Istenmezei Anna fia) 1686–87-ben volt alispán, György, a testvére 1695–1699 között, Ádám, az unokatestvérük (†1712, János és Jóna Zsófia vagy Bozóky Julianna fia) 1699-től 1712-ig.
- 550 visszavének – viszonzást vettek.
- 579 ruháll – öltöztet.
- 590 Spalér – karó; alacsony kerítés.
- 596 tábla – asztal.
- 610 Gál Márton – 1693-ban ungi alispán. Bercsényi főispáni beiktatása 1692. június 16-án volt.
- 618 kerül – A szónak a mai értelmén ('akad, előfordul') kívül 'körbenjár' jelentése is lehet.

646 Mellesztett – mellyesztett, megtépázott.

650 Bontakozás – fogyatkozás.

653–656 A strófából arra következtethetünk, hogy Kőszeghy nemcsak a Gyöngyösi által is használt rímlehetőséget (*Murányi Vénus* I. 158.) látta e négy rím��óban, hanem Rimaytól eredő s a függetlenségi küzdelmek ideológiájába beleilleszkedő konnotációját is. (L. IMRE MIHÁLY: Egy rím-toposz története. ItK 1984. 399–426.) Kétségtelen azonban, hogy a sűrűn előforduló *Vép* szónak köszönhetően e rím��avakat az említett konnotáció nélkül is alkalmazza. (L. 1341–1344, 1505–1508, 1593–1596, 1728–1731, 1816–1819, 2280–2283.)

658 bumba – szakállas ágyú.

686 egyes – párjavesztett.

702 gondos – gondterhelt.

732 Apelles – Apellész (i. e. 4. sz.), Nagy Sándor udvari festője, az ókori görög monumentális festészet legkiemelkedőbb alakja; pennicillus – itt: toll, ecset.

756 Molyi fű – moly (mólü), Hermész varázsfüve, amely Odüsszeuszot megvédi Kirké varázslatától. (Homérosz: *Odüsszeia* XI. 304–305.)

777 Clinias – Kleiniász: Alkibiadész apja; a perzsák elleni harcra maga szerelt föl egy három-evezős hadihajót. A Coroneánál vívott ütközetben esett el.

806 extraordinaria – rendkívüli nádori ítélőszék.

809 septemviratus – hétszemélyes tábla.

817 A herceg – Esterházy Pál (1635–1713), nádor, Bercsényi pártfogója, apjának barátja.

821 nagyúri asszonyosság – Csáky Krisztina, keresszeghi, gr. (1654–1723), István országbíró és Lónyay Margit lánya. Előbb id. gr. Erdődy Sándor kamaraelnök, majd gr. Draskovich Miklós országbíró, végül Bercsényi Miklós felesége. Csillagkeresztes hölgy.

826 édes fia – Erdődy Sándor, monyorókereki, ifj., gr., id. Sándor és Csáky Krisztina fia, később vasi főispán. Pert folytatott apai örökségéért anyja és húgai, Margit (gr. Draskovich Pálné, majd gr. Kéry Jánosné), Julianna (gr. Esterházy Antalné) és Erzsébet (pozsonyi klarissza) ellen. Peréről l. THALY KÁLMÁN: A székesi gr. Bercsényi-család, i. m. II. 91–93.

832 Ti. a barátságos megegyezésre.

851 Forgách Simon – ghymes és gácsi, gr. (1669–1731?), Bercsényinek unokatestvére: anyja első férje testvérének, Ádámnak és Rechberg Anna Katalinnak fia. Borsod vármegye főispánja. Felesége Esterházy Ágnes. L. az 1281–1284. sorok jegyzetét.

910 átalag – hordó, 67–75 liter.

915 Szepsen – Szepes vármegyén.

926 gerényi – gerényi; Gerény, Ung vm. (Gorjanyi, Horjani).

947 rendet vének – sort alkottak.

954 tesény – tescheni puska; stuc – rövid puska.

960 Animoné – Anümoné, vö. Apollodórosz II, 1,4–5; II, 5,2.

964 kiforró – bugyogó.

967 törekedik – bánkodik.

970 „Bercsényi, mint néhány levelében maga is érinti, *bornemisza* volt, később is, kuruc fővezér korában is.” (Thaly jegyzete.)

978 erdei – vaddisznó.

989 Prinyi Pál – Perényi Pál, perényi, br., Imre és Forgách Kata fia, 1691-ben abaúji és ugocsai főispán.

1017 tesinka – tesény, l. a 954. sor jegyzetét.

1042 Napaeák – a völgyeket és erdőket gondozó nimfák; Atalanta – Schoeneus lánya, boiótiai királylány, akit Aphrodité aranyalmákkal állított meg versenyfutásában Hippomenész győzelme kedvéért, vö. 3040–3043. sor, l. Ovidius: *Átváltozások* 10, 8. rész.

1070 Bercsényi ungvári könyvtáráról l. THALY KÁLMÁN: I. m. II. 248–250., 253–254. – E strófa rím��avaihoz s az *egy házban hál* kifejezéshez l. Rimay *Kiben kesereg a magyar nemzetnek romlásán s fogyásán* c. versének 4. strófáját.

- 1085 Leleszre – „A fehérpapok praelatusához.” (Thaly jegyzete.) Zemplén vm. (Leles).
- 1086 Zéténybe – „B. Klobusiczky Ferenc kir. személylőkhöz.” (Thaly jegyzete.) Zétény, Zemplén vm. (Zatin).
- 1088 Csicser – „A csicseri Orosz család székhelye.” (Thaly jegyzete.) Ung vm. (Čičarovce).
- 1089 Mátyuc – Mátyóc, Ung vm. (Mát'ovce).
- 1093 Őrmező – Zemplén vm. (Stražske).
- 1094 Kereknye – Ung vm. (Koritnyani).
- 1097 Daróc – Sáros vm. (Šarišské Dravce).
- 1112 Salamon – Tiszasalmon, Ung vm. (Szolomonovo).
- 1115 gyalmoz – halászik (gyalom: zsákos kerítőháló).
- 1116 lajtöz – lajtöt tölt, lajtjal szállít (lajt: víz, élőhal szállítására szolgáló hosszúkás hordó).
- 1131 vét – vet, dob.
- 1137 quártélyos – szállásmester; buzong – buzog, buzgólkodik.
- 1140 portiósság – a hadsereg lovainak ellátására kirótt takarmányadó beszedése.
- 1142 Rittmeister – lovászmester.
- 1145 csida – dzsida.
- 1147 Palléroz – políroz, csiszol, fényesít.
- 1164 Rhénus – Rajna.
- 1169–1172 Bár a mondas Petronius C. Arbitertől származik (TOLNAI VILMOS: Zrínyi Miklós és Petronius Arbitr. EPHK 1903. 198–190.), Kőszeghy bizonyára Zrínyitől vette, aki az *Adriai tengernek syrenaia* (Bécs 1651; reprint 1980) előljáró beszédét zárja vele: „In galea Martis nidum fecere columbae, / Apparet Marti guam sit amica Venus.”
- 1182 Háróm idén – három éve.
- 1187 A haditanácsról I. THALY KÁLMÁN: I. m. II. 75. és 84.
- 1194 Úntat – unszol; Pálffy – Pálffy Miklós (1657–1732) vagy János (1664–1751). Mindketten Miklós és gr. Harrach Mária Eleonóra fiai, mindketten egy-egy ezredet vezettek a franciák ellen, s mindketten nádorságot viseltek.
- 1211 fentő – szögesdárda, ágasfa.
- 1253 L. Gyöngyösi: *Murányi Vénus* I. 133.: „Özvegy kenyérral él, s árvaság élete, / Hideg ágyban ohajt, nincs tüze mellette...” (Kiad. és jegyz. JANKOVICS JÓZSEF, NYERGES JUDIT. Bp. 1998. [Régi Magyar Könyvtár. Források 8.]). Mint látható, csak a gondolat hasonló, a megszövegezés nem.
- 1254 gondos egyesség – gonddal teli egyedüllét.
- 1264 Drugeth Krisztina kislánya születése után, 1691. március 17-én halt meg.
- 1265–1268 L. Gyöngyösi: *Murányi Vénus* I. 133.: „Árva kisgyermeki vannak körülötte, Oda van, ki ezek gondjakot viselte.”
- 1277–1280 A pozsonyi orsolyáknál nevelkedett Drugeth Zsigmond és Keglevich Terézia lánya, Borbála is (sz. 1682). A zárda prefektája Nádasdy Ferenc és Esterházy Julianna lánya, Franciska volt.
- 1281–1284 Bercsényi László apja unokatestvérének (az id. Bercsényi Miklós gyámfiának), Forgách Simonnak és feleségének, Esterházy Ágnesnek (sz. 1669 e.; Miklós és Perényi Ágnes lánya) galgóci várban nevelkedett. (L. a 851. sor jegyzetét.)
- 1305 kinyjén – kényén.
- 1312 szövet – szövét; hetes vászon – durva szövésű, olcsó vászon.
- 1333 Deliberatum est – elhatározottat.
- 1337–1340 A jelenetre talán hatott a Zrínyihez lehajló feszület jelenete. (*Szigeti veszedelem* II. 78–86. vsz.)
- 1341 kép – szobor; látomás; átv. szépség.
- 1344 Vép – Vas vm.
- 1344 Dunák – a Duna három ága a Szigetköznél.
- 1353–1360 Vö. Gyöngyösi: *Murányi Vénus* II. 35–36.
- 1357 L. Gyöngyösi: *Murányi Vénus* II. 41.: „Üzenek hát néki. Azt kire bízhatom?”
- 1381–1388 Vö. Gyöngyösi: *Murányi Vénus* II. 41–45.

- 1393–1394 „E felföldi kérők egyike a nemrég megözvegyült gr. Barkóczy Ferenc zempléni főispán és kassai vicegenerális volt.” (Thaly jegyzete.)
- 1398 meghinni – megbízni.
- 1415 prakticás mentség – ürügy.
- 1420 mína – robbanóanyaggal töltött földalatti járat; akna.
- 1427 Szirmay István – Péter és Keczer Anna fia. 1675-ben Zemplén vármegye táblabírája, 1685-ben Thököly követe Bécsben. Ekkor elfogták; katolizált. Országbíró, majd nádori ítélőmester lett. 1693-ban báró, 1707-ben gróf.
- 1442 Ti. a nagyszombati ferences templomban lévő Bercsényi-sírbolt.
- 1446 Drugeth Krisztina első férje gr. Forgách András, második férje gr. Pálffy Ferenc volt.
- 1451 szer – mód, állapot.
- 1494 árvaság – özvegység.
- 1507 Vö. Gyöngyösi: *Porából megéledett Főnix*. Kiad. és jegyz. JANKOVICS JÓZSEF, NYERGES JUDIT. Bp. 1999. (Régi Magyar Könyvtár. Források 10.) I. I. 22.
- 1532 asztal kerületi – az asztal körül ülök. Értsd: az asztal körül ülőket eltöltötte Bercsényi jó emlékezete.
- 1551 széjjell – szétosztat.
- 1557 Ti. Csáky Krisztina előző férje, gr. Draskovich Miklós.
- 1562 Bercsényinek csak egy féltestvére volt, az anyja első házasságából származó Forgách Far-
kas; vele való osztozkodása már régen lezajlott.
- 1608 Értsd: ha ott körüljárva magát megalázza (azaz leereszkedik hozzájuk).
- 1610 hűtvös – hites.
- 1614 Az jurátus – ti. Szirmay jurátusa, hites jegyzője.
- 1632 hidas – pontonhíd; komp, dereglye.
- 1637–1652 Héro és Leander – L. Ovidius: *Hősnők levelei* II.
- 1653–1656 E rómszavakat I. Gyöngyösi: *Murányi Vénus* II. 312.: üz–szüz–tüz–füz.
- 1678 habozni – itt: habokkal küzdeni.
- 1686 Nyúlas – a Felső-Moson vidéke.
- 1687 L. a 454. sort.
- 1724 Mídás – L. Ovidius: *Átváltozások* 11, 92–145.
- 1726 szkóftum – aranyzál; tödz – hímez, kivarr; cafrag – díszes nyeregtakaró.
- 1727 Arachne – Arakhné. L. Ovidius: *Átváltozások* 6, 5–145. Kőszeghy az ajánlás szövegében is említi.
- 1733 vegyes állatjában – vegyülékében.
- 1755 sükeres – termékeny; ragadós, nyúlós.
- 1756 Bellerophón – a Pégaszosz gazdája. L. Homérosz: *Iliász* 6, 152 skk.
- 1757 szelektől fajzott – I. *Szigeti veszedelem* I. 80. és Gyöngyösi: *Porából megéledett Főnix* I. II. 37. és III. III. 42.
- 1778 A lengyel király Sobieski János.
- 1784 jancsík – török csótár, nyeregtakaró.
- 1803 színlet – külsőség, fedő, felső anyag.
- 1815 sív – sivalkodik, sír. E rómszavakból három (víja–híja–síja) megvan Gyöngyösinél (*Porából megéledett Főnix* I. I. 45.). L. még 2560–2563. sor.
- 1828–1831 L. Gyöngyösi: *Murányi Vénus* II. 292. és *Porából megéledett Főnix* I. V. 29–32. stró-
fáját.
- 1849 póka – pulyka.
- 1872–1875 Az egyes gerlice a magányos özvegy, a kettős galambocsk a páros élet, a szerelem jelképe.
- 1888–1891 Első férjétől, Erdődy Sándortól származó lányai, Margit (ekkor gr. Draskovich Pál özvegye) és Julianna (ekkor gr. Esterházy Antal menyasszonya).

- 1892 Draskovich Pál – Draskovich Pál, trakostyáni, gr., Miklós és Drugeth Borbála vagy Nádasdy Krisztina fia.
- 1921 Antal Eszterhás – Esterházy Antal, galánthai, gr. (†1722), Ferenc és Thököly Kata fia. Kapitány, ezredes, majd tábornok.
- 1924 Szered – Pozsony vm. (Sered’).
- 1928 távoztatni – itt: távol maradni.
- 1931 nyomoz – lép, előrehalad.
- 1945 ízint – jóízűen.
- 1976 bospor – borspor.
- 1989 chartifiolos – karfiolos.
- 1994 ispék – megtűzdelésre szolgáló szalonnacsík.
- 2004 rét – réteg.
- 2006 liktárium – lekvár.
- 2008 címer – az állat negyedrésze, combrésze.
- 2018 snepf – szalonka.
- 2050 kukrejt – (fűszeres) mártás.
- 2077 confectum – édesség.
- 2083 bordó – burdó, a duda basszussípja.
- 2086 ház – terem.
- 2101 Bercsényi a tizenhárom felvidéki vármegye főkövete volt.
- 2112 Pyramus Thysbével – L. Ovidius: *Átváltozások* 4, 2. rész.
- 2132–2135 L. Hésziodosz: *Munkák és napok*. 342.
- 2162 Hybla-kert – méhekkal és virágokkal dús hegy Sziciliában.
- 2163 mert mert – értsd: mivel merészkedett.
- 2169 Hajszler – gr. Heisler Donát tábornagy.
- 2170 fölvetés – adókirovás.
- 2207 öltet – ölet.
- 2219 ha – vajon; mikor.
- 2225 ólt – plántál.
- 2244 Telekessy Pál – Telekesi Török Pál (1640 k.–1694 u.), István és Orekóczy Kata fia. Testvéreivel, Ádámmal együtt 1666-ban született öccsük, István gyámja. Feleségét nem ismerjük; gyermekük nem született.
- 2245 meghó-llotta – azt mondta rá: hó! (A lónak mondott fékező szó.)
- 2246 megállotta – elállta.
- 2258 csíre – csirája.
- 2285 nó-llá – nógatta.
- 2287 jóllá – javallotta.
- 2292 Egy hű szolgát – mint a következőkből kitűnik, magát a költőt.
- 2298 hagyomány – meghagyás, válasz.
- 2313 Úsz Bálint – uszfalvi (†1732), ítélőmester; a 90-es években Bercsényi uradalmi ügyvédje, utóbb sárosi alispán.
- 2352 történet – véletlen.
- 2372–2374 Vö. Gyöngyösi: *Murányi Vénus* II. 123.: „Köszönj bé hozzája nagy alázatosan. / Mondd meg, hogy általad üzentek titkosan...”
- 2380 Keresztúr – Sopronkeresztúr, Sopron vm. (Deutschkreuz); Füles – Sopron vm. (Nikitsch).
- 2385–2387 Az ekhós vers leleményével Kőszeghy legvalószínűbben Gyöngyösínél, a *Porából megéledett Főnixben* (II. VI. 1–16.) találkozhatott.
- 2407 Az eljegyzés valójában már 1694. október 9-én megtörtént.
- 2412 tők – tettem.
- 2417–2431 A közismert történet szerint Alkésztiszt, aki férjének, Pherai királyának mérges sebet kiszívta, csak Admétosz vendégbarátja, Héraklész tudta visszazagadni Thanatosztól.

- 2440–2451 L. Ovidius: *Hősnők levelei* 13; Propertius 1, 19, 7.
 2449 képzető – megképző, alakot öltő.
 2467 kibírmád – kieszközölnéd.
 2492 vocsora fölkölt – asztalt bontottak.
 2496–2499 L. Gyöngyösi: *Murányi Vénus* II. 154. és 162.
 2500–2501 L. Gyöngyösi: *Murányi Vénus* III. 380.: „Az két nap folyása tetszett sok heteknek, / Nehéz kén az várás az szerelmeseknek...”
 2522 mazúr – (tör. mazul 'elbocsátott, hivatalától megfosztott') bujdosó, hontalan; szegény, koldus.
 2560 Forgách Simon nagynénje, Forgách Éva id. gr. Csáky Istvánnak felesége, így Csáky Krisztinának nagyanyja volt.
 2560–2563 A strófa rímzavaiból három (íja–víja–híja) megvan Gyöngyösinél a *Porából megéledett Főnix* c. művében (I. I. 45.). L. még a 1815. sorhoz fűzött jegyzetünket.
 2571 keszőce – híg (szilva)lekvár; cibere.
 2600 vágóhal – vágósík (Hochschauer); kövihal – köhal, fenékjáró hal; kophal – gobhal (Gobio gobio). A halnevekről I. RÁCZ JÁNOS: A magyar nyelv halnevei. Bp. 1996 (A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 205.).
 2601 ökle – szivárványos ökle (Rhodeus sericeus amarus).
 2602 kilenc szemű hal – azonosítása nem sikerült.
 2603 semling – lazacféle (Salvelinus fontinalis); sőreg – hegyesfejű hal (Acipenser stellatus); galóc – galóca, nagyfejű hal (Hucho hucho).
 2605 zaphírhal – azonosítása nem sikerült; tergelye – bucóhal (Barsch).
 2608 jászhal – igen szálkás pontyféle.
 2612 habarmyica – polip, tintahal.
 2613 lampréta – muréna.
 2614 ausztriga – osztriga.
 2617 tunina – tonhal; plataisz (ném. Plateisslein; platessa vulgaris) – északi-tengeri hal; lepényhal; missil – bizonyára ugyancsak tengeri hal, azonosítása azonban nem sikerült.
 2626 vegyell – vegyül.
 2652 Ariadna és Theseus – L. Ovidius: *Átváltozások* 8, 174–182.
 2656 Telámon és Hessio – Aiakosz és Hészioné. Aiakosz Héraklésztől kapta Hészionét a Trója alatt neki nyújtott segítségért.
 2657 Achilles és Briseis – L. Homérosz: *Iliász* I–II.
 2660 Hercules és Arcádia – A mitológiai lexikonok Héraklész életében nem ismernek más Árkádiát, mint azt a földrajzi tájegységet, amelyet hőstetteivel Héraklész szolgált. Számos felesége és kedvese közül talán Iolé alakjára illik a sor.
 2661 Boreás és Orythia – Ovidius: *Átváltozások* 6, 6. rész.
 2662 Nessus és Dejanira – Ovidius: *Átváltozások* 9, 101. skk.; Pollux és Iléria – A mitológiai lexikonok Ilériát sem Pollux (Polüdeukész) mellett, sem másutt nem ismernek.
 2663 Moés – Moes bárónő, Csáky Krisztina főkomornája, udvarhölgye.
 2665 kordély – (lat. corde) kockázat, vakmerőség (l. kordéban 'vaktában').
 2672 L. a 227. sorhoz fűzött jegyzetet.
 2678 érdekel – ér.
 2708–2711 A strófa alaprendelése szövegszerű hasonlóság híján is emlékeztet Gyöngyösi *Murányi Vénusának* III. része 237. versszakára.
 2716–2717 Vö. Gyöngyösi: *Murányi Vénus* II. 249.: „Mintha az Árgilus ördögi vínának.”
 2743 nor (ném. Narr) – bolond.
 2749 Királyfalva Pálffy János birtoka volt. Vele (minthogy Drugeth Krisztina második férje gr. Pálffy Ferenc volt) szintén valamelyes rokonság fűzte össze Bercsényit.
 2752 kudli-mudli-puff – Részletek híján a játékirodalom leírásai közül mindössze egyvel sikerült hasonlóságot találni. Ebben „a gyerekek nyitott tenyerüket előrenyújtva várják, hogy az egyik

(például Svájcban a *Tschurli-kurlin*ak nevezett) játékos verset skandálva, minden szótagnál ujjá hegyével érintse azt, és az utolsó tenyér gazdájának el kell hagynia a szobát. Távollétében állatneveket választanak, és akiét a visszatérő gyerek eltalálja, az lesz a következő kiszámoló.” (ENDREI WALTER–ZOLNAY LÁSZLÓ: Társasjáték és szórakozás a régi Európában. Bp. 1986. 20.)

2759 Galgóc – Nyitra vm. (Hlohovec). „Forgách Simon lakóhelye, hol Bercsényi fiacskája is nevelődött.” (Thaly jegyzete.)

2766 fujt – fojt.

2776 meny – fiatalabb férfirokon felesége.

2789 észak – éjszaka.

2791 érdesvén – be-beúrvén.

2834 babica – baba; zsúpkéve, kévébe, csomóba kötött len vagy kender. Babicát kötni: „a német *Viel Liebchen*hez hasonló fogadásos játék” (Thaly jegyzete). A játék lényege valószínűleg az volt, hogy meg kellett lesni és váratlanul megszólítani a játékosársat, l. Esterházy Miklós leveleit Nyáry Krisztinához: „Továbbá, édes atyámfia, emlékezem reá, hogy babicsáltunk két nyereségem után harmadszor is ilyen okon, hogy kilenc órával azután, ha én onnét eljövök, aki egyikünk a másikat előbb megszólíthatja, hát azé legyen a nyereség. De mivel arról szó nem volt, ha az a szólítás írással legyen-e, avagy szóval: ím, én szólítlak, édes fiam, és tied a babicsa, s enyim a nyereség.” „[...] küldtem [...] valami kevés szímot is a babicsán nyert keszkönyőnek varrására; noha bezzeg, édes fiam, azon csak meg nem hagyhatlak, mivel ha nem három is, de kettő már a nyereség.” „És tegnap Rohoncról nem is akara elbocsátani Batthyányné asszonyom, ahol elvesztém a babicsát, minthogy nekem, látja Isten, eszembe sem jutott.” (TT 1900. 24., 25., 36.)

2870 Palatinus – Esterházy Pál nádor, Antal nagybátyja.

2886 hóstát – külváros.

2910 L. a 426. sorhoz fűzött jegyzetet.

2922 Sok szeretetének – értsd: sok a szeretetének, sokan a szeretetüknek.

2948 Friss – ékes, díszes.

2950 „Bercsényi – mint számadásaiból kitűnik – saját udvari képirót tartott, aki freskókat és olajfestményeket készített palotái díszítésére.” (Thaly jegyzete.)

2981 Branyicska – valószínűleg Branyiszko, Sáros vm. (Pod Braniskom).

2991 Krisztinája szerelmes atyjára – Csáky István, keresszeghi, gr. (1635 v. 1638–1699), István és Forgách Éva fia. Szepesföld örökös ura, Bereg vármegye főispánja, tanácsos és kamarás, szatmári főkapitány, 1687-től országbíró.

3018 elévé – elővévé.

3029 Jázon – Iaszón. L. Ovidius: *Átváltozások* 7, 1. rész.

3034 Vö. Gyöngyösi: *Porából megéledett Főnix* I. I. 12–17.

3040 Hippomenes és Atalanta – L. az 1042. sor jegyzetét.

3044–3051 L. Ovidius: *Hősnők levelei* 20, 21.

3049–3051 Ti. Cydippe gyanútlanul fölolvasta az almára írt esküt, s az már kötelezte őt.

3067Nyílt utalás Gyöngyösi *Murányi Vénusára*.

3074 Ti. Esterházy Antallal, l. 3021–3022.

3076 Kéry János – nagy-kéri, gr. (†1715 u.), Ferenc fia, 1700-ban főlovászmester.

3078 atyjával – Kéry Ferenc, nagy-kéri, gr., János és Czobor Orsolya fia.

3082 Megesküdt Bercsényi – Az esküvő 1695. június 11-én volt.

3106 kámva – koszorú (káva).

3117 Arachne – l. a 1727. sorhoz fűzött jegyzetet.

3118 Tyrus – Türosz: finom textiljéről és bíborfestéséről híres főniciai város.

3125 Antiopa – Antiopé: Thészusz felesége, az amazonok királynője; esetleg a thébai Nükteusz lánya, szikúoni Epopeusz felesége.

3126 Eudoxia – Konstantinosz Dukasz kelet-római császár felesége, 1071-ben kolostorba vonult. Egy szótár írását tulajdonították neki, az azonban a reneszánsz korából való.

3127 Cornélia – Cornelia: az id. Scipio lánya, T. Sempronius Gracchus felesége; vagy az id. Cinna lánya, Caesar felesége.

3128 Hyppatia – Hüpatia (355 k.–415), az alexandriai matematikus, Theón lánya, apja nyomdo-
kaiban haladva kitűnő matematikus és csillagász, az alexandriai platonikus iskola tanára.

3129 Aspásia – Aszpaszia, a milétoszi Aksziokhosz lánya, Periklész második felesége; közis-
merten szép és szellemes asszony.

3130 Constantia – Nagy Konstantin császár húga, Licinius felesége (†327).

3131 Erinna – híres görög költőnő a hellenisztikus korban (i. e. 4. sz.); Corinna – tanagrai szüle-
tésű, Thébában élt költőnő. A hagyomány szerint tanította, illetve költői versenyen legyőzte Pin-
daroszt. L. a mű ajánlását.

3136 Sosipatra – Az ókori lexikonok nem ismerik. L. a mű ajánlását.

3161 Sajátos minta: Periklész első feleségétől elvált, a másodikkal, Aszpasziával harmonikusan
élt együtt, de az asszony Athénban idegen lévén házasságuk nem volt törvényes.

JEGYZÉKEK, MUTATÓK

A RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Adattár	– Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez
Ath	– Athenaeum
dk.	– daloskönyv
ék.	– énekeskönyv
EOE	– Erdélyi Országgyűlési Emlékek
EPhK	– Egyetemes Philologiai Közlöny
ErdMúz	– Erdélyi Múzeum
exl.	– ex libris
Figy	– Figyelő
HK	– Hadtörténelmi Közlemények
ItK	– Irodalomtörténeti Közlemények
It	– Irodalomtörténet
jav.	– javította, javítva
k.	– kódex
KatSz	– Katholikus Szemle
klny.	– különnyomat
LtáriKözl	– Levéltári Közlemények
MHH I.	– Monumenta Hungariae Historica. Magyar Történelmi Emlékek. Okmánytárak
MHH II.	– Monumenta Hungariae Historica. Magyar Történelmi Emlékek. Írók
MHH III.	– Monumenta Hungariae Historica. Magyar Történelmi Emlékek. Magyar Országgyűlési Emlékek
MKsz	– Magyar Könyvszemle
MPed	– Magyar Pedagógia
MTA	– Magyar Tudományos Akadémia
MTA Ért	– Magyar Tudományos Akadémia Értesítője
MTAK	– Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára
MNyr	– Magyar Nyelvőr
m. p.	– manu propria
nj	– nótajelzés
OL	– Országos Levéltár
OSZK	– Országos Széchényi Könyvtár
PIM Évk	– Petőfi Irodalmi Múzeum Évkönyve
poss.	– possessor
RMDT I.	– CSOMASZ TÓTH KÁLMÁN: A XVI. század énekelt dallamai. Bp. 1958 (Régi Magyar Dallamok Tára I.)
RMDT II.	– PAPP GÉZA: A XVII. század énekelt dallamai. Bp. 1970 (Régi Magyar Dallamok Tára II.)
RMK I.	– SZABÓ KÁROLY: Régi Magyar Könyvtár. I. Az 1531–1711. megjelent magyar nyelvű nyomtatványok könyvészeti kézikönyve. Bp. 1879

A RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Adattár	– Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez
Ath	– Athenaeum
dk.	– daloskönyv
ék.	– énekeskönyv
EOE	– Erdélyi Országgyűlési Emlékek
EPHK	– Egyetemes Philológiai Közlöny
ErdMúz	– Erdélyi Múzeum
exl.	– ex libris
Figy	– Figyelő
HK	– Hadtörténelmi Közlemények
ItK	– Irodalomtörténeti Közlemények
It	– Irodalomtörténet
jav.	– javította, javítva
k.	– kódex
KatSz	– Katholikus Szemle
klny.	– különnyomat
LtáriKözl	– Levéltári Közlemények
MHH I.	– Monumenta Hungariae Historica. Magyar Történelmi Emlékek. Okmánytárak
MHH II.	– Monumenta Hungariae Historica. Magyar Történelmi Emlékek. Írók
MHH III.	– Monumenta Hungariae Historica. Magyar Történelmi Emlékek. Magyar Országgyűlési Emlékek
MKsz	– Magyar Könyvszemle
MPed	– Magyar Pedagógia
MTA	– Magyar Tudományos Akadémia
MTA Ért	– Magyar Tudományos Akadémia Értesítője
MTAK	– Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára
MNyr	– Magyar Nyelvőr
m. p.	– manu propria
nj	– nótajelzés
OL	– Országos Levéltár
OSZK	– Országos Széchényi Könyvtár
PIM Évk	– Petőfi Irodalmi Múzeum Évkönyve
poss.	– possessor
RMDT I.	– CSOMASZ TÓTH KÁLMÁN: A XVI. század énekelt dallamai. Bp. 1958 (Régi Magyar Dallamok Tára I.)
RMDT II.	– PAPP GÉZA: A XVII. század énekelt dallamai. Bp. 1970 (Régi Magyar Dallamok Tára II.)
RMK I.	– SZABÓ KÁROLY: Régi Magyar Könyvtár. I. Az 1531–1711. megjelent magyar nyelvű nyomtatványok könyvészeti kézikönyve. Bp. 1879

- RMK II. – SZABÓ KÁROLY: Régi Magyar Könyvtár. II. Az 1473–1711. megjelent nem magyar nyelvű hazai nyomtatványok könyvészeti kézikönyve. Bp. 1885
- RMK III. – SZABÓ KÁROLY–HELLEBRANT ÁRPÁD: Régi Magyar Könyvtár. III. Magyar szerzőktől külföldön 1480–1711. megjelent nem magyar nyelvű nyomtatványok könyvészeti kézikönyve. Bp. 1896–1898
- RMKT XVI/5. – Régi Magyar Költők Tára. XVI. századbeli költők művei. 4. Kiad. SZILÁDY ÁRON. Bp. 1886
- RMKT XVI/6. – Régi Magyar Költők Tára. XVI. századbeli költők művei. 5. Kiad. SZILÁDY ÁRON. Bp. 1896
- RMKT XVII/1. – Régi Magyar Költők Tára. XVII. század. 1. A tizenöt éves háború, Bocskay és Báthori Gábor korának költészete. Kiad. BISZTRAY GYULA, KLANICZAY TIBOR, NAGY LAJOS, STOLL BÉLA. Bp. 1959
- RMKT XVII/2. – Régi Magyar Költők Tára. XVII. század. 2. Pécseli Király Imre, Miskolczi Csulyak István és Nyéki Vörös Mátyás versei. Kiad. JENEI FERENC, KLANICZAY TIBOR, KOVÁCS JÓZSEF, STOLL BÉLA. Bp. 1962
- RMKT XVII/3. – Régi Magyar Költők Tára. XVII. század. 3. Szerelmi és lakodalmi versek. Kiad. STOLL BÉLA. Bp. 1961
- RMKT XVII/4. – Régi Magyar Költők Tára. XVII. század. 4. Az unitáriusok költészete. Kiad. STOLL BÉLA, TARNÓC MÁRTON, VARGA IMRE. Bp. 1967
- RMKT XVII/6. – Régi Magyar Költők Tára. XVII. század. 6. Szenci Molnár Albert költői művei. Kiad. STOLL BÉLA. Bp. 1971
- RMKT XVII/8. – Régi Magyar Költők Tára. XVII. század. 8. Bethlen Gábor korának költészete. Kiad. KOMLOVSZKI TIBOR, STOLL BÉLA. Bp. 1976
- RMKT XVII/10. – Régi Magyar Költők Tára. XVII. század. 10. Az 1660-as évek költészete. Kiad. VARGA IMRE. Bp. 1986
- RMKT XVII/11. – Régi Magyar Költők Tára. XVII. század. 11. Az első kuruc mozgalmak korának költészete. Kiad. VARGA IMRE. Bp. 1986
- RMKT XVII/12. – Régi Magyar Költők Tára. XVII. század. 12. Madách Gáspár, egy névtelen, Beniczky Péter, gróf Balassa Bálint, Listius László, Esterházy Pál és Fráter István versei. Kiad. CS. HAVAS ÁGNES, STOLL BÉLA, VARGA IMRE. Bp. 1987
- RMKT XVII/14. – Régi Magyar Költők Tára. XVII. század. 14. Énekek és versek (1686–1700). Kiad. Jankovics József. Bp. 1991
- RMPE
rh. – Régi Magyar Próza Emlékek
– rhénes, rajnai (forint)
- Száz – Századok
- TESZ – A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára. Bp. 1967–1976

A KEZDŐSOROK MUTATÓJA

	A vers sorszám
A béállott lesbe.....	13/5a
A bebótlott vallás.....	13/3o
Achillesnek Trója.....	13/11k
A császárok mint császárok.....	12
A csontocskát néha.....	13/9p
A doktor nem biztat.....	13/4p
Aesopussal lehet.....	13/8t
A hízkelkedő tánc.....	13/7x
A jókkal örülni.....	13/11a
A jókor usuált.....	13/4k
A jó rend a célra.....	13/v
A jó táborozás.....	13/2e
Akár mint eskedjék.....	13/5d
Akarván, az Isten.....	13/7m
A katona Credót.....	13/2m
A kedvetlen dolgot.....	13/8m
A kert alá ülve.....	13/4v
Aki magánál feljebb nyúl.....	13/6k
Aki magát adta.....	13/9b
A királyok orrát.....	13/2l
Aki veled pattog.....	13/5l
A kövér falatok.....	13/5t
Alamizsna nélkül.....	13/8s
Áldassék szent neve az élő Istennek.....	83
Áldjon, magasztaljon, szentséges háromság.....	50
Áldjon nyelvem téged, mennybéli Úristen.....	54
Állhatatlanságba állandó szerencse.....	116
A magához gyanós.....	13/5c
A magos fák néha.....	13/7s
Amat sed se ipsum.....	13/h
Amely fékemplőbe.....	3/7e
Amely kisbírónak.....	13/9e
Amidőn valakit iskolában fognak.....	64
Aminthogy bűnknak is.....	13/4h
A mi udvarunkat.....	13/7q
A monyatlan harang.....	13/9q
A nyargaló patak.....	13/4z

A postánk megfűla.....	13/3w
A próféták között midőn Sault látták I.....	51
A próféták között midőn Sault látták II.....	98
Áradnak, s apadnak, megfagynak, s olvadnak vizek folyásokban.....	26
Árad, s nevelkedik keserve ügyemnek.....	73
Árnyéktartó fádnek.....	13/4g
A szerencsét bími.....	13/6g
A teliszart házba.....	13/7d
A természet ellen.....	13/10k
A titkolt körmölés.....	13/4e
A törvénnenk orrát.....	13/8d
A versutus, ne hidd.....	13/10d
A víz, ha apad is.....	13/3s
A zabla állam agyarán.....	13/2a
Az alkalmazosság.....	13/5w
Az aranynak fénlík az ő ékessége.....	43
Az elmúlt s folyt árvíz.....	13/11c
Az erős szájú ló.....	13/9u
Azért, hogy szívembe, igaz hűségembe.....	111
Az ezerhatszázban s nyolcvanharmadikban.....	29
Az hárfás nótáját hárfáján pengeti.....	45
Az idején morgó.....	13/3d
Az Isten rajzoltát.....	13/9t
Azki Eger alatt karja sebesülve.....	67
Azkire reáfordul a szerencsétlenség.....	68
Azki vízbe haló, lelkét kiazánló.....	129
Az lobogó tűznek, meleg hévségének nagy sebes lángjában.....	25
Az Párkák fonala, napjainnak száma.....	145
Az szomorú szívet ki vigasztalhatja.....	122
Az udvari levét.....	13/5e
Az udvari polcra.....	13/5g
Az ugorkát ott künn rágják.....	13/3j
A zsinórmértékkel.....	13/2k
Bágyadt szívem, csendesedjél, s enyhítsed búdat.....	118
Bánat tengerébe merült.....	127
Bársondolmán nem lop.....	13/10v
Báthori Gábornak bátor vala szíve.....	6
Behunt szemmel járnak.....	13/3r
Békességes türest adj, édes Jézusom.....	132
Bethlenből királyá emelkedett Gábor.....	7
Bocskor is ropja úgy.....	13/9k
Boldogasszony hava készít asztalokat.....	86
Boldog Szűz Mária eljedzett férjének.....	63
Bolondság rettegni.....	13/3c
Csak addig nyújtózzál.....	13/4b
Csak akkor higgy a fondornak.....	13/6i
Csak egy ember fíngik.....	13/6d
Csak egyet szül.....	13/i
Császármadarak közt jó volt helyheztetnem.....	94

Csillaggal légyen bár.....	13/f
Csinálta volt Isten.....	13/11e
Csipik vállú légy bár.....	13/9v
Csupodat úgy forrald.....	13/8h
Dic Album, fac Nigrum	13/7a
Disznókkal kevertet.....	13/7u
E bárdot lábodra.....	13/3i
Eb nem örülhet úgy.....	13/8n
Ég ugyan a gyertya.....	13/6a
Egyedül dőfé meg.....	13/5o
Egy falu nem lesz ott.....	13/8i
Egykori álmomban nyugodván csendesén.....	70
Egynéhány gaz pénzért.....	13/8y
Egy néha sokaknak.....	13/7c
Elbágyadt lelkeknek, szomorú szíveknek.....	133
Eleget használtál.....	13/p
Eleven lelkekkel.....	13/9f
Elfolynak, s elmúlnak, sietve elfutnak üdők járásokban.....	28
Elhiggyed, hogy bizony.....	13/5f
Elmémben forgatom elmúlt napjaimot.....	78
Elmémmek nincs nyugta, henyélést nem szokta, s nem akar heverni.....	21
Elöljött az Húsvét, nekünk örömet vét, örülünk, vigadjunk.....	37
Elöl vigyorg s honorál.....	13/n
Első szülőttei.....	13/8l
Eltört lábért más láb.....	13/8f
Embernek élete s ez világon léte éppen merő gondság.....	23
E nagy kincset nekem.....	13/u
Engemet jó kedvvel, Istenem, álmomból.....	84
Én sok sóhajtásim, vajon mikor szüntök.....	115
Eperjfalevélből.....	13/9r
Ez új esztendőben nézzed ezen képen.....	76/l
Ez világ csak szállás, életünk búsulás, nincsen boldogságban.....	31
Fal megett alvással.....	13/10n
Fárad minduntalan ember életében.....	65
Fejér vármegyében építettett Csesznek.....	95
Félek, és féltemben.....	13/y
Feletted umbraculumod.....	13/d
Feltámadhat s árthat.....	13/10a
Félve is ráállhatsz.....	13/4m
Fenekén kereshedd.....	13/2v
Fordul orvossággal.....	13/8u
Forgó szerencsémnek kereke törése.....	74
Fölyhők szakadása s tenger áradása sillyeszti hajókat.....	18
Ganéjazz, szánts mélyen.....	13/2z
Gondolatim árja bús fejemre áradott.....	123
Gonosz indulattal.....	13/3e
Gonosz szövevénynek.....	13/6f
Gratias agóval.....	13/10s

Ha a kuvasz közt jársz.....	13/5m
Ha a szép ciprusfa.....	13/w
Ha békességszerző.....	13/2y
Ha harmincba Drákuly.....	13/9c
Ha ide tekintek.....	76/II
Haj ki, bánat, haj ki, fogházambúl menj ki, nem tiéd e szállás.....	35
Ha Julius a szót.....	13/4i
Ha kesztyűtlen kézzel.....	13/3m
Ha magos toronyba.....	13/4r
Hamarébb idvezül.....	13/3p
Hamar elforgása s hamar elmúlása vagy az üdőnek.....	38
Hamar hallj, s későn higgy.....	13/g
Ha meg nem halok ez nyíllal.....	13/2d
Ha mi élünk, szaparodunk.....	13/3t
Ha pócra teheti.....	13/4q
Ha rákászni indulsz.....	13/8j
Három esztendőnek és két holnapoknak.....	72
Ha szárnya szegik is.....	13/6c
Haszontalan kéznél.....	13/8p
Ha találsz, mindened.....	13/4t
Ha triumphálsz, a célra érsz.....	13/3v
Henyélő munkámban szunnyadva s heverve I.....	66
Henyélő munkámnak szunnyadva s heverve II.....	99
Herénél a darázs.....	13/5j
Hídban tört lovunkért.....	13/3l
Hideggel a vackor.....	13/4j
Híred vala nagyobb világon, mint erőd.....	10
Hogy az Farsang elmúlt, s kedvem meg nem újult, arrúl nem tehetek.....	36
Hogyha megolvasod feltett verseimet.....	97
Hogyha szád is hazud.....	13/10q
Hogy marva a kígyó.....	13/4u
Hol a törvény megholt.....	13/7o
Holott erejének.....	13/3q
Hol találsz ma társat.....	13/8w
Hol vagy, pénzgyűjtéssel híres gazdag gazda.....	9
Honnan jössz, hová mégy.....	13/3h
Horgas-borgas utat.....	13/7h
Hosszas rabságomnak midőn unalmában.....	52
Igazán mondani, lássam.....	13/9n
Igaz Isten, kinek nagy hatalma felnőtt.....	1
Igaz Isten, ne hagyj, türésre erőt adj, nyújtsad segedelmedet.....	113
Igaz, minden bajba.....	13/3n
Incurabilis Mors.....	13/5y
Ingerli gonoszra embert az gyalgó test.....	89
Irgalmas, kegyelmes, jótévő Istenem.....	49
Irtózás a Caput.....	13/5q
Istenem, álmombúl mindennap jó kedvvel.....	85
Istenhez felfelé.....	13/10t
Isten jóvoltából, minthogy irgalmából új esztendőt értem.....	30
Istennek angyala, kit én őrzésemre.....	62

Istennek szent Anyja, hozzád folyamodom.....	69
Isten subscriptumát.....	13/10g
Itt kell holtig laknom, halálomat várnom.....	88
Jajdul, igaz, néha.....	13/6m
Jaj, szívem gyötrelmi, sebeim fájdalmi.....	120
Jár a medve néha.....	13/6x
Jár, kél, ló, fut, fárad, gonddal, búval árad ember minduntalan.....	33
Jézus, életem világa.....	144
Jézus, légy énvelem, s ne menj el éntülem.....	58
Jézus szerelmében és kedvében élő.....	61
Jobb a kólyikás segg.....	13/6u
Jobb, kullogj csendesen.....	13/5w
Jobb, nagy készüllettel.....	13/4x
Jobb vakon születni.....	13/8q
Jóért jót nem fizet.....	13/10b
Jó gyűlölség nélkül.....	13/4s
Jó király, árva ügyödnék.....	13/6h
Jókor edzett elme.....	13/4n
Jól látom, az üdö untalan változik.....	44
Jól látom, törődés, galiba s gyötrődés élete embernek.....	41
Jól tudom, némelykor örültem Füleken.....	100
Justumban az udvar.....	13/8a
Kapud udvarlói.....	13/2j
Kedves, édes Jézus, én lelkemnek ura.....	56
Kegyelmünk kapuja.....	13/3z
Kemény természetű.....	13/3y
Kereke forgását s forgandó járását látom szerencsének.....	16
Keresztfán halál meg, szerelmes Jézusom.....	134
Kéretlen adunk mi.....	13/11f
Keseredett szívem, immár mihez bízol.....	106
Keserves életem nem kevés unalom.....	75
Kettőt csak elhiggy bár.....	13/2t
Két végre nő s hízik.....	13/7r
Kezet az halállal.....	13/x
Király, tegnap kölcsön.....	13/e
Ki tednap pénzemért.....	13/11h
Kívánsz-é lenni securus.....	13/a
Ki volna, ki veszít.....	13/8r
Kovács nyilazza meg.....	13/6s
Könnyebbséget érzek szörnyű gyötrölemben.....	136
Kötelen tombolni.....	13/5v
Köz elme megbotlik.....	13/4o
Legfelsőbb Hercules.....	13/3x
Legnagyobb tetöre.....	13/10y
Légy, mint a fényes Nap.....	13/3a
Lesz más Karácson is.....	13/3u
Longurio lévén.....	13/4y
Lovad fékemplőjét.....	13/4l
Lüderc mennél többet.....	13/8o

Marcapántot sem sütsz.....	13/2n
Marhalopó meghal.....	13/11i
Marsnak van egy fattya.....	13/1
Másik Polycrates valál szerencsével.....	4
Megárt a vassulyom.....	13/6r
Megbántottot Atyám, tekints, kérlek, reám.....	105
Megcsendüle fülem, s azonnal félelem érkezett szívemre I.....	53
Megcsendüle fülem, s azonnal félelem érkezett szívemre II.....	80
Megelőzött, ha kerültem.....	13/2g
Megestünk, vétkeztünk, s bűnben keveredtünk első atyáinkban.....	39
Megfedted a házat.....	13/10w
Megfizet bitangért.....	13/8x
Meggörbült derékkal.....	13/3f
Meg mernéd mondani.....	13/6z
Még turpis is bánja.....	13/9o
Megvakul haraggal.....	13/4f
Megvallom, Istenem, gonoszt cselekedtem.....	101
Megvallom sorsomat, keserves rabságom.....	42
Megvallom, sorsomról, hol egyről s hol másról sokat gondolkodom.....	34
Méltóság fejűnket.....	13/11j
Melyik jobb, az-é, hogy.....	13/6v
Melyik kínra méltóbb.....	13/5s
Midőn az kurucok én lakóhelyemet.....	71
Midőn közelgetnék s csúsza-másza mennék az én halálomhoz.....	96
Mi édes hazánknak, romlott országunknak tekintsük meg sorsát.....	20
Mikor a viszketeg.....	13/4d
Mikor látad, hogy lineán kül hágtam.....	13/9z
Mi lehet világba már annál nagyobb kín.....	126
Milvus murem solvit.....	13/6j
Mind elnyeli mentém ujjá.....	13/2w
Minem a segg vétké.....	13/6n
Minem azért sírok.....	13/10f
Minem minden agár.....	13/8v
Minem minden tanács.....	13/5p
Minem pásztort vernek.....	13/9m
Minem soknak van ma.....	13/9j
Mint a dühös kutya.....	13/5b
Mint Fülel végháza hazánk fegyverháza.....	93
Mínhogy verseimbe.....	131
Mint madár az ágon, úgy ember világon akad veszélyére.....	32
Mit vagdal az a száj.....	13/9h
Mivelhogy, Mária, te vagy Megváltónknak.....	59
Most mások örömben virágzó kertekben kedvekre sétálnak.....	19
Mostoha sorsomnak, súlya rabságomnak kezdte könnyebbülni.....	40
Múlnak esztendeim.....	128
Múlt bűvát felejtse.....	13/11d
Munkával is ritkán.....	13/10x
Nagyobb ellenséged.....	13/6b
Nagy polcon ül a királyság.....	13/b
Nálad ha hitelt ért.....	13/o

Ne dicsírd a virtust.....	13/2u
Négy lábbal hág néha.....	13/6e
Ne hánd nemességed.....	13/11g
Ne higgy csak egyedül.....	13/2r
Ne intende a vádlókra.....	13/c
Néked rossz gondoló.....	13/3g
Ne késsél, Úristen, hogyha neked tetszik.....	3
Nem árnyéktartója.....	13/3b
Nem bánom, szánkázzál.....	13/5k
Nem ismérem poklot.....	13/10p
Nem juhörző kuvasz.....	13/7t
Nem mi adjuk, veszik.....	13/5u
Nem minden fal mellett.....	13/8g
Nem minden jó hely jó.....	13/11b
Nem mindenkor kérdik.....	13/j
Nem minden viszketeg.....	13/8z
Nem nyitok már érted.....	13/2o
Nem oly hamar puffán.....	13/7l
Nem sokáig kellett.....	13/5i
Nem szükség nagy erő.....	13/5n
Nem tudom, meddig élek.....	14a
Nem vágy a máléra.....	13/7f
Nem vétke pávának.....	13/5z
Nincs a szerencsének örök adománya.....	48
Nincsen ez világban, látom, állandóság.....	146
Nos hárman quid sumus.....	13/5r
Nyomorúságidban kesergő, bús szívem.....	142
Nyúlászat, vadászat, fűrészet s halászat embert mulattatja.....	27
Óh, édes Jézusom, halljad kiáltásom.....	55
Óh, élet, mért mégy el azoktúl.....	121
Óh, én boldogtalan és keserves sorsom.....	110
Óh, én boldogtalan, jaj, mire jutottam.....	114
Óh, hogy adhassak hálákat néked, édes Jézusom.....	138
Óh, irgalmas Isten, ki vagy te népednek.....	137
Óh, kedves violám, hogy kezdjem el szómat.....	112
Óh, ki kirkedhetnék jó szerencséjével.....	119
Óh, lelkünk világossága.....	139
Óh, mulandó s változandó az ember élete.....	141
Oltványid között.....	13/7b
Ördög hánt töre.....	13/z
Óröld, süsd, ne szitáld.....	13/2i
Panaszolkodásimnak sok ínségéből.....	135
Pap tüzet azért fű.....	13/9y
Piros rózsa helyet olykor bürköt ásnak.....	82
Pislenke héjával.....	13/10r
Polcról dől szerencse.....	13/4c
Praebendám ha nem kövér is.....	13/6l

Privatuműzéstől elméd.....	13/2f
Processio jámi.....	13/7k
Ragadós kezedet.....	13/7n
Rakd a varjútojást.....	13/2c
Régi canonja világnak.....	13/2q
Rex, rege cum Lege, hogy légy Rex igazán.....	11
Riaszkodjék bár egy.....	13/7y
Ritka a gratia.....	13/9s
Róka sem oly ravasz.....	13/8c
Rossz kezdet rossz vége.....	13/2s
Sebes árvizeknek, kegyetlen szeleknek.....	107
Senki rosszul ellőtt nyila.....	13/k
Siralmas volt, tudom, az én születésem.....	103
Siralom, könyvhullás szemünket apasztja.....	46
Sirathatja méltán.....	13/9i
Sobrák szekeresnek.....	13/6w
Sokan akarnának uraságban élni.....	2
Sok békapcsolt könyvek.....	13/6t
Sok elbűt kösziklák.....	13/7z
Sok ezer gondolat, jaj, óránként fáraszt.....	124
Sok nyúl futna tovább.....	13/10l
Sok titkos gondolat, jaj, mely szörnyen fáraszt.....	140
Sok vágással juték.....	13/10z
Sűrű könyvhullással, gyakor sóhajtással.....	108
Sütve tévé alá d sánta szolgád, Balling.....	8
Szaparits barátod.....	13/10j
Szappanyozni holnap.....	13/7j
Szegény fejem, múltak napjaim bajjal.....	104
Szent Jób napjainak szaporán forgását.....	92
Szentlélek Úristen, malasztod sugára.....	57
Szent Péter vasláncon sínlett tömlőcében I.....	90
Szent Péter vasláncon sínlett tömlőcében II.....	91
Szentséges Szent István, világon éltedben.....	60
Szerencséd megbecsüld.....	13/2x
Szívetlen száj zengést.....	13/9d
Szív orvoslására.....	13/10i
Szomorúságimnak mikor lészen vége.....	109
Szűk bocskorod bokád.....	13/10u
Tam docens in Caula.....	13/7v
Tanácsos fejünknek leirt képét néznünk.....	79
Tapodd bár a retket.....	13/4w
Te hánsz előbb lépet.....	13/10m
Te, ki mindent tudó.....	13/3k
Te magad fűrtad meg.....	13/6y
Térdhajtás, kézfogas.....	13/6p
Tízestendős korban hogyha kedves nem vagy.....	87

Többre többet kezdünk.....	13/9w
Tüzzel perzsel ötves.....	13/7g
Udvari sajtóba.....	13/7p
Udvarod népe ha lator.....	13/s
Unita virtus az.....	13/10e
Untalan sóhajtvá s Istenhez ohajtva enyhítsük sorsunkat.....	15
Untig vala dolgunk, nagy sok fáradságunk ez elmúlt napokban.....	81
Uraság, gazdagság, hatalom s méltóság tetszik mindeneknek.....	22
Utolsóbb s legrosszabb.....	13/5h
Üdövel mindennek vagyon eredete.....	47
Üdvöz légy, jó Jézus, egyetlen szerelmem.....	102
Úlj bár a törvénybe.....	13/8b
Úlj künn, míg házamat.....	13/4a
Úzé Polycrastes.....	13/9a
Vagdalkozunk, úgy van.....	13/10h
Vagyon oly virág kertemben.....	13/2b
Vagy tengerből hozott.....	13/2p
Vajha Szent Istvánnak Bocskai Istvánja.....	5
Vaj ki egészséges.....	13/6o
Vaj ki sokat durál.....	13/r
Vakult kívánsággal.....	13/10o
Valahová a Nap.....	13/11l
Valamely bolond Rex.....	13/6q
Valamikor sok a hostis.....	13/m
Valamint Sismunda kedves Quisardusát.....	125
Vale, haszontalan sok könnyhullatásim.....	143
Vándorló s bujdosó, nyargaló s futosó elmém mulatságot.....	24
Van egy állat, Leo.....	13/7w
Van egy kis hatalmad.....	13/10c
Van mivel a rozsdát.....	13/8k
Van oly áros, aki.....	13/9i
Vasamnak csörgése s unalmas zörgése elúzi kedvemet.....	17
Vége itt ez könyvnek.....	14b
Venust vak vitézi.....	13/9x
Veréb gerlice járását.....	13/q
Véreből származott, jaj, halálos mérget.....	117
Víg szív, amely szerelemnek.....	13/8e
Világba hitellel.....	13/9g
Világ fattyai a sok pénzt.....	13/2h
Világi sok bűba, sértegető gondba.....	130
Világra ki kibűt.....	13/7i
Világ veszélyében nem egyszer kerültem.....	77
Virtusával párdúc láncon.....	13/t

NÉVMUTATÓ

- Aách Mihály 672
 Abner 441, 677
 Ábrahám 215, 421
 Absolon 273, 317, 677
 Achates 259, 623
 Achelous 276, 625
 Achilles 15, 48, 226, 264, 461, 515, 684
 Acis 334, 335, 337
 Acontius 526, 527
 Actaeon 144–147, 228, 333, 335, 336, 616, 622
 Ács Pál 620, 621, 665
 Ádám 9, 219, 220, 243, 317
 Ádám György 455
 Admetus 509, 683
 Adonis 218, 228–230, 622
 Aeneas 135, 259, 271, 324, 623
 Aeolus 135, 264, 324, 453, 500, 616, 676, 679
 Aesculapius 261, 623
 Aeson 275, 625
 Aesopus 39, 621
 Affrus 441, 678
 Ágoston, Szent 678
 Aiszón *lásd* Aeson
 Aiszóposz *lásd* Aesopus
 Akziokhosz 686
 Alcestis 509, 683
 Alcinous 441, 678
 Ali pasa 535, 536
 Alkibiadész 680
 B. Almási Péter 670
 Alsó János 535
 Alszeghy Zsolt 628
 Althann Mihályné Drugeth Julianna *lásd* Drugeth Julianna
 Amadé László 628
 Amasa 441, 667
 Amphion 217, 264
 Amümoné 466, 467, 680
 Andromeda 254, 623
 Anemone *lásd* Amümoné
 Angyal Dávid 593, 635, 636
 Antal, Páduai Szent 188–190
 Antalffy Endre 663
 III. Antiochus 441, 677, 678
 Antiope 529, 685
 I. Apafi Mihály 534–539, 551, 552, 593, 635–637
 II. Apafi Mihály 537, 540, 541, 543, 544, 552, 562
 Apelles 135, 159, 323, 349, 460, 524, 615, 617, 680
 Aphrodité *lásd* Venus
 Apicius, Marcus Gravius 441, 677, 678
 Apollo 132, 134, 195, 215, 224, 225, 254, 264, 276, 622, 623, 625, 675
 Apollodórosz 573, 680
 Apor István 541, 542, 546, 547, 552, 554, 565
 Apor Péter 608
 Apponyi Miklósné 663
 Arachne 264, 489, 529, 674, 682, 685
 Arcadia 516
 Árgirus 446, 517, 679
 Argus 243, 622
 Ariadne 134, 322, 323, 515, 528, 684
 Arion 144, 146, 334–336, 616
 Aristoteles 456, 674
 Arndt, Johann 642, 647, 649
 Áron 648
 Árvay Mátyás 296
 Aspasia 529, 686
 Atalanta 254, 256, 469, 526, 623, 680, 685
 Atropos 279
 Augustus 678
 Aurora 232
 Bacchus 34, 246, 247, 465
 Badics Ferenc 562, 594
 II. Bajezid 544–546, 548, 550, 551, 554, 555
 Bajza József 676

- Bakács cardinális 443
 Bakos Zsuzsanna 634, 635, 637, 638, 656
 Balassa Bálint 640
 Balassa Judit *lásd* Balassi Judit
 Balassi Bálint 422, 534, 614, 617, 619, 620, 662, 667–669
 Balassi Imre 607
 Balassi Judit 64, 127, 591, 597, 607
 Ballagi Aladár 560
 Balling János 13, 561
 Baló József 550
 Baló László 536, 651
 Bánffi Dienes 536, 537
 Bánffi Gergely 552
 Bánffi György 541, 549, 550, 565
 Baptista, Joannes 294, 299
 Baranyai Decsi János 569, 581, 615, 622, 626, 665
 Baratkay 294, 296, 299
 Barkóczy László 15, 563, 564
 Barkóczy Ferenc 682
 Barkóczy György 592, 607
 Basarab, Matei 561
 Básthy család 627
 Básthy János 294, 296, 299, 301–304, 306, 628
 Básthy László 627
 Basy család 627
 Báthori Gábor 11–12, 541, 543, 548, 549, 555, 556, 561
 Báthori István 443
 Báthori Zsigmond 541, 543, 544, 548, 559, 560, 677
 Batik János 294, 299
 Batsányi János 543
 Batthyány Ádám 638
 Batthyány József 557
 Batthyányné 685
 Behm, Martin 672
 Beke Margit 553, 557
 Béldi Kelemen 637
 Béldi Pál 537, 635, 636
 Beliczay Angéla 644
 Bellerophontes 277, 490, 625, 682
 Benczúr Gyuláné 642
 Benda Kálmán 538, 555
 Benedek, Nursiai Szent 211, 621
 Benedek 630
 Beniczky Gáspár 636, 638
 Beniczky Péter 607, 613, 617, 664, 667–669
 Benkő József 539, 547, 548
 Beöthy Zsolt 564
 Berczeli 294
 Bercsényi család 673, 676
 Bercsényi László 445, 476, 673, 678, 681, 685
 Bercsényi Miklós 439–530, 596, 638, 639, 673–675, 678–685
 id. Bercsényi Miklós 673, 681
 Bercsényi Miklósné Csáky Krisztina *lásd* Csáky Krisztina
 Bercsényi Zsuzsanna 445, 476, 678
 Berend Mihály 616
 Bethlen Farkas 536, 537, 562
 Bethlen Gábor 11, 12, 541, 543, 548, 549, 551, 552, 558, 560–562, 564
 Bethlen Gergely 536
 Bethlen István 13, 562
 Bethlen János 633–636
 Bethlen László 553
 Bethlen Miklós 541, 544, 547–549, 563, 584, 629, 636
 Bezerédy Imre 603
 Biblis *lásd* Byblis
 Bitskey István 608
 ifj. Bittenbinder Miklós 537, 541
 Bobik (Dobik) család 673
 Bocskai István 11, 443, 541, 543, 544, 546–549, 554, 557, 560
 Bocskai István zempléni főispán 629
 Bod Péter 642
 Boér Zsigmond 536
 Boreas 135, 324, 451, 516, 523, 616, 679, 684
 Bornemisza Anna 536
 Boros István 546
 Boros János 14, 564
 Borovszky Samu 630
 Bosnyák Judit 607
 Bossány Miklós 294, 296, 299, 301, 303
 Bozóki Mihály 663
 Bozóky Julianna 679
 Börzsönyi József 544
 Brandenburgi Katalin 13, 541, 556, 561
 Brankovics György 534, 535, 636
 Brassai Frajner Péter 536
 Briseis 515, 684
 Buda János 537
 Bukováczy kapitány 536
 Byblis 145, 148, 242, 334, 335, 337, 616, 622
 Calarus 441, 678
 Caprara, Aeneas Sylvius 593, 595
 Cassander 678
 Cassiopea 623

Castor 244, 623
 Caunus 242, 622
 Cephalus 231, 232, 622
 Cepheus 623
 Cerberus 244
 Ceres 465, 488
 Charon 280
 Chloris 226, 228, 622
 Choré lásd Kóré/Korah
 Cicero, Marcus Tullius 156, 346, 441, 456, 481, 617, 678
 id. Cinna 685
 Circe 237, 460, 461, 622, 680
 Cleopatra 264, 441
 Clinias 461, 680
 Clotho 279
 Constantia 529, 686
 I. Constantinus, Nagy 645, 686
 Corinna 529, 674, 686
 Cornelia 529, 685
 Corvinus Mátyás *lásd* I. Mátyás magyar király
 Crispus 441
 Croesus 264, 442
 Cupido 256, 459–461, 463–465, 473, 475, 478, 504, 513, 515, 516, 522, 523
 Cydippe 527, 685
 Cyrus 442
 Czobor Alfréd 596, 685
 Czobor Mihály 666
 Czobor Orsolya 685
 Czuzi, Michael C. 540

 Csáki család 676
 Csáky István hadvezér 561
 id. Csáky István 13, 561, 684, 685
 ifj. Csáky István 525, 680, 685
 Csáky Krisztina 439, 462, 481, 485, 488, 492, 500, 503, 509–512, 515–523, 525–530, 640, 673–676, 680, 682, 684
 Csanda Sándor 630
 Csemniczky Gáspár 294, 296, 299, 303
 Csepregi Turkovics Mihály 534
 Cserei Farkas 539, 554
 Cserei Mihály 554, 560, 561
 Csókási Judit 636
 Csonka János 294, 299
 Csorbássi Judit 636
 Csorgály Ferenc 294, 299, 305
 Csúri Károlyné 602
 Csúzy Jakab 538

 Daczó János 534
 Daedalus 135, 264, 323
 Dálnoki V. Gerzson 649
 Danae 248
 Dániel 226, 311, 316, 622
 Daniel család 639, 643, 644
 Daniel Gábor 635, 639, 642
 Daniel István, vargyasi 641–643
 Daniel Polixéna 642, 644
 Danielik János 542
 Daphne 254, 623
 Dardanus 509
 Darius 87, 264, 442
 Dávid 9, 39, 243, 259, 273, 423, 646, 648, 649, 670, 677
 Deák Farkas 635, 636
 Deák Lajos 538
 Deianeira 516, 625, 684
 Delila 235–238, 622, 684
 Demosthenes 441, 674, 677
 Dézsi Lajos 540, 541, 559, 561–563, 565
 Diana 144–146, 228, 263, 333, 335, 336, 469, 478, 482, 526, 528, 616
 Diocletianus 645
 Divéky Adorján 675
 Dobai István 661, 666, 667
 Dobai Székely Sámuel 545, 553
 Dobó generális 442
 Dömötör Ákos 576
 Drákuly 40
 Draskovich Borbála 494
 Draskovich Miklós 439, 484, 510, 680, 682, 683
 Draskovich Pál 494, 682, 683
 Drugeth család 443, 673, 678
 Drugeth Bálint 551
 Drugeth Bálint 443, 444, 447, 673, 678
 Drugeth Borbála 678, 681, 683
 Drugeth György 15, 445, 564, 678
 Drugeth János 678
 Drugeth Julianna 678
 Drugeth Klára 678
 Drugeth Krisztina 443–445, 481, 509, 673, 675, 678, 681, 682, 684
 Drugeth Zsigmond 445, 673, 678, 679, 681
 Dugonits András 622

 Ebeczky 294, 296, 299
 Éble Gábor 597
 Echo 242, 243, 404, 454, 508, 509, 511, 529, 622
 Eckhardt Sándor 559
 Edélényi Sándor 556

- Eder, J. K. 539
 Elekes Mihály 559, 561–564
 Endrei Walter 685
 Enyedi György 667
 Eolus *lásd* Aeolus
 Epopeusz 685
 Erdélyi János 622
 Erdődy Erzsébet 680
 Erdődy Julianna 494, 515, 516, 521, 526, 527, 530, 680, 682
 Erdődy Margit 494, 527, 530, 680, 682
 id. Erdődy Sándor 439, 680, 682
 ifj. Erdődy Sándor 463, 680
 Erdődyné Rákóczi Erzsébet *lásd* Rákóczi Erzsébet
 Erinna 529, 674, 686
 Esaiás *lásd* Izajás
 Esterházy Ágnes 476, 518, 680, 681
 Esterházy Antal 494, 495, 506, 515, 516, 521, 526, 530, 682, 683, 685
 Esterházy Dávid 596
 Esterházy Ferenc 637, 683
 Esterházy Ferencné Thököly Kata *lásd* Thököly Kata
 Esterházy Julianna 681
 Esterházy Károly 593
 Esterházy Mária 678
 Esterházy Miklós 681
 Esterházy Miklós 685
 Esterházy Pál 462, 463, 593, 596, 634, 637, 638, 654, 666, 669, 677, 680, 685
 Esterházy Pálné Thököly Éva *lásd* Thököly Éva
 Esterházy Zsigmond 595
 Esze Miklós 294, 299
 Esze Tamás 644
 Eudoxia 529, 676, 685
 Euripidész 622
 Eurus 135, 255, 324, 616
 Euryalus 244, 622
 Eurydice 227, 404, 622
 Éva 219, 220
 Ézsau 648
- Fabiny Tibor 640
 Fabricius Miklós 633, 634
 Fabricius Sebestyén 634
 Faludi Ferenc 617
 Fekete Klára 635
 Fenessy György 456, 457, 679
 I. Ferdinánd magyar király 544–546, 548, 550, 551, 554
- Ferenczi Zoltán 560, 561
 Feronia 453, 456, 679
 Flora 226, 228, 456, 475, 490, 622
 Fodor Miklós 536
 Fogarasi Rebeka 538
 Foktövi János 629
 Forgách Ádám 680
 Forgách András 673, 682
 Forgách Éva 684, 685
 Forgách Farkas 682
 Forgách Kata 680
 Forgách Simon 463, 464, 476, 512, 515, 516, 518, 596, 678, 680, 681, 684, 685
 Fortuna 391
 Földesi Ferenc 638
 Frangepán család 443
 Franck, Michael 672
 Frati, Ludovico 553
 Fürtenberg (Fürtemberg) ezredes 639
- Gabael 216, 621
 Gábelus *lásd* Gabael
 Gagyh Dénés 676
 Gál Márton 456, 679
 Galathea 145, 148, 616
 Galenus 261, 623
 Galerius 645
 Gálos Rezső 591
 Géczy András 543, 546, 549
 Gérard, Anne Catherine 678
 Gergei Albert 679
 Gergely, Nagy Szent, pápa 211, 315, 621
 Gergely Sámuel 535
 Ghillányi Gergely 534
 Gismunda 408, 667
 Gisquardus 408, 667
 Góliát 173, 365
 Gorgo 621
 Gönczi István 636
 Graeák 621
 Guevara, Antonio 537, 634
 Gulyás József 545, 642, 660–672
 II. Gusztáv Adolf svéd király 13, 549, 562
 Guthi István 639
- Gyárfás Tihámér 540
 Gyöngyösi István 562, 594, 614, 616, 621–623, 676, 679–685
 György *lásd* I. Rákóczi György
 Györi Orsolya 621
 Gyulai Pál 640

Gyulai Tamás 536
 Gyürky Pál 294, 299, 303

 Hades 621
 Haiczl Kálmán 592, 597, 630
 Haller Gábor 535
 Haller István 542, 550, 554, 558
 Haller János 536
 Hannibal 276, 442
 Hargittay Emil 649, 651, 653–655
 Harrach Mária Eleonóra 681
 Harsányi István 642, 660–672
 Hector 15, 29, 252, 264, 441
 Hecuba 253
 Hedri Benedek 636
 Hedri Benedekné 636
 Hedri Kató 636
 Heisler Donát 501, 502, 683
 Hekabé 623
 Helena 219, 252, 263, 515
 Héra *lásd* Iuno
 Heraclius 645
 Héraklész *lásd* Hercules
 Hercules 15, 25, 226, 264, 276, 516, 573, 622, 625, 683
 Hermányi Dienes József 562, 608
 Hermész *lásd* Mercurius
 Hero 486, 487, 682
 Hérodotosz 616
 Hessio 515, 684
 Hésziodosz 683
 Hippocrates 261, 623
 Hippodameia *lásd* Hippodamia
 Hippodamia 254–256, 623
 Hippomenes 256, 526, 623, 680, 685
 (Hohen)Rechberg Mária Lujza *lásd* Rechberg Mária Lujza
 Homérosz 616, 622, 623, 625, 663, 680, 682
 Homonn *lásd* Drugeth György
 Homonnai Drugeth *lásd* Drugeth
 Hopp Lajos 613, 667, 674, 676, 678
 Horatius Flaccus, Quintus 616, 623
 Horváth József 603
 Horváth Özséb 557
 Hokus 441
 H. Hubert Gabriella 669
 Hunyadi János 677
 Hymen 458–460, 465, 475, 515, 521, 527, 528
 Hypathia 529, 686
 Hyppolytus 242, 622
 Hippomenes *lásd* Hippomenes

 Iason 526, 623, 685
 Iaszón *lásd* Iason
 Ibrahim pasa 593
 Icarus 135, 264, 272, 323, 624
 Iktári Gábor *lásd* Bethlen Gábor
 Iléria 516, 684
 Ilioné 623
 Illésházy család 634
 Illésházy István 614, 661, 662, 666, 668, 672
 Illésy János 591–594, 596, 629
 Imre Mihály 680
 Imre Sándor 563
 XI. Ince pápa 595
 Iphitosz 573
 Isocrates 673
 Istenmezei Anna 679
 I. István, Szent, magyar király 11, 597
 István, Szent, protomártír 187–188
 Iuno 622
 Iványi Sándor 557
 Izajás 648
 Izsák 215, 621

 Jakab Sámuel 659
 Jakó Zsigmond 635, 637, 639
 Jákob 216, 621, 648
 Jakussith Imre 634
 Jakussith Kata 596, 678
 Jakussith Polixéna 607
 Jankó Péter 535
 Jankovich János 676
 Jankovich Miklós 553, 599, 601–603
 Jankovics József 546, 550, 558, 614, 621, 629, 668, 681, 682
 János, Nepomuki Szent 628
 Jázon *lásd* Iason
 Jelenits István 610
 Jenei Ferenc 605, 636, 641, 642, 660
 Jenei Klára 534
 Jenei Mihály 537
 Jichár 587
 Joáb 273, 677
 Jób 317, 421
 Johannes Fridericus szász választófejedelem 645
 Joikits család 600
 Jónás 311, 316
 Jonatán 39, 259, 441, 677
 Jóna Zsófia 679
 József 192, 238–242,
 József, Szent 191, 192

- Jörger Maximilian 638
 Juhász István 635, 637, 639
 Julius Caesar, Caius 26, 40, 264, 574, 585, 685
 Jupiter 215, 244
- Kajali Klára 644
 Kajdacs Péterné 674, 675
 Kakuk Gergely 294
 Kanizsai Pálfi János 666
 Kaposi Márton 540, 559
 III. Károly magyar király 596
 ál-Károlyi István (Nagy Gergely) 631
 Károlyi Sándor 562, 596, 597
 Károlyi Tamás 294, 296
 Kása Erzsók 640
 Kasztór *lásd* Castor
 Kassiopeia *lásd* Cassiopea
 Kátay Mihály 11, 560
 Katona István 547, 552, 558
 Kazy Ferenc 552
 Keczer Ambrus 633
 Keczer Anna 682
 Kecskeméti Gábor 560, 629
 Keglevich Terézia 681
 Kelemen Lajos 643
 Kemény János 412, 541, 561, 562, 584, 668
 Kemény József 550
 Kemény László 639, 640, 642
 Kempelen Béla 633
 Kende Klára 651
 Kendei Gáspár 545
 Kendei Kata 545
 Kénosi Tözsér János 638
 Képheusz *lásd* Cepheus
 Keresztúri Pál 584
 Kertész Manó 661
 Kéry Ferenc 527, 685
 Kéry János 527, 530, 685
 id. Kéry János 685
 Király György 676
 Kirké *lásd* Circe
 Kis Bálint 658
 Kis János 294, 305
 Klobusiczky Ferenc 682
 Knapp Éva 617
 Koch János 634
 Koch Tamás 634
 Koháry András 306, 597, 600, 604, 628
 Koháry Farkas 65, 591, 595–597, 607, 628
 Koháry Farkasné (Hohen)Rechberg Mária Lujza
lásd Rechberg Mária Lujza
- Koháry Gábor 65, 591, 597, 607
 Koháry Imre 65, 127, 591, 593, 607
 Koháry István 587, 661, 662, 664, 665, 668, 671
 id. Koháry István 591
 Koháry János 65, 127, 591, 595, 597, 607, 614
 Koháry Judit 65, 591, 592, 597, 607
 Komárik István 591–593, 595
 Komjáti Dávid 296, 305
 Komlovszki Tibor 591, 605, 610, 615, 661, 669,
 677
 Koncz József 536–538
 Konstantin *lásd* I. Constantinus, Nagy
 Konsztantinosz Dukasz 685
 Koppi Károly 549
 Kóré/Korah 42, 587
 Kornis Gáspár 536
 Kornis Zsigmond 538, 541, 546, 547, 551, 552,
 554, 563, 564
 Kosztolányi András 641
 Kovács Sándor 638–640, 642, 661
 Kovács Sándor Iván 540, 559, 608, 609, 665,
 670
 Kozocsa Sándor 668
 König Kelemen 592, 595, 603
 Körösi István 667
 Kőszeghy György 673
 Kőszeghy Imre 673
 Kőszeghy János 674
 Kőszeghy Pál 505–511, 529, 587
 Kőszeghy Péter 614, 666, 668
 Kőszeghy Zsuzsanna 674, 675
 Kőváry László 636
 Kruccsai Márton 640, 655
 Kucsuk Mehemed 534
 Kulcsár Péter 559, 670
 Kusinczky 304
 Küllös Imola 606, 640, 660
 Kürtösy István 294, 296, 300, 301, 303–305,
 595
 ifj. Kürtösy István 294, 305
 Kürtösy Pál 294, 306
 Kvasai Péter 650
- Lachesis 259, 279, 623
 XIV. Lajos francia király 635
 Lajos, Badeni 638
 Lamberg Zsigmond 596
 Lani György (Juraj) 634
 Laodamea 509, 676
 VI. László *lásd* II. Ulászló magyar király
 Lázár 251

- Lázár Druziánna 562
 Lázár Miklós 548
 Leander 486–488, 682
 Leda 263
 Letenyeyi Pál 635
 Licinius 645, 686
 I. Lipót magyar király 122, 212, 544–546, 548, 550, 551, 554, 558, 592, 593, 595, 596, 633, 637
 Litasy 294, 296, 299
 Lónyai Margit 680
 Losontzy István 562
 Lossonczy generális 442
 Lót 243
 Lotharingiai Károly 595
 Lubomirski, Stanisław 635
 Lucifer 45
 Lucretius Carus, Titus 625
 Lucullus, Lucius Licinius 441, 678
 Lukács, Szent, evangélista 251
 Lukácsy Sándor 677
 Lukinich Imre 538
 Lupu, Vasile 12, 551, 561, 563, 564
 Lupuj *lásd* Lupu, Vasile
 Lysimachus 155, 346
- Machiavelli, Niccolò 17, 567
 Madarász Mátyás 536
 Makkai László 536, 560
 Makkai Sándor 539
 Manassé 423, 670
 Margalits Ede 622
 Mars 17, 441, 442, 472, 473, 475
 Marsigli, Luigi Ferdinando 541, 553
 Marsyas 276, 625
 Márton Pál 455, 679
 I. Mátyás magyar király 11, 677
 Mátyás Flórián 627
 Maxentius 645
 Maximianus 645
 Mayer, Johann Friedrich 642, 643
 Medaea 147, 275, 337, 616, 625
 Medusa 215
 Mehemed aga 563, 564
 IV. Mehmed 544, 545, 546, 548, 550, 551, 554
 Meisner Boldizsár 642
 Melczer 294, 298
 Melith Mária 675, 676
 Mercurius 215, 243, 461, 621, 622
 Mérei Imréné 649
 Mérei Mihály 628
- Mérei Zsófia 633
 Merényi Lajos 593
 Michalek Miklós 294
 Midas 246–249, 489, 529, 682
 Mikes Kelemen 651
 Mikes Kelemen 613, 616, 667, 671, 674
 Miklós, bosnyák király 678
 Mikó Imre 539, 540, 547, 548, 550, 553, 559–562
 Minerva 132, 259, 529, 674
 Moës kisasszony 516, 684
 Molnár István 564
 Mózes 42, 587, 648
 Múr Lőrinc 294, 299, 305
 Musculus *lásd* Müsli, Wolfgang
 Müsli, Wolfgang 629
- Nadányi Gergely 561
 Nádasdy Ferenc 681
 Nádasdy Franciska 476, 681
 Nádasdy István 638, 654
 Nádasdy Istvánné Thököly Mária *lásd* Thököly Mária
 Nádasdy Krisztina 683
 Nagy Anna 537
 Nagy Beáta 640
 Nagy Gyula 638
 Nagy Iván 556, 591, 593, 636
 Nagy Levente 553
 Nagy Péter 679
 Nagyenyei Püspöki Péter 639, 641, 642
 Nagy-Iday Zsuzsanna 673
 Nalácz György 538, 541, 552
 Nalácz István 537, 552
 Narcissus 242, 243, 622
 Naso *lásd* Ovidius Naso, Publius
 Négyessy László 628
 id. Nemes János, hídvégi 535, 536
 Neptunus 144, 145, 150, 264, 333, 335, 340, 467
 Nero 30
 Nessus 516, 684
 Nestor 456
 Nicanor 441, 677, 678
 Nisus 244, 622
 Nozdroviczky István 634
 Nükteusz 685
- Nyári Krisztina 685
 Nyéki Vörös Mátyás 660, 662, 664, 670–672, 677
 Nyerges Judit 614, 621, 681, 682

- Odüsszeusz *lásd* Ulysses
 Oenomaus 254, 623
 Oinomaiosz *lásd* Oenomaus
 Okolicsányi Pál 596, 638
 Oláh Ferenc 304
 Omphale 573
 Orbán Balázs 638
 Ordódy László 634
 Orekóczy Kata 683
 Orestes 244, 622
 Origenes 441, 678
 Orlovsky Géza 678
 Orosz család 679, 681
 Orosz Ádám 679
 Orosz György 679
 Orosz János 679
 Orosz Pál 679
 Orosz Zsigmond 455, 679
 Orpheus 146, 217, 264, 336, 401, 404, 616, 665, 666
 Orsolya, Szent 476
 Országh család 442
 Orythia 516, 684
 Ostrosith Máttyás 633, 634, 637, 638, 652–654
 Ostrosith Máttyásné Révay Kata Szidónia *lásd* Révay Kata Szidónia
 Ostrosith Pál 633
 Osztróluczky 294, 303, 306
 Ovidius Naso, Publius 51, 615–617, 621–625, 663, 665, 666, 678, 680, 682–685

 Örmény András 535

 Pál, Szent, apostol 29, 249, 576
 Pálffy 473
 Pálffy Ferenc 673, 682, 684
 Pálffy János 473?, 518, 596, 623, 681, 684
 id. Pálffy Miklós 596, 634, 681
 ifj. Pálffy Miklós 473?, 518, 681
 Pálffy Miklósné Drugeth Julianna *lásd* Drugeth Julianna
 Pallas *lásd* Minerva
 Pálmány Béla 593, 596
 Pamphylus 156–159, 346–349
 Pán 264
 Panajot 535
 Pap József 640
 Pápai János 538
 Pápai Páriz Ferenc 636, 637, 639, 641, 642
 Paris 29, 219, 252, 253, 263, 515, 526
 Parschitz Kristóf 634

 Pászthi Basi 294, 299
 Paszti Bálint 302
 Patay Gyurka 294
 Pauler Gyula 633, 634
 Pázmány Péter 618
 Pécseli Király Imre 667, 670
 Pécsi 304
 Pekri Erzsébet Terézia 640, 657
 Pekri Ferenc 635
 Pekri Gábor 638
 Pekri Imre 638
 Pekri Kata 639, 644, 657
 Pekri Klára Szidónia 638, 639, 656, 657
 Pekri Lőrinc 541, 547, 550, 634–642, 647, 656, 657, 661, 663, 667
 ifj. Pekri Lőrinc 657
 Pekri Polixéna 640, 642, 657
 Pekri Sámuel 657
 Pekri Zsófia 657
 Pelias 275, 625
 Pelops 256, 623
 Perényi Ágnes 681
 Perényi Imre 680
 Perényi József 539, 552, 559, 561, 563
 Perényi Pál 467, 468, 680
 Pericles 530, 686
 Perseus 215, 254, 621, 623
 Pesti Gábor 621
 Péter, Szent, apostol 311, 316, 639
 Petrik Géza 603, 604
 Petronius C. Arbiter 681
 Petrőczy Ilona 649
 Petrőczy Imre 633, 636
 Petrőczy (II.) István 633–635, 640
 Petrőczy (III.) István 633, 635–640
 Petrőczy János 636
 Petrőczy Kata Szidónia 587, 606, 607, 613, 621
 Petrőczy (II.) Miklós 633
 Petrőczy (III.) Miklós 633–635
 Phaebus *lásd* Apollo
 Phaëton 264, 272, 446, 516, 625, 678
 Phoebus *lásd* Apollo
 Pindaros 623, 686
 Piritous 244, 622
 Platon 441, 674, 677
 Plautus 566
 Plutó 227, 244, 666
 Pollux 244, 516, 623, 684
 Polüdeukész *lásd* Pollux
 Polükratész *lásd* Polycrates
 Polycrates 10, 40, 560, 585

- Polydorus 252, 623
 Polymnestor 252, 253, 623
 Pomarius, Samuel 634
 Pomona 458, 465, 502
 Pompeius Magnus, Cnaeus 40, 585
 Pongrácz Ferenc 593
 Pongrácz György 593
 Pongrácz Imre 593
 Porkoláb János 671
 Poros 294, 296
 Poszeidón 623
 Pray György 552
 Priamus 219, 252, 253, 623
 Prinyi *lásd* Perényi
 Procris 231, 232, 622
 Proserpina 227, 404, 622
 Protesilaus 509, 510
 Protheus 159, 264, 349, 617
 Prothogenes 159, 349, 617
 Putifár 238–241
 Putifárné 238–241
 Pylades 244, 622
 Pyramus 233, 234, 500, 622, 683
- Qvisdardus *lásd* Gisquardus
- Rabsaces *lásd* Rabszaké
 Rabszaké 441, 677, 678
 Rabutin 538, 545, 639
 Rác János 608, 684
 Radák Ádámné Pekri Erzsébet Terézia *lásd*
 Pekri Erzsébet Terézia
 Radák Istvánné Rhédei Klára *lásd* Rhédei Klára
 Radán Balázs 671
 Ráday Pál 635, 644
 Radics András 447, 595, 679
 Radvánszky Béla 634
 Rafael 216, 621
 Rákóczi Erzsébet 640, 664
 I. Rákóczi Ferenc 536, 562
 II. Rákóczi Ferenc 538, 541, 542, 551, 554, 556,
 557, 560, 623, 625, 636, 638–640, 644, 655,
 679
 I. Rákóczi György 12–14, 542–546, 548, 549,
 551, 557, 560–562
 II. Rákóczi György 534, 535, 542–546, 548,
 550–552, 554, 556, 557, 563, 564
 Rákóczi Zsigmond 543
 Rechberg Anna Katalin 680
 Rechberg Mária Lujza 593, 607, 628
 Réthei Prikkel Marián 616
 Révai Imre 638
- Révai Imréné *lásd* Pekri Klára Szidónia
 Révay Erzsébet 638, 640
 Révay Kata Szidónia 634, 653, 654
 Révész Imre 557, 560
 Rhédei Ferenc 536
 Rhédei Klára 640
 Rimay János 534, 559, 560, 617, 620, 624, 661,
 665, 668, 680
 Rimeg Ödön 649, 655
 Rómer Flóris 676
 Rozsnyai András 538
 Rozsnyai Anna 538
 Rozsnyai Dávid 651
 Rozsnyai István 534
 Rozsnyai Klára 538
 Rozsnyai Rebeka 538
 Rozsnyai Sámuel 538
 Rozsnyai Sárka 538
 Rozsnyai Zsuzsa 538
- Salamon 9, 243, 250, 264, 317, 440, 441, 456,
 480, 644
 Salamon, magyar király 677
 Sallay János 294, 299
 Sallustius Crispus, Caius 678
 Samáriai Péter 40, 584
 Samarjai Péter 584
 Sámson 235–237, 243, 317, 441, 622
 Sándor, Nagy 18, 87, 263, 442, 615, 678
 Sándor Gáspár 595
 Sándor István 642
 Sára 215, 621
 Sardanapal *lásd* Szardanapál
 S. Sárdi Margit 560, 562, 606, 608, 633, 634,
 637, 640, 641, 643, 660, 669
 Sárosi János 541, 544, 547, 549, 550, 562, 565
 Saul 131, 132, 320, 321, 441, 615, 677
 Schoeneus 254, 680
 Schöner Ferenc 676
 Scipio Africanus maior, Publius Cornelius 685
 Sebes *lásd* Sebesi Miklós
 Sebesi Miklós 14, 564
 Semiramis 529, 674
 Sempronius Gracchus 685
 Senacherib *lásd* Szanherib
 Serédi István 562
 Simon, Cirenei 644
 Simonfi János 538
 Sinay Miklós 557, 560
 Sismunda *lásd* Gismunda
 Sisyphus 145, 147, 334, 335, 337, 616
 Sobieski János lengyel király 635, 682

Socrates 631, 674
Solymosi Nagy Mihály 665
Sólyom Jenő 642
Somogyi Béla 616
Sosipatra 529, 674, 686
Stoll Béla 547, 667, 679
Strassoldo, Carlo 593

Szabó István 650
Szabó Károly 540
Szabolcsi Bence 662
Szádeczky Lajos 634–640, 642
Szakály Ferenc 541
Szalárdi János 541
Szalay László 562
Szalay Sándor 597
Szanherib 441, 677, 678
Szapolyai család 443
Szardanapál 29, 576
Szász Béla 649, 652
Szász János 542, 547, 548, 554, 555
Szász Károly 555
Szász Zoltán 536
Széchényi Ferenc 549
Széchényi Pál 596
Széchy Mária 592, 640
Szegedi Gergely 670
Székely László 535, 537
Székely Mózes 537
Szelepcs *lásd* Szelepcsényi György
Szelepcsényi György 15, 564
Szelestei Nagy László 546, 593
Szeleukosz 678
Szelim szultán 558
Szenci Molnár Albert 661, 662, 665
Szentmártoni Szabó Géza 614, 668
Szentpáli család 576
Szepesi János 541, 544, 545, 562, 565
Szepsi Csombor Márton 534, 559, 670
Szepsi Lackó Máté 560
Szigeti Csaba 595, 598, 602
Szigetvári Iván 540
Szilády Áron 553
Szilágyi Sándor 534–541, 544, 547–551, 553,
554, 559, 561–564, 635, 636
Szilasi János 561
Szilvási Bálint 536, 537
Szinán pasa 560
Szinyei József 542
Szirmay István 480–486, 492, 502, 519, 525,
596, 682
Szirmay Miklós 594, 595

Szirmay Péter 682
Szophoklész 622
Szőlősy Benedek 671
Szörös Erzsébet 664
Szeropé 623
Sztrakos Albert 603
Szür Basi 294

Tantalosz *lásd* Tantalus
Tantalus 145, 147, 334, 335, 336, 581, 616
Tattenbach 634
Técsi S. János 629
Telamon 515, 684
Telekesi Török Ádám 683
id. Telekesi Török István 683
ifj. Telekesi Török István 683
Telekesi Török Pál 504, 683
Telekessy Pál *lásd* Telekesi Török Pál
Teleki Mihály 535, 536, 635–638, 650, 652,
661
ifj. Teleki Mihály 640
Terentius Afer, Publius 582
Tersaczki-Frangepán *lásd* Frangepán család
Thaly Kálmán 463, 471, 474, 475, 481, 487,
493–495, 530, 538, 551, 557, 560, 591–597,
602, 603, 606, 607, 610, 611, 613–615,
623, 624, 629–631, 636, 638–642, 660–673,
675–682, 685
Thanatosz 683
Thavonat, Maria Margareta 628
Theón 686
Theseus 134, 244, 322, 515, 622, 684, 685
Thisbe 233, 234, 500, 622, 683
Thordai János 617
Thordai Sámuel 542, 543, 546–548, 550, 552,
554–558, 565
Thököly család 636
Thököly Erzsébet 633, 634
Thököly Éva 633, 637, 638, 649, 663
Thököly Imre 593–595, 598, 607, 633, 635,
636, 637, 639, 650, 651, 657
Thököly István 633–636, 640
Thököly Kata 633, 637, 638, 649, 683
Thököly Mária 633, 637, 638, 640, 649, 654
Tiberius 678
Titán 264
Tityrus 264
Tityus 145, 147, 254, 334, 335, 337, 391, 616,
623, 663
Tóbiás 216, 621
Tokaji Nagy Ferenc 594, 597
Toldalagi János 537

- Toldy Ferenc 591, 602, 642
 Tolnai Vilmos 681
 Tordai Sámuel 542, 556
 Torkos András 672
 Tótfalusi Kis Miklós 561
 Tóth Béla 562
 Tóth Ernő 535
 Tötöri István 537
 Tranoscius György 671
 Trócsányi Zsolt 635
 Trombitás Farkas 296
 Tullius *lásd* Cicero, Marcus Tullius
 Turnus 272, 624
 Türi László 536
- Újfalussy Judit 591
 Újlakyak 443
 Újlaky Lőrinc 443, 678
 Ujvárossy Szabó Gyula 606
 II. Ulászló magyar király 544–546, 548, 550, 551, 554
 Ulysses 46, 237, 460, 461, 680
 Unger Márton 592
 Úsz Bálint 506, 507, 510, 683
- id. Váczi Ilonka 640, 657
 ifj. Váczi Ilonka 657
 Váczy János 676
 Vaji Mihály 541, 544, 545, 565
 Várday család 443
 Várfalvi Pálfi Zsigmond 638
 Varga Imre 595, 598, 606, 670, 671
 Vargha Zoltán 555
 Vas Gáspár 448, 449, 679
 Vass György 638, 639
 Vátzi Ilonka *lásd* Váczi Ilonka
 Vay 294, 296, 298
 Vayné Zay Anna *lásd* Zay Anna
 Vékony István 591, 593, 595–597
 Venus 42, 218, 219, 228–230, 256, 458–460, 461, 465, 469, 472, 473, 475, 504, 505, 515, 526–528, 666, 680
 Vér Judit 638
 Veres Imre 541
 Veresmarti Gáspár 534
 Veresmarti Miklós 596
 Veress Endre 553
- Vergilius Maro, Publius 156, 346, 616, 622, 623, 624, 663
 Vertumnus 264
 Vitnyédi István 633
 Viza János 596
 Vizkelety Andrásné Ecsedy Judit 599, 604
 Voigt, Ignaz Dominik 604
 Vörös Imre 617
 Vulcanus 215, 621
- Waltherr László 550
 Wanckel, Johann 537, 634
 Wathay Ferenc 662, 665
 Wesselényi Anna 561
 Wesselényi Ferenc 536, 633, 634
 Wesselényi Istvánné Daniel Polixéna *lásd* Daniel Polixéna
 Wesselényi László 634–636
 Wesselényi Lászlóné Bakos Zsuzsanna *lásd* Bakos Zsuzsanna
 Wesselényi Pál 635
 V. Windisch Éva 541, 561, 584
- Xerxes 264, 441
- Zakariás 645
 Zápolyák *lásd* Szapolyai család
 Zay András 637
 Zay Andrásné Bakos Zsuzsanna *lásd* Bakos Zsuzsanna
 Zay Anna 640, 663
 Zbisko püspök 553
 Zephyrus 135, 324, 451, 523, 616, 679
 ifj. Zichy István 595
 Zichy Istvánné Melith Mária *lásd* Melith Mária
 Zichy Péter 678
 Zichy Péterné Drugeth Klára *lásd* Drugeth Klára
 Zolnay László 685
 Zolnay Vilmos 616, 617
 Zólyomi Miklós 535, 536
 Zrínyi család 442
 Zrínyi Ilona 594, 595
 Zrínyi Miklós 591, 621, 629, 665, 681
 Zrínyi Péter 536
 Zülfikár aga 539, 541, 551, 552, 563, 564
- Zsinka Ferenc 535

TARTALOM

ROZSNYAI DÁVID

1. Igaz Isten, kinek nagy hatalma fel neott.....	9
2. Sokan akarnának Urasagban elni.....	9
3. Ne kessél, Ur Isten, hogy ha neked teczik.....	10
4. Másik Polycrates valál szerencsével.....	10
5. Vajha Szent Istvannak Bocskai Istványa.....	11
6. Bátori Gábornak bátor vala szive.....	11
7. Betlenből Kirallyá emelkedett Gábor.....	12
8. Sütve tévé alád sánta szolgád, Balling.....	13
9. Hol vagy, pénz gyűjtéssel híres gazdag Gazda?.....	13
10. Hired vala nagyobb Világon, mint erőd.....	14
11. Rex, rege cum Lege, hogy légy Rex igazán.....	15
12. A Császárok mint Császárok.....	16
13. [A Horologium Turcicum versbetétei]	
a. Kivánszé lenni securus.....	16
b. Nagy poltzon ül a' Királyság.....	16
c. Ne intende a' vádlokra.....	16
d. Feletted Umbraculumód.....	16
e. Király, tegnap költsön.....	16
f. Csillaggal légyen bár.....	16
g. Hamar hally, 's későn hidgy.....	16
h. Amat sed se ipsum.....	17
i. Csak edgyet szül.....	17
j. Nem mindenkor kérdik.....	17
k. Senki roszzsul el lött nyila.....	17
l. Marsnak van egy fáttya.....	17
m. Valamikor sok a' hostis.....	17
n. Elől vigyorog s' honorál.....	17
o. Nállad ha hitelt ért.....	18
p. Eleget használtál.....	18
q. Veréb Gerlitze járását.....	18
r. Vaj ki sokat durál.....	18
s. Udvarod népe ha lator.....	18
t. Virtussával Párdutz lántzon.....	18
u. E nagy kintset nékem.....	18
v. A jó rend a' célra.....	19
w. Ha a' szép Cziprusfa.....	19
x. Kezet az halállal.....	19

y. Félek, és féltemben.....	19
z. Ördög hánt tőre.....	19
2a. A zabla állam agyarán.....	19
2b. Vagyon olly virág kertemben.....	19
2c. Rakd a' varju tojást.....	19
2d. Ha meg nem halok ez nyillal.....	20
2e. A jó táborozás.....	20
2f. Privatum üzéstől elméd.....	20
2g. Meg előzőtt, ha kerültem.....	20
2h. Világ fattyai a' sok pénzt.....	20
2i. Öröld, süsd, ne szitáld.....	20
2j. Kapud udvarlói.....	20
2k. A Sinór mértékkal.....	20
2l. A Királyok orrát.....	20
2m. A katona Credot.....	21
2n. Martzapántot sem sücz.....	21
2o. Nem nyitok már érted.....	21
2p. Vagy tengerből hozott.....	21
2q. Régi Canonna világnak.....	21
2r. Ne hidgy tsak egyedül.....	21
2s. Rosz kezdet rosz vége.....	21
2t. Kettött tsak el hidgy bár.....	21
2u. Ne ditsird a' Virtust.....	21
2v. Fenekén kereshed.....	22
2w. Mind el nyeli mentém ujja.....	22
2x. Szerentséd meg betsüld.....	22
2y. Ha békeség szerző.....	22
2z. Ganéjazz, szánts mélylen.....	22
3a. Légy, mint a' fényes Nap.....	22
3b. Nem árnyék tartoja.....	22
3c. Bolondság rettegni.....	22
3d. Az idején morgó.....	22
3e. Gonosz indulattal.....	23
3f. Meg górbúlt derékkal.....	23
3g. Néked roszt gondolo.....	23
3h. Honnan jösz, hová mégy.....	23
3i. E' bárdot lábodra.....	23
3j. Az Ugorkát ott kün ragják.....	23
3k. Te, ki mindent tudó.....	23
3l. Hidban tört lovunkért.....	23
3m. Ha kesztyütlen kézzel.....	23
3n. Igaz, minden bajba.....	24
3o. A bebótlott Vallás.....	24
3p. Hamaréb idvezül.....	24
3q. Holott erejének.....	24
3r. Be hunt szemmel járnak.....	24
3s. A viz, ha apad is.....	24
3t. Ha mi élünk, szaparodunk.....	24
3u. Lesz más Karátson is.....	24
3v. Ha triumphálsz, a' Czélra érsz.....	24
3w. A Postánk meg fula.....	25

3x. Leg felsőbb Hercules.....	25
3y. Kemény természetű.....	25
3x. Kegyelmiünk kapuja.....	25
4a. Uly kün, mig házamat.....	25
4b. Csak addig nyujtozzál.....	25
4c. Póltzrol dőlt szerentse.....	25
4d. Míkor a' viszketeg.....	25
4e. A titkolt kőrmólés.....	25
4f. Meg vakul haraggal.....	26
4g. Arnyék tarto fadnak.....	26
4h. A mint hogy bunknak is.....	26
4i. Ha Julius a' szót.....	26
4j. Hideggel a' vatzkor.....	26
4k. A' jókor usuált.....	26
4l. Lovad fékemplőjét.....	26
4m. Félve is rá álhatz.....	26
4n. Jokor edzett elme.....	26
4o. Köz elme meg botlik.....	27
4p. A' Doctor nem biztat.....	27
4q. Ha poczra teheti.....	27
4r. Ha magos Toronyba.....	27
4s. Jó Gyűlölség nélkül.....	27
4t. Ha találsz, mindened.....	27
4u. Hogy marva a' Kigyo.....	27
4v. A' Kert alá ülve.....	27
4w. Tapodd bár a' Retket.....	27
4x. Jobb, nagy készülettel.....	28
4y. Longurio lévén.....	28
4z. A' nyargaló patak.....	28
5a. A bé állott lesbe.....	28
5b. Mint a' dühös kutya.....	28
5c. A magához gyanos.....	28
5d. Akar mint eskedgyék.....	28
5e. Az Udvari levet.....	28
5f. Elhidgyed, hogy bizony.....	28
5g. Az Udvari póltzra.....	29
5h. Utolsobb 's leg rozsaszab.....	29
5i. Nem sokáig kellett.....	29
5j. Herénél a' Darás.....	29
5k. Nem bánom, szánkázzál.....	29
5l. A ki veled pattog.....	29
5m. Ha a' kuvasz közt jársz.....	29
5n. Nem szükség nagy erő.....	29
5o. Egyedül dőfé meg.....	29
5p. Mi nem minden Tanáts.....	30
5q. Irtozás a' Caput.....	30
5r. Nos hárman quid sumus.....	30
5s. Mellyik kínra méltób.....	30
5t. A kővér falatok.....	30
5u. Nem mi adgyuk, veszik.....	30
5v. Kötelen tombolni.....	30

5w. Az alkalmatosság.....	30
5x. Jobb, kullogj tsendesen.....	30
5y. Incurabilis Mors.....	31
5z. Nem vétke Pávának.....	31
6a. Eg ugyan a' Gyertya.....	31
6b. Nagyob ellenséged.....	31
6c. Ha szárnya szegikis.....	31
6d. Csak egy ember fingik.....	31
6e. Negy lábbal hág néha.....	31
6f. Gonosz szövevénynek.....	31
6g. A szerentsét birni.....	32
6h. Jó Király, árva ügyödnek.....	32
6i. Csak akkor hidgy a' Fondornak.....	32
6j. Milvus Murem solvit.....	32
6k. A ki magánál fellyeb nyul.....	32
6l. Praebendám ha nem kövéris.....	32
6m. Jajdul, igaz, néha.....	32
6n. Mi nem a' segg vétke.....	32
6o. Vaj ki egészséges.....	33
6p. Térd hajtás, kéz fogás.....	33
6q. Valamelly bolond Rex.....	33
6r. Meg árt a' vas sulyom.....	33
6s. Kováts nyilazza meg.....	33
6t. Sok bé kaptolt könyvek.....	33
6u. Jobb a' kolyikás segg.....	33
6v. Melyik jobb, az é, hogy.....	33
6w. Sobrak szekeresnek.....	33
6x. Jár a' Medve néha.....	34
6y. Te magad furtad meg.....	34
6z. Meg mernéd mondani.....	34
7a. Dic Album, fac Nigrum.....	34
7b. Oltoványid között.....	34
7c. Egy néha sokaknak.....	34
7d. A teli szart házba.....	34
7e. A' melly fékemplőbe.....	34
7f. Nem vágy a' Máléra.....	34
7g. Tüzzel persel Ótves.....	35
7h. Horgas borgas utat.....	35
7i. Világra ki ki butt.....	35
7j. Szappanyozni holnap.....	35
7k. Processio jární.....	35
7l. Nem olly hamar puffan.....	35
7m. Akarván, az Isten.....	35
7n. Ragados kezedet.....	35
7o. Hol a' Törvény meg holt.....	35
7p. Udvari sajtoha.....	36
7q. A mi Udvarunkat.....	36
7r. Két végre nő 's hizik.....	36
7s. A magos fák néha.....	36
7t. Nem Juh őrző kuvasz.....	36
7u. Disznokkal kevertet.....	36

7v. Tam docens in Caula.....	36
7w. Van egy állat, Leo.....	36
7x. A hizelkedő Tántz.....	36
7y. Riaszkodgyék bár egy.....	37
7z. Sok el butt Kősziklák.....	37
8a. Justumban az Udvar.....	37
8b. Ülly bár a' Törvénybe.....	37
8c. Roka sem olly ravasz.....	37
8d. A Törvének orrát.....	37
8e. Vig szív, a' melly szerelemnek	37
8f. Eltört lábért más láb.....	38
8g. Nem minden fal mellett.....	38
8h. Csupodat ugy forrald.....	38
8i. Egy Falu nem lesz ott.....	38
8j. Ha rákászni indulsz.....	38
8k. Van mivel a' rosdát.....	38
8l. Első szülőttei.....	38
8m. A Kedvetlen dolgot.....	38
8n. Eb nem örülhet ugy.....	38
8o. Lüdértz mennél többet.....	39
8p. Haszontalan kéznél.....	39
8q. Jobb vakon születni.....	39
8r. Ki vólna, ki vesztét.....	39
8s. Alamisna nélkül.....	39
8t. AEsopussal lehet.....	39
8u. Fordul orvossággal.....	39
8v. Mi nem minden Agár.....	39
8w. Hol találsz ma társat.....	39
8x. Meg fizet bitangért.....	40
8y. Egy néhány gaz pénzért.....	40
8z. Nem minden viszketeg.....	40
9a. Uzé Polycratest.....	40
9b. A ki magát adta.....	40
9c. Ha harmintzba Drákuly.....	40
9d. Szivetlen száj zengést.....	40
9e. A melly kis Birónak.....	40
9f. Eleven lelkekkel.....	40
9g. Világba hitellel.....	41
9h. Mit vagdal az a' száj.....	41
9i. Van olly áros, a ki.....	41
9j. Mi nem soknak van ma.....	41
9k. Bocskor is ropja ugy.....	41
9l. Sirathattya méltán.....	41
9m. Mi nem pásztort vernek.....	41
9n. Igazán mondani, lássam.....	41
9o. Még Turpis is bánja.....	41
9p. A csontotskát néha.....	42
9q. A monyatlan harang.....	42
9r. Eperj fa levélből.....	42
9s. Ritka a' gratia.....	42
9t. Az Isten rajzoltát.....	42

9u. Az erős száju ló.....	42
9v. Csipik vállu légy bár.....	42
9w. Töbre többet kezdünk.....	42
9x. Venust vak Vitézi.....	42
9y. Pap tüzet azért fu.....	43
9z. Mikor láttad, hogy lineán kül hágtam.....	43
10a. Fel támadhat 's árthat.....	43
10b. Jóért jót nem fizet.....	43
10c. Van egy kis hatalmad.....	43
10d. A' versutus, ne hidd.....	43
10e. Unita Virtus az.....	43
10f. Mi nem azért sirok.....	43
10g. Isten subscriptumát.....	44
10h. Vagdalkozunk, úgy van.....	44
10i. Szív orvoslására.....	44
10j. Szaparits barátod.....	44
10k. A' természet ellen.....	44
10l. Sok nyul fütna tovább.....	44
10m. Te hánsz előbb lépét.....	44
10n. Fal megett alvássál.....	44
10o. Vakult kívánsággal.....	45
10p. Nem ismérem Poklot.....	45
10q. Hogy ha szád is hazud.....	45
10r. Pislenske Héjával.....	45
10s. Gratias agoval.....	45
10t. Istenhez fel felé.....	45
10u. Szük botskorod bokád.....	45
10v. Bárson dolmán nem lop.....	45
10w. Meg fedted a' Házat.....	45
10x. Munkával is ritkán.....	46
10y. Legnagyobb tetöre.....	46
10z. Sok vágással juték.....	46
11a. A jokkal örülni.....	46
11b. Nem minden jó hely jó.....	46
11c. Az el mult 's folyt árviz.....	46
11d. Mult buvát felejtse.....	46
11e. Tsinálta vólt Isten.....	46
11f. Kéretlen adunk mi.....	46
11g. Ne hánd nemességéd.....	47
11h. Ki tednap pénzemért.....	47
11i. Marha lopó meg hal.....	47
11j. Méltóság fejünket.....	47
11k. Achillesnek Troja.....	47
11l. Valahová a' Nap.....	47
14. [A Testamentum versbetétei]	
a. Nem tudom, meddig élek.....	47
b. Vége itt ez könyvnek.....	47

KOHÁRY ISTVÁN

SOK OHAITÁS KÖZBEN, INSÉG VISELÉSBEN, ÉHSÉG SZENVEDÉSBEN, KESERVES RABSÁGBAN,
MVNKÁCS KÖVÁRÁBAN SZERZET VERSEK

15. *Üdönk múltására, búnk távoztatására verseinket kohollyvk*
Untalan sohajtva s-Istenhez ohajtva enyhicsük sorsunkat..... 51
16. *A' szerencse forgandó voltárúl*
Kereke forgását s-forgandó járását látom szerencsének..... 52
17. *Uram Jesus, segilj, vigasztalj meg engem, oltalmaz, ne hagy el, viseld gondomat*
én rabságomba
Vasamnak csörgése s-unalmas zörgése üzi el kedvemet..... 53
18. *Fölséges Istennek bölcs rendelésén, sorsunknak is folyásán meg kel embernek*
elméjét nyugtatni
Fölyhök szakadása s-tenger áradása sillyeszi hajókat..... 56
19. *Mindenek fölöt embernek elsöben lelkére, annak utánna böcsületire kel jó gondot viselni*
Most mások örömben virágzó kertekben kedvekre sétálnak..... 58
20. *Magyarországnak elveszet szabadcságán s-török igájában eset sorsán, jai, igen méltó*
keseregnem
Mi édes hazánknak, romlot országunknak tekincsükmeg sorsát..... 61
21. *Elméje embernek nem nyugszik, újságra vágyódik, futja világ határit*
Elmémmek nincs nyugta, henyélést nem szokta, s-nem akar heverni..... 63
22. *Valaki Istenben bizik, az soha meg nem csalatik*
Vraság, gazdagság, hatalom s-méltóság tetczik mindeneknek..... 65
23. *Embernek ételében mértékletesnek kel lenni, nemis jó magunkat terhelni,*
tozbódva dösolnünk, mivel egészségünknek, lelkünknekis olykor sérelmével vagyon
leg gyakortáb, majdan inkább mindenkor nagy vig lakásunknak vége
Embernek élete s-ez világon léte éppen merö gondság..... 67
24. *Valaki kardot köt oldalára, vasat várhat az lábára*
Vándorló s-bújdoso, nyargaló s-futosó elmém mulatságot..... 73
25. *Áldgy meg, fölséges Úr Isten, békességes türessel te szent nevedért, hitem meg állásáért*
visellyem csendessen koplaltató inséggel tellyes rabságomat
Az lobogó tüznek, meleg hévségének nagy sebes lángjában..... 74
26. *A' mivel kéntelenek vagyunk, örömet s-jó szivvel cselekegyük*
A'radnak, s-apadnak, meg fagynak, s-olvadnak vizek folyásokban..... 78
27. *Ne hadgyuk magunkat, mind halálíg vigan inkább, bánatban mint sem éllyük napjainkat*
Nyúlászat, vadászat, fűrészet s-halászat embert mulatattya..... 80
28. *Elműlik világban minden hivságok hivsága*
El folynak, s-el múlnak, sietve el futnak üdök járásokban..... 82
29. Az ezer hat százban s-nyólczvan harmadikban..... 84

RABSÁGBAN HEVERVE, BÁNAT MÜHELYÉBEN FÁRADVA, HENYÉLÉS TÁVOZTATÁSÁRA KOHOLT VERSEK

30. *Job részét kenjeremnek mivel immár megettem, méltó haláloamat naponként el várnom*
Isten jó vóltábúl, minthogy irgalmábúl új esztendöt értem..... 84
31. *Ez világot senki által nem élte, sem kedvére mindenkor bú nélkül nem élte*
Ez világ csak szállás, életünk búsulás, nincsen boldogságban..... 86
32. *Minden világi jókat felyül halad lelkünk ismételének csendessége*
Mint madár az ágon, úgy ember világon akad veszélyére..... 89

33. <i>Igen szép dolog minden félelem nélkül, Istent szolgálván nyugalomban lenni</i> Jár, kél, ló, fut, fárad, gonddal, búval árad ember mind úntalan.....	91
34. <i>Minden alkalmatosság alkalmatlansággal egyeledik</i> Meg vallom, sorsomról, hol egyrül s-hol másról sokat gondolkodom.....	93
35. <i>Haj ki, bánat, elől jüt az farsang, majd vígan lakjunk mostan már kedvünkre</i> Haj ki, bánat, haj ki, fogházamból meny ki, nem tiéd è szállás.....	94
36. <i>Hamvas szerdát érve, hamvat ámbár fejemre nem véve, már elhittem,</i> <i>hamuvá és porrá válik testem, nem kel tehát hizlalom, söt bötölésre kel fognom</i> Hogy az Farsang elmúlt, s-kedvem meg nem újult, arrúl nem tehetek.....	96
37. <i>Elöl jüt az húsvét, örülyünk, vígadgyunk, hálákatis adgyunk Istennek</i> Elöljüt az Húsvét, nékünk örömet vét, örülyünk, vígadgyunk.....	101
38. <i>Húsvét után nem sokára majd elől vetődik piros Pünkösöd napja</i> Hamar elforgása s-hamar el múlása vagy az üdönek.....	103
39. <i>Minnyájunknak meg kel egyszer halnunk</i> Meg estünk, vétkeztünk, s-bünben keveredtünk első Attyáinkban.....	105
40. <i>Meg könnyebült már valamintire terhe keserves rabságomnak</i> Mostoha sorsomnak, súllya rabságomnak kezdé könnyebülni.....	106
41. <i>Az füzfa verseknek bé fejezése</i> Jól látom, törödés, galiba s-gyötörödés élete embernek.....	108

AZ BÚ ENYHÖDÉSÉRE, TERHÉNEKIS KÖNNYEBEDÉSÉRE, Á VAGY EL KESERÜLT S-EL EPEDET SZIVNEK PIHENÉSÉRE SZERZET VERSEK

42. <i>A' kegyes olvasóhoz</i> MEg-vallom sorsomat, keserves rabságom.....	109
43. <i>Az szabadság mindennél kedves</i> AZ aranyának fénlük az ö ékessége.....	110
44. <i>Istenem, szabadics meg!</i> Jól látom, az üdö úntalan változik.....	113
45. <i>Az rab vasat penget</i> Az hárfás nótáját hárfáján pengeti.....	116
46. <i>Szenvedésink által böldegülésünk nyújtatik</i> Siralom, könyvhüllás szemünket apasztya.....	118
47. <i>Üdövel vége vagy az mindennek</i> Üdövel mindennek vagy az eredete.....	123
48. <i>Nulla calamitas sola</i> Nincs à szerencsének örök adomány.....	126
49. <i>Jesus, légy velem</i> Irgalmas, kegyelmes, jó tévö Istenem.....	128
50. <i>A'ldgyon, magasztallyon, szentséges háromság</i>	130

A' MEG GYÜKEREZETT RABSÁGOS BÁNATNAK KESERVES BVSVLÁSSAL ELTERIEDET ÁGAIN KI-NÖTT FÜZFA VERSEK

51. <i>A' kegyes olvasóhoz, kinek üdvösséges iókat kévának, akarám elsőbenis</i> <i>ez egynehány verset fel tenni</i> A' Proféták között midön Saul láták.....	131
52. <i>Vasban vert rabnak bvs elmével, fáradva versekben vett sétálása</i> HOsszas rabságomnak midön únalmában	133

53. <i>Egyik része harmincz ött esztendővel ezelőtt irt füzfa verseknek</i> MEg csendüle fülem, s-azonnal félelem érkezet szivemre.....	179
54. <i>A fölséges mindenható Atya Úristenhez ohaitva, igaz, tiszta szivbéli sohaitással</i> <i>nyúitot könyörgés</i> Áldgyon nyelvem téged, Menybéli Úr Isten.....	181
55. <i>À meg váltó Fíúistenhez, a kegyes Iésvs Christvshoz fohászokodó szivnek</i> <i>sohaitása és sohaitó óhaitása</i> Óh, édes Jésumom, hallyad kiáltásom.....	183
56. <i>À kegyes Iésvshoz keserült szivel sohaitva tett továbbvaló fohászokodásom</i> Kedves, édes Jésum, én lélkemnek Ura.....	184
57. <i>À vigasztaló Szent Lélekúr Istenhez keserves és keseredet szivemnek bús és</i> <i>bvzgó könyörgése</i> Szent Lélek úr Isten, malasztod sugára.....	185
58. <i>Jésum</i> Jésum, légy én velem, s-ne meny el én tülem.....	186
59. <i>Mária</i> Mivel hogy, Mária, te vagy meg váltonknak.....	187
60. <i>Dücsösséges Szent István első mártyr nagy békességes türésének nyertére,</i> <i>könyörgését kérve irt versek</i> Szentséges szent István, világon éltedben.....	187
61. <i>Dücsösséges Pádvai Szent Antalnak tisztességére nézve és ötet Istent könyörgő</i> <i>kévánt esedezésére kérve szerzet versek</i> Jésum szerelmében és kedvében élő.....	188
62. <i>Örző szent angyalomnak kevánt segicségére igen nagy szivessen vágyódván irt versek</i> Istennek Angyala, kit én örzésemre.....	190

KESEREDET RABNAK BÚBAN ÚSZVA S-ANNAK TERHÉT HÚZVA, ÉBREN ALVVA LÁTOT ÁLMA

63. <i>Rövid versekben vett aiánló levele sovány verseimnek</i> BÓldog szüz Mária el jedzett férjének.....	191
64. <i>A' kegyes olvasóhoz</i> AMidön valakit oskolában fognak.....	192
65. <i>Nagy sokat heverve, sokatis szvnyyadva látott és versekben vett álomnak első része</i> Fárad mind úntalan ember életében.....	193
66. <i>Túnya, rút heveréssel le irt verseknek első része vtán következik második része</i> HENyélő munkámban szúnnyadva s-heverve.....	208

ÜDŐ MULATÁS KÖZBEN SZERZETT VERSEK

67. <i>A kegyes olvasóhoz</i> AZ ki Eger alatt karja sebesülve.....	211
68. <i>Az mostoha szerencsérül</i> AZ kire reá fordul à szerencsétlenség.....	211
69. <i>A' boldogságos szüzhöz</i> IStennek szent Anyja, hozzád folyamodom.....	213
70. <i>EGykori álmomban nyugodván csendessen.....</i>	214
71. <i>Verseim végének vége</i> Midön az kuruczok én lakó helyemet.....	265

SOK FÉLE KERESZTEL EL-KESEREDET EMBERNEK KI-KOHOLT VERSE

72. <i>A' kegyes olvasóhoz</i> Három esztendőnek és két holnapoknak.....	266
73. <i>Bús elmének le csendesítése</i> A'Rad, s-nevelkedik keserve ügyemnek.....	266
74. <i>Mostoha szerencsének leirt forgandóságárvl</i> Forgó szerencsémnek kereke törése.....	268
75. <i>Keresztel ki koholt s-irt verseimnek toldaléka</i> Keserves életem nem kevés unalom.....	271

ELVÉNÜLT EMBERNEK BÚSULÓ GONDOLATI VAGY HOGY INKÁB ÉLETÉNEK VÉGÉRÜL ELMÉLKEDÉSI

76/I. Ez új esztendőben nézzed ezen képen.....	277
76/II. Ha ide tekintek, nizzed ezen képpen.....	277
77. <i>A' kegyes olvasóhoz</i> Világ veszélyében nem egyszer kerültem.....	278
78. Elmémben forgatom elmúlt napjaimot.....	278
79. Tanácsos fejünknek leirt képét néznünk.....	280
80. <i>Az halálnak horgával s-halóiaival, nylával, kézyával s-kaszáiaival szívünket</i> <i>bágyasztva, keserítve s-foitogatva, igen keservessen epesztő, sétáló iárasarúl</i> <i>ez aláb megirt szóknak bötüire szerzet versek</i> Meg csendüle fülem, s-azonnal félelem érkezet szívemre.....	281
81. <i>Az fűzfa verseknek faragasára nevez hitessvk el magvnlk ez egy órában</i> <i>előbeny szabados sorsvnlkat, es ez következendő leirt szoknak bötüibül faragivk ki</i> <i>vnlmas verseinkett</i> Untig vala dolgunk, nagy sok faratságunk ez elmúlt napokban.....	292
82. Piros rósa helyet ollykor búrköt ásnak.....	306
83. Aldassék szent neve az élő Istennek.....	307
84. <i>Reggeli imádság</i> Engemet jó kedvel, Istenem, álmombúl.....	308
85. <i>Estveli imádság</i> Istenem, álmombúl minden nap jó kedvel.....	308
86. Bóldog Aszony hava készit asztalokat.....	309
87. Tiz esztendős korban hogy ha kedves nem vagy.....	309
88. <i>Minékünk meg halunk kel ebben az helyben</i> Itt kel holtig laknom, halálotat várom.....	310
89. Ingerli gonoszra embert az gyarló test.....	310

DESCRIPTI VERSVS EX FRAGMENTIS IN OTIO SCRIPTIS

HÓL EGYSZER S'-HÓL MASZOR KI-FARAGOT S'-ŐSZVE SZEDET, RONGYABVL LE-IRT FŰZ-FA VERSEK

90. <i>Devs vbique conservator protector mevs</i> SZent Péter vas lánczon sinlet tömlöczében.....	311
--	-----

KISZAKÍTOTT VERSEK, TÖREDÉKEK

91. <i>Devs vbique conservator protector mevs</i> Szent Péter vas láncon sinlet tömlöczében.....	316
---	-----

92. Volt Ióbnak tüdő szível panaszolkodása igen igen mostoha napiairvl, én pedig búsúlok enyésző életemnek igen keserves folyásárul Szent Jób napiainak szaporán forgását.....	317
93. Mint Fülek végh háza hazánk fegyver háza.....	318
94. Császár madarak kósztt jó volt helyheztetnem.....	318
95. Fejér vármegyében építettett Csesnek.....	319
96. Midőn közelgetnék s csúszva-mászva mennék az én halálomhoz.....	319

ÁTDOLGOZOTT ÉS ELVETETT VÁLTOZATOK

97. A kegyes olvasóhoz, kinek vdvösséges iokat kévanok, akaram elsőben ez ennyhany verset fel tenny Hogy ha meg olvasod feltett verseimett.....	319
98. Akaram továbbá a' kegyes olvasozhoz fel tett versek vtán e' következendő versekett fel irny A' Proféták között midőn Sault látták.....	320
99. Tvnya, ryt heveressel leirt verseknek első része vtan következik második része Henyélő munkámnak szünnyadva s-heverve.....	321
100. Jól tudom, némelykor örültem Füleken.....	372

PETRŐCZY KATA SZIDÓNIA

101. Meg vallom, Istennem, gonoszt cselekedtem.....	377
102. Vers! Vers! Üdvöz légy, jo Jesus, egyetlen szerelmem.....	379
103. Vers Siralmas vólt, tudom, az én születésem.....	379
104. Kezdetetnek uj énekek, mellyeket azon személy szerzet, midőn njögne sulyos keresztii alat Szeginj fejem, mulnak napjaim bajjal.....	379
105. Meg bantotot Atjam, tekincz, kérlek, reám.....	381
106. Mas. hol vagyok nem vágyók Keseredet szivem, immar mihez bizol.....	385
107. Más Sebes árvizeknek, kegyetlen szeleknek.....	386
108. Mas Sűrő könyvhullással, gyakor sohaitással.....	387
109. Mas Szomoruságimnak mikor lészen vege?.....	389
110. Más Oh én bódogtalan es keserves sorsom.....	391
111. Azért, hogy szivembe, igaz hűségembe.....	392
112. Más Oh kedves violám, hogy kezgyem el szómat.....	392
113. Vers Igaz Isten, ne hagy, türésre erőt agy.....	396
114. Mas Oh én bódogtalan, jai, mire jutottam.....	396

140. Sok titkos gondolat, Jay, mely szörnjen faraszt.....	430
141. <i>Németből fordítot uj enek</i>	
Oh mulandó s változando az ember élete.....	430
142. <i>Vers</i>	
Nyomoruságidban kesergü, bus szivem.....	432
143. <i>Más vers</i>	
Vale, haszontalan sok köny hullatásim.....	433
144. <i>Németből fordítot uj enek</i>	
Jesus, életem vilaga.....	433
145. Az Párkák fonala, napjaimnak száma.....	435

KŐSZEGHY PÁL

146. <i>Harmadik könyv</i>	
Nincsen ez világban, látom, állandóság.....	439

JEGYZETEK

Bevezetés.....	533
Rozsnyai Dávid.....	534
Koháry István.....	591
Petróczy Kata Szidónia.....	633
Kőszeghy Pál.....	673

JEGYZÉKEK, MUTATÓK

A rövidítések jegyzéke.....	689
A kezdősorok mutatója.....	691
Névmutató.....	701

ISBN 963 506 325 3

ISSN 0324–2323

Balassi Kiadó

Felelős kiadó Kőszeghy Péter igazgató

Felelős szerkesztő Tamás Zsuzsanna

Nyomta és kötötte a Széchenyi Nyomda, Győr

Felelős vezető Nagy Iván ügyvezető igazgató

A sorozat korábbi kötetei:

13. kötet

SZENTPÁLI N. FERENC,
FELVINCZI GYÖRGY,
PÁPAI PÁRIZ FERENC
ÉS TÓTFALUSI KIS MIKLÓS
VERSEI

Sajtó alá rendezte

Varga Imre

682 oldal, 16 faksimile tábla, 250 Ft

14. kötet

ÉNEKEK ÉS VERSEK
(1686–1700)

Sajtó alá rendezte

Jankovics József

980 oldal, 8 faksimile tábla, 385 Ft

15/A. kötet

KATOLIKUS EGYHÁZI ÉNEKEK
(1660-AS, 1670-ES ÉVEK)
Szövegek

Sajtó alá rendezte

Stoll Béla

856 oldal, 850 Ft

15/B. kötet

KATOLIKUS EGYHÁZI ÉNEKEK
(1660-AS, 1670-ES ÉVEK)
Jegyzetek

Sajtó alá rendezte

Holl Béla

581 oldal, 680 Ft

BALASSI KIADÓ
BUDAPEST

2500 Ft

9 789635 063253